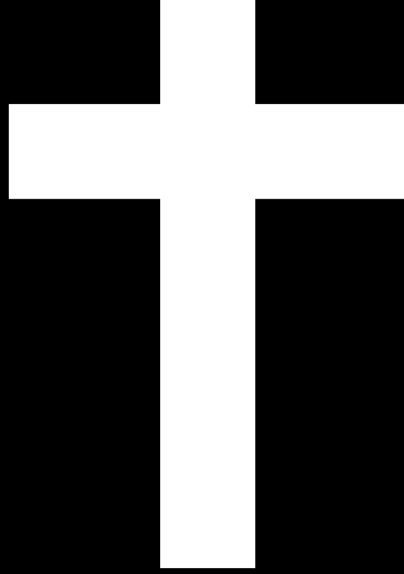

Aadi keyri: linjiila
iisaa almasiihu

New Testament in Fulfulde, Maasina

Aadi keyri: linjiila iisaa almasiihu New Testament in Fulfulde, Maasina

copyright © 2005 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maasina Fulfulde (Fulfulde, Maasina)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Fulfulde, Maasina

© 2005, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
680239a9-8aa6-5bc3-b42f-dc560bee09b8

Contents

Matta	1
Marka	48
Luuka	77
Yuhanna	124
Golle Nelaabe	161
Romankoo6e	204
1 Korintunkoo6e	223
2 Korintunkoo6e	240
Galaat iyankoo6e	252
Efeesunkoo6e	259
Filipiyankoo6e	266
Koloosiyankoo6e	271
1 Tesaloniikeyankoo6e	276
2 Tesaloniikeyankoo6e	280
1 Timote	283
2 Timote	288
Titus	292
Filemon	294
Ibaraninkoo6e	295
Yaakuuba	310
1 Piyeer	315
2 Piyeer	321
1 Yuhanna	324
2 Yuhanna	329
3 Yuhanna	330
Yahuuda	331
Banngingol	333

Linjiila Iisaa Ngedu Matta

Haala dammbe Iisaa

¹ Dammbe Iisaa Almasiihu, taanii Daawuuda, taanii Ibarahiima, annii:

² Ibarahiima rimi Isiyaaka,

Isiyaaka rimi Yaakuuba,

Yaakuuba rimi Yahuuda e mijiraaፎe mum,

³ Yahuuda rimi Fares e Sera, ፎee ngoni ፎe o rimdi e Tamara,

Fares rimi Hisuruuna,

Hisuruuna rimi Aram,

⁴ Aram rimi Aminadaabu,

Aminadaabu rimi Nasuuna,

Nasuuna rimi Salmon,

⁵ Salmon rimi Bo'es, oo woni mo o rimdi e Rahab,

Bo'es rimi Obed, oo woni mo o rimdi e Ruut,

Obed rimi Yessa,

⁶ Yessa rimi Daawuuda kaananke oo.

Daawuuda rimi Suleymaana, oo woni mo o rimdi e debbo dalaado Uriya,

⁷ Suleymaana rimi Robo'am,

Robo'am rimi Abiya,

Abiya rimi Asa,

⁸ Asa rimi Yusafat,

Yusafat rimi Yoram,

Yoram rimi Ujiya,

⁹ Ujiya rimi Yotam,

Yotam rimi Akas,

Akas rimi Hejekiya,

¹⁰ Hejekiya rimi Manaasa,

Manaasa rimi Amon,

Amon rimi Yusiya,

¹¹ Yusiya rimi Yekuniya e mijiraaፎe mum.

Dum hawrii e jamaanu nde Yahuudiyankoፎe konaa so naፎiraa Baabila ndee.

¹² Caggal ፎe konaama ፎe naፎaama Baabila,

Yekuniya rimi Salaatiyel,

Salaatiyel rimi Jorobaabel,

¹³ Jorobaabel rimi Abihuda,

Abihuda rimi Eliyakim,

Eliyakim rimi Ajora,

¹⁴ Ajora rimi Sadok,

Sadok rimi Akim,

Akim rimi Eliyuda,

¹⁵ Eliyuda rimi Eliyaajaru,

Eliyaajaru rimi Mattan,

Mattan rimi Yaakuuba,

¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufu, jom suudu Mariyama,

Mariyama woni inna Iisaa noddirteፎo Almasiihu oo.

¹⁷ No dammbe dee njokkondirta iwde Ibarahiima faa yottii Daawuuda, jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde Daawuuda faa yottii nde Yahuudiyankooɓe konaa nabiraa Baabila, jamaanuuji sappo e nay hawrata, iwde nde Yahuudiyankooɓe konaa nabiraa Baabila faa yottii Almasiihu oo, jamaanuuji sappo e nay hawrata.

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

¹⁸ No Iisaa Almasiihu finiri annii: Mariyama inniiko oo yo cabbaaɗo Yuusufu, kaa fade makko suddeede, Ruuhu Ceniido wadi mo cowiido. ¹⁹ Yuusufu cabbudo mo oo yo neddo poocciido, ana waji hersa makko, miili yaltude e cabbugal ngal e cuucuukka. ²⁰ Nde o miili dum ndee, malaa'ika Joomiraado wari e makko ley koydol, wii mo:

—Aan Yuusufu, taanii Daawuuda, pati hul ɓamde Mariyama, sabi ɓinngel o saawi ngel e Ruuhu Ceniido iwi. ²¹ O rima ɓidɗo gorko, inndiraa mo Iisaa. Sabi oon hisinan yimɓe mum e luutti mum'en dii.

²² Dum fuu, dum wadii yalla haala ka Laamdo yottiniri annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

²³ «Surba oo ɓaman reedu,
rima ɓidɗo gorko,

oon inndirte Immaanuwel.»*

Maanaa inde ndee yo: «Laamdo ana wondi e meeden».

²⁴ Nde Yuusufu fini ndee, wadii no malaa'ika Joomiraado oo wiirunoo dum nii. O ɓami Mariyama, ²⁵ kaa o reentaali e mum faa ɓeyni ɓidɗo gorko. Yuusufu inndiri oon Iisaa.

2

No jom'en annde ngardi faa yeewa Iisaa

¹ Iisaa fini Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en annde iwrii funnaange, ngari Urusaliima. ² Nde ɓe ngari ndee, ɓe mbii:

—Hoto kaananke Yahuudiyankooɓe dimaado jooni oo woni? Min njii hoodere makko ɓanngii funnaange, min ngarii sujidande mo.

³ Oon kabaaru jiiɓi hakkille Hirudus, kaɗum e Urusaliimankooɓe fuu. ⁴ O noddi hooreeɓe yottinooɓe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee fuu, o lamndii dum'en hoto Almasiihu oo foti rimeede. ⁵ Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi ko annabaajo oo winndunoo koo annii:

⁶ «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya,

tayoral a wanaa ngeenndi pamardi barke e geelle Yahuuda mawde dee. Sabi ardotoodo iwan e maa,

garoowo durde Israa'ilankooɓe, yimɓe am.»*

⁷ E ley dum, Hirudus noddi jom'en annde ɓee e cuucuukka, lamndii ɓe wakkati mo hoodere ndee ɓanngi oo. Been pammini mo. ⁸ Caggal mum, o neli ɓe Baytilaama, o wii ɓe:

—Njehee, kumpitoyo-don kabaaru cukalel ngel faa tayoron. So on njii ngel, kumpitee kam yalla mido yaha miin duu, mi sujidanoya ngel.

⁹⁻¹⁰ Nde ɓe nani ko kaananke oo haali koo ndee, ɓe mbitti. Non ɓe coynii hoodere nde ɓe njiinoo funnaange ndee. Ko ɓe njii nde koo, ɓe ceyii seyo manngo sanne. Nde ardii ɓe yaade. Nde nde yottii do cukalel ngel woni doo ndee, nde darii. ¹¹ Be naati ley galle oo, ɓe njii cukalel ngel e inna mum Mariyama. Be korfii, ɓe kujidani ngel, ɓe kumti gineeji maɓɓe, ɓe teddiniri

* **1:23** Esaaya 7.14 * **2:6** Mika 5.1

ngel kanje e gowe e dace uurooje biyeteede miiri. ¹² Caggal dum, Laamdo daalii 6e ley koydol pati 6e mbirfitoo to Hirudus, 6e kootiri leydi ma66e laawol gonngol.

No Yuusufu dogiri suudoyaade Misira

¹³ Nde 6e mbitti ndee, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu ley koydol, wii dum:

—Imma, 6am cukalel ngel e inna mum, dogu njahaa Misira, keddo-daa ton faa nde mbii-maa-mi ngartaa. Sabi Hirudus waran tewtude cukalel ngel faa wara dum.

¹⁴ Yuusufu immii jemma, na6i cukalel ngel e inna maggel Misira. ¹⁵ O heddi ton faa Hirudus maayi, yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

«Mi noddii 6iyam gondo Misira.»†

No Hirudus masinbiniri sukaa6e Baytilaama

¹⁶ Nde Hirudus faami jom'en annde 6ee njammbike dum ndee, mettaa sanne. O yamiri sukaa6e wor6e Baytilaama e dakkol mum fuu mbaree, gila keccoy faa he6u6e duubi didi. O wadi dum hakke palaade de jom'en annde 6ee ndokki mo tayloral mum dee. ¹⁷ Dum tabitirii haala ka Laamdo yottiniri annabi Yereimiya kaa nde oon wii:

¹⁸ «Wullaango nanaama ley ngeenndi Rama, kanum e bojji e boytaali:

Dum Rahiilu‡ woyata cukaloy mum.

O jabaali waaltineede, sabi koy keddaaki.»§

No Yuusufu wartiri leydi Israa'iila

¹⁹ Caggal maayde Hirudus, malaa'ika Joomiraado wari e Yuusufu to Misira too ley koydol, ²⁰ wii dum:

—Imma, wirfintin cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila, sabi yidunoo6e warde suka oo 6ee maayii.

²¹ Yuusufu immii, na6ti cukalel ngel e inna mum leydi Israa'iila. ²² Kaa o nanii Arikilawus loomtiima baam mum Hirudus laatike kaananke Yahuudiya, o huli yaade ton. Ley dum, Laamdo jeertini mo ley koydol, o yehi leydi Galili, ²³ o hodoyi ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu. Non dum laatorii so dum tabintini ko annabaabe 6ee mbiinoo koo: «O wiyete Nasaraatunke.»

3

No Yaayaa waajorii

¹ E oon jamaanu, Yaayaa mo lootogal batisima 6anngi. Omo ooynoo ley ladde jeereende Yahuudiya, omo wiya:

² —Tuubee, sabi Laamu Laamdo 6attiima.

³ Oo woni mo annabi Esaaya sappinoo, nde wiinoo:

«Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende, ana wiya:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko!»*

⁴ Kaddungal Yaayaa yo capiraangal lee6i ngelooba, omo humii nguruwol. Nguure makko yo buureeti e njuumri ladde. ⁵ Yim6e iwri Urusaliima e leydi Yahuudiya e seraaji maayo Urdun fuu, ngari e makko. ⁶ E6e njaadira luutti ma66e, Yaayaa looti 6e lootogal batisima ley maayo Urdun.

† 2:15 Hosee'a 11.1 ‡ 2:18 Rahiilu woni jom suudu Yaakuuba. Mo yim6e Israa'iila njogorii hono inna mum'en. § 2:18 Yereimiya 31.15 * 3:3 Esaaya 40.3

⁷ Nde o yii Farisa'en e Saduki'en heewbe ana ngara faa lootee lootogal batisima ndee, o wii dum'en:

—Bi66e bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. ⁹ Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraabe Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laato 6i66e Ibarahiima! ¹⁰ Jooni, jammberere ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa bidde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹¹ Miin, ndiyam mbatisiran-mi on faa hollita on tuubii. Kaa garoowo caggal am oo, kapum buri kam baawde, mi fotaa fay soccude pade makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹² O lanndinike faa o hennoo jamri makko faa laaba. O moo6ta jamri makko ley beembal, kaa jaande ndee o duppiran dum yiite nge jifataa.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

¹³ Oon wakkati fuu, Iisaa iwi Galili, wari maayo Urdun to Yaayaa, yalla Yaayaa ana loota dum lootogal batisima. ¹⁴ Kaa Yaayaa ujii, wii mo:

—Aan haani lootude kam, hono aan ngardataa ga am faa mi loote?

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Walaa baasi, jabu ngadaa non, sabi hono non kaan-den hi66inirde ko dartii fuu.

Nden, o jabi. ¹⁶ Iisaa lootaa tan, yeenji iwde e ndiyam dam. E oon wakkati, kammu oo udditii, o yii Ruuhu Laamdo ana jippoo no wuugaandu nii, ana wara e makko. ¹⁷ Don daande iwri dow kammu, wii:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi, mo cubii-mi.

4

No Ibiliisa ndaardi seytoraade Iisaa

¹ E oon wakkati, Ruuhu Ceniido nabi Iisaa ley ladde jeereende, yalla Ibiliisa ana tewta seytaade mo. ² Iisaa jaamaali faa wadi balde capande nay jemma e jalooma. Caggal dum, o yolbi. ³ Nii, Ceytotoodo oo battitii mo, wii mo:

—So a Bii Laamdo, yamir dee kaaye laato jaamdu.

⁴ Kaa o jaabii oon, o wii:

—Ana winndii: «Wanaa jaamdu tan neddo wuurdata, ko neddo wuurdata dee, haala fuu ka Laamdo haali.»*

⁵ Caggal dum, Ibiliisa nabi mo Urusaliima ngeenndi ceniindi ndii, darni mo dow lenje-lenje Suudu Dewal Mawndu, ⁶ wii mo:

—So a Bii Laamdo, suur njippo-daa e leydi. Sabi ana winndii: «Laamdo yamiran malaa'ika'en mum nja66ite pati koyngal maa gaajo e haayre.»†

⁷ Oon wii mo:

—Ana winndii kasen: «Pati ittu koro Laamdo, Joomiraado maa.»‡

⁸ Kasen Ibiliisa nabi mo dow waamnde haayre toownde sanne, holli mo laamuuji aduna fii fuu e darja mum'en, ⁹ wii mo:

—Mi hokkete dum doo fuu so tawii a sujidanii kam.

¹⁰ Oon wii mo:

—Fottanam too, Ibiliisa! Sabi ana winndii: «Laamdo Joomiraado maa tan kaan-daa sujidande, kanko tan kaan-daa rewde.»§

¹¹ Oon wakkati fuu, Ibiliisa seli e makko. Malaa'ika'en ngari e makko, ana ngollana mo.

No Iisaa fuddiri golleeji mum ley Galili

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3 † **4:6** Jabuura 91.11-12 ‡ **4:7** Fillitagol Tawreeta 6.16 § **4:10** Fillitagol Tawreeta 6.13

¹² Nde Iisaa nani Yaayaa uddaama ley kasu ndee, o wirfitii Galili. ¹³ O eggi Nasaraatu, o hodoyi Kafarnahum e daande weendu nduu ley leydi Jebulon, kaṅum e Naftali, ¹⁴ yalla ana tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

¹⁵ «Leydi Jebulon e leydi Naftali
gonde dow laawol weendu,
caggal maayo Urdun,

e Galili hodorde yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e:

¹⁶ Leṅol gonnoongol e nimre ngol
yii fooyre mawnde.

Wuur6e e ley leydi maayde ni66undi,
fooyre yaaynani dum'en.»*

¹⁷ Gila nden, Iisaa fuddi waajaade ana wiya:
—Tuubee, sabi Laamu Laamdo battiima.

No Iisaa noddiri taalibaa6e aranndee6e

¹⁸ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, o yii wor6e didon mijiraado e mawniraado, Simon noddirteedo Piyeer e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu, yo awoo6e. ¹⁹ Iisaa wii 6e:
—Njokkee kam, mi wada on awoo6e yimbe.

²⁰ Don e don 6e njoppi bubbi ma66e dii, 6e njokki e makko. ²¹ O yehi yeeso, o yii kasen rimdaa6e didon wo66e, 6i66e Jebede, Yaakuuba e mijum Yuhanna ana ley laana. Kambe e baam ma66e Jebede, e6e moyyintina bubbi ma66e. O noddi 6e. ²² Don e don 6e njoppi laana kaa e baam ma66e fuu, 6e njokki e makko.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe

²³ Iisaa yiilii ley leydi Galili fuu omo waajoo e ley cuudi baajordi ma66e, omo ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, kasen omo sellina sii jawuuji e ellaaji fuu. ²⁴ Kabaaru makko saakii ley leydi Siriya fuu. Omo waddanee sii jaw6e fuu, laddaa6e e kirikiraa6e, kaṅum e wooy6e, o sellini dum'en. ²⁵ Jamaa keewdo sanne jokki e makko iwru6o Galili e leydi ndi geelle sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal maayo Urdun.

Waaju Dow Waamnde Haayre

(Baabuwol 5—6—7)

5

¹ Nde Iisaa yii jamaa oo heewii ndee, o ṅabbi dow waamnde haayre, o joodii ton. Taalibaa6e makko 6ee ngari e makko, ² o fuddi waajaade 6e, o wii:

Haala mbelko'aaku

³ —Been annditin6e yonkiiji mum'en ana lo'i, mbelii hoore,
sabi kambe njey Laamu Laamdo oo!

⁴ Been woyoo6e, mbelii hoore,
sabi Laamdo waaltinan 6erde mum'en!

⁵ Been leydinkinii6e, mbelii hoore,
sabi 6e ke6an leydi ndi Laamdo fodani 6e ndii!

⁶ Been yolbu6e fooccitaare so domdi dum, mbelii hoore,
sabi 6e kaaran 6e domditan!

⁷ Been yurmotoo6e, mbelii hoore,
sabi Laamdo yurmoto 6e!

⁸ Been laa6u6e 6erde, mbelii hoore,
sabi 6e njiiyan Laamdo!

* **4:16** Esaaya 8.23—9.1

⁹ Been waddooḅe jam, mbelii hoore,
sabi 6e noddirte 6iḅḅe Laamḁo!

¹⁰ Been torraaḅe kammari fooccitaare, mbelii hoore,
sabi kamḅe njey Laamu Laamḁo oo!

¹¹ On mbelii hoore so yimḅe njennii on, torrii on, kappii on sii boneeji fuu saabe am. ¹² Ceyee, mbeltee, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Sabi hono non annabaaḅe adiiḅe on 6ee torriraa.

Haala lamḁam e fooyre

¹³ —Onon ngoni lamḁam aduna oo. Kaa so lamḁam njottii lammude, kodum lamminta ḁum? Dam nafataa fay huunde! Ko ḁam waawi wadeede tan, tippeede sella, yimḅe njaḅḅa ḁam.

¹⁴ Onon ngoni fooyre aduna oo. Ngalluure njibaande dow waamnde haayre waawaa jooḅude. ¹⁵ Fay gooto huḅḅataa lampa, so hippa hen kaakol. Ko wadata dee, sinndan ka, ka yaaynana gondo e suudu nduu fuu. ¹⁶ Hono non fooyre moodon haani yaaynirde yeeso yimḅe, yalla eḅe njiya golleeji lobbi ḁi ngadaton ḁii, 6e njetta Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

Ko Iisaa janngini banngal Tawreeta

¹⁷ —Pati cikkee mi garḁo ittude Sariya binndaado ley Tawreeta naa ley dewte annabaaḅe oo. Mi waraali ittude mo, mi garḁo hiḅḅinde mo. ¹⁸ Mido haalana on goonga: so nii kammu e leydi ana keddi, wanaa toḅḅel wanaa masel tosataake e Sariya oo faa nde fuu tabiti. ¹⁹ Dum nee, boofudo ko buri fuu famḁude e jamirooje dee, so janngini wobḅe faa ngada non, laatoto burḁo famḁude e Laamu Laamḁo. Kaa neddo fuu jokkudo sariya oo, so janngini wobḅe ngada non, laatoto mawḁo e Laamu Laamḁo. ²⁰ Sabi mido wiya on: so on buraali dunkee'en Sariya e Farisa'en fooccitaare, on naatataa e Laamu Laamḁo abada.

Haala tikkere

²¹ —On nanii njaatiraaḅe meeden 6ee mbiyanooma: «Pati jaadu hoore, jaadudo hoore fuu, ana haandi e sareede.»* ²² Miin noo mido wiya on: tikkando sakiike mum fuu, ana haandi e sareede. Oon biido sakiike mum «Meereejo» darnete yeeso sariya burḁo fuu naawde. Kasen neddo fuu biido mo «Nuykaado» ana haandi e naatude yiite jahannama. ²³ Ndennoo, so a warii e ittirde sadaka faa cakko-ḁaa, a miccitike ḁon e ḁon sakiike maa ana jogani maa metti, ²⁴ yoppu ḁon sadaka maa oo, njahaa njaafondiroyaa e sakiike maa oo tafon, so keḅaa wartude cakko-ḁaa.

²⁵ So won gullaniido ma saabe namaande, oḁon njaada sariya, yaawnu ndewritaa e joomum fade moodon yottaade, pati o wade e juude caroowo, oon wade e junngo kayboowo kasu, nden kaa, udde-ḁaa e kasu. ²⁶ Mido haalane goonga: abada a yaltataa so a yobaali ko ndewete-ḁaa koo faa laaḅa.

Haala jeenu

²⁷ —On nanii wiyanooma: «Pati jeenu!»† ²⁸ Miin noo mido wiya on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley 6ernde mum. ²⁹ Ndennoo, so yitere maa jaamere luuttinte, sol nde tippo-ḁaa nde to woddi! Mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa ḁii fuu mbedee e jahannama. ³⁰ So junngo maa jaamo luuttinte, tayu ngo tippo-ḁaa ngo to woddi: mbaasaa salndu maa wooturu buri moyyande ma diina caldi maa ḁii fuu naata jahannama.

Haala ceergal

* 5:21 Pergu 20.13 † 5:27 Pergu 20.14

31 —Wiyanooma kasen: «Ceerdo jom suudu mum fuu, yo hokku dum talkuru ceergal.» † 32 Miin noo mido wiya on: ceerdo jom suudu mum tawee oon jeenaali, so o bamoyaama, gorko arano oo wadii mo e jeenu. Neddo fuu bamdo debbo ceeraado, kajum duu jeenii.

Haala hunoore

33—On nanii kasen, njaatiraabe meeden mbiyanooma: «Pati fiirtu hunoore maa, tabintin nde yeeso Joomiraado.» § 34 Miin noo mido wiya on: pati kunee fey. Pati kunoree kammu, sabi dum yo joodorgal Laamdo, 35 naa leydi, sabi dum yo njaabirdi koyde makko, naa Urusaliima, sabi dum yo ngeenndi Kaananke mawdo oo. 36 Pati hunora hoore maa ndee, sabi a waawaa rawninde naa bawlinde fay leebol mayre gootol. 37 Mbiyaa «Mi wadan» naa «Mi wadataa», dum tan heyii. Ko beydii hen fuu, e Bondo oo iwi.

Haala yobtagol

38—On nanii wiyanooma: «Yitere yobirtee yitere, niinde yobirtee niinde.» * 39 Miin noo mido wiya on: pati njobtee gadudo on ko boni. So won piido ma banaawo bannge jaamo, accu dum fiye bannge goddo oo duu. 40 So won gullaniido ma faa teeta forgo maa, accu dum naba dolloke oo duu. 41 So won tilsindo ma roondaade donngal yaadu kiloomeetere, roonda ngal yaadu kiloomeetereji didi. 42 So won jaagiido ma, hokku dum, so won ndaardudo ma luhal, pati hadu dum.

Haala yidugol konnee'en

43—On nanii wiyanooma: «Njidaa tanaa maa, mbarjaa gajo maa.» 44 Miin noo mido wiya on: njidee konnee'en moodon, kasen duu nduwanee torroobe on, 45 yalla odon laatoo 6ibbe Baabiraado moodon gondo dow kammu oo. Sabi no o fudinirta naange makko e bonbe nii, hono non o fudinirta nge e moyyube, kasen duu no o tobinirta e foocitiibe nii, hono non o tobinirta e oopiibe. 46 So yidube on tan njidaton, mbarjaari hendi kebaton hen? Fay duwaape'en bee ana ngadira non! 47 So sakiraabe moodon tan njowtaton, kodum seenndi on e wobbe bee? Fay heeferbe bee ana ngadira non! 48 Ndennoo, laatee hibbuube, hono no Baabiraado moodon gondo dow kammu oo laatorii kibbudu nii.

6

Haala sadaka

1—Ndeentee e gollirde golleeji mon lobbi faa yiyee. So on ngadii dum, on kebatata mbarjaari to Baabiraado moodon gondo dow kammu oo.

2 Ndennoo, so ada itta sadaka, pati wadu dillere faa yimbe njiye, hono no naafigi'en bee ngadata ley cuudi baajordi, kajum e laawi nii. Ebe ngada non yalla yimbe ana mana be. Mido haalana on goonga, been kebii mbarjaari mum'en faa timmi. 3 Kaa aan, so ada itta sadaka, pati nano maa annda ko jaamo maa wadata, 4 yalla sadaka maa oo ana heddo ley cuucuukka. Nden Baabiraado maa jiyoowo ko woni e cuucuukka oo, yobete.

Haala duwaawu

5—So odon nduwoo, pati ngadee no naafigi'en nii: been ana njidi duworaade darnde ley cuudi baajordi, kajum e hakkunde dati celi, yalla yimbe fuu ana njiya dum'en. Mido haalana on goonga, been kebii mbarjaari mum'en faa timmi. 6 Kaa aan, nde nduwoto-daa fuu, naatu ley suudu maa, uddaa

† 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1 § 5:33 Limooje 30.3 * 5:38 Lewinkoo6e 24.20

damal, jaago-daa Baabiraado maa e cuucuukka. Nden, Baabiraado maa jiyooowo ko suudii oo, yobete.

⁷ So odon nduwoo, pati kebbinee haalaaji boli di ngalaa nafaa hono no heeferbe 6ee nii: ebe miili Laamdo jaabanto 6e so 6e kebbinii haala. ⁸ Pati nemmbee 6e, sabi Baabiraado moodon ana anndi ko kaaje-don gila on jaagaaki mo. ⁹ Nii kaan-don duworaade:

Baabiraado amen gondo dow kammu,
yo innde maa teddine.

¹⁰ Yo Laamu maa war.

Yo muuyde maa ngade dow leydi no ngadiraa dow kammu nii.

¹¹ Hokku min hannde jaamdu heyooru min.

¹² Yaafa min luutti amen,
hono no min njaaforii toojube min nii.

¹³ Pati accu min ceytee,
hisin min e Bondo oo.

[Sabi laamu e baawde e teddeengal ana ngoodan maa faa abada. Aamiina.]*

¹⁴ Ndennoo, so on njaafiima toojube on, Baabiraado moodon gondo dow kammu oo duu yaafoto on. ¹⁵ Kaa so on njaafataako toojube on, Baabiraado moodon oo duu yaafataako luutti moodon.

Haala koorka

¹⁶ —So on koorii, pati njurminkinee no naafigi'en 6ee nii: been njornoto, yalla yimbe fuu ana anndita 6e hoorbe. Mido haalana on goonga: been kebii mbarjaari mum'en faa timmi. ¹⁷ Kaa aan, so a hoorii, culmaa yeeso maa, ngujaa hoore maa ¹⁸ pati yimbe annda a koordo. Baabiraado maa mo yiyataake oo tan anndata. Kasen duu Baabiraado maa jiyooowo ko ngad-daa e cuucuukka, kaɲum yobete.

Haala jawdi dow kammu

¹⁹ —Pati paggee jawdi aduna, do mooyu e ngudu mbonnata, do wuybe kelata baafe so ngujja. ²⁰ Paggee jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa ngudu, do wuybe kelataa baafe sako ngujja. ²¹ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Haala fooyre e nimre

²² —Gite ngoni lampa caldi. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu pooyan. ²³ Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu niɓɓan. Ndennoo, so fooyre wonnde e maa ndee yo nimre, nimre hoontii nimre!

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²⁴ —Fay gooto waawaa gollande halfaabe didon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

²⁵ Dum nee, mido wiya on: pati cunlee e nguurndam mon ko jaamaton e ko njaraton e ko koltoton. Pati cunlanee ko boornoto-don. Tama nguurndam buraa nguure? Tama caldi buraa koltal? ²⁶ Yeewee pooli diwooji dii: di aawataa, di kettataa, di mbeembataa, kaa Baabiraado moodon gondo dow kammu oo ana jammina di. Onon nee, on buraa pooli teentilaade naa? ²⁷ Homo e mon waawi beydude e balde mum fay jalooma gooto kammari sugulla mum? ²⁸ Ko wadi so odon cunlana kaddule? Yeewee piindijji ley ngesa no peertirta: di tampataa, di mottataa. ²⁹ Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ³⁰ So Laamdo ana holtinira

* **6:13** Cakite aaya 13 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyde dii.

nii leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, ko hadata mo holtinde on faa bura nii, onon famdube hoolaare! ³¹ Ndennoo, pati cunlee faa mbiyon: «Kodum jaamaten? Kodum njaraten? Kodum boornoto-den?» ³² Sabi dee kulle fuu heefere tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana anndi odon kasindini e majjum dum fuu. ³³ Ndaartee tafon Laamu Laamdo oo, kajum e fooccitaare makko ndee. Ko heddii koo fuu, on beydante dum.

³⁴ Ndennoo, pati cunlanee janngo, sabi janngo sunlanan hoore mum. Nalooma fuu, donngal mum ana heya dum.

7

Haala ninjondiral

¹ —Pati nihee, yalla odon mbaasa niheede. ² Sabi hono no ninjirton wobbe nii, nii ninjirte-don. Kasen duu ko etiranton wobbe koo, dum etirante-don. ³ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴ Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, leggal woni e ley nde maa ndee? ⁵ Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laabata, faa kebaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

⁶ Pati ndokkee dawaadi ko dagii, sabi di mbirfitanto on di njata on. Pati caakee jaaye moodon dime yeeso girooji, sabi di njabban de.

No Laamdo hokkirta jaagiido dum

⁷ —Naagee, on keban, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ⁸ Sabi jaagiido fuu heban, tewtudo fuu yiitan, calmindo fuu udditante. ⁹ Homo woni e mon mo biyum jaagotoo buuru so hokka dum haayre? ¹⁰ Naa jaagoo dum liingu, hokka dum mboddi? ¹¹ No mbonir-don fuu, odon ndokka bibbe mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Omo hokka jaagiido mo fuu kulle lobbe. ¹² Ndennoo, ngadiranee yimbe no njid-don be ngadirana on nii. Dum woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee njamiri.

Haala damal paadungal

¹³ —Naatiree damal paadungal ngal! Sabi damal naatirgal e halkere ana yaajii, laawol mum ngol ana newii, jokkoobe ngol bee duu ana keewi. ¹⁴ Kaa damal naatirgal e nguurndam ana faadii, laawol mum ngol ana tiidi, kasen yiitoobe ngol bee yo seeda.

Haala lekki e bidde mum

¹⁵ —Ndeentee e annabaabe peneebe bee. So ebe ngara e mon, be nanndink-into e baali, kaa so goonga, be jaatooji bondi. ¹⁶ Golleeji maabe annditirton be hono no lekki annditirtee bidde mum nii. Peguuje tebataake e kebbe, ibbe tebataake e pakkabere. ¹⁷ Lekki lobbi bidde lobbe rimata, kaa lekki mbonki bidde bonde rimata. ¹⁸ Lekki lobbi waawataa rimde bidde bonde, kasen duu lekki mbonki waawataa rimde bidde lobbe. ¹⁹ Lekki fuu ki rimataa bidde lobbe soppete, wedee e yiite. ²⁰ Ndennoo, golleeji maabe annditirton be.

No taalibaabe peneebe carirtee

²¹ —Wanaa wiyooobe kam «Moobbo, Moobbo» bee fuu naatata e Laamu Laamdo oo. Wadooobe sago Baabiraado am gondo dow kammu oo bee tan ngonni naatooobe e makko. ²² Nannde darngal, heewobe mbiyan kam: «Moobbo, Moobbo! Wanaa e innde maa min njottiniri nulal naa? Wanaa e innde maa min ndibbiri seydaani'en naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayde

keewde naa?» ²³ Oon wakkati, mi jaaborto 6e nii: «Mi anndaa on abada. Ngoddee kam, onon wadoobe ko boni 6ee!»

Haala cuudi didi

²⁴—Ndennoo, neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokki di, nanndan e hakkilante mahudo suudu mum e dow haayre. ²⁵ Yiiwoonde tobi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, fuu ndu saamaali, sabi ndu diidaama dow haayre. ²⁶ Kaa neddo fuu kettindiido haalaaji am dii so jokkaali di, ana nanndi e mo walaa hakkille, mahudo suudu mum e dow njaareendi. ²⁷ Yiiwoonde tobi, ilaali mbuuwi, kenuuli mawdi mbibbi e mayru, ndu wurji wurjugol manngol.

²⁸ Nde Iisaa tilii e diin konngi ndee, jamaa oo satti haayneede e waaju makko oo, ²⁹ sabi o waajorike 6e hono no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya 6ee nii.

8

No Iisaa selliniri ceppaado

¹ Ko Iisaa jippii waamnde haayre ndee koo, jamaa keewdo jokki e makko. ² Oon wakkati, gorko ceppaado wari dicitii yeeso makko, wii mo:
—Moobbo, so tawii a jabii ada waawi sellinde kam.

³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:
—Mi jabii, sellu!

Don e don, ceppu gorko oo selli. ⁴ Caggal dum, Iisaa wii mo:
—Hettinda faa moyya! Pati kaalanaa dum fay gooto, kaa yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina 6e a sellii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasi'en

⁵ Nde Iisaa naatannoo Kafarnahum ndee, hooreejo sordaasi'en battii mo, ndaardi mo mballa, wii:

⁶—Moobbo, golloowo am ana lelii cuudi, sellaa faa junngo yahataa koyngal warataa, ana naawa sanne!

⁷ Iisaa wii mo:
—Mi yahan mi sellinoya mo.

⁸ Kaa hooreejo sordaasi'en oo jaabii, wii:
—Moobbo, miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. Ndennoo dana ko kaal-daa tan, golloowo am oo sellan. ⁹ Miin e hoore am mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii golloowo am wada huunde, wadan.

¹⁰ Nde Iisaa hettindii mo ndee, haaynaa e makko sanne, wii jokku6e e mum 6ee:

—Mido haalana on goonga, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke. ¹¹ Mido haalana on, heew6e iwrate funnaange e hiirnaange, njoododoo e Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, 6e naamda ley Laamu Laamdo. ¹² Kaa jogoraa6e naatoobe e Laamu oo 6ee, mbedete ley nimre wonnde sella ndee, ton 6e mboyata 6e neryondira jiiye.

¹³ Caggal dum, o wii hooreejo sordaasi'en oo:
—Hootu galle maa! Yo laatane no ngoondinir-daa nii.
E oon wakkati jaati, golloowo hooreejo sordaasi'en oo sellinaa.

No Iisaa selliniri jaw6e heew6e

¹⁴ Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esii Piyeer debbo ana lelii yo jontaado. ¹⁵ Iisaa memi junngo makko, jontere makko selli, oon immii laatani mo njaatigi.

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, Iisaa waddanaa yimbe heewbe be ladde woni e mum'en. Konngol makko tan o ribbiri laddeji gondi e maabe dii, o sellini jawbe bee fuu. ¹⁷ O wadi non faa dum tabintina haala ka Laamdo yottiniri annabi Esaaya kaa nde oon wii:

«O ittii tampere meeden,
o sellinii jawuuji meeden.»*

No yimbe mbiiri njokkan e Iisaa

¹⁸ Nde o yii jamaa oo ana filii mo ndee, o yamiri o lummbinee. ¹⁹ Dunkee Sariya gooto battii, wii mo:

—Moobbo, mi jokkete do njahataa fuu.

²⁰ O wii oon:

—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelina hoore mum fowtinoo.

²¹ Goddo jeyaado e taalibaaabe bee wii mo:

—Moobbo, accu mi iroya baabam tafon.

²² O jaabii oon, o wii:

—Jokkam, dal maaybe ira maaybe mum'en.

No Iisaa waaltiniri yiiwoonde e henndu

²³ O naati laana, taalibaaabe makko njokki e makko. ²⁴ Don e don, yiiwoonde immodii e henndu mawndu e weendu nduu faa bempeeje ana cudda laana kaa, tawi kanko omo daanii. ²⁵ Taalibaaabe bee battii mo, pinndini mo, mbii mo:

—Moobbo, danndu min! Miden nii kalkoo!

²⁶ O jaabii be, o wii:

—Ko hulbinta on? Onon famdube hoolaare!

E oon wakkati, o immii, o jahii e henndu nduu e ndiyam weendu dam. Non fuu wii teen! ²⁷ Haaynii be, ebe mbiya:

—Gorko homo sifa mum wa'i nii, fay kenuuli e ndiyam ana dowtanoo dum?

No Iisaa selliniri worbe didon laddaabe

²⁸ Nde Iisaa lummbunoo so heetti e leydi Gadaren ndee, worbe didon laddaabe njalti ley janaale, kawri e makko. Ebe janngunoo faa fay gooto suusaano yaabboraaade laawol ngol. ²⁹ Be ndarii ebe nduka ebe mbiya:

—Bii Laamdo, ko njid-daa wadude min? Torrude min waddu maa doo, gila wakkati cartaado oo yottaaki naa?

³⁰ Sewre girooji mawnde ana durannoo sera don. ³¹ Seydaani'en bee ndaardi mo mbii:

—So ribbude min njid-daa, dujana min min naatoya e ndee doo sewre girooji.

³² O wii be:

—Njehee!

Seydaani'en bee njalti, naatoyi e girooji dii. Don e don, sewre ndee fuu diiri iwi hoore waamnde haayre too, sumpitii ley weendu nduu, yoolii.

³³ Duroobe bee ndogi kooti ngeenndi too, njantoyii ko wadi koo fuu fay ko laddaabe bee koo. ³⁴ Oon wakkati, yimbe ngeenndi bee fuu njehi hawritoyde e Iisaa. Nde be njii mo ndee, be ndaardi mo o yalta leydi maabe ndii.

9

No Iisaa selliniri gorko bonnguujo

* 8:17 Esaaya 53.4

¹ Iisaa naati laana, lummbiti, warti ngeenndi mum. ² O waddanaa bonnguujo ana lelana e dengeleewo. Nde o yii goondinal yimbe bee ndee, o wii bonnguujo oo:

—Gidam, seya! Luutti maa njaafaama!

³ E oon wakkati, dunkee'en Sariya yogaaɓe miili e ko'e mum'en: «Oo gorko ana bonkoo Laamɗo!» ⁴ O faami miilooji maɓɓe, o wii:

—Kodum wadi so odon miiloo dii miilooji bonɗi e berɗe moodon? ⁵ Wiide «Luutti maa njaafaama» e wiide «Imma yaa», kodum hen ɓuri newaade? ⁶ Kaa, faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawɗe e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

—Imma, ɓam dengeleewo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oo immii, hooti suudu mum. ⁸ Nde yimbe bee njii dum ndee, kuli, ndarii ana njetta Laamɗo saabe ko hokki ɓii-aadama baawɗe baade nii koo.

No Iisaa noddiri Matta jokka e mum

⁹ Iisaa iwi don, ana e laawol. O yii gorko biyeteedo Matta ana joodii e duwaaneere mum, o wii dum:

—Jokku e am.

Matta immii, jokki e makko.

¹⁰ Caggal dum, o wari omo jaama ley galle Matta. Duwaane'en heewbe e luuttoobe hono mum'en ngari njoodii ana jaamda e makko kanko e taalibaabe makko. ¹¹ Farisa'en bee njii dum, ndarii ana mbiya taalibaabe makko bee:

—Ko saabii so moobbo moodon ana jaamda e duwaane'en, kaɗum e luuttoobe hono mum'en?

¹² O nani dum, o wii be:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jaawo hasindini e cawroowo.

¹³ Njehee njannoyee ko winndaa ley Dewtere Seniinde koo. Laamɗo wii:

«Yurmeende woni ko njidu-mi,

wanaa sadaka duppeteedo.»*

Sabi wanaa noddude foocitiiɓe waddi kam, noddude luuttoobe woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁴ E oon wakkati, taalibaabe Yaayaa battii Iisaa, lamndii mo dum doo:

—Ko saabii so minen e Farisa'en bee miden koora kaa taalibaabe maa bee koorataa?

¹⁵ O jaabii be, o wii:

—Tama nootiiɓe kuurtungu ana mbaawi noornaade so jommbaajo gorko ana wondi e mum'en? Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde maɓɓe. E deen jalaade, be kooran. ¹⁶ Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal, sabi fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol beydoo. ¹⁷ Kasen duu peguujam kesam loowataake e sumalleeji kiidɗi. So dum wadii, sumalleeji dii pusan, peguujam dam yuppoo, sumalleeji dii mbona. Haya peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee, yalla dum fuu edum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no wuurtiniri suka debbo

¹⁸ Nde Iisaa woni e haalde dum ndee, hooreejo suudu waajordu gooto yottii, dicitii yeeso mum, wii:

—Biyam debbo hedditaaki jooni temmbu. Kaa war faw junngo maa e makko, o wuurtan.

* **9:13** Hosee'a 6.6

¹⁹ Iisaa immii jokki e makko, kaɗum e taalibaaɓe mum. ²⁰ Eɓe e laawol, debbo gooto mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e diidi, iwri caggal Iisaa, memi kommbol saaya makko. ²¹ Sabi o miilii e becce makko: «So mi hebii memde saaya makko tan, mi sellan.» ²² Iisaa yeecitii, yii mo, wii:

—Banndam debbo, seya! Goondinal maa danndii ma.

Oon wakkati fuu, debbo oo selli. ²³ Iisaa yottii galle hooreejo waajordu oo, non o yii fiyoobe cereeli wonbe to maayde too bee e yimbe woyooobe bee, ²⁴ o wii:

—Immee doo, sabi suka debbo oo maayaali, o daaniido tan.

Be njali mo. ²⁵ Nde yimbe bee njaltinaa sella ndee, o naati ley suudu nduu, o nanngi junngo suka debbo oo, nii immii. ²⁶ Oon kabaaru saakii e leydi ndii fuu.

No Iisaa wumtiniri wumbe didon

²⁷ Nde Iisaa yahata ndee, wumbe didon njokki e mum ana ngulla ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

²⁸ Nde o yottii cuudi ndee, wumbe bee battii mo, o lamndii dum'en, o wii:

—Odon ngoondini mido waawi wallude on?

Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Moobbo, miden ngoondini.

²⁹ E oon wakkati, o memi gite maɓbe, o wii:

—Yo laatano on no ngoondinir-don nii.

³⁰ Don e don ɓe mbumti. O yaggini ɓe, o wii ɓe:

—Pati kaalanee dum fay gooto.

³¹ Kaa ɓe njehi tan ɓe caaki kabaaru makko e leydi ndii fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Nde wumtinaabe ɓe njaltunoo ndee, Iisaa waddanaa kasen gorko mo seydaani muumɗini. ³³ O ribbi seydaani oo tan, muumɗunoodo oo watti haalde. Jamaa oo fuu haaynaa, ana wiya:

—Hono dum yiyaaka e Israa'ila abada!

³⁴ Kaa Farisa'en ɓe mbii:

—Hooreejo seydaani'en oo hokki mo baawde ribbude seydaani'en ɓee!

No Iisaa yurmorii yimbe ɓe ngalaa kawjo

³⁵ Iisaa ana yiiloo e geelle e gure fuu, ana waajoo e ley cuudi baajordi, ana ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, omo sellina jawuuji e ellaaji fuu. ³⁶ Nde o yii yimbe ɓe ndee, ɓe njurminii mo, sabi ɓe tampuɓe ɓe tayuɓe dimme hono baali di ngalaa duroowo nii. ³⁷ Oon wakkati, o wii taalibaaɓe makko ɓee:

—Gese benndude ana keewi, kaa hettooɓe keewaa. ³⁸ Ndennoo, ɗaagee Jom kettal oo nelda hettooɓe to hettantee too.

10

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹ Iisaa noddii taalibaaɓe mum sappo e didon ɓee, o hokki ɓe baawde ribbugol seydaani'en e sellingol sii jawuuji e ellaaji fuu. ² Inde nelaabe sappo e didon ɓee annii: arano e maɓbe yo Simon noddirteedo Piyeer e Andire mijum, Yaakuuba gii Jebede e Yuhanna mijum, ³ Filipa e Bartolome, Tomaa e Matta duwaape oo, Yaakuuba gii Alfaa, kaɗum e Tadde, ⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyota jammbootodo mo oo.

No Iisaa neliri taalibaabe mum sappo e didon bee

⁵ Iisaa neli been sappo e didon, o wii be:

—Pati njehee e leyde de Yahuudiyankooobe ngalaa e mum dee, kasen duu pati naatee e geelle Samariya. ⁶ To baali suudu Israa'iila majjudi dii kaan-don yaade. ⁷ To njahaton fuu, ooynee mbiyon «Laamu Laamdo battiima!» ⁸ Cellinon jawbe, nguurtinon maaybe, cellinon seppaabe, ndibbon seydaani'en. On kebirii nii tan, ndokkiree nii tan. ⁹ Pati naboree kanje naa cardi naa mbuudu jakawalle e njiibaaji moodon. ¹⁰ Pati fay gooto e moodon nabora mbasu naa saayaaji didi. Pati fay gooto e moodon bama pade naa sawru. Sabi golloowo ana haandi e nguure.

¹¹ So tawii on ngarii e ngeenndi naa wuro, tewtee njaatigi lobbo, kasen keddee njaatigi mon doo faa nde iw-don don. ¹² So odon naata e galle, calminon. ¹³ So galle oo ana haandi hen, yo jam mon yotto mo. Kaa so mo haandaa hen, yo jam mon wartu e mon. ¹⁴ So won galle naa ngeenndi do on njaabbaaka naa on kettindaaka, njaltee nokku oo, pidon colla koyde mon duu. ¹⁵ Mido haalana on goonga: jannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo geelle Sodooma e Gomoora ngoo naawde.*

Haala torraaji garooji

¹⁶ —Kettindee! Mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. Ndennoo, yoyiree no boje nii, neworee no buugaaji nii. ¹⁷ Ndeento-don e yimbe bee, sabi be ndarnan on e carirde, be piyan on dorri ley cuudi maabe baajordi. ¹⁸ On nabete yeeso saroobe e kaanankooobe saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso maabe kambe e heeferbe bee. ¹⁹ So on ndarnaama e sarirde, pati mbemmbe-don no kaaldaton naa ko kaalaton. Sabi on ndokkete konngi di kaan-don haalde e oon wakkati, ²⁰ di iwataa e moodon, ko selli hen dee, RuuhuBaabiraado moodon oo haalata ley moodon. ²¹ Neddo hokkitiran saki-ike mum waree, baabiraado duu biyum. Biibe immanto saaraabe mum'en, piya dabare yalla been ana mbaree. ²² Yimbe fuu mbanan on saabe am. Kaa mupudo faa timmoode, joomum hisinte. ²³ So on torraama e ngeenndi ngootiri, ndoganee ngonndi. Mido haalana on goonga: on piltidataako geelle Israa'iila dee fuu tawa Bii Neddo wartaali.

²⁴ Taalibbo buraa moobbo mum, maccudo buraa kalfaado mum. ²⁵ Ana yidaa taalibbo wuurda no moobbo mum wuurdi fuu, maccudo duu no kalfaado mum wuurdi. Miin duu, mi noddiraama «Beelsebul» (hooreejo seydaani'en), wanaa haala mon onon.

Haala kulol Laamdo

²⁶ —Ndennoo, pati kulee yimbe. Walaa fuu ko suudii ko banngintaake, walaa sirri mo saakataake. ²⁷ Ko kaalan-mi on e nimre koo, kaaltee dum e fooyre. Ko ngundante-don koo, ooynee dum dow beneeki. ²⁸ Pati kulee waroobe terde, be mbaawanaa yonkijji. Laamdo baawdo halkude terde e yonkijji fuu e jahannama, oo kaan-don hulde. ²⁹ Tama biiwuuji didi coottataake mbuudu? Kaa fay gootel e majji yanataa e leydi tawa wanaa e sago Baabiraado moodon oo. ³⁰ Onon, fay lee6i ko'e mon fuu ko limaa. ³¹ Ndennoo, pati kulee, sabi onon buri biiwuuji keewdi teentilaade.

³² Neddo fuu ceettaniido kam yeeso yimbe, miin duu, mi seettanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. ³³ Kaa calaniido kam hakkunde yimbe fuu, miin duu, mi salanto dum yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo.

* **10:15** Sodooma e Gomoora yo geelle didi de Laamdo halkii saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

³⁴—Pati miilee jam ngardu-mi e leydi ndii. Mi wardaali e jam, kaafaawi ngardu-mi. ³⁵ Ko waddi kam dee, seenndude biiddo gorko e baam mum, biiddo debbo e inna mum, debbo bamaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fuu koreeji mum laatotoo waybe mum. ³⁷ Korsindo inna mum naa baam mum faa buri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. Korsindo biyum gorko naa debbo faa buri kam fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁸ Mo bamaali leggal mum bardugal,† jokka e am fuu, wanaa potudo laataade taalibbo am. ³⁹ Tewtudo reenude yonki mum fuu, waasan ki, kaa baasirido ki sabaabu am, hewtan ki.

Haala mbarjaari

⁴⁰—Jabbiido on fuu jabbiima kam, jabbiido kam fuu jabbiima neldo kam oo. ⁴¹ Jabbiido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heban mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndii. Jabbiido neddo pooccitiido saabe o pooccitiido fuu, heban mbarjaari ndi pooccitiido fodanaa ndii. ⁴² Mido haalana on goonga: neddo fuu dokkudo burdo famdude e taalibaaabe am bee fay so horde loonde ndiyam buubudam tan saabe o taalibbo am, o waasataa hebude mbarjaari makko.

11

¹ Nde Iisaa tilii yamirde taalibaaabe mum sappo e didon bee ndee, iwi don, yehi jannginoyde e waajoyaade ley geelle piliide dee.

No Yaayaa neliri taalibaaabe mum to Iisaa

² Yaayaa ana ley kasu. O nani golleeji Almasiihu oo ana njantee, o neli taalibaaabe makko bee, ³ faa lamndoo Iisaa:

—Aan woni kaando warde oo, naa min ndooman goddo?

⁴ Iisaa jaabii be, wii:

—Njehee, njantanoyee Yaayaa ko nan-don e ko njii-don fuu: ⁵ wumbe ana mbumta, layannoobe ana njabba faa gasa, seppaabe ana cellinee, faadube ana paadita, maaybe ana nguurta, misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

⁷ Nde nelaaabe Yaayaa bee njahata ndee, Iisaa fuddi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ⁸ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Gorko pariido naa? Pariibe e galleeji kaanankooobe tawetee. ⁹ Ndennoo, kodum yeewoyno-don? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo buri annabaajo. ¹⁰ Kanko woni mo Binndi dii cappii oo:

«Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.»*

¹¹ Mido haalana on goonga: bammaade bammaali burdo Yaayaa mo lootogal batisima oo, tawee nee, burdo lo'ude e Laamu Laamdo oo buri mo teddude. ¹² Gila Yaayaa mo lootogal batisima fuddi waajaade, Laamu Laamdo ana ruggoree semmbe, ruggotoobe bee ana ndaara teetude mo. ¹³ Annabaabe bee fuu kajum e Tawreeta Muusaa cappike Laamu oo faa e jamaanu Yaayaa. ¹⁴ So odon njaba haala maabe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol mum sappaa oo. ¹⁵ Jom nowru fuu yo nanu.

¹⁶ Kodum mbaaw-mi nanndinde e yimbe oo jamaanu? Ebe nanndi e sukaaabe joodiibe e luumooji, bee doo ana mbiya bee too:

¹⁷ «Min piyanii on cereeli,

† **10:38** Koro 6amde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii. * **11:10** Malakiya 3.1

on mbamaali,
min mboyanii on woonda yurminiindu,
on dusaali.»

¹⁸ Sabi Yaayaa warii, o kooroowo, o yarataa doro, wiyaama o laddaado. ¹⁹ Bii Neddo oo duu warii ana jaama, ana yara, yimbe mbii dum: «Naamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaape'en e luuttoobe hono mum'en!» Kaa hakkilantaaku Laamdo ana banngina goonga muudum ley golleeji muudum.

No Iisaa feliri geelle caliide tuubude

²⁰ Caggal dum, Iisaa fuddi felde geelle de o buri wadude e mum kaayde dee, sabi hoduube e deen geelle bee tuubaali. O wii:

²¹ —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley moodon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hoduube ton bee tuubanno law, tawete be boornike licce caakuuji, be njoodike e ndoondi faa be kollita tuubugol maabe. ²² Saabe dum, mido wiya on: jannde darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngoo naawde. ²³ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maaybe. Sabi so kaayde gadanoode e maa dee ngadanooma Sodooma, nden, ndiin ngeenndi heddotono faa jooni. ²⁴ Saabe dum, mido wiya on: jannde darngal, jukkungo mon buran ngo Sodooma ngoo naawde.

No Iisaa fowtinirta yimbe

²⁵ Oon wakkati fuu, Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilanteebe, karum e anduube, bannginan-daa dum cukaloy. ²⁶ Jaati Baabiraado, hono non worri sabi dum wel maa.

²⁷ Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado oo, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, karum e mo Bajjo oo muuyi bannginande dum fuu.

²⁸ Onon yimbe tampube roondaade donnge teddude, on fuu ngaree e am, mi fowtinan on. ²⁹ Dalee mi fawa tekkere am e dow mon, accon mi janngina on, sabi mido sawrii, mido leydinkinii, on tawan hen fowtere yonkijji moodon. ³⁰ Sabi tekkere am ana yaafi roondaade, donngal am ana huyfi.

12

Haala jalaande fowteteende

¹ Oon wakkati, Iisaa e taalibaaabe mum ana ceeka gese ley jalaande fowteteende. Taalibaaabe makko njolbi, ana kelta butaali ana yakka. ² Nde Farisa'en bee njii dum ndee, ndarii ana mbiya mo:

—Yeew, taalibaaabe maa bee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende!

³ O jaabii be, o wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbunoo, karum e yimbe mum? ⁴ O naati e ley hukku ceniido oo, kanko e yimbe makko, be jaami buuru cakkaado oo. Haya, be ndujanaaka jaamde mo, yottinoobe sadaka tan nje jaamde mo. ⁵ Naa duu, on njanngaali e ley Tawreeta Muusaa, nde wonnoo yottinoobe sadaka bee ana ngolla ley Suudu Dewal Mawndu nduu fay jalaande fowteteende? Kambe nee, ebe comna jalaande fowteteende ndee, kaa dum felataa be. ⁶ Mido wiya on: ko buri Suudu Dewal Mawndu ana doo. ⁷ Sinndo odon anndunoo ko kaa haala Laamdo firritata: «Yurmeende woni ko njidfu-mi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataano bee laabuube.

⁸ Sabi Bii Neddo oo jey jalaande fowteteende ndee.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo mum waati

⁹ Iisaa iwi don naatoyi suudu maɓɓe waajordu. ¹⁰ Gorko mo junngo mum waati ana wonnoo don. Wonnoobe don ɓee tuufani Iisaa yalla ana keɓa no kappira dum. Saabe dum, ɓe lamndii mo dum doo:

—Sariya meeden oo hokkii en sellinde neddo jalaande fowteteende naa?

¹¹ O jaabii ɓe, o wii:

—So won e mon jogiido mbaalu, so oon mbaalu saamii e luggere jalaande fowteteende, wanaa joomum yaltinoyan mo naa? ¹² Odon anndi neddo ana ɓuri mbaalu do woddi! Ndennoo, ana dagoo wadande neddo ko moyyi jalaande fowteteende.

¹³ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngoo nii.

¹⁴ Farisa'en ɓee njalti, njoodoyii faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suborii kaadime mum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nani dum ndee, iwi e oon nokku, yimɓe heewɓe njokki e makko. O sellini jawɓe ɓee fuu, ¹⁶ o daalii been pati kumpita fay gooto kabaaru makko. ¹⁷ Dum wadirii non yalla haala ka Laamdo yottinirnoo annabi Esaaya kaa ana tabita nde oon wii:

¹⁸ «Anni kaadime am mo cuɓii-mi.

Kanko korsin-mi,

kanko welni ɓernde am.

Mi jippinan e makko Ruuhu am,

o ooynanto lepi dii laawol fooccitaare.

¹⁹ O falondirtaake, o dukataa,
daande makko nanataake e mbeddaaji.

²⁰ O helataa kudol oojiingol,
o nifataa moottila mo pooyel mum famdi
faa nannde o hokki fooccitaare jaalogal.

²¹ Lepi dii fuu pawan jikke mum'en e makko.»*

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²² Nden, Iisaa waddanaa gorko bumdo muumo, sabi oon yo laddaado. O sellini dum faa watti haalde e yiide. ²³ Haaynii yimɓe ɓee fuu, ndarii ana mbiya:

—Dum nee, taanii Daawuuda oo woni doo naa?

²⁴ Kaa nde Farisa'en ɓee nani dum ndee, mbii:

—E baawde «Beelsebul» hooreejo seydaani'en o ribbirta seydaani'en ɓee.

²⁵ Nde wonnoo Iisaa anndii miilooji maɓɓe, o wii ɓe:

—Laamu fuu pecciido ana haɓa e hoore mum, bonan. Ngeenndi naa galle fuu pecciido ana haɓa e hoore mum, heddataako. ²⁶ So Ibiliisa ribbii seydaani'en mum, feccii hoore mum. Ndennoo, hono laamu mum heddor-too? ²⁷ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yimɓe mon ɓee nee, homo ndibbirta ɓe? Yimɓe mon ɓee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁸ Kaa so Ruuhu Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon.

²⁹ Iisaa ɓeydi hen, wii:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe teeta jawdi mum tawee haɓaali joomum tafon. Kaa so haɓɓii joomum faa teenji, ana waawi naɓude ko woni e galle mum fuu.

* **12:21** Esaaya 42.1-4

³⁰ Mo waldaa e am fuu yo gajo am. Mo mooftidataa e am fuu yo caakoowo.
³¹ Saabe dum, mido wiya on: yimbe ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu, kapum e bonkaaji fuu. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ³² Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede, kaa neddo fuu kaaldo ko boni e Ruuhu Ceniido, yaafataake jooni, yaafataake wakkati garoyoowo.

No lekki annditirtee biddé mum

³³ —So lekki ana moyyi, biddé mum moyyan, so lekki moyyaa, biddé mum moyyataa, sabi lekki biddé mum annditirtee. ³⁴ Bi66e bolle bonde! Hono hen mbaawirton haalde ko moyyi tawee on bonbe? Sabi ko woni e bernde, dum yaltata e hunduko. ³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. ³⁶ Mido wiya on: jannde darngal yimbe kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu. ³⁷ Sabi neddo haalaaji mum sarirtee pooccitiido naa jukketeedo.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

³⁸ Caggal dum, yoga e dunkee'en Sariya, kapum e Farisa'en mbii Iisaa:
 —Moobbo, miden njidi kollaa min taagumansa Laamdo nel maa.

³⁹ O jaabii 6e, o wii:

—Jamaanu jooni bondo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.
⁴⁰ Sabi, no Yuunusa wadiri balde tati jemma e jalooma ley reedu liingu mawdo oo nii, hono non Bii Neddo wadirta balde tati jemma e jalooma ley yanaande. ⁴¹ Nannde darngal, worbe Niniwe immodoto e yimbe jamaanu jooni 6ee, liba dum'en. Sabi worbe Niniwe tuubii nde nannoo waaju Yuunusa oo ndee. Haya, burdo Yuunusa ana doo! ⁴² Nannde darngal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yimbe jamaanu jooni 6ee, liba dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana ana doo!

Haala wirfitagol seydaani

⁴³ —So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiiloyto e nokkuuje joorde tewta do noottinoo, kaa noottere fuu o hebataa. ⁴⁴ Nden kaa, o wiya: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» So o wirfitike, o tawan galle oo yo bolo, ana wuuwaa, ana moyyinaa faa woodi. ⁴⁵ Nden, o wirfitoo, o waddoya seydaani'en njeddon wobbe burbe mo bonde. Be naata e galle oo, 6e koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arannde mum bonde. Nii yimbe ndee fedde bonde duu laatoytoo.

Inna Iisaa e mijiraa6e Iisaa

⁴⁶ Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oo ndee, inna makko e mijiraa6e makko worbe njottii. Be ndarii sella, e6e njidi yiide mo. ⁴⁷ Won biido mo:
 —Inna maa e mijiraa6e maa ana ndarii sella ana njidi yiide ma.

⁴⁸ O jaabii oon neddo, o wii dum:

—Homo woni innam? Ho6e ngoni mijiraa6e am?

⁴⁹ O sappii taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Innam e mijiraa6e am annii. ⁵⁰ Sabi mijam naa innam yo neddo gadoowo sago Baabiraado am gondo dow kammu oo.

13

Bannadol haala aawoowo

¹ Ley oon jalooma, Iisaa yalti cuufi, joodoyii daande weendu. ² Jamaa keewdo ana filii mo faa o naatoyi laana, o joodii ley makka. Yimbe 6ee ndarii e daande ndiyam dam. ³ O haalaniri 6e kulle keewde e banndi. Omo wiya:

—Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, pooli ngari cuɓi ɗum. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye ɗo leydi heewaano, fudi ɗon e ɗon sabi aawdi ndii iraka gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa ɗadi. ⁷ Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata. Ndi fudidi e majje, ɗe cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fudi, rimi: yoga sowii cowe teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati. ⁹ Jom nowru fuu yo nanu!

Ko saabii so Iisaa ana haaldira e yimɓe banndi

¹⁰ Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ɓattii Iisaa lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so ada haaldira e maɓɓe banndi?

¹¹ O jaabii ɓe, o wii:

—Onon, on ndokkaama faamude goonga tedduɗo haala Laamu Laamɗo oo, kaa kamɓe, ɓe ndokkaaka ɗum. ¹² Sabi jogiɗo fuu, beydante faa heewa. Kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete. ¹³ Dum saabii so mido haaldira e maɓɓe banndi:

«Tawee ɓe yeewooɓe, ɓe njiyataa,

Tawee ɓe hettintooɓe, ɓe nanataa, ɓe paamataa.»

¹⁴ Nii ko Laamɗo wadunoo e hunduko annabi Esaaya koo tabitiri e maɓɓe:

«On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

¹⁵ Sabi yimɓe ngol leɗol laatike tiidube ko'e:

Be cukkii noppi maɓɓe,

ɓe muɓɓii gite maɓɓe,

so wanaa ɗum

gite maɓɓe njiyan,

noppi maɓɓe nanan,

hakillaaji maɓɓe paaman,

ɓe tuuban, mi sellina ɓe.»*

¹⁶ Kaa onon, on mbelii hoore: gite moodon ana njiya, noppi moodon duu ana nana! ¹⁷ Mido haalana on goonga: annabaabe heewɓe e foocitiibe heewɓe muuyiino yiide ko njiyaton koo, ɓe njiyaali. Be muuyiino nande ko nanaton koo, ɓe nanaali.

No Iisaa firtiri banndol aawoowo

¹⁸ —Ndennoo, kettinee maanaa banndol aawoowo ngol. ¹⁹ Neddo fuu nando haala Laamu Laamɗo tawee faamaali ɗum, bondo oo waran, doofa ko aawaa e ɓernde mum koo. Kabaaru oo neddo ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. ²⁰ Kabaaru aawdi saamundi e korokaaye ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol so jaɓɓoroo ngol seyo ɗon e ɗon. ²¹ Kaa ngol walaa ɗadi e makko, o nanngan ngol wakkati gooto tan. So ɗum billike naa so o torrike saabe konngol ngol, o yankiran ɗon e ɗon. ²² Kabaaru aawdi saamundi e kebbe ndii, ana nanndi e neddo nanoowo konngol ngol, so sugullaaji aduna e koomti jawdi cuuma ngol, ngol laato dimarol. ²³ Kaa kabaaru aawdi saamundi e leydi mbelndi ndii, ɓeen ngonni nanoobe konngol ngol so paama ngol. Oon wakkati, ɓe ndiman ɓiɓɓe: yoga teemedere, yoga capande jeegom, yoga capantati.

Banndol haala huɗo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wii:

—Hono nii Laamu Laamɗo oo wa'i: gorko aawi e ngesa mum aawdi lobbiri.

²⁵ Nde yimɓe fuu daaninoo, gaɗo oon gorko wari, aawi huɗo bonko e ley gulle dee, witti. ²⁶ Nde aawdi ndii fudi faa rimi, nden huɗo bonko koo duu ɓanngi.

* **13:15** Esaaya 6.9-10

²⁷ Maccuḅe ḅee njehi mbiyoyi jom ngesa oo: «Kalfaado, wanaa aawdi lobbiri aawu-daa e ngesa maa ngaa naa? Hoto koo huḁo bonko iwi?» ²⁸ O jaabii ḅe, o wii: «Gaḁo waḁi nii.» Caggal ḁum, maccuḅe ḅee lamndii mo, mbii: «Min njaha min ḁoofoya huḁo bonko koo?» ²⁹ O jaabii ḅe, o wii: «Wanaa non, sabi so oḁon ḁoofa huḁo bonko koo, so on ndeentaaki on ḁoofidan hen alkama oo. ³⁰ Accidee ḁi faa kettal. Nden, mi wiyan hettooḅe ḅee ḁoofa huḁo bonko koo tafon, ḅe ngada ḁum kafe faa duppee. So ḅe ngadi ḁum fuu, ḅe ketta alkama oo, nden ḅe moobta ḁum ley beembal am.»

Banndol haala ngeeyu buyaage

³¹ Iisaa haalani ḅe banndol gonngol, wii:

—Laamu Laamḁo oo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo nedḁo ḅami, so aawi e ngesa mum. ³² Kanko ḅuri geeyi fuu famḁude, kaa so mo fudii, o laatoto lekki mawki sanne faa pooli ngara jiḅa cuuḁi mum'en e caḅe makki.

Banndol haala yuufinirdi

³³ O haalani ḅe banndol gonngol, o wii:

—Laamu Laamḁo oo ana wa'i hono no yuufinirdi seḁa ndi debbo jiiḅi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa haalaniri yimḅe ḅee e banndi. O haaldataa e maḅḅe so wanaa e banndi, ³⁵ yalla haala ka Laamḁo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

«Mi haalaniran ḅe banndi,

mi haalanan ḅe kulle cuudaade gila nde aduna tagaa.»†

No Iisaa firtiri banndol huḁo bonko

³⁶ Caggal ḁum, Iisaa yoppiti yimḅe ḅee, naati ley suudu. Taalibaaḅe makko ḅee ḅattii mo, mbii mo:

—Firritan min banndol huḁo bonko ngol.

³⁷ O jaabii ḅe, o wii:

—Aawḁo aawdi lobbiri ndii oo, oon woni Bii Nedḁo oo, ³⁸ ngesa ngaa woni aduna oo. Biḅḅe Laamu Laamḁo ḅee ngoni aawdi lobbiri ndii, ḅiḅḅe bonḁo oo ngoni huḁo bonko koo. ³⁹ Gaḁo aawḁo huḁo bonko oo yo Ibiliisa, kettal ngal yo timmoode aduna, hettooḅe ḅee yo malaa'ika'en. ⁴⁰ Hono no huḁo bonko ittirtee wedee e yiite nii, non timmoode aduna laatortoo. ⁴¹ Bii Nedḁo oo nelan malaa'ika'en mum, itta e laamu mum oo wadooḅe woḅḅe e luuttal, kaḁum e wadooḅe ko boni fuu, ⁴² mbedoo ḁum'en e yiite jahannama, ton ḅe ngullata, ḅe njeryondira jiiye. ⁴³ Kaa e oon wakkati, fooccitiiḅe ḅee njalbiran no naange nii e ley Laamu Baabiraado mum'en. Jom nowru fuu, yo nanu!

Banndol haala jawdi cuuḁiindi

⁴⁴ —Laamu Laamḁo oo ana wa'i hono no jawdi cuuḁiindi e ley ngesa, gorko godḁo hoocci ndiin jawdi, suuḁi ndi kasen. E ley seyo makko ngoo, o soottoyi ko o joginoo fuu, o soodi ngesa ngaa.

⁴⁵ Laamu Laamḁo oo ana wa'i kasen hono no julaajo tewtoowo jaayre dime nii. ⁴⁶ So joomum yii jaayre rimre heewnde coggu, soottan ko jogii fuu sooda jaayre ndee.

Banndol haala liddi

⁴⁷ —Laamu Laamḁo oo ana wa'i kasen hono no bubbol bedaangol e geeci, so nanngi sii liddi fuu nii. ⁴⁸ Faa ngol heewi, sumḁooḅe ḅee poodi ngol faa e danjeere, ana cuḅa liddi dii. Be ngadi liddi lobbi dii e ley cagiije, ḅe mbedii ḁi nafataa fay huunde dii. ⁴⁹ Hono non timmoode aduna laatortoo.

† 13:35 Jabuura 73.2

Malaa'ika'en ngaran ceennda bonɓe e moyyuɓe, ⁵⁰ mbedoo bonɓe ɓee e ley yiite jahannama, ton ɓeen ngullata ɓe njeryondira jiiye.

Bannɗol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa lamndii ɓe, o wii:

—On paamii ɗum fuu naa?

Be njaabii, ɓe mbii:

—Min paamii.

⁵² Caggal ɗum, o wii ɓe:

—Janningoowo Sariya fuu laatiido taalibbo Laamu Laamɗo, ana wa'i hono no jom galle jaltinoowo e ley ndesaari mum kulle kese e kulle ɓooyde nii.

No Nasaraatunkooɓe calorii jabande Iisaa

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e diin banndi ndee, o iwi ton, ⁵⁴ o hooti ngeenndi ɗo o mawni ɗoo, omo waajoo e suudu maɓɓe waajordu. Haaynii yimɓe hettintooɓe ɓee sanne, ndarii ana mbiya:

—Hoto fuu o heɓi ngal anndal? Hono hen o heɓiri baawɗe wadude ɗii kaayeeffiji? ⁵⁵ Tama o wanaa ɓii cehoowo ledde oo? Tama wanaa Mariyama woni inniiko? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yuusufu e Simon, kaɗum e Yahuuda? ⁵⁶ Tama wanaa enen e banndiraaɓe makko rewɓe koddi? Ndennoo, hoto o heɓi ɗum fuu?

⁵⁷ Dum saabanii ɓe tippitaade mo. Caggal ɗum, o wii ɓe:

—Annabaajo ana teddinaa e nokkuuje ɗee fuu, so wanaa ley ngeenndi mum'en, kaɗum e ley galle mum'en.

⁵⁸ Iisaa wadaali ɗon kaayɗe keewɗe saabe waasude maɓɓe goondinde mo.

14

No Yaayaa maayiri

¹ E oon wakkati, Hirudus hooreejo leydi Galili oo nani haala Iisaa ana haalee. ² O wii gollooɓe makko:

—Dum Yaayaa mo lootogal batisima! O wuurtii. Dum saabii so omo jogii baawɗe wadude kaayɗe.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, haɓɓee, uddee ley kasu, kam-mari Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteɗo Filipa. ⁴ Sabi Yaayaa ana wiyannoo Hirudus:

—Dagantaako ma teetaa Hirudiya, sabi o gen mawna.

⁵ Hirudus yidi warde mo kaa suusaano yimɓe ɓee, sabi ɓe fuu eɓe njogorinoo Yaayaa yo annabaajo.

⁶ Dum nee, ɗannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus, ɓii Hirudiya debbo darii ana woma yeeso nootiiɓe mo ɓee. Hirudus weltii sanne, ⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ɗaagii. ⁸ Suka debbo oo jokki haala inna mum, wii Hirudus:

—Waddanam ɗoo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

⁹ Hirudus yoomi, kaa nde wonnoo hunike yeeso nootiiɓe ɗum ɓee, yamiri oon waddanee nde. ¹⁰ Oon wakkati fuu, o yamiri hoore Yaayaa tayoyee ley kasu too. ¹¹ Hoore ndee tayaa tummbaa e la'al, hokkaa suka debbo oo. Oon hokkoyi nde inna mum. ¹² Taalibaaɓe Yaayaa ɓee ngari ɓamti tew oo, iroyi. Caggal ɗum, ɓe njehi ɓe kaalanoyi Iisaa ko wadi koo.

No Iisaa ɗamminiri ujunaaji joy neddo

¹³ Nde nanirde ndee warnoo e Iisaa ndee, Iisaa iwi ton naati laana, fa'i nokku teeldoo, kaɗum tan. Yimɓe ɓee kumpitii ɗum, njalti e geelle ɗee, cawndii daande weendu nduu, njokki e makko. ¹⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii

jamaa keewdo, o yurminaa 6e sanne, heddii omo sellina jawbe ma66e. ¹⁵ Nde hiiri ndee, taalibaa6e 6ee battitii Iisaa, mbii dum:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. Yoppitin jamaa oo, yalla ana coodoya ko jaama to geelle too.

¹⁶ O jaabii 6e, o wii:

—Fotaa ko 6e njaha. Onon e ko'e moodon, ndokkee 6e ko 6e jaama!

¹⁷ Be njaabii mo, 6e mbii:

—En ngalaa doo so wanaa buuruuje joy e liddi didi.

¹⁸ O wii 6e:

—Ngaddanee kam dum gaa.

¹⁹ O yamiri yim6e 6ee njoodoo e hudo, o 6ami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaa6e 6ee ndokka jamaa oo. ²⁰ Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. Taalibaa6e 6ee ndeentini taye keddiide dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ²¹ Naamnoo6e 6ee ana mbaara e ujunaaji joy gorko ko waldaa e rew6e e sukaa6e.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

²² Don e don, o naanni taalibaa6e 6ee e laana kaa yalla ana adoo mo lummbude weendu nduu, tawi kanko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ²³ Caggal o yoppitii 6e, o nabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni ton. ²⁴ Laana kaa yehi faa woddii danjeere ndee, tawi bempeeje ana piya ka, sabi ka jabootooka henndu. ²⁵ Nde 6adinoo weetude ndee, o wari e taalibaa6e 6ee, omo yaara koyde dow ndiyam dam. ²⁶ Kaa nde 6e njii mo omo yaha e dow ndiyam dam ndee, kulol manngol nanngi 6e, 6e mbii:

—Dum yo seydaani!

Be ndarii e6e conkina no 6e poti hulde. ²⁷ Don e don Iisaa wii 6e:

—Mbaaltinee hakillaaji moodon! Dum miin, pati kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wii:

—Moobbo, so dum aan jaati woni doo, yamir mi yaha dow ndiyam dam mi wara to maa.

²⁹ O jaabii mo, o wii:

—War!

Piyeer yalti laana kaa, hedde ana yaha dow ndiyam dam, fewti Iisaa. ³⁰ Kaa nde mo yiinoo henndu nduu sattii ndee, o huli, o fuddi yorkitaade, o wulli, o wii:

—Moobbo, nootam!

³¹ Don e don, Iisaa foocci junngo mum, nanngi mo, wii:

—Nii pamdir-daa hoolaare? Ko saabii so cikkiti-daa?

³² Be didon fuu, 6e naati laana kaa tan, henndu nduu darii. ³³ Taalibaa6e wonnoo6e ley laana kaa 6ee cujidani mo, mbii:

—A Bii Laamdo jaati!

No Iisaa selliniri jawbe ley leydi Genesaret

³⁴ Be lummbi weendu nduu, 6e panndi leydi Genesaret. ³⁵ Wor6e oon nokku annditi mo, kaalani leydi ndii fuu garol makko, o waddanaa jawbe 6ee fuu. ³⁶ Be jaagii mo mo acca jawbe 6ee mema fay so kommbol saaya makko tan. Haya duu, memdo ngol fuu sellii.

15

Haala neesu njaatiraabe

¹ Farisa'en e dunkee'en Sariya iwi Urusaliima, ngari e Iisaa lamndii dum, mbii:

² —Kodum wadi so taalibaaŕe maa 6ee ana koyna neesuuji njaatiraaŕe meeden dii? Sabi 6e lootataa juude fade maŕ6e jaamde.*

³ O jaabii 6e, o wii:

—Onon nee, kodum wadi so oŕon luutta yamiroore Laamdo ndee faa njokkon neesu moodon? ⁴ Sabi Laamdo wii: «Teddin inna maa e baam maa.»† O wii kasen: «Kududo baam mum naa inna mum, wareede laato jukkungo mum.»‡ ⁵ Kaa onon, oŕon mbiya so neddo wii baam mum naa inna mum: «Ko kaannoo-mi wallirde ma koo yo ngedu Laamdo», ⁶ dum ana heya neddo, fotaa ko teddina saaraa mum kasen. Hono non tosirton konngol Laamdo, faa njokkon neesu moodon! ⁷ Naafigi'en! Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon so wii:

⁸ «Laamdo wii:

Ngol lejol e haala tan teddinirta kam,
kaa e ley berde maŕ6e e6e ngoddi kam.

⁹ Meere 6e ndewata kam,

sabi ko 6e tuugii e ley janngingol maŕ6e koo yo jamirooje yim6e tan.»§

Haala ko sobinta neddo

¹⁰ Oon wakkati, Iisaa noddi jamaa oo, wii dum:

—Kettinee, paamee: ¹¹ wanaa ko naatata e hunduko neddo sobinta dum. Ko yaltata e hunduko sobinta neddo.

¹² E oon wakkati, taalibaaŕe 6ee 6attitii mo, mbii mo:

—Tama a anndii Farisa'en 6ee mettaama e haalaaji maa dii?

¹³ O jaabii, o wii:

—Funngo fuu ngo Baabiraado am gondo dow kammu oo aawaali, doofete.

¹⁴ Accee 6e, 6e wum6e dowoo6e wum6e! So bumdo dowii bumdo, 6e didon fuu 6e caaman ley ngaykaare.

¹⁵ Piyeer jaabii, wii mo:

—Firritan min kaa haala.

¹⁶ Iisaa wii:

—Onon duu, faa jooni edum finkinii on naa? ¹⁷ On paamaali ko naati e hunduko fuu yahan ley reedu, kasen duu dum yehete ladde? ¹⁸ Kaa ko yaltata e hunduko koo e bernde iwata, dum jaati sobinta neddo. ¹⁹ Sabi e bernde neddo miilooji bondi iwata so ndunya dum e jaako'aaku e jeenu e faasigaaku e nguyka e kappi, kapum e mbonka. ²⁰ Dum woni ko sobinta neddo. Kaa jaamde tawee lootaali juude mum no 6e mbii nii sobintaa neddo.

No debbo Kanaanke goondiniri Iisaa

²¹ Caggal dum, Iisaa iwi don fa'i seraaji Tirus e Sidon. ²² Debbo jeyaado Kanaana kodudo e ndiin leydi wari e makko, wulli, wii:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurmam! Biyam debbo ladde ana e mum, ana torra dum sanne!

²³ Kaa o jaabaaki dum fay huunde. Taalibaaŕe makko 6ee ndaardoyi mo, mbii mo:

—Ribbu mo dee! Omo nii jokki e meeden tan omo wulla.

²⁴ Iisaa jaabii, wii:

—E baali suudu Israa'iila majjudi dii tan nelaa-mi.

²⁵ Nii debbo oo saami yeeso makko, sujidi, wii:

—Moobbo, wallam!

²⁶ O jaabii, o wii:

* **15:2** Ngol lootugol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum foocitanoo diina wadira.

† **15:4** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 ‡ **15:4** Pergu 21.17; Lewinkoo6e 20.9 § **15:9** Esaaya 29.13

—Bamde naamdu sukaaɓe so tippoo dawaadi moyyaa.

²⁷ Debbo oo wii:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi ana naamdu joomum'en iwooru e la'al so saama nduu.

²⁸ Nden, Iisaa jaabii mo, wii:

—Debbo, hee goondinal maa ana mawni! Yo a wadane no njidir-daa nii. E oon wakkati jaati, ɓiyiiko debbo oo selli.

No Iisaa selliniri jawɓe heewɓe

²⁹ Iisaa iwi don, takkii daande weendu Galili, nabbi waamnde haayre, joodii ton. ³⁰ Yimɓe heewɓe ngari to makko, ngaddi layooɓe e wumɓe e ɓe terde mum'en mbaati e muumɗuɓe, kaɗum e jawɓe wobbɓe heewɓe. ɓe battini been yeeso makko, o sellini ɓe. ³¹ Haaynii yimɓe ɓee sanne nde njiinoo muumɗunooɓe ana kaala, ɓe terde mum'en mbaati cellii, layannooɓe ana njaha faa gasa, wumnooɓe ana njiya. Hedde eɓe njetta Laamɗo Israa'iila oo.

No Iisaa jamminiri ujunaaji nay neddo

³² Iisaa noddi taalibaaɓe mum ɓee, wii ɓee:

—Bee yimɓe ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati ko ɓe ngondi e am, haya duu ɓe ngalaa ko ɓe naam. Mi waawaa yoppitinde ɓe tawee ɓe naamaali, pati ɓe caama yolbere e laawol so eɓe koota.

³³ Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:

—Hoto fuu keɓaten ko jamminen oo jamaa e ley ndee ladde jeereende?

³⁴ O lamndii ɓe, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Jeddi, kaɗum e liikoy seeda min njogii.

³⁵ Caggal dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. ³⁶ O ɓami buuruuje jeddi dee kaɗum e liikoy koy, o yetti Laamɗo, o tayi de, o hokki taalibaaɓe ɓee ndokka dum jamaa oo. ³⁷ Be fuu ɓe naamii faa ɓe keddi. Taalibaaɓe ɓee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ³⁸ Naamnooɓe ɓee yo ujunaaji nay gorko, ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe. ³⁹ Caggal Iisaa yoppitii yimɓe ɓee, naati laana, fa'i leydi Magadan.

16

No Farisa'en jaagorii kollee haaynde

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari ittude koro Iisaa, ɓe ndaardi mo o holla ɓe taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ² O jaaborii ɓe nii:

—So on njii kammu ana wojji kiikiide, on mbiyan welan. ³ Beete law, so on njii kammu ana wojji ana niɓɓi, on mbiyan toɓan. Odon mbaawi seenndude mbaadi kammu, kaa on mbaawaa seenndude taagumansaaji wakkatiiji dii! ⁴ Jamaanu jooni bonɗo cobudo oo ana ndaara holleede taagumansa, kaa taagumansa fuu o hollataake, so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo.

Caggal dum, o yoppi ɓe don, o witti.

Haala yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en

⁵ Nde taalibaaɓe ɓee lummbata weendu nduu ndee, njeggiti yooɓaade naamdu. ⁶ Iisaa wii ɓe:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

⁷ Taalibaaɓe ɓee ndarii ana mbiyondira:

—Ko en njoobaaki buuru koo o wiiri non.

⁸ Iisaa anndi ko ɓe kaalata koo, wii ɓe:

—Ko wadi so odon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru mbiiru-mi non? Onon famdube hoolaare! ⁹ Tama faa jooni on paamaali? Tama on miccitaaki buuruuje joy de njeɗu-mi e ujunaaji njoyon gorko dee, e cagiije de kebbin-don kedde dee? ¹⁰ Tama on miccitaaki kasen buuruuje jeddi de njeɗu-mi e ujunaaji nay neddo dee, e cagiije de kebbin-don kedde dee? ¹¹ Hono wadi on paamaali wanaa haala buuru kaalanan-mi on? Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en e Saduki'en ndii.

¹² Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee paami o wiyaali ɓe ndeentoo e ko yuufinta buuru koo, ko o wii dee, ɓe ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannnginta koo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipa. O lamndii taalibaaɓe makko ɓee, o wii: —Homo yimɓe mbiyata Bii Neddo oo woni?

¹⁴ Be njaabii, ɓe mbii:

—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won wiyooɓe kasen a annabi Yeremiya naa gooto e annabaaɓe ɓee.

¹⁵ O wii ɓe:

—Onon nee, homo mbiyatun ngon-mi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu, Bii Laamdo guurdo oo.

¹⁷ Nden Iisaa wii mo:

—A welii hoore, aan Simon ɓii Yuunusa. Sabi wanaa ɓii-aadama anndin maa dum, Baabiraado am gondo dow kammu oo anndin maa dum. ¹⁸ Miin duu, mido wiye Piyeer (dum woni haayre), e dow nden haayre mahan-mi deental am goondinɓe ngal. Maayde e heewde semmbe fuu walaa ko waawi e mayre. ¹⁹ Mi hokkete cokitirde Laamu Laamdo: huunde fuu ko kaɗu-daa e leydi, hadete dow kammu. Ko njaɓu-daa e leydi, jaɓete dow kammu.

²⁰ Nden, Iisaa daalii taalibaaɓe mum ɓee pati kaalana fay gooto kaɗum woni Almasiihu oo.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

²¹ Gila e oon wakkati, Iisaa fuddi anndinde taalibaaɓe mum ɓee ana tilsi mo yaha Urusaliima, ton mawɓe leɗol e hooreɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya torran mo sanne, mo waree, kaa mo wuurtan jannnde tataɓere. ²² E ley dum, Piyeer sawndintini mo hedde ana jirja mo, wii mo:

—Yo Laamdo dannde Moobbo! Dum hebataa ma!

²³ Iisaa yeecitii, wii Piyeer:

—Woddam aan Ibiliisa! A fergitere e laawol am, sabi miiloo maa ngoo iwrataa to Laamdo, to yimɓe ngo iwrata!

No Iisaa jokkirtee

²⁴ Caggal dum, o wii taalibaaɓe makko ɓe:

—Muuydo jokkude kam fuu, nootta yurmaade hoore mum, ɓama leggal mum bardugal* jokka e am. ²⁵ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirɗo ki sabaabu am, hisinan ki. ²⁶ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo, so waasii yonki mum? Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa? ²⁷ Sabi Bii Neddo oo wardan e malaa'ika'en mum e ley teddeengal Baabiraado mum. Oon wakkati, o barjoto gooto fuu ko waarata e golle mum. ²⁸ Mido haalana on goonga: yoga e wonɓe doo ɓee maayataa tawee njiyaali Bii Neddo oo ana wara e ley laamu mum.

* 16:24 Yeew Matta 10.38

17

No noone Iisaa waylitorii

¹ Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e rimdaa6e didon Yaaku-uba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde.

² Noone makko waylitii yeeso ma66e. Yeeso makko ana jalba no naange nii, kaddule makko ndawni far hono fooyre. ³ Muusaa e Iliyaasa 6anngani 6e, ana kaalda e makko. ⁴ Piyeer wii Iisaa:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal mi darna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁵ O tilaaki haalde, faa luurde jalboore suddi 6e. Daande iwi ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo korsin-mi, mo cubii-mi. Kettindee mo!

⁶ Nde taalibaa6e 6ee nani nden daande ndee, 6e caami 6e kippii e leydi, 6e kuli sanne. ⁷ Iisaa 6attitii 6e, memi 6e, wii:

—Immee, pati kulee.

⁸ E ley dum, 6e kunci gite, 6e njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde haayre ndee koo, Iisaa daalii 6e, wii:

—Pati kaalanee fay gooto ko njii-don koo faa wakkati nde Bii Neddo oo immitii e hakkunde maay6e fuu.

¹⁰ Caggal dum, taalibaa6e 6ee lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya 6ee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde moyyintina kulle dee fuu. ¹² Kaa mido wiya on: Iliyaasa ya66ike, 6e annditaali dum, 6e ngollii dum ko 6e muuyi fuu. Hononon 6e torrirta Bii Neddo oo duu.

¹³ Taalibaa6e 6ee paami ko o haalata haala Iliyaasa koo, haala Yaayaa mo lootogal batisima o haalani dum'en.

No Iisaa selliniri kirikiraa6o

¹⁴ Nde 6e ngarti e jamaa oo ndee, gorko gooto 6attitii mo, diccii yeeso makko, ¹⁵ wii:

—Moobbo, yurma biyam gorko! O kirikiraa6o omo tampi sanne, wakkatiiji omo saama e yiite naa e ndiyam. ¹⁶ Mi na6ii mo to taalibaa6e maa 6ee kaa 6e ndonkii sellinde mo.

¹⁷ O 6attitii, o wii:

—Hey yim6e jamaanu bondo 6e nganaa goondin6e! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi mujande on? Ngaddanee kam cukalel ngel doo!

¹⁸ O jahii e ladde ndee, nde yalti e suka oo, o selli don e don.

¹⁹ Caggal dum, taalibaa6e 6ee teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ittude ndee ladde?

²⁰ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dum. Mido haalana on goonga: so goondinal moodon fotii fay no ngeeyu buyaage nii, so on mbii ndee doo waamnde haayre: «Sottu doo, njahaa too», nde sotton. Fay huunde on ndonkataa wadude. [²¹ *]

No Iisaa sapporii kasen maayde mum e wuurtugol mum

²² No 6e njiilortoo e ley Galili nii, Iisaa wii 6e:

—Bii Neddo oo wadete e juude yim6e, ²³ 6e mbara mo, kaa e ley jalaande majjum tatabere, o immitoto.

* **17:21** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana 6eyda aaya 21:Kaa hono oo seydaani ribbirtaake so wanaa duwaawu e koorka.

Taalibaaɓe ɓee cunli sanne.

Haala yobugol usuru Suudu Dewal Mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaaɓe mum njottinoo Kafarnahum ndee, nanngoobe usuru Suudu Dewal Mawndu ɓee ɓattii Piyeer, mbii dum:

—Tama moobbo moodon oo ana yoba usuru Suudu Dewal Mawndu?

²⁵ Piyeer jaabii, wii:

—Omo yoba.

Ko Piyeer naati galle oo koo, fade mum heɓude haala, Iisaa wii:

—Simon, kodum woni miilo maa e dum? Kaanankooɓe aduna ɓee, homo ɓe nduɗnata? Homo ɓe njobinta lampo? Dugule'en naa honaaɓe?

²⁶ Piyeer jaabii, wii:

—Honaabe ɓee.

Iisaa wii mo:

—Ndennoo, dugule'en ɓee kaanaa yobude. ²⁷ Kaa noo, en njidaa mettinde ɓerde ɓee yimɓe. Yaa to weendu too, tippo-daa yammbuure maa e ley ndiyam dam. Liingu fuu adiido modude nde poodaa, yeyɗinaa dum aaraa hunduko mum, a tawan hen kaalisi daneejo kiɓɓinoowo usuru meeden. Ittaa njobanaa en, enen didon.

18

Haala ɓurɗo teddude ley Laamu Laamɗo

¹ Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ɓattitii Iisaa, lamndii dum, mbii:

—Homo ɓuri teddude ley Laamu Laamɗo oo?

² Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso maɓɓe, ³ wii:

—Mido haalana on goonga: so nii on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa e Laamu Laamɗo oo abada. ⁴ Burɗo teddude ley Laamu Laamɗo yo leyɗinkiniido faa nanndi e ngel cukalel. ⁵ Neddo fuu jaɓɓiido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jaɓɓii.

Haala ko luuttinta yimɓe

⁶ —Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko ɓuri moyyande joomum haayre teddunde haɓɓee e daande mum, yoolee ley iduru geeci.

⁷ Bone woodanii oo aduna saabe kulle gaɗooje yimɓe ley luutti dee! Waajibi kulle dee ngada, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majje! ⁸ So tawii junngo maa naa koyngal maa luuttinte, tayu dum tippo-daa to woddi. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakuɗo ɓuri moyyande ma diina tippeede e yiite duumiinge a kiɓɓuɗo. ⁹ So tawii yitere maa luuttinte, sol nde tippo-daa. Sabi naatude maa e nguurndam nduumiidam a dokko, ɓuri moyyande ma diina tippe-daa e yiite jahannama a kiɓɓuɗo.

Banndol haala mbaalu majjuɗo

¹⁰ —Ndeentee e yawde fay gootel e koy cukaloy. Sabi mido wiya on: malaa'ika'en makkoy dow kammu ɓee, wakkati fuu ana yeewa yeeso Baabiraado am gondo dow kammu oo. [¹¹*] ¹² Ko miilaton? So neddo ana jogii baali teemedere majjiraama mbaalu gooto, yoppataa capande jeenay e jeenay dii fuu ana ndura ley ferro, tewtoya majjuɗo oo? ¹³ Mido haalana on goonga: so o yiitii mo, o seyorto oon faa ɓura capande jeenay e jeenay dii majjaali dii. ¹⁴ Hono non Baabiraado moodon gondo dow kammu oo yidaa fay gootel e koy cukaloy majja.

* **18:11** E dereeji ɓooydi dii, yoga ana ɓeyda aaya 11:Sabi hisinde majjuɓe waddi Bii Neddo oo.

Haala jaafondiral hakkunde sakiraaɓe

¹⁵—So sakiike maa toonii ma, yaa to mum kollitaa dum toonanne mum oo tawee onon tan diɗon. So o jaɓanii ma, a hewtii sakiike maa. ¹⁶ Kaa so o jaɓaali kollitaa mo yaadu e neddo gooto naa yimɓe diɗon hono no Binndi dii mbiiri nii: «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yimɓe diɗon naa taton.» ¹⁷ So o jaɓanaali ma, haalan dum deental goondinɓe ngal. So o salike jaɓande deental goondinɓe ngal, jogora mo keefeero naa duwaɗe. ¹⁸ Mido haalana on goonga: huunde fuu ko kaɗu-ɗon e leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko njaɓu-ɗon e leydi, jaɓete dow kammu. ¹⁹ Mido haalana on kasen: e ley aduna, nde diɗon mon kawritii e dow huunde wootere jaagike Laamɗo, ko nde waawi laataade fuu, Baabiraado am gonɗo dow kammu oo hokkan ɓe nde. ²⁰ Sabi nde diɗon naa taton kawriti e innde am fuu, mido hakkunde mum'en.

Bannɗol haala golloowo caliido yaafaade

²¹ Oon wakkati, Piyeer battitii mo, lamndii mo, wii:
—Moobbo, cili hono foti kaan-mi yaafaade sakiike am mo noottaali toonude kam? Cili jeddi naa?

²² Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi wiyaali ma cili jeddi, mbii-maa-mi cili capande jeddi faa nde cili jeddi.

²³ Iisaa beydi hen wii:

—Dum Laamu Laamɗo nanndi: kaananke gooto anniyii yamtude golloobe mum namaande. ²⁴ Nde mo fuddi yamtude ndee, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji. ²⁵ Oon gorko walaa ko yobira oon kaalisi. Dum nee, kaananke oo yamiri o soottee, kanko e jom suudu makko e sukaaɓe makko e ko o jogii fuu, faa yoba namaande ndee. ²⁶ Golloowo oo diccii yeeso makko, jaagii mo, wii: «Mujanam, mi yobete fuu!» ²⁷ Kaananke oo yurmii mo, yaafii mo namaande ndee, yoppi mo o witti.

²⁸ Golloowo oo yalti tan, hawri e gollidiido mum mo rewata kaalisi seeda. O tebbii dum, o nanngi daande mum, o wii: «Yobam kaalisi am!» ²⁹ Gollidiido makko oo diccii, jaagii mo, wii: «Mujanam, mi yobete!» ³⁰ Kaa oon jaɓaali. O uddoyi dum kasu, faa nde yobi namaande ndee fuu. ³¹ Nde golloobe heddiibe ɓee njii dum ndee, mettaa sanne, njehi kaalanoyi dum kaananke oo. ³² E ley dum, kaananke oo noddi golloowo oo, wii dum: «Aan a golloowo bonɗo! Nde jaagi-daa kam, mi yaafe ko ndewan-maa-mi koo ndee, mi yaafike ma. ³³ Aan duu, a haanaanoo yurmaade jaado maa oo no njurmori-maa-mi nii naa?» ³⁴ Kaananke oo bilaa sanne, wadi mo e juude jukkoobe ɓee, faa nde o yobi namaande ndee faa laafi.

Iisaa beydi hen wii:

³⁵—Hono non Baabiraado am gonɗo dow kammu oo wadata neddo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum ɓernde laabunde.

19

Haala ko Iisaa wasii dow ceergal

¹ Nde Iisaa tilii e diin waajuuji ndee, iwi Galili fa'i bannge Yahuudiya gonɗo caggal maayo Urdun oo. ² Yimɓe heewɓe njokki e makko, o sellini ton jawɓe mum'en.

³ Yoga e Farisa'en ngari e makko, lamndii mo dum doo faa itta koro makko:
—Tama ana daganii gorko seerdude jom suudu mum daliili tawaado fuu?

⁴ O jaabii, o wii:

—Tama on njanngaali ko Binndi dii mbii? E fuddoode Laamɗo tagii ɓe wadi ɓe gorko e debbo, ⁵ wii: «Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum,

nanngondira e jom suudu mum, 6e didon fuu 6e laatoo neddo gooto.»* 6 Nii woni 6e nganaa didon kasen, 6e neddo gooto. Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

7 Be lamndii mo, 6e mbii:

—Ko saabii so Muusaa yamiri gorko hokka jom suudu mum talkuru ceergal nde ana seera dum?

8 O jaabii 6e, o wii:

—On yoor6e berde, dum saabii so Muusaa hokki on no ceerdon rew6e moodon. Kaa e fuddoode, wanaa non worrunoo. 9 Mido wiya on: ceerdufo jom suudu mum ko wanaa fijirde, so bamii debbo goddo, jeenii.

10 Taalibaa6e makko 6ee mbii mo:

—So nii hakkunde gorko e debbo worri, waasude bamde buri.

11 Iisaa jaabii 6e, wii:

—Wanaa yim6e fuu mbaawi jabude kaa haala, 6e Laamdo hokki dum 6ee tan mbaawi jabude ka. 12 Daliiiji kafooji wor6e bamde ana ngoodi. Sabi won wor6e rimetee6e tawa yo waatoraa6e. Won deretee6e. Heddi6e 6ee noo, kapum'en kadi ko'e mum'en bamde faa ngollana Laamu Laamdo oo. Neddo fuu jarriido ndee tinndinoore, yo jabu!

No Iisaa duwanorii cukaloy

13 Caggal dum, won waddan6e Iisaa cukaloy yalla omo fawa e makkoy juude makko o duwanoo koy, kaa taalibaa6e 6ee njahii e yim6e 6ee. 14 Nden o wii:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati ka6ee koy, sabi wa'u6e no makkoy nii 6ee nje y Laamu Laamdo oo.

15 O fawi junngo makko dow makkoy, o duwanii koy. Nden o iwi ton.

No Iisaa e suka jokolle arsukunte ngaddi

16 Gorko gooto battitii Iisaa, lamndii mo, wii:

—Moobbo, honde huunde moyyunde kaan-mi wadude faa mi he6a nguurndam nduumiidam?

17 Iisaa wii mo:

—Ko saabii so laamdi-daa kam ko moyyi? Laamdo tan woni moyyo! So ada yidi naatude e nguurndam, jokku sariyaaji dii.

18 Gorko oo lamndii Iisaa, wii:

—Hodi ngoni sariyaaji dii?

Iisaa jaabii, wii:

—Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, 19 teddin inna maa e baam maa, njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.

20 Suka jokolle oo wii mo:

—Mido haybi dum fuu. Kodum heddi?

21 Iisaa wii mo:

—So tawii ada yidi hi66ude, yaa soottoy ko njogi-daa fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden a he6an jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

22 Nde suka jokolle oo nani diin haalaaji ndee, yaadi e yoomeende, sabi o arsukunte joldo.

23 E ley dum, Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Mido haalana on goonga: hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi! 24 Mido haalana on kasen dum doo: ngelooba ya66oroo e wuddere mesalal buri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

25 Haaynii taalibaa6e 6ee sanne nde nani diin haalaaji ndee, 6e mbii:

* 19:5 Puddoode 2.24

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁶ O yeewi ɓe, o wii:

—Do yimɓe ɗum laatataako, kaa walaa fuu ko Laamɗo waawaa.

²⁷ Piyeer ɓami haala, wii mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii e maa. Kodum min keɓoyta?

²⁸ Iisaa wii ɓe:

—Midɗo haalana on goonga: so Bii Nedɗo oo joodiima e joodorgal mum laamu teddungal ley aduna keso, onon sappo e ɗiɗon jokkuɓe e am ɓee duu, on njoodoto e dow joodorde kaanankooɓe, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗii. ²⁹ Nedɗo fuu joppirɗo saabe am galle mum naa sakiraaɓe mum worɓe naa sakiraaɓe mum rewɓe naa inna mum naa baam mum naa sukaaɓe mum naa gese mum, heɓan ko ɓuri ɗum cowe teemedere, kasen duu heɓan nguurndam nduumiidam. ³⁰ Kaa ardinooɓe heewɓe laatoto caggalaaɓe, caggalaaɓe ɓee laatoto ardiibe.

20

Bannɗol haala gollooɓe ley ngesa peguuje

¹—Anni ko Laamu Laamɗo nanndi: jom ngesa peguuje yalti beetee law faa hasa gollooɓe ɓe ngolla ngesa mum peguuje. ² O heɓi gollooɓe, o hawri e maɓɓe o yoɓan ɓe hono ko woowi: jalooma fuu mbuudu cardi. O nabi ɓe ngesa makko. ³ Wakkati jawlal, o yalti kasen, o tawi woɓɓe sakoro ɓe keɓaali golle, ⁴ o wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon to ngesa am peguuje too, mi yoɓan on ko haani yoɓeede koo.» ⁵ Been duu njehi ton. Jom ngesa oo wadi non kasen hakkunde naange e caggal sallifanaa. ⁶ Caggal ɗum, o yalti kasen wakkati laasaraa, o tawi woɓɓe ana ndarii to sakoro too, o wii ɗum'en: «Kodum wadi so jallu-ɗon ɗoo on ngollaali fay huunde?» ⁷ Be njaabii mo, ɓe mbii: «Fay gooto ɓamaali min golle.» O wii ɓe: «Njehee onon duu ngolloyon e ngesa am peguuje ngaa.» ⁸ Nde hiirnoo ndee, jom ngesa oo wii keyaado mum oo: «Noddu gollooɓe ɓee njooɓa ɗum'en. Ardoro-ɗaa sakitiibe nanngede ɓee, cakitoro-ɗaa adiiɓe nanngede ɓee.» ⁹ Nannganooɓe laasaraa ɓee ngari, gooto e mum'en fuu hokkaa mbuudu cardi. ¹⁰ Adinooɓe nanngede ɓee duu ngari, cikki njooɓe ko ɓuri ɗum. Kaa gooto e maɓɓe fuu hokkaa mbuudu cardi hono no ɓee too nii. ¹¹ Nde ɓe njooɓa ɗum ndee, eɓe njeermitoo yaade to jom ngesa too ¹² eɓe mbiya: «Bee ɗoo gollooɓe ngollaali kinaa wakkati gooto tan, ɓe ponndaama e amen njooɗi, minen nee min ngollii jalooma kuurɗo ley ngee naange wulnge!» ¹³ Jom ngesa oo jaabii gooto e maɓɓe, wii: «Gidam, mi tooɓaali ma. Tama wanaa aan jaɓunoo mi nanngire mbuudu cardi jalooma?» ¹⁴ Ndennoo, ɓam njooɗi maa njahaa. Miin muuyi hokkude cakitiido oo hono ko keɓu-ɗaa koo. ¹⁵ Tama wanaa ko weli kam ngadan-mi e kaalisi am oo? Naa moyyuki am kii waddan maa haasidaade?»

¹⁶ Iisaa wii:

—Hono nii caggalaaɓe ɓee laatoto ardiibe, ardiibe ɓee laatoto caggalaaɓe.

No Iisaa sapporii nde tataɓere maayde mum e wuurtugol mum

¹⁷ Tawi Iisaa ana njabbita faade Urusaliima, sawndintini taalibaaɓe sappo e ɗiɗon ɓee e laawol, wii ɗum'en:

¹⁸—Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima. Don Bii Nedɗo oo wadete e juude hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, ¹⁹ ɓe ngada mo e juude heeferɓe, ɓeen duu njaayran mo, piya mo dorri, peɗa mo e leggal bardugal faa mo maaya. Kaa jalooma majjum tataɓo oo mo wuurtan.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

²⁰ Nden, inna biɓɓe Jebede ɓattini sukaaɓe mum Iisaa. Inna oo diccii yeeso Iisaa faa ɓaagoo ɗum ballal. ²¹ Iisaa wii mo:

—Kodum njid-ɗaa?

Debbo oo jaabii mo, wii:

—Mido yidi podaa biɓɓe am worɓe ɗiɗon ɓee njoodoo banngɓe maa so a laamiima, gooto wona banngɓe maa ɓaamo, godɗo oo wona banngɓe maa nano.

²² Iisaa jaabii, wii:

—On anndaa ko ɓaagoto-ɗon. Odon mbaawi yarɗe horde mettunde nde njaran-mi ndee naa?

Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Miden mbaawi.

²³ O wii ɓe:

—On njaran nde jaati. Kaa joodagol banngɓe am ɓaamo naa nano wanaa miin yamirta ɗum. Deen joolle, ɓe Baabiraado am moyyinani ɓee njeɗ ɗum.

²⁴ Nde taalibaabe sappo heddiibe ɓee nani ɗum ndee, mettaa e rimdaabe ɗiɗon ɓee. ²⁵ E oon wakkati, Iisaa noddi ɓe fuu, wii ɓe:

—Odon anndi laamiibe heeferɓe ana kawjorii ɗum'en hawju bonɗo. Mawɓe ɓee duu ana laamarii ɓe laamu boɗeejo. ²⁶ Onon kaa, ɗum waɗataa hakkunde moodon. So won jidɗo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ²⁷ Kasen so won muuyɗo ardaade e mon, ana haani laataade maccuɗo moodon. ²⁸ Dum nee, Bii Nedɗo wardaali faa gollanee, gollande yimɓe wardi, hokitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heewɓe.

No Iisaa selliniri wumɓe ɗiɗon

²⁹ Nde Iisaa e taalibaabe mum njalti Yeriko ndee, jamaa keewɗo jokki e makko. ³⁰ Wumɓe ɗiɗon ana njoodinoo e sera laawol ngol, nani ana wiyeɗ Iisaa annii ɓettoo, puɗɗi wullude ana mbiya:

—Taanii Daawuuda, yurma min!

³¹ Jamaa oo darii ana jahoo e maɓɓe ana wiya ɓe ndeyyinoo, kaa ɓe beydii wullude eɓe mbiya:

—Moobbo, taanii Daawuuda, yurma min!

³² Iisaa darii, noddi ɓe, wii:

—Kodum njid-ɗon mi waɗana on?

³³ Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Moobbo, min mbumta.

³⁴ Iisaa yurminaa ɓe, memi gite maɓɓe. Don e ɗon ɓe mbumti, ɓe njokki e makko.

21

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde Iisaa e taalibaabe mum ɓadinoo Urusaliima njottii Baytifaaji dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, Iisaa neli taalibaabe ɗiɗon, ² wii ɓe:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, oon wakkati fuu, on tawan ton ndakiiwa e mola mum ana kaɓɓii. Kumton ɗi ngaddanon kam. ³ So won biidɗo on huunde, njaabo-ɗon ɗum Moobbo ana haajaa ɗi. Don e ɗon on njoppete ngaddon ɗi.

⁴ Dum waɗii yalla haala ka Laamɗo yottinirnoo annabaajo oo kaa ana tabita nde oon wii:

⁵ «Mbiyee ɓiɓɓe Siyona:

Yeew, kaananke maa annii wara e maa, ana leyɗinkinii, ana waɗɗii tefeewa,

ana waddii mola tefeewa.»*

⁶ Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee njehi ngadoyi ko Iisaa yamiri dum'en koo. ⁷ Be ngaddi ndakiiwa ngaa e mola mum, ɓe njappi e majji saayaaji maɓɓe, Iisaa waddii. ⁸ Ko ɓuri heewde e jamaa oo weerti saayaaji mum'en e laawol. Wobɓe kelti caɓe ledde, mbeerti de e laawol ngol. ⁹ Ardiɓe Iisaa ɓee e jokkuɓe e caggal makko ɓee ana ilina ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda! Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!† Jettooje ngoodanii Laamɗo Toowɗo!

¹⁰ Nde o naati Urusaliima ndee, yimɓe ɓee fuu keddii ana caaya ana mbiya:

—Homo woni oo gorko?

¹¹ Jamaa oo jaabii:

—Dum annabi Iisaa, iwruɗo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

¹² Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, ribbi soodoobe e soottooɓe wonɓe ley mayre ɓee fuu, libi taabe weccoobe kaalisi e joodorde soottooɓe buugaaji. ¹³ Caggal dum, o wii ɓe:

—Ley Binndi dii Laamɗo wii: «Suudu am noddirte suudu rewruɗu Laamɗo.»

Iisaa ɓeydi hen, wii:

—Kaa onon, on ngadii ndu «suudorde yanooɓe!»‡

¹⁴ Wumɓe e layooɓe ngari e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, o sellini ɓe. ¹⁵ Hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee e dunkee'en Sariya ɓee mettaa nde njii kulle kaayniide de o wadata dee, e nde nani sukaaɓe ana ilina e ley Suudu Dewal Mawndu ana mbiya:

—Jettooje ngoodanii taanii Daawuuda!

¹⁶ Nden ɓe mbii Iisaa:

—A nanii ko cukaloy koy kaalata koo?

O wii ɓe:

—Mi nanii. Tama on janngaali dum doo abada:

«A wadii fay sukaaɓe wadduɓe e muynoobe ana njette»?§

¹⁷ Caggal dum, o seerti e maɓɓe, o yalti ngalluure ndee, o yehi Baytaniya, o waaloyi ton.

No Iisaa hudiri ibbi

¹⁸ Beete law omo wirfitoo to ngalluure too, tawi omo yolbi. ¹⁹ O soynii ibbi e sera laawol ngol, o fañi ki, kaa o tawaali e makki so wanaa haakooloji. Oon wakkati, o wii ki:

—Pati a rimu abada!

Don e don, ibbi kii yoori kolon. ²⁰ Haaynii taalibaaɓe ɓee nde njii dum ndee, ɓe lamndii mo, ɓe mbii:

—Hono hen kii ibbi yoordi wakkati gooto tan?

²¹ O jaabii ɓe, o wii:

—Mido haalana on goonga: so tawii odon ngoondini on cikkitaaiki, on njawtan wadude ko ngadu-mi kii ibbi koo. On mbaawan wiide fay ndee doo waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», laatoto non. ²² So odon ngoondini, ko ñaagi-don e ley duwaawu fuu on njaabante.

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²³ Iisaa naati Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde mo waajotoo ndee, hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓee e mawɓe Yahuudiyankooɓe ɓee battii mo, lamndii, mbii:

* 21:5 Jakariyaa 9.9 † 21:9 Jabuura 118.25-26 ‡ 21:13 Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11 § 21:16 Jabuura 8.3

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Kasen, dow yamiroore homo?

²⁴ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. So on njaabike kam, mi haalanan on jamirɗo kam mi golla ko ngollan-mi koo. ²⁵ Homo neli Yaayaa loota yimbe lootogal batisima? Laamɗo naa yimbe?

Be ndawridi hakkunde maɓɓe, 6e mbii:

—So en mbii «Laamɗo», o wiiyan: «Ndennoo, ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ²⁶ Kaa so en mbii «yimbe», waajibi kulen jamaa oo, sabi yimbe 6ee fuu ana njogorii Yaayaa yo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, 6e mbii:

—Min anndaa.

O jaɓɓitii, o wii 6e:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Bannɗol haala rimdaabe ɗiɗon

²⁸ Iisaa 6eydi hen wii:

—Kodum miilaton e ngol bannɗol: gorko gooto ana joginoo 6iɓɓe worbe ɗiɗon, ɓadii arano oo, wii dum: «Binngel am, yaa golloy hannde to ngesa peguuje too.» ²⁹ Biɗɗo oo jaabii, wii yahataa. Kaa caggal mum, oon mimsiti yehi. ³⁰ Baabiraado oo noddi ɓiɗɗo ɗiɗaɓo oo, wii dum ko wiinoo arano oo koo. Oon duu jaabii, wii: «Moyyi Baaba», kaa yahaali. ³¹ Homo e maɓɓe woni jaɓando baam mum ko wii koo?

Be njaabii, 6e mbii:

—Arano oo.

Nden, Iisaa wii 6e:

—Miɗo haalana on goonga: duwaane'en 6ee kaɗum e bamfaaji ɗii adoyto on naatude e Laamu Laamɗo oo. ³² Sabi Yaayaa warii e moodon, hollii on laawol fooccitaare, on njaɓanaali dum. Kaa duwaane'en 6ee kaɗum e bamfaaji ɗii ngoondinii mo. Haya duu, fay nde njii-ɗon dum ndee, on mimsitaali so saktii ngoondin-ɗon mo.

Bannɗol haala remooɓe bonɓe

³³ —Kettinee bannɗol gonngol: nedɗo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare ɓoosirde peguujam, o mahi suudu toowndu faa o soynoroo ko warata e ngesa ngaa. Caggal dum, o hasiri nga remooɓe gese peguuje, o dawi. ³⁴ Faa teɓugol peguuje yottii, o neli gollooɓe makko to remooɓe 6ee too, 6e ngaddanoya mo ngedu makko e 6iɓɓe peguuje dee. ³⁵ Kaa remooɓe 6ee nanngi gollooɓe makko 6ee, pii hen gooto, mbari gooto, mbardi gooto kaaye. ³⁶ Jom ngesa oo neli e maɓɓe gollooɓe ɓurɓe aranndeeɓe 6ee heewde. Remooɓe 6ee ngadi 6e no ngadunoo 6ee too nii. ³⁷ O saktii nelde ɓiyiiko gorko to maɓɓe, o wii: «No laatii fuu, 6e njaagoto ɓiyam oo.» ³⁸ Kaa nde remooɓe 6ee njii ɓiyiiko oo ndee, mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-ɗen ngesa ngaa!» ³⁹ Oon wakkati, 6e nanngi mo, 6e mbedii mo to caggal ngesa too, 6e mbari mo. ⁴⁰ Jooni nee, so jom ngesa peguuje oo warii, hono o wadata remooɓe 6ee?

⁴¹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Been bonɓe, o halkiran 6e no boniri. O hasira ngesa ngaa remooɓe woɓɓe hokkoɓe mo ngedu makko e 6iɓɓe magga nde nga teɓaa fuu.

⁴² Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Tama on njanngaali ko winndaa ley Binndi ɗii koo?

«Haayre nde mahooɓe 6ee tippitii ndee,

kaɗum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii.

Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

⁴³ Saabe dum, mido wiya on: Laamu Laamdo oo ittete e mon, hokkee yimbe wadoobe ko Laamdo yidi. ⁴⁴ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

⁴⁵ Nde hooreebe yottinoobe sadaka bee e Farisa'en bee nani banndi makko dii ndee, paamii banndi dii e mum'en peewti. ⁴⁶ Ebe tewta no be nanngira mo, kaa be kulii yimbe bee, sabi be fuu ebe njogorii mo annabaajo.

22

Bannadol haala niiri yanng

¹ Iisaa haaldiri e maabe bannadol kasen, wii be:

²—Laamu Laamdo ana wa'i hono no kaananke kuurtinando biyum gorko, so wadani dum yanng. ³ O neli golloobe makko noddanoya mo jaamoobe, kaa gansaabe bee calii warde. ⁴ O neli kasen golloobe wobbe, o wii dum'en: «Mbiyee gansaabe bee niiri yanng ndii moyyinaama faa gasi, mi hirsii ga'i e jalbi paydi, hankasen fuu lanndinaama, be ngara be nootoo yanng oo.» ⁵ Kaa gansaabe bee koyni mo, kiinnii haajuuji mum'en: oo ngesa mum, oo jaagu mum. ⁶ Heddiibe bee nanngi golloobe bee, torri be, mbari be. ⁷ Kaananke oo mettaa, neli sordaasi'en mum mbaroyi been jaadube ko'e, nduppi ngeenndi mum'en. ⁸ Caggal dum, o wii golloobe makko bee: «Niiri yanng ndii moyyinaama, kaa gansaabe bee kaandaa e jaamde ndi. ⁹ Dum nee, njehee dow mbeddaaji mawdi dii, noddon neddo fuu mo kawru-don wara jaama niiri yanng oo ndii.» ¹⁰ Kaadime'en bee njehi dow mbeddaaji dii, noddii yimbe be tawi ton fuu gila e bonbe faa e moyyube faa galle do yanng oo wadata doo heewi yimbe.

¹¹ Nde kaananke oo naati faa yiya noddaabe bee ndee, o soynii gorko mo paraaki. ¹² O wii dum: «Gidam, hono naatir-daa doo tawi a paraaki?» Kaa oon deyyinii. ¹³ E ley dum, kaananke oo wii golloobe bee: «Kaabee juude makko e koyde makko, tippo-don mo e ley nimre sella ndee, ton o wullata o njeryondira niye.»

¹⁴ Iisaa jokki wiide:

—Noddaabe ana keewi kaa subaabe ana pamdi.

Haala yobugol lampo

¹⁵ Farisa'en njehi ndawridoyi no tuufiranta Iisaa e ley haala mum. ¹⁶ Be neli yoga e taalibaaabe maabe, kanjum e howruube Hirudus mbiya mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga, a hulataa fay gooto, sabi a burdintaa yimbe. ¹⁷ Dum nee, haalan min kodum anndu-daa e dum doo: ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

¹⁸ Kaa Iisaa ana anndi anniyaaji maabe bondi dii. O wii be:

—Onon naafigi'en! Kodum wadi so odon tuufana kam? ¹⁹ Kollee kam kaalisi jobirteedo lampo oo.

Be ngaddani mo mbuudu cardi gooto. ²⁰ O lamndii be, o wii:

—Natal homo e innde homo woni doo?

²¹ Be njaabii mo, be mbii:

—Kaananke Roma.

O wii be:

—Ndennoo, ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

* 21:42 Jabuura 118.22-23

22 Haaynii 6e nde 6e nani oo jaabu ndee. Be celi mo, 6e mbitti.

Haala immital maay6e

23 E ley oon jalooma jaati, yoga e waaldeSaduki'en ngari e Iisaa. Kam6e ngoni fennu6e immital. 24 Be lamndii mo, 6e mbii:

—Moobbo, Muusaa wii: «So neddo maayii hebaali biddo, mijum naa mawnum 6amta debbo dalaado oo, yalla ana hebana dum beyngu.»*

25 Wadiino e bettaade to amen rimdaa6e njeddon wor6e. Arano oo caggal dewlii, maayi hebaali biddo. Mijniiko gorko 6amti debbo makko oo, 26 kajum duu maayi hebaali biddo. Tata6o oo duu jokki hen faa yottii njedda6o oo.

27 Caggal ma66e 6e fuu, debbo oo duu maayi. 28 Nannde immital nee, homo e njeddon 6ee debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi 6e fuu 6e 6amiino mo.

29 Iisaa jaabii 6e, wii:

—On majjii, sabi on paamaali Binndi dii, on anndaa baawde Laamdo dee duu. 30 Sabi so maay6e immitike, wor6e 6amataa, rew6e 6amataake, 6e laatoto hono no malaa'ika'en won6e dow kammu 6ee nii. 31 E haala immital maay6e, tama on njanggaali ko Laamdo wii on koo? O wii: 32 «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»† Laamdo yo Laamdo wuur6e, wanaa Laamdo maay6e.‡

33 Waaju makko oo haaynii yim6e hettindotoo6e mo 6ee fuu.

Haala yamiroore burnde fuu teentilaade

34 Nde Farisa'en 6ee nani o mu6bii kundude Saduki'en 6ee e haala ndee, 6e kawriti. 35 Gooto e ma66e jannginoowo Sariya yidi tuufande mo, lamndii mo, wii:

36 —Moobbo, honde woni yamiroore burnde fuu teentilaade e ley Tawreeta?

37 Iisaa jaabii mo, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa 6ernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu.§ 38 Nden woni yamiroore burnde mawnude, burnde teentilaade. 39 Yamiroore dida6ere hono mayre annii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* 40 Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe dee fuu e deen jamirooje didi pawii.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

41 Nde wonnoo Farisa'en 6ee ana kawriti, Iisaa lamndii 6e, wii:

42 —Kodum miilu-don e Almasiihu oo? O taanii homo?

Be njaabii, 6e mbii:

—O taanii Daawuuda.

43 O wii 6e:

—Ndennoo, hono Daawuuda noddirta mo Joomiraado? Ruuhu Laamdo anddini mo dum, saabe majjum o wii:

44 «Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

faa mi wada nja66aa way6e maa.»†

45 So Daawuuda ana noddira mo «Joomam», ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

46 Be fuu 6e ndonki jaabaade mo fay karrol. Gila pannde nden, fay gooto suusaali lamndaade mo lamndi goddi.

* 22:24 Fillitagol Tawreeta 25.5 † 22:32 Pergu 3.6 ‡ 22:32 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma66e koo, holli e6e nguuri. § 22:37 Pergu 6.5 * 22:39 Lewinkoo6e 19.18 † 22:44 Jabuura 110.1

23

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya e Farisa'en

¹ Nden, Iisaa wii jamaa oo e taalibaaʼe mum ʼee:

² —Dunkee'en Sariya ʼee e Farisa'en ʼee kaɗum'en ndokka jannginginde Sariya Muusaa oo. ³ Saabe ɗum, oɗon kaani jaʼande ʼe, ngadon huunde fuu ko ʼe mbii on. Kaa pati nembbon golleeji maʼʼe, sabi ʼe ngadataa ko ʼe mbaajotoo koo. ⁴ ʼe kaʼʼan donnge teddude, ʼe mbakkina yimʼe, kaa ʼe njidaa wallirde ʼeen huncude ɗe fay hoore fedeendu. ⁵ Huunde fuu ko ʼe ngadata, ʼe ngadiran ɗum faa ʼe kollinkinoo. Dum wadi so eʼe kaʼʼa talki mawdi, eʼe njuutina cilmbi saayaaji maʼʼe faa ana ndaasoo. ⁶ Eʼe njidi joolle burde teddude so ʼe noddama e yanngeeji, eʼe njidi joolle burde yiitinkinaade ley cuudi baajordi. ⁷ Ko ʼe njidi tan salmineede calmaali tedduɗi ley luumooji e noddoreede «Moobbo». ⁸ Kaa onon, pati njabee noddoreede «Moobbo», sabi on fuu on sakiraaʼe, Moobbo gooto tan njogi-don. ⁹ Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e aduna, sabi Baabiraado gooto tan njogi-don, ɗum woni gondo dow kammu oo.* ¹⁰ Pati njabee noddoreede «Hooreejo», sabi Hooreejo gooto tan njogi-don, ɗum woni Almasiihu oo. ¹¹ Burdo teddude hakkunde moodon yo laato gollanoowo heddiʼe ʼee. ¹² Toownudo hoore mum fuu, leyɗinte. Leyɗinkiniido fuu toownete.

¹³ Bone yanan e mon onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon cokana yimʼe damal Laamu Laamdo ngal. On naatataa, on accataa naatoobe naata. [¹⁴ †]

¹⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon njiiloo e leydeele oɗon mbanngoo geeci faa keʼon tuubudo gooto. So on keʼii ɗum, mbirfito-don kasen, ngadon ɗum bii jahannama faa sowa on cili ɗiɗi.

¹⁶ Bone yanan e mon, onon wumʼe dowooʼe yimʼe! Oɗon mbiya: «So neddo hunorike Suudu Dewal Mawndu nduu yo meere, kaa so hunorike kanje Suudu Dewal Mawndu oo, hunore mum nanngan ɗum.» ¹⁷ Majjuʼe, wumʼe! Kodum buri teentilaade: kanje oo naa Suudu laʼʼinooru kanje oo nduu? ¹⁸ Oɗon mbiya kasen: «So neddo hunorike ittirde sadaka ndee yo meere, kaa so hunorike sadaka gondo dow mayre oo, hunore mum nanngan ɗum.» ¹⁹ Wumʼe! Kodum hen buri teentilaade: sadaka oo naa ittirde sadaka laʼʼinoore sadaka oo ndee? ²⁰ Ndennoo, neddo fuu kunoriido ittirde sadaka ndee, hunorike nde kayre e huunde fuu ko fawii e mayre. ²¹ Neddo fuu kunoriido Suudu Dewal Mawndu nduu, hunorike ndu kayru e Laamdo joodiido e mayru oo. ²² Neddo fuu kunoriido kammu oo, hunorike joodorgal Laamdo ngal e Joodiido e maggal oo.

²³ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon ittana Laamdo jakka naanaa, kaɗum e haakolooji goddi, kaa oɗon njeeboo ko buri teentilaade e Sariya oo koo, hono fooccitaare e yurmeende e goondinal. Tawee nee, kaɗum kaanno-don wadude tawee on njeebaaki ko heddi koo. ²⁴ On wumʼe dowooʼe yimʼe! So bowngu saamii e njaram moodon, on ciwan itton ɗum, tawee nee, oɗon moda ngeloba!

²⁵ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon lawya caggal kore loode e caggal lehoi, tawee nee ley mum'en ana heewi ko

* **23:9** Pati mbiyee fay gooto «Baabiraado» e adunawiyaali pati neddo soowa baaba mum dimdo ɗum. Ngol haali haala hooreʼe diina fonnduʼe ko'e mum'en e baabiraaku Laamdo. † **23:14** E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 14: Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Oɗon teeta cuudi rewʼe ʼe worʼe mum'en maayi, oɗon njuutina duwaawuuji moodon yalla oɗon manee. Saabe majjum, on keʼan jukkungo burngo fuu naawde.

wujjaa e ko yanaa. ²⁶ Farisanke bumdo! Lawyu ley kore loode tafon, nden caggal ngal duu laaban.

²⁷ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon nanndi e janaale dawninaade, de dow mum'en woodi tawee ley mum'en ana heewi gi'e e ko sobi fuu. ²⁸ Onon duu hono non mbaa-don: e jiile gite odon nanndi e fooccitii6e, kaa ley moodon ana wii pep naafigaaku e oonaare.

²⁹ Bone yanan e mon, onon dunkee'en Sariya e Farisa'en, naafigi'en! Odon mahana annabaa6e 6ee cuudi dow janaale mum'en, odon ndardina janaale fooccitii6e 6ee, ³⁰ mbirfito-don mbiyon: «Sinndo min kawriino e jamaanu njaatiraa6e amen, min ittidataano e ma66e yonkiiji annabaa6e dii.»

³¹ Hono non, ceettori-don onon jaati on 6i66e warannoobe annabaa6e 6ee.

³² Ndennoo, kebbintinee saawal golleeji bondi di njaatiraa6e mon puddunoo dii! ³³ Bolle, 6i66e posoke! Hono fuu miilorto-don waasude wedeede e jahannama? ³⁴ Dum saabii, mido nelda on annabaa6e e hakkilantee6e, kaɗum e jannginoobe. Mbaron yoga, peɗon yoga, piyon yoga dorri e ley cuudi mon baajordi, njokkon dum'en ngeenndi e ngeenndi. ³⁵ Yalla yonkiiji laa6u6e ittaadi e aduna oo dii fuu, hakke mum ana fiitoo on, gila yonki Haabiila pooccitii6e oo faa yonki Jakariyaa 6ii Barakiya mo mbarno-don hakkunde Suudu Dewal Mawndu e ittirde sadaka oo. ³⁶ Mido haalana on goonga: jukkungo majjum dum fuu e yim6e oo jamaanu saamata!

No Iisaa sunjirani yim6e Urusaliima

³⁷ —Hay yim6e Urusaliima, on mbarii annabaa6e, on mbardii nelaabe e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde 6i66e mon no cofal hawrintinirta 6i66e mum ley biifoole mum nii. Kaa on nja6aali. ³⁸ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. ³⁹ Mido wiya on: on njiyataa kam gila jooni faa wakkati mo mbiyoyton e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»

24

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

¹ Nde Iisaa yaltunoo Suudu Dewal Mawndu ndee, taalibaa6e mum battitii dum, kolli dum maadiiji galle mayru dii. ² O wii 6e:

—On njii dum doo fuu naa? Mido haalana on goonga: fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ Nde Iisaa joodinoo dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, taalibaa6e makko ngari e makko kaɗum'en tan, mbii mo:

—Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata gartol maa, kaɗum e timmoode aduna?

⁴ O jaabii 6e, o wii:

—Ndeentee pati fay gooto yonna on. ⁵ Sabi heew6e ngardan innde am, gooto e mum'en fuu wiya: «Miin woni Almasiihu oo.» Be yonna heew6e. ⁶ On nanan golowole e kabaaru golowole kaa pati kulee! Ana tilsi dum wada, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁷ Leɗol ha6an e leɗol, laamu ha6an e laamu. Yolbereeji ngadan, leydi dimmboto e nokkuuje yogaaje. ⁸ Dum kaa fuu hono no puddoode natawere beynoowo nii.

⁹ Nden, yim6e na6an on e carirdi yalla odon torree, mbare-don. Leɗi dii fuu mbaɗan on saabe am. ¹⁰ Oon wakkati, heew6e njoppa goondinal mum'en, ana njambondira ana mbaɗondira e ko'e mum'en. ¹¹ Annabaa6e penee6e heew6e 6anngan, yonna heew6e. ¹² Bonanndaaji keewan faa jilli yim6e heew6e 6uu6ta. ¹³ Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte. ¹⁴ Oo doo

Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo ooynete e aduna oo fuu, yalla leji dii fuu ana keba seedaaku oo. Nden, aduna timmata.

Haala torra mawdo gadoowo

¹⁵—Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»,* ko annabi Daniyel haalnoo koo ana e nokku ceniido oo† (jannugudo dum, tiinnoo faama) ¹⁶nden, tawaabe ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. ¹⁷Tawaado dow bene, pati wiya baman kaaki ley suudu mum. ¹⁸Tawaado gese, pati wirfoo so wiya bamoowo saaya mum. ¹⁹Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! ²⁰Naagee Laamdo pati doddu mon laatoo wakkati dabbunde naa jalaande fowteteende. ²¹Sabi nden, torra mawdo wadan mo hono mum wadaali gila puddoode aduna, hono makko wadataa abada kasen. ²²Sinndo tawiino deen jalaade nda66indinaaka, fay gooto e biibe aadama hisataano. Kaa Laamdo ra66indinirii de sabaabu be o subii bee. ²³E oon wakkati, so won biido on: «Yeewee! Almasihu annii doo», naa «Omo naa too», pati ngoondinee. ²⁴Sabi almasihu'en peneebe e annabaabe peneebe banngoyan, be ngada taagumansaaji mawdi e kaayefiiji yalla ebe majjina fay subaabe bee, so be mbaawii. ²⁵Paamee gasa. Mi haalanii on gila dum waraali. ²⁶So won biido on: «Yeewee, omo naa ley ladde jeereende», pati njehee. Naa so won biido on: «Yeewee, omo naa to ley cuudi too», pati ngoondinee. ²⁷Hono no majere fooynirta kammu gila funnaange faa hiirnaange nii, hono non Bii Neddo oo wardata. ²⁸Do jiibe ngoni fuu, don dute kawritata.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁹—Don e don, caggal torra ley deen jalaade, naange ni66an, lewru noottan yaaynude, koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu dee ndimmboto.‡ ³⁰E oon wakkati, taagumansa Bii Neddo oo banngan e mbeeyu, leji aduna dii fuu ngullan. Be njiyan Bii Neddo oo, ana wara e duule, ana warda baawde mawde e teddeengal. ³¹Buututal manngal fuufete, o nela malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, moobta subaabe makko bee gila hoore leydi faa hoore leydi.

³²Taykitee ibbe: so caba majje keyditii, haakooloji majje mbillitii, odon anndi ndunngu badike. ³³Hono non, so on njii dum fuu, anndee wakkati oo battiima, omo damal galle. ³⁴Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde dee fuu ngadaali. ³⁵Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala timmoode aduna

³⁶—Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum, wanaa malaa'ika'en wonbe dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³⁷No jamaanu Nuuhu nii, hono non nanndata so Bii Neddo oo ana wara. ³⁸E ley deen jalaade fade ilam tuufaanu dam warde, yimbe ana jaama, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa nannde Nuuhu naati laana kaa. ³⁹Be miilaali, be njaalaali faa ilam tuufaanu dam wari yooli be fuu. Garol Bii Neddo oo hono non nanndata. ⁴⁰E oon wakkati, worbe didon wonbe e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴¹Rewbe didon undoobe dow unirde wootere, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. ⁴²Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata. ⁴³Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata

* **24:15** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **24:15** Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankoo6e. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartin kasen. ‡ **24:29** Esaaya 13.10; 34.4, Yo'ila 2.10

ley jemma, daanataako yoppataa o naata galle mum. ⁴⁴ Dum nee, onon duu lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

Haala golloowo koolniido, kaɗum e golloowo bonɗo

⁴⁵ —Ndennoo, homo woni golloowo koolniido, hakkilante? Oon woni mo kalfaado mum halfini dum koreeji mum faa hokka dum'en nguure mum'en e wakkati jidaado. ⁴⁶ Golloowo mo kalfaado mum warti tawi ana hiinnii golle mum, welii hoore. ⁴⁷ Midɗo haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁸ Kaa so golloowo oo yo bonɗo, wii e hoore mum kalfaado mum booyan wartaali, ⁴⁹ hedde ana fiya waayiraaɓe mum gollooɓe ɓee, ana jaamda ana yarda e sigirooɓe, ⁵⁰ nden, kalfaado oo wartiran jalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, ⁵¹ jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde naafigi'en, ton o wullata o ɗeryondira jiiye.

25

Bannɗol haala surbayɓe sappo

¹ —Laamu Laamɗo oo nanndan e oo janta: surbayɓe sappo ɓamɓe moottilaaji mum'en so njeɗi jaɓɓoyaade jommbaajo gorko.* ² Njoyon ɓee yoyaa, njoyon wɔɓɓe ɓee ana yoyi. ³ ɓe yoyaa ɓee ɓami moottilaaji tawi njooɓaaki bulannga, ⁴ yoyuɓe ɓee noo naɓori paali bulannga. ⁵ Nde jommbaajo oo jenngi waraali ndee, ɓe fuu ɓe ɗɔɗi, ɓe daanii. ⁶ Faa hejjere jemma, wullaango nanaa, wii: «Jommbaajo oo warii! Njaltee! Njaɓɓoyee mo!» ⁷ Nden ɓe fuu ɓe pini, eɓe moyyina moottilaaji maɓɓe. ⁸ Surbayɓe ɓe yoyaa ɓee mbii yoyuɓe ɓee: «Ndokkoree min e bulannga mon mo njooɓi-ɗon oo, sabi moottilaaji amen annii jifa.» ⁹ Yoyuɓe ɓee mbii: «Huɓindaaki, sabi ko min njogii koo hejjataa en, en fuu. Njehee to soottooɓe, coodoyon!» ¹⁰ E ley no ɓe yoyaa ɓee njaari soodoyde bulannga nii, jommbaajo oo yottii. Lanndininooɓe ɓee naatidi e makko e ley dammbordu nduu, damal ngal uddaa. ¹¹ Faa booyi seeda, surbayɓe heddiɓe ɓee ngarti, hedde ana ngulla ana mbiya: «Kalfaado, kalfaado, udditan min!» ¹² Kaa o jaabii ɓe, o wii: «Midɗo haalana on goonga: mi anndaa on.»

¹³ Iisaa sakitii wiide:

—Njeertee, sabi on anndaa jalaaɗe naa e wakkati mo Bii Neddo warata e mum.

Bannɗol haala gollooɓe taton

¹⁴ —Laamu Laamɗo ana nanndi e gorko lanndiniido faa dawa, noddi gollooɓe mum, halfini dum'en jawdi mum. ¹⁵ O halfini gooto maɓɓe mutakal teemedɗe joy kanɗe, godɗo teemedɗe diidi, tataɓo oo teemedere, gooto fuu ko waarata e mum. Caggal dum, o dawii. Don e ɗon, ¹⁶ golloowo keɓuɗo mutakal teemedɗe joy kanɗe oo yeɗi jaagoroyii mo, tinorii mutakal teemedɗe joy godɗe. ¹⁷ Kalfinaado mutakal teemedɗe diidi kanɗe oo duu wadi non, tinorii kanɗum duu mutakal teemedɗe diidi godɗe. ¹⁸ Kaa kalfinaado mutakal teemedere kanɗe oo yeɗi asoyi ngayka, iri ton ko kalfaado mum oo hokkunoo dum koo.

¹⁹ Faa booyi caggal mum, kalfaado maɓɓe oo warti noddi ɓe, o yeewi jate maɓɓe. ²⁰ Kalfinaado mutakal teemedɗe joy kanɗe oo wari, waddi mutakal teemedɗe joy godɗe, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedɗe joy kalfin-ɗaa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedɗe joy godɗe.» ²¹ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famɗi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-ɗen!» ²² Golloowo kalfinaado mutakal teemedɗe diidi kanɗe oo

* **25:1** E neesu Yahuudiyankooɓe jommbaajo gorko ana yaadannoo e gidiraaɓe jom suudu mum, sabi kaɗum'en ndammbotoo.

wari kaɗum duu, wii: «Kalfaado am, mutakal teemedede didi kanɗe kalfin-ɗaa kam, ede nii. Yeew, mi tinorike de mutakal teemedede didi godde.» ²³ Kalfaado makko oo wii mo: «Golle maa gasii sanne golloowo lobbo, koolniido. Nde wonnoo a hoolnike e ko famdi, mi halfinte ko teentilii sanne. War naatu faa ceyodo-den!» ²⁴ Kalfinaado mutakal teemedere kanɗe oo wari kaɗum duu, wii: «Kalfaado am, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada hetta ko a aawaali, ada moobta ko a tutaali. ²⁵ Saabe dum, mi hulii, njaa-mi iroy-mi kanɗe maa oo. Haya, fii maa annii!» ²⁶ Kalfaado makko jaabii mo, wii: «Golloowo laaliido, nattudo! So tawii ada anndunoo mido hetta ko mi aawaali, mido moobta ko mi tutaali, ²⁷ ndennoo, ada haannoo wadude kanɗe am oo e banki, yalla ana daja ko tinorii-mi so mi wartoyii. ²⁸ Jooni, teete mo mutakal teemedere kanɗe oo, ndokkon dum jom mutakal teemedede joy kanɗe oo. ²⁹ Sabi jogiido fuu beydante faa heewa. Kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ³⁰ Golloowo meerejo oo kaa, mbedee dum e ley nimre sella ndee, ton o wullata o neryondira jiiye.»

No Bii Neddo oo sarirta yimbe fuu

³¹—So Bii Neddo oo warii e teddungal mum, kaɗum e malaa'ika'en bee fuu, o joodoto e joodorgal makko laamu ngal. ³² Yimbe aduna bee fuu moobtete yeeso makko, o faltoroowoo be no duroowo faltortoo baali e be'i nii: ³³ o wadan baali dui e junngo makko jaamo, o wada be'i dui e junngo makko nano. ³⁴ Hono nii, Kaananke oo wiirata wonbe junngo mum jaamo bee: «Ngaree, onon barkinaabe Baabiraado am, nanngoo laamu mo ndesane-don gila e puddoode aduna oo. ³⁵ Sabi mi yolbiino, on jamminii kam, mi domdiino, on njarnii kam, mi laatinoke kodo, on njippinii kam, ³⁶ mi holiino, on koltinii kam, mi jawiino, on njandini kam, mi uddanooma kasu, on yeewoyii kam.» ³⁷ E oon wakkati, foocitiibe bee njaabotoo mo, mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi, min jammin maa naa ada domdi, min njarnu maa? ³⁸ Mande min njii maa a kodo, min njippin maa naa a koldo, min koltin maa? ³⁹ Mande min njii maa a jawdo naa a uddaado kasu, min ngari yeewde ma?» ⁴⁰ Kaananke oo jaaboo be wiya: «Mido haalana on goonga: ko ngadan-don gooto e burdo famdude e sakiraabe am bee, yo miin ngadan-don.»

⁴¹ Caggal dum, o wiyam wonbe junngo makko nano bee: «Ngoddee kam, onon hudaabe Laamdo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamdo resani Ibiliisa e malaa'ika'en mum ngee! ⁴² Sabi mi yolbiino, on jamminaali kam, mi domdiino, on njarnaali kam, ⁴³ mi kodo, on njippinaali kam, mi koldo, on koltinaali kam, mi jawdo naa mi uddanooma, on ngaraali yeewde kam.» ⁴⁴ Nden, be njaaboto mo kambe duu be mbiya: «Joomiraado, mande min njii maa ada yolbi naa ada domdi naa a kodo naa a koldo naa a jawdo naa ada udda kasu, min paabaaki ma?» ⁴⁵ O jaaboto be o wiya: «Mido haalana on goonga: ko mbaasu-don wadande gooto e bee doo burbe famdude koo, miin woni mo on ngadanaali.» ⁴⁶ Nden, been njaha e jukkungo duumiingo, foocitiibe bee keba nguurndam nduumiidam.

26

No mawbe diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Nde Iisaa timmini diin waajuuji fuu ndee, wii taalibaaabe mum bee:

²—Odon anndi balde didi palii en e iidi Paska, Bii Neddo oo hokkitirte tontee e leggal bardugal.

³ E oon wakkati, hooreeɓe yottinoobe sadaka e mawɓe Yahuudiyankooɓe ɓee kawritoyi galle Jottinoowo Sadaka Mawɗo biyeteɗo Kayafas. ⁴ Be fuu ɓe ndawridi faa ɓe njammboroo Iisaa hiila, ɓe mbara ɗum. ⁵ Kaa ɓe mbii:
—Pati ngaden ɗum ley iidi oo so yimɓe ɓee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

⁶ Nde wonnoo Iisaa ana Baytaniya ɗo galle Simon ceppaado oo ɗoo, ⁷ debbo gooto battitii ɗum ana jogii faandu nebam uuroojam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ana jaama, o wuji ɗam dow hoore mum. ⁸ Nde taalibaaɓe ɓee njii ɗum ndee, mettaa, ana mbiya:

—Ko woni oo bonannda meere meere? ⁹ Edam waawnoo sootteeɗe kaalisi keewɗo, kaalisi oo hokkee misikiina'en.

¹⁰ Iisaa faami ko ɓe kaalannoo koo, wii ɓe:

—Ko saabii so oɗon torra oo debbo? O gollanii kam golle ɗardudo. ¹¹ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jaannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon jaannde fuu. ¹² O wujii terɗe am nebam uuroojam, ko o wadiri ɗum yalla omo lanndinanoo kam yanaande. ¹³ Midɗo haalana on goonga: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadi koo jantete, kasen duu o miccitere.

No Yahuuda jammborii Iisaa

¹⁴ Nden Yahuuda Isikariyota, gooto e taalibaaɓe sappo e ɗidon ɓee, yehi to hooreeɓe yottinoobe sadaka, ¹⁵ wii ɗum'en:

—Ko ndokkaton kam so mi waddanii on Iisaa?

Be njakkii buudi capantati cardi, ɓe ndokki mo. ¹⁶ Gila nden, omo fiya dabare no o jammbortoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaɓe mum hiraande iidi Paska

¹⁷ E jaalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, taalibaaɓe ɓee ngari, lamndii Iisaa, mbii ɗum:

—Hoto njid-ɗaa min lanndinoyoo hiraande iidi Paska ndee?

¹⁸ O jaabii ɓe, o wii:

—Njehee ngeenndi too, naaton galle maani, mbiyon ɗum: «Moobbo wii, wakkati mum yonii, e galle maa oo wadata iidi Paska oo, kanko e taalibaaɓe makko.»

¹⁹ Taalibaaɓe ɓee ngadi ko Iisaa yamirnoo ɗum'en koo, lanndinii hiraande ndee.

²⁰ Hiiri, o joododii e taalibaaɓe sappo e ɗidon ɓee faa ɓe kirto. ²¹ Nde ɓe kirtotoo ndee, o wii:

—Midɗo haalana on goonga: gooto moodon jammboto kam.

²² Be cunli sanne, hedde eɓe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Moobbo, kori wanaa miin?

²³ O jaabii, o wii:

—Tummbididɗo e am junngo mum e la'al oo, oon jammbotoo kam.

²⁴ Waajibi Bii Nedɗo dalira aduna no haaliraa ley Binndi ɗii nii. Kaa bone woodanii jammbotoɗo Bii Nedɗo oo! Oon gorko, so rimanooka fey ɓuri moyyande ɗum.

²⁵ Yahuuda garoowo jammbaade mo oo ɓami haala, lamndii mo, wii:

—Moobbo, kori wanaa miin?

O jaabii ɗum, o wii:

—Aan haaldi hunduko maa.

²⁶ Nde ɓe jaamata ndee, Iisaa ɓami buuru, yetti Laamɗo, helti, hokki taalibaaɓe mum ɓee, wii:

—Nanngee, jaamee, ɗum yo terɗe am.

²⁷ Caggal ɗum, o ɓami horde peguujam, o yetti Laamɗo, o hokki ɓe, o wii:

—On fuu, njaree hen. ²⁸ Dum yo yiyam am, yiyam tabintinooram aadi keyri, njupportoodam saabe heewbe faa luutti njaafee. ²⁹ Mido wiya on: abada mi yarataa dam peguujam kasen so wanaa nannde njardoy-den peguujam kesam e ley LaamuBaabiraado am.

³⁰ Caggal be njimii Jabuura,* be njalti, be njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer yankiran dum

³¹ E oon wakkati, Iisaa wii be:

—E ley oo jemma jaati, on fuu on njoppam kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, sewre baali ndee saakoo.»†

Iisaa beydi hen, wii:

³² —Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

³³ Nden Piyeer bami haala, wii mo:

—Fay so be fuu be njoppu maa, miin kaa abada mi yoppataa ma.

³⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde a wiyam a anndaa kam cili tati.

³⁵ Piyeer wii mo:

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma.

Taalibaa be fuu mbii hono non.

No Iisaa naagorii Laamdo ley Gecemane

³⁶ Caggal dum, Iisaa yottodii e maabe nokku biyeteedo Gecemane, wii be:

—Njoodee doo, faa mi wadoya too duwaawu.

³⁷ O yaadi e Piyeer e bibbe Jebede didon bee, bernde makko fuddi maatude yoomeende e ruubu. ³⁸ E ley dum, o wii be:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Keddee doo, njeertodee e am pati daano-don.

³⁹ O wodditii seeda, o hippii e leydi, omo duwoo, omo wiya:

—Baabiraado, so tawii ana laaroo, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laatoroo no njidir-mi, yo laatoro no njidir-daa aan.

⁴⁰ O warti, o tawi e be daanii. O wii Piyeer:

—On mbaawaa jeertodaade e am tawee on daanaaki fay wakkati gooto naa? ⁴¹ Pati daanee, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terde ana lo'i.

⁴² O yehi kasen, o duwii, o wii:

—Baabiraado, so tawii nden horde bone waawaa woddineede so wanaa mi yara dum, yo sago maa wadu!

⁴³ O warti, o tawi be daantike, sabi doydi ana piilii e maabe. ⁴⁴ O yehi kasen, o duwii tata berde hono no o duworinoo nii. ⁴⁵ Caggal dum, o warti e taalibaa be bee, o wii dum'en:

—Faa jooni odon daanii odon noottinoo? Yeewee, wakkati oo yottike! Bii Neddo oo wadete e juude luuttoobe. ⁴⁶ Immee njehen! Yeewee, jammbootodo kam oo annii wara!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e didon bee, yottii ana wondi e yimbe heewbe jogiibe kaafaaje e cabbi. Hooreebe yottinoo be sadaka bee e mawbe Yahuudiyankoo be bee neli be. ⁴⁸ Jammbootodo mo oo hokki be finnde, wii:

—Neddo mo buccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngée dum.

* **26:30** Neesu Yahuudiyankoo be woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. † **26:31** Jakariyaa 13.7

⁴⁹ Don e don, Yahuuda battitii Iisaa, wii dum:

—Sadi Moobbo!

O buccii dum. ⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Gidam, wadu ko waddu maa koo.

E oon wakkati, 6e battitii, 6e njani e Iisaa, 6e nanngi dum. ⁵¹ Gooto e wondunoo6e e Iisaa 6ee soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum. ⁵² Nden, Iisaa wii mo:

—Soornu kaafaawi maa kii e n̄aro mum, sabi jogotoodo kaafaawi fuu, kaafaawi halkata dum. ⁵³ Naa ada miila jooni mi waawaa noddude Baabi-raado am nelda kam ko 6uri konuuji sappo e didi malaa'ika? ⁵⁴ Kaa so non laatorii, hono ko winndaa ley Binndi dii koo tabitirta? Sabi di mbii hono non dum laatotoo.

⁵⁵ E oon wakkati, o wii jamaa oo:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? Ley Suudu Dewal Mawndu nduu ngonannoo-mi nannde fuu mido janngina, on nanngaali kam. ⁵⁶ Kaa dum fuu wadan yalla Binndi annabaa6e dii ana tabita.

Nden, taalibaa6e 6ee fuu njoppi mo, ndogi.

No maw6e diina cariri Iisaa

⁵⁷ Nanngu6e Iisaa 6ee nabi dum to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, tawi dunkee'en Sariya 6ee e maw6e lejol 6ee ana kawritinnoo ton. ⁵⁸ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde ma66e, faa daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawdo oo. O naati ley galle oo, o jooddii e doomo6e 6ee faa o yiya no dum sakitortoo.

⁵⁹ Hooree6e yottinoo6e sadaka e waalde Saahii6e ndee fuu ana tewta fenaande nde kappira Iisaa yalla ana waree. ⁶⁰ Fay so taweede yim6e heew6e ngari seedanaade mo pene, 6e kebaali sabaabu fuu ko waawi warde mo. Ko sakitii koo, wor6e didon ngari, ⁶¹ mbii:

—Kanko wiinoo omo waawi wurjinde Suudu Dewal Laamdo, o mahitoo ndu ley balde tati.

⁶² Jottinoowo Sadaka Mawdo oo immii, wii Iisaa:

—A jaabataako fay huunde naa? Tama a nanaali ko 6e mbiyete koo?

⁶³ Fuu omo deyyinii. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo wii mo:

—Mido lamndore saabe Laamdo guurdo oo, haalan min so tawii aan woni AlmasiihuBii Laamdo oo.

⁶⁴ O jaabii dum, o wii:

—No mbii-daa nii. Kasen, mido wiya on fuu: gila jooni, on njiyan Bii Neddo ana jooddii naamo Jom Baawde oo, ana wara dow duule kammu.

⁶⁵ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—O bonkike Laamdo! En kaajaaka seedee'en hankasen! On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. ⁶⁶ Kodum njii-don hen?

Be njaabii, 6e mbii:

—Omo haani wareede.

⁶⁷ Caggal dum, 6e tutti e yeeso makko, 6e culkii mo. Yoga ma66e ana piya mo banaaje ⁶⁸ ana mbiya:

—Almasiihu! Haalan min piido ma, so a annabaajo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁹ Piyeer jooddii sella e daalaare galle oo. Gooto e hor6e 6ee battitii mo, wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinke oo.

⁷⁰ Nii o yeddi dum hakkunde yim6e fuu, o wii:

—Mi faamataa ko kaalataa koo.

⁷¹ Caggal dum, o fa'i to damal galle too. Korɔo godɔo yii mo, wii wonɔe don ɔee:

—Oo gorko e Iisaa Nasaraatunke oo wondunoo.

⁷² Piyeer yeddi kasen, wii:

—Mi hunike, mi anndaa oo gorko.

⁷³ Faa ɔooyi seeda, wonɔe don ɔee ɔattii Piyeer, mbii dum:

—Tayoral, e maɔɔe njeje-daa, sabi demngal maa ngal hollii to iw-daa.

⁷⁴ E ley dum, Piyeer darii ana hunoo ana huttoo ana wiya:

—Mi anndaa oo gorko!

Oon wakkati fuu, ndontoori joggini, ⁷⁵ non Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Faa ndontoori jogginde, a wiyaa a anndaa kam cili tati.» O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

27

No Iisaa nabiraa to Pilaatu

¹ Beete law, hooreeɔe yottinooɔe sadaka ɔee e mawɔe lejol ɔee fuu njooddii faa yeewa no mbarda Iisaa. ² Be kaɔɔi mo, ɔe naɔi mo to Pilaatu goforneer oo.

No Yahuuda maayiri

³ Nde Yahuuda jammɔiɔo Iisaa oo yii no o sariraa o bareteɔo nii, mimsiti, wartiri buudi capantati cardii dɔi to hooreeɔe yottinooɔe sadaka e mawɔe lejol ɔee, ⁴ wii dum'en:

—Mi luuttii ko njambɔi-mi mo wiyaali wadaali oo koo!

Nii ɔe njaabii mo, ɔe mbii:

—Ko hilli min? Aan anndi!

⁵ Yahuuda tippii kaalisi oo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Caggal dum, o ɔami ɔoggol, o wartoyii. ⁶ Hooreeɔe yottinooɔe sadaka ɔee ɔami kaalisi oo, mbii:

—E sariya meeden daganaaki en wattude oo kaalisi e keesu oo, sabi dum diyo.

⁷ Caggal ɔe ndawridii, ɔe ɔami kaalisi oo, ɔe coodi dum ngesa e junngo mahoowo loode faa wadee jenaale joolaa'en. ⁸ Dum wadi so ngaan ngesa ana wiyee faa jooni «Ngesa Yiiyam». ⁹ Nden haala ka Laamɔo yottinirnoo annabi Yeremiya kaa tabiti nde oon wii:

«Be ɔamii buudi capantati cardii,

coggu mo yimɔe Israa'iila njatorii yonki makko,

¹⁰ ɔe coodi dum ngesa mahoowo loode,

hono no Joomiraado yamirnoo kam nii.»*

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oo, oon lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooɔe oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

¹² Kaa nde hooreeɔe yottinooɔe sadaka ɔee e mawɔe lejol ɔee kappi mo ndee, o jaabaaki fay huunde. ¹³ Dum wadi so Pilaatu wii mo:

—A nanaali ko ɔe ceettante koo fuu naa?

¹⁴ Kaa o jaabaaki hen fay karrol. Dum haaynii goforneer oo sanne.

No Iisaa sariraa yo bareteɔo

¹⁵ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimɔe ɔee suɔaade e kasunkooɔe ɔee mo njidi yoppitaneede. ¹⁶ E oon wakkati, ana woodunoo

* **27:10** Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13; 32.6-15

kasunke jom innde biyeteedo Iisaa Barabas. ¹⁷ E ley no jamaa oo mooftorii nii, Pilaatu lamndii 6e, wii:

—Homo njid-don mi yoppitana on: Iisaa Barabas naa, naa Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

¹⁸ Sabi Pilaatu ana anndunoo haasidaaku wadi so 6e ndokkitiri Iisaa. ¹⁹ Kasen, nde o joodii to sarirde too ndee, jom suudu makko neli e makko, wii:

—Sel e oo gorko poocciido, sabi jemma hanken koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hooree6e yottinoobe sadaka 6ee e maw6e lepol 6ee ndunyi jamaa oo jaagoo Pilaatu yoppitana 6e Barabas, wara Iisaa. ²¹ Goforneer oo lamnditii 6e:

—Homo e didon 6ee njid-don mi yoppitana on?

Be njaabii, 6e mbii:

—Barabas!

²² Pilaatu lamndii 6e, wii:

—Ndennoo, hono ngadan-mi Iisaa biyeteedo Almasiihu oo?

Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²³ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum o wadi ko boni?

Be beydii dukude semmbe, e6e mbiya:

—Tontu mo e leggal bardugal!

²⁴ Nden Pilaatu yii walaa ko waawi hen, tawi duko ngoo duu ana beydii sanne, o 6ami ndiyam, o looti juude makko yeeso yim6e 6ee, o wii 6e:

—Mi woytirtaake yonki oo gorko. Dum yo kunkoo mon.

²⁵ Be fuu 6e njaabii, 6e mbii:

—Yonki makko ana jonngii dow amen, minen e 6i66e amen!

²⁶ E oon wakkati, Pilaatu yoppitani 6e Barabas, yamiri Iisaa fiyee dorri, caggal dum, o hokkitiri dum tontoyee e leggal bardugal.

No sordaasi'en njaayriri Iisaa

²⁷ Sordaasi'en goforneer 6ee nabi Iisaa ley galle to hu6eere ndee woni too, fedde sordaasi'en 6ee fuu pilii mo. ²⁸ Be 6oorti mo kaddule makko, 6e 6oorni mo burmusuure wodeere.† ²⁹ Caggal dum, 6e capi tenngaade gi'e, 6e kippi e hoore makko. Be ngadi kasen kalacal e junngo makko jaamo, 6e ndiccii yeeso makko, hedde e6e njaayra mo e6e mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankoo6e!

³⁰ Be tutti e makko, 6e 6ami kalacal ngal e6e piya e hoore makko. ³¹ Nde 6e tilii jaayrude mo ndee, 6e itti burmusuure ndee, 6e 6oorni mo kaddule makko. Caggal dum, 6e nabi mo faa 6e tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

³² Nde 6e njaltata ngeenndi ndii ndee, 6e kawriti e gorko Sireenanke biyeteedo Simon. Sordaasi'en 6ee ndooldini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ³³ Be njottii nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ³⁴ Be ndokki Iisaa peguujam njillondiraadam e safaare haadunde faa o yara. Nde o meedi dum ndee, o salii yarde.

³⁵ Nde 6e tonti mo e leggal bardugal ndee, 6e pecciri kaddule makko urwa. ³⁶ Caggal dum, 6e njoodii don e6e kayba mo. ³⁷ Be mbinndi daliili ko tonti mo, 6e takki dum do tiimde hoore makko doo. Dum doo 6e mbinndi: OO YO IISAA, KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE. ³⁸ E oon wakkati, yanoobe didon tontidaa

† **27:28** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke 6oornotoo.

e makko, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko. ³⁹ Yimbe ya66otoobe don bee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ⁴⁰ ana mbiya:

—Aan gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balde tati, biltu hoore maa. So a Bii Laamdo, jippa leggal bardugal ngal!

⁴¹ Hono non, hooreebe yottinoobe sadaka bee e dunkee'en Sariya bee e mawbe lepol bee fuu njaayriri mo ana mbiya:

⁴² —O biltii wo66e, kaa o ronkii biltude hoore makko. Kanko o kaananke Israa'ila. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, faa ngoondinen mo. ⁴³ O fawii fii makko e Laamdo. Yo Laamdo biltu mo jooni, so ana yidi mo. Sabi o wii o Bii Laamdo.

⁴⁴ Yanoobe tontaabe sera makko bee duu ndarii ana mbonkoro mo non.

Haala maayde Iisaa

⁴⁵ Gila hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ⁴⁶ Banngal yamnde tati kiikiide, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—*Eli, Eli, lama sabaktanii?*

(Dum woni: «Laamdo am, Laamdo am! Kodum wadi so njoppu-daa kam?»)

⁴⁷ Yoga e darinoobe ton bee nde nanunoo dum ndee, mbii:

—Omo nii nodda annabi Iliyaasa!

⁴⁸ Don e don, gooto dogi waddoyi liccere, suuwi dum e biineegiri, ha66i dum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo buuccoo. ⁴⁹ Kaa heddiibe bee mbii:

—Njoppee mo. Yeewen yalla Iliyaasa waran bilta mo.

⁵⁰ Caggal dum, Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, dali aduna.

⁵¹ Oon wakkati, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye didi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii, ⁵² janaale udditii, seniiibe heewbe maaynoobe nguurti. ⁵³ Be njalti e janaale dee. Caggal ko Iisaa wuurti koo, be naati ngalluure seniinde ndee, yimbe heewbe njii be.

⁵⁴ Hooreejo sordaasi'en oo e dardinoobe e mum faa kayba Iisaa bee njii no leydi ndii dimmborii nii e ko wadi koo fuu, kuli sanne, mbii:

—So goonga nii, oo yo Bii Laamdo!

⁵⁵ Rewbe heewbe ana toowti, ana coynoo. Been yo jokkunoobe e makko gila Galili faa ngollana mo. ⁵⁶ Ana e been rewbe: Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufu, kajum e inna biibe Jebede.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁵⁷ Faa hiiri, gorko arsukunte jeyaado Arimatiya wari. Omo wiyee Yuusufu, kanko duu o taalibbo Iisaa. ⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa. E oon wakkati, Pilaatu dujanii mo o hokkee dum. ⁵⁹ O sami tew oo, o filii dum e kasanke keso, ⁶⁰ o watti dum e yanaande heyre nde o yamirnoo o asanee e haayre. Caggal dum, o talliti haayre teddunde, o uddiri damal yanaande ndee, o witti. ⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo ana njoodinoo don, ana peewti e yanaande ndee.

No sordaasi'en kaybiri yanaande Iisaa

⁶² Janngo mum yo palaande fowteteende. Hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en kawriti to Pilaatu, ⁶³ mbii dum:

—Kaananke, min miccitike yonnoowo yimbe oo wiino nde wuuri ndee, wuurtan balde tati caggal maayde mum. ⁶⁴ Ndennoo, tiinna yamir yanaande ndee doomee faa jalooma tata6o oo yawta, pati taalibaa6e makko ngara ngujjita tew makko mbiya yimbe bee o immitiido hakkunde maaybe. Nden ngol yonngol cakitingol buran arandeewol ngol bonde.

⁶⁵ Pilaatu wii be:

—Sordaasi'en hayboobe annii. Njehee ndoomiroyee yanaande ndee no mbaawru-don fuu!

⁶⁶ E oon wakkati, 6e njehee hiinnoyaade yanaande ndee: 6e uddi nde faa gasi, 6e meeli nde, 6e ndarni don sordaasi'en hayboobe.

28

No Iisaa immintiniraa

¹ Ko jalaande fowteteende ndee 6ettii koo, beetee kecco jannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oo njehee yeewtoyaade yanaande ndee. ² Don, leydi dimmbii semmbe. Malaa'ika Joomiraado jippii iwde dow kammu talliti haayre ndee joodii dow mayre. ³ Omo jalbira hono no majere nii, kaddule makko duu ana ndawni far hono no biraadam nii. ⁴ Doomoo6e 6ee kuli sanne faa ana cijna, 6e laatii hono maay6e nii. ⁵ Malaa'ika oo wii rew6e 6ee:

—Pati kulee! Mido anndi Iisaa tontanoodo oo tewtaton. ⁶ O walaa doo, o immitike hono no o wiirunoo nii. Ngaree, yeewee do o lelinoo doo. ⁷ Njaawnee njehee, kumpitoyee taalibaa6e makko 6ee o immitike e maayde. Jooni o adoyto on Galili, ton njiyoyton mo. Dum njidunoo-mi haalande on.

⁸ Rew6e didon 6ee kejii iwi do yanaande doo, 6e heew6e kulol e seyo manngo, 6e ndogi haalanoyde taalibaa6e makko 6ee oo kabaaru. ⁹ Don e don, Iisaa hawri e ma66e, wii 6e:

—Cadee!

Be battitii mo, 6e nanngi koyde makko, 6e cujidani mo. ¹⁰ E oon wakkati, o wii 6e:

—Pati kulee! Njehee mbiyoyee taalibaa6e am 6ee njaha Galili. Ton 6e njiyoyta kam.

No hayboobe yanaande Iisaa 6ee njantorii fuu

¹¹ Rew6e 6ee ana e laawol, faa yoga e sordaasi'en haybanno6e yanaande nde 6ee kooti ngeenndi too, kaalani hooree6e yottino6e sadaka 6ee ko wadi koo fuu. ¹² Hooree6e yottino6e sadaka 6ee kawriti e maw6e 6ee. Be ndawridi yeenude sordaasi'en haybanno6e yanaande ndee 6ee kaalisi keewdo, ¹³ 6e mbii dum'en:

—Mbiyon taalibaa6e makko 6ee ngarii jemma tawi odon daanii, ngujjitii mo. ¹⁴ So goforneer oo nanii dum, min kawan dum e haala, min palanoo on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasi'en 6ee nanngi kaalisi oo, ngadiri no mbiyaa nii. Oon kabaaru ana jantee hakkunde Yahuudiyankoo6e faa hannde.

No Iisaa 6anngirani taalibaa6e mum

¹⁶ Taalibaa6e sappo e go'o 6ee njehee Galili to dow waamnde haayre nde Iisaa tinndinnoo dum'en ndee. ¹⁷ Nde 6e njii mo ndee, 6e cujidani mo, kaa yoga e ma66e ana sikkitii. ¹⁸ O battitii, o wii 6e:

—Mi hokkaama baawde fuu dow kammu e leydi. ¹⁹ Ndennoo, njehee ngadee leji dii fuu taalibaa6e am, lootiree 6e lootogal batisima innde Baabi-raado e Biddo e Ruuhu Ceniido, ²⁰ njannginee 6e 6e njokka ko njamir-mi on koo fuu. Anndee, mido wondi e moodon jannde fuu faa aduna timma.

Linjiila Iisaa Ngedu Marka

No Yaayaa waajorii

¹ Dum woni puɗɗoode Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu Bii Laamɗo oo.

² Nii winndorii e dewtere annabi Esaaya:

«Miin Laamɗo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.*

³ Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,

ndartinee dati makko.»†

⁴ Oon nelaado woni Yaayaa lootoowo lootogal batisima oo. O ɓanngi ley ladde jeereende, omo ooynoo omo wiya yimɓe tuuba, mbatisee yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁵ Yimɓe leydi Yahuudiya e yimɓe Urusaliima fuu ngari, njaadiri luutti mum'en, Yaayaa looti ɓe lootogal batisima ley maayo Urdun. ⁶ Yaayaa, kaddule de leeɓi geloodi ɓoorotonoo, humoo nguruwol, buureeti e njumri ladde o wuuri. ⁷ Omo waajoroo daande toownde, omo wiya:

—Burdo kam baawde waran caggal am, mi fotaa fay turaade mi humta ɓoggi pade makko. ⁸ Miin, ndiyam mbatisir-mi on, kaa kanko, Ruuhu Ceniido o batisirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa hordi mo

⁹ Ley deen jalaade, Iisaa iwi ngeenndi Nasaraatu ley leydi Galili, wari, Yaayaabatasi mo ley maayo Urdun. ¹⁰ Wakkati o yeentata ndiyam dam oo, o yii kammu udditike, o yii Ruuhu Ceniido ana jippoo e makko hono no wuugaandu nii. ¹¹ Daande iwnde dow kammu ooyinii, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

¹² Oon wakkati fuu, Ruuhu nabi mo ley ladde jeereende. ¹³ O wadi ton balde capande nay, Ibiliisa ana tewta seytaade mo, omo hakkunde kulle ladde, malaa'ika'en ana ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaaɓe aranndeeɓe

¹⁴ Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ana waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamɗo, ¹⁵ ana wiya:

—Wakkati oo warii, Laamu Laamɗo ɓattiima. Tuubee, ngoonɗinee Kabaaru Lobbo.

¹⁶ Iisaa ana yahannoo dow fonngo weendu Galili, non yii Simon e mijum Andire ana tippoo bubbi mum'en ley weendu nduu yo awooɓe. ¹⁷ Iisaa wii ɓe:

—Njokkee kam, mi wada on awooɓe yimɓe.

¹⁸ Don e don ɓe njoppi bubbi maɓɓe dɗi, ɓe njokki e makko. ¹⁹ O yehi yeeso seeda, o yii Yaakuuba ɓii Jebede e mijum Yuhanna ley laana mum'en ana moyyintina bubbi. ²⁰ Oon wakkati fuu, o noddi ɓe. Be njoppi baam maɓɓe Jebede, kajum e hasaaɓe ɓee ley laana kaa, ɓe njokki e makko.

No Iisaa ribbiri seydaani

²¹ Caggal dum, ɓe njehi ngeenndi mbiyeteendi Kafarnahum, Iisaa naati suudu waajordu, fuddi waajaade. Nannde mum yo fowteteende. ²² Tawaabe don ɓee kaaynaa e waaju makko oo, sabi o waajorike ɓe no jom baawde nii, wanaa no dunkee'en Sariya nii. ²³ Gorko laddaado ana e waajordu nduu, wulli, ²⁴ wii:

* 1:2 Malakiya 3.1 † 1:3 Esaaya 40.3

—Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A gardo halkude min naa? Midó anndi ko ngon-daa, a ceniido iwrufo to Laamdo!

²⁵ Iisaa jahii e seydaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

²⁶ Seydaani oo dimmbi gorko oo semmbe, wulli wullaango toowngo, yalti e makko. ²⁷ Jamaa oo fuu haaynaa, hedde ana lamndondira:

—Ko dum woni? Dum anndal kesal koy! Omo yamira fay seydaani'en bee, be dowtanto mo.

²⁸ Wakkati gooto kabaaru makko saakii ley leydi Galili fuu.

No Iisaa selliniri jawbe heewbe

²⁹ Nde be njaltunoo waajordu nduu ndee, be njehi galle Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e ma66e. ³⁰ Esii Simon debbo ana lelii yo jontaado. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko, ³¹ battitii mo, nanngi junngo makko, immini mo. Don e don jontere makko selli, o laatanii be njaatigi.

³² Kiikiide caggal janal naange, yimbe ngaddani Iisaa jawbe e laddaabe fuu. ³³ Ngeenndi ndii fuu hawriti dow damal ngal. ³⁴ O sellini jawbe heewbe, jawbe jawuuji di ngal daa sii. O ribbi seydaani'en heewbe, o accataa seydaani'en bee kaala, sabi ebe anndi ko mo woni jaati.

No Iisaa waajorii ley Galili

³⁵ Janngo mum, Iisaa hujji gila law, yehi nokku teeldo ana wada ton duwaawu. ³⁶ Simon e wondiibe mum ndarii ana tewta mo. ³⁷ Nde be njiiti mo ndee, be mbii mo:

—Yimbe fuu ana ndaarte.

³⁸ Iisaa wii be:

—Njehen ley geelle badiide dee faa mi waajoo ton duu, sabi dum waddi kam.

³⁹ O yehi ley leydi Galili fuu, omo waajoo ley cuudi baajordi ma66e, omo ribba seydaani'en.

No Iisaa selliniri ceppaado

⁴⁰ Gorko ceppaado wari diccii yeeso makko, ndaardi mo, wii:

—So tawii a jabii, ada waawi sellinde kam!

⁴¹ Iisaa yurminaa, foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

⁴² Don e don, ceppe dee iwi e gorko oo, o selli. ⁴³ Oon wakkati fuu, Iisaa yoppiti mo, daalii mo, ⁴⁴ wii:

—Haya koy, pati humpitin fay gooto, yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laabugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo faa anndina be a sellii.

⁴⁵ Kaa kanko, o iwi don tan, o darii omo saaka kabaaru oo. Dum wadi so Iisaa ronki naatude geelle, heddi ladde, yimbe ana iwra tatteeji fuu ana ngara e mum.

2

No Iisaa selliniri bonnguujjo

¹ Caggal balde seeda, Iisaa warti ngeenndi Kafarnahum. Yimbe nani omo cuudi. ² Jamaa keewdo hawriti don faa fay nokkuure heddaaki, wanaa haala yeeso damal ngal, hedde omo waajoo be konngol Laamdo ngol. ³ Yimbe ngari, ngaddani mo bonnguujjo mo worbe nayon ndoondii. ⁴ Kaa be ndonkii yottinde mo Iisaa sabaabu jamaa oo. Dum wadi so be kippiti bene oo foonndo

makko, 6e njippiniri bonnguujo oo e yulannde ndee, tawi ana lelana e dengeleewo. ⁵ Nde Iisaa yiinoo goondinal maɓɓe ndee, wii bonnguujo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

⁶ Dunkee'en Sariya joodinoobe don 6ee ndarii ana miiloo e berde mum'en: ⁷ «Hono oo gorko haaldi dum? O bonkike Laamdo! Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ⁸ Iisaa faami don e don miilooji maɓɓe, wii 6e:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e berde moodon? ⁹ Wiide bonnguujo «Luutti maa njaafaama» e wiide dum «Imma, ɓam dengeleewo maa njahaa», kodum hen ɓuri newaade? ¹⁰ Kaa, faa mi anndina on 'Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden, o wii bonnguujo oo:

¹¹ —Midɔ haalane: imma, ɓam dengeleewo maa, kootaa suudu maa.

¹² Don e don gorko oo immii, ɓami dengeleewo mum witti, hedde yimɓe fuu ana yeewa dum. Be fuu 6e kaaynaa, 6e ndarii eɓe njetta Laamdo, eɓe mbiya:

—Min njiyaali hono dum abada.

No Iisaa noddiri Lewi

¹³ Iisaa wirfitii to weendu too. Jamaa oo fuu tawoyi mo ton, omo waajoo dum'en. ¹⁴ Nde o yahata ndee, o yii Lewi ɓii Alfaa ana joodii e duwaaneere mum, o wii dum:

—Jokku e am!

Lewi immii, jokki e makko. ¹⁵ Nde Iisaa jaamannoo e ley suudu Lewi ndee, duwaane'en heewɓe e luuttoobe hono mum'en njoodii, ana jaamda e makko, kanko e taalibaaɓe makko. Sabi yimɓe heewɓe ana njokki e Iisaa. ¹⁶ Dunkee'en Sariya jeyaaɓe e waalde Farisa'en njii Iisaa ana jaamda e ɓeen yimɓe, mbii taalibaaɓe makko 6ee:

—Ko saabii so omo jaamda e duwaane'en, kaɓum e luuttoobe hono mum'en?

¹⁷ Nde o nani dum ndee, o wii 6e:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jaawdo hasindini e cawroowo. Wanaa noddude fooccitiibe waddi kam, noddude luuttoobe woni ko waddi kam.

Haala koorka

¹⁸ Taalibaaɓe Yaayaa e Farisa'en ana kooraa. E ley dum, yimɓe ngari, lamndii Iisaa:

—Ko saabii so taalibaaɓe Yaayaa e taalibaaɓe Farisa'en ana kooraa, kaa 6e maa 6ee koorataa?

¹⁹ O jaabii 6e, o wii:

—Nootiibe kuurtungu ana mbaawi salaade jaamde tawa jommbaajo gorko oo ana wondi e mum'en naa? Mbaawaa. So nii jommbaajo gorko oo ana wondi e maɓɓe, 6e mbaawaa salaade jaamde. ²⁰ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde maɓɓe. E deen jalaade, 6e kooran. ²¹ Fay gooto dammbataa fetalaare heyre e kaddungal kiinngal. So dum wadii, fetalaare heyre ndee daamtan kaddungal kiinngal ngal, ceekol ngol ɓeydoo. ²² Kasen duu fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiddi. So dum wadii peguujam dam fusan di, kanjam e sumalleeji dii fuu mursidee. Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala jalaande fowteteende

²³ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese, taalibaaɓe mum ana kelta butaali e laawol ngol. ²⁴ E ley dum, Farisa'en 6ee mbii mo:

—Yeew, kodum wadi so taalibaaʼe maa ʼee ana ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

²⁵ O jaabii ʼee, o wii:

—Tama on meedaali janngude ko Daawuuda wadi nde yolbi haajaa ko jaamete, kaɗum e yimʼee mum? ²⁶ O naati e ley hukku ceniido oo e jamaanu Jottinoowo Sadaka Mawdo biyeteedo Abiyataar, o jaami buuru cackaado oo, o hokki hen yimʼee makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndunanaa jaamde oon buuru.

²⁷ Iisaa wii ʼee kasen:

—Jalaande fowteteende ndee kammari neddo wadira, wanaa neddo wadira kammari jalaande fowteteende ndee. ²⁸ Ndenoo fay jalaande fowteteende ndee, Bii Neddo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley jalaande fowteteende

¹ Iisaa naati ley suudu waajordu nduu, o tawi ton gorko mo junngo mum waati. ² Yimʼee wonnoobe don ʼee ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e jalaande fowteteende ndee, faa keba wullanaade mo. ³ Iisaa wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde maʼʼee!

⁴ Caggal dum, o lamndii ʼee:

—E ley jalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa warde dum?

Kaa ʼee njaabaaki. ⁵ Iisaa yeewri ʼee tikkere, tiindam-hoore maʼʼee dam woyni yonki makko, o wii gorko oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa ngo warti hono no wonngo ngo nii. ⁶ Don e don, Farisa'en ʼee njalti, njooddii e howruube Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimʼee ngariri e Iisaa

⁷ Caggal dum, o iwi don, o fa'i weendu too, kanko e taalibaaʼe makko. Jamaa keewdo iwdo Galili jokki e makko. ⁸ Yimʼee heewʼee, iwʼee Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi funnaange Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o wadannoo koo, ngari to makko. ⁹ Iisaa wii taalibaaʼe mum ʼee ndaarana dum laana pati jamaa oo billa dum. ¹⁰ Saabe omo sellinannoo heewʼee wadi so jawʼee ʼee fuu keɗanii mo yalla ana mema mo. ¹¹ Wakkati mo seydaani'en njii mo fuu, ndiccoto, ngulla:

—Aan a Bii Laamdo!

¹² Omo yagginannoo ʼee pati ʼee kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suborii taalibaaʼe sappo e didon

¹³ Caggal dum, o ɗabboyi dow waamnde haayre, o noddi ʼee o muuyi noddude, ʼeen ngari e makko. ¹⁴ O subii hen sappo e didon, yalla ana ngonda e makko, o nela dum'en waajoyaade, ¹⁵ kasen o hokka dum'en baawde ribbude seydaani'en. ¹⁶ Bee doo ngoni sappo e didon ʼee o subii ʼee: Simon mo o innditiri Piyeer oo ¹⁷ e Yaakuuba e miɗum biyeteedo Yuhanna, biʼʼee Jebede ʼee o innditiri Bowanerges ʼee (maanaa mum woni «nanndube e gidaango») ¹⁸ kaɗum e Andire e Filipa e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba bii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba ¹⁹ e Yahuuda Isikariyota jammbotoodo mo oo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

²⁰ Caggal dum, o hooti cuudi. Jamaa hawriti dow hoore makko kasen faa kanko e taalibaabe makko 6e ndonki hebude no 6e jaamira. ²¹ Nde sakiraabe makko nani dum ndee, ngarani mo, sabi wiyaama hakkille makko sottii.

²² Dunkee'en Sariya iwnoo6e Urusaliima ngari, mbii:

—Beelsebul woni e makko.

Kasen 6e mbii:

—Oon woni hooreejo seydaani'en mo o ribbirta seydaani'en 6ee.

²³ E ley dum, Iisaa noddi 6e 6e ngara e mum, haalaniri 6e banndol, wii:

—Hono Ibiliisa waawirta ribbude Ibiliisa? ²⁴ So laamu fecciima ana ha6a e hoore mum, oon laamu waawataa heddaade. ²⁵ Kasen duu so galle fecciima ana ha6a e hoore mum, oon galle waawataa heddaade. ²⁶ Ndennoo, so Ibiliisa yanii e hoore mum fecciima, waawataa heddaade. Ko laatoto dee, kabaaru mum timman.

²⁷ Iisaa jokkini hen:

—Fay gooto waawaa naatude e galle gorko jom semmbe yaada e jawdi mum tawa ha6baali joomum tafon. Kaa so ha6bii joomum faa teenjii, ana waawi nabude ko woni e galle mum fuu. ²⁸ Mido haalana on goonga: yim6e ana mbaawi yaafeede luutti mum'en fuu e bonkaaji di 6e mbonkii Laamdo fuu. ²⁹ Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo he6ataa yaafaamuya fey, sabi joomum heddoto e luuttal mum faa abada.

³⁰ Iisaa haaldii kaa haala saabe ko 6e mbii omo wondi e seydaani koo.

Inna Iisaa e mijiraabe Iisaa

³¹ Inna Iisaa e mijiraabe Iisaa wor6e ngari, ndarii caggal galle oo, neli o noddee. ³² Do jamaa oo filii mo doo, wii mo:

—Inna maa e mijiraabe maa ana sella too, ana kaaje maa.

³³ O jaabii, o wii:

—Homo woni innam e mijiraabe am?

³⁴ O yeewi joodiibe so ana pilii mo 6ee, o wii:

—Innam e mijiraabe am annii. ³⁵ Sabi gadoowo sago Laamdo, kaɗum woni mijam gorko, kaɗum woni mijam debbo, kaɗum woni innam.

4

Banndol haala aawoowo

¹ Iisaa ana waajoo dow fonngo weendu nduu kasen. Jamaa keewdo filii mo faa o naati laana, o joodii. Jamaa oo fuu ana dow fonngo ngoo. ² O darii omo waajoroo 6e gede keewde e banndol, omo wiya 6e:

³ —Kettinee! Aawoowo yalti aawoyde. ⁴ E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol: pooli ngari cu6i dum. ⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaano, fudi don e don, sabi aawdi ndii suddaaki gasa. ⁶ Kaa nde naange wulnoo ndee, sumi, yoori saabe walaa dadi. ⁷ Yoga mayri saami do kebbe pudata. Ndi fudidi e majje, de cuumi ndi, ndi rimaali. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fudi, mawni, rimi: yoga sowii cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

⁹ Caggal dum, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu!

¹⁰ Nden Iisaa teelti, sappo e didon 6ee e filinoo6e mo 6ee lamndii mo maanaa banndol ngol. ¹¹ O wii 6e:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga teddu6o haala Laamu Laamdo oo. Kaa won6e sella 6ee, huunde fuu e banndol kaalaniran-mi 6e. ¹² Dum wadi so:

«ana yeewa faa gasa tawa njiyataa,
ana nana faa laaba paca tawa paamataa,

sako 6e tuuba so 6e njaafee.»*

¹³ O wii 6e:

—On paamaali ngol banndol naa? Hono paamirton banndi goddi dii fuu ndennoo? ¹⁴ Aawoowo oo konngol Laamdo o aawata. ¹⁵ Yimbe yogaabe ana nanndi e laawol do aawdi ndii saami doo. Be nanan konngol ngol, oon wakkati fuu Ibiliisa warata so itta konngol aawaangol e ma66e ngol. ¹⁶ Yogaabe ana nanndi e korokaaye de aawdi ndii yuppil e muudum dee. Be nanan konngol ngol, 6e nja66oroo ngol seyo oon wakkati fuu, ¹⁷ kaa ngol walaa dadi e ma66e, wakkati gooto tan ngol wonata e ma66e. Wakkati mo billaare naa torra hewti 6e saabe konngol ngol fuu, 6e njankiran. ¹⁸ Yogaabe 6ee ana nanndi e nokku kebbe do aawdi ndii saami doo. Bee ngoni nanbe konngol ngol, ¹⁹ kaa sugullaaji aduna e koomti jawdi, kapum e gidade yonki godde naatan e ma66e, cuuma konngol ngol, ngol laatoo dimarol. ²⁰ Kaa do aawdi ndii saami e leydi lobbiri doo, 6ee ngoni nanoo6e konngol ngol so nja6a ngol. Be ndiman: yoga sowoo cowe capantati, yoga capande jeegom, yoga teemedere.

Haala Laamu Laamdo

²¹ Caggal dum, Iisaa wii 6e:

—Won fuu kub6oowo lampa so hippa hen saawal, naa soorna dum ley leeso? Wanaa sinndan dum naa? ²² Walaa fuu ko noobi ko banngintaake, walaa ko suudii ko yaltintaake sella. ²³ Jom nowru fuu yo nanu!

²⁴ O wii 6e kasen:

—Tiidee e no nanirton haalaaji am dii nii! Sabi no etirton nii, non etirantedon on beydante duu. ²⁵ Sabi jogiido fuu beydante, kaa mo walaa oo, fay seeda mo jogii oo teetete.

²⁶ O wii kasen:

—Laamu Laamdo ana wa'i no neddo cankudo aawdi e ngesa mum nii. ²⁷ Caggal mum, daanoo jemma daroo jalooma, no laatii fuu aawdi ndii fudan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi mawniri. ²⁸ Leydi ndii e hoore mum fudinta ndi, ndi wada gulle, wutaandu jokka hen, caggal dum, gabbe njokka hen. ²⁹ So ko aawaa koo benndii, o saman wawdu makko o hetta, sabi wakkati mum yottike.

³⁰ O jokkini hen:

—Kodum nanndinten e Laamu Laamdo oo? Banndol hongol mbanndirten mo? ³¹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage. Kapum buri geeyi dii fuu famdude. ³² Kaa so mo aawaama, mo mawnan faa mo laatoo lekki mawki sanne, ki wada cobe mawde faa pooli mbaawa jibude cuudi e dowdi makki.

³³ Iisaa haalaniri yimbe 6ee konngol Laamdo ngol e banndi keewdi baadi non, ko waarata e faamu ma66e. ³⁴ O waajortaako so wanaa e banndol. Kaa nde o teeldi e taalibaa6e makko 6ee fuu, o firritanan dum'en banndi dii fuu.

No Iisaa waaltiniri henndu

³⁵ Kiikiide oon jalooma, Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Lummben, keedoyen ootoo banngel.

³⁶ Be njoppi jamaa oo, 6e tawti mo e laana ka o wonnoo e mum kaa, 6e ndeerti. Laanaaji goddi duu ana njokki e makko. ³⁷ Henndu sattundu immii, bempeeje immii ana piya laana kaa, faa ka hosi heewde ndiyam. ³⁸ Kanko, omo daanii to laaci laana too, omo wawlii mbawlu. Be pinndini mo, 6e mbii mo:

—Moobbo, tama ko min kalkotoo koo wemmbaali ma?

³⁹ O immii, o jahii e henndu nduu, o wii weendu nduu:

—Deyyina! Wii teen!

* 4:12 Esaaya 6.9-10

Henndu nduu deyyinii, fuu wii teen. ⁴⁰ Caggal dūm, o wii 6e:
—Ko saabii so kul-don? Faa hannde on ngalaa hoolaare naa?

⁴¹ Be kuli kulol cattungol hedde ebe mbiyondira:

—Homo oo gorko woni faa henndu e ndiyam ana dowtanoo dūm?

5

No Iisaa selliniri laddaado

¹ Caggal dūm, 6e njottii oo too banng'e e weendu nduu, e leydi Gerasankoo6e. ² Nde Iisaa yalti laana kaa ndee, laddaado iwri ley janaale, hawri e makko. ³ Ley janaale dee o joodinoo, fay gooto waawaa ha6bude mo, sabi fay calali ka6bataa mo. ⁴ Sabi heewii ko o humti tonngoo6e e calali, o tayan calali, o hela geyyelle. Fay gooto waawaa nanngirde mo semmbe. ⁵ Nannde fuu, jemma e jalooma ley janaale e baamle kaaye o woni, omo wulla omo fiitoroo kaaye. ⁶ O soynii Iisaa, o dogani dūm, o sujidani dūm, ⁷ o wulli faa toowi, o wii:

—Iisaa Bii Laamdo Toowdo, kodum njid-daa wadude kam? Mi surdii ma saabe Laamdo, pati torram!

⁸ Walaa ko o wiiri non sinaa Iisaa wii mo:

—Seydaani, yaltu e makko.

⁹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-daa?

O jaabii, o wii:

—Mido wiyee jamaa, sabi miden keewi.

¹⁰ O jaagii dūm sanne, o ndaardi dūm pati yaltina seydaani'en 6ee leydi ndii. ¹¹ Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre. ¹² Seydaani'en 6ee ndaardi mo o dujanoo dūm'en naata e ley girooji dīi. ¹³ O dujanii 6e dūm. Seydaani'en 6ee njalti, naati e girooji dīi. Sewre ndee fuu diiri iwi daande waamnde haayre too, naatoyi ley weendu nduu, yoolii. Edi poti ujunaaji didi. ¹⁴ Duroo6e 6ee ndogi njantanoyii ngeenndi ndii e seraaji mum ko hewtii dūm'en koo. Yim6e 6ee njehi yeewoyde ko wadi koo, ¹⁵ 6e ngari e Iisaa. Nde 6e njii gorko laddanoodo oo ana joodii ana 6oornii kaddule, yeedditii ndee, kulol nanngi 6e. ¹⁶ Tawaa6e don 6ee njantanii 6e ko hewtinoo laddaado oo e girooji dīi. ¹⁷ Be ndaardi Iisaa yalta leydi ma66e ndii.

¹⁸ Nde o naattata laana kaa ndee, laddanoodo oo ndaardi mo o acca jokka e makko. ¹⁹ O salanii oon, o wii dūm:

—Hootu suudu maa e koreeji maa, kumpitaa 6e ko Joomiraado wadan maa e no o yurmori maa.

²⁰ O yehi omo haala e leydi ndi geelle sappo ndii ko Iisaa wadani mo. Be fuu 6e kaaynaa.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

²¹ Nde Iisaa naati e laana wirfitii oo too banng'e weendu nduu ndee, jamaa keewdo filii mo kasen dow fonngo doo. ²² Nden gooto e hooree6e suudu waajordu biyeteedo Jayrus wari. O yii Iisaa tan, o diccii yeeso mum, ²³ o jaagii dūm o haali faa heewi, o wii:

—Biyam debbo ana habana yonki. War faw junngo maa e makko, yalla omo sella, o wuura!

²⁴ Iisaa yaadi e makko, jamaa keewdo jokki e mum faa ana 6illa dūm.

²⁵ Debbo mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi ana wonnoo ton. ²⁶ O tampii hen sanne, o yehii to sawroo6e heew6e faa junngo makko laa6i. Ko 6uri dūm fuu o yiyaali hen sami, jaw oo beydoto jaati. ²⁷⁻²⁸ O nani haala Iisaa ana haalee, o naati e jamaa oo. Sabi o miilii: «So mi memii

saaya makko tan, mi sellan.» O iwri caggal mum, o memi saaya mum. ²⁹ Don e don tuundi makko tayi, o maati e caldi makko o sellii. ³⁰ Oon wakkati fuu, Iisaa maati won semmbe iwi e mum, yeecitii hakkunde jamaa oo, wii:

—Homo memi saaya am?

³¹ Taalibaaɓe makko ɓee mbii mo:

—A yii jamaa annii ɓillu maa, ada lamndoo: «Homo memi kam?»

³² Kaa o darii omo tewta memdo mo oo. ³³ Debbo oo ana siɗɗa no foti hulde sabi ana anndi ko wadi, wari, diccii yeeso makko, haalani mo goonga. ³⁴ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam! A sellii e jaw maa oo!

³⁵ O tilaaki haalde, faa won iwruɓe to suudu Jayrus hooreejo waajordu oo, mbii dum:

—Biya oo heddaaki. Fotaa ko tampinaa Moobbo oo hankasen!

³⁶ Kaa Iisaa tippitii haala maɓɓe, wii Jayrus:

—Pati hul, hoolam tan!

³⁷ O dalaali fay gooto yaada e makko so wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna mijii Yaakuuba oo. ³⁸ Be njottii suudu hooreejo waajordu nduu oo. O tawi don dooyoore, yimɓe ana mboya, ana conkina semmbe. ³⁹ Nde o naatunoo ndee, o wii ɓe:

—Ko woni dii bojji e dii jonaali? Suka oo maayaali, o daaniido tan.

⁴⁰ Be puuytini haala makko. Non o yaltini ɓe fuu, o naatidi e baaba suka oo e inna mum e taalibaaɓe taton ɓee suudu to suka oo lelii too. ⁴¹ O nanngi junngo mum, o wii:

—*Talita kuumii!* (Dum woni: «Suka debbo, imma!»)

⁴² Suka oo immii don e don, ana yaha. Duubi makko yo sappo e didi. Yimɓe ɓee kaaynaa sanne. ⁴³ Iisaa yaggini ɓe pati ɓe anndina dum fay gooto. O wii ɓe ndokka suka oo ko jaama.

6

No Nasaraatunkooɓe calorii jaɓande Iisaa

¹ Iisaa iwi e oon nokku, taalibaaɓe mum njokki e mum, wirfitii ngeenndi mum'en. ² Nde jalaande fowteteende yottinoo ndee, o fuddi waajaade ley suudu waajordu nduu. Nanɓe waaju makko ɓee kaaynaa, hedde ana mbiya:

—Hoto o heɓi dum? Hono o heɓiri oo hakkille? Yee! Hono neddo waawiri wadirde dii kaayeefiji? ³ Tama o wanaa cehoowo ledde, tama o wanaa ɓii Mariyama? Tama o wanaa mawnii Yaakuuba e Yoses e Yahuuda e Simon? Tama wanaa enen e banndiraabe makko rewɓe koddi?

Kammari dum wadi so ɓe njankiri mo. ⁴ E oon wakkati, o wii ɓe:

—Annabaajo ana teddinaa nokku fuu so wanaa e ley ngeenndi mum'en e hakkunde rimdaabe mum, kajum e ley galle mum'en.

⁵ Iisaa heɓaali wadude don fay haaynde wootere, so wanaa ko fawi junngo mum e jawɓe seeda, sellini dum'en. ⁶ Kasen duu waasude maɓɓe goondinde laatani mo haaynde.

No Iisaa neliri taalibaaɓe mum sappo e didon ɓee

Caggal dum, Iisaa yiilii e geelle piliide don dee, ana waajoo. ⁷ O noddi taalibaaɓe sappo e didon ɓee, o neliri dum'en didon didon. O hokki ɓe baawde ribbude seydaani'en, ⁸ o wii ɓe so eɓe ndawa, pati ɓe naɓora fay huunde, so wanaa sawru. Pati ɓe naɓora buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji maɓɓe. ⁹ O yamiri ɓe ɓe ɓoornoo pade, kaa pati ɓe naɓora saayaaji didi. ¹⁰ O wii ɓe kasen:

—Galle fuu mo njippi-don e mum, keddo-don don faa nde iw-don e oon nokku fuu. ¹¹ So on ngarii e nokku, yimbe nja66aaki on naa kettinanaaki on, iwon ton, pidfon colla koyde moodon faa jeertina be ko be ngadi koo ana boni.

¹² Be njehi, be mbaajii yimbe beee tuuba, ¹³ be ndibbi seydaani'en heewbe, be nguji nebam e jawbe heewbe be cellini dum'en.

No Yaayaa maayiri

¹⁴ Hirudus, kaananke oo, nani haala Iisaa ana haalee, sabi innde Iisaa walaa fuu do yottaaki. Won wiyoo6e Yaayaa mo lootogal batisima wuurti, dum wadi so o jogii baawde wadude kaayde. ¹⁵ Wo66e ana mbiya o annabi Iliyaasa. Wo66e duu ana mbiya o annabaajo no annabaa6e aranndee6e beee nii. ¹⁶ Nde Hirudus nani dum ndee, wii:

—Yaayaa mo tayunoo-mi hoore mum oo, kaɲum wuurti!

¹⁷ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, ha66ee, uddee ley kasu. Saabe Hirudiya jom suudu mawniiko biyeteedo Filipa mo o 6amnoo oo, wadi.

¹⁸ Sabi Yaayaa ana wiyannoo mo:

—Dagantaako ma teetaa jom suudu mawna.

¹⁹ Hirudiya mettaa e Yaayaa, yidi o waree, kaa he6aali laawol, ²⁰ sabi Hirudus ana hulannoo Yaayaa, ana anndunoo o gorko poocitiido, ceniido. Dum wadi so omo haybannoo dum. So o hettinike haala mum, hakkille makko jii6oto, haya kasen duu omo yidi hettinaade dum.

²¹ Kaa noo, Hirudiya he6i laawol ɲannde yiitu-mawuuri rimeede Hirudus. Hirudus wadani howruube mum e hooree6e sordaasi'en beee e inndee-anndee'en Galili beee fuu hiraande. ²² Bii Hirudiya debbo naati ana woma. Dum weli Hirudus e nootiibe dum beee fuu. O wii suka debbo oo:

—Haalanam ko njid-daa faa mi wadane.

²³ O hunanii dum, o wii o hokkan dum huunde fuu ko ɲaagii mo, fay so tawii feccere laamu makko oo. ²⁴ E ley dum, suka debbo oo yalti, wii inna mum:

—Kodum kaan-mi ɲaagaade?

Inniraado oo jaabii mo, wii:

—Naaga mo hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo!

²⁵ Suka debbo oo heɲii, wirfitii to kaananke oo too, ɲaagii dum, wii:

—Ko njidu-mi, ngaddanaa kam jooni jooni hoore Yaayaa mo lootogal batisima oo e la'al!

²⁶ Terde Hirudus mbaati faa wanaa seese, kaa nde wonnoo o hunike yeeso nootiibe mo beee, o waji yaltude e konngol makko ngol. ²⁷ O neli don e don gooto e sordaasi'en doomoobe mo beee, o yamiri dum yo waddoy hoore Yaayaa. Sordaasi oo wirfitii, naati e ley kasu oo, tayi hoore Yaayaa, ²⁸ tummbi e la'al, waddi, hokki suka debbo oo. Suka debbo oo duu hokki inna mum. ²⁹ Nde taalibaa6e Yaayaa beee nani dum ndee, ngari 6amti tew makko oo, ngadoyi dum e yanaande.

No Iisaa ɲamminiri ujunaaji joy neddo

³⁰ Nelaabe beee ngarti e Iisaa, njantanii dum ko ngadi koo e ko mbaajii koo fuu. ³¹ O wii be:

—Njehen nokku teeldo, yalla odon ke6a fowtinaade.

Sabi yaha-warta ana heewi, faa kanko e taalibaa6e makko beee, be ndonki hebude fay no be ɲaamira. ³² Be njehi be naatoyi laana, be teeli kambe tan e feere ma66e, ³³ tawi heewbe njii e6e njaha, annditi to be peewi. Yimbe heewbe iwri e geelle dee fuu, keɲanii to be peewi too, adii be yottaade. ³⁴ Nde o yalti e laana kaa ndee, o yii jamaa keewdo. O yurminaa be sanne, sabi e6e mba'i no baali di ngalaa duroowo nii. O darii omo waajoo be kulle keewde. ³⁵ Nde hiiri ndee, taalibaa6e beee 6attitii mo, mbii:

—Jooni hiirii, kasen duu nokku oo yo ladde. ³⁶Yoppitin jamaa oo saakoo e geelle e daakaaji piliidi dīi yalla ana coodoya ko jaama.

³⁷O jaabii 6e, o wii:

—Onon e ko'e moodon, ndokkee 6e ko 6e jaama!

Non 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Ndennoo ada yidi min 6ama buudi cardi teemedē dīdī min coodanoya 6e buuru ko 6e jaama?

³⁸E oon wakkati, o wii 6e:

—Hono foti buuruuje njogi-don? Njehee yeewoyee!

Nde 6e njehi 6e kumpitoyii ndee, 6e mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi dīdī min njogii.

³⁹O yamiri taalibaabe 6ee njoyyinira jamaa oo tunaale-tunaale dow hudo hecco. ⁴⁰Be njoodii 6e ngadi tunaale-tunaale, yoga teemedere neddo, yoga capande njoyon. ⁴¹O 6ami buuruuje joy dee e liddi dīdī dīi, o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oo, o hokki taalibaabe 6ee njeda yimbe 6ee. Hono non liddi dīdī dīi duu. ⁴²Be fuu 6e jaami faa 6e keddi. ⁴³Taalibaabe 6ee ndeentini kedde dee, kebbini cagiije sappo e dīdī. ⁴⁴Ujunaaji joy gorko naamunoo buuru oo.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

⁴⁵Don tan, Iisaa yamiri taalibaabe mum naata laana kaa yalla ana adoo dum oo too banngē weendu nduu faade Baytisayda, tawi kanko e hoore makko omo wondi e yoppitinde jamaa oo. ⁴⁶Nde o seerti e ma66e ndee, o njaboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu.

⁴⁷Nde jemma wari ndee, tawi laana kaa ana hakkunde weendu too, kanko tan gooto heddii njoorndi. ⁴⁸O soynii taalibaabe 6ee ana ngurfa ko mbaawi fuu, sabi 6e nja66otoo6e henndu. Nde 6adinoo weetude ndee, o wari e ma66e omo yaara koyde dow ndiyam dam, faa o hosi ya66aade 6e. ⁴⁹Kaa nde 6e njii mo omo yaha e dow ndiyam dam ndee, 6e cikki dum seydaani, 6e ndarii e6e ngulla, ⁵⁰sabi 6e fuu, nde 6e njiinoo mo ndee, 6e kullii. Don e don Iisaa wii 6e:

—Mbaaltinee hakillaaji moodon! Miin, mi Iisaa, pati kulee!

⁵¹O naati laana kaa, o tawti 6e, henndu nduu darii. Be mugaa. ⁵²Be paamaano haaynde nde Iisaa wadiri buuru oo ndee, sabi 6e wumbe berde.

⁵³Be lummbi weendu nduu, 6e njottii Genesaret, 6e panndi don. ⁵⁴Be njalti e laana kaa tan, yimbe 6ee annditi mo, ⁵⁵caakii e seraaji dīi fuu, ana pawa jawbe mum'en e dengeleeje, ana ngaddana mo nokku fuu do nanaa omo woodi. ⁵⁶Kasen duu do Iisaa tawaa fuu, gila e ley gure faa e geelle faa e ladde, yimbe 6ee ngaddan jawbe mum'en e daalaaje, ana jaagoo mo mo acca 6e mema fay so kommbol saaya makko. Kasen duu memdo dum fuu sellii.

7

Haala neesu njaatiraa6e

¹Farisa'en e yoga e dunkee'en Sariya iwnoo6e Urusaliima pili Iisaa. ²Be njii won e taalibaabe makko ana jaamira juude cobude, dum woni tawa lootiraali no tawaangal ma66e worri nii.* ³Sabi Farisa'en e Yahuudiyankoo6e fuu jaamataa lootaali juude mum'en faa laa6a, neesu njaatiraa6e ma66e oo 6e njokki. ⁴So 6e ngartii luumo, 6e jaamataa so 6e lootaaki. E6e njogii neesuuji goddi keewdi di 6e njokki, ko wa'i hono lawyude kore loode e potiije e kaaki jakawalle. ⁵E oon wakkati, Farisa'en e dunkee'en Sariya lamndii Iisaa, mbii:

* **7:2** Ngol lootugol juude ha66aaki e ittude tuundi, kammari faa joomum fooccitanoo diina wadira.

—Kodum wadi so taalibaaḅe maa ḅee ana mbaasa rewde neesuuji njaati-
raaḅe meeden dii, ana jaamira juude cobude?

⁶ O jaabii ḅe, o wii:

—Annabi Esaaya woofaali fey nde sappinoo e moodon, onon naafigi'en
ḅee, ngol doo konngol:

«Ngol lejol e haala tan teddinirta kam,

kaa e ley berde maḅḅe eḅe ngoddi kam.

⁷ Meere ḅe ndewata kam,

sabi ko ḅe tuugii e ley janngingol maḅḅe koo yo jamirooje yimḅe tan.»†

⁸ Iisaa jokkini hen, wii:

—Odon njoppa jamirooje Laamdo dee, odon njokka neesuuji yimḅe dii.

⁹ Eyyoo! Odon mbaawi salaade yamiroore Laamdo faa loomtinon nde neesu
moodon! ¹⁰ Sabi Muusaa wii: «Teddin inna maa e baam maa.»‡ O wii kasen:
«Kududo inna mum naa baam mum, wareede laato jukkungo mum.»§ ¹¹ Kaa
onon, odon mbiya: so neddo wii inna mum naa baam mum: «Ko kaannoo-
mi wallirde ma koo yo *Korbaan*» (dum woni sadaka Laamdo), ¹² hankasen
fotaa ko o walla inna makko naa baam makko. ¹³ Hono non tosirton konngol
Laamdo neesuuji di ndonondirton dii. Kasen duu odon ngada kulle keewde
baade non.

¹⁴ Caggal dum, Iisaa nodditi jamaa oo, wii dum:

—Kettinane kam, on fuu paamee: ¹⁵ Fay huunde naatataa e neddo so
sobina dum, kaa kudde iwooje e neddo dee, kajum cobinta dum. [¹⁶ *]

¹⁷ Nde Iisaa seertii e jamaa oo so naatoyi ley suudu ndee, taalibaaḅe mum
ḅee lamndii dum maanaa banndol ngol. ¹⁸ O wii ḅe:

—Onon duu, edum finkinii on naa? On paamaali ko iwata sella so naata
e hunduko neddo koo, sobintaa joomum? ¹⁹ Sabi dum naataali e bernde
joomum, e reedu mum naati, kasen duu dum yaltan.

Dii haalaaji Iisaa daginirii jaamdu fuu. ²⁰ O wii kasen:

—Ko yaltata e bernde koo, dum sobinta neddo. ²¹ Sabi e bernde neddo
miilooji bondi iwata so ndunya dum e faasigaaku e nguyka e jaako'aaku e
²² jeenu e joote e comdam e jamma e somburaaku e haasidaaku e mbonka
e mawninkinaare, kajum e majjere. ²³ Deen gede bonde fuu e bernde iwata,
kasen duu kajum'en cobinta neddo.

No debbo mo wanaa Yahuudiyanke goonḅiniri Iisaa

²⁴ Iisaa iwi don fa'i leydi Tirus. O jippii e galle gooto. O yidaano fay gooto
humpitoo omo ton, kaa o waawaano suudaade. ²⁵ E ley dum, debbo gooto
mo ḅinngel mum dewel laddaa, nani haala makko ana haalee, hepanii mo
sujidi yeeso makko. ²⁶ Oon debbo wanaa Yahuudiyanke, o lejol Sirifenisi'en.
O jaagii Iisaa itta ladde ndee e ḅiyiiko oo. ²⁷ Kaa Iisaa wii mo:

—Accu sukaaḅe ḅee kaara tafon. Sabi ḅamde jaamdu sukaaḅe so tippoo
dawaadi moyyaa.

²⁸ Debbo oo jaabii, wii mo:

—Goonga, Moobbo, kaa fay dawaadi minotoodi dii ana jaama jaamdu
sukaaḅe iwooru e la'al so saama nduu.

²⁹ E oon wakkati, Iisaa wii mo:

—Saabe oo jaabu, hootu, ladde ndee yaltii e ḅiya oo.

³⁰ E ley dum, o hooti, o tawi ḅiyiiko oo ana lelii dow leeso, ladde ndee yaltii
e mum.

† **7:7** Esaaya 29.13 ‡ **7:10** Pergu 20.12; Fillitagol Tawreeta 5.16 § **7:10** Pergu 21.17; Lewinkooḅe
20.9 * **7:16** E dereeji ḅooydi dii, yoga ana ḅeyda aaya 16:Jom nowru fuu yo nanu!

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala mum laabaa

³¹ Iisaa iwi leydi Tirus, wardi leydi Sidon, tacciti leydi ndi geelle sappo ndii, warti weendu Galili. ³² O waddanaa gorko paho mo haala mum laabaa, o jaagaa o fawa junngo makko e dow mum. ³³ E oon wakkati, Iisaa wodđintini mo jamaa oo, wadi pedeeli mum e noppi makko, siryi, memiri ciry e dee demngal makko. ³⁴ Caggal dum, o tiggiti kammu, o uumi, o wii paho oo:

—*Efata!* (Dum woni: «Sukkita!»)

³⁵ Don e don, noppi gorko oo cukkiti, demngal mum tonngitii, hedde ana haalira no haalirtee nii. ³⁶ Iisaa hadi yimbe bee haalande dum fay gooto. Kaa omo hada be dum tan, ebe beydoo haalde. ³⁷ Be kaaynaa faa yottii kaaddi, ebe mbiya:

—Golle makko fuu ana moyyi. Omo nanina faaduube, omo haalina muumdube.

8

No Iisaa jamminiri ujunaaji nay neddo

¹ E oon wakkati, jamaa keewdo hawriti kasen. Nde wonnoo be ngalaa ko be jaama, Iisaa noddi taalibaaabe mum bee, wii dum'en:

²—Bee yimbe ana njurminii kam, sabi hannde woni balde tati ebe ngondi e am, be keddoraaki ko be jaama. ³ So mi yoppitii be koota tawee be jaamaali, be mbooboto yolbere e laawol. Sabi yoga maabe iwii to woddi.

⁴ Taalibaaabe makko bee njaabii mo, mbii:

—Hoto fuu kebaten ko jamminen be e ley ndee ladde jeereende?

⁵ O lamndii taalibaaabe makko bee, o wii:

—Hono foti buuruuje njogi-don?

Be mbii mo:

—Buuruuje jeddi min njogii.

⁶ E ley dum, o yamiri jamaa oo joodoo e leydi. O bami buuruuje jeddi dee, o yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaaabe makko bee njeda jamaa oo. Be ngadiri non. ⁷ Ebe njoginoo kasen liikoy pamaroy seeda. Iisaa yetti Laamdo dow makkoy, wii taalibaaabe mum bee njeda koy, kankoy duu. ⁸ Be jaami faa be keddi. Taalibaaabe bee ndeentini kedde dee, de kebbini cagiije jeddi. ⁹ Ebe poti ujunaaji nay neddo. Caggal dum, Iisaa yoppiti be, ¹⁰ naatidi e taalibaaabe mum laana don e don, fa'i leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en ndaardiri taagumansa

¹¹ Farisa'en bee ngari, puddi hiitondirde e Iisaa. Faa itta koro makko, be ndaardi mo o holla be taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu. ¹² Iisaa uumi, wii:

—Kodum wadi so oo doo jamaanu ana ndaara holleede taagumansa? Mido haalana on goonga: fay taagumansa gooto mo hebataa!

¹³ Caggal dum, o seerti e maabe, o naatti e laana kaa, o fa'i oo too bange.

¹⁴ Taalibaaabe bee njeggiti yoobaade jaamdu, sabi buuruwal gootal tan heddiinoo e ley laana kaa. ¹⁵ E oon wakkati, o yaggini be, o wii:

—Kakkilee, ndeentee e yuufinirdi Farisa'en ndii e ndi Hirudus ndii.

¹⁶ Taalibaaabe bee ndarii ana kaalda ana mbiya ko en njoobaaki buuru koo o wiiri non. ¹⁷ Iisaa anndi ko be kaalata koo, wii be:

—Ko wadi so odon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru? Tama faa jooni on paamataa? Naa on wumbe berde? ¹⁸ Odon njogii gite, on njiyataa naa? Odon njogii noppi, on nanataa naa? Tama on miccitaaki ¹⁹ nde njedumi ujunaaji njoyon gorko buuruuje joy ndee, cagiije hono foti kebbin-don kedde?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Cagiije sappo e dīdī.

²⁰ O lamndii 6e kasen, o wii:

—Nde njeḍu-mi ujunaaji nay neddo buuruuje jeddī ndee, cagiije hono foti kebbin-don kedde?

Be njaabii mo, 6e mbii:

—Cagiije jeddī.

²¹ Nden, o wii 6e:

—Faa jooni on paamataa naa?

No Iisaa wumtiniri bumdo ley Baytisayda

²² Be njottii Baytisayda, Iisaa waddanaa bumdo, o ndaardaa o mema dum.

²³ O nanngi bumdo oo, o renni dum ngeenndi ndii. Caggal dum, o siryi e gite mum, o fawi juude makko e mum, o lamndii dum, o wii:

—Won ko njiyataa naa?

²⁴ Bumdo oo feerti gite mum, wii:

—Mido yiya yimbe, kaa ebe mba'ani kam no ledde jahooje nii.

²⁵ Iisaa fawi juude mum e gite makko kasen. Nden o tawi o sellii, o wonti yiide no laaḍiri. ²⁶ Iisaa wii mo:

—Hootu, kaa pati mbirfito-daa ley ngeenndi ndii.

No Piyeer wiiri Iisaa woni Almasiihu

²⁷ Caggal dum, Iisaa e taalibaaḍe mum pahi geelle badaangal Kaysariya Filipa. O lamndii 6e dum doo e laawol:

—Homo yimbe mbiyata ngon-mi?

²⁸ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Won wiyooḍe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooḍe a annabi Iliyaasa, won wiyooḍe kasen a gooto e annabaaḍe 6ee.

²⁹ O lamndii 6e, o wii:

—Onon nee, homo mbiyatton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—Aan woni Almasiihu.

³⁰ E ley dum, o daalii 6e daalooḍe sattunde pati 6e kaalana dum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde mum e wuurtugol mum

³¹ O fuddi famminde 6e:

—Ana tilsi 'Bii Neddo torree torraaji keewdi, mawbe 6ee e hooreeḍe yotti-nooḍe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo. O waree, caggal balde tati o immitoto.

³² O haalani 6e dum faa laaḍi, nii Piyeer sawndintini mo, wii pati o haala hono dīi haalaaji. ³³ O yeecitii, o yeewi taalibaaḍe makko 6ee, o jahii e Piyeer, o wii:

—Woddam aan Ibiliisa! Sabi miilooji maa dīi iwrataa to Laamdo, to yimbe dī iwrata.

No Iisaa jokkirtee

³⁴ Caggal dum, o noddi jamaa oo e taalibaaḍe makko 6ee, o wii dum'en:

—Muuydo jokkude kam fuu, ḥoota yurmaade hoore mum, 6ama leggal mum bardugal, jokka e am.* ³⁵ Sabi muuydo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirido ki sabaabu am e sabaabu Kabaaru Lobbo oo, danndan ki. ³⁶ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so tawii waasii yonki mum? ³⁷ Won ko neddo waawi hokkitirde faa soottitoo yonki mum naa?

³⁸ Neddo fuu jaannoriido kam miin e haalaaji am dīi e ley oo jamaanu cobudo,

* **8:34** Maanaa 6amde leggal bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

luuttudo Laamdo, miin, Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en senii6e e ley teddeengal Baabiraado am.

9

¹ O wii 6e kasen:

—Midó haalana on goonga: yoga e won6e doo 6ee maayataa tawee njiyaali Laamu Laamdo oo ana warda baawde.

Haala waylitagol noone Iisaa

² Balde jeegom caggal mum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna, o teeldoyi e mum'en dow waamnde haayre toownde. Noone makko waylitii yeeso ma66e. ³ Kaddule makko ngatti jalbude, ndawni far faa fay cuuwoowo gooto waawaa rawninirde non e aduna oo. ⁴ Iliyaasa e Muusaa 6anngani 6e, ana kaalda e Iisaa. ⁵ E ley dum, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

⁶ O anndaano ko o haalannoo, sabi kulol manngol naati 6e, kam6e taalibaa6e 6ee. ⁷ Luurde wari suddi 6e, daande iwri e ley luurde ndee ana wiya: —Oo doo yo Biyam mo korsin-mi. Kettindee mo!

⁸ Don e don, taalibaa6e 6ee tiggittii, njiyaali fay gooto so wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde haayre ndee koo, o daalii 6e pati 6e kaalana fay gooto ko 6e njii koo faa wakkati nde Bii Neddo oo wuurti e hakkunde maay6e fuu. ¹⁰ Be nja6ii konngol ngol, kaa 6e ndarii e6e lamndondira e ko'e ma66e kodum woni maanaa wuurtude e hakkunde maay6e.

¹¹ Caggal dum, 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Kodum wadi so dunkee'en Sariya 6ee ana mbiya annabi Iliyaasa haani adaade Almasiihu warde?

¹² O jaabii 6e:

—Goonga, Iliyaasa adotoo warde tafon moyyintinde kulle dee fuu. Ndennoo ko saabii so Binndi dii mbii ana tilsii Bii Neddo torree torraaji keewdi, hoynee? ¹³ Midó haalana on: Iliyaasa warii, 6e ngollii dum kam6e duu ko 6e muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi dii nii.

No Iisaa selliniri suka laddaado

¹⁴ Nde 6e ngarti e taalibaa6e heddi6e 6ee ndee, 6e njii jamaa keewdo ana filii dum'en, dunkee'en Sariya 6ee ana njeddondira e mum'en. ¹⁵ Yim6e 6ee njii Iisaa tan, 6e fuu 6e kaaynaa, 6e ndogi 6e nja66oyii mo. ¹⁶ O lamndii 6e, o wii:

—Kodum njeddondirton e ma66e?

¹⁷ Gorko gooto jaabii mo e jamaa oo, wii:

—Moobbo, mi gaddando ma biyam gorko mo ladde muumdiini. ¹⁸ Do ladde ndee immorii mo fuu, li6an mo e leydi, hunduko makko yufa ngufo, o neryondira niiye, o yooraa kolon. Mi jaagike taalibaa6e maa 6ee ndibba nde, kaa 6e ndonkii.

¹⁹ Iisaa wii yim6e 6ee:

—Hey yim6e jamaanu jooni 6e nganaa goondin6e! Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi mujande on? Ngaddanee kam suka oo!

²⁰ O waddanaa oon. Nde ladde ndee yii Iisaa ndee, dimmbi suka oo, li6i dum, hedde suka oo ana talloo e leydi, hunduko mum ana yufa ngufo. ²¹ Iisaa lamndii baaba suka oo, wii:

—Gila mande dum he6i mo?

Baaba oo jaabii, wii:

—Gila omo famdi. ²² Kasen duu wakkati fuu ladde ndee ana li6a mo ley yiite naa ndiyam faa halka mo. Yurma min, mballaa min so tawii ada waawi!

²³ Iisaa wii mo:

—So mido waawi mbii-daa? Huunde fuu ana waawi laatanaade goondindo.

²⁴ Don e don, baaba suka oo wulli, wii:

—Mi goondinii, kaa wallam, sabi goondinde ana tiidi kam!

²⁵ Nde Iisaa yii jamaa oo ana dogaa ana wara ndee, jahii e ladde ndee, wii dum:

—Ladde muumdinoore faadinoore, mi yamirii ma yaltu e suka oo, pati naattu e makko abada kasen!

²⁶ Ladde ndee wulli, dimmbi suka oo semmbe, yalti. O wa'i no maaydo nii, faa ko heewi e wonnoobe don bee ndarii ana mbiya o maayii. ²⁷ Kaa Iisaa nanngi junngo makko, immiini mo tan, o darii.

²⁸ Nden Iisaa naati suudu, taalibaafe mum bee teeldi e mum, lamndii dum, mbii:

—Kodum wadi so min ndonki ribbude ladde ndee?

²⁹ O jaabii:

—Ndee ladde, sii mum ribbirtaake so wanaa duwaawu.

No Iisaa haaliri didabol maayde mum e wuurtugol mum

³⁰ Be iwi don, fe ceeki leydi Galili. O yidaa fay gooto annda dum, ³¹ sabi omo waajotonoo taalibaafe makko bee, kasen duu omo wiyannoo dum'en:

—Bii Neddo oo wadete e juude yimbe, fe mbara mo, kaa e ley balde tati caggal maayde makko, o wuurtan.

³² Kaa taalibaafe makko bee paamaali haala kaa, kulii lamndaade mo.

Haala burdo teddude

³³ Be njottii Kafarnahum. Nde fe njippinoo e galle ndee, o lamndii taalibaafe makko, o wii:

—Kodum njeddondir-don e laawol ngol?

³⁴ Be ndeyyini. Ko fe njeddondiri e laawol ngol dee, burdo teddude.

³⁵ Ndennoo Iisaa joodii, noddi taalibaafe sappo e didon bee, wii dum'en:

—Muuydo ardaade fuu, caggal heddiibe fe heedata, laatoo golloowo ma66e fe fuu.

³⁶ Caggal dum, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel yeeso ma66e, o huufi ngel, o wii fe:

³⁷ —Neddo fuu jabbiido cukalel gootel hono ngel e innde am, miin jaati o jabbi. Kasen duu jabbiido kam fuu, wanaa miin tan jabbi, jabbike nelde kam oo duu.

³⁸ Yuhanna wii mo:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seyfaani'en innde maa. Min kadii mo, sabi o jokkaali e meeden.

³⁹ Kaa Iisaa wii:

—Pati kadee mo dum, sabi fay gooto waawaa wadirde kaayde e innde am, so sakitoo bonkoo kam don e don. ⁴⁰ Sabi mo honnaaki en fuu, e meeden wondi. ⁴¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu dokkudo on horde ndiyam kammari on yimbe Almasiihu, o waasataa hebude mbarjaari makko.

⁴² Neddo fuu luuttindo gootel e koy cukaloy goondinkoy kam, ko buri moyyande joomum haayre teddunde habbee e daande mum, tippee e geeci.

⁴³ So tawii junngo maa luuttinte, tayu ngo. Naataa e nguurndam ndu-umiidam a jakudo buri moyyande ma diina naatude e jahannama yiite nge jifataa tawee a kibbudo. [⁴⁴ *] ⁴⁵ So tawii koyngal maa luuttinte, tayu ngal. Naataa e nguurndam nduumiidam a jakudo buri moyyande ma diina

* **9:44** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 44:Don, gilfi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa. Yew aaya 48.

tippeede e jahannama a kiɓɓudo. [46 †] 47 Kasen duu so yitere maa luuttinte, sol nde. Sabi naatude maa e Laamu Laamdo a dokko buri moyyande ma diina tippe-daa e jahannama a kiɓɓudo. 48 Don, «gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa.» ‡ 49 Sabi gooto fuu laɓɓinirte yiite hono no sadakaaji laɓɓinirtee lamdam nii. 50 Lamdam yo huunde lobbere, so lamdam ɲoottii lammude, kodum lamminta dum? Ngadee lamdam e moodon, moyyondiron.

10

Haala ceergal

1 O iwi don, o feewi leydi Yahuudiya e funnaange maayo Urdun. Yimbe heewbe pilii mo, o darii omo waajoo dum'en kasen, hono no o woownoo nii.

2 Yoga e Farisa'en ngari faa itta koro makko, lamndii mo:

—Tama ana daganii gorko seerde jom suudu mum?

3 O jaabii be:

—Kodum Muusaa yamiri on?

4 Be njaabii, be mbii:

—Muusaa yamirii gorko winnda talkuru ceergal nde ana seera jom suudu mum.*

5 E ley dum, o wii be:

—On yoorbe berde, dum saabii so Muusaa winndani on nden yamiroore.

6 Kaa gila e fuddoode, «Laamdo tagii be wadii be gorko e debbo. 7 Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, 8 be didon fuu be laatoo neddo gooto.» † Nii woni be nganaa didon kasen, be neddo gooto. 9 Ndennoo, pati neddo seenndu ko Laamdo reentini.

10 Nde be kootunoo cuudi ndee, taalibaaɓe makko be lamndii mo haala majjum. 11 O wii be:

—Ceerdo jom suudu mum fuu so bami goddo, jeenii, 12 hono non duu, debbo cuutaniido gorum, so gorko goddo bami dum, oon debbo jeenii.

No Iisaa duwanorii cukaloy

13 Won waddanbe Iisaa cukaloy, yalla ana mema koy, non taalibaaɓe be njahii e yimbe be. 14 Nde o yii dum ndee, o berna, o wii taalibaaɓe be:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati kaɗee koy, sabi wa'uɓe no makkoy nii be nje Laamu Laamdo oo. 15 Mido haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen.

16 Caggal dum, o huufi cukaloy koy, o fawi junngo makko e makkoy, o duwanii koy.

No Iisaa e gorko arsuunte ngaddi

17 Nde Iisaa nanngunoo laawol ndee, gorko gooto dogani mo, diccii yeeso makko, lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wafude faa mi heɓa nguurndam ndu-umiidam?

18 Iisaa wii mo:

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. 19 Ada anndi dii doo sariyaaji: «Pati jaadu hoore, pati jeenu, pati wujju, pati seeda fenaande, pati toonu, teddin inna maa e baam maa.» ‡

20 Gorko oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

† 9:46 E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 46:Don, gildi mum mbaatataa, yiite mum duu jifataa.

Yeew aaya 48. ‡ 9:48 Esaaya 66.24 * 10:4 Fillitagol Tawreeta 24.1 † 10:8 Puddoode 1.27; 2.24

‡ 10:19 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

²¹ Nden Iisaa yeewi mo, yidi mo, wii mo:

—Huunde wootere ana naku maa: yaa soottoy ko njogi-daa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa njokkaa kam.

²² Kaa nde gorko oo nani diin haalaaji ndee, nir6inii, wittidi e metti, sabi o arsukunte joldo. ²³ Iisaa yeewi taalibaa6e mum 6ee, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamdo ana tiidi!

²⁴ Taalibaa6e 6ee mugaa e diin haalaaji. O beydi hen kasen, o wii 6e:
—Sukaa6e am, hee naatude e Laamu Laamdo ana tiidi! ²⁵ Sabi ngelooba ya66oroo e wuddere mesalal 6uri newaade diina naatugol arsukunte e Laamu Laamdo.

²⁶ Taalibaa6e 6ee 6eydii mugeede, hedde ana lamndondira e ko'e mum'en ana mbiya:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ O yeewi 6e, o wii:

—Do yim6e dum laatataako, kaa edum laato to Laamdo. Sabi walaa fuu ko Laamdo waawaa.

²⁸ Nden, Piyeer darii ana wiya mo:

—Minen, min njoppii fuu min njokkii e maa!

²⁹ O jaabii dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: neddo fuu joppirdo saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oo galle mum naa sakiraa6e mum wor6e naa sakiraa6e mum rew6e naa inna mum naa baam mum naa sukaa6e mum naa gese mum, ³⁰ heban ko 6uri dum cowe teemedere e oo doo wakkati mo ngon-den e mum jooni: joomum heban galleeji e sakiraa6e wor6e e sakiraa6e rew6e e inniraa6e e sukaa6e e gese, torrete duu. E ley wakkati garoyoowo oo duu, joomum heban nguurndam nduumiidam. ³¹ Kaa ardinoobe heew6e laatoto caggalaa6e, caggalaa6e 6ee laatoto ardiibe.

No Iisaa sapporii nde tata6ere maayde mum e wuurtugol mum

³² E6e e laawol faa 6e njabbita Urusaliima. Iisaa ardii 6e, tawi taalibaa6e 6ee ana cunli, jokkunoobe e ma66e 6ee duu yo hul6e. O noddi taalibaa6e sappo e didon 6ee, o darii omo haalana dum'en ko warata hebude mo. ³³ O wii 6e:

—Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima, don Bii Neddo oo wadatee e juude hooree6e yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Be caran mo waree, 6e ngada mo e juude heefer6e. ³⁴ Been njaayran mo, tutta e makko, piya mo dorri, mbara mo. Kaa balde tati caggal mum, o wuurtan.

No Yaakuuba e Yuhanna jaagorii Iisaa

³⁵ Caggal dum, Yaakuuba e Yuhanna 6i66e Jebede 6ee ngari e Iisaa, mbii dum:

—Moobbo, won ko min njidi jaagaade ma, miden njidi ngadanaa min dum.

³⁶ O wii 6e:

—Kodum njid-don mi wadana on?

³⁷ Be njaabii mo:

—Ngadanaa min min njoodoo oo bannge maa jaamo, oo bannge maa nano e ley teddeengal maa.

³⁸ O jaabii 6e, o wii:

—On anndaa ko jaagoto-don. Odon mbaawi yarde horde mettunde nde njaran-mi ndee, naa batiseede batisima naawdo mo mbatisetee-mi oo naa?

³⁹ Be njaabii mo, 6e mbii:

—Miden mbaawi.

O wii 6e:

—On njaran horde nde njaran-mi ndee, keɓon batisima mo mbatisetee-mi oo. ⁴⁰ Kaa joodagol bannge am jaamo naa nano wanaa miin yamirta dum. Deen joolle, ɓe Laamɗo moyyinani dum'en ɓee njeɗ dum.

⁴¹ Nde taalibaaɓe sappo heddiibe ɓee nani dum ndee, mettaa e Yaakuuba e Yuhanna. ⁴² Iisaa noddi ɓe fuu, wii:

—Odon anndi jataaɓe laamiiɓe heeferɓe ɓee, ana kawjorii yimɓe mum'en hawju bonɗo, mawɓe ɓee duu ana laamorii laamu boɗeejo. ⁴³ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. So won jidɗo teddeengal hakkunde mon, ana haani laataade golloowo moodon. ⁴⁴ Kasen so won muuyɗo ardaade e mon, ana haani laataade maccuɗo moodon, on fuu. ⁴⁵ Sabi fay 'Bii Nedɗo wardaali faa gollanee, gollande yimɓe wardi, hokkitira yonki mum yalla ana laatoo coottitaari heewɓe.

No Iisaa wumtiniri Bartime

⁴⁶ Be njottii Yeriko. Nde Iisaa e taalibaaɓe mum ɓee njalti ngeenndi ndii ndee, kamɓe e jamaa keewɗo, ɓe tawi bumɗo biyeteɗo Bartime ɓii Time ana joodii ana garbinoo e sera laawol ngol. ⁴⁷ Nde o nani Iisaa Nasaraatunke oo ɓettotoo ɗon ndee, o darii omo wulla omo wiya:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁸ Heewɓe ndarii ana njahoo e makko ana mbiya o deyyinoo, kaa o ɓeydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁹ Iisaa darii, wii:

—Noddee mo.

Nden, ɓe noddi bumɗo oo, ɓe mbii dum:

—Seya, imma, o noddii ma.

⁵⁰ O gurbitii, o tippii disaare makko, o wari e Iisaa. ⁵¹ Iisaa lamndii mo, wii:

—Kodum njid-ɗaa mi wadane?

Bumɗo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi hewta gite am.

⁵² Iisaa wii mo:

—Yaa, goondinal maa danndii ma.

Don e ɗon o wumti, o yaadi e Iisaa jahaangal muudum ngal.

11

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹ Nde ɓe ɓadinoo Urusaliima, ɓe njottii Baytifaaji e Baytaniya, dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, Iisaa neli taalibaaɓe mum ɗidon, ² o wii ɓe:

—Njehee naatoyee ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii. Oon wakkati fuu, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto wadɗaaki abada ana haɓɓii. Kumton nga, ngaddon nga ɗoo. ³ So won biido on ko ngatton nga, njaabo-ɗon Moobbo ana haajaa nga. Don e ɗon on njoppete ngaddon nga.

⁴ Be njehi, ɓe tawi mola ana haɓɓii damal sella, ɓe kumti dum. ⁵ Yoga e darinooɓe ɗon ɓee lamndii ɓe:

—Kodum ngollaton ɗoo? Ko kumtirton mola ngaa?

⁶ Be njaaborii ɓeen no Iisaa wiirunoo nii. Been njoppi ɓe. ⁷ Be nabani Iisaa mola ngaa, ɓe njappi e magga saayaaji maɓɓe, o waddii. ⁸ Heewɓe mbeerti saayaaji mum'en e laawol, wobɓe kelti caɓe ledde sera ton, mbeerti ɗe e laawol ngol. ⁹ Bee ardi mo, ɓee keedi caggal makko eɓe ilinoo:

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!* ¹⁰ Barke woodanii laamu njaati meeden Daawuuda, laamu garoowo oo! Jettooje ngoodanii Laamɗo Toowɗo!

* 11:9 Jabuura 118.25-26

¹¹ Iisaa nabbiti Urusaliima tan, naatoyi Suudu Dewal Mawndu nduu. Nde o yiinoo ko woni e mayru fuu ndee, o feewi Baytaniya kanko e sappo e didon bee, tawi hiirii.

No Iisaa hudiri ibbi

¹² Janngo mum, caggal 6e ndawii Baytaniya, tawi omo yolbi. ¹³ O soynii ibbi mbillitikki, o yehi yeewoyde yalla omo tawa e makki 6i66e. Nde o yottinoo ki ndee, o tawaali e makki so wanaa haakooloji. Sabi oon wakkati wanaa wakkati rimugol ibbe. ¹⁴ O wii ibbi kii:

—Pati fay gooto naamu 6i66e maa abada kasen!
Taalibaa6e makko 6ee nani dum.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

¹⁵ Be njottii Urusaliima, Iisaa naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba soodoobe e soottoobe won6e ley mayre 6ee. O li6i taabe weccoobe kaalisi e joodorde soottoobe buugaaji. ¹⁶ O dalaali fay gooto seeka daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu ana roondii kaaki. ¹⁷ O waajii 6e:

—Tama wanaa ana winndii: «Suudu am nduu noddirte suudu rewrudu leji fuu!»† Kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoo6e.‡

¹⁸ Hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya nani dum, ndaari no masinbinira mo. Be kuli mo, sabi waaju makko oo naatii jamaa oo sanne. ¹⁹ Nde hiirnoo ndee, kanko e taalibaa6e makko 6e njalti ngeenndi ndii.

Haala duwaawu gondudo e goondinal

²⁰ Janngo mum, beetee law, e6e bettoroo to ibbi kii too, 6e njii ki yoorii kolon faa yottii dadi. ²¹ Piyeer miccitii, wii mo:

—Moobbo, yeew! Ibbi ki kuduno-daa kii yoorii.

²² Iisaa jaabii, wii 6e:

—Ngoondinee Laamdo! ²³ Mido haalana on goonga: neddo fuu biido ndee waamnde haayre: «Doofa, saamoy ley maayo geeci», sikkitaaki ley bernde mum, goondinii ko wii koo wadan, jabante. ²⁴ Dum saabii so mido wiya on: ko naagi-don e ley duwaawu fuu, ngoondinee on kebii dum, nden, on njabante. ²⁵ Nde ndari-don faa ngadon duwaawu fuu, so won gadunoodo on huunde, njaafee dum, yalla Baabiraado mon gondo dow kammu oo ana yaafoo on luutti moodon. [²⁶ §]

Do yamiroore golle Iisaa iwri

²⁷ Be mbirfitii Urusaliima kasen. E ley no o yiilortoo ley Suudu Dewal Mawndu nii, hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya e maw6e battitii mo ²⁸ lamndii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa dum?

²⁹ Iisaa wii:

—Huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-don kam, mi haalanan on jamirdo kam mi golla ko ngollan-mi koo. ³⁰ Lootogal batisima Yaayaa ngal to Laamdo iwri naa to yim6e? Njaabee kam!

³¹ Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbii:

—So en mbii to Laamdo, o wiyan: «Ndenoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ³² En mbiyan «yim6e» naa?

E6e kula yim6e 6ee sabi 6e fuu e6e njogorii Yaayaa yo annabaajo jaati. ³³ Be njaabii Iisaa, 6e mbii:

—Min anndaa.

† **11:17** Esaaya 56.7 ‡ **11:17** Yeremiya 7.11 § **11:26** E dereeji 6ooydi dui, yoga ana 6eyda aaya 26:Kaa so on njaafataako, Baabiraado mon gondo dow kammu oo yaafataako on onon duu luutti moodon.

Iisaa wii 6e:
—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

12

Banndol haala remoo6e bon6e

¹ Iisaa fudfdi haaldirde e ma66e e banndol, o wii:
—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, o filtini nga kokowol, o asi ngaykaare boosirde, o mahi doomirdu. Caggal dum, o hasiri nga wob6e, o dawii. ² Nde tebugol yottinoo, o neli golloowo makko to remoo6e 6ee too, 6e ngaddanoya mo ngedu makko e 6i66e peguuje dee. ³ Be nanngi nelaado oo, 6e pii dum, 6e mbirfini dum juude teete. ⁴ O neli e ma66e golloowo makko goddo. Be koyni dum, 6e eli dum. ⁵ Jom ngesa oo neli kasen golloowo mum tata6o, 6e mbari dum. Non 6e ngadiri wob6e heew6e: 6e pii yoga, 6e mbari yoga. ⁶ Jooni kaa gooto tan o heddorii, 6iyiiko korsudo oo. Sakitii o neli oo duu e ma66e, o wii: «Be njaagoto 6iyam oo.» ⁷ Kaa remoo6e 6ee mbiyondiri e ko'e mum'en: «Oo woni donoowo mo. Ngaree mbaren mo, keddoro-den ngesa ngaa!» ⁸ Be nanngi 6iddo oo, 6e mbari dum, 6e mbedii dum to caggal ngesa too.

⁹ Jooni nee, hono jom ngesa oo wadata? O waran, o halka remoo6e 6ee, o hasira ngesa ngaa wob6e. ¹⁰ Tama on njanggaali ko winndaa ley Binndi ddi koo?

«Haayre nde mahoo6e 6ee tippitii ndee,

kanjum laatii haayre 6urnde fuu teentilaade e maadi ndii.

¹¹ Dum yo golle Joomiraado,

kanjum dum haaynde e jiile meeden!»*

¹² Hooree6e Yahuudiyankoo6e tewti no nanngira Iisaa, sabi 6e paamii ngol banndol e ma66e fewti. Kaa 6e cuusaano jamaa oo, dum wadi so 6e njoppi mo, 6e mbitti.

Haala yobugol lampo

¹³ Be neli e makko yoga e Farisa'en e howruu6e Hirudus yalla ana tuufinira mo konngol makko. ¹⁴ Be ngari, 6e mbii mo:

—Moobbo, miden anndi a goongirante: a hulataa fay gooto, sabi a 6urdintaa yim6e, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. Ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki? Min ndokka mo naa pati min ndokka mo?

¹⁵ Nde wonnoo omo anndi naafigaaku ma66e, o wii 6e:

—Kodum wadi so odon tuufana kam? Ngaddanee kam mbuufu cardi faa mi yiya dum.

¹⁶ Be ngaddani mo. O lamndii 6e:

—Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii mo:

—Kaananke Roma.

¹⁷ O jaabii 6e, o wii:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

Be kaaynaa e makko.

Haala immital maay6e

¹⁸ Yoga e Saduki'en ngari e makko. Kam6e ngoni fennu6e immital. Be lamndii mo, 6e mbii:

¹⁹ —Moobbo, Muusaa yamirii en so neddo maayii he6aali 6iddo, mijum naa mawnum 6amta debbo dalaado oo yalla ana he6ana dum beyngu.† ²⁰ Wadiino

* **12:11** Jabuura 118.22-23 † **12:19** Fillitagol Tawreeta 25.5

e bettaade rimdaabe njeddon. Arano oo bami debbo, maayi, hebaali biiddo. ²¹ Didabo oo banti debbo oo, kanum duu maayi hebaali biiddo. Tatabo oo duu wadi hono non. ²² Hono nii njeddon bee fuu bamiri mo, dalaali biiddo. Caggal ma66e be fuu, debbo oo duu maayi. ²³ Ndennoo, nannde immital, homo e ma66e debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi be njeddon fuu be bamiino mo!

²⁴ Iisaa jaabii be, wii:

—Hee on majjii! On paamaali Binndi dii, on paamaali baawde Laamdo dee.

²⁵ Sabi so maaybe immitike, worbe bamataa, rewbe bamataake, be laatoto hono no malaa'ika'en wonbe dow kammu bee nii. ²⁶ Ko maaybe immitoto koo, on njanggaali e dewtere Muusaa haala wuutuure, hono Laamdo haaldiri e makko, wii: «Miin woni Laamdo Ibarahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba»? † ²⁷ Laamdo yo Laamdo wuurbe, wanaa Laamdo maaybe. § On majjube sanne.

Haala yamiroore burnde teentilaade

²⁸ Dunkee Sariya gooto battitii Iisaa, nani jeddondiral ma66e, nani o jaabike Saduki'en bee faa gasi, lamndii mo:

—Jamirooje dee fuu, honde buri teentilaade?

²⁹ Iisaa jaabii mo:

—Burnde fuu teentilaade e jamirooje dee yo ndee doo: «Hettina Israa'iila, Laamdo Joomiraado meeden oo tan woni Joomiraado. ³⁰ Yidir Laamdo Joomiraado maa bernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkille maa fuu e semmbe maa fuu.»* ³¹ Didaberde ndee yo hono mayre, kayre woni: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.» † Walaa fuu yamiroore burnde dee didi teentilaade.

³²⁻³³ Dunkee Sariya oo wii mo:

—Moobbo! A haalii goonga nde mbii-daa Laamdo tan woni Joomiraado, kasen duu Laamdo goddo walaa so wanaa kanko. E yidirde Laamdo bernde fuu e hakkille fuu e semmbe fuu, e yidirde tanaa no hoore mum nii, kanjum buri sadakaaji duppamaaji e kirsamaaji fuu! Haala maa ana selli sanne.

³⁴ Nde Iisaa yii o jaaborike hakkilantaaku ndee, wii mo:

—A woddaa Laamu Laamdo oo.

Caggal dum, fay gooto suusaali lamndaade Iisaa huunde.

Haala Almasiihu e Daawuuda

³⁵ Nde Iisaa waajotoo ley Suudu Dewal Mawndu ndee, wii:

—Hono dunkee'en Sariya bee mbaawiri wiirude Almasiihu oo yo taanii Daawuuda tan? ³⁶ Sabi Daawuuda e hoore mum wiirii Ruuhu Ceniido: «Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

faa mi wada njabbaa waybe maa.» †

³⁷ Daawuuda e hoore mum «Joomam» noddirta mo. Ndennoo, hono o laatortoo taanum tan?

No Iisaa daalorii jamaa oo bannagal dunkee'en Sariya

Jamaa keewdo ana hettiranoo Iisaa seyo. ³⁸ E ley waajagol makko ngol, o wii be:

—Ndeentee e dunkee'en Sariya yidube yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, ³⁹ foodantoo6e joolle burde teddude e ley cuudi baajordi e

† 12:26 Pergu 3.6,15-16 § 12:27 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma66e koo, holli e6e nguuri. * 12:30 Fillitagol Tawreeta 6.4-5 † 12:31 Lewinkoo6e 19.18 † 12:36 Jabuura 110.1

ley yanngeeji fuu. ⁴⁰ Ebe teeta cuudi rewbe talka'en be worbe mum'en maayi, ebe njuutina duwaawuujii maabe faa be nanndinkinoo e moyyube. Kambe, jukkungo naawngo burata jippineede e muudum'en.

Haala sadaka burda moyyude

⁴¹ Iisaa joodii fewti e keesu Suudu Dewal Mawndu nduu, yii no jamaa oo wadirta kaalisi e keesu oo nii. Arsukunte'en heewbe ngadi e makko kaalisi keewdo. ⁴² Debbo talka mo gorum maayi wari, wadi hen buudi didi. ⁴³ Iisaa noddi taalibaaabe mum bee, wii dum'en:

—Midó haalana on goonga: oo debbo talka, ko o wadi e ley keesu oo koo ana buri ko bee too fuu ngadi hen koo. ⁴⁴ Sabi be fuu, ko bonnantaa be huunde tan be ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

13

Haala taagumansaji kollooji timmoode aduna

¹ Nde o yalti Suudu Dewal Mawndu nduu ndee, taalibbo makko gooto wii mo:

—Moobbo, yeew! Woy kaaye mawde mahiraade maadi lobbiri!

² Iisaa jaabii mo, wii:

—A yii ndii maadi no foti mawnude? Fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

³ O joodoyii dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o fewti e Suudu Dewal Mawndu nduu. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire teeldi e makko, lamndii mo, mbii:

⁴ —Humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kuddé dee fuu?

⁵ Nii Iisaa darii ana wiya be:

—Ndeentee, pati fay gooto yonja on. ⁶ Heewbe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko.» Be yonjan heewbe. ⁷ So on nani dillere golowole badiide, so on kaalanaama golowole goddude, pati kulee, ana tilsi dum wadan, kaa dum wanaa timmoode tafon. ⁸ Lejol haan e lejol, laamu haan e laamu, leydi dimboto e nokkuje yogaaje, hono non yolbereeji duu. Dum woni puddoode natawera.

⁹ Ndeenee ko'e mon, sabi yimbe naan on to carirdi, on piyete ley cuudi baajordi, be ndarna on yeeso saroobe e kaanankooobe saabe am, faa laatano-don kam seedee'en yeeso maabe. ¹⁰ Ana tilsi Kabaaru Lobbo oo waajee leni dii fuu tafon. ¹¹ Nde be nabii on faa be ndokkitira on, pati mbemmbe-don ko kaalaton. Nde wakkati mum wari fuu, on keban ko kaalon. Sabi wanaa onon kaalata, Ruuhu Ceniido haalata. ¹² Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baabiraado duu biyum. Bibbe immanto saaraabe mum'en, piya dabare yalla been ana mbaree. ¹³ Yimbe fuu mbajan on saabe am. Kaa mujudo faa timmoode, joomum hisinte.

¹⁴ Nde njii-don «huunde harmunde bonnde»* ana woni do haanaa wonde fuu† (janngudo dum, tiinnoo faama), nden, be dum tawi ley Yahuudiya fuu yo ndogu peewa baamle kaaye. ¹⁵ Tawaado dow bene, pati jippoo fey so wiya naatan faa bama huunde ley suudu muudum. ¹⁶ Tawaado gese, pati wirfoo so wiya bamoowo saaya mum. ¹⁷ Bone yanan e haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! ¹⁸ Naagee Laamdo pati dum wada wakkati dabbunde.

* **13:14** Daniyel 9.27; 11.31; 12.11 † **13:14** Doo Iisaa haali ko annabi Daniyel sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley Suudu Dewal Mawndu Yahuudiyankooobe. Ko o sappinoo koo wadii gila Iisaa finaali. Jooni Iisaa wii hono majjum wartin kasen.

¹⁹ Sabi ley deen jalaade torra wadan mo hono mum wadaali gila fuddoode aduna nde Laamdo tagi tageefu oo warde hannde, mo wattataa kasen duu. ²⁰ Sinndo Joomiraado rabbindinaalino deen jalaade, fay gooto hisataano, kaa sabaabu subaaɓe ɓee o rabbindiniri de. ²¹ E oon wakkati, so won biido on: «Almasihu annii doo», naa «Yeewee! Omo naa too», pati ngoondinee. ²² Sabi almasihu'en peneeɓe e annabaaɓe peneeɓe ɓanngoyan, ɓe ngada taagumansaaji e kaayeeɓiiji yalla eɓe majjina subaaɓe ɓee, so ɓe mbaawii. ²³ Dum nee, so wanaa ndeento-don! Mi haalanii on huunde fuu gila waraali tafon.

No Bii Neddo oo wartirta

²⁴ —Kaa e ley deen jalaade, caggal oon torra, naange niɓɓan, lewru ɗoottan yaaynude, ²⁵ koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu de ndimmboto.† ²⁶ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete ana wara e duule,§ ana warda baawde mawde e teddeengal. ²⁷ O nelan malaa'ika'en makko funnaange e hiirnaange, saahal e ɓaleeri, mooɓta subaaɓe makko ɓee gila hoore leydi faa hoore leydi.

²⁸ Taykitee ibbe: so caɓe majje keyditii, haakolooji majje mbillitii, oɗon anndi ndunngu ɓadike. ²⁹ Hononon, so on njii deen kulle ana ngada, anndee o ɓattiima, omo damal galle. ³⁰ Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa tawee kudde de fuu ngadaali. ³¹ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

³² Kaa nden jalaande e oon wakkati fay gooto anndaa dum. Wanaa malaa'ika'en wonɓe dow kammu, wanaa Biddo oo. Walaa anndudo dum so wanaa Baabiraado oo. ³³ Ndeentee, njeerto-don, sabi on anndaa wakkati mo o warata. ³⁴ Edum wa'i no gorko lanndiniido faa dawa, yalti suudu mum, hokki gollooɓe mum homo fuu golle mum, yamiri doomoowo damal oo yo jeerto. ³⁵ Ndennoo, njeertee, sabi on anndaa nde jom galle oo wartata: ana waawi laataade kiikiide, naa hejjere jemma, naa wakkati nde ndontoori jogginta, naa beetee law. ³⁶ Pati o juha on so o tawa oɗon daanii! ³⁷ Ko kaalanan-mi on koo, dum kaalanan-mi yimɓe fuu: njeertee!

14

No mawɓe diina ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Balde diidi hadi iidi Paska e iidi mo buuru yuufinaaka yottaade. Hooreeɓe yottinooɓe sadaka e dunkee'en Sariya tewti molanaade Iisaa faa nannga dum yalla ana mbara dum. ² Kaa ɓe mbii:

—Pati ngaden dum ley iidi oo so yimɓe ɓee murta.

No Iisaa wujiraa nebam uuroojam

³ Nden Iisaa ana Baytaniya, do galle Simon ceppaado oo doo. O joodii faa o jaama, debbo gooto naati ana jogii faandu nebam laaɓudam, uuroojam, tiidudam coggu sanne. Debbo oo heli faandu nduu, wuji nebam dam e hoore makko. ⁴ Yoga e wonnooɓe ton ɓee mettaa, mbiyondiri e ko'e mum'en:

—Bonnude dam nebam, kodum nafata? ⁵ Edam waawnoo soottede ko ɓuri buudi cardi teemedede tati, kaalisi oo hokkee misikiina'en!

Hedde eɓe niɗa debbo oo. ⁶ Kaa Iisaa wii:

—Celee e makko! Ko saabii so oɗon torra mo? Golle makko ɗardii sanne.

⁷ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon jannde fuu, nde muuy-don fuu oɗon mbaawi wadande dum'en moyyere. Kaa miin, mi tawdataake e mon jannde fuu. ⁸ O wadii ko o waawi: ko o wujiri kam nebam uuroojam dam yalla

† 13:25 Esaaya 13.10; 34.4; Yo'ila 2.10 § 13:26 Daniyel 7.13

mido lanndinanoo yanaande. ⁹ Mido haalana on goonga: do Kabaaru Lobbo waajaa e aduna oo fuu, ko oo debbo wadi koo jantete, kasen duu o miccitate.

No Yahuuda jammatorii Iisaa

¹⁰ Yahuuda Isikariyota, gooto e sappo e didon bee, yehi to hooreebee yottinoobe sadaka faa wada Iisaa e juude mum'en. ¹¹ Nde be nani dum ndee, be ceyii, be podani mo be njeenan mo kaalisi. E ley dum, omo fiya dabare no o jammortoo Iisaa.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaaabe mum hiraande iidi Paska

¹² Nalooma arano iidi mo buuru yuufinaaka, nde be mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, taalibaaabe Iisaa lamndii dum, mbii:

—Hoto njid-daa min njaha min lanndinanoye hiraande iidi Paska ndee?

¹³ O neli taalibaaabe makko didon, o wii dum'en:

—Njehee ngeenndi too, on kawran ton e gorko ana roondii mbulku ndiyam, njokkon e mum. ¹⁴ Galle mo o naati fuu, mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu naamdata e taalibaaabe mum bee hiraande iidi Paska?» ¹⁵ O hollan on sooro manngo, paraango faa gasi, ton lanndinanton en hiraande ndee.

¹⁶ Taalibaaabe didon bee njehi, naatoyi ngeenndi ndii, be tawri hono no o wii be nii, ton be lanndinii hiraande Paska ndee.

¹⁷ Hiiri, Iisaa wardi e sappo e didon bee. ¹⁸ Nde be njoodii ebe naamanda ndee, Iisaa wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammaboto kam, omo naamanda e am jooni.*

¹⁹ Dum laatani be sugulla, hedde ebe lamndoroo mo gooto gooto, gooto fuu ana wiya:

—Kori wanaa miin kaa?

²⁰ O jaabii be, o wii:

—Gooto e moodon, onon sappo e didon bee, tummbidoowo e am junngo mum e la'al oo. ²¹ Waajibi Bii Neddo dalira aduna no haaliraa ley Binndi dii nii. Kaa bone woodanii jammabotoodo Bii Neddo oo! Oon gorko, so rimaooka fey buri moyyande dum!

²² Nde be naamata ndee, Iisaa bami buuru, yetti Laamdo, helti, hokki be, wii:

—Nanngée, dum yo terde am.

²³ Caggal dum, o bami horde peguujam, o yetti Laamdo, o hokki be, be fuu be njari. ²⁴ O wii be:

—Dum yo yiyam am, yiyam tabintinoojam aadi keyri, njupportoodam saabe heewbe. ²⁵ Mido haalana on goonga: abada mi yarataa peguujam kasen so wanaa nannde njaroy-mi peguujam kesam e ley Laamu Laamdo.

²⁶ Caggal be njimii Jabuura,† be njalti, be njehi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ²⁷ Iisaa wii be:

—On fuu on njoppam kam, sabi ana winndii: «Mi fiyan duroowo oo, mi wara dum, baali dii caakoo.»‡ ²⁸ Kaa caggal mi wuurtii, mi adoyto on Galili.

²⁹ Piyeer wii mo:

—Fay so be fuu be njoppu maa, miin kaa mi yoppataa ma.

³⁰ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: jemma hannde oo jaati, fade ndontoori jogginde cili didi a wiyan a anndaa kam cili tati.

³¹ Piyeer haali, tekkini, wii:

* **14:18** Jabuura 41.10 † **14:26** Neesu Yahuudiyankooobe woni yimde jime Jabuura 115-118 e hiraande iidi Paska. ‡ **14:27** Jakariyaa 13.7

—Fay so tilsi mi maaydan e maa, abada mi wiyataa mi anndaa ma. Taalibaaḅe ḅee fuu mbii hono non.

No Iisaa ḅaagorii Laamḅo ley Gecemane

³² Be njottii nokku biyeteedo Gecemane, o wii taalibaaḅe makko ḅee:

—Njooḅee ḅoo, faa mi wadoya duwaawu.

³³ O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. O fuddi maatude kulol, o ruubi.

³⁴ O wii ḅe:

—Yoomeende ana mawni e am sanne faa ana ndaara warde kam. Kedḅee ḅoo, njeertee pati ḅaane.

³⁵ O wodḅitii seeda, o hippii e leydi, o duwii yalla omo ḅaḅa e oo wakkati naawḅo so ana huḅindoo. ³⁶ O wii:

—Abba! Aḅa waawi huunde fuu, wodḅinam ndee horde bone. Kaa pati laatoro no njidir-mi, yo laatoro no njidir-ḅaa aan.

³⁷ O warti, o tawi eḅe ḅaanii. O wii Piyeer:

—Simon, a ḅaaniido naa? A waawaa jeertaade tawee a ḅaanaaki fay wakkati gooto naa? ³⁸ Pati ḅaane, nduwee, pati on ceyte. Sabi hakkille ana heewi anniya lobbo, kaa terḅe ana lo'i.

³⁹ O yehi kasen, o duworii no arannde nii. ⁴⁰ O warti, o tawi ḅe ḅaantike, sabi doydi ana piilii e maḅḅe. Be ndonki anndude ko ḅe njaabotoo mo. ⁴¹ O warti cilol tataḅol, o wii ḅe:

—Faa jooni oḅon ḅaanii oḅon ḅjoottinoo naa? Heyii. Wakkati oo warii. Bii Nedḅo wadete e juude luuttoḅe. ⁴² Immee njehen! Yeewee, jammḅotoḅo kam oo annii.

No Iisaa nanngiraa

⁴³ O tilaaki haalde, faa Yahuuda, gooto e sappo e ḅiḅon ḅee, yottii ana wondi e yimḅe heewḅe jogiiḅe kaafaaje e cabbi. Hooreeḅe yottinoḅe sadaka, dunkee'en Sariya e mawḅe, kaḅum'en neli ḅe. ⁴⁴ Jammḅotoḅo mo oo hokki ḅe finnde, wii:

—Nedḅo mo ḅuccii-mi fuu, oo woni kanko. Nanngēe ḅum, naḅon ḅum kawjo-ḅon ḅum.

⁴⁵ Yahuuda yottii tan, ḅattitii Iisaa, wii ḅum:

—Moobbo!

O ḅuccii ḅum. ⁴⁶ Nii ḅe njani e Iisaa, ḅe nanngi ḅum. ⁴⁷ Gooto e darinoḅe ḅon ḅee, soorti kaafaawi mum, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawḅo, tayi nowru mum. ⁴⁸ Iisaa wii ḅe:

—Ko ngardu-ḅon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo?

⁴⁹ Miḅo wondi e mon ḅannde fuu ley Suudu Dewal Mawḅu nduu miḅo waajoo, on nanngaali kam. Kaa ḅum wadān yalla ko Binndi ḅii mbii koo ana tabita.

⁵⁰ E ley ḅum, taalibaaḅe ḅee fuu njoppi mo, ndogi.

⁵¹ Jokolle mo ḅoornaaki ko wanaa waandaade disaare, jokki e makko, ḅe nanngi ḅum ⁵² o yoppi disaare ndee, o dogiri ḅe terḅe teete.

No mawḅe diina cariri Iisaa

⁵³ Be naḅi Iisaa to Jottinoowo Sadaka Mawḅo oo, tawi hooreeḅe yottinoḅe sadaka e mawḅe e dunkee'en Sariya fuu ana mooḅtii. ⁵⁴ Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde maḅḅe, faa naati ley daalaare galle Jottinoowo Sadaka Mawḅo. O jooddii e doomoḅe, omo yuwloo yiite. ⁵⁵ Hooreeḅe yottinoḅe sadaka e jeyaabe e waalde Saahiiḅe ndee fuu ana tewta ko kappira Iisaa yalla ana waree, kaa ḅe keḅaali. ⁵⁶ Heewḅe ana kappa mo, kaa kamḅe e hoore maḅḅe, kappi maḅḅe ḅii ana luuttondiri. ⁵⁷ Yogaabe kappi mo, mbii:

⁵⁸—Min nanii omo wiya: «Mi wurjinan Suudu Dewal Mawndu ndu yimbe mahiri juude, e ley balde tati mi maha suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juude.»

⁵⁹ Kaa e dum duu, happugol maβbe ngol ana luuttondiri. ⁶⁰ Jottinoowo Sadaka Mawdo oo darii hakkunde jamaa oo, lamndii Iisaa:

—Walaa ko njaaboto-daa naa? Tama a nanaali ko be mbiyete koo?

⁶¹ Fuu omo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo ana lamndoo mo kasen, ana wiya:

—Aan a Almasihu, βii mo jattooje ngoodani oo naa?

⁶² O jaabii, o wii:

—Miin woni kanko. On njiyan Bii Neddo ana joodii naamo Jom Baawde oo, § ana warda e duule kammu.*

⁶³ E ley dum, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo mettaa faa seeki kaddule mum, wii:

—En kaajaaka seedee'en hankasen. ⁶⁴ On narrii noppi moodon ko o bonkii Laamdo koo. Kodum njii-don hen?

Be fuu be mbii omo haani wareede.

⁶⁵ Yoga maβbe fuddi tuttude e makko, be cuddi yeeso makko, ebe culkoo mo, ebe mbiya mo:

—Annditin culkiido ma!

Nii doomoobe bee nanngi mo, ana piya mo banaaje.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁶⁶ E ley no Piyeer worri e ley daalaare galle oo nii, gooto e horbe Jottinoowo Sadaka Mawdo yottii. ⁶⁷ Nde o yiinoo Piyeer ana yuwloo ndee, o taykitii dum, o wii:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Nasaraatunke oo.

⁶⁸ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Wanaa miin! Mi faamataa ko kaalataa koo.

Caggal dum, Piyeer yehi naatoyi bolongal galle oo. [Tan ndontoori joggini.]† ⁶⁹ Nde kordo oo yiinoo mo kasen ndee, haaltani darinoobe don bee, wii:

—Oo yo gooto maβbe!

⁷⁰ Piyeer yeddi kasen. Don e don darinoobe don bee mbii Piyeer:

—Tayoral, a gooto e maβbe, sabi a Galilinke.

⁷¹ Nii o fuddi hunaade e huttaade, omo wiya:

—Mi anndaa gorko mo kaalaton haala mum oo fey!

⁷² Ndontoori joggini didaβerde, Piyeer miccitii ko Iisaa wiinoo dum koo: «Fade ndontoori jogginde cili didi, a wiyani a anndaa kam cili tati.» O darii omo woya.

15

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Beetee law, hooreebe yottinoobe sadaka e mawbe e dunkee'en Sariya e waalde Saahiiβe ndee, be fuu be ndawridi. Be kaβbi Iisaa, be nabi dum to Pilaatu goforneer oo.

² Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooβe oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-daa nii.

§ 14:62 Jabuura 110.1 * 14:62 Daniyel 7.13 † 14:68 Cakite aaya 68 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyde dii.

³ Hooreeḅe yottinooḅe sadaka ḅee ana ngullanoroo mo kulle keewḁe.
⁴ Pilaatu lamndii mo kasen:
 —Walaa ko njaaboto-ḁaa naa? A nanaali ko ḅe ngullani maa koo fuu naa?
⁵ Kaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa ḁum haaynii Pilaatu.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

⁶ Iidi Paska fuu, goforneer oo ana hokkannoo yimḅe ḅee subaade e ka-sunkooḅe ḅee mo njidi yoppitaneede. ⁷ Gorko biyeteedo Barabas murtidiino e wobḅe faa ḅe mbari nedḁo. Oon wakkati, eḅe uddanoo kasu saabe ko ḅe ngadi koo. ⁸ Jamaa oo ḅabboyi to Pilaatu woni too, naati e ḅaagaade ḁum waḁana ḅe ko woownoo waḁande ḅe koo. ⁹ O jaabii ḅe, o wii:

—Oḁon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooḅe oo naa?

¹⁰ Sabi o anndii hooreeḅe yottinooḅe sadaka ḅee haasidaaku waḁi so ndokkitiri mo. ¹¹ Kaa ḅe ndunyi jamaa oo e ḅaagaade Pilaatu yoppitana ḅe Barabas ḅurani ḅe yoppita Iisaa. ¹² Pilaatu jaabii kasen, wii ḅe:

—Ndennoo, kodum njid-ḁon mi waḁa mo mbiyaton kaananke Yahu-udiyankooḅe oo?

¹³ Be ngulli:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁴ Pilaatu lamndii ḅe:

—Kodum o waḁi ko boni?

Be ḅeydi dukude semmbe:

—Tontu mo e leggal bardugal!

¹⁵ Nde wonnoo Pilaatu ana yidi welnude ḅerde jamaa oo, yoppitani ḁum'en Barabas. Caggal ḁum, o yamiri Iisaa fiyee dorri, tontoyee e leggal bardugal.

¹⁶ Sordaasi'en ḅee naḅi mo naannoyi mo ley galle to huḅeere ndee woni too, mooḅti fedde sordaasi'en ḅee fuu. ¹⁷ Be ḅoorni mo burmusuure wodeere,* ḅe caḅi tenngaade gi'e ḅe kippi e hoore makko. ¹⁸ Be keddi eḅe calma mo, eḅe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankooḅe.

¹⁹ Eḅe piira hoore makko kalacal, eḅe tutta e makko, ḅe tuggi koppi maḅḅe eḅe cujidana mo. ²⁰ Nde ḅe tilii jaayrude mo ndee, ḅe itti burmusuure wodeere ndee, ḅe ḅoorni mo kaddule makko, ḅe naḅi mo sella faa ḅe tontoya mo e leggal bardugal.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²¹ Gorko gooto biyeteedo Simon, jeyaado Sireene, baaba Aleksandere e Rufus, ana ḅettoroo ḁon iwruḁo ley ladde. Sordaasi'en ḅee ndoolḁini mo o wakkoo leggal bardugal Iisaa ngal. ²² Be naḅi Iisaa nokku biyeteedo Golgata. (Maanaa Golgata woni nokku laalagal hoore.) ²³ Be ngaddani mo peguujam njillondiraadam e safaare haadunde yalla omo yara, kaa o jabaali. ²⁴ Be tonti mo e leggal bardugal, ḅe pecciri kaddule makko urwa, ḅe anndi ko gooto fuu heḅata.† ²⁵ Nde ḅe tontata mo ndee, wakkati yamnde jeenay beetee. ²⁶ Be mbinndi e alluwal tiimde hoore makko daliili ko tonti mo: KAAANANKE YAHUUDIYANKOOḅE. ²⁷ Be tontidi mo e yanooḅe ḁidon, gooto ḅaamo makko, godḁo oo nano makko. [²⁸ †] ²⁹ Yimḅe yaḅḅotooḅe ḁon ḅee ana njenna mo, ana njinka ko'e mum'en, ana mbiya:

—Coo! Gurjinoowo Suudu Dewal Mawndu nduu so mahitoo ndu ley balḁe tati, ³⁰ biltu hoore maa, jippa leggal bardugal ngal!

* **15:17** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke ḅoornotoo. † **15:24** Jabuura 22.19 † **15:28** E dereeji ḅooyḁi ḁii, yoga ana ḅeyda aaya 28: Dum tabintini Binndi biidi: «O hiisodaama e bonḅe.»

³¹ Hono non, hooreeḅe yottinooḅe sadaka ḅee duu njaayriri mo, kaḅum e dunkee'en Sariya ana mbiyondira e ko'e mum'en:

—O biltii woḅḅe, kaa o ronkii biltude hoore makko! ³² Kanko Almasiihu kaananke Israa'iila oo. Jooni, o jippoo leggal bardugal ngal, yalla eden njiya ngoondinen!

Yanooḅe diḅon ḅe o tontidaa ḅee duu ana mbonkoroo mo non.

³³ Wakkati hakkunde naange, nimre waḅi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide. ³⁴ E ley yamnde tati kiikiide ndee, Iisaa wulli wullaango toowngo, wii:

—*Eloyi, eloyi, lama sabaktanii?* (Dum woni: «Laamḅo am, Laamḅo am! Kodum waḅi so njoppu-ḅaa kam?»§)

³⁵ Yoga e darinooḅe ton ḅee nde nanunoo ḅum ndee, mbii:

—Kettinee, omo nii nodda annabi Iliyaasa!

³⁶ Nii gooto dogi, suuwoyi liccere ley biineegiri, haḅḅi ḅum e sawru, feewtini hunduko makko yalla omo ḅuuccoo, wii:

—Njoppen mo yeewen yalla Iliyaasa waran jippina mo!

³⁷ Iisaa wulli wullaango toowngo kasen, ḅali aduna. ³⁸ Heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii gila dow faa ley, laatii taye diḅi.

³⁹ Hooreejo sordaasi'en darinooḅo yeeso makko oo yii no o ḅaliri aduna nii, wii:

—So goonga nii, oo nedḅo yo Bii Laamḅo!

⁴⁰ Rewḅe yogaaḅe ana toowti, ana coynoo. Ana e maḅḅe: Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba suka e Yoses. ⁴¹ Been njokkannoo e makko ana ngollana mo nde o wonnoo Galili ndee. E rewḅe woḅḅe kasen, ḅabbidinnooḅe e makko Urusaliima ana ngonnoo ḅon.

No tew Iisaa waḅiraa e yanaande

⁴² Hiiri, ḅum hawri e wakkati lanndinal tawi ḅalaande fowteteende ḅadike fudḅude. ⁴³ Gooto e waalde Saahiiḅe, tedduḅo, biyeteḅo Yuusufu mo Ari-matiya, wari. Kanko duu omo doomunoo ḅanngugol Laamu Laamḅo oo. O hulaali yaade to Pilaatu o ndaarda ḅum tew Iisaa. ⁴⁴ Pilaatu haaynaa nde nanunoo o maayirii nii tan ndee, noddi hooreejo sordaasi'en, lamndii ḅum so tawii yo goonga o maayii. ⁴⁵ Nde hooreejo sordaasi'en haalani mo ḅum ndee, o duḅanii Yuusufu ḅamta tew oo. ⁴⁶ Yuusufu soodi kasanke, jippini tew Iisaa oo, fiili ḅum e kasanke oo, o watti ḅum e yanaande asaande ley haayre. Caggal ḅum, o talliti haayre, o uddiri damal yanaande ndee. ⁴⁷ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yoses njii to o waḅaa too.

16

No Iisaa immintiniraa

¹ Nde ḅalaande fowteteende ndee ḅettinoo ndee, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba, coodi nebameeji uurooji ngaddi faa nguja e tew makko oo. ² Nannde alan, ḅe ngari e yanaande ndee beete kecco wakkati puḅal naange. ³ Be ndarii eḅe mbiyondira:

—Homo tallitanta en haayre ndee iwa e damal yanaande ndee?

⁴ Kaa nde ḅe kunci gite ndee, ḅe njii haayre ndee tallitaama. Ende mawni sanne. ⁵ Wakkati ḅe naatunoo e yanaande ndee, ḅe njii jokolle ana joodii banng ḅaamo ana ḅoornii saaya ndaneewa, ḅe kuli. ⁶ O wii ḅe:

—Pati kulee! Iisaa Nasaraatunke tontanooḅo oo tewtaton. O immitike, o walaa ḅoo. Nokku ḅo o waḅanoo ḅoo, annii. ⁷ Jooni kaa, njehee, mbiyoyee

taalibaaፎ makko ፎee e Piyeer o adoyto on Galili. Ton njiyoyton mo, hono no o wiirunoo on nii.

⁸ Rewፎee ፎee njalti yanaande ndee, ፎe ndogi eፎe cihፎa kulol cattungol. Be kaalanaali fay gooto huunde no ፎe poti hulde.

⁹ Caggal Iisaa wuurtii beete law ፎannde alan, Mariyama mo Magdala mo o ribbani seyፎaani'en njedፎon oo, kaፎum mo adii ፎanngande. ¹⁰ O yehi humpitoyde ፎum wondunooፎe e Iisaa ፎee, tawi eፎe cunaa eፎe mboya. ¹¹ Ko ፎe nanunoo o wuurtii koo e ko Mariyama yii mo koo, fuu ፎe ngoondinaali ፎum.

¹² Caggal ፎum, o ፎanngirani ፎidፎon maፎፎe mbaadi ngonndi, eፎe nanngi laa-wol jahoowol ladde. ¹³ Be ngarti ፎe kumpitoyi heddiibe ፎee, ፎe ngoondinaali ፎum'en kaፎum'en duu.

¹⁴ Ko sakitii koo o ፎanngani taalibaaፎe sappo e go'o ፎee tawaፎe ana ፎaama. O ፎiniri ፎe waasude maፎፎe goondinde e yoorde maፎፎe bernde, sabi ፎe ngoondinaali yibe mo caggal immitagol makko ፎee. ¹⁵ O wii ፎe:

—Njehee ley aduna oo fuu, mbaajo-ፎon tagoore ndee fuu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁶ Goondindo so lootaa lootogal batisima, hisinte. Mo goondinaali jukkete. ¹⁷ Dii kaayefiiji ana ngoodani goondinፎe ፎee: ፎe ndibbiran seyፎaani'en saabe am, ፎe kaalan demle kese, ¹⁸ ፎe nanngiran ፎoggi leydi juude maፎፎe. Fay so ፎe njarii poson, fay huunde wadataa ፎe. Be pawan junngo maፎፎe e ፎawፎe, cella.

¹⁹ Caggal Iisaa Joomiraado oo haaldii e maፎፎe, ፎabbinaa kammu, joodii ፎaamo Laamdo. ²⁰ Kaa kamፎe, ፎe njehi eፎe mbaajoyoo ley nokkuuje fuu. Joomiraado ana wondi e maፎፎe, tabintiniri konngol ngol taagumansaaji jaadooji e maggol.*

* **16:20** Aaya 9 yaade 20 tawaaka e dereeji burdi fuu ፎooyde dii.

Linjiila Iisaa Ngedu Luuka

Ko sabinbini so dewtere ndee winndaa

¹ Yimbe heewbe kornii jantaade kulle gadude hakkunde men, ² hono no seediibe gila puddoode, laatiibe kaadime'en konngol ngol bee, kaalaniri en nii. ³ Tawfilus tedduo, mi widike kulle dee fuu gila arannde, mi tawii ana haani mi winndane dum no wadiri nii, ⁴ yalla ada heba tayoral jannde nde njannigine-daa ndee yo goonga.

No jibiriilu sapporii pinaade Yaayaa

⁵ E ley jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, jottinoowo sadaka biyeteedo Jakariyaa ana woodunoo. Omo jeyaa e waalde Abiya, bii Haaruuna oo. Jom suudu Jakariyaa duu yo iwdi Haaruuna, innde mum yo Elisabet. ⁶ Be didon fuu be foocitiibe yeeso Laamdo, ebe njokki jamirooje Joomiraado e sariyaaji mum fuu, jinjoore fuu walaa e maabe. ⁷ Kaa be kebaalino biddo, sabi Elisabet laatinoke dimaro, kasen duu be didon fuu be naywii.

⁸ Nannde wootere, Jakariyaa ana golla golle mum yottingol sadaka yeeso Laamdo, sabi nannde mum yo waalde makko jeyti. ⁹ Nde wonnoo yottinoobe sadaka ana mboownoo wadude urwa, nii urwa nanngi mo faa o naata Suudu Dewal Mawndu nduu, o ura ton uurdi. ¹⁰ Jamaa oo fuu darii sella ana duwoo wakkati mo uurdi ndii uretee oo. ¹¹ Oon wakkati, malaa'ika Joomiraado banngani mo, darii jaamo urirde ndee. ¹² Nde Jakariyaa yiinoo malaa'ika oo ndee, tayi, darii ana sijja. ¹³ Malaa'ika oo wii mo:

—Jakariyaa pati hul, sabi duwaawu maa jaabaama. Jom suudu maa Elisabet rimante biddo gorko, inndiraa dum Yaayaa. ¹⁴ Oon biddo waddante seyo manngo, heewbe ceyorto pinaade makko, ¹⁵ sabi o laatoto tedduo e Joomiraado. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sigirta. O heewan Ruuhu Ceniido gila e ley reedu inniiko, ¹⁶ o wartiran biibe Israa'iilankooobe heewbe e Laamdo Joomiraado mum'en. ¹⁷ O ardoto Joomiraado oo warde, o wonda e ruuhu e baawde de annabi Iliyaasa hegunoo, faa o wartira berde baabiraaabe faade e biibe mum'en, faa o wartira murtube duu e hakkille foocitiibe, kajum e moyyinande Joomiraado oo lejol lanndiniingol.

¹⁸ Jakariyaa lamndii malaa'ika oo, wii:

—Hono hen anndiran-mi dum goonga? Sabi miin mi naywii, jom suudu am oo duu wadii duubi.

¹⁹ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Miin woni Jibiriilu darotoodo yeeso Laamdo, mi nelaado e maa faa mi haalane oo kabaaru lobbo. ²⁰ Ndennoo jooni a muumdan. A haalataa so wanaa wakkati mo dum tabiti, sabi a goondinaali haala am. Haala am kaa tabitoyan so wakkati majjum warii.

²¹ E ley dum fuu tawi yimbe bee ana ndoomi Jakariyaa, ana kaaynaa ko booyni dum ley Suudu Dewal Mawndu too. ²² Nde o yalti ndee, o ronki haaldude e maabe. Be paami won ko jergii e makko e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O darii omo haalda e maabe muumankoore, o heddi e muumaaku. ²³ Nde o tilinoo e golle makko ndee, o hooti suudu makko.

²⁴ Caggal deen balde, Elisabet jom suudu makko oo reedi, dammbii hakke lebbi joy, ana wiya:

²⁵ —Dum woni ko Joomiraado wafani kam nde wattani kam hakkille, ittani kam dukkuru hakkunde yimbe.

No Jibriilu sapporii pinaade Iisaa

²⁶ E ley lewru Elisabet jeegoɓurdu nduu, Laamɗo neli malaa'ika Jibriilu e ngeenndi mbiyeteendi Nasaraatu ley leydi Galili, ²⁷ faade e surba mo taanii Daawuuda biyeteedo Yuusufu sabbi. Surba oo ana wiye Mariyama.

²⁸ Malaa'ika oo naati do Mariyama woni doo, wii dum:

—Aan e jam, kebudo moyyere Laamɗo. Joomiraado ana wondi e maa.

²⁹ Haala kaa jii6i hakkille Mariyama, darii ana miila ko ngoo jowtaango waawi laataade. ³⁰ Nii malaa'ika oo wii mo:

—Mariyama pati hul! Sabi a hebii moyyere iwnde e Laamɗo, ³¹ a reedan, ndimaa biɗɗo gorko, inndiraa dum Iisaa. ³² Oon biɗɗo laatoto tedduɗo, o noddirte Bii Laamɗo Toowɗo. Laamɗo Joomiraado hokkan mo laamu maamiiko Daawuuda. ³³ O laamoto iwdi Yaakuuba, laamu makko timmataa abada.

³⁴ Mariyama wii malaa'ika oo:

—Hono dum laatortoo, mi anndaa gorko?

³⁵ Malaa'ika oo jaabii mo, wii:

—Ruuhu Ceniido jippoto e maa, baawde Laamɗo Toowɗo oo kuurete no dowdi nii. Saabe dum, biɗɗo mo ndimataa oo noddirte Ceniido, noddirte Bii Laamɗo. ³⁶ Haya yeew, sakiike maa Elisabet duu ɓamii reedu, taweede mo naywii fuu, mo riman biɗɗo gorko. Ana wiyetenoo mo dimaro, kaa jooni omo woni e lewru makko jeegoɓurdu, ³⁷ sabi walaa fuu ko Laamɗo waawaa.

³⁸ E oon wakkati, Mariyama wii:

—Miin, mi kordo Joomiraado. Yo laatanoram no mbiiru-daa nii.

Caggal dum, malaa'ika oo witti, seli e makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

³⁹ E ley deen jalaade, Mariyama immii law yehi ngeenndi Yahuudiya ngootiri ngonndi dow baamle kaaye. ⁴⁰ O naati galle Jakariyaa, o jowti Elisabet. ⁴¹ Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndee, biɗɗo gondo e reedu mum oo dillinii, Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniido, ⁴² ilinii, wii:

—A barkinaado hakkunde rewbe, biɗɗo mo caaw-daa oo duu yo barkinaado. ⁴³ Miin, ko ngon-mi faa inna Joomam naata galle am? ⁴⁴ Nde jowtaango maa tobbinoo e nowru am ndee, biɗɗo gondo e reedu am oo dillinike saabe kuyam. ⁴⁵ A welii hoore, aan goondindo ko Joomiraado fodaan maa koo laatoto.

Yimre Mariyama

⁴⁶ Mariyama wii:

—Yonki am ana yetta Joomiraado,

⁴⁷ bernde am ana heewi seyo Laamɗo

Kisinoowo kam,

⁴⁸ sabi o yurmike kam,

miin, kordo makko lo'udo oo.

Gila jooni jamaanuujii fuu noddiran kam belɗo hoore.

⁴⁹ Sabi Jom Baawde oo wadani kam kulle mawde!

Innde makko yo seniinde.

⁵⁰ Yurmeende makko herataa e hul6e mo abada.

⁵¹ O gollirii golleeji mawdi junngo makko semmbinngo,
o saakii mawninkini6e.

⁵² O ɓoortii kaanankoo6e iwde e laamu mum'en,
o toownii leyɗu6e.

⁵³ O haarnirii yolbu6e kulle lobbe,
o wirfintinii taajiri'en juude 6ole.

54-55 O faabike Israa'iilankoo6e, jiyaa6e makko,
o yeggitaali yurmaade Ibarahiima e iwdi mum faa abada,
hono no o fodanirnoo njaatiraa6e men nii.

56 Mariyama fa66idi e Elisabet ko waarata e lebbi tati, caggal mum, hooti suudu mum.

Haala pinaade Yaayaa

57 Wakkati 6eynugol Elisabet yottii, o 6eyni o he6i 6id6o gorko.
58 Taakallemme'en makko e sakiraa6e makko nani hinnee maw6o mo Joomiraado wadani mo oo, ceyodii e makko.

59 Nde cukalel ngel hi66innoo yontere ndee, 6e ngari taadude ngel.* Be njidiino inndirde ngel baaba maggel Jakariyaa, 60 kaa inna maggel jabaali, wii ngel inndiree Yaayaa. 61 Be mbii 6um:

—Sii maa fuu walaa inndiraado ndee innde.

62 Be lamndorii baaba maggel muumankoore, homo yidi 6iyum oo inndiree. 63 Jakariyaa lamndii alluwal, winndi e maggal: «Innde maggel yo Yaayaa.» Be fuu 6e kaaynaa. 64 Oon wakkati fuu, hunduko Jakariyaa yoppitaa, demngal mum humtaa, watti haalde e yettude Laam6o. 65 Kulol nanngi hodube e seraaji d6i 6ee fuu. Kasen duu 6um saakii e ley haayre Yahuudiya fuu. 66 Nan6e 6um 6ee fuu ndesi 6um e hakkillaa6i mum'en, ana mbiya: «Kodum ngel cukalel foti laataade?» Sabi 6e njii baaw6e Joomiraado ana e maggel.

Yimre Jakariyaa

67 Jakariyaa, baaba cukalel ngel, heewi Ruuhu Ceniido, sappii, wii:

68 —Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laam6o Israa'iila,
sabi faabike yim6e mum, soottitike 6um'en.

69 O waddanii en kisinoowo teddu6o
iw6o e suudu Daawuuda, kaadime makko oo

70 hono no o haalirnoo e kundude annabaabe makko senii6e gila arannde nii.

71 O fodii o danndan en e konnee'en men,
o ittan en e juude way6e men.

72 O 6annginanan en yurmeende nde o 6annginani maamiraa6e men ndee,
sabi o miccitike aadi makko ceniindi ndii,

73 6um yo hunoore nde o hunanii maama men Ibarahiima.

Hunoore ndee woni o hokkan en 74-75 rewirde mo rafi kulol ley nguurndam
men fuu

e ley senaare e fooccitaare yeeso makko,
tawi en ittaa6e e juude konnee'en men.

76 Aan duu 6inngel am, a noddirte annabaajo Laam6o Toow6o,
sabi a ardoto Joomiraado oo warde faa moyyinanaa mo laawol,

77 faa anndinaa yim6e makko o hisiniran 6um'en yaafaamuya luutti.

78 Sabi Laam6o men yo keew6o yurmeende,
faa o faaboroo en nanndu6o e fooyre iwrunde dow,

79 yalla ana fooynana won6e e nimre, fooynana won6e e kulol maayde,
watta koyde men e laawol jam.

80 Suka oo ana mawna, hakille mum ana 6eydoo. O joodii ley ladde jeereende faa wakkati mo o 6annginanaa Israa'iila.

2

Haala pinaade Iisaa Almasiihu

* 1:59 Neesu Yahuudiyankoo6e, so suka gorko rimaama, nannde inndaa fuu, nden taadetee duu.

¹ E ley deen balde, Ogusta kaananke mawdo oo, yamiri limgal wadee e ley laamu Roma fuu. ² Kanngal woni limgal aranal, forri e laamu Kiriniyas ley leydi Siriya. ³ Yimbe fuu njehi winndoyaade, gooto fuu e ngeenndi mum'en. ⁴ Yuusufu duu immii Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha ngeenndi Daawuuda mbiyeteendi Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabi e lejol Daawuuda jaati mo iwata. ⁵ O yehi ton winndoyaade, kanko e Mariyama cabbaado makko, cowiido. ⁶ E ley gonal maabe ton, wakkati beynugol Mariyama yottii, ⁷ o dikkii hammadi makko, o saawi dum e licce, o lelnei dum ley akalaawal, sabi be keyaali e jippunde ndee.

⁸ Duroobe ana mbaalannoo haybude sewre mum'en baali e seraaji dii. ⁹ Malaa'ika Joomiraado banngani be, teddeengal Joomiraado filii be hono no fooyre nii. Kulol manngol nanngi be. ¹⁰ Nii malaa'ika oo wii be:

—Pati kulee! Sabi mi gardo haalande on Kabaaru Lobbo gaddanoowo lejol ngol fuu seyo manngo. ¹¹ Hannde on ndimanaama kisinoowo ley ngeenndi Daawuuda ndii, kanko woni Almasiihu, kanko woni Joomiraado oo. ¹² Finnde majjum annii: on tawan cukalel keccel ana saawaa e licce, ana lelnaa ley akalaawal.

¹³ Don e don, higgere malaa'ika'en iwi dow kammu, tawti malaa'ika arano oo, naati e yettude Laamdo, ana mbiya:

¹⁴ —Teddeengal woodanii Laamdo Toowdo! Jam woodanii yimbe dow leydi, yimbe horsube e makko bee.

¹⁵ Nde malaa'ika'en be ceerti e maabe ndee, nabbiti kammu. Duroobe be ndarii ana mbiyondira:

—Njehen Baytilaama, yeewen ko wadi, ko Joomiraado anndini en koo.

¹⁶ Be keyii, be njehi, be tawi ton Mariyama e Yuusufu e cukalel keccel ngel engel lelnaa ley akalaawal. ¹⁷ Nde be njiinoo ngel ndee, be kaalti ko malaa'ika oo haalnoo e maggel koo. ¹⁸ Nanbe haala duroobe be fuu, kaayde nanngi dum'en. ¹⁹ Kaa Mariyama ana resi dum fuu e hakkille mum, o heddi o miiloo dum. ²⁰ Caggal dum, duroobe be mbirfitii ana teddina Laamdo ana njetta dum, saabe ko be nani e ko be njii. Sabi dum fuu dum laatorike no malaa'ika oo haalanirnoo be nii.

No Iisaa taadiraa e no battiniraa Joomiraado

²¹ Nde jalooma jettao pinaade cukalel ngel yottinoo ndee, ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa. Dum woni innde nde malaa'ika oo haalannoo Mariyama gila reedaali ndee.

²² Nde laabugol Mariyama yottinoo, hono no Sariya Muusaa yamiri nii, be nabi cukalel ngel Urusaliima faa be battina ngel Joomiraado. ²³ Sabi nii winndiraa e Sariya Joomiraado:

«Biddo gorko hammadiijo fuu, Joomiraado woodani.»†

²⁴ Be ngadi duu sadaka kirsamaajo hono no Joomiraado yamiri nii: 6i66e buugaaji didi naa 6i66e pooli maraadi didi.

²⁵ Gorko gooto ana wonnoo Urusaliima, ana wiyee Simeyon. Ruuhu Ceniido ana e makko, o gorko poocciido kuldo Laamdo, omo heddiinoo wakkati mo gondi Israa'iila coccetee. ²⁶ Ruuhu Ceniido oo anndinnoo mo e koydol, o maayataa o yiyaali Almasiihu Joomiraado oo. ²⁷ Jooni Ruuhu naanni mo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wakkati mo saaraabe be ngaddi cukalel ngel faa ngadana dum ko Sariya oo yamiri koo. ²⁸ Simeyon nanngi ngel, tammii ngel e juude mum, darii ana yetta Laamdo, ana wiya:

* **2:21** Neesu Yahuudiyankooe, so suka gorko rimaama, jannde inndaa fuu, nden taadete duu.

† **2:23** Pergu 13.2,12,15; Limooje 18.15-16

29 —Joomiraado, fodoore maa ndee tabitii,
 6amtu maccudo maa e jam.

30 Sabi mi yiirii gite am kisindam

31 dam lanndinani-daa yim6e fuu.

32 Kisindam dam yo fooyre yaaynanaore leji aduna oo fuu,
 dam fooyre teddinoore lejol maa Israa'iila duu.

33 Ko haalaa e maggel koo, haaynii inna maggel e baaba maggel. 34 Simeyon duwanii 6e, wii Mariyama, inna maggel:

—Ngel cukalel wardii libude yogaa6e e imminde yogaa6e ley Israa'iila. Ngel finnde nde yim6e calotoo. 35 Nii miilooji gondi e yim6e 6anngirta. Aan e hoore maa, metti suufan 6ernde maa no kaafaawi nii.

36 Annabaajo debbo biyeteedo Anna ana don karum duu. O 6ii Fanu'iila, jeyaado e suudu Asiira. O naywii sanne. O suddaama e surbaaku makko, o waaldii e jom suudu makko duubi jeddi, 37 oon maayi, o heddii o walaa gorko. Jooni duubi makko ana mbaara e capande jetti e nay, o yaltataa Suudu Dewal Mawndu nduu fey, omo rewra Joomiraado koorka e duwaawu, jemma e jalooma fuu. 38 E oon wakkati, o wari kanko duu, o darii omo yetta Laamdo, omo haalana doomtude coottitaari Urusaliima 6ee fuu kabaaru cukalel ngel.

39 Nde Yuusufu e Mariyama ngadunoo huunde fuu ko Sariya Joomiraado yamiri koo ndee, 6e mbirfitii ngeenndi ma66e Nasaraatu ley leydi Galili.

40 Cukalel ngel ana mawna, ana beydoro semmbe e hakkille. Korsa Laamdo ana e maggel.

No Iisaa haaldiri e jannginoobe ley Suudu Dewal Mawndu

41 Hitaande fuu, saaraa6e Iisaa njabban Urusaliima so iidi Paska warii.

42 Nde o he6i duubi sappo e didi ndee, 6e njabbi Urusaliima no 6e mboowrunoo nii, 6e nabori mo. 43 Iidi oo tilii, 6e mbirfitii 6e kooti, jaka Iisaa heddike Urusaliima, tawi 6e anndaa, 44 6e cikuno omo wondi e yaadu6e ma66e. Be njehi jalooma kibbo. Caggal mum, 6e puddi tewtude mo hakkunde sakiraabe ma66e e yi66e ma66e. 45 Kaa nde wonnoo 6e njiitaali mo ndee, 6e mbirfitii Urusaliima tewtoyde mo. 46 Balde tati caggal mum, 6e tawi mo ley Suudu Dewal Mawndu, omo joodii hakkunde jannginoobe, omo hettindii dum'en, omo lamnditoo dum'en. 47 Hettindii6e mo 6ee fuu kaaynaa hakkille makko e jaabuui makko. 48 Nde saaraa6e makko njiiti mo ndee, kaayde nanngi dum'en. Inna makko wii mo:

—Binggel am, ko saabii so ngadu-daa min nii? Miin e baaba maa fuu, min cunjli e tewtude ma.

49 O jaabii, o wii:

—Kodum wadi so odon tewta kam? Tama on anndaa ana tilsi mi wona e suudu Baabiraado am?

50 Kaa 6e paamaali haala ka o haalani 6e kaa. 51 Caggal dum, o regodii e ma66e, 6e kooti Nasaraatu, o downtanii 6e. Inna makko ana resunoo kulle dee fuu e hakkille mum.

52 Iisaa ana mawna, hakkille mum ana beydoo. Laamdo e yim6e fuu korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii

1-2 Laamdo loowi Yaayaa 6ii Jakariyaa oo konngol mum ley ladde jeereende. Dum hawrii e hitaande sappo e joyo6erde laamu Tibeer kaananke Roma mawdo oo, nde Pontiyu Pilaatu wonnoo goforneer Yahu-udiya, Hirudus duu ana laamii Galili, mawnum Filipa ana laamii leydi Ituriya e Tarankoniti, Lisaniya duu ana laamii leydi Abileen, hawri e nde

Annas e Kayafas ngonnoo hooree6e yottinoo6e sadaka. ³ Yaayaa yiillii e seraaji maayo Urdun fuu ana ooynoo yim6e tuuba, lootee lootogal batisima yalla luutti mum'en ana njaafee. ⁴ Nii haala mum winndiraa e dewtere annabi Esaaya:

«Neddo ana ooynoo ley ladde jeereende ana wiya:

Moyyinee laawol Joomiraado ngol,
ndartinee dati makko!

⁵ Naddiire fuu diddete,
waamnde haayre e toowondireere fuu leydiinee,
laawi oojiidi fuu ndartinee,
laawi bondi fuu moyyintinee!

⁶ Neddo fuu yiyan kisindam iwroojam to Laamdo.»*

⁷ Yim6e heew6e ana ngarannoo to Yaayaa faa lootee lootogal batisima. Kaa omo wiya 6e:

—Bi66e bolle! Homo jeertini on ndogon jukkungo waroowo? ⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubal. Pati miilee e berde mon: «Minen, min taaniraabe Ibarahiima.» Sabi mido wiya on: Laamdo ana waawi waylitinde dee kaaye laato 6i66e Ibarahiima. ⁹ Jooni jammberere ndee huncaama faa soppa dadi ledde. Ndennoo, lekki fuu ki rimataa bidde lobbe, soppete, wedee e yiite.

¹⁰ Yim6e 6ee lamndii mo, mbii:

—Kodum min kaani wadude?

¹¹ O jaabii 6e, o wii:

—Neddo fuu jogiido saayaaji didi, yo hokku ngoota kaa mo walaa, neddo fuu jogiido nguure, yo wadu hono non.

¹² Duwaane'en ngari kanum'en duu faa lootee lootogal batisima, mbii mo:

—Moobbo, kodum min kaani wadude?

¹³ O jaabii 6e, o wii:

—Pati njobinee yim6e ko yawti sariya.

¹⁴ Sordaasi'en lamndii mo kanum'en duu, mbii:

—Minen nee, kodum min kaani wadude?

O wii 6e:

—Pati ngarnee fay gooto, pati kappee fay gooto fenaande, keppitoree njobdi mon.

¹⁵ Tawi yim6e fuu ana ndenngii Almasiihu, gooto e ma66e fuu ana miila e bernde mum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu ya? ¹⁶ Yaayaa jaabii 6e fuu, wii:

—Miin, ndiyam mbatisiran-mi on. Kaa burdo kam baawde ana wara. Mi fotaa fay humtude boggi pade makko. Kanko, Ruuhu Ceniido e yiite o batisirta on. ¹⁷ O lanndinike faa o hennoo namri makko faa laa6a. O moo6ta namri ndii ley beembal makko, kaa naande ndee o duppiran dum yiite nge nifataa.

¹⁸ Tawi Yaayaa 6annginanii yim6e kabaaru Laamdo, o waajorike 6e kulle keewde. ¹⁹ Kaa Hirudus kaananke oo, o feliino dum saabe tayii Hirudiya jom suudu mawnum, kanum e kulle godde bonde fuu de wadannoo. ²⁰ Hirudus yowi hen bonnde wonde kasen, o uddii Yaayaa e kasu.

No Iisaa lootiraa lootogal batisima

²¹ Do yim6e fuu lootaa lootogal batisima doo, doo Iisaa duu lootaa. Wakkati mo o duwotoo oo, kammu udditii, ²² Ruuhu Ceniido jipporii e makko mbaadi wuugaandu. Daande ooyanii iwde dow kammu, wii:

—Aan woni Biyam mo korsin-mi, aan cubii-mi.

* **3:6** Esaaya 40.3-5

Haala dammbe Iisaa

²³ Nde Iisaa fuddata golle mum ndee, duu6i mum ana njaara e capantati. E ley jate yim6e, Iisaa yo 6ii Yuusufu.

Yuusufu yo 6ii Eli, ²⁴ Eli 6ii Matat,

Matat 6ii Lewi, Lewi 6ii Melki,

Melki 6ii Yannaayi, Yannaayi 6ii Yuusufu,

²⁵ Yuusufu 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Amos,

Amos 6ii Nahum, Nahum 6ii Hesili,

Hesili 6ii Naggaayi, ²⁶ Naggaayi 6ii Maata,

Maata 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Semeyin,

Semeyin 6ii Yuseka, Yuseka 6ii Yoda,

²⁷ Yoda 6ii Yohana, Yohana 6ii Resa,

Resa 6ii Jorobaabel, Jorobaabel 6ii Salaatiyel,

Salaatiyel 6ii Neeri, ²⁸ Neeri 6ii Melki,

Melki 6ii Addi, Addi 6ii Kusama,

Kusama 6ii Almadama, Almadama 6ii Eri,

²⁹ Eri 6ii Iisaa, Iisaa 6ii Eliyeseer,

Eliyeseer 6ii Yorima, Yorima 6ii Matat,

Matat 6ii Lewi, ³⁰ Lewi 6ii Simeyon,

Simeyon 6ii Yahuuda, Yahuuda 6ii Yuusufu,

Yuusufu 6ii Yonam, Yonam 6ii Eliyakim,

³¹ Eliyakim 6ii Malaya, Malaya 6ii Menna,

Menna 6ii Mattata, Mattata 6ii Natana,

Natana 6ii Daawuuda, ³² Daawuuda 6ii Yessa,

Yessa 6ii Obed, Obed 6ii Bo'es,

Bo'es 6ii Sala, Sala 6ii Nasuuna,

³³ Nasuuna 6ii Aminadaabu, Aminadaabu 6ii Adamin,

Adamin 6ii Arni, Arni 6ii Hisuruuna,

Hisuruuna 6ii Fares, Fares 6ii Yahuuda,

³⁴ Yahuuda 6ii Yaakuuba, Yaakuuba 6ii Isiyaaka,

Isiyaaka 6ii Ibarahiima, Ibarahiima 6ii Taraha,

Taraha 6ii Nahor, ³⁵ Nahor 6ii Saruku,

Saruku 6ii Ragawu, Ragawu 6ii Faleka,

Faleka 6ii Eber, Eber 6ii Sala,

³⁶ Sala 6ii Kaynam, Kaynam 6ii Arfasada,

Arfasada 6ii Samu, Samu 6ii Nuuhu,

Nuuhu 6ii Lamaka, ³⁷ Lamaka 6ii Matusala,

Matusala 6ii Henok, Henok 6ii Yarada,

Yarada 6ii Maleliyel, Maleliyel 6ii Kaynam,

³⁸ Kaynam 6ii Enos, Enos 6ii Setu,

Setu 6ii Aadama, Aadama 6ii Laamdo.

4*No Ibiliisa ndaardi seytoraae Iisaa*

¹ Iisaa iwi maayo Urdun yo keewdo Ruuhu Ceniido. Ruuhu oo nabi mo ley ladde jeereende. ² To ley jeereende too, Ibiliisa waddi e makko balde capande nay ana tewta seytaade mo. Fay huunde o naamaali ley den palaade fuu. Ko saktii koo, o yolbi. ³ Ibiliisa wii mo:

—So a Bii Laamdo, yamir ndee haayre laatoo naamdu.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Wanaa naamdu tan neddo wuurdata.»*

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3

⁵ Ibiliisa naʔi mo nokku toowɔo, holli mo wakkati gooto laamuuji aduna oo dii fuu, ⁶ wii mo:

—Mi hokkete baawɔe dow ɔum fuu, kaɲum e teddungal mum. Sabi miin hokkaa ɔum, mido waawi hokkude mo muuy-mi. ⁷ So a sujidanii kam, ɔum fuu yo aan jey.

⁸ Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Joomiraado maa Laamɔo tan kaan-ɔaa sujidande, kanko tan kaan-ɔaa rewde.»†

⁹ Kasen Ibiliisa naʔi mo Urusaliima, darni mo dow lenje-lenje Suudu Dewal Mawndu, wii mo:

—So a Bii Laamɔo, suur njippo-ɔaa e leydi, ¹⁰ sabi ana winndii:

«O yamiran malaa'ika'en makko ndeene.»

¹¹ Ana winndii kasen:

«Be njaɔɔete, pati koyngal maa gaɲoo e haayre.»‡

¹² Iisaa jaabii mo, wii:

—Ana winndii: «Pati ittu koro Laamɔo, Joomiraado maa.»§

¹³ Nde Ibiliisa ronkunoo seytaade mo ndee, seli e makko seɔa.

No Nasaraatunkooɔe calorii jaɔande Iisaa

¹⁴ Iisaa wirfitii leydi Galili, semmbe Ruuhu ana e mum, kabaaru makko saakii e leydi ndii fuu. ¹⁵ Omo waajoo ley cuudi baajordɔYahuudiyankooɔe, yimɔe fuu ana teddini mo.

¹⁶ O yehi Nasaraatu ɔo o mawni ɔoo, o naati e ley suudu waajordu ɲalaande fowteteende no o woowiri nii. O immii faa o jannga, ¹⁷ o hokkaa dewtere annabi Esaaya, o udditi nde, o forri e nokku binndiraado hono nii:

¹⁸ «Ruuhu Joomiraado ana e am,

sabi o suɔike kam faa mi anndina misikiina'en Kabaaru Lobbo.

O nelii kam faa mi ooynanoo nanngaaɔe yoppiteede mum'en,

e wumɔe wumtineede mum'en,

e torraaɔe yoppiteede mum'en,

¹⁹ faa mi ooynoo hitaande nde Joomiraado hollata moyyere mum ndee warii.»*

²⁰ Caggal ɔum, o uddi dewtere ndee, o totti nde golloowo ley suudu waajordu nduu oo, o joodii. Wonnooɔe ton ɔee fuu, puttini mo gite. ²¹ O darii omo wiya ɔe:

—Ko winndii koo, hannde ɔum tabitii ɔo nan-ɔon ɔum ɔoo.

²² Be fuu eɔe kaala haala makko lobba, kasen duu konngi lobbi jaltuɔi e hunduko makko dii ana kaaynoo ɔe. Be ndarii eɔe mbiya:

—Wanaa oo woni ɔii Yuusufu oo naa?

²³ O wii ɔe:

—Mido anndi on kaalanan kam ngol banndol: «Cawroowo, sawru hoore maa. Ko min nani a wadii Kafarnahum koo, wadu ɔum ngeenndi maa ɔoo duu.»

²⁴ O wii kasen:

—Mido haalana on goonga: annabaajo fay gooto jaɔantaake e ngeenndi mum'en. ²⁵ Mido haalana on, rewɔe misikiina'en ɔe worɔe mum'en maayi ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde waadere kammu saamaali e leydi ndii duuɔi tati e lebbi jeegom. Nden yolbere mawnde wadiino e leydi ndii fuu. ²⁶ Kaa annabi Iliyaasa nelaaka e fay gooto e maɔɔe, so wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaado Sarepta leydi Sidon. ²⁷ Kasen duu, seppaaɔe ana keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi

† 4:8 Fillitagol Tawreeta 6.13 ‡ 4:11 Jabuura 91.11-12 § 4:12 Fillitagol Tawreeta 6.16 * 4:19 Esaaya 61.1-2

Eliisa, kaa fay gooto e maɓɓe sellinaaka, so wanaa Naaman jeyaaɗo e leydi Siriya.

²⁸ Nde yimɓe wonɓe e ley suudu waajordu nduu nannoo kaa haala ndee, mettaa sanne, ²⁹ immii, ndibbi Iisaa faa caggal ngeenndi, ngaddi dum faa sera waamnde haayre ɗo ngeenndi maɓɓe ndii woni ɗoo, faa mbedoo mo ley. ³⁰ Kaa o seeki hakkunde maɓɓe, o witti.

No Iisaa selliniri gorko laddaɗo

³¹ Iisaa yehi Kafarnahum ley leydi Galili, omo waajoo yimɓe e ley njalaande fowteteende. ³² Be kaaynaa e waaju makko oo, sabi omo waajoroo ɓe baawɗe.

³³ Gorko mo seyɗaani woni e mum ana ley waajordu nduu, wulli faa toowi, wii:

³⁴—Iisaa Nasaraatunke oo, kodum hillu maa e amen? A garɗo halkude min naa? Mido anndi ko ngon-ɗaa, a ceniido iwruɗo to Laamɗo!

³⁵ Iisaa jahii e seyɗaani oo, wii:

—Deyyu yaltu e makko!

Seyɗaani oo liɓi nedɗo oo hakkunde yimɓe fuu yalti e mum, tawi dum wadaali nedɗo oo fay huunde. ³⁶ Be fuu ɓe kaaynaa, hedde eɓe lamndondira hakkunde maɓɓe:

—Ko kaa haala woni? Seyɗaani'en ɓee, omo yamira ɓe semmbe e doole ɓe njaltan!

³⁷ Innede Iisaa nanaa e seraaji ɗii fuu.

No Iisaa selliniri jawɓe heewɓe

³⁸ Nde o yalti suudu waajordu nduu ndee, o naati galle taalibbo makko biyeteɗo Simon. Esii Simon debbo ana wondunoo e jontere naawnde, ɓe ndaardi mo o walla dum. ³⁹ O darii sera daɗɗo mum, o jahii e jontere ndee, non jontere ndee yoppi debbo oo, o selli. Debbo oo immii ɗon e ɗon, laatani ɓe njaatigi.

⁴⁰ Nde naange mutunoo, jogiido jawɗo fuu waddi dum e makko. Jawɓe jawuuji ko ɗi tawaa fuu ngaddaa, o fawi junngo makko e maɓɓe ɓe fuu gooto gooto, o sellini ɓe. ⁴¹ Seyɗaani'en ana njalta e yimɓe heewɓe ana ngulla, ana mbiya:

—Aan woni Bii Laamɗo!

Omo jahoo e maɓɓe, omo wiya ɓe ndeyya, sabi eɓe anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala Laamu Laamɗo

⁴² Nde weetunoo ndee, Iisaa yalti, yehi nokku teeldo. Jamaa oo tewti mo faa yiiti mo, nanngi mo pati o seerta e mum. ⁴³ Kaa o wii ɓe:

—Ana tilsi mi ɓanngina Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamɗo oo e geelle godɗe. Sabi kammari majjum neliraa-mi.

⁴⁴ O yehi, hedde omo waajoo ley cuudi baajordi leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaabe aranndeeɓe

¹ Nannde wootere Iisaa ana darii dow fonngo weendu Genesareeti, hedde jamaa ana ɓillondira sera makko faa hettindoo konngol Laamɗo ngol. ² O yii laanaaji ɗiɗi ana panndi e danjeere weendu nduu. Awooɓe yaltuɓe e majji ɓee, ana lalla bubbi mum'en. ³ O naati ngoota e laanaaji ɗii, ka Simon kaa, o ndaardi dum deerta ka seeda, ka iwa e njoorndi ndii. O joodii e laana kaa, omo waajoo jamaa oo. ⁴ Nde mo tilii waajaade ndee, mo wii Simon:

—Njehee to luggiɗi, tippo-ɗon bubbi mon, awon.

⁵ Simon jaabii, wii:

—Moobbo, min mbaalii miden awa, min kebaali fay huunde. Kaa so non mbii-daa, mi tippoto bubbi dīi.

⁶ Nde 6e tippii dī ndee, 6e nanngi liddi faa heewi, faa bubbi ma66e kosi seekaade. ⁷ Be noddi wondii6e ma66e won6e e laana ngokka kaa 6ee, ngara mballa 6e. Been ngari, 6e kebbini laanaaji dīdī dīi fuu, faa dī kosi mutude.

⁸ Nde Simon Piyeer yii dūm ndee, diccii yeeso Iisaa, wii dūm:

—Moobbo, wodditam, sabi mi neddo luuttudo.

⁹ Ko saabii so o wii dūm dee, kanko e wondii6e makko 6ee fuu, 6e kaaynaama saabe keewal liddi dī 6e nanngi dīi. ¹⁰ Hono non Yaakuuba e Yuhanna 6i66e Jebede reentube e Simon 6ee duu kaayniraa. Kaa Iisaa wii Simon:

—Pati hul, gila jooni a laatoto awoowo yim6e.

¹¹ Nii 6e panni laanaaji ma66e dīi, 6e njoppi fuu, 6e njokki e Iisaa.

No Iisaa selliniri ceppaado

¹² Nden Iisaa ana wonnoo e ngeenndi ngootiri, faa gorko ceppaado yii dūm, diccii yeeso mum, wii:

—Moobbo, so tawii a jabii, ada waawi sellinde kam.

¹³ Iisaa foocci junngo mum, memi mo, wii:

—Mi jabii, sellu!

Don e don ceppe dee iwi e makko. ¹⁴ Caggal dūm, Iisaa daalii mo pati mo haalana dūm fay gooto, kaa wii mo:

—Yaa holloy hoore maa jottinoowo sadaka, ngadanaa laabugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oo, faa anndina 6e a sellii.

¹⁵ Non innde Iisaa beydii naneede. Jamaa keewdo wari, hawriti do makko faa hettindanoo mo, sellinee e jawuuji mum'en, ¹⁶ kaa o serindii e nokkuuje teelde, omo wada duwaawu.

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹⁷ Nannde wootere Iisaa ana waajoo. Farisa'en e jannginoobe Sariya Muusaa, iwru6e geelle Galili e Yahuudiya, kanum e Urusaliima fuu, ana njoodii. Joomiraado ana banngina baawde mum e makko, omo sellina jawuuji. ¹⁸ Non yogaa6e ngaddi gorko bonnguujo ana lelana e dengeleewo, ana tewta naannude dūm faa lelana dūm yeeso makko. ¹⁹ Kaa nde 6e ndonkunoo naannude mo sabaabu jamaa oo, 6e njabbinoyi mo dow bene oo, 6e kippiti dūm, 6e njippini bonnguujo oo e dengeleewo mum fuu hakkunde yim6e 6ee yeeso Iisaa. ²⁰ Nde o yiinoo goondinal ma66e ndee, o wii bonnguujo oo:

—Gidam, luutti maa njaafaama.

²¹ Dunkee'en Sariya 6ee e Farisa'en keddii miilde ana mbiya e ko'e mum'en: «Oo homo bonkotoo Laamdo? Homo waawi yaafaade luutti so wanaa Laamdo gooto oo?» ²² Iisaa faami miilooji ma66e, jaabii 6e, wii:

—Kodum wadi so odon miiloo miilooji baadi nii e berde mon? ²³ Wiide: «Luutti maa njaafaama» e wiide: «Imma yaa», kodum hen buri newaade? ²⁴ Kaa faa mi anndina on Bii Neddo ana jogii baawde e aduna oo yaafaade luutti...

Nden o wii bonnguujo oo:

—Mido haalane: imma, 6am dengeleewo maa, njahaa suudu maa.

²⁵ Don e don, bonnguujo oo immii yeeso yim6e fuu, 6amti dengeleewo mum, hooti suudu mum ana yetta Laamdo. ²⁶ Be fuu 6e kaaynaa, hedde e6e njetta Laamdo. Kulol nanngi 6e, 6e mbii:

—Hannde njii-den kaayefiiji.

No Iisaa noddiri Lewi

²⁷ Caggal dum, Iisaa yalti, yii duwaane gooto ana wiyeew Lewi ana joodii e duwaaneere mum. O wii dum:

—Jokku e am!

²⁸ Lewi yoppi fuu, immii, jokki e makko.

²⁹ Lewi nabi mo galle mum, hoocci mo kodu mawdo, duwaane'en heewbe e yimbe wobbe ana naamda e maabe. ³⁰ Farisa'en e dunkee'en Sariya mum'en keddii ana nurnurta, ana mbiya taalibaabe makko bee:

—Ko saabii so odon naamda odon njarda e duwaane'en, kaɗum e luuttoobe hono mum'en?

³¹ Iisaa jaabii be, wii:

—Wanaa celludo hasindini e cawroowo, jawdo hasindini e cawroowo.

³² Wanaa noddude foocitii be waddi kam, noddude luuttoobe faa tuuba woni ko waddi kam.

Haala koorka

³³ Be mbii mo:

—Taalibaabe Yaayaa ana koora ana ngada duwaawu wakkati fuu, hono non taalibaabe Farisa'en bee duu ngadata. Kaa be maa bee, ana jaama ana njara.

³⁴ O wii be:

—Odon mbaawi hoorinde nootii be kuurtungu, tawa jommbaajo gorko ana wondi e mum'en naa? ³⁵ Kaa jalaade ngaran de jommbaajo gorko oo ittete e hakkunde maabe. E deen jalaade be kooran.

³⁶ O haalani be banndol kasen:

—Fay gooto ittataa e kaddungal kesal fetalaare, faa dammbira kiinngal. So dum wadii, joomum bonnan kesal ngal, tawee fetalaare ittaande hen ndee yaadataa e kiinngal ngal. ³⁷ Kasen duu, fay gooto loowataa peguujam kesam e sumalleeji kiiddi. So dum wadii, peguujam kesam dam fusan di, yuppoo, di mursee. ³⁸ Peguujam kesam e sumalleeji kesi loowetee. ³⁹ Fay gooto muuyataa peguujam kesam so yarii kiiddam, sabi wiyan kiiddam dam buri welde.

6*Haala jalaande fowteteende*

¹ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana seeka gese. Taalibaabe makko ana kelta butaali, ana ngoroo ana yakka. ² Kaa yoga e Farisa'en mbii be:

—Ko saabii so odon ngolla ko dagaaki gollude jalaande fowteteende?

³ Iisaa jaabii be, wii:

—Tama on njanngaali ko Daawuuda wadi nde yolbi, kaɗum e yimbe mum?

⁴ O naati e ley hukku ceniido oo, o jaami buuru cakkaado oo, o hokki hen yimbe makko. Tawee nee, yottinoobe sadaka tan ndujanaa jaamde oon buuru.

⁵ O wii be kasen:

—Bii Neddo jey jalaande fowteteende.

⁶ Jalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu omo waajoo. Gorko mo junngo mum jaamo waati ana tawaa ton. ⁷ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ana ngattani Iisaa hakkille. Ana yeewa yalla o anniyiido sellinde gorko oo e ley jalaande fowteteende ndee, faa keba wullanaade mo. ⁸ Kaa nde wonnoo omo anndi miilooji maabe, o wii mo junngo mum waati oo:

—Imma, dara hakkunde yimbe!

Gorko oo immii, darii. ⁹ Caggal dum, Iisaa wii be:

—Mido lamndoo on: e ley nalaande fowteteende ana dagoo gollude ko moyyi naa gollude ko boni? Danndude neddo naa halkude dum?

¹⁰ E oon wakkati, o yeewi 6e fuu, o wii mo junngo mum waati oo:

—Fooccu junngo maa!

Oon foocci ngo tan, ngo selli faa warti hono no wonngo ngoo nii. ¹¹ Dum metti 6e sanne, hedde e6e piya dabare no 6e kaani wafude Iisaa.

No Iisaa suborii nelaabe sappo e didon

¹² E ley deen nalaade, Iisaa yalti, yehi dow waamnde haayre faa wada duwaawu. O waali wafude duwaawu. ¹³ Nde weetunoo ndee, o noddi taalibaa6e makko 6ee, o subii hen sappo e didon, o inndiri dum'en nelaabe.

¹⁴ Kam6e ngoni: Simon mo o innditiri Piyeer e Andire mijum e Yaakuuba e Yuhanna e Filipa e Bartolome ¹⁵ e Matta e Tomaa e Yaakuuba 6ii Alfaa e Simon noddirteedo Kiranoowo suudu baaba ¹⁶ e Yahuuda 6ii Yaakuuba e Yahuuda Isikariyota jammbootodo mo oo.

No Iisaa waajorii e no selliniri yim6e

¹⁷ O jippodii e ma66e, o darii e nokku jaajudo, kanko e heew6e e taalibaa6e makko. Jamaa keewdo iwri e ley leydi Yahuudiya fuu e Urusaliima e gure tiimude maayo geeci gila Tirus faa Sidon. ¹⁸ Be ngari hettindanaade mo e sellineede e nawuuji ma66e. Be ladde torrunoo cellinaama. ¹⁹ Yim6e 6ee fuu ana njidi memde mo, sabi baawde ana njalta e makko cellina dum'en fuu.

Haala wel6e hoore e mettube hoore

²⁰ E oon wakkati fuu, o hunci gite makko o yeewi taalibaa6e makko 6ee, o wii:

—Onon misikiina'en, on mbelii hoore,
sabi onon njey Laamu Laamdo oo.

²¹ Onon yolbu6e jooni, on mbelii hoore,
sabi on kaaran.

Onon woyoo6e jooni, on mbelii hoore,
sabi on njalan.

²² On mbelii hoore so yim6e mbajii on,
ndibbii on, njennii on,
mbonnii inde mon saabe Bii Neddo.

²³ Nannde mum, ceyee, ilino-don, sabi mbarjaari mawndi ana doomi on dow kammu. Hono non 6e ngadunoo annabaa6e aranndee6e 6ee.

²⁴ Kaa bone woodanii on, onon arsukunte'en,
sabi on ke6ii neema mon.

²⁵ Bone woodanii on, onon haar6e jooni,
sabi on njolban.

Bone woodanii on, onon jalo6e jooni,
sabi on cunlan, on mboyan.

²⁶ Bone woodanii on, so yim6e fuu manii on,
sabi hono non 6e ngadunoo annabaa6e penee6e 6ee duu.

Haala yidugol konnee'en

²⁷ —Kaa onon hettindantoo6e kam 6ee, mido wiya on: njidee konnee'en mon, tikkan6e on ngadanon dum'en moyyere. ²⁸ Nduwane hudo6e on, torroo6e on duu, naagano-don dum'en Laamdo. ²⁹ So won piido ma banaawo, accu dum fiye banngede goddo oo duu. So won teetudo ma dolloke maa, pati hadu dum forgo oo duu. ³⁰ Neddo fuu naagiido ma, ndokkaa dum. Teetudo ma jawdi maa, njoppiraa dum. ³¹ Ngadiranee yim6e no njid-don 6e ngadirana on nii.

³² So yidube on tan njidaton, bural hongal kebaton? Fay luuttoobe ana njidi yidube dum'en. ³³ So wadanoobe on moyyere tan ngadanton moyyere, bural hongal kebaton? Fay luuttoobe bee hono non ngadata. ³⁴ So be miil-don hebude e mum tan namloto-don, bural hongal kebaton? Fay luuttoobe bee ana namloo luuttoobe hono mum'en, yalla ana njobee namaande mum'en. ³⁵ Kaa onon, njidee konnee'en mon, ngadon moyyere tawa on daminaaki hen fay huunde. Nden, on keban mbarjaari mawndi, on laatoto bibbe Laamdo Toowdo oo, sabi oon ana neemina bonnoobe moyyere ana neemina bonbe duu. ³⁶ Laatee yurmotoobe, no Baabiraado mon oo laatorii jurmotoodo nii.

Haala nijondiral

³⁷ —Pati nijee, on nijataake. Pati njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete. ³⁸ Ndokkee, on ndokkete. So on ndokkii, on cowirante saawal lobbal, kebbinaangal faa ana yuppoo, sabi ko etiranton woobe koo, dum etirante-don.

³⁹ O beydani be hen banndol gonngol, o wii:

—Bumdo ana waawi dowde bumdo hono mum naa? So dum wadii, wanaa be didon fuu, be caaman ley ngaykaare naa? ⁴⁰ Taalibbo burataa moobbo mum, taalibbo kibbudo laatoto hono moobbo mum. ⁴¹ Ko saabii so ada yiya kudol ley yitere sakiike maa, tawee aan nee, a yiyataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? ⁴² Hono mbaawru-daa wiide sakiike maa: «Sakiike, dal mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan nee, a maatataa leggal gonngal e ley nde maa ndee? Naafigi, ittu leggal gonngal e yitere maa ngal tafon, nden jiile maa laabata, faa kebaa no ittiraa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngol.

Haala lekki e bidde mum

⁴³ —Lekki lobbi rimataa bidde bonde, lekki ki woodaa rimataa bidde lobbe. ⁴⁴ Sabi lekki fuu ana annditiree bidde mum. Ibbe tebataake e kebbe, peguuje tebataake e gi'e. ⁴⁵ Neddo moyyo, ko moyyi iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Neddo bondo, ko boni iwata e ndesaari ngonndi ley bernde mum. Sabi ko woni e bernde, dum yaltata e hunduko.

Banndol haala suudu diidaandu dow haayre

⁴⁶ —Ko saabii so odon noddira kam «Moobbo», kaa on ngadataa ko mbii-mi? ⁴⁷ Neddo fuu gardo e am so hettindii haalaaji am so jokki di, mi hollan on mo nanndi: ⁴⁸ Joomum ana nanndi e neddo mahudo suudu, so asi leydi ndii faa yottii haayre, diidi ndu dow mayre. Nde yiiwoonde toonoo faa ilaali mbuuwi, ronki fay dimmbude ndu, sabi dow haayre ndu mahaa. ⁴⁹ Kaa nando haalaaji am so jokkaali, ana wa'i hono mahudo suudu dow njaareendi, mo asanaali dum diidol. Nde ilaali mbuwnoo, ndu wurji e leydi don e don, ndu boni.

7

No Iisaa selliniri kaadime hooreejo sordaasi'en

¹ Nde Iisaa tilii waajaade hettindotoobe bee ndee, yehi Kafarnahum. ² Hooreejo sordaasi'en gooto, kaadime mum korsudo jawi faa ana habana yonki. ³ Hooreejo oo nani haala Iisaa ana haalee, neli e makko mawbe Yahuudiyankooobe, o wara o dannda kaadime mum oo. ⁴ Be ngari e Iisaa, be ndaardi dum sanne sanne, ebe mbiya:

—Omo haani wadaneede dum, ⁵ sabi omo yidi lejol men ngol, kasen duu kanko mahi suudu men waajordu nduu.

⁶ Iisaa yaadi e maabe. Kaa nde be badinoo galle oo ndee, hooreejo sordaasi'en oo neli yimbe mum e makko, wii mo:

—Moobbo, pati tampin hoore maa, sabi miin, mi wanaa fay huunde, fotaa ko ngaraa galle am. ⁷ Dum saabii mi taykike miin e hoore am, mi haanaa yaade to maa. Kaa daja ko kaal-ɗaa tan, kaadime am oo sellan. ⁸ Miin e hoore am, mi laamaado, miin duu mido laamii sordaasi'en. So mi yamirii gooto yaha, yahan, so mi wii goddo wara, waran, so mi wii kaadime am wada huunde, wadan.

⁹ Nde Iisaa nani kaa haala ndee, haaynaa e hooreejo sordaasi'en oo, yeeyii yimbe jokkuɓe e mum ɓee, wii:

—Mido haalana on, mi yiyaali hono ngal goondinal e sellude fay e Israa'iilanke.

¹⁰ Nde nelaarɓe ɓee mbirfitii galle too ndee, tawi kaadime oo sellii.

No Iisaa wuurtiniri ɓii debbo mo gorum maayi

¹¹ Janngo mum, o yehi ngeenndi mbiyeteendi Nayin, kanko e taalibaabe makko e yimbe heewɓe. ¹² Nde o ɓadinoo damal ngeenndi ndii ndee, o hawri e mahiidi suka gorko. Oon yo bajjo, abba mum maayii, inna mum ɓamaaka kasen. Yimbe ngeenndi ndii heewɓe ana njokki e inniraado oo. ¹³ Nde Iisaa yii inniraado oo ndee, yurmii dum, wii:

—Pati woy!

¹⁴ Iisaa ɓadii, memi leggal naɓirgal ngal. Roondinoobe ɓee ndarii, o wii:

—Suka jokolle, mido wiye: imma!

¹⁵ Nii maaydo oo immii joodii, ana haala. Iisaa totti mo inniiko. ¹⁶ Kulol nanngi yimbe ɓee fuu, hedde ebe njetta Laamdo, ebe mbiya:

—Annabaajo mawdo ɓanngii e ley men! Laamdo warii faabaade yimbe mum!

¹⁷ Oo kabaaru saakii e leydi Yahuudiya e seraaji mum fuu.

Haala nelal ngal Yaayaa neli e Iisaa

¹⁸ Ko wadi koo fuu, Yaayaa narii dum taalibaabe mum, noddi didon maɓɓe, ¹⁹ neli dum'en to Iisaa, ɓe lamndoo dum yalla kaɗum woni garoowo oo, naa ɓe ndooman goddo? ²⁰ Been worɓe didon ngari e Iisaa, mbii dum:

—Yaayaa mo lootogal batisima neli min e maa, min lamnde yalla aan woni kaando warde oo, naa min ndooma goddo?

²¹ E oon wakkati, omo sellina yimbe heewɓe jawuuji di ngaldaa sii, omo ribba seydaani'en, omo wumtina wumɓe heewɓe. ²² O jaabii ɓe, o wii:

—Njehee njantanoyee Yaayaa ko njii-don e ko nan-don: wumɓe ana mbumta, layannoobe ana njaɓɓa faa gasa, seppaabe ana cellinee, faaduɓe ana paadita, maayɓe ana nguurta. Misikiina'en duu kaalanaama Kabaaru Lobbo oo. ²³ Oon mo salaaki goondinde kam, welii hoore.

²⁴ Nde nelaarɓe ɓee kooti ndee, Iisaa fudɗi haalande jamaa oo haala Yaayaa, o wii:

—Kodum yeewoyno-don to ladde jeereende too? Kudol dimmbotoongol e henndu naa? ²⁵ Kodum yeewoyno-don? Neddo pariido naa? Boornotoobe kaddule lobbe so nguura nguurdam lobbam ɓee, e cuudi kaanankoobe tawetee. ²⁶ Kodum yeewoyno-don ndennoo? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, omo ɓuri annabaajo. ²⁷ Kanko woni mo Binndi dii mbii e mum: «Miin Laamdo, mi ardinante nelaado am moyyinanoowo ma laawol.»*

²⁸ Mido haalana on, bammbaade bammbaali ɓurdo Yaayaa, tawee nee, ɓurdo lo'ude e Laamu Laamdo oo ɓuri mo teddude. ²⁹ Yimbe hettindiiɓe mo ɓee fuu, fay duwaaje'en ɓee, njaɓii konngol Laamdo ngol ko Yaayaa looti dum'en lootogal batisima koo. ³⁰ Kaa Farisa'en e jannginoobe Sariya mberrike faandaa Laamdo ko ɓe calii looteede e junngo Yaayaa koo.

* 7:27 Malakiya 3.1

³¹ Ndennoo, kodum nanndinan-mi e yimbe oo jamaanu? Hobe be nanndi?
³² Ebe mba'i hono sukaaɓe joodiibe e luumo, ana noddondira, ana mbiya:
 «Min piyanii on cereeli,
 on mbamaali.
 Min mboyanii on woonda yurminiindu,
 on mboyaali.»
³³ Sabi Yaayaa mo lootogal batisima warii, naamataa bii jalo, yarataa doro,
 on mbii yo laddaado. ³⁴ Kaa Bii Neddo oo warii, ana nama ana yara, on mbii
 naamde e yarde tan woni e hakkille mum, o gido duwaane'en e luuttoobe
 hono mum'en. ³⁵ Kaa Laamdo hakkilante oo, jabebe dum bee fuu njiyan
 goonga mum.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

³⁶ Gooto e Farisa'en bee noddii mo bottaari. O naati galle joomum, omo
 naamda e mum. ³⁷ Debbo pijoowo ana e ngeenndi ndii. Ko o nani Iisaa
 ana wottoo to galle Farisanke oo koo, o waddi faandu nebam uuroojam, ³⁸ o
 heedi caggal mum sera koyde mum, omo woya, omo leefinira koyde mum
 dee gondi makko, omo soccira de sukundu makko, omo uurnoo de, omo wuja
 e majje nebam dam. ³⁹ Nde Farisanke noddudo mo oo yii dum ndee, wii e ley
 becce mum: «Sinndo oo yo annabaajo, o anndan debbo memoowo mo oo, o
 annditan oon yo pijoowo.» ⁴⁰ Iisaa haaldi e Simon Farisanke oo, wii:

—Simon, mido haalane huunde wootere.

O jaabii:

—Haal, Moobbo!

⁴¹ Iisaa wii:

—Namlotoodo gooto ana rewannoo yimbe didon, gooto oo buudi cardi
 teemedede joy, goddo oo buudi cardi capande joy. ⁴² Kaa nde mo anndunoo be
 ngalaa ko be njobira mo ndee, o yaafii be didon fuu. Jooni, homo e mabbe buri
 yidude mo?

⁴³ Simon jaabii:

—Mido miila mo o yaafii kaalisi keewdo oo.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga!

⁴⁴ Caggal dum, o yeeyii debbo oo, o wii Simon:

—A yii oo doo debbo naa? Mi naatii galle maa, fay ndiyam ko mi semmbira
 koyde am a hokkaali kam. Kaa kanko, gondi makko o leefiniri koyde am, o
 soccira de sukundu makko. ⁴⁵ Aan, a buuccaaki kam, kaa kanko, gila naatu-
 mi, o noottaali buuccaade koyde am. ⁴⁶ A wujaali hoore am nebam, kaa
 kanko, o wujii e koyde am nebam uuroojam. ⁴⁷ Dum saabii so mido wiye:
 luutti makko e heewde fuu njaafaama, ndennoo jilli makko ana mawni. Kaa
 jaafaado seeda, jilli seeda hollata.

⁴⁸ Caggal dum, o wii debbo oo:

—Luutti maa njaafaama.

⁴⁹ Naamdannoobe e makko bee ana mbiya e ko'e mum'en: «Homo woni oo
 gorke jaafotoodo fay luutti?»

⁵⁰ Non o wii debbo oo:

—Goondinal maa hisinii ma. Yaa e jam.

8

No rewbe dowanirii Iisaa

¹ Caggal dum, Iisaa ana yiiloo e gelle e gure fuu, ana ooynoo Kabaaru
 Lobbo haala Laamu Laamdo. Taalibaaɓe makko sappo e didon bee ana

ngondi e makko, ² kajum e rewbe yogaaɓe ɓe seydaani'en mum'en ndibbaa, jawuuji mum'en cellinaa. Kambe ngoni Mariyama annditirteedo mo Magdala, mo seydaani'en njeɗɗon ndibbanoo iwde e mum, ³ e Yowanna jom suudu howruujo Hirudus biyeteedo Huja, kajum e Susaana e rewbe wɔɓɓe heewbe wallirannooɓe ɓe jawle mum'en.

Banndol haala aawoowo

⁴ Yimbe iwi e geelle dee fuu, ngari e makko. Jamaa keewdo filii mo, o haalani ɓe ngol banndol:

⁵ —Aawoowo yalti sankoyde. E ley sankugol ngol, yoga e aawdi ndii saami e laawol, yaaɓaa, pooli ngari cuɓi ɗum. ⁶ Yoga mayri saami e korokaaye, fuɗi, yoori, sabi nokku oo darnataa ndiyam. ⁷ Yoga mayri saami ɗo kebbe puɗata, kebbe dee cuumi ndi. ⁸ Yoga mayri saami e leydi mbelndi, fuɗi, rimi, wabbere fuu sowii cowe teemedere.

Nde o haalnoo ɗum ndee, o toowni daande makko, o wii:

—Jom nowru fuu yo nanu.

⁹ Taalibaaɓe makko ɓee lamndii mo:

—Kodum ngol banndol firritata?

¹⁰ O wii ɓe:

—Onon, on ndokkaama faamde goonga tedduɗo haala Laamu Laamɗo oo. Kaa wɔɓɓe ɓee e bannndi ɓe kaalanirtee, yalla:

«eɓe yeewa, tawa ɓe njiyataa,
ɓe nana, tawa ɓe paamataa.»*

¹¹ Maanaa banndol ngol annii: aawdi ndii yo konngol Laamɗo. ¹² Yimbe yogaaɓe ana nanndi e laawol. So ɓe nanii konngol ngol fuu, Ibiliisa waran itta ngol e ɓerde maɓɓe pati ɓe ngoondina, sako ɓe kisa. ¹³ Yogaaɓe ana nanndi e korokaaye. Be nanan konngol ngol, ɓe njaɓɓoroo ngol seyo. Kaa ngol walaa ɗadi e maɓɓe, wakkati gooto tan ɓe ngoondinta. Nde soobe o wari fuu, ɓe njoppa. ¹⁴ Yogaaɓe ana nanndi e nokku kebbe ɗo aawdi ndii saami ɗoo. So ɓe nanii konngol ngol tan, ɓe mbittan, sabi sugullaaji aduna e joote jawdi e gidaade yonki cuuman ngol ngol waasa ɓenndude. ¹⁵ Kaa ɗo aawdi ndii saami e leydi mbelndi ɗoo, ɓeen ngoni nanirooɓe konngol ngol ɓerde belɗe, laaɓude, so kayba ngol faa ngol rima.

Banndol haala lampa

¹⁶ —Fay gooto huɓɓataa lampa so hippa hen la'al naa soorna ɗum ley leeso. Ko waɗata dee, sinndan ɗum, yalla eka yaaynana naatoɓe. ¹⁷ Sabi walaa fuu ko nooɓi ko ɓanngintaake, walaa ko suudii ko annditataake faa yaltinee sella. ¹⁸ Ndennoo, tiidee e no nanir-ɗon nii, sabi jogiido fuu, beydante. Kaa mo walaa oo, fay ko miilata ana jogii koo teetete.

Inna Iisaa e mijiraaɓe Iisaa

¹⁹ Inniiko e mijiraaɓe makko worbe ngari e makko, kaa ɓe kebaali yottaade mo saabe jamaa. ²⁰ O haalanaa inna makko e mijiraaɓe makko ana ndarii sella ana njidi yiide mo. ²¹ Nii o jaabii, o wii:

—Innam e mijiraaɓe am yo nanooɓe konngol Laamɗo ngol so ngollira ɗum ɓee.

No Iisaa waaltiniri henndu

²² Nannde wootere Iisaa e taalibaaɓe mum naati laana. O wii ɓe:

—Lummben weendu nduu.

Be ndeerti. ²³ E ley lummbugol ngol, mo ɗaani. Oon wakkati fuu, henndu mawndu immii, laana kaa heewi ndiyam, ka hosi mutude. ²⁴ Be ɓadii, eɓe pinndina mo eɓe mbiya:

* **8:10** Esaaya 6.9

—Moobbo, Moobbo, miden nii kalkoo!

O fini, o jahii e henndu nduu e bempeeje dee, non fuu wii teen! ²⁵ Caggal dum, o wii be:

—Hoto hoolaare mon woni?

Be kuli, be cunli, ebe mbiyondira e ko'e ma66e:

—Ko oo gorko woni? Omo yamira fay henndu e ndiyam, di downtanto mo.

No Iisaa selliniri laddaado tuddiido janaale

²⁶ Caggal dum, be panndoyi leydi Gerasankoo6e, peewtondirndi e leydi Galili. ²⁷ Nde o yeenti ndee, gorko laddaado, jeyaado e ngeenndi ndii, joppudo kaddule ko 6ooyi so tuddoyii janaale, wari e makko. ²⁸ Nde o yii Iisaa ndee, o wulli, o diccii yeeso mum, o haali faa toowi, o wii:

—Iisaa, Bii Laamdo Toowdo, ko njid-daa wadude kam? Mido jaage, pati torram.

²⁹ Walaa ko o wiiri non, sinaa Iisaa yamirii seydaani oo yalta e neddo oo. Oo seydaani ana war-wartannoo e makko cili keewdi. Oon ana geyyeteno juude e koyde fuu, geyyiree calali, kaa o tayan dum fuu, seydaani oo regina mo ngeenndi, naba mo ley ladde jeereende. ³⁰ Iisaa lamndii mo, wii:

—Hono mbiyete-daa?

O jaabii:

—Mido wiyee «Jamaa».

O wii dum non, sabi seydaani'en heewe ana ngondi e makko. ³¹ Be ndarii ebe ndaarda Iisaa pati o yamira be be naatoya e iduru. ³² Sewre girooji mawnde ana durannoo don e hoore waamnde haayre. Seydaani'en bee ndaardi mo o dunjanoo dum'en naatoya e ley girooji dii. O dunjani be. ³³ Be njalti e neddo oo, be naati e ley girooji dii. Sewre ndee fuu diiri, iwi hoore waamnde haayre too, naatoyi e ley weendu nduu, yoolii.

³⁴ Nde duroo6e bee njii dum ndee, be ndogi, be njantanoyii dum yim6e ngeenndi ndii e seraaji mum. ³⁵ Been ngari yeewde ko wadi koo. Nde be njottii Iisaa ndee, be tawi laddanoodo oo ana joodii banngge makko, ana 6oornii kaddule, yeedditii. Nii kulol nanngi be. ³⁶ Yiinoo6e dum bee njantanii yim6e no laddanoodo oo selliniraa. ³⁷ Yim6e leydi Gerasa fuu ndaardi Iisaa yoppana dum'en leydi mum'en, sabi kulol manngol nanngi dum'en. O naati laana, o witti. ³⁸ Mo seydaani mum ribbaa oo, ndaardi Iisaa acca o jokka e mum. Kaa Iisaa wirfintini mo, wii:

³⁹ —Hootu suudu maa, kumpitaa yim6e maa ko Laamdo wadan maa.

O yehi, o ooyinii e ngeenndi ndii fuu ko Iisaa wadani mo koo.

No Iisaa wuurtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo jawdo

⁴⁰ Nde Iisaa wartunoo ndee, jamaa oo jab6ii dum, sabi yim6e fuu ana ndoomunoo dum. ⁴¹ Non gorko biyeteedo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari e makko, diccii yeeso makko, ndaardi mo o wara galle mum, ⁴² sabi biyum debbo bajjo, mo duubi mum mbaarata e sappo e didi, ana habana yonki.

E ley yaadu Iisaa ton nduu, yim6e billi dum sanne. ⁴³ Debbo gooto, mo tuundi mum tayataa ko waarata e duubi sappo e didi, ana tawaa ton. Ko mo joginoo fuu mo sawrorike faa laabi, kaa fay gooto hebaali sellinde mo. ⁴⁴ Mo iwri caggal Iisaa, mo memi kommbol saaya mum. Don e don yiyam dam tayi.

⁴⁵ Iisaa wii:

—Homo memi kam?

Kaa nde wonnoo fay gooto jaabaaki, Piyeer wii:

—Moobbo, hakkunde yim6e ngon-daa, ebe billu maa.

⁴⁶ Iisaa wii:

—Won memdo kam, sabi mi maatii won semmbe iwdo e am.

⁴⁷ Nde debbo oo annditinnoo dum suudataako ndee, wari ana sijna, diccii yeeso makko, haali hakkunde yimbe fuu ko saabii so memi mo e no selliri don e don. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Bannam debbo, goondinal maa danndii ma. Yaa e jam.

⁴⁹ Iisaa tilaaki haalde, faa won iwrufo to hooreejo suudu waajordu oo too, wii Jayrus:

—Biya oo heddaaki, fotaa ko tampinaa moobbo oo hankasen.

⁵⁰ Kaa nde wonnoo Iisaa nanii dum, wii hooreejo suudu waajordu oo:

—Pati hul, hoolam tan, biya oo dadan.

⁵¹ Nde o yottii galle Jayrus ndee, o dalaali fay gooto naadda e makko, so wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oo e inna mum. ⁵² Yimbe bee fuu ndarii ana mboya suka oo, ana conkina semmbe. O wii be:

—Pati mboyyee! O maayaali, o daaniido tan.

⁵³ Kaa be puuytini haala makko, sabi ebe anndi o maayii. ⁵⁴ Iisaa nanngi junngo suka oo, toowni daande, wii:

—Suka, imma!

⁵⁵ Yonki makko warti e makko, o immii don e don. Iisaa yamiri be ndokka mo ko o jaama. ⁵⁶ Saaraabe suka oo kaaynaa. O daalii be pati be kaalana fay gooto ko wadi koo.

9

No Iisaa neliri taalibaabe mum sappo e didon bee

¹ Iisaa noddii taalibaabe sappo e didon bee, hokki dum'en semmbe, hokki dum'en baawde ribbugol seydaani'en e sellingol jawuuji. ² O neli be be ooynoo Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo, be cellina jawbe. ³ O wii be:

—Pati naboree fay huunde e laawol ngol, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nguure, wanaa kaalisi. Kasen duu pati naboron saayaaji didi. ⁴ Galle mo njippi-don e mum fuu, keddo-don don faa nde iw-don don. ⁵ Ngeenndi fuu ndi yimbe mum njaabaaki on, njalton dum, pidon colla koyde mon, faa jeertina be ko be ngadi koo ana boni.

⁶ Be mbitti, ebe ngada ngeenndi e ngeenndi, ebe mbaajoo Kabaaru Lobbo oo, ebe cellina jawbe wonbe e nokkuuje dee fuu.

No kabaaru Iisaa jiihiri hakkille Hirudus

⁷ Hirudus, hooreejo leydi oo, nde nannoo haala Iisaa ana haalee, hakkille mum jiihii. Sabi won wiyannooBe Yaayaa mo lootogal batisima oo wuurti, ⁸ woobe ana mbiya annabi Iliyaasa banngi, woobe kasen ana mbiya gooto e annabaabe arandeebe bee wuurti. ⁹ Kaa Hirudus wii:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Homo woni oo mo nanan-mi baado hono nii?

Omo tewta yiide dum.

No Iisaa jamminiri ujunaaji joy gorko

¹⁰ Nelaabe bee ngarti. Be njantanii Iisaa ko be ngadi koo fuu. O nabi be hedde ngeenndi mbiyeteendi Baytisayda, o teeldi e maabe. ¹¹ Jamaa oo nani dum, jokki e makko, o jabbii be, hedde omo haalana be haala banngugol Laamu Laamdo oo, o sellini e maabe hasindinbe e sellineede bee. ¹² Nde hiiri ndee, sappo e didon bee battitii mo, mbii mo:

—Yoppitin jamaa oo yaha e geelle e daakaaji piliidi yalla ana keba do njippoo jaama, sabi oo nokku yo ladde.

¹³ O wii be:

—Onon e ko'e mon, ndokkee be ko be jaama!

Be mbii mo:

—Buuruuje joy e liddi didi tan min njogii, naa so wanaa min coodanoyan bee yimbe fuu ko naama dee.

¹⁴ Tawi yimbe bee ana njaha e ujunaaji joy gorko. O wii taalibaaɓe makko bee:

—Njorryiniree be tunaale-tunaale, wootere fuu capande njoyon.

¹⁵ Be ngadiri non, be njorryini been fuu. ¹⁶ O ɓami buuruuje joy dee e liddi didi dii, o tiggiti kammu, o yetti Laamɗo. O tayi buuru oo e liddi dii, o hokki taalibaaɓe makko bee njeda jamaa oo. ¹⁷ Be fuu be naami faa be keddi. Taalibaaɓe bee ndeentini taye keddiide dee, kebbini cagiije sappo e didi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

¹⁸ Nannde wootere omo teeldi e taalibaaɓe makko, omo wada duwaawu, kanko tan. O lamndii be, o wii:

—Homo yimbe mbiyata ngon-mi?

¹⁹ Be njaabii mo, be mbii:

—Won wiyooɓe a Yaayaa mo lootogal batisima, won wiyooɓe a annabi Iliyaasa, won wiyooɓe kasen gooto e annabaaɓe aranndeeɓe bee wuurti.

²⁰ O lamndii be:

—Onon nee, homo mbiyaton ngon-mi?

Piyeer jaabii mo, wii:

—A Almasiihu Laamɗo!

²¹ O yaggini be pati be kaalana dum fay gooto.

No Iisaa ɓannginiri maayde mum e wuurtugol mum

²² O ɓeydi hen kasen, o wii:

—Ana tilsi Bii Neddo torree torraaji keewɗi, mawbe bee e hooreeɓe yotti-nooɓe sadaka e dunkee'en Sariya tippitoto mo, o waree, kaa mo wuurtan nannde tatabere.

²³ Caggal dum, o wii be fuu:

—Muuyɗo jukkude kam fuu, ɗotta yurmaade hoore mum, ɓama leggal mum bardugal* nannde fuu, jokka e am. ²⁴ Sabi muuyɗo danndude yonki mum, waasan ki. Kaa baasirdo ki sabaabu am, danndan ki. ²⁵ Kodum hebude aduna oo fuu nafata neddo so halkii yonki mum naa mursii hoore mum? ²⁶ Jaannoriido kam miin e haalaaji am dii fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi yaannorto dum nde mi wardii e malaa'ika'en seniibe ley teddeengal am e ley teddeengal Baabiraado am. ²⁷ Midɗo haalana on goonga: yoga e wonbe doo bee maayataa, tawee njiyaali Laamu Laamɗo oo ɓanngii.

No noone Iisaa waylitorii

²⁸ Ko waarata e balde jetti caggal ko o haali dii haalaaji koo, o ɗabboyi dow waamnde haayre faa o wada duwaawu, o yaadi e Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba. ²⁹ Nde mo duwotoo ndee, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni faa ana njalba. ³⁰ Non worbe didon ɓanngi, ana kaalda e makko, dum Muusaa e Iliyaasa. ³¹ Be ɓanngidi e teddeengal, ebe kaala haala laawol makko tabitoyooɗol Urusaliima ngol. ³² Piyeer e wondiiɓe mum bee yo daaninoobe doyngol teddungol, be pini, be njii teddeengal makko, be njii worbe didon wondube e makko bee. ³³ Nde yimbe didon bee ngari faa ceerta e Iisaa ndee, Piyeer wii mo:

—Moobbo, gonal amen doo ana moyyi. Dal min ndarna doo buguuji tati: aan wooturu, Muusaa wooturu, Iliyaasa wooturu.

* **9:23** Maanaa ɓamde leggal mum bardugal woni fellisidde mursude yonki mum hono no Iisaa nii.

Kanko e hoore makko, o anndaano ko o haalannoo. ³⁴ O tilaaki haalde, faa luurde wari, suddi 6e. Taalibaa6e 6ee kuli sanne nde luurde ndee suddi 6e ndee. ³⁵ Daande iwri e ley luurde ndee, wii:

—Oo doo yo Biyam mo cubii-mi. Kettindee mo!

³⁶ Ko daande ndee nanaa koo, Iisaa kaɲum tan gooto tawaa ton. Taalibaa6e 6ee cuudi kabaaru oo. E ley deen ɲalaade, 6e kaalanaali fay gooto ko 6e njii koo.

No Iisaa selliniri suka laddaado

³⁷ Janngo mum, ko 6e njippii waamnde haayre ndee koo, higgere jamaa ja66ii mo. ³⁸ E ley jamaa oo, gorko gooto eewnii, wii:

—Moobbo, mido ɲaage, tiinna yeewanam biyam gorko, sabi kanko tan njogii-mi. ³⁹ Ladde ana nannga mo, o wulla, o siɲɲa faa hunduko makko yufa ngufo. Nde yoppataa mo so wanaa caldi makko fuu taya. ⁴⁰ Mi ɲaagike taalibaa6e maa 6ee ndibba nde, kaa 6e ndonkii.

⁴¹ Iisaa jaabii, wii:

—Hey yim6e jamaanu bondo 6e nganaa goondin6e. Faa mande tilotoo-mi e mon? Faa mande keddotoo-mi muɲande on? Battin biya oo doo!

⁴² Nde suka oo 6adinoo Iisaa ndee, ladde ndee li6i dum e leydi, hedde ana dimmba dum. Nii Iisaa jahii e ladde ndee, sellini suka oo, totti dum baaba mum. ⁴³ Yim6e fuu kaaynaa saabe baawde Laamdo mawde dee.

No Iisaa bannginiri kasen maayde mum e wuurtugol mum

E ley ko jamaa oo fuu haaynaa e golleeji Iisaa dii koo, o wii taalibaa6e makko 6ee:

⁴⁴ —Onon, piddee noppi mon, nanon ko kaalan-mi: Bii Neddo oo wadete e juude yim6e.

⁴⁵ Kaa 6e paamaali haala kaa, maanaa makka ana suudanii 6e, faa 6e mbaasi annditinde ka. Be kulii lamnditaade mo duu.

Haala burdo teddude

⁴⁶ Non taalibaa6e 6ee ndarii ana njeddondira burdo teddude hakkunde mum'en. ⁴⁷ Nde wonnoo omo anndi ko woni e berde ma66e, o nanngi junngo cukalel, o darni ngel banngi makko, ⁴⁸ o wii 6e:

—Neddo fuu ja66iido ngel cukalel e innde am, miin jaati o ja66ii. Kasen duu, ja66iido kam, ja66ike neldo kam oo. Sabi burdo lo'ude hakkunde mon fuu, kaɲum woni teddudo.

Haala mo yeddaali en fuu, e men wondi

⁴⁹ Yuhanna haali, wii:

—Moobbo, min njii gorko gooto ana ribbira seydaani'en innde maa, min kadii mo, sabi o waldaa e men.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Pati ka6ee mo dum, sabi mo honnaaki on fuu, e mon wondi.

⁵¹ Nde wakkati mo Laamdo ɲabbintinta Iisaa dow kammu 6adinoo, Iisaa e hoore mum fellisi yahan Urusaliima, ⁵² neli nelaa6e ardo dum. Been nelaa6e naati e ngeenndi Samariyankoo6e ngootiri faa ndaartana mo jippunde.

⁵³ Kaa ndiin ngeenndi ja66aaki mo, sabi Urusaliima o fa'i. ⁵⁴ Nde Yaakuuba e Yuhanna njiinoo dum ndee, mbii:

—Kalfaado, ada yidi min njamira yiite iwa dow kammu duppa 6e naa?

⁵⁵ Nii o yeecitii 6e, o ɲiɲi 6e. ⁵⁶ Caggal mum, 6e njehi ngeenndi ngonndi.

No yim6e mbiiri njokkan e Iisaa

⁵⁷ E ley yaadu ma66e nduu, neddo gooto wii mo:

—Mi jokkete to njahataa fuu.

- ⁵⁸ Iisaa wii mo:
—Doldolde ana njogii gayde, pooli duu ana njogii cuudi, kaa Bii Neddo oo walaa fay do soppinoo sako faa lelna hoore mum fowtinoo.
- ⁵⁹ O wii neddo goddo:
—Jokkam!
Oon jaabii mo, wii:
—Accu mi iroya baabam tafon.
- ⁶⁰ Iisaa wii mo:
—Dal maaybe ira maaybe mum'en. Aan kaa, waajoya haala Laamu Laamdo oo.
- ⁶¹ Goddo kasen wii mo:
—Mi jokkan e maa, Moobbo, kaa accu mi waynoyoo galle am tafon.
- ⁶² Iisaa jaabii mo, wii:
—Neddo fuu nanngudo jalo sari nde yeeyii, walaa ko nafata e Laamu Laamdo oo.

10

No Iisaa neliri taalibaaŋe mum capande njeddon e didon

- ¹ Caggal dum, Iisaa suŋii e ley taalibaaŋe mum capande njeddon e didon, neliri be didon didon, be ardoo dum e ngeenndi fuu e nokku fuu do o haannoo yaade, kanko e hoore makko. ² O wii be:
—Gese benndude ana keewi, kaa hettooŋe keewaa. Ndennoo, jaagee Jom kettal oo nelda hettooŋe to hettantee too. ³ Njehee, mi nelii on no baali hakkunde pobbi nii. ⁴ Pati naboree fay huunde, wanaa dannga, wanaa mbasu, wanaa pade. Pati njowtee fay gooto e dow laawol. ⁵ Galle mo naataton fuu, njowton joomum'en tafon, mbiyon: «Yo jam wonu e oo galle!»
- ⁶ So neddo jom jam won don, duwaawu mon hewtan dum. Kaa so walaa, duwaawu mon oo wartan e mon. ⁷ Njippo-don e oon galle. Ko be ndokki on fuu jaamon, njaron, sabi golloowo ana haandi e njobdi mum. Pati ngadee naata-yalta e ley galleeji. ⁸ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on njaŋŋaama, ko ngaddane-don fuu jaamon. ⁹ Cellinon jawbe be taw-don don fuu, mbiyon yimbe ngeenndi ndii: «Laamu Laamdo battiima on.» ¹⁰ Ngeenndi fuu ndi naatu-don, so on njaŋŋaaka e mum, njalton e mbeddaaji mum, mbiyon: ¹¹ «Min piddii e mon fay colla ngeenndi mon takkinooka e koyde amen. Kaa dum e taweede, anndee Laamu Laamdo battiima.» ¹² Mido haalana on: jannde darngal, jukkungo ndiin ngeenndi buran ngo Sodooma* ngo naawde.
- ¹³ Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabi so kaayde gadanoode e ley mon dee ngadanooma Tirus e Sidon, nden, hoduŋe ton be tuubanno law, tawete be boornike licce caakuuji, be njoodike e ndoondi, faa be kollita tuubugol maŋŋe. ¹⁴ Saabe dum, jannde darngal, jukkungo mon buran ngo Tirus e Sidon ngo naawde. ¹⁵ Aan duu Kafarnahum, ada miila a toownete faa dow kammu naa? A leydinte faa keedaa ley maaybe.
- ¹⁶ O haalani taalibaaŋe makko kasen:
—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanike neldo kam oo duu.
- ¹⁷ Capande njeddon e didon be ngeenndi e seyo, mbii:
—Kalfaado, fay seydaani'en be dwtanike min saabe innde maa.
- ¹⁸ O wii be:

* **10:12** Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Puddoode 19.1-29

—Mi yii Ibiliisa ana iwa dow kammu, ana saamira no suraango nii. ¹⁹ Mi hokkii on baawde yaaɓude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade konnee fuu. Fay huunde torrataa on abada. ²⁰ Kaa noo, pati ceyoree ko seydaani'en dwtanii on koo. Ceyoree ko inde mon mbinndaa dow kammu koo.

Haala seyo Iisaa

²¹ Oon wakkati fuu, Ruuhu Ceniido hebbini Iisaa seyo. Iisaa wii:

—Baabiraado jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabi a suudii dee kulle hakkilanteeɓe e annduɓe, ɓannginan-ɗaa dum cukaloy. Jaati, Baabiraado, hono non worri, sabi dum wel maa. ²² Baabiraado am tummbii huunde fuu e junngo am. Fay gooto anndaa Bajjo oo so wanaa Baabiraado, fay gooto anndaa Baabiraado oo so wanaa Bajjo oo, kaɗum e mo Bajjo oo muuyi ɓannginande dum fuu.

²³ Caggal dum, Iisaa yeccitii taalibaaɓe ɓee, gunndii dum'en, wii:

—Gite jiyooje ko njiyaton koo, mbeli hoore! ²⁴ Sabi mido wiya on: annabaaɓe heewɓe e kaanankooɓe heewɓe njidiino yiide ko njiyaton koo, njiyaali, njidiino nande ko nanaton koo, nanaali.

Banndol haala Samariyanke moyyo

²⁵ Non, jannginoowo Sariya gooto immii faa hora mo, wii:

—Moobbo, hono kaan-mi wadude faa mi heɓa nguurndam nduumiidam?

²⁶ Iisaa jaabii mo, wii:

—Kodum winndii e Sariya? Kodum njanngu-ɗaa ton?

²⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkille maa fuu. Njidiraa tanaa maa no njidir-ɗaa hoore maa nii.†

²⁸ Iisaa wii mo:

—Jaabu maa moyyii. So a wadii non, a heɓan nguurndam dam!

²⁹ Kaa jannginoowo Sariya oo ana yidi heedude e goonga, wii mo:

—Homo woni tanaa am?

³⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Nannde wootere gorko gooto iwi Urusaliima, ana fa'i Yeriko. E ley yaadu makko nduu, o hawri e yanoobe, ɓe ɓoli mo, ɓe pii mo faa ɓe njoppi mo wanaa guurdo mo wanaa maaydo. ³¹ Forri e jottinoowo sadaka gooto ana warannoo e laawol ngol. Nde o yiinoo janaado oo ana lelii ndee, o woorti dum, o yaɓbii.

³² Lewinke‡ gooto, kaɗum duu wari tawi mo don, yii mo, woorti mo, yaɓbii.

³³ Samariyanke dawdo wari e makko, yii mo, yurminaa, ³⁴ ɓadii mo, sawriri barme makko nebam e peguujam, fili hen licce. Caggal dum, o waddini dum daaba makko, o naɓi dum e jippunde hoɓɓe, o hinnii dum. ³⁵ Janngo mum, o itti buudi cardi didi, o hokki njaatigi mum oo, o wii dum: «Hinna mo. So almusadda makko burii dum, so mi wartii, mi tottete.»

³⁶ Nde Iisaa tilii banndol ngol ndee, wii:

—E miilo maa, homo e taton ɓee laatii tanaa janaado oo?

³⁷ Jannginoowo Sariya oo jaabii, wii:

—Jurmiido mo oo.

Iisaa wii mo:

—Aan duu, yaa, wadoy hono non!

No Iisaa jippanorii Marta e Mariyama

† **10:27** Fillitagol Tawreeta 6.5, Lewinkooɓe 19.18 ‡ **10:32** Yimɓe leɗol Lewi ngonnoo humaniiɓe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

³⁸ E laawol maɓɓe ngol, Iisaa faŋi ngeenndi ngootiri, debbo biyeteedo Marta jippini mo. ³⁹ Marta ana jogii miŋiraado biyeteedo Mariyama. Oon ana joodii sera koyde Iisaa, ana nana haala mum. ⁴⁰ Kaa Marta, no golleeji dui keewiri nii tan woni e hakkille mum, wari, wii:

—Moobbo, a hillaaka ko miŋam oo daldi kam golle oo koo naa? Wii mo o immoo, o walla kam!

⁴¹ Moobbo oo jaabii mo, wii:

—Marta, Marta, ada tampina hoore maa kulle keewde, ada jiiɓa hakkille maa. ⁴² Kaa huunde wootere tan woni ko neddo hasindini e mum. Mariyama suɓike ko moyyi koo, o teetataake dum duu.

11

No Iisaa jannginiri taalibaaɓe mum no duwortee

¹ Nannde wootere, Iisaa ana wada duwaawu e nokku gooto. Nde o tilinoo ndee, gooto e taalibaaɓe makko ɓee wii mo:

—Moobbo, janngin min no min nduwortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaaɓe mum nii.

² O wii ɓe:

—So odon nduwoo, nii mbiyaton:

Baabiraado,
yo innde maa teddine.

Yo Laamu maa war.

³ Hokku min jannde fuu jaamdu heyooru min.

⁴ Yaafa min luutti amen,
sabi miden njaafoo toonuɓe min fuu.

Pati accu min ceytee.

⁵ O wii ɓe kasen:

—So gooto mon yehii to gido mum hejjere jemma, wii dum: «Gidam, namlam buuruuje tati, ⁶ mi hebii kodo jooni, mi walaa ko mi holla dum», ⁷ yalla gido maa oo ana jaabe to ley galle too, wiye: «Pati torram, sabi damal ngal cokaangal, sukaaɓe am duu yo leliiɓe, mi waawaa immaade faa mi hokke fay huunde»? ⁸ Mido wiya on: fay so o immaaki o hokkire saabe a gido makko, waajibi mo immoo, mo hokke hakke ko kasindin-daa e mum fuu, kammari ko tekkin-daa jaagunde maa ndee koo. ⁹ Miin, mido wiya on: jaagee, on keban, tewtee, on njiitan, calminee gila odon damal galle, on udditante. ¹⁰ Sabi jaagiido fuu, heban, tewtudo fuu, yiitan, calmindo fuu, udditante. ¹¹ Homo woni e mon baabiraado mo biyum jaagotoo liingu so hokka dum mboddi? ¹² Naa jaagoo dum ɓoccoonde, hokka dum yaare? ¹³ No mbonir-don fuu, odon ndokka ɓiɓɓe mon kulle lobbe, sako Baabiraado mon gondo dow kammu oo. Jaagiido mo Ruuhu Ceniido fuu, o hokkan dum mo.

No Iisaa fenniri ko happaa koo

¹⁴ Nannde wootere, Iisaa ana ribbana neddo gooto seydaani muumɗinnoodo dum. Nde seydaani oo yalti ndee, muumɗunoodo oo watti haalde. Jamaa oo haaynaa. ¹⁵ Kaa yoga e maɓɓe ana wiya:

—«Beelsebul», hooreejo seydaani'en oo o ribbirta seydaani'en ɓee!

¹⁶ Woɓɓe ndaardi mo taagumansa kaayniido iwoowo dow kammu faa itta koro makko. ¹⁷ Nde wonnoo omo anndi miilooji maɓɓe, o wii ɓe:

—Laamu fuu pecciido ana haɓa e hoore mum, bonan, maadiiji mum fuu ngurjan e leydi. ¹⁸ So Ibiliisa e hoore mum fecciima, hono laamu mum heddortoo? Nde wonnoo on mbii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en ɓee. ¹⁹ So tawii «Beelsebul» ndibbiran-mi seydaani'en, yimɓe mon ɓee nee, homo ndibbirta ɓe? Yimɓe mon ɓee jaati kollata on ngalaa e goonga! ²⁰ Kaa so

baawde Laamdo ndibbiran-mi seydaani'en, dum ana holla Laamu Laamdo warii e mon. ²¹ Gorko jom semmbe jogiido kaafaawi, so haybii galle mum, jawdi mum reenoto. ²² Kaa so burdo dum semmbe yanii e mum, jaalike dum, teetan joomum kaafaawi ki fawnoo hoolaare e mum kii, fecca jawdi mum ndii e wobbe. ²³ Mo waldaa e am fuu yo gano am. Mo moobtidataa e am fuu yo caakoowo.

²⁴ So seydaani yaltii e neddo, seydaani oo yiiloyto e nokkuuje joorde, tewta do noottinoo. So mo hebaali, mo wiyan: «Mido nii wirfitoo galle am mo eggunoo-mi e mum oo.» ²⁵ So mo wirfitike, mo tawan galle oo ana wuuwaa, ana moyyinaa ana paraa faa woodi. ²⁶ Nden, mo wirfitoo, mo waddoya seydaani'en njeddon burbe mo bonde, be naata e galle oo, be koda e mum. Nii battane oo neddo burdata arande mum bonde.

²⁷ Nde o haalata dum ndee, debbo gooto ana hakkunde jamaa oo, toowni daande mum, wii:

—Debbo caawdo ma so muynin maa, welii hoore!

²⁸ Non Iisaa jaabii, wii:

—Welbe hoore dee, nanoobe konngol Laamdo so njokka ngol bee!

No jamaa ndaardiri taagumansa

²⁹ Nde wonnoo jamaa oo ana billondira e makko sanne, o fuddi wiide:

—Yimbe jamaanu jooni yo yimbe bonbe. Ebe ndaara holleede taagumansa, kaa be kollataake so wanaa taagumansa annabi Yuunusa oo. ³⁰ Sabi no Yuunusa laatanorii Niniwenkoobe taagumansa nii, hono non Bii Neddo oo duu laatanortoo yimbe oo jamaanu taagumansa. ³¹ Nannde darngal, kaananke debbo leydi baleeri oo immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liiba dum'en. Sabi o iwriino faa hoore leydi, warde hettindaade haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku dii. Haya, burdo Suleymaana won doo! ³² Nannde darngal, yimbe Niniwe duu immodoto e yimbe jamaanu jooni bee, liiba dum'en. Sabi be tuubii gila nde be nannoo waaju annabi Yuunusa ndee. Haya, burdo Yuunusa won doo!

Haala fooyre caldi

³³ Iisaa wii kasen:

—Fay gooto hubbataa lampa so suuda dum naa hippa e mum kaakol. So lampa hubbaama, sinndete, yalla ana yaaynana naatoobe. ³⁴ Gite maa ngoni lampa caldi maa. So gite maa ana moyyi, caldi maa fuu poynan. Kaa so de moyyaa, caldi maa fuu niiban. ³⁵ Ndennoo, haybu pati fooyre wonnde e maa ndee niiba. ³⁶ Sabi so caldi maa fuu keewii fooyre, tawa walaa fuu salndu maa wonndu e nimre, di fuu di poyniran no lampa foynirante nii.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginooobe Sariya

³⁷ E ley ko Iisaa waajotoo koo, Farisanke gooto noddi dum bottaari. O nootoyii dum galle mum, o joodii faa o naama. ³⁸ Farisanke oo haaynaa nde yiinoo o lootaali juude fade makko naamde.* ³⁹ E ley dum, Iisaa wii mo:

—Onon Farisa'en, odon lawya caggal kore loode e caggal lehooy, tawee nee, berde mon ana caawi nguykaaji e boneeji! ⁴⁰ Jaahili'en! Tama wanaa Tagudo dow oo tagi ley oo duu? ⁴¹ Ittiree sadakaaji mon dii berde laabude. Nden, ko heddi koo fuu daganto on.

⁴² Bone yanan e mon, onon Farisa'en. Sabi odon ittana Laamdo jakka naanaa, odon ittana dum jakka danndi e ko tutaton fuu. Kaa odon njeebii foocitaare, odon njeebii yidude Laamdo. Tawee nee, kajum kaanno-don

* **11:38** Ngol lootugol juude haabaaki e ittude tuundi, kammari faa joomum foocitanoo diina wadira.

wadude tawee on njeebaaki ko heddi koo. ⁴³ Bone yanan e mon, onon Farisa'en! Sabi odon njidi joolle lobbe e ley cuudi baajordi, odon njidi salmineede calmaali teddungal e luumooji. ⁴⁴ Bone yanan e mon. Sabi odon nanndi e janaale de ngalaa maande, de yimbe njahata e mum, tawee anndaa.

⁴⁵ Gooto e jannginoobe Sariya jaabii Iisaa, wii:

—Moobbo, no kaalirtaa nii, ada hoyna min minen duu.

⁴⁶ Iisaa jaabii, wii:

—Onon jannginoobe Sariya bee duu, bone yanan e mon! Sabi odon ndonndina yimbe donnge teddude, tawee onon e ko'e mon, on memirtaa de fay hoore fedeeendu mon. ⁴⁷ Bone yanan e mon, sabi odon maha janaale annabaafe be njaatiraafe mon mbari bee. ⁴⁸ Ndennoo, onon, on ceettiima golle maafe oo ana weli on. Sabi kambe, be mbarii annabaafe, onon, odon maha janaale mum'en! ⁴⁹ Dum nee, Laamdo hakkilante oo wii: «Mi neldan be annabaafe e nelaafe, be mbara yoga, be torra yoga.» ⁵⁰ Dum wadi so yiiyam annabaafe njuppaadam gila e puddoode aduna oo dam, ana yoftee e yimbe oo jamaanu. ⁵¹ So goonga dee, mido wiya on: yiiyam gila Haabiila faa Jakariyaa baraado hakkunde ittirde sadaka ndee e suudu Laamdo nduu, dum fuu dum yobete e oo jamaanu. ⁵² Bone yanan e mon, onon jannginoobe Sariya! Sabi on teetii cokitirgal anndal, on naataali onon e ko'e mon, kasen duu on kadii naatoobe bee naatude.

⁵³ Nde Iisaa iwi don ndee, dunkee'en Sariya e Farisa'en ana mettaa e mum sanne sanne. Ana lamndoo mo kulle keewde, ⁵⁴ hedde ebe tuufana mo faa be keba e makko haala ka be nannginira mo.

12

Haala kulol Laamdo

¹ Ko foti ujunaaji ujunaaji yimbe kawriti faa ana njaabondira. Nden Iisaa wii taalibaafe mum bee:

—Ndeentee e yuufinirdi Farisa'en, dum woni be naafigi'en. ² Walaa fuu ko suudii ko banngintaake, walaa sirri mo saakataake. ³ Dum saabii huunde fuu ko kaal-don ley nimre nantete ley fooyre. Kasen duu ko ngunndi-don ley cuudi fuu, oonyete dow beneeji.

⁴ Mido haalana on, onon gidiraafe am: pati kulee waroobe yimbe be ngalaa fuu ko mbaawi caggal majjum bee. ⁵ Mi hollan on mo kaan-don hulde: kulee baroowo neddo baawdo tippaade dum ley jahannama. So goonga dee, mido wiya on: oon kaan-don hulde! ⁶ Tama biiwuuji joy coottataake buudi didi? Laamdo yeggitataa fay gootel e majji. ⁷ Onon, fay lee6i ko'e mon fuu ko limaa faa laafi. Ndennoo, pati kulee, sabi onon buri biiwuuji keewdi teentilaade.

⁸ Mido wiya on: ceettaniido kam hakkunde yimbe fuu, miin Bii Neddo oo duu, mi seettanto dum yeeso malaa'ika'en Laamdo. ⁹ Kaa calaniido kam hakkunde yimbe, salante yeeso malaa'ika'en Laamdo. ¹⁰ Neddo fuu kaaldo ko boni e Bii Neddo, ana waawi yaafeede. Kaa bonkiido Ruuhu Ceniido oo yaafataake. ¹¹ So on nabaama e cuudi baajordi naa yeeso hooree6e naa kaanankoo6e, pati mbemmbe-don ko njaaboto-don, naa ko kaalaton, ¹² sabi Ruuhu Ceniido oo anndinan on oon wakkati fuu ko kaan-don haalde.

Bannadol haala arsukunte pamaro hakkille

¹³ Won biido e ley jamaa oo:

—Moobbo, wii mawnam oo hokka kam ngedu am e ndonu amen oo.

¹⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Hey aan! Homo wadi kam caroowo mon naa peccoowo jawdi mon?

¹⁵ O wii jamaa oo:

—Ndeentee e joote, sabi wanaa jawdi wuurnata neddo fay so tawaa mo ar sukunte.

¹⁶ O haalani 6e banndol, o wii:

—Arsukunte gooto, gese mum moyyunoo faa sanne. ¹⁷ O miilii e hoore makko: «Hono ngadan-mi? Sabi mi walaa fuu do mi moobta jamri am ndii. ¹⁸ Eyyoo! Mi wurjinan beembe am dee, mi maha godde burde de manngu, mi moobta hen jamri am ndii e ngalu am fuu, ¹⁹ mi wiya hoore am: A hebii ngalu baawdo jogaade ma duubi kuurdi, hankasen fowtu, jaamaa, njaraa, mbelto-daa.» ²⁰ Kaa Laamdo wii mo: «Pamaro hakkille! Yonki maa ittete e oo doo jemma. Homo heettata e ko paggiti-daa koo?» ²¹ Nii woni sifa neddo fuu paggitaniido hoore mum jawdi aduna, wanaa galo yeeso Laamdo.

Haala ndaartugol Laamu Laamdo

²² Caggal dum, o wii taalibaa6e makko 6ee:

—Dum saabii so mido wiya on: pati cunlanae e ley nguurndam mon ko jaamaton e ko boornoto-don. ²³ Sabi nguurndam buri nguure, terde buri kotal. ²⁴ Yeewee daawle dee: de aawataa, de kettataa, de ngalaa caakuuji, de ngalaa beembe, kaa Laamdo ana jamma de. Onon, odon buri pooli dii teentilaade do woddi! ²⁵ Homo e mon waawi beydude e balde mum fay jalooma gooto kammari sugulla mum? Walaa. ²⁶ Ndennoo, so tawii on mbaawaa wadude fey hono dum e famdude, ko saabii so odon cunlana ko heddi koo? ²⁷ Yeewee piindijji no peertirta. Di tampataa, di mottataa. Haya mido wiya on: Suleymaana e ngalu mum fuu paroraaki no gootel e majji nii. ²⁸ Laamdo ana holtina leggiri taweteendi ley ngesa hannde, tippeteendi e yiite janngo, sako onon, onon famdu6e hoolaare! ²⁹ Pati kiinnee ndaartude jaamdu e yardu, pati mbemmbe-don! ³⁰ Sabi dee kulle fuu yim6e aduna tan ndaarata dum. Kaa Baabiraado mon ana anndi odon kasindini e majjum. ³¹ Ko kaan-don wadude dee, ndaartee Laamu Laamdo. Ko heddi koo, on beydante dum.

³² Pati kulee, onon sewre famarde, sabi Baabiraado mon ana seyorii hokkude on Laamu oo. ³³ Coottee jawdi mon fuu, cakko-don. Moyyinanee ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogo-don jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo badataako, mooyu duu bonnataa. ³⁴ Sabi do jawdi maa woni fuu, don yonki maa duu woni.

Banndol haala lanndinii6e jaf6aade kalfaado mum'en

³⁵ —Kumee, ku66ee lampaaji mon. ³⁶ Laatee hono yim6e lanndinaniie jaf6aade kalfaado mum'en nde wartata kuurtungu, faa udditana dum don e don so salminii. ³⁷ Kaadime'en 6e kalfaado mum'en tawi daanaaki, mbelii hoore. Mido haalana on goonga: o humoto, o joyyina 6e faa 6e jaama, o wara o gollana 6e. ³⁸ So o wartirii dida6ere jemma naa so tata6ere jemma, 6e o tawri non 6ee, mbelii hoore.

³⁹ Paamee dum doo: sinndo jom galle ana anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataa o naata galle mum. ⁴⁰ Onon duu, lanndinee, sabi Bii Neddo oo waran e wakkati mo on miilaali.

⁴¹ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, ngol banndol, minen tan kaaldu-daa naa yim6e fuu?

⁴² Iisaa jaabii, wii:

—Homo woni golloowo koolniido, hakkilante, mo kalfaado mum halfinta maccu6e mum hokka dum'en nguure mum'en? ⁴³ Oon golloowo mo kalfaado mum warti so tawi ana golla golle mo halfinaa oo, welii hoore. ⁴⁴ Mido haalana on goonga: kalfaado oo halfinan mo jawdi mum fuu. ⁴⁵ Kaa so

golloowo oo wii e hoore mum kalfaado mum oo booyii wartaali, hedde ana fiya maccube e horbe, ana naama ana yara ana sigira, ⁴⁶ nden, kalfaado oo wartiran jalooma mo golloowo oo anndaa e wakkati mo o miilaali, jukka mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde 6e nganaa hoolniibe. ⁴⁷ Golloowo anndudo ko kalfaado mum yidi, mo lanndinaaki fay huunde, mo gollaali ko kalfaado mum yidi, fiyete boggi keewdi. ⁴⁸ Kaa golloowo mo anndaa ko kalfaado mum yidi, so wadii ko fiyata dum, fiyete boggi seeda. Dokkaado ko heewi, lamndete ko heewi. Kalfinaado ko heewi, lamndete ko buri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceeraagu yimbe

⁴⁹ —Mi wardii wedaade yiite e leydi ndii. Mido heppi nge hu66aali! ⁵⁰ Won lootogal batisima naawngal ngal lootetee-mi. Mido heppi dum wadaali. ⁵¹ Odon miila jam ngardu-mi e leydi ndii naa? Wanaa! Mido wiya on: seenndude yimbe ngardu-mi. ⁵² Gila jooni yimbe njoyon ley galle gooto ceeran, taton bee kaba e didon bee, didon bee kaba e taton bee. ⁵³ Baabiraado haban e biyum gorko, biddo gorko haban e baaba mum, inniraado haban e biyum debbo, biddo debbo haban e inna mum, debbo bamaado haban e esum debbo.

Haala seenndude mbaadiiji

⁵⁴ Iisaa wii jamaa oo kasen:

—So on njii luurde ana iwra hiirnaange tan, on mbiyan nde toban. Laa-torto hono non duu. ⁵⁵ So henndu baleeri wibbi, on mbiyan wulan taw. Hono non laatortoo duu. ⁵⁶ Onon naafigi'en! Odon mbaawi seenndude mbaadi leydi e kammu, ko wadi so on mbaawaa seenndude mbaadi oo doo jamaanu?

⁵⁷ Ko saabii so on mbaawaa anndande ko'e mon ko woni fooccitaare? ⁵⁸ So ada yaada e mo kaba-daa faa cardoyon, ndaartu rewritinde e makko gila e laawol, pati o nabe to caroowo, so caroowo oo hokke kayboowo kasu, kayboowo kasu oo duu udde. ⁵⁹ Mido haalane: abada a yaltataa, so a yobaali ko ndewete-daa koo faa laaba.

13

Haala tuubugol e halkagol

¹ E oon wakkati, won warbe so kumpiti Iisaa ko hewtii Galilinkoo6e yogaabe. Be mbii Pilaatu* jillondiriino yiiyam ma66e e yiiyam sadakaaji ma66e. ² Iisaa jaabii 6e, wii:

—Odon miila 6ee Galilinkoo6e torraabe buri luuttude diina Galilinkoo6e heddiibe 6ee naa? ³ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-don. ⁴ Naa odon miccadoo sappo e njetton 6e suudu Silowam toowndu nduu saami e mum'en faa maayi 6ee? Odon miila kam6e buri Urusaliima fuu junuubu naa? ⁵ Mido haalana on: wanaa non. Kaa so on tuubaali, on fuu hono non kalkorto-don.

⁶ Caggal dum, o wadani 6e ngol banndol:

—Neddo gooto tutiino ibbi ley ngesa mum. O wari te6ude ki, kaa o tawaali e makki fay huunde. ⁷ Non o wii golloowo ngesa oo: «Hikka woni duubi tati, hitaande fuu mi waran faa mi te6a ki, mi tawa ki rimaali. Feyyu ki! So walaa ko ki nafata, ko saabii so eki itta semmbe leydi ndii?» ⁸ Golloowo oo wii mo: «Kalfaado, yoppu ki doo faa mawuuri. Doo e nden, mi gaawtoto foomre makki, mi wada hen birgi. ⁹ Ana moyya ki rima doo e mawuuri. So ki rimaali, peyyaa ki.»

* **13:1** Pilaatu yo hooreejo leydi Yahuudiya.

No Iisaa selliniri debbo ley jalaande fowteteende

¹⁰ Wadiino e jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana darii ana waajoo ley suudu waajordu wooturu. ¹¹ Debbo gooto mo ladde jawni duubi sappo e jetti ana tawaa don. O turiido tan, o waawaa dartaade fey. ¹² Nde Iisaa yiinoo mo ndee, noddii mo, wii mo:

—Banndam debbo, a dadii e jaw maa oo.

¹³ Iisaa fawi juude mum dow makko, non o dartii cot! Hedde omo yetta Laamdo. ¹⁴ Jaka hooreejo suudu waajordu oo mettaama ko Iisaa sellini neddo ley jalaande fowteteende koo, wii yimbe bee:

—Balde jeegom kaande golleede ana ngoodi. E deen balde kaan-don warde sellineede, wanaa e jalaande fowteteende.

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wii:

—Naafigi'en! Wanaa homo e mon fuu ana humta nagge mum naa ndakiiwa mum jalaande fowteteende yarnoya dum naa? ¹⁶ Oo debbo taanii Ibarahiima, mo Ibiliisa haabiri duubi sappo e jetti, haanaa humteede jalaande fowteteende naa?

¹⁷ Nde Iisaa haalnoo dum ndee, waybe mum bee fuu njaagii faa walaa seese. Kaa jamaa oo fuu ana seyii e dow kaayefiiji di o wadata dii.

Banndi haala Laamu Laamdo

¹⁸ Iisaa wii:

—Hono Laamu Laamdo wa'i? Kodum nanndinan-moo-mi? ¹⁹ Laamu Laamdo ana nanndi e ngeeyu buyaage mo neddo bami, aawi e sardiye mum. Ngeeyu oo fudi, laatii lekki faa pooli ana jiba cuudi e cabe mum.

²⁰ O wii kasen:

—Kodum nanndinan-mi e Laamu Laamdo oo? ²¹ Omo nanndi e yuufinirdi ndi debbo bami, so jiiibi e saawal tati conndi alkama faa ndi fuu ndi yuufi.

Haala damal paadungal

²² Iisaa ana fa'i Urusaliima, ana faja geelle e gure fuu, ana waajoo. ²³ Neddo gooto lamndii mo:

—Moobbo, yimbe seeda tan kisata naa?

O wii be:

²⁴ —Tiinnee naatiron damal paadungal ngal, sabi mido wiya on: heewbe njidan naatude, ndonka. ²⁵ So jom galle oo immiima sokii damal ngal, onon on keedii sella odon calma, odon mbiya: «Kalfaado, udditan min!» o jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don!» ²⁶ Nden, on ndaroto odon mbiya: «Min jaamdii e maa, min njardii e maa, a waajike e daalaaje amen.» ²⁷ Mo jaaboto on: «Mi anndaa to njeje-don. Ngoddee kam, onon oonibe!» ²⁸ On njiyan Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kanum e annabaabe fuu ley Laamu Laamdo, tawa onon odon mbedaa sella. Nannde nden on mboyan, on neryondiran jiiye kammari mimsee mon. ²⁹ Yimbe iwran funnaange e hiirnaange, saahal e baleeri, njoodoo paamda ley Laamu Laamdo. ³⁰ Nden yoga e caggalaabe laatoto ardiibe, yoga e ardiibe laatoto caggalaabe.

No Iisaa sunjirani yimbe Urusaliima

³¹ E oon wakkati fuu, yoga e Farisa'en ngari, mbii mo:

—Iw doo, njahaa e laawol maa, sabi Hirudus kaananke oo ana tewta no warde.

³² O wii be:

—Njehee mbiyoyee ndoou oo: «Miin, mi ribban laddeji, mi sellinan jawbe hannde e janngo. Nalooma tatabo oo mi timminan golle am fuu. ³³ Kaa ana tilsi mi yaha hannde e janngo e faabi-janngo, sabi annabaajo haanaa maayde so wanaa ley Urusaliima.»

³⁴ Hay yimbe Urusaliima, on mbarii annabaaße, on mbardii nelaaße e mon kaaye! Cili kuurdi njidu-mi hawrintinde bißbe mon no cofal hawrintinirta bißbe mum ley biifoole mum nii. Kaa on njabaali. ³⁵ Dum nee, on daldete e Suudu mon Dewal, ndu laatoo saabeere. Mido wiya on: on njiyataa kam so wanaa faa wakkati mo mbiyatón e mum: «Barke woodanii gardoowo e dow innde Joomiraado!»†

14

No Iisaa selliniri gorko uppudo

¹ Wadiino e ley jalaande fowteteende wootere, Iisaa ana wonnoo e galle hooreejo Farisa'en gooto faa jaama. Tawanooße ton bee ngattani mo hakille ² kammari neddo uppudo ana tawanoo don. ³ Iisaa haaldi e jannginoobe Sariya e Farisa'en, wii:

—Sellinde jawdo ley jalaande fowteteende, ana dagii naa dagaaki?

⁴ Be fuu, be mbii teen. E oon wakkati, o memi jawdo oo, o sellini dum, o yoppiti dum. ⁵ Caggal dum, o wii be:

—Homo e mon biyum naa ngaari mum saamata e bunndu waasa yaltinde dum don e don, fay so dum jalaande fowteteende?

⁶ Be ndonki jaabaade mo e majjum.

Haala subaade joolle e noddude yimbe

⁷ Nde Iisaa yiinoo noddaaße bee ana cuboo joolle burde teddude ndee, o waajii be, o wii:

⁸—So a noddaama kuurtungu, pati jooda e joonnde burnde teddude. Sabi burdo ma teddude ana waawi warde, ⁹ noddudo on oo wara, wiye: «Hokku oo doo joonnde ndee!» Nden, a yaagoto joodooyaade e joonnde burnde leydude ndee. ¹⁰ So a noddaama kuurtungu, joodooya caggal, yalla noddudo ma oo ana wara, wiye: «Gido, heettu yeeso gaa!» Nden, dum laatante teddungal yeeso noddaaße bee fuu. ¹¹ Sabi mawninkiniido fuu, leydinte, leydinkiniido teddinte.

¹² O wii noddudo mo oo duu:

—So ada nodda yimbe bottaari naa hiraande, pati noddu gidiraabe naa banndiraabe naa sakiraabe naa taakallemme'en maa tawaabe yo ar-sukunte'en. So be noddite, dum laatoo mbarjaari maa. ¹³ So a wadii waliima, noddu misikiina'en e wooybe e bonnguuße e wumbe. ¹⁴ Nden, a welan hoore, sabi been ngalaa ko njobire, a yobete jannnde immital fooccitiibe.

Banndol haala waliima

¹⁵ Gooto e jaamooße bee, nde nani haala kaa ndee, wii mo:

—Naamoyoowo ley Laamu Laamdo, welii hoore.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Gorko gooto wadiino waliima, noddi yimbe faa heewi. ¹⁷ Nde jaamdu nduu tilinoo ndee, o neli kaadime makko to yimbe bee, wiya: «ngaree, waliima oo lanndinike.» ¹⁸ Be fuu, gooto gooto, be puddi ujaade. Gooto wii: «Mi soodii ngesa, ana tilsi mi yaha mi yiyoya nga, njaafodaa kam.» ¹⁹ Goddo wii: «Mi soodii ga'i demooje sappo e jale sari joy. Mido yidi hornoyde di, njaafodaa kam.» ²⁰ Goddo kasen wii: «Mi jommbaajo, dum saabii so mi hebataa warde.» ²¹ Kaadime oo warti, haaltani dum kalfaado mum. Oon bilaa, wii mo: «Yaa law ley boli e dinngiraaji ngeenndi ndii, noddoyaa misikiina'en e wooybe e wumbe e bonnguuße.» ²² Kaadime oo warti, wii: «Kalfaado, ko mbii-daa koo fuu wadaama, kaa faa jooni yolannde ana heddi.» ²³ Kalfaado oo wii kaadime oo: «Yaa dow dati jaajudi e paafudi. Mo kebu-daa fuu, ndooldinaa

† 13:35 Jabuura 118.26

dum wara naata, yalla suudu am nduu ana huuɓa. ²⁴ Sabi mido wiya on: fay gooto e ɓe noddunoo-mi ɓee meedataa jaamdu am.»

No neddo laatortoo taalibbo Iisaa

²⁵ Yimɓe heewɓe ana njaada e Iisaa. O yeecitii, o wii ɓe:

²⁶ —Gardo e am fuu, sinaa mi ɓurana dum inna mum e baam mum e jom suudu mum e sukaaɓe mum e mijiraaɓe mum e mawniraaɓe mum, mi ɓurana dum fay kaɓum e hoore mum. So wanaa dum, joomum waawaa laataade taalibbo am. ²⁷ Kasen duu, mo ɓamaali leggal mum bardugal jokka e am fuu, waawaa laataade taalibbo am. ²⁸ So won muuyɗo e mon mahude suudu toowndu, wanaa joomum joodoto tafon, hiisoo ko hasindini e mum, yeewa so ana jogii ko biltata dum naa? ²⁹ So wanaa dum, so joomum diidii tannaali, jiidɗo mo fuu jalan mo, ³⁰ wiya: «Yeewee oo neddo diidii, ronkii tannude.» ³¹ Kasen, so kaananke yehii faa haɓoya e kaananke goddo, o miilataako tafon yalla worɓe ujunaaji sappo ana mbaawi jaɓɓaade worɓe ujunaaji noogay faa kaba e mum? ³² So mo waawaa jaɓɓaade dum, o wadan e mum nelaaɓe gila yottaaki ɓadaaki, faa jam wada hakkunde maɓɓe. ³³ Hono non, fay gooto e mon waawaa laataade taalibbo am so yoppaali ko jogii fuu.

³⁴ Lamdam ana moyyi, kaa so dam noottii lammude, kodum lamminta dam kasen? ³⁵ Walaa fuu do dam waawata naftoreede, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Dam tippete sella.

Jom nowru fuu yo nanu.

15

Bannadol haala mbaalu majjuɗo

¹ Duwaane'en e luuttooɓe hono mum'en fuu ana ɓadinoo mo faa kettin-danoo mo. ² Farisa'en e dunkee'en Sariya ana nurnurta, ana mbiya:

—Oo ana jaɓɓoo luuttooɓe ana jaamda e mum'en!

³ E ley dum, o wadani ɓe ngol bannadol, o wii:

⁴ —So gooto mon ana jogii baali teemedere, majjiraama mbaalu gooto, wanaa yoppan capande jeenay e jeenay dii fuu ley ladde tewtoya majjuɗo oo faa yiita dum naa? ⁵ So o yiitii mo, o towiran dum seyo. ⁶ Nde o warti galle makko fuu, o hawrintinan gidiraaɓe makko e taakallemme'en makko, o wiya dum'en: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbaalu am majjunoodo oo.» ⁷ Mido haalana on: hono non seyo laatortoo dow kammu so luuttoowo gooto tuubii. Engo ɓuri seyo capande njeenayon e njeenayon foocitiibe ɓe kasindinaa e tuubal.

Bannadol haala mbuudu cardi majjuɗo

⁸ —Naa, so debbo ana jogii buudi cardi sappo, majjiraama hen gooto, huɓɓataa lampa, wuuwa galle oo, tewtira mbuudu oo hakkille faa yiita dum naa? ⁹ So o yiitii mo, o hawrintinan gidiraaɓe makko e taakallemme'en makko, o wiya: «Ceyodee e am, sabi mi yiitii mbuudu am majjunoodo oo.»

¹⁰ Mido haalana on: hono non malaa'ika'en Laamdo ceyortoo so luuttoowo gooto tuubii.

Bannadol haala biɗɗo kalkiido

¹¹ Iisaa wii kasen:

—Gorko gooto ana joginoo ɓiɓɓe worɓe didon. ¹² Mijiraado oo wii baam mum: «Baaba, hokkam ngedu am e jawdi ndii.» Ndennoo, baabiraado oo fecci jawdi mum ndii hakkunde maɓɓe. ¹³ Wadi balde seeda, mijiraado oo reentini ko jogii fuu, dawii, yehi leydi ngodfundu. Ton o bonniri ngedu makko oo fuu e fijirde. ¹⁴ Nde o timminnoo ndee, yolbere bonnde wadi e ndiin leydi,

o fuddi tampude. ¹⁵ O yehi o takkoyii e gorko jeyaado e ndiin leydi. Oon neldi mo gese mum faa mo duranoya dum girooji. ¹⁶ Omo muuyannoo fay jaamde jaamdu girooji dii, kaa fay gooto hokkaali mo. ¹⁷ Nde hakkille makko wartunoo ndee, o wii hoore makko: «Gollanoobe baabam jaaman faa njoppa, miin mido maaya doo yolbere. ¹⁸ Mi immoto, mi hoota galle baabam, mi wiya dum: Baaba, mi toojii Laamdo, mi toojii ma, ¹⁹ mi haanaa fay wiyeede biya. Ndennoo, jogoram no gooto e golloobe maa bee nii!» ²⁰ Oon wakkati fuu, o immii o fa'i to baabiiko. Baaba oo soynii mo to woddi, bernde mum heccidi, dogi maa'ii mo. ²¹ Biddo oo wii mo: «Baaba, mi toojii Laamdo, mi toojii ma, mi haanaa fay wiyeede biya.» ²² Non baaba oo wii golloobe mum: «Njaawnee, ngaddoyee saaya burka fuu moyyude boornon mo, ngadanon mo felfelde e fedeendu makko, ngadon pade e koyde makko. ²³ Ngaddon ngaari njarnaandi faa fayi ndii duu, kirson dum faa jaamen, mbelto-den. ²⁴ Sabi biyam oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.» Nii be puddi weltaare.

²⁵ E ley dum, biddo hammadiijo oo iwri gese. Nde o badinoo yottaade galle oo ndee, o nani bawdi e dippande. ²⁶ O noddii gooto e golloobe bee, o lamndii dum ko ndee dillere woni? ²⁷ Oon wii mo: «Mija oo warti e jam, baam maa hirsanii mo ngaari payndi ndii.» ²⁸ Nii mawniraado oo tikki, salii naatude galle oo. Baaba oo yalti, suri mo yalla omo naata. ²⁹ O jaabii baabiiko, o wii: «Annii, duubi kuurdi mido gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Kaa dum e taweede, abada a hokkaali kam fay damngel faa miin e gidiraabe am, min mbeltoro. ³⁰ Kaa biya jaamdo jawdi maa fuu e fugaaji so warti oo, a hirsanii dum ngaari payndi ndii.» ³¹ Baabiiko wii mo: «Binngel am, enen ngondi abada, ko nje-y-mi fuu, aan jey. ³² Ana haani ceyo-den, mbelto-den. Sabi mija oo, o maaynoodo o wuurtii, o kalkinoodo o hewtaama.»

16

Bannadol haala howruujo yoyudo

¹ Iisaa wii taalibaa'be mum bee kasen:

—Arsukunte gooto halfiniino howruujo mum jawdi. O haalanaa howruujo oo ana bonna jawdi makko. ² O noddii dum, o wii: «Ko nanu-mi e maa koo, ko woni? War, hiisa ko kalfine-daa koo, sabi hankasen a waawaa halfineede.» ³ Howruujo oo wii e hoore mum: «Hono ngadan-mi? Sabi kalfaado am yoppam kam golle. Mi walaa doole remde, mido yaagoo jaagaade. ⁴ Ooho! Mi anndii no ngadan-mi, yalla ana dana jabbiibe kam e ley cuudi mum'en, so mi boortaama.» ⁵ Oon wakkati, o noddii be kalfaado makko rewata bee, gooto gooto. O wii arano oo: «Hono foti kalfaado am oo rewete?» ⁶ Oon wii mo: «Bidonjaaji teemedere nebam ndewete-mi.» Howruujo oo wii mo: «Bam dewtere maa pamaale, yaawnu, jooda mbinndaa capande joy.» ⁷ O wii goddo kasen: «Aan nee, hono foti ndewete-daa?» Oon wii mo: «Caakuuji teemedere gawri ndewete-mi.» O wii oon: «Bam dewtere maa pamaale, mbinndaa caakuuji capande jetti.» ⁸ Kalfaado oo mani howruujo oonido oo saabe yoyre mum. Sabi yimbe adunankoo'be bee bure yimbe jeyaa'be e fooyre Laamdo bee yoyande yimbe hono mum'en. ⁹ Miin, mido wiya on: tewtee gidiraabe, tewtiree be jawdi aduna yalla so ndi timmii, odon njabbitee e ley nguurdam nduumidam.

¹⁰ Iisaa beydi hen, wii:

—Koolniido e kulle pamare, hollan hoolaare e kulle teentiliide. Jambbiido e kulle pamare, jambboto e kulle teentiliide duu. ¹¹ Ndennoo, so on kollaali hoolaare e jawdi adunankoori ndii, homo fuu halfinta on jawdi

ngoongaraari ndii? ¹² Kasen duu so on kollaali hoolaare e jawdi janan-ndi, hono ndokkirte-don ko njeý-don koo? ¹³ Golloowo fay gooto waawaa gollande halfaaþe didon, sabi naa joomum wajii gooto, yidii keddiido oo, naa nanngondirii e gooto oo, yoppii keddiido oo. On mbaawaa gollidande Laamdo e jawdi.

¹⁴ Farisa'en þee ana kettindoo dum fuu. Nde wonnoo þe yiþþe kaalisi, eþe njala mo. ¹⁵ O wii þe:

—Onon, odon cenna ko'e mon yeeso yimþe, kaa Laamdo ana humpitii þerde mon. Sabi ko yimþe teddinta koo, ana harmi to Laamdo.

¹⁶ Sariya oo e annabaaþe ana ngoodunoo faa e jamaanu Yaayaa. Gila e Yaayaa Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo oo ana þannginee. Gooto fuu ana habanoo naatude e makko. ¹⁷ Timmugol kammu e leydi þuri newaade diina ittude toþþere wootere e ley Sariya oo.

¹⁸ Ceerdo jom suudu mum so þami goddo fuu, jeenii. Kasen duu neddo fuu þamdo debbo ceeraado, jeenii.

Bannadol haala arsukunte e Laajaru

¹⁹—Wadiino e þettaade, gorko arsukunte gooto parortonoodo burmusuuje bodeeje daatude, duuminoodo e neema e weltaare. ²⁰ Gorko uubaado mo walaa fay huunde, biyeteedo Laajaru, ana lelinoo damal galle makko. ²¹ Ana yidunoo þaamde kedde makko, fay dawaadi ana ngarannoo ana mettoo uube makko dee. ²² Misikiino oo maayi, malaa'ika'en nabi dum faa to Ibarahiima. Arsukunte oo maayi kaþum duu, iraa, ²³ naati yiite. E ley jukkungo makko ngoo, o hunci gite makko, o soynii Ibarahiima to woddi, Laajaru ana dow koyde mum. ²⁴ O eewnii o wii: «Maamam Ibarahiima, yurmam, nel Laajaru suuwa hoore feddeendu mum ley ndiyam, yalla ana þuumna demngal am. Sabi mi torrike sanne ley ngee yiite.» ²⁵ Kaa Ibarahiima wii: «Binngel am, miccita a heþii neema maa e ley nguurndam maa, Laajaru kaa bone heþi. Jooni, kanko mo heþan hinnee, aan torro-daa. ²⁶ Ko þuri dum fuu, ngaykaare mawnde woni hakkunde amen e mon. Ndennoo so won yiduþe iwde to mon ngara ga amen, naa iwde ga amen njaha to mon, tawan mbaawaa.» ²⁷ Arsukunte oo wii: «Ndennoo maama, mido þaage, nel Laajaru galle baabam, ²⁸ sabi mi dalii ton miþiraabe am njoyon worþe, faa o jeertina þe pati þe ngara e oo nokku torra.» ²⁹ Kaa Ibarahiima wii mo: «Eþe njogii dewtere Muusaa e dewte annabaaþe þee, yo þe kettindano den.» ³⁰ O jaabii dum: «Wanaa non, maamam Ibarahiima! Kaa so won iwdo hakkunde maayþe yehi to maþþe, þe tuuban.» ³¹ Ibarahiima wii mo: «So þe kettindanaaki Muusaa e annabaaþe, fay iwdo e hakkunde maayþe wadataa so þe ngoondina.»

17

Haala luuttude e yaafeede

¹ Iisaa wii taalibaaþe mum þee:

—Ko fergitata yimþe faa luutta waasataa heþeede, kaa bone woodanii laatiido sabaabu majjum. ² Haayre teddunde haþþee e daande joomum tippee ley geeci þuri moyyande dum, diina luuttinde gootel e koy doo cukaloy. ³ Kaybee ko'e mon: so sakiike maa luuttii, þiþaa dum. So tuubii, njaafodaa dum. ⁴ So o toonii ma cili jeddi e ley þalooma gooto, o warti e maa cili jeddi omo tuubane, njaafodaa mo.

Haala goondinal e dowtaare

⁵ Nelaabe þee mbii Moobbo oo:

—Beydan min goondinal.

⁶ Iisaa jaabii, wii:

—So goondinal mon famdiriino no ngeeyu buyaage nii, so on mbiino kii doo lekki ruggitoo, daroyoo ley geeci, ki downtanto on.

⁷ Homo e mon maccudo mum demoowo naa duroowo mum wartata ladde so wiya dum naamdu mum annii oon wakkati fuu? ⁸ Walaa! A wiyan mo moyyinane naamdu, o lanndinoo yalla omo gollane faa naamaa njaraa. Caggal mum, o naamaa kanko duu. Wanaa non worri naa? ⁹ Yalla a yettan maccudo oo saabe wadii ko njamir-daa dum koo? ¹⁰ Onon duu hono non. So on ngadii huunde fuu ko njamire-don, mbiyee: «Min maccoy tan, ko min kaani wadude nii min ngadi.»

No Iisaa selliniri seppaabe sappo

¹¹ Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndee, yaabborii hakkunde leyde Samariya e Galili. ¹² O wari faa o naata ngeenndi ngootiri, non seppaabe sappo worbe peewti mo, ndarii to toowti, ¹³ eewnii, mbii:

—Moobbo Iisaa, yurma min!

¹⁴ Nde o yiinoo be ndee, o wii be:

—Njehee, kolloyee ko'e mon yottinoobe sadaka bee.

E ley yaadu maabe nduu, be cellinaa. ¹⁵ Gooto maabe, nde yiinoo sellii ndee, wirfitii ana yetta Laamdo e daande toownde. ¹⁶ O diccii yeeso Iisaa, o yetti dum. Oon yo Samariyanke. ¹⁷ Iisaa jabbitii, wii:

—Tama wanaa sappo bee fuu cellinaama? Hoto njeenayon bee nee ngoni?

¹⁸ Walaa miildo wirfitaade yetta Laamdo so wanaa janano oo naa?

¹⁹ Caggal dum, o wii gorko oo:

—Imma yaa e laawol maa, sabi goondinal maa danndii ma.

No Laamu Laamdo wardata

²⁰ Nden Farisa'en bee lamndii Iisaa mande Laamu Laamdo oo warata? O jaabii be, o wii:

—No Laamu Laamdo wardata nii, yiyataake. ²¹ Fay gooto waawaa wiide omo nii naa omo naa. Anndee, Laamu Laamdo ana hakkunde mon.

²² Caggal dum, o wii taalibaaabe makko bee:

—Wakkati waran mo muuyaton e mum yiide palaade Bii Neddo oo, fay so pannde wootere, kaa on njiyataa. ²³ On mbiyete: «Omo too», naa «Omo gaa», pati njehee, pati njokkee be. ²⁴ Sabi no majere foynirta kammu fuu nii, hono non Bii Neddo laatortoo pannde gartol mum. ²⁵ Kaa ko adii dum, ana tilsi o torree torraaji keewdi, yimbe oo doo jamaanu tippitoo mo. ²⁶ No wa'unoo e wakkati Nuuhu nii, hono non kasen wa'ata e palaade Bii Neddo: ²⁷ yimbe ana naamaa, ana njara, ana ndewla, ana ndewlee, faa pannde Nuuhu naati laana kaa. Nii ilam tuufaanu dam wari, halkiri be fuu. ²⁸ Wa'an hono no wakkati Luudu nii, yimbe ana naamaa, ana njara, ana cooda, ana cootta, ana ndema, ana maha. ²⁹ Kaa nde Luudu yaltunoo Sodooma ndee, Laamdo tomni yiite e sitti, halki be fuu. ³⁰ Hono non pannde banngugol Bii Neddo oo duu wa'ata. ³¹ Nannde nden, mo dum tawi dow bene, tawi kaaki mum ana ley suudu, pati wiya jippanto di. Mo dum tawi gese, pati hoota cuudi. ³² Miccilee jom suudu Luudu oo. ³³ Neddo fuu tewtudo danndude yonki mum, waasan ki, kaa neddo fuu baasudo ki, danndan ki. ³⁴ Midoo haalana on: e oon jemma, yimbe didon leldiibe e daddo wooto, gooto maabe nabete, goddo oo yoppee. ³⁵ Rewbe didon undooobe, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee. [³⁶ *]

³⁷ Taalibaaabe bee njabbitii, mbii mo:

—Kalfaado, hoto dum wadata?

* **17:36** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 36: Worbe didon wonbe e ngesa ngoota, gooto mum'en nabete, goddo oo yoppee.

O wii 6e:
—Do jiibe ngonni fuu, don dute kawritata.

18

Bannadol haala caroowo ooñiido

¹ Iisaa wadani 6e bannadol faa hollita 6e ana tilsi 6e nduumoo e duwaawu, pati 6e njeeboo. ² O wii:

—Caroowo gooto mo hulataa Laamdo, yaagataako fay gooto, ana wonnoo e ngeenndi ngootiri. ³ Debbo mo gorum maayi ana ley ndiin ngeenndi. Ana warannoo e caroowo oo, wiya: «Wallam faa mi hewta goonga hakkunde am e kaado am oo.» ⁴ Caroowo oo deyyinii faa 6ooyi. Kaa sakitii o wii hoore makko: «Fay so taweede mi hulataa Laamdo mi yaagataako fay gooto duu, ⁵ mi wallan debbo oo faa o hewta goonga makko, sabi omo torra kam, yalla omo sukkita noppi am.»

⁶ Caggal dum, Iisaa wii:

—On nanii ko caroowo ooñiido oo wii naa? ⁷ Laamdo nee wallataa subaa6e mum wullitotoo6e dum jemma e jalooma 6ee fuu faa 6e kewta goonga ma66e naa? Mo jaabantaako 6e law naa? ⁸ Mido haalana on: o wallan 6e law. Kaa so Bii Neddo waroyii, omo tawa goondin6e mo e leydi ndii naa?

Bannadol haala Farisanke e duwaaje

⁹ Yim6e jogorii6e ko'e mum'en yo foocitiibe, njataaki wobb6e, 6een o wadani ngol bannadol:

¹⁰ —Wor6e didon naati ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa ngada duwaawu. Gooto oo Farisanke, goddo oo duwaaje. ¹¹ Farisanke oo darii ana duworoo ley bernde mum hono nii: «Laamdo, mi yettirii ma ko mi nanndaali e yim6e heddiibe 6ee, dum woni wuy6e e ooñiibe e jeenoobe, e ko mi nanndaali e oo doo duwaaje koo. ¹² Mido hoora yontere fuu cili didi, mido itta jakka e huunde fuu ko ke6u-mi.» ¹³ Duwaaje oo nee darii to toowti, huli fay tiggitaade kammu, jurginii, ana wiya: «Laamdo yurmam, mi luuttoowo.» ¹⁴ Haya, mido wiya on: oo hooti yo nanngiraado poocitiido, wanaa oo too. Sabi mawninkiniido fuu leydinte, leydinkiniido fuu toownete.

No Iisaa duwanorii cukaloy

¹⁵ Won waddan6e Iisaa cukaloy keccoy, yalla omo mema koy. Kaa nde taalibaa6e 6ee njiinoo dum ndee, ndarii ana njahoo e yim6e 6ee. ¹⁶ Non Iisaa noddi taalibaa6e 6ee, wii dum'en:

—Accee cukaloy koy ngara e am, pati ka6ee koy, sabi wa'u6e no makkoy nii 6ee njey Laamu Laamdo oo. ¹⁷ Mido haalana on goonga: mo jabiraali Laamu Laamdo oo no cukalel nii fuu, naatataa hen!

No Iisaa e gorko arsukunte ngaddi

¹⁸ Gooto e hooree6e Yahuudiyankoo6e lamndii mo, wii:

—Moobbo moyyo, kodum kaan-mi wadude faa mi he6a nguurdam ndu-umiidam?

¹⁹ Iisaa wii mo:

—Ko saabii so ada noddira kam moyyo? Moyyo walaa so wanaa gooto, oo woni Laamdo. ²⁰ Ada anndi dii doo sariyaaji: «Pati jeenu, pati jaadu hoore, pati wuju, pati seeda fenaande, teddin inna maa e baam maa.»*

²¹ Hooreejo oo jaabii mo, wii:

—Mido haybi dum fuu gila e cukaaku am.

²² Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii mo:

* 18:20 Pergu 20.12-16; Fillitagol Tawreeta 5.16-20

—Aɗa njakoraa huunde wootere: soottu ko njogi-ɗaa koo fuu, ndokkaa kaalisi oo misikiina'en. Nden, a heban jawdi dow kammu. Caggal dum, ngaraa, njokkaa kam.

²³ Kaa nde mo nanunoo dum ndee, mo njirbinii, sabi o arsukunte joldo.

²⁴ Iisaa yeewi mo, wii:

—Hee naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo ana tiidi! ²⁵ Sabi yaɓɓoraade ngelooba e wuddere mesalal ɓuri newaade, diina naatugol arsukunte e Laamu Laamɗo.

²⁶ Hettindantooɓe mo ɓee mbii:

—Ndennoo, homo woni kisoowo?

²⁷ Iisaa jaabii:

—Do yimɓe dum laatataako, kaa edum laato to Laamɗo.

²⁸ Piyeer jaɓɓitii, wii:

—Minen, min njoppii ko min njogii fuu, min njokkii e maa.

²⁹ O wii ɓe:

—Mido haalana on goonga: nedɗo fuu joppirɗo galle mum naa jom suudu mum naa sakiraaɓe mum naa saaraaɓe mum naa sukaaɓe mum saabe Laamu Laamɗo, ³⁰ heban cowe keewɗe e oo doo wakkati mo ngon-ɗen e mum jooni, heɓa nguurndam nduumiidam e wakkati garoyoowo oo duu.

No Iisaa sapporii nde tatabere maayde mum e wuurtugol mum

³¹ Iisaa noddii taalibaaɓe mum sappo e ɗiɗon ɓee, wii dum'en:

—Kettinee, eden nii njabbita Urusaliima. Ko annabaɓe mbinndunoo haala Bii Nedɗo koo fuu, tabitan. ³² Sabi o wadete e juude heeferɓe, ɓe njaayra mo, ɓe torra mo, ɓe tutta e makko, ³³ ɓe piya mo dorri, ɓe mbara mo. Kaa jalooma tatabo oo, mo wuurtan.

³⁴ Taalibaaɓe ɓee paamaali haala kaa. Maanaa makka suudanike ɓe, ɓe anndaa ko o yidi wiide.

No Iisaa wumtiniri bumɗo

³⁵ Nde Iisaa ɓadinoo Yeriko ndee, tawi bumɗo ana joodii sera laawol ngol, ana garbinoo. ³⁶ Oon maati jamaa ana yaɓɓoo, lamndii ko dum woni? ³⁷ Be mbii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo bettotoo doo.

³⁸ O wulli, o wii:

—Iisaa, taanii Daawuuda, yurmam!

³⁹ Ardiiɓe ɓee ndarii ana njahoo e makko, ana mbiya o deyyinoo. Kaa o ɓeydii wullude, omo wiya:

—Taanii Daawuuda, yurmam!

⁴⁰ Iisaa darii yamiri ɓe ngadda mo e mum. Nde mo ɓadinoo ndee, Iisaa lamndii mo, wii:

⁴¹ —Kodum njid-ɗaa mi wadane?

O wii:

—Moobbo, mi hewta gite am!

⁴² Iisaa wii mo:

—Wumtu, goondinal maa danndii ma.

⁴³ Don e don o wumti, o jokki e mum, omo yetta Laamɗo. Nde yimɓe ɓee njiinoo dum ndee, ndarii ana njetta Laamɗo.

19

No Jakayus goondiniri Iisaa

¹ Iisaa naati Yeriko, ana seeka ngeenndi ndii. ² Gorko biyeteɗo Jakayus ana wonnoo ton. O hooreejo duwaape'en, o arsukunte duu. ³ Omo yidunoo yiide Iisaa faa o annda ko woni, kaa o ronkii saabe ɓillondiral, nde wonnoo

mo daɓɓo. ⁴ O dogi, o arditii, o ɗabbi lekki ɗo Iisaa yaɓɓortoo ɗoo faa o yiya ɗum. ⁵ Nde Iisaa yottinoo nokku oo ndee, tiggittii, yii mo, wii:

—Jakayus, yaawnu jippa, sabi ana haani mi jippoo galle maa hannde.

⁶ Jakayus yaawni jippii, jaɓɓorii mo seyo. ⁷ Yiiɓe ɗum ɓee fuu keddii ana ɗurɗurta, ana mbiya:

—O jippanoyike luuttoowo.

⁸ Kaa Jakayus darii yeeso Iisaa, wii:

—Moobbo, mi hokkan feccere jawdi am fuu misikiina'en. So won mo teetumi huunde, mi yoɓan ɗum cowe nay.

⁹ Iisaa wii mo:

—Hannde, kisindam naatii e oo galle, sabi oo duu yo taanii Ibarahiima!

¹⁰ Sabi Bii Nedɗo warii tewtude majjuɓe faa hisina ɗum'en.

Bannɗol haala mutakal

¹¹ Yimɓe ana ngondi e hettindaade haala Iisaa, faa o fawi hen bannɗol gonngol. Sabi o ɓadike Urusaliima, kasen duu yimɓe miilii Laamu Laamɗo ɓannan jooni temmbu. ¹² O wii:

—Gorko dimo ɗor yehi leydi ngodɗundi faa lamminee, caggal ɗum, warta.

¹³ O noddi kaadime'en makko sappo, o hokki gooto maɓɓe fuu mutakal kanɗe, o wii ɓe: «Njaagoree faa mi warta.» ¹⁴ Kaa nde wonnoo yimɓe ngeenndi makko njidaa mo, ɓe immi nelaarɓe caggal makko, ɓe mbii: «Min njidaa o laamoo min.»

¹⁵ Nde mo lamminaa so mo warti ndee, mo yamiri mo noddanee kaadime'en ɓe mo halfini jawdi ɓee, faa mo annda ko gooto maɓɓe fuu tinorii e jaagu mum oo. ¹⁶ Arano oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal sappo.»

¹⁷ O wii ɗum: «Golle maa gasii sanne kaadime lobbo. Nde wonnoo a hoolnike e ko famɗi, mi lamminii ma geelle sappo.» ¹⁸ ɗidaɓo oo wari, wii: «Kalfaado, mutakal maa ngal tinike mutakal joy.»

¹⁹ O wii: «Aan duu, mi lamminii ma geelle joy.» ²⁰ Caggal ɗum, godɗo kasen wari, wii: «Kalfaado, annii mutakal maa, mi piɓunooɗo ngal e fetalaare ²¹ sabi mido hule. Sabi a gorko ɗaɗuɗo, aɗa ɓama ko a resaali, aɗa hetta ɗo a aawaali.»

²² O wii ɗum: «Dara! Haalaaɗi maa jaati cariran-maa-mi, aan kaadime laaliɗo. Aɗa anndi mi gorko ɗaɗuɗo, mi ɓaman ko mi resaali, mi hettan ɗo mi aawaali.

²³ Ko saabii so a wadaali jawdi am ndii e ley banki, yalla ana ɗana ko keɓumi hen so mi wartoyii?» ²⁴ Caggal ɗum, kalfaado oo wii kaadime'en mum ɓee: «Teetee mo mutakal ngal, ndokkon ngal jogiiɗo mutakal sappo oo.»

²⁵ Be mbii mo: «Kalfaado, kanko, omo jogii mutakal sappo.» ²⁶ O wii: «Midɗo haalana on, jogiiɗo fuu ɓeydante, kaa mo walaa, fay seeda mo jogii oo teetete. ²⁷ Kaa wayɓe am ɓe njidaa mi laamoo ɗum'en ɓee, ngaddee ɓe ɗoo, mbaron ɓe yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima

²⁸ Nde Iisaa tilinoo haalde ɗum ndee, arɗii woɓɓe ɓee, ɗabbiti fa'i Urusaliima. ²⁹ Nde o ɓadiɗo Baytifaaji e Baytaniya hedde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, o neli taalibaarɓe makko ɗiɗon, ³⁰ o wii ɓe:

—Njehee, naatoyee e ngeenndi ngonndi yeeso mon ndii, on tawan mola ndakiiwa nga fay gooto wadɗaaki abada ana haɓɓii. Kumton nga, ngaddon nga ɗoo. ³¹ So won biido on, «Ko saabii so oɗon kumta nga?» mbiyon ɗum hono nii: «Moobbo ana haajaa nga.»

³² Nelaarɓe ɓee njehi, tawri no o wiiri ɗum'en nii. ³³ E ley humtugol maɓɓe mola ngaa, jeyɓe mola ngaa ɓee mbii:

—Ko kumtirton mola ngaa?

³⁴ Be njaabii, ɓe mbii:

—Moobbo ana haajaa nga.

³⁵ Nii 6e naɓani Iisaa mola ngaa, 6e njappi e magga saayaaji maɓɓe, o waddii. ³⁶ No o yaarata nii, 6e mbeerti saayaaji maɓɓe dow laawol ngol. ³⁷ Nde o faandii Urusaliima ndee, hedde jipporde waamnde haayre wiyeteende Jaytun, tawi taalibaaɓe 6ee fuu ana keewi seyo, ndarii ana njetta Laamɗo e daande toownde, saabe deental kaayɗe ɗe 6e njiinoo ɗee. ³⁸ E6e mbiya:

—Barke woodanii kaananke gardoowo e dow innde Joomiraado!* Jam dow kammu. Teddeengal woodanii Laamɗo Toowɗo!

³⁹ Yoga e Farisa'en tawaaɓe e jamaa oo 6ee mbii mo:

—Moobbo, haja taalibaaɓe maa 6ee!

⁴⁰ O jaabii 6e, o wii:

—Midɗo haalana on, so kamɓe 6e ndeyyii, kaaye ɗee ngattata wullude!

No Iisaa woyirani Urusaliima

⁴¹ Nde o ɓadino, so o yii ngeenndi ndii ndee, o woyi ndi, ⁴² o wii:

—So aan duu, aɗa anndunoo hannde ko hokkete jam...! Kaa jooni, ɗum suudaama e gite maa. ⁴³ Nalaade ngaran nde wayɓe maa moyyinta cuudorde, pile, ɓille, ⁴⁴ ngurjine, kalke aan e ɓiɓɓe maa fuu. ʼBe njoppataa e maa fay haayre wootere ana fawii dow wonnde, sabi a annditaali wakkati mo Laamɗo wari faabaade ma oo.

No Iisaa ribbiri jaagotoobe ley Suudu Dewal Mawndu

⁴⁵ Caggal dum, o naati daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu, o darii omo ribba jaagotoobe, ⁴⁶ omo wiya ɗum'en:

—Ana winndii: «Suudu am laatoto rewruɗu Laamɗo»,† kaa onon, on ngadii ndu suudorde yanoobe.

⁴⁷ Iisaa ana waajoo jannde fuu ley Suudu Dewal Mawndu nduu. Hooreeɓe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya e mawɓe leɗol ngol 6ee ana ndaara no masinbinira mo, ⁴⁸ kaa 6e ndonkii heɓude laawol, sabi yimɓe 6ee ana ngattani haalaaji makko dii hakkille faa sanne.

20

Do yamiroore golle Iisaa iwri

¹ Jannde wootere Iisaa ana janngina yimɓe ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu. E ley no o jannginirta 6e Kabaaru Lobbo oo nii, mawɓe 6ee e hooreeɓe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya ngari e makko, ² mbii mo:

—Yamiroore hende ngollirtaa ko ngollataa koo? Homo yamir maa ngollaa ɗum?

³ Iisaa jaabii 6e, wii:

—Miin duu, huunde wootere tan lamndotoo-mi on. Njaabo-ɗon kam ɗum:

⁴ lootogal batisima Yaayaa ngal, to Laamɗo iwri naa to yimɓe?

⁵ Be ndawridi hakkunde maɓɓe, 6e mbii:

—So en mbii to Laamɗo, o wiyan: «Ndenoo ko saabii so on ngoondinaali Yaayaa?» ⁶ Kaa so en mbii «yimɓe», jamaa oo wedoto en kaaye, sabi 6e fuu eɓe tayori Yaayaa yo annabaajo.

⁷ Non 6e njaabii 6e anndaa to lootogal batisima Yaayaa iwri. ⁸ Iisaa wii 6e:

—Haya miin duu, mi haalantaa on yamiroore nde ngolliran-mi ko ngollan-mi koo.

Banndol haala remooɓe bonɓe

⁹ Iisaa fuddi haalande yimɓe ngol banndol, wii:

—Neddo gooto tuti ngesa peguuje, hasiri nga remooɓe, dawii. O ɓooyi e dawol makko ngol. ¹⁰ Nde teɓugol yottinoo, o neli golloowo makko to

* **19:38** Jabuura 118.26 † **19:46** Esaaya 56.7; Yeremiya 7.11

remooɓe ɓee too, ɓe ngaddanoya mo ngedu makko e ɓiɓɓe peguuje dee. Kaa remooɓe ɓee pii nelaado oo, mbirfini dum juude teete. ¹¹ O neli e maɓɓe golloowo godɗo, ɓe pii oon duu, ɓe koyni dum, ɓe mbirfini dum juude teete. ¹² O neli kasen golloowo tataɓo, ɓe mbarmini oon, ɓe ndibbi dum. ¹³ E oon wakkati, jom ngesa oo wii: «Hono ngadan-mi? Ooho, mi nelan ɓiyam gorko korsudo oo, yaama ɓe njaagoo mo!» ¹⁴ Kaa nde remooɓe ɓee njiinoo ɓiddo oo ndee, mbiyondiri hakkunde mum'en: «Oo woni donoowo mo, mbaren mo, keddoro-ɗen ngesa ngaa!» ¹⁵ Be mbedii mo to caggal ngesa too, ɓe mbari mo. Jooni nee, hono jom ngesa oo waddata e maɓɓe? ¹⁶ O waran, o halka remooɓe ɓee, o hasira ngesa ngaa woɓɓe.

Nde yimɓe ɓee nannoo dum ndee, mbii:

—Pati hono majjum laato!

¹⁷ Iisaa yeewi ɓe, wii:

—Ndennoo, kodum woni maanaa ko winndii koo:

«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,

kanum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii?»*

¹⁸ Neddo fuu caamdo e nden haayre, helan. Neddo fuu mo nde saami e mum, noyoto.

¹⁹ Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinooɓe sadaka paamii banndol ngol e mum'en fewti. Be njiidiino nanngude mo don e don, kaa ɓe kulii yimɓe.

Haala yoɓugol lampo

²⁰ Dunkee'en Sariya e hooreeɓe yottinooɓe sadaka ngattani Iisaa hakkille, neli horooɓe nanndinkiniibe e moyyube, yalla ana keɓa e haala makko laawol, ngada mo e juude goforneer laamiido leydi ndii oo, sara dum. ²¹ Been lamndii mo:

—Moobbo, miden anndi ko kaalataa koo e ko mbaajoto-daa koo yo goonga, miden anndi a ɓurdintaa yimɓe, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga.

²² Minen nee, ana dagoo min ndokka kaananke Roma mawdo oo lampo naa dagaaki?

²³ Nde wonnoo o faamii hiila maɓɓe kaa, o wii ɓe:

²⁴ —Kollee kam mbuudu cardi! Natal homo e innde homo woni doo?

Be mbii:

—Kaananke Roma.

²⁵ Caggal dum, o wii ɓe:

—Ndennoo ndokkee kaananke Roma oo ko jey, ndokkee Laamdo duu ko jey.

²⁶ Be ndonki heɓude laawol e ko mo haalata yeeso yimɓe koo, jaabu makko oo haayni ɓe, ɓe ndeyyini.

Haala immitagol maayɓe

²⁷ Yoga e waalde Saduki'en ngari e Iisaa. Kamɓe ngoni fennuɓe immital. Be lamndii mo, ɓe mbii:

²⁸ —Moobbo, Muusaa yamirii en, so neddo ɓamii debbo, maayii, heɓaali ɓiddo, mijum naa mawnum ɓamta debbo oo, yalla ana heɓana maaydo oo beyngu. ²⁹ Wadiino e ɓettaade rimdaabe njeddon. Arano oo ɓami debbo, maayi, heɓaali ɓiddo. ³⁰ Didaɓo oo ɓamti debbo oo, maayi, ³¹ tataɓo oo jokki hen. Hono nii njeddon ɓee fuu ɓamiri mo, dalaali ɓiddo. ³² Caggal maɓɓe ɓe fuu, debbo oo duu maayi. ³³ Ndennoo, jannde immital, homo e maɓɓe debbo oo laatotoo jom suudu mum? Sabi ɓe njeddon fuu ɓe ɓamiino mo.

³⁴ Iisaa jaabii ɓe, wii:

* 20:17 Jabuura 118.22

—Yimbe oo jamaanu ana bama, ana bamee. ³⁵ Kaa haandinaabe e ngurndam janngo, kajum e immitagol bee, bamataa, bamataake, ³⁶ sabi be mbaawaa maayde kasen. Be laatoto no malaa'ika'en nii, be biibe Laamdo, sabi be immitike e maayde. ³⁷ Kaa ko maaybe immitoto koo, fay Muusaa sappike dum e ley haala wuutuure. Sabi ton o noddiri Joomiraado oo «Laamdo Ibarahiima e Laamdo Isiyaaka e Laamdo Yaakuuba.»† ³⁸ Laamdo yo Laamdo wuurbe, wanaa Laamdo maaybe.‡ Sabi banngal makko yimbe fuu yo wuurbe!

³⁹ Yoga e dunkee'en Sariya mbii:

—Moobbo, a haalii goonga.

⁴⁰ Caggal dum, be cuusaali lamndaade mo fay huunde.

Kabaaru Almasiihu e Daawuuda

⁴¹ Iisaa wii be:

—Hono be mbaawiri wiide Almasiihu yo taanii Daawuuda? ⁴² Daawuuda e hoore mum wii e ley dewtere mum Jabuura:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda jaamo am,

⁴³ faa mi wada nja66aa waybe maa.»§

⁴⁴ Daawuuda «Joomam» noddirta mo, ndennoo, hono mo laatortoo taanum tan?

No Iisaa feliri dunkee'en Sariya

⁴⁵ Nde wonnoo yimbe bee fuu ana kettindanoo mo, o wii taalibaaabe makko bee:

⁴⁶ —Ndeentee e dunkee'en Sariya yidube yiiloraade saayaaji mawdi e jowteede ley luumooji, foodantoobe joolle burde teddude e ley cuudi baajordi e ley yanngeji fuu. ⁴⁷ Ebe teeta cuudi rewbe talka'en be worbe mum'en maayi, ebe njuutina duwaawuuji ma66e faa be nanndinkinoo e moyyube. Kambe, jukkungo naawngo burata jippineede e ma66e.

21

Haala sadaka burdo moyyude

¹ Iisaa hunci gite, yii arsukunte'en ana ngada sadakaaji mum'en e keesu sadaka oo. ² Mo yii debbo misikiino mo gorum maayi, kajum duu ana wada hen buudi didi. ³ E ley dum, o wii:

—Mido haalana on goonga: oo debbo misikiino, ko o wadi e ley keesu oo koo, buri ko bee too fuu ngadi hen koo. ⁴ Sabi be fuu, ko bonnantaa be huunde tan be ngadi hen, kaa kanko debbo oo, ko o hasindini e mum o wadi hen, ko o jogii faa o wuurda koo fuu.

Haala taagumansaaji kollooji timmoode aduna

⁵ Won yogaaabe ana kaala haala Suudu Dewal Mawndu nduu, no ndu njardiniraa kaaye e kulle cakkaade. Nden Iisaa wii:

⁶ —Ko njiyatoo koo, wakkati waran nde fay haayre wootere heddataako doo ana fawii dow wonnde, fuu wurjinte.

⁷ Be lamndii mo, be mbii:

—Moobbo, humpitin min nde dum wadata. Taagumansa homo hollata wadugol kudde dee fuu?

⁸ O wii:

† 20:37 Pergu 3.6 ‡ 20:38 Gila e jamaanu Muusaa tawi Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gila ko 6ooyi. Ko Laamdo wii yo Laamdo ma66e koo, holli e6e nguuri. § 20:43 Jabuura 110.1

—Ndeentee pati on yonnye. Heewbe ngardan innde am, mbiya: «Miin woni kanko», «Wakkati oo badike». Pati njokkee 6e. ⁹ So on nanii golowole e murtereeji, pati kulee. Ana tilsi dum wada tafon, kaa dum wanaa timmoode don e don.

¹⁰ O jokki wiide:

—Lepol haɓan e lepol, laamu haɓan e laamu, ¹¹ dimmbande leydi mawde e yolbereeji ngadan, jawuuji bondi ngaran e nokkuuje yogaaɗe, kulle kulbiniide e taagumansaaji mawdi ɓanngan dow kammu. ¹² Kaa gila dum fuu dum wadaali, yimbe nanngan on, torra on cara on ley cuudi baajordi, mbede-don e kasu, naɓe-don yeeso kaanankooɓe e saroɓe saabe am. ¹³ Dum hokkan on seettanaade kam. ¹⁴ Piɓee anniya e berde mon mbaason lanndinanaade no ndanndirton ko'e mon, ¹⁵ sabi mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko waybe mon ɓee fuu mbaawaa salaade naa yeddude. ¹⁶ Saaraabe mon e sakiraabe mon e koreeji mon e gidiraaɓe mon, kaɗum'en njambotoo on, mbara yoga e mon. ¹⁷ Yimbe fuu mbaɗan on saabe am, ¹⁸ kaa fay leembol ko'e mon majjataa. ¹⁹ Muɗal mon ndanndirton yonkiiɗi mon.

No Urusaliima halkirtee e no Bii Neddo oo wartirta

²⁰ —Nde njii-don Urusaliima ana filaa konuuji fuu, anndee helde mum badike. ²¹ Oon wakkati, ɓe dum tawi Yahuudiya fuu, yo ndogu peewa baamle kaaye, ɓe dum tawi e ley ngeenndi ndii fuu, yo njaltu e mayri, tawaaɓe ladde duu, pati naattu ngeenndi ndii. ²² Sabi deen jalaade yo jalaade yobtagol, faa ko winndii koo fuu tabita. ²³ Bone woodanii haamili'en e muyninoobe ley deen jalaade! Sabi torraaji mawdi njanan e leydi ndii, jukkungo jippoo e lepol ngol. ²⁴ Be camminirte kaafaawi, ɓe nanngɗe, ɓe naɓee hakkunde heefɓe. Been ndippan e Urusaliima faa nde wakkati mum'en timmi.

²⁵ Taagumansaaji ngadan e naange e lewru e koode. Kulol wadan e leydi ndii, faa lepi dii fuu mbembee saabe dillere geeci e bempeeje mum. ²⁶ Yimbe modoto saabe kulol so miilike albalaawu jippotoodo e aduna oo, sabi fay kulle gonde dow kammu deɗe ndimmboto. ²⁷ E oon wakkati, Bii Neddo oo yiyete, ana wara e duule, ana warda baawde e teddeengal manngal. ²⁸ Onon, so dum fuddii wadude, ceyo-don, njoonndoro-don soottiteede mon badike.

Banndol haala ibbe

²⁹ Caggal dum, o haalani ɓe ngol banndol:

—Taykitee ibbe e ledde godde deɗe fuu. ³⁰ So on njii de mbillitii, odon anndi onon e ko'e mon, ndunngu badike. ³¹ Hono non, so on njii deen kulle ana ngada, anndee Laamu Laamdo oo badike. ³² Mido haalana on goonga: oo jamaanu timmataa, tawee kuddɗe deɗe fuu ngadaali. ³³ Kammu e leydi timman, kaa haalaaji am dii timmataa abada.

Haala jeertanagol gartol Almasiihu

³⁴ —Ndeene ko'e mon pati berde mon metta, so kebbinoro-don yaraawo faa cigiron, so cunlanon aduna, so jannde gartol Almasiihu ndee juhira on ³⁵ no piccal nii. Sabi ende wara dow yimbe aduna fuu. ³⁶ Ndennoo, njeerto-don wakkati fuu, nduwo-don, yalla odon keɓa dadude e deen kulle gadooje fuu, mbaawon daraade yeeso Bii Neddo oo.

³⁷ Nalooma, Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, jemma, o yaltan, o waaloya dow waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ³⁸ Yimbe fuu ana immoo, ana njaha to Suudu Dewal Mawndu too gila beetee kecco faa kettindanoo mo.

22

No hooree6e ndawriri faa nannga Iisaa

¹ Wakkati iidi mo buuru yuufinaaka biyeteedo Paska oo 6adike. ² Hooree6e yottinoo6e sadaka e dunkee'en Sariya 6ee ana tewta no mbarda Iisaa, kaa e6e kula yim6e 6ee.

³ Nden Ibiliisa naati e Yahuuda annditirteedo Isikariyota, jeyaado e sappo e didon 6ee. ⁴ Yahuuda yehi haaldoyi e hooree6e yottinoo6e sadaka e hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu no o wadira Iisaa e juude mum'en. ⁵ Be ceyii, 6e podani mo 6e njeenan mo kaalisi. ⁶ O ja6i, omo fiya dabare no o jambortoo Iisaa tawa yim6e 6ee kumpitaaki.

Haala lanndinanaade hiraande iidi Paska

⁷ Iidi mo buuru yuufinaaka, nde 6e mboownoo hirsude jawdi Paska ndee, yottii. ⁸ Nden Iisaa neli Piyeer e Yuhanna, wii dum'en:

—Njehee lanndinaneen en hiraande iidi Paska faa naamen.

⁹ Be lamndii mo:

—Hoto njid-daa min lanndinoyoo nde?

¹⁰ O wii 6e:

—Yeewee, so on naatii ngeenndi ndii, on kawran ton e gorko, ana roondii mbulku ndiyam. Njokkee e makko faa e galle do mo naatata doo, ¹¹ mbiyon jom galle oo: «Moobbo wii suudu hondu naamdata e taalibaa6e mum 6ee hiraande iidi Paska?» ¹² O hollan on sooro manngo paraango, ton lanndinanton en dum.

¹³ Be njehi, 6e tawri hono no o wii 6e nii, 6e lanndinii hiraande Paska ndee.

No Iisaa hiirtidorii e taalibaa6e mum hiraande iidi Paska

¹⁴ Nde wakkati oo yottinoo ndee, o joodii kanko e sappo e didon 6ee. ¹⁵ O wii 6e:

—Mido yidi naamdude e mon sanne hiraande Paska ndee, gila mi torraaka.

¹⁶ Sabi mido wiya on: mi hiirtataako nde kasen faa naanne nde nde tabiti ley Laamu Laamdo.

¹⁷ O 6ami horde, o yetti Laamdo, o wii:

—Nannee dum, peccee dum e hakkunde mon ¹⁸ sabi mido wiya on: mi yarataa peguujam kasen faa nde Laamu Laamdo waroyi.

¹⁹ Kasen, o 6ami buuru, o yetti Laamdo, o helti, o hokki 6e, o wii:

—Dum yo terde am cakkiraade kammari mon, ngadee dum faa miccito-don kam.

²⁰ Hono non duu, nde 6e tilii hiraande ndee, o 6ami horde peguujam, o hokki 6e, o wii:

—Ndee doo horde woni aadi keyri. Aadi ndii tabintiniraama yiiyam am njupportoodam saabe mon. ²¹ Kaa jambotoodo kam oo ana naamda e am e la'al gootal. ²² Waajibi Bii Neddo dalira aduna no fodiranaa nii. Kaa bone woodanii jambotoodo mo oo!

²³ Hedde e6e lamndondira hakkunde ma66e homo e ma66e gollata oo golle.

No Iisaa waynorii taalibaa6e mum 6ee

²⁴ Nii taalibaa6e 6ee ndarii ana njeddondira hakkunde mum'en homo 6uri teddude. ²⁵ Iisaa wii 6e:

—Kaanankoo6e ana ndonna laamu mum'en dow lepi mum'en. Jom'en doole e ma66e 6ee duu ana njidi noddireede sooninkoo6e. ²⁶ Kaa onon, wanaa non dum laatortoo hakkunde mon. Ko kaan-don laataade dee, 6urdo teddude e mon yo laato hono cukalel, ardiido laato hono golloowo.

²⁷ Homo 6uri teddude, joodiido faa naama naa battinoowo naamdu? Wanaa

naamoowo oo naa? Kaa miin, mido wa'i hakkunde mon no battinoowo naamdu nii.

²⁸ Onon ngoni wondube e am e ley ko koro am ittete koo fuu. ²⁹ Kammari dum, miin duu, mi hokkii on laamu no Baabiraado am hokkiri kam laamu nii, ³⁰ faa naamden, njarden e la'al am ley laamu am, njoodo-don e dow joodorde kaanankooɓe, caron cuudi baaba Israa'iila sappo e didi dii.

³¹ Simon, Simon, Ibiliisa naagike faa seda on no alkama sedirtee nii. ³² Kaa mi naaganike ma pati goondinal maa mursee. Aan, so a wartii e am, ngadaa e sakiraabe maa bee semmbe.

³³ Piyeer wii mo:

—Kalfaado, mi lanndinike naɓdeede e maa kasu e wardeede e maa!

³⁴ Kaa Iisaa wii:

—Piyeer, mido haalane: fade ndontoori jogginde hannde a wiyam a anndaa kam cili tati.

³⁵ O wii ɓe kasen:

—Nde nelunoo-mi on rafi dannga e mbasu e pade, won ko naki on naa?

Be mbii:

—Walaa!

³⁶ O wii ɓe:

—Jooni kaa, jogiido dannga ɓama, jogiido mbasu naɓora, mo walaa kaafaawi, sootta saaya mum sooda ngooti. ³⁷ Sabi ana winndii mi hiisodete e bonɓe.* Mido wiya on: ana tilsi dum hewtoo kam. Ko cappanaa-mi koo fuu goondan.

³⁸ Be mbii:

—Kalfaado, kaafaaje didi annii!

O wii ɓe:

—Heyii!

No Iisaa naagorii Laamdo dow waamnde haayre Jaytun

³⁹ Iisaa yalti, fa'i waamnde haayre wiyeteende Jaytun no o woowiri nii. Taalibaaɓe makko ɓee njokki e makko. ⁴⁰ Nde o yottinoo ndee, o wii ɓe:

—Nduwee pati on ceyte.

⁴¹ Caggal dum, o toowtiri ɓe ko waarata e wedannde haayre, o diccii, omo duwoo, ⁴² omo wiya:

—Baaba, so a muuyii, woddinam ndee horde bone. Kaa pati laato sago am, laato sago maa aan!

⁴³ Oon wakkati fuu, malaa'ika iwruɗo dow kammu ɓanngani mo, hokki mo semmbe. ⁴⁴ O ruubi faa walaa seese, o beydii tekkinde duwaawu makko, nguli makko ana toɓɓa e leydi no toɓɓe yiyam nii. ⁴⁵ Nde o tilii duwaade ndee, o wirfitii e taalibaaɓe makko ɓee, o tawi eɓe daanii saabe terde baatude. ⁴⁶ O wii ɓe:

—Kodum daanoto-don? Immee nduwo-don, pati on ceyte!

No Iisaa nanngiraa

⁴⁷ Omo e haala kaa faa jamaa wari. Biyeteedo Yahuuda, gooto e sappo e didon ɓee, ardii ɓe. Yahuuda battitii Iisaa faa buuccoo dum. ⁴⁸ Iisaa wii mo:

—Yahuuda, buccaango njamborto-daa Bii Neddo oo naa?

⁴⁹ Nde wondube e Iisaa ɓee njii ko wadata koo ndee, mbii:

—Kalfaado, min coppa ɓe kaafaaje naa?

⁵⁰ Non gooto maɓɓe soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawdo tayi nowru mum naamuru. ⁵¹ Iisaa jaabii, wii:

—Daldee nii!

* **22:37** Esaaya 53.12

O memi nowru kaadime oo, o sellini dum. ⁵² Iisaa haalani warbe nanngude dum bee, mawbe bee e hooreebe yottinoobe sadaka e hayboobe Suudu Dewal Mawndu bee, wii:

—Ko ngardu-don e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono mi janoowo? ⁵³ Nannde fuu mido wondunoo e mon ley Suudu Dewal Mawndu nduu, on pawaali e am junngo. Kaa jooni yo wakkati mon, jooni yo wakkati mo nimre laamotoo.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

⁵⁴ Be nanngi Iisaa, be ngusi dum faa ley galle Jottinoowo Sadaka Mawdo. Piyeer jokkitii mo fali daawre hakkunde maabe. ⁵⁵ Yiite hubbanooma hakkunde daalaare galle oo, Piyeer wari jooddii e joodiibe ton bee. ⁵⁶ Kordo gooto yii omo fewti e fooyre ndee, taykitii mo faa gasi, wii:

—Oo duu e makko wondunoo.

⁵⁷ Nii Piyeer yeddi mo, wii:

—Banndam debbo, mi anndaa mo fey.

⁵⁸ Nde booynoo seeda, goddo yii mo, wii:

—Aan duu e maabe njeje-daa!

Piyeer wii oon:

—Gido, mi jeyaaka e maabe!

⁵⁹ Faa wadi leer caggal mum, goddo kasen immi haala kaa, wii:

—Tayoral, kanko duu omo wondunoo e makko, sabi o Galilinke.

⁶⁰ Piyeer jaabii, wii:

—Gido, mi faamataa ko kaalataa koo!

O tilaaki haalde, faa ndontoori joggini. ⁶¹ Nden Iisaa yeecitii, yeewi Piyeer. Non Piyeer miccitii konngol ngol Iisaa haalannoo dum ngol: «Fae ndontoori jogginde hannde, a wiyan a anndaa kam cili tati.» ⁶² O yalti sella, o darii omo woya faa omo heppiya.

No mawbe diina cariri Iisaa

⁶³ Yimbe nanngube Iisaa bee ndarii ana njaayra dum, ana piya dum. ⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, ebe lamndoo mo, ebe mbiya:

—Annditin homo fii maa!

⁶⁵ Hedde ebe mbiya mo bihiile bonde.

⁶⁶ Nde weetunoo ndee, waalde Saahiiibe ndee hawriti, dum woni mawbe lepol ngol e hooreebe yottinoobe sadaka e dunkee'en Sariya. Iisaa waddaa yeeso maabe. ⁶⁷ Be mbii dum:

—So aan woni Almasiihu oo, haalan min.

O wii be:

—Fay so mi wii on non, on njaabataa. ⁶⁸ So mi lamndike on duu, on njaabataako. ⁶⁹ Kaa gila jooni, Bii Neddo oo joodoyto jaamo Laamdo, Jom Baawde oo.

⁷⁰ Be fuu be mbii:

—Ndennoo a Bii Laamdo naa?

O wii be:

—No mbii-don nii.

⁷¹ Be mbii:

—En kaajaaka seedee hankasen, nde wonnoo o haaldii hunduko makko, en fuu en nanii!

23

No Pilaatu lamndorii Iisaa

¹ Caggal dum, waalde Saahiiibe ndee fuu immii, nabi Iisaa to Pilaatu goforneer oo. ² Be ndarii ebe ngullanoo mo, ebe mbiya:

—Min tawii oo ana jirkita lejol amen, ana hada dum yobude kaananke Roma oo lampo, ana wiya hoore mum yo Almasiihu, dum woni kaananke.

³ Pilaatu lamndii mo, wii:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankooḅe oo naa?

O jaabii, o wii:

—No mbii-ḅaa nii.

⁴ Pilaatu jabḅitii, wii hooreḅe yottinoḅe sadaka e jamaa oo fuu:

—Mi yiyaali e makko daliili fuu ko jukkata mo.

⁵ Kaa ḅe cattini e haala maḅḅe faa sanne, eḅe mbiya:

—Ko o waajotoo koo ana murtina yimḅe ley leydi Yahuudiya fuu, gila Galili to o fuddiri too faa ḅoo.

⁶ Nde Pilaatu nanunoo dum ndee, lamndii yalla o Galilinke naa? ⁷ O faami Iisaa e laamu Hirudus iwata, o neldi dum Hirudus. Sabi e ley ḅen jalaade tawi Hirudus ana Urusaliima. ⁸ Nde Hirudus yii Iisaa ndee, weltii hen sanne, sabi ḅooyii omo yidi yiide dum saabe ko mo nannoo e mum koo. Kasen duu omo yeloo yiide dum ana wada kaayḅe. ⁹ O lamndii dum lamndi keewḅi, kaa Iisaa jaabaaki fay huunde. ¹⁰ Hooreḅe yottinoḅe sadaka e dunkee'en Sariya ndarii ḅon, ana ngullanoo mo ko mbaawi fuu. ¹¹ Hirudus duu hoyni mo, jaayri mo, kaḅum e sordaasi'en mum, ḅoorni mo saaya lobba, neltiri mo Pilaatu. ¹² Nannde mum Pilaatu e Hirudus laatii gidiraabe, arannde ḅe honnondirnoḅe.

No Iisaa sariraa yo bareteedo

¹³ Pilaatu noddii hooreḅe yottinoḅe sadaka e mawḅe ḅee e yimḅe fuu, ¹⁴ wii dum'en:

—On ngaddanii kam oo nedḅo jirkitoowo yimḅe. Mi lamndike mo yeeso mon, kaa ko ngullaniri-ḅon mo koo fuu, mi yiyaali hen daliili ko jukkata mo.

¹⁵ Hirudus duu yiyaali e makko fay huunde, sabi o neltirii en mo. Anndee, oo gorko wadaali fay huunde ko warata dum. ¹⁶ Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo. [¹⁷ *]

¹⁸ Be fuu ḅe ngullidi daande wootere, ḅe mbii:

—War mo, njoppitanaa min Barabas!

¹⁹ Barabas nee yo uddiranoodo kasu saabe murtere wafunoonde e ngeenndi ndii, e saabe war-hoore. ²⁰ Pilaatu haaldi e maḅḅe cilol ḅidaḅol dow yidude yoppitinde Iisaa, ²¹ kaa ḅe ndarii eḅe ngulla, eḅe mbiya:

—Tontu mo! Tontu mo e leggal bardugal!

²² Pilaatu wii ḅe tataḅol:

—Kodum o wadi ko boni? Mi yiyaali e makko daliili fuu ko haani warde mo! Ndennoo, mi fiyan mo, mi yoppita mo.

²³ Kaa ḅe ḅeydii wullude gullaali mawḅi, eḅe mbiya o tontee. Gullaali maḅḅe ḅii njaalii Pilaatu, ²⁴ o fellisi wafande ḅe ko ḅe jaagii koo. ²⁵ O yoppitani ḅe mo ḅe jaagii yoppitee oo, oon yo uddiranoodo kasu saabe murtere e war-hoore. Kaa Iisaa, o wadi dum e juude maḅḅe, faa ḅe ngada dum ko weli ḅe.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

²⁶ Nde ḅe nabata mo ndee, ḅe nanngi gorko Sireenanke biyeteedo Simon, iwruḅo ley ladde. Be mbakkini dum leggal bardugal ngal faa jokka e caggal Iisaa. ²⁷ Yimḅe heewḅe njokki hen. Rewḅe duu ana hakkunde maḅḅe, ana mboya no dum foti mettude dum'en. ²⁸ Iisaa yeecitii rewḅe ḅee, wii dum'en:

—Rewḅe Urusaliima, pati mboyee kam, mboyee ko'e mon e ḅiḅḅe mon!

²⁹ Sabi jalaade ngaran nde yimḅe mbiyata: «Rewḅe rimarḅe e deedi ḅi

* **23:17** E ḅereji ḅooyḅi ḅii, yoga ana ḅeyda aaya 17:Nde wonnoo ana tilsi e Pilaatu iidi Paska fuu yoppitana ḅe kasunke gooto.

caawaali abada e endi di muyninaali, mbelii hoore!»³⁰ Nden, yimbe mbiyan baamle kaaye caama dow mum'en, mbiya tule cudda dum'en.³¹ Sabi so be ngadii nii gila cabal ngal keccal, hono laatotoo so ngal yoorii?

³² Be nabidi e Iisaa yimbe didon yanoobe. Been duu yo wareteebe.³³ Nde be njottinoo nokku biyeteedo Laalagal Hoore ndee, be tonti mo e leggal bardugal, kanko e yanoobe didon bee, gooto jaamo makko, goddo oo nano makko.³⁴ O wii:

—Baaba, yaafa be sabi be anndaa ko be ngadata.

Nii be pecciri kaddule makko urwa.³⁵ Yimbe ndarii don ana yeewa. Hooreebe bee duu ndarii ana njaayra mo, ana mbiya:

—O biltii wo66e, o bilta hoore makko so o Almasiihu, Cubaado Laamdo oo!

³⁶ Sordaasi'en bee duu njaayri mo, ngaddani mo biineegiri,³⁷ ana mbiya:

—So aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo, biltu hoore maa!

³⁸ Tawi ana winndii e tiimde hoore makko: OO YO KAAANANKE YAHU-UDIYANKOOBE.

³⁹ Gooto e yanoobe didon tontidaabe e makko bee ana jina mo, ana wiya:

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Biltu hoore maa, mbiltaa min minen duu!

⁴⁰ Kaa goddo oo jahii e oo too, wii:

—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo.⁴¹ Enen, en kebii ko kaandu-den, jukkeede men yo goonga jaati, sabi ko ngollu-den tan njobetete-den. Kaa kanko, o wadaali fay huunde ko dagaaki.

⁴² Caggal dum, o wii:

—Iisaa, miccito-daa kam so a laatitike kaananke.

⁴³ Iisaa wii mo:

—Mido haalane goonga: hannde jaati a wondoyan e am ley alijenne.

Haala maayde Iisaa

⁴⁴ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi ndii fuu faa wakkati yamnde tati kiikiide,⁴⁵ naange ni66i, heedoode faliinde ley Suudu Dewal Mawndu ndee seekii, laatii taye didi.⁴⁶ Iisaa wulli wullaango manngo, wii:

—Baaba, mi tummbii yonki am kii e junngo maa.

O haali dum tan, o dali aduna.⁴⁷ Nde hooreejo sordaasi'en oo yii ko wadi koo ndee, yetti Laamdo, wii:

—So goonga nii, oo neddo yo poocitiido!

⁴⁸ Jamaa garnoodo yeewde oo fuu, nde yiinoo ko wadi koo ndee, wirfitii terde mum ana mbaati.⁴⁹ Kaa anndube mo bee fuu, ndarii to toowti ana yeewa. Rewbe jokkunoo6e e makko gila leydi Galili bee ana e ma66e.

No tew Iisaa wadira e yanaande

⁵⁰⁻⁵¹ Gorko gooto ana jeyaa e waalde Saahii6e ndee, ana wiyee Yuusufu. Omo iwa Arimatiya, ngootiri e geelle leydi Yahuudiya. O gorko moyyo, poocitiido, omo doomunoo banngugol Laamu Laamdo oo. O tawdaaka e waalde Saahii6e ndee haala e golle.⁵² O yehi to Pilaatu, o ndaardi dum tew Iisaa,⁵³ o jippini dum leggal bardugal ngal, o filii dum e kasanke, o watti dum e yanaande asaande ley haayre, do fay gooto meedaali wateede.⁵⁴ Dum hawri e jannde lanndinal tawi jalaande fowteteende badike fuddude.

⁵⁵ Rewbe wondunoo6e e Iisaa gila Galili bee njokki e Yuusufu, njii yanaande ndee e no o wattiraa ley mayre,⁵⁶ kooti, moyyinoyi nebameeji uurooji.

Caggal dum, be powti jalaande fowteteende no yamiroore ndee wiiri nii.

¹ Beete law jannde alan, 6e pahi to yanaande too, tawi 6e na6orii nebameeji uurooji di 6e moyyinoo dii. ² Be tawi haayre ndee tallitaama, ittaama e damal yanaande ndee, ³ kaa nde 6e naatunoo ndee, 6e tawaali ton tew Iisaa, Moobbo oo. ⁴ E ley no hakkille ma66e jirkitorii nii, wor6e didon ndarii yeeso ma66e, ana 6oornii kaddule jalbooje. ⁵ Nii kulol nanngi 6e, 6e tuggi tiide ma66e e leydi. Oon wakkati wor6e 6ee mbii 6e:

—Ko saabii so odon tewta guurdo hakkunde maay6e? ⁶ O walaa doo, o immitike. Miccitee ko o haalannoo on leydi Galili koo ⁷ nde o wii: «Ana tilsi Bii Neddo oo wadee e juude luuttoo6e, tontee e leggal bardugal, immitoo jannde tata6ere.»

⁸ Nii 6e micciii haala Iisaa kaa. ⁹ Be iwi to yanaande too, 6e mbirfitii 6e kaalanoyi dum sappo e go'o 6ee e wob6e 6ee fuu. ¹⁰ Been rew6e ngonii: Mariyama mo Magdala e Yowanna e Mariyama inna Yaakuuba. Kam6e e rew6e wondunoo6e e ma66e 6ee kaalani dum nelaa6e 6ee. ¹¹ Nelaa6e 6ee njogorii haala ma66e kaa yo meere, calii goondinde 6e, ¹² kaa Piyeer immii, dogani yanaande ndee. Nde o yuurninoo ndee, kasanke oo tan o yii. Caggal dum, o hooti galle ma66e, o bemmaado saabe ko wadi koo.

No Iisaa 6anngirani taalibaabe mum didon dow laawol Emmayus

¹³ E oon jalooma jaati, didon e taalibaabe 6ee nanngi laawol wuro wiyeteengo Emmayus. Hakkunde ngoon wuro e Urusaliima ana waara e kilooji sappo e go'o. ¹⁴ E6e ngaajodoo ko wadi koo fuu. ¹⁵ E ley gaajaate ma66e dee e6e ndokkondira hakkillaaji, nii Iisaa e hoore mum hewtii 6e, waddi e ma66e jaadal. ¹⁶ Kaa heedoode wadaa e gite ma66e pati 6e anndita mo. ¹⁷ O wii 6e:

—Kodum ngaajoto-don e laawol mon ngol?

Non 6e ndarii, terde ma66e mbaati. ¹⁸ Gooto e ma66e biyeteedo Kiliyopas jaabii mo, wii:

—Aan tan gooto woni kodo ley Urusaliima mo anndaa ko wadi e ley jalaade dee koo naa?

¹⁹ O wii 6e:

—Kodum?

Be mbii mo:

—Ko wadi e Iisaa Nasaraatunke oo koo. O annabaajo, jom baawde ley haala makko e golle makko yeeso Laamdo e yim6e fuu. ²⁰ Kaa hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e men ngadi mo e juude laamu yalla omo jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal bardugal. ²¹ Miden njikkunoo kanko soottitotoo Israa'iila. Hannde woni jalooma tata6o ko dum wadi. ²² Kasen, yoga e rew6e amen kaaynii min. Be njehi to yanaande too beete law, ²³ 6e tawaali ton tew makko, 6e ngarti, 6e mbii malaa'ika'en 6annganii 6e, mbii omo wuuri. ²⁴ Caggal dum, yoga e wondiibe amen njaa6e to yanaande too 6ee, tawri no rew6e 6ee mbiiri nii, kaa kanko e hoore makko, 6e njiyaali mo.

²⁵ Oon wakkati Iisaa wii 6e:

—Hey onon famar6e hakkille! Booyii on ngoondinaali haala annabaabe!

²⁶ Wanaa ana tilsi Almasihu torree, naata e teddungal mum naa?

²⁷ Nden o fammini 6e ko Binndi dii fuu kaali haala makko, gila e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaabe 6ee.

²⁸ Nde 6e paandii wuro ngo 6e immanii ngoo ndee, Iisaa wadi hono o anniido 6ettaade nii. ²⁹ Nii 6e jaagii mo, 6e mbii:

—Heddoda e amen, sabi hiirii, jemma warii.

O jokki e ma66e, o jippanii 6e. ³⁰ Nde 6e njoodinoo e6e jaama ndee, o bami buuru, o yetti Laamdo, o helti buuru oo, o hokki 6e. ³¹ Non gite ma66e peerti, 6e annditi mo. Don e don o iwi e gite ma66e. ³² Gooto fuu darii ana wiya goddo:

—Nde o haaldata e men e laawol ngol omo fammina en Binndi dīi ndee, wanaa berde men buubii naa?

³³ Don e don, 6e immii 6e mbirfītii Urusaliima, 6e tawtoyi ton sappo e go'o 6ee e wondii6e mum'en ana kawriti. ³⁴ Been mbii:

—Goonga, Kalfaado men Iisaa wuurtii, o 6annganii Simon.

³⁵ Didon 6ee duu njantanii 6e ko wadunoo e laawol mum'en, e no annditiri mo nde o helti buuru ndee.

No Iisaa 6anngirani taalibaabe mum sappo e go'o 6ee

³⁶ Be tilaaki haalde, faa Iisaa e hoore mum darii hakkunde ma66e, wii 6e:

—Onon e jam!

³⁷ Be kuli, 6e demyii, 6e miili ko 6e njii koo yo mbeelu. ³⁸ Non o wii 6e:

—Ko hul6ini on? Ko saabii so odon miila dīi miilooji e berde mon? ³⁹ Yeewee juude am e koyde am, dum miin jaati. Memee kam, yeewon. Sabi mbeelu walaa tew, walaa gi'e no am nii.

⁴⁰ Nde o haalata dum ndee, o holli 6e juude makko e koyde makko. ⁴¹ Nde wonnoo 6e ndonkii goondinde saabe seyo e kaayde, o wii 6e:

—Odon njogii doo ko jaametee naa?

⁴² Be ngaddani mo tayre liingu cahaado, ⁴³ o nanngi nde, o jaami yeeso ma66e.

⁴⁴ Caggal dum, o wii 6e:

—Ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e e Jabuura cappii e am koo fuu, ana tilsii dum goonda. Dum jaati woni ko kaalannoo-mi on nde ngondunoo-mi e mon ndee.

⁴⁵ Oon wakkati, o udditi hakkillaaji ma66e, yalla e6e paama Binndi dīi. ⁴⁶ O wii 6e:

—Ana winndii Almasiihu oo torrete faa maaya, immitoto hakkunde maay6e jalooma tata6o. ⁴⁷ Ana winndii kasen: saabe makko lepi dīi fuu ooynante faa tuuba, ke6a yaafaamuya luutti. Dum ana fudda gila Urusaliima. ⁴⁸ Onon ngoni seettotoo6e kulle dee! ⁴⁹ Miin, mi neldan on ko Baabiraado am fodi koo fuu. Kaa keddee e ngalluure ndee, faa nde baawde gonde dow dee njippii e mon fuu.

No Iisaa njabbiniraa dow kammu

⁵⁰ Iisaa nabi 6e faa hedde Baytaniya, hunci juude, duwanii 6e. ⁵¹ Do o duwantoo 6e doo, o seerti e ma66e, o njabbinaa dow kammu. ⁵² Be kujidani mo, caggal dum, 6e mbirfodii Urusaliima e seyo manngo. ⁵³ Wakkati fuu e6e tawee ley Suudu Dewal Mawndu nduu, e6e njetta Laamdo.

Linjiila Iisaa Ngedu Yuhanna

No Konngol Laamdo laatorii neddo

¹ E puddoode biyeteedo Konngol ana woodi. Biyeteedo Konngol oo ana wondi e Laamdo, o Laamdo. ² Omo wondi e Laamdo gila puddoode. ³ E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde e ko woodi koo, tagaaka so wanaa e makko. ⁴ E makko nguurndam woni, dam nguurndam laatani yimbe fooyre. ⁵ Fooyre ndee ana yaayna ley nimre. Nimre ndee waawaa jifude nde.

⁶ Wadiino e wakkati, Laamdo neli neddo biyeteedo Yaayaa. ⁷ O seedee gardo haalde haala ndeen fooyre oo, yalla yimbe fuu ana ngoondinira saabe haala makko kaa. ⁸ Wanaa kanko woni fooyre ndee, kaa o seedee gardo haalde haala mayre oo. ⁹ Kayre woni fooyre goongaraare warnde ley aduna faa yaaynana yimbe fuu.

¹⁰ Biyeteedo Konngol oo ana ley aduna, kanko woni tagudo aduna oo, kaa aduna oo annditaali mo. ¹¹ Mo warii e lejol makko, kaa lejol makko jabbaaki mo. ¹² Kaa jabbiibe mo so ngoondini mo bee, o hokkii dum'en baawde laataade biibe Laamdo. ¹³ Been yo rimraabe ko wanaa muuyo terde, ko wanaa muuyo gorko, kambe be rimraabe iwruude to Laamdo.

¹⁴ Konngol ngol laatii neddo. Oon hofidi e meeden, o keewdo hinnee e goonga. Min njii teddeengal makko, teddeengal hono ngal Bajjo hebata e baam mum.

¹⁵ Yaayaa seettanike mo, eewnii, wii:

—Kanko woni mo kaalannoo-mi on haala mum oo, mbii-mi: «Caggal am ardiido kam waran, sabi omo woodi gila mi tagaaka.»

¹⁶ No hinnee makko foti heewde, en fuu en kebii, hinnee dow hinnee. ¹⁷ Saabe Muusaa kebir-den Sariya, kaa hinnee e goonga saabe Iisaa Almasiihu hebiraa. ¹⁸ Fay gooto yiyaali Laamdo abada. Jonnoo, Biddo bajjo gondudo e Baabiraado oo, kapum humpiti en mo.

No Yaayaa waajorii

¹⁹ Yahuudiyankoo06eUrusaliima neli Lewinkoo06e* e yottino06e sadaka to Yaayaa lamndoo kapum woni homo. ²⁰ O jaabii be ko selli:

—Miin, mi wanaa Almasiihu.

²¹ Be lamndii mo, be mbii:

—Aan, a homo? A annabi Iliyaasa naa?

O wii:

—Mi wanaa.

Be mbii:

—A Annabaajo oo naa?

O jaabii:

—Mi wanaa!

²² Be mbii mo:

—A homo ndennoo? Haalan min ko min kaaltanoya nelube min bee. Ko njogori-daa hoore maa?

²³ O jaabii, o wii:

—Miin woni «ooynoto06o ley ladde jeereende so ana wiya: moyyintinee laawol Joomiraado»,† hono no annabi Esaaya wiiri nii.

* **1:19** Yimbe lejol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa. † **1:23** Esaaya 40.3

²⁴ Nelaabe ɓee to Farisa'en iwri. ²⁵ Be lamndii mo:

—Ko saabii so ada loota yimɓe lootogal batisima, tawi a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oo?

²⁶ Yaayaa jaabii ɓe, wii:

—Miin, mido batisira ndiyam, kaa won dariido hakkunde mon mo on anndaa. ²⁷ Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay e humtude ɓoggi pade makko.

²⁸ Dum wadii Baytaniya ootoo banngge maayo Urdun, do Yaayaa batisannoo doo.

²⁹ Janngo mum, Yaayaa yii Iisaa ana wara e mum, wii:

—Anni, njawdiri Laamdo ndoondotoondi luutti aduna. ³⁰ Dum woni ko mbiinoo-mi e makko: «Neddo waran caggal am, ardiido kam, sabi omo woodi gila mi tagaaka.» ³¹ Miin, mi anndaano mo, kaa mi warii mido batisira ndiyam yalla omo ɓanngana Israa'iilankooɓe.

³² Yaayaa seettii, wii:

—Mi yii Ruuhu hono wuugaandu ana jippoo iwde dow kammu faa hodi dow makko. ³³ Miin, mi anndaano mo. Kaa neldo kam mi batisira ndiyam oo, kaɗum wii kam: «Oon mo njiyataa Ruuhu ana jippoo dow mum oo, kaɗum woni batisiroowo Ruuhu Ceniido.» ³⁴ Miin, mi yii, mi seettike kanko woni Bii Laamdo.

No Iisaa suborii taalibaaɓe mum aranndeeɓe

³⁵ Janngo mum kasen Yaayaa ana dardii e taalibaaɓe mum didon. ³⁶ O yii Iisaa ana ɓettoo, o wii:

—Anni, njawdiri Laamdo!

³⁷ Taalibaaɓe didon ɓee nani ko o haali koo, njokkitii Iisaa. ³⁸ Iisaa yeecitii, yii eɓe njokki e mum, wii ɓe:

—Kodum tewtaton?

Be njaabii, ɓe mbii:

—*Rabbii* (ɗum woni «Moobbo»), hoto njoodoto-ɗaa?

³⁹ O wii ɓe:

—Ngaree yeewee!

Nden ɓe ngari, ɓe njii do o joodotoo doo. Be ngondi e makko oon jalooma. Dum wadii wakkati kiikiide.

⁴⁰ Andire mijii Simon Piyeer oo yo gooto e didon nanɓe haala Yaayaa so njokkitii Iisaa ɓee. ⁴¹ Mawniiko Simon o adii fuu hawrude, o wii ɗum:

—Min njii Almasiihu.

(Dum woni Cuɓaado.)

⁴² O naɓi ɗum to Iisaa. Iisaa yeewi Simon, wii ɗum:

—Aan, Simon ɓii Yuhanna mbiyete-ɗaa, caggal jooni a innditirte Kefas.

(Kefas e Piyeer fuu gootum. Maanaa majjum yo haayre.)

⁴³ Janngo mum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipa, o wii ɗum:

—Jokkam!

⁴⁴ Filipa ana jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeyaa e mum ndee. ⁴⁵ Filipa hawri e Natanayel, wii ɗum:

—Min tawii mo haala mum winndaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaabe oo. O Iisaa Nasaraatunke ɓii Yuusufu oo.

⁴⁶ Natanayel wii mo:

—Ko moyyi ana waawi iwruude Nasaraatu naa?

Filipa jaabii mo:

—War yeew!

⁴⁷ Iisaa yii Natanayel ana feewi ɗum, wii:

—Oo yo Israa'iilanke jaati, kutee fuu walaa e makko.

⁴⁸ Natanayel wii mo:

—Hoto anndu-ɗaa kam?

Iisaa jaabii mo, wii:

—Mi yii ma ley ibbi gila Filipa noddaali ma.

⁴⁹ Natanayel jaabii, wii:

—Moobbo, a Bii Laamɗo, a kaananke Israa'iila.

⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wii:

—Saabe mi wii mi yii ma ley ibbi koo tan ngoondinir-ɗaa naa? A yiyan ko buri ɗum haaynaade.

⁵¹ Nden o wii Natanayel:

—Miɗo haalana on goonga: on njiyan kammu ana udditoo, on njiyan malaa'ika'en Laamɗo ana ɗabba ana njippoo dow Bii Nedɗo.

2

No Iisaa waɗiri haaynde ley kuurtungu

¹ Balɗe ɗiɗi caggal mum, kuurtungu waɗi ley ngalluure wiyeteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ana tawanoo ton. ² Iisaa e taalibaaɗe mum duu noddaama ngara kawra e kuurtungu oo. ³ Nde peguujam maɓɓe timmunoo ndee, inna Iisaa wii:

—Be ngalaa peguujam.

⁴ Iisaa jaabii mo, wii:

—Tama aan haalanta kam ko kaan-mi waɗude? Wakkati am yonaali tafon.

⁵ Inniiko wii gollooɗe ɓee:

—Ko o yamiri on fuu, ngadon.

⁶ Kaaye jeegom, asiide faa laatii hono pakaaje mawɗe ɗo Yahuudiyankooɗe lootete faa laɓɓinee banngal diina, ana ngonnoo ton. Honde fuu ana naanna bulki sappo ndiyam. ⁷ Iisaa wii ɓe:

—Kebbinee pakaaje ɗee ndiyam.

Be kebbini ɗe faa ɗe keewi. ⁸ O wii ɓe:

—Jooni kaa, ɗeɗee naɓanee hooreejo kuurtungu oo.

Be naɓi. ⁹ Nde hooreejo oo meedunoo ndiyam mbaylitaadam peguujam ɗam ndee, annditaali to ɗam ittaa. Kaa gollooɗe ɗeɗe ndiyam ɗam ɓee ana anndi. O noddi jommbaajo gorko oo, ¹⁰ o wii ɗum:

—Yimɓe fuu peguujam mbeldam mboowi adoraade. Nde yimɓe cigirii, nden ɗam welaa ɗam yaretee. Kaa aan, ada resi mbeldam ɗam faa jooni.

¹¹ Nii Iisaa golliri haaynde mum aranndeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O bannngini baawɗe makko, taalibaaɗe makko ɓee ngoondini mo.

¹² Caggal ɗum, o iwi Kaana, o yehi ngalluure wiyeteende Kafarnahum, kanko e inniiko e mijiraaɗe makko e taalibaaɗe makko. Be paɓɓi ton balɗe seeda.

No Iisaa ribbiri jaagotooɗe ley Suudu Dewal Mawndu

¹³ Nde iidi Yahuudiyankooɗe biyeteɗo Paska oo ɓadinoo ndee, Iisaa ɗabbiti Urusaliima. ¹⁴ O tawi ley daalaare Suudu Dewal Mawndu nduu julaaɗe ga'i e baali e soottooɗe buugaaji, kaɗum e weccooɗe kaalisi ana njoodii. ¹⁵ O nanngi ɓoggi, o sowi, o ribbi ɓe fuu ɓe njalta Suudu Dewal Mawndu nduu, kamɓe e ga'i maɓɓe e baali maɓɓe. O sankiti kaalisi weccooɗe, o hippi taabe maɓɓe.

¹⁶ O wii soottooɗe buugaaji ɓee:

—Ittee ɗum doo, pati ngadee suudu Baabiraado am nduu soottirdu.

¹⁷ Taalibaaɗe makko ɓee miccitii ko Binndi dii mbii koo:

«Jilli suudu maa laatanike kam sugulla.»*

¹⁸ Nden hooreeɗe Yahuudiyankooɗe mbii mo:

* 2:17 Jabuura 69.10

—Haaynde honde kollataa min ada foti wadude ko ngad-ɗaa koo?

¹⁹ Iisaa jaabii ɓe, wii:

—Ngurjinee Suudu Dewal nduu. So on ngurjinii ndu, on njiyan mido mahitoo ndu ley balde tati.

²⁰ Be njaabii mo:

—Nduu suudu mahiraama duubi capande nay e jeegom. Dee aan, a mahitoto ndu ley balde tati naa?

²¹ Kaa Iisaa hoore mum wappiri suudu nduu. ²² Nde Iisaa wuurtunoo ndee, taalibaaɓe mum ɓee miccitii o haaliino dum. Be ngoondini ko Binndi dii mbii koo e konngol o haalnoo ngol.

²³ Nde Iisaa faɓɓoynoo Urusaliima iidi Paska ndee, heewɓe ngoondini mo saabe njii kaayde de o wadi dee. ²⁴ Kaa Iisaa hoolaaki ɓe faa hokkita ɓe hoore mum, sabi omo anndi ɓe fuu. ²⁵ O hasindinaa fay gooto seettanoo mo ko woni e yimɓe, nde wonnoo omo humpitii ko woni e ɓii-aadama.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemus

¹ Won gorko Farisanke biyeteɗo Nikodemus, gooto e hooreɓe Yahu-udiyankooɓe. ² Oon gorko yehi to Iisaa jemma, wii dum:

—Moobbo, miden anndi a jannginoowo iwruɗo to Laamɗo, sabi fay gooto waawaa wadude hono kaayde de ngadataa dee so Laamɗo wondaa e mum.

³ Iisaa jaabii mo, wii:

—Mido haalane goonga: fay gooto waawaa yiide Laamu Laamɗo tawee rimtaaka kasen.

⁴ Nikodemus wii mo:

—Hono mawɗo waawiri rirtireede? Omo waawi naattude e reedu inni-iko, o rimtee kasen naa?

⁵ Iisaa jaabii:

—Mido haalane goonga: so wanaa neddo rirtiree ndiyam e Ruuhu so heba naatude e Laamu Laamɗo. ⁶ Ko ɓii-aadama rimata koo yo ɓii-aadama. Ko Ruuhu oo rimata koo yo ruuhu. ⁷ Pati dum haayne saabe mi wii ma kinaa ndimte-don kasen. ⁸ Henndu ana wibba do muuyiri fuu. Ada nana dillere mayru, kaa a anndaa to ndu iwri, a anndaa to ndu yahata. Hono non oon dimraado Ruuhu oo worri.

⁹ Nikodemus wii mo:

—Hono hen dum laatortoo?

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Aan, jannginoowo ley Israa'iila oo fuu, a anndaa dum naa? ¹¹ Mido haalane goonga: minen, ko min anndi min kaalata, ko min njii min ceettotoo, kaa onon, on njaɓataa seedaaku amen. ¹² On ngoondinaali nde kaalan-mi on haala kulle leydi ndee. Hono ngoondinirton so mi haalanii on haala kulle dow kammu? ¹³ Fay gooto ɗabbaali dow kammu, so wanaa oon iwruɗo dow kammu oo, dum woni Bii Neddo. ¹⁴ Hono no Muusaa toowniri mboddi jakawalle ley ladde jeereende nii, so wanaa Bii Neddo oo duu toowniree hono non, ¹⁵ yalla goondindo mo fuu ana heba nguurndam nduumiidam.

¹⁶ Sabi Laamɗo ɓamii ana yida aduna oo faa hokkitiri Biyum bajjo, yalla goondindo Bajjo oo fuu ana waasa naatude yiite, heba nguurndam nduumiidam.

¹⁷ Laamɗo neliraali Biyum oo e aduna faa Biyum oo saroo aduna oo. Ko mo neliraa dee, faa aduna oo hisira saabe makko. ¹⁸ Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaali fuu tilike sareede, sabi goondinaali Bii Laamɗo bajjo oo.

¹⁹ Sariya oo annii: fooyre warii e aduna, kaa yimbe, nimre cu6ii dow fooyre saabe golleeji mum'en bondi. ²⁰ Bondo tagu yidaa fooyre, warataa e mayre, hulde pati golleeji mum bondi 6anngu. ²¹ Kaa goongirante waran e fooyre yalla golleeji di wadiri saabe Laamdo dii ana 6annga.

No Yaayaa seettorii kabaaru Iisaa

²² Caggal mum, Iisaa yaadi e taalibaa6e mum leydi Yahuudiya. O fa66idi e ma66e ton, omo loota yimbe lootogal batisima. ²³ Yaayaa duu ana batisa to Aynon too bannge Salim, sabi cewle ana keewi ton. Yimbe ana ngara ana mbatisee. ²⁴ Tawi Yaayaa nannganooka tafon.

²⁵ Taalibaa6e Yaayaa 6ee njeddondiri e Yahuudiyanke haala laa6al. ²⁶ Be njehi to Yaayaa, 6e mbii dum:

—Moobbo, gorko gondunoodo e maa ootoo bannge maayo Urdun mo ceettani-daa oo, kanko duu omo batisa, yimbe fuu ana njaha to makko.

²⁷ Yaayaa jaabii 6e, wii:

—Neddo waawaa hebude fay huunde so wanaa ko Laamdo hokki dum.

²⁸ Onon e ko'e mon, on seedee'en am mi wii mi wanaa Almasiihu, kaa mido adii mo neleede. ²⁹ Gaddanaado jommbaajo debbo, kajum woni jommbaajo gorko. Dammibiido gorko oo ana darii, ana hettindii. So o nanii daande jommbaajo gorko oo, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoo hi66iri. ³⁰ So wanaa kanko o toowa, so miin mi leyda.

³¹ Oon iwrufo dow, kajum tiimti yimbe fuu. Iwdo e leydi yo leydinke. Haalaaji mum duu yo haalaaji leydinkooji. Oon iwrufo dow kammu, kajum tiimti yimbe fuu. ³² Ko o yii e ko o nani o seettotoo, kaa fay gooto jabataa seedaaku makko. ³³ Oon jabudo seedaaku makko, sellinii Laamdo yo goongirante. ³⁴ Oon mo Laamdo neli, ko Laamdo haali haaltata, sabi Laamdo hokkii mo Ruuhu mo walaa do haadi. ³⁵ Baabiraado oo ana yidi Biddo oo faa wadi huunde fuu e junngo makko. ³⁶ Goondindo Biddo oo, hebii nguurdam nduumidam. Mo goondinaali Biddo oo, hebataa dam, tikkere Laamdo duu ana woodani dum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

¹ Farisa'en nanii wiyaama Iisaa ana loota lootogal batisima ana he6a taalibaa6e faa 6uri Yaayaa. ² Tawi Iisaa e hoore mum kaa batisaali fay gooto. Taalibaa6e makko 6ee tan mbatisannoo. ³ Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e mum koo ndee, iwi leydi Yahuudiya, wirfitii leydi Galili, ⁴ kinnaa o seeka leydi Samariya. ⁵ O wari e ngalluure Samariya wiyeteende Sikar bannge ngesa nga Yaakuuba hokkunoo 6iyum Yuusufu ngaa. ⁶ Don 6unndu Yaakuuba nduu woni. Iisaa joodii daande 6unndu nduu faa noottinoo. Dum forrii e wakkati hakkunde naange. ⁷ Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wii mo:

—Hokkam ndiyam, mi yara no!

⁸ Tawi taalibaa6e makko 6ee njehii to ngeenndi too soodoyde jaamdu.

⁹ Debbo oo wii Iisaa:

—Haa! Hono aan, Yahuudiyanke, jaagorto-daa kam miin, Samariyanke, ndiyam njaraa?

(Sabi Yahuudiyankoo6e e Samariyankoo6e yo harmondir6e.)

¹⁰ Iisaa jaabii mo:

—Sinndo ada anndunoo no dokke Laamdo poti e oon biido ma ndokkaa dum ndiyam yara oo, a jaagotono mo, o hokke ndiyam nguurdam njaraa.

¹¹ Debbo oo wii mo:

—Gido, a walaa cafirgal. Bunndu nduu ana luggidi. Hoto kebataa dam ndiyam nguurndam? ¹² Aan, afa buri njaatigi amen Yaakuuba dokkudo min bunndu nduu oo teddude naa? Kanko e biɓɓe makko e daabaaji makko fuu, ɓe njarii e mayru.

¹³ Iisaa jaabii mo:

—Neddo fuu jardo dam ndiyam domdan kasen, ¹⁴ kaa jardo ndiyam dam ndokkan-mi dum dam fuu, domdataa abada. Sabi ndiyam ndokkan-mi dum dam laatanto dum ndiyam iloojam nguurnoojam dum nguurndam nduumiidam.

¹⁵ Debbo oo wii:

—Gido, hokkam dam ndiyam pati mi domda kasen, sako mi warta yoogude doo kasen.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Yaa noddoy jom suudu maa, ngardon!

¹⁷ Debbo oo jaabii mo:

—Mi walaa jom suudu.

Iisaa wii mo:

—A haalii goonga ko mbii-daa a walaa jom suudu koo. ¹⁸ A ɓamanooma worɓe njoyon. Gorko ngondu-daa jooni oo duu, wanaa jom suudu maa. A haalii goonga.

¹⁹ Debbo oo wii mo:

—Moobbo, laaɓanii kam a annabaajo. ²⁰ Njaatiraaɓe amen ndewii Laamdo e ndee waamnde haayre, kaa onon Yahuudiyankooɓe, oɗon mbiya to Urusaliima too Laamdo haani reweede.

²¹ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, jaɓu ko kaalan-maa-mi koo: wakkati waran, mo ndewaton Baabiraado tawee wanaa e ndee waamnde haayre, wanaa e Urusaliima. ²² Onon Samariyankooɓe, oɗon ndewa ko on anndaa, kaa minen Yahuudiyankooɓe, ko min anndi min ndewata, sabi kisindam to Yahuudiyankooɓe iwrate. ²³ Wakkati ana wara, mo yottike jaati, nde rewirooɓe Laamdo goonga ɓee ndewirta dum Ruuhu e goonga. Hono ɓee rewooɓe Baabiraado ndaarti. ²⁴ Laamdo yo Ruuhu. Rewooɓe mo ɓee kinaa ndewira mo ruuhu e goonga.

²⁵ Debbo oo wii:

—Mido anndi Cuɓaado biyeteedo Almasiihu oo yo garoowo. Nde o warii, o humpitan min kulle fuu.

²⁶ Iisaa wii mo:

—Miin kaaldoowo e maa oo woni kanko.

No Samariyankooɓe heewɓe ngoonɗiniri Iisaa

²⁷ E dow dum taalibaaɓe makko ɓee njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oo koo haaynii ɓe, kaa fay gooto e maɓɓe wiyaali dum: «Ko ndaartataa? Ko kaaldataa e makko?» ²⁸ Nden debbo oo yoppi mbulku mum ton, wirfitii ngeenndi haalanoyi yimɓe, wii:

²⁹ —Ngaree yeewee gorko kaaltando kam ko ngannoo-mi fuu annii, yalla wanaa kanko woni Almasiihu?

³⁰ Be njehi yeewoyde mo.

³¹ Oon wakkati, taalibaaɓe ɓee ndaardi mo, ana mbiya:

—Moobbo, tiinna jaamu!

³² O jaabii ɓe:

—Mido jogii ko mi jaama ko on anndaa.

³³ Taalibaaɓe ɓee ana lamndondira:

—Dum nee, won gaddando mo ko jaametee naa?

³⁴ Iisaa wii ɓe:

—Naamdu am yo wadude sago neldo kam oo e timminde golle makko. ³⁵ Onon, odon mbiya: «Faa hannde lebbi nay so kettal wara.» Kaa miin, mido wiya on: tippee gite mon, yeewee gese dee fuu benndii, de njonii hetteede. ³⁶ Kettudo heban ngeenaari, moobtana namri ndii nguurndam nduumiidam, yalla aawudo e kettudo ana ceyodoo. ³⁷ Dum tabintinta banndol biyoowol: «Gooto ana aawa, goddo ana hetta.» ³⁸ Mi nelii on kettoyong nga on tampanaali. Wobbe tampi. Onon, on ndaamitike e tampere mabbe.

³⁹ Samariyankooɓe heewbe ley ndee ngalluure ngoondinii Iisaa saabe haala debbo ceettiido so wii: «O haaltanii kam ko ngadunoo-mi fuu.» ⁴⁰ Nde Samariyankooɓe bee njottinoo Iisaa ndee, ndaardi mo o faɓɓana dum'en. O wadi don balde didi. ⁴¹ Yimbe heewbe ngoondini mo kasen faa buri no arannde nii saabe konngol makko ngol. ⁴² Be mbii debbo oo:

—Jooni, wanaa saabe haalaaji maa dii tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dee, minen e ko'e amen, min nanii konngol makko, min anndi kanko jaati woni kisinoowo aduna oo.

No Iisaa selliniri ɓii howruujo kaananke

⁴³ Caggal balde didi dee, o iwi ton, o yehi Galili. ⁴⁴ Kanko e hoore makko o seettinoke: «Annabaajo teddintaake e ley suudu baam mum.» ⁴⁵ Nde o yottinoo Galili ndee, Galilinkooɓe njaɓɓorii mo juude didi, sabi kambe duu be njehiino iidi Urusaliima, be njiino ko o gollunoo ley iidi oo koo.

⁴⁶ Nden Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, do mo waylitinnoo ndiyam o wadi dam peguujam doo. Howruujo kaananke mo biyum sellaa ana ley Kafarnahum. ⁴⁷ Nde howruujo oo nannoo Iisaa iwrii Yahuudiya wartii Galili ndee, yehi to Iisaa, ndaardi dum jippoo sellinoya biyiiko kabanoowo yonki.

⁴⁸ Iisaa wii mo:

—So on kebaali finnde, on njiyaali kaayde, on ngoondintaa.

⁴⁹ Howruujo kaananke oo wii mo:

—Moobbo, njehen gila biyam oo maayaali.

⁵⁰ Iisaa wii mo:

—Hootu, biya oo sellii.

Gorko oo goondini ko Iisaa wii dum koo, hooti. ⁵¹ Gollooɓe makko kawriti e makko e laawol, kumpiti mo, mbii:

—Biya oo dadii.

⁵² O lamndii be wakkati homo suka o samtanaa. Be mbii mo:

—Sallifanaa keepen jonte dee njoppiti mo.

⁵³ Baaba suka oo annditi oon wakkati jaati Iisaa wiinoo dum: «Biya oo sellii!» Nii kanko e koreeji makko fuu be ngoondiniri Iisaa. ⁵⁴ Dum woni haaynde didaɓere nde Iisaa golli kasen leydi Galili nde iwnoo Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹ Caggal majjum, iidi Yahuudiyankooɓe ana wada. Iisaa nabbayi Urusaliima. ² To Urusaliima too, bannge dammbugal biyeteengal Dammbugal Baali ngal, luggal ndiyam ana ton. Engal wiye Baytijata e ibaraninkooɓe. Dande joy ana pilii ngal. ³ Nawbe heewbe ana lelii ley deen dande: wumbe e wooybe e be terde mum'en fuu mbaati. [⁴*] ⁵ Gorko nawdo duubi capantati e jetti ana wonnoo don. ⁶ Iisaa yii omo lelii, anndi o booydii e naw, lamndii mo:

—Ada yidi sellude naa?

* **5:4** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 4:E6e ndoomi faa ndiyam dam jirkitoo, sabi malaa'ika Joomiraado ana jippoo e luggal ngal saatu e saatu ana jirkita ndiyam dam. Nawdo adiiido fuu regaade e ndiyam dam nde dam jirkiti ndee, sellan ko naw mum oo tawaa fuu.

⁷ Nawdo oo jaabii mo, wii:

—Moobbo, mi walaa fay gooto balloowo kam regaade e luggal ngal nde ndiyam dam jirkitike. Do mbiyan-mi mi regike fuu, a tawan won adiido kam jolde.

⁸ Iisaa wii mo:

—Imma, bamtu daddo maa, yaa!

⁹ Don e don gorko oo selli, bamti daddo mum fudditi yaade.

Dum hawrii e jalaande fowteteende, ¹⁰ saabe majjum hooreebe Yahuudiyankoobe mbii cellinaado oo:

—Hannde yo jalaande fowteteende, dagantaako ma ndoondo-daa daddo maa.

¹¹ O jaabii be:

—Cellindo kam oo, kaɗum wii kam: «Bamtu daddo maa, yaa!»

¹² Be lamndii mo:

—Homo woni oo neddo biido ma bamtu daddo maa, yaa?

¹³ Kaa cellinaado oo anndaano mo, sabi Iisaa iwii don sabi yimbe ana keewnoo e oon nokku. ¹⁴ Caggal dum, Iisaa hawriti e makko ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wii mo:

—Yeew, jooni kaa, a sellii, pati luuttu kasen so ko buri dum bonde hebe.

¹⁵ Gorko oo yehi haalanoyi hooreebe Yahuudiyankoobe bee Iisaa woni cellindo dum oo.

Kabaaru Baabiraado oo e Biddo oo

¹⁶ Nden hooreebe Yahuudiyankoobe puddi torrude Iisaa sabi o wadii dum e jalaande fowteteende. ¹⁷ Iisaa wii be:

—Baabiraado am ana golla faa jooni, miin duu, mido golla.

¹⁸ Nden hooreebe Yahuudiyankoobe beydi tewtude warde mo, wanaa saabe ko o bonnii jalaande fowteteende ndee koo tan, ko o wii kasen Laamdo yo baam makko koo. O fonndii hoore makko e Laamdo.

¹⁹ Iisaa wii be:

—Mido haalana on goonga: Biddo waawaa gollude fay huunde kaɗum tan, kinaa ko yii Baabiraado ana golla. Sabi ko Baabiraado oo gollata koo, dum Biddo oo duu gollata. ²⁰ Sabi Baabiraado oo ana yidi Biddo oo, ana holla dum huunde fuu ko gollata. O hollan dum golleeji burdi dii doo fuu teentilaade faa kaayne-don. ²¹ Sabi hono no Baabiraado oo immintinirta maaybe so hokka dum'en nguurndam nii, non Biddo oo duu hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude. ²² Baabiraado oo, kaɗum kaa sarataa fay gooto, o wadii sariya kaa fuu e junngo Biddo oo, ²³ yalla yimbe fuu ana teddinira Biddo oo hono no teddiniri Baabiraado oo nii. Neddo fuu mo teddinaali Biddo oo, teddinaali Baabiraado neldo mo oo.

²⁴ Mido haalana on goonga: nando haala am so goondini neldo kam oo hebii nguurndam nduumiidam. Mo sarataake, mo diwii maayde, mo naatii e nguurndam. ²⁵ Mido haalana on goonga: wakkati ana wara, o yottike jaati, wakkati mo maaybe nanata daande Bii Laamdo oo. Nanbe bee nguuran.

²⁶ Hono no Baabiraado oo wuuriri e hoore mum nii, hono non o hokkiri Biddo oo duu baawde wuurirde e hoore mum. ²⁷ O hokkii oon baawde sarde, sabi oon yo Bii Neddo. ²⁸ Pati dum haayno on. Wakkati waran mo maaybe wonbe ley janaale fuu nanata daande makko, ²⁹ njalta. Gollube golleeji lobbi immitanoo nguurndam, gollube golleeji bondi immitanoo sariya. ³⁰ Miin, walaa fuu ko mbaaw-mi gollirde hiini hoore am. Ko nanu-mi koo cariran-mi. Sariya am ana dartii, sabi mi jokkataa sago am, sago neldo kam oo njokku-mi.

No Laamdo seettirantoo Iisaa

³¹ —So mi seettanike hoore am, seedaaku am sellataa. ³² Won goddo ceettantoodo kam. Mido anndi seedaaku mo seettantoo kam oo yo goonga. ³³ Onon, on nelii e Yaayaa, o seettike goonga. ³⁴ Miin, mi hasindinaa e seedaaku bii-aadama, walaa ko mbiiru-mi seedaaku Yaayaa oo so wanaa faa kison. ³⁵ Yaayaa laatike lampa ku66oowa, njaaynoowa. On nja6ii weltaade wakkati gooto e fooyre makko. ³⁶ Miin, mido jogii seedaaku burdo mo Yaayaa oo teentilaade: golleeji di Baabiraado yamiri kam mi golla dii, kaɗum jaati ceettantoo kam Baabiraado neli kam. ³⁷ Kasen duu, Baabiraado neldo kam oo hoore seettantoo kam. Abada on nanaali daande makko, abada on njiyaali mo, ³⁸ haala makko deembilaaki e mon, sabi on ngoondinaali mo o neli oo. ³⁹ Odon mbiditoo Binndi dii sabi on miilii on ke6an e majji nguurndam nduumiidam. Kanji jaati ceettantoo kam. ⁴⁰ Kaa on nja6aali warde e am faa ke6on nguurndam.

⁴¹ Wanaa teddeengal yim6e tewtan-mi. ⁴² Kaa miin, mido anndi on, mido anndi jilli Laamdo ngalaa e mon. ⁴³ Miin, mi wardii saabe Baabiraado am, on nja66aaki kam. Kaa so goddo wardii saabe hoore mum, on nja66oto dum. ⁴⁴ Odon tottondira teddeengal, on tewtataa teddeengal iwrungal to Laamdo gooto, hono mbaawru-don goondinirde? ⁴⁵ Pati miilee miin wullantoo on to Baabiraado. Muusaa, mo pawu-don jikke mon dow mum oo, kaɗum wullantoo on. ⁴⁶ So nii on ngoondiniino Muusaa, on ngoondinanno kam miin duu, sabi miin o sappinoo e binndi makko. ⁴⁷ Kaa so on ngoondinaali ko o winndi koo, hono ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa ɗamminiri ujunaaji joy gorko

¹ Caggal dum, Iisaa lummbi weendu Galili, wiyeteendu Tiberiyas. ² Jamaa keewdo ana jokki e makko sabi 6e njii kaayde de o wadunoo nde o sellinnoo ɗaw6e 6ee ndee. ³ Iisaa ɗabbi dow waamnde haayre, jooddii ton e taalibaa6e mum. ⁴ Tawi iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo Paska oo 6adike. ⁵ Iisaa hunci hoore, soynii jamaa keewdo ana fa'i dum. O wii Filipa:

—Hoto coodaten ɗaamdu ko ɗamminta 6ee fuu?

⁶ Tawi o biirudo non tan faa o nana ko Filipa jaabotoo, sabi omo anndi ko o faandii gollude. ⁷ Filipa jaabii mo:

—Buuru teemedede didi cardi heyataa 6e faa gooto e ma66e fuu he6a hen seeda.

⁸ Taalibbo makko goddo, biyeteedo Andire mijii Simon Piyeer, wii mo:

⁹ —Annii, suka gorko gooto ana jogii buuruuje joy e liddi didi, kodum dum nafirta yim6e heew6e hono 6ee?

¹⁰ Iisaa wii:

—Mbiyee 6e njoodoo!

Nde wonnoo nokku oo ana heewi hudo, 6e njoodii. E6e poti e ujunaaji joy gorko. ¹¹ Iisaa 6ami buuruuje dee, yetti Laamdo, hokki taalibaa6e 6ee. Been ndokki joodii6e 6ee. Hono non liddi dii duu. Gotoo fuu he6i ko haajaa. ¹² Nde 6e kaarnoo ndee, Iisaa wii taalibaa6e mum:

—Ndeentinee kedde dee pati fay huunde mursee.

¹³ Be kawrini kedde taye buuruuje joy de ɗaamnoo6e 6ee keddi dee, de kebbini cagiije sappo e didi. ¹⁴ Nde yim6e 6ee njiinoo haaynde nde Iisaa gollii ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo cappanoodo ana wara e aduna oo.

¹⁵ Nde Iisaa annditinnoo e6e njarroo nanngirde dum junngo 6e ngada dum kaananke ndee, iwi don ɗabbi dow waamnde haayre kaɗum tan.

No Iisaa yaariri koyde dow ndiyam

¹⁶ Nde hiirnoo ndee, taalibaaɓe Iisaa ɓee ndegii e weendu nduu. ¹⁷ Be naati laana faa ɓe lummba, yaade Kafarnahum. Jemma naatii, tawi Iisaa hewtaaki ɓe. ¹⁸ Henndu mawndu ana wibba, bempeeje immike. ¹⁹ Be ngurfi laana kaa faa ɓe keɓi hono kilooji joy naa jeegom. Nden ɓe coynii Iisaa ana warda koyde dow weendu nduu, ana fewti ɓe. Be kuli. ²⁰ Iisaa wii ɓe:

—Dum miin. Pati kulee!

²¹ Be ndaardi mo o naata laana kaa. Don e don ɓe panndi do ɓe pa'unoo doo.

²² Janngo mum, jamaa keddinoo do oo too banngede weendu nduu oo ana anndunoo laana ngoota tan wonnoo ton. Be njii Iisaa naatidaali e taalibaaɓe mum laana kaa. Be njii duu taalibaaɓe ɓee tan ngonnoo e makka, ndeerti, mbitti. ²³ Laanaaji iwruɗi Tiberiyas ngarii banngede do Iisaa yettunoo Laamdo so ɓe jaami buuru doo. ²⁴ Nde jamaa oo yiinoo Iisaa e taalibaaɓe mum fuu ngalaa don ndee, naati laanaaji dii, peewti Kafarnahum tewtoyde Iisaa.

No Iisaa wiiri kaɗum woni jaamdu wuurnooru

²⁵ Nde ɓe tawnoo Iisaa oo too banngede weendu nduu ndee, ɓe mbii dum:

—Moobbo, mande ngar-daa doo?

²⁶ Iisaa jaabii ɓe:

—Mido haalana on goonga: wanaa saabe on njii kaayde tewtirton kam. Ko tewtirton kam dee, saabe on jaamii buuru on kaarii. ²⁷ Pati tampanee jaamdu murseteendu. Ko kaan-don tampande dee, jaamdu heddotoondu wuurnooru yimɓe nguurndam nduumiidam. Nduun jaamdu Bii Neddo hokkata on. Sabi Laamdo Baabiraado oo wadii maande mum e makko.

²⁸ Nden ɓe lamndii mo:

—Kodum min ngadata faa min ngolla gollleeji di Laamdo yidi?

²⁹ Iisaa jaabii ɓe:

—Golle mo Laamdo yidi oo woni ngoondinon mo o neli oo.

³⁰ Be njaabii mo:

—Haaynde honde ngadataa faa min njiya, min ngoondine? Kodum ngol-lataa? ³¹ Njaatiraaɓe amen jaamii jaamdu wiyeteendu «maanu» ley ladde jeereende, hono no winndiraa nii: «O hokkii ɓe jaamdu iwrundu dow kammu faa ɓe jaama.»*

³² Iisaa jaabii ɓe:

—Mido haalana on goonga: wanaa Muusaa hokki on jaamdu iwrundu dow kammu. Ko selli hen dee, Baabiraado am kaɗum woni dokkoowo on jaamdu goongaraaru iwrundu dow kammu. ³³ Sabi jaamdu ndu Laamdo hokkata nduu woni iwrooru dow kammu, hokkooru aduna oo nguurndam.

³⁴ Be mbii mo:

—Moobbo, hokku min jannde fuu nduun jaamdu.

³⁵ Iisaa wii ɓe:

—Miin woni jaamdu wuurnooru. Gardo e am fuu, yolbataa abada. Goondindo kam fuu domdataa abada. ³⁶ Mi wii on: on njii kam, kaa on ngoondinaali. ³⁷ Mo Baabiraado hokki kam fuu, waran e am. Gardo e am fuu, mi ribbataa dum. ³⁸ Sabi wanaa faa mi wada sago am iwru-mi dow kammu, faa mi wada sago neldo kam oo. ³⁹ Annii sago neldo kam oo: pati fay gooto e ɓe o hokki kam ɓee majja, mi immintinan ɓe jalaande sakitotoonde. ⁴⁰ Annii sago Baabiraado am oo: neddo fuu jiido Biddo oo so goondini dum heɓan nguurndam nduumiidam, mi immintinan dum jalaande sakitotoonde.

⁴¹ Hooreeɓe Yahuudiyankooɓe ɓee ana ɗermitoo haala makko sabi o wii «Miin woni jaamdu iwrundu dow kammu nduu.» ⁴² Be mbii:

* 6:31 Pergu 16.4; Jabuura 78.24

—Oo, wanaa Iisaa bii Yuusufu mo anndu-dēn inna mum e baam mum oo naa? Hono o wiirata dow kammu o iwri?

⁴³ Iisaa wii 6e:

—Pati nermitee hakkunde mon! ⁴⁴ Fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado neldō kam oo foodaali dūm. Gardō e am fuu, mi immintinan dūm jalaande sakitotoonde. ⁴⁵ Ana winndii ley dewte annabaa6e: «Be fuu, Laamdo anndinan 6e.»† Neddo fuu kettindiido Baabiraado oo so faami, waran e am. ⁴⁶ Fay gooto yiyaali Baabiraado, so wanaa iwrufo to makko oo. Kanko tan yii Baabiraado. ⁴⁷ Mido haalana on goonga: goondindo kam, hebii nguurndam nduumiidam. ⁴⁸ Miin woni jaamdu wuurnooru. ⁴⁹ Njaatiraabe moodon jaamii «maanu» ley ladde jeereende. Dum e taweede hadaali 6e maayde. ⁵⁰ Kaa dūm doo jooni yo jaamdu iwrundu dow kammu, yalla so neddo jaamii ndu ana waasa maayde. ⁵¹ Miin woni jaamdu wuurnooru iwrundu dow kammu. So neddo jaamii nduun jaamdu, wuuran faa abada. Jaamdu ndu ndokkiran-mi saabe nguurndam aduna nduu yo terde am.

⁵² Dow dūm Yahuudiyankoo6e ana ndukida ko mbaawi fuu, ana mbiya:

—Hono o waawiri hokkude en terde makko faa jaamen?

⁵³ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: so on jaamaali terde Bii Neddo, on njaraali yiyam mum, nguurndam walanaa on. ⁵⁴ Neddo fuu jaamdo terde am so yari yiyam am hebii nguurndam nduumiidam. Miin duu mi immintinan dūm jalaande sakitotoonde. ⁵⁵ Sabi terde am yo jaamdu jaati, yiyam am duu yo njaram jaati. ⁵⁶ Neddo fuu jaamdo tew am so yari yiyam am, jii6ii e am, mi jii6ii e mum. ⁵⁷ Baabiraado neldō kam oo yo guurdo. E makko nguuru-mi. Hono non jaamdo kam fuu wuurirta e am. ⁵⁸ Kayru woni jaamdu iwrundu dow kammu: ndu waldaa e ndu njaatiraabe mon jaamunoo so maayii nduu. Jaamdo nduun jaamdu, wuuran faa abada.

⁵⁹ Dii waajuuji Iisaa waajinoo ley waajordu Kafarnahum.

⁶⁰ Nde 6e nannoo di ndee, heew6e e taalibaa6e makko mbii:

—Dii waajuuji njoorii sanne. Homo waawi hettinaade di?

⁶¹ Iisaa humpitii ley becce mum taalibaa6e mum 6ee ana nermitee e majjum, wii 6e:

—Dum hu6indanaaki on naa? ⁶² Ndennoo so on njii Bii Neddo njabbitii to wonnoo too, hono ngadaton? ⁶³ Ruuhu, kajum hokkata nguurndam, kaa terde bii-aadama nafataa fay huunde. Haalaaji di kaalanan-mi on dii, kajum woni ruuhu, kajum woni nguurndam. ⁶⁴ Ana e mon 6e ngoondintaa.

Nde wonnoo Iisaa ana anndi gila e puddoode 6e ngoondintaa dūm 6ee, kajum e jammbotodo dūm oo. ⁶⁵ O 6eydi hen:

—Dum saabii so mbii-mi on: fay gooto waawaa warde e am so Baabiraado hokkaali dūm no warda.

⁶⁶ Caggal dūm, heew6e e taalibaa6e makko 6ee mbitti, njootti jokkude e makko. ⁶⁷ Nden Iisaa wii sappo e didon 6ee:

—Onon duu, odon njidi wittude naa?

⁶⁸ Simon Piyeer jaabii mo:

—Moobbo, to homo min njahata? Do maa doo haalaaji guurnooji neddo nguurndam nduumiidam ngoni. ⁶⁹ Min ngoondinii, miden anndi a Ceniido Laamdo.

⁷⁰ Iisaa wii:

—Onon sappo e didon 6ee, wanaa miin subii on naa? Kaa gooto moodon yo seydaani.

† 6:45 Esaaya 54.13

⁷¹ Haala Yahuuda 6ii Simon Isikariyota o haalannoo. Oo woni jamm-botoodo mo oo, haya o gooto e sappo e didon 6ee nee.

7

No Iisaa yaari iidi Buguuji

¹ Caggal mum, Iisaa wonti yiilaade ley Galili. Omo teedii yiilaade ley Yahuudiya sabi hooree6e Yahuudiyankoo6e ana tewta no mbarda mo. ² Tawi iidi Yahuudiyankoo6e biyeteedo iidi Buguuji oo 6adike. ³ Mijiraa6e Iisaa wor6e mbii dum:

—Eggu, njahaa Yahuudiya yalla taalibaa6e maa 6ee ana njiya golleeji di ngollataa dii. ⁴ Fay gooto suudataa ko gollata so ana yidi anndeede. So ada golla dii golleeji, 6annginan yim6e hoore maa.

⁵ Tawi fay mijiraa6e makko 6ee duu ngoondinaali mo. ⁶ Iisaa wii 6e:

—Wakkati am waraali tafon, kaa onon, wakkati fuu yo wakkati mon. ⁷ Yim6e aduna mbaawaa wajude on, kaa miin e6e mbaji kam, sabi mido seedii golleeji ma66e dii moyyaa. ⁸ Onon, njehee kawroyee e oon iidi. Miin, mi yahataa hawroyde e oon iidi sabi wakkati am yottaaki tafon.

⁹ O haalani 6e dum tan, o heddi Galili.

¹⁰ Nde mijiraa6e Iisaa 6ee njahunoo hawroyde e iidi oo ndee, Iisaa duu yehii ton, kaa o 6annginaali hoore makko, o suudi. ¹¹ Hooree6e Yahuudiyankoo6e ana tewta mo ley jamaa iidi oo, ana mbiya:

—Hoto o woni?

¹² Yim6e heew6e ana liddondira haala makko. Yoga ana wiya:

—O neddo lobbo!

Wo66e ana mbiya:

—Wanaa dee, o majjinoowo yim6e.

¹³ Kaa fay gooto suusaali haalde haala makko faa nanee, sabi e6e kula hooree6e Yahuudiyankoo6e.

¹⁴ Nde iidi oo feccirta, tawi Iisaa fuddii waajaade ley Suudu Dewal Mawndu nduu. ¹⁵ Yahuudiyankoo6e kaaynaa sanne, 6e mbii:

—Hono o waawiri dewte, kanko mo janngaali?

¹⁶ Iisaa jaabii 6e:

—Waaju mo mbaajotoo-mi oo, iwataa e am. To neldo kam oo mo iwraanta kam. ¹⁷ So neddo muuyii gollude sago makko, annditan so konngi am dii to Laamdo iwri, naa so waajuuji am dii e am iwi. ¹⁸ Oon baajortoodo hiini hoore mum, hoore mum teddinta. Kaa oon teddinoowo neldo dum, goonga haalata, oonaare walaa e mum. ¹⁹ Wanaa Muusaa hokki on Sariya naa? Kaa fay gooto e mon jokkaali Sariya. Ko saabii so odon tewta warde kam?

²⁰ Yim6e 6ee njaabii mo:

—Aan, a laddaado. Homo ndaarata warde ma?

²¹ Iisaa jaabii 6e:

—Golle gooto tan ngollu-mi, on fuu, on kaaynaama. ²² Muusaa yamiri on taadagol. Taweede to njaatiraa6e moodon dum iwrii fuu, wanaa to Muusaa. Odon taada neddo fay jalaande fowteteende. ²³ So nii neddo ana taadee jalaande fowteteende pati on luuttu Sariya Muusaa, kodum tikkiranton kam saabe mi sellinii neddo kuurdo jalaande fowteteende? ²⁴ Pati cariree no njiiru-don, cariree goonga.

No yim6e lamndorii yalla Iisaa woni Almasiihu

²⁵ Yoga e yim6e Urusaliima mbii:

—Wanaa oo woni mo 6e tewtata warde oo naa? ²⁶ Omo nii darii, omo waajoo hakkunde jamaa oo. Be mbiyaali mo fay huunde. Tama maw6e 6ee

cellinii kanko woni Almasiihu oo jaati? ²⁷ Oo doo kaa, eden anndi do iwata, kaa nde Almasiihu oo ana wara, fay gooto anndataa to iwrata.

²⁸ Tawi Iisaa ana waajoo ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O haali faa toowi, o wii:

—Odon anndi kam, odon anndi do iwan-mi? Wanaa miin waddi hoore am. Neldo kam oo yo goongaraajo. Onon, on anndaa mo. ²⁹ Kaa miin, mido anndi mo sabi to makko iw-mi. Kanko neli kam.

³⁰ Nden be ndaari nanngude mo, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko, sabi wakkati makko waraalino tafon. ³¹ Heewbe e ley jamaa oo ngoondinii mo, mbii:

—So Almasiihu oo warii, gollan kaayde burde de oo gorko golli dee naa?

No hayboobe Suudu Dewal Mawndu neliraa nannga Iisaa

³² Farisa'en nani ko yimbe bee ngunndondirta e haala Iisaa koo. Hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en neli hayboobe Suudu Dewal Mawndu nduu nannga mo. ³³ Non Iisaa wii:

—Miin, mido wondi e moodon seeda tafon. Caggal mum, mi wirfitoto to neldo kam oo. ³⁴ On tewtan kam, kaa on njiitataa kam, sabi on mbaawaa yaade to ngonan-mi too.

³⁵ Yahuudiyankooobe lamndondiri:

—Hoto o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? O tawtoyan yimbe men ferbe to Yunaninkooobe, o waajoo dum'en naa? ³⁶ O wii en tewtan mo, en njiitataa mo, sabi en mbaawaa yaade to mo tawetee too. Kodum woni maanaa kaa haala?

No Iisaa wiiri goondindo dum fuu domdataa

³⁷ Nalaande sakitotoonde teddunde e iidi, Iisaa darii, haali faa toowi, wii:

—Neddo fuu domdudo wara e am, yara. ³⁸ Neddo fuu goondindo kam, calludi ndiyam nguurnoojam ilan iwde e bernde mum, hono no winndiraa e Binndi dii nii.

³⁹ Tawi dum o haali haala Ruuhu mo goondindo mo fuu hebata oo. Nden Ruuhu waraali, sabi Iisaa jabbitaali e teddeengal Laamdo tafon.

No yimbe luurriri saabe Iisaa

⁴⁰ Nde heewbe e jamaa oo nanunoo kaa haala ndee, mbii:

—Kanko jaati woni Annabaajo oo.

⁴¹ Yogaa be mbii:

—Kanko woni Almasiihu oo.

Wobbe kasen mbii:

—Almasiihu, Galili iwata naa? ⁴² Binndi dii mbii e lejol Daawuuda Almasiihu iwata, e ngeenndi Baytilaama ndi Daawuuda iwata e mum ndii.

⁴³ Jamaa oo fecci saabe makko. ⁴⁴ Won yiibe nanngude mo e maabe, kaa fay gooto junngo mum fawaaki e makko.

No mawbe Yahuudiyankooobe calorii goondinde Iisaa

⁴⁵ Non hayboobe Suudu Dewal Mawndu bee ngarti to hooreebe yottinoobe sadaka e Farisa'en. Been mbii be:

—Ko saabii so on ngaddaali mo?

⁴⁶ Hayboobe bee njaabii:

—Abada fay gooto waajoraaki no oo gorko nii.

⁴⁷ Farisa'en njaabii be:

—Onon duu on majjinaama naa? ⁴⁸ Won fuu e hooreebe bee naa e Farisa'en goondindo mo naa? ⁴⁹ Bee yimbe paamataa Sariya Muusaa, be hudaa be.

⁵⁰ Gooto e Farisa'en biyetedo Nikodemus, jahunodo to Iisaa jemma oo, wii be:

⁵¹ —Sariya meeden ana sara neddo tawee nanaaka ko haali, anndaaka ko golli naa?

⁵² Be njaabii mo:

—Aan duu, a Galilinke naa? Widita Binndi dii, a yiyan annabaajo fuu iwrataa Galili.

No Iisaa waddi e debbo maɓɓaado e jeenu

⁵³ Caggal mum, gooto fuu hooti suudu mum.

8

¹ Nden Iisaa nabbayi waamnde haayre wiyeteende Jaytun. ² Beete kecco o warti ley Suudu Dewal Mawndu. Jamaa oo fuu wari. O joodii, omo waajoo ɓe. ³ Dunkee'en Sariya e Farisa'en ngaddani mo debbo maɓɓaado e jeenu. Be ndarni dum hakkunde jamaa oo. ⁴ Be mbii Iisaa:

—Moobbo, oo debbo yo maɓɓaado ana jeena. ⁵ Muusaa yamirii min ley Sariya min mbarda hono ɓee rewɓe kaaye. Aan nee, ko mbiyataa?

⁶ Be kaaldi nii faa ɓe tuufana mo, yalla eɓe keɓa ko ɓe kappira mo. Iisaa noo turii, ana diidira fedeeendu mum leydi. ⁷ Nde wonnoo eɓe njokki e lamndaade mo ndee, Iisaa hunci hoore, wii ɓe:

—Gooto mon mo luuttaali abada yo ardo wedaade mo haayre.

⁸ O turii kasen, omo diida e leydi. ⁹ Nde ɓe nannoo dum ndee, ɓe mbittiri gooto gooto. Nayeeɓe ɓee fuu adii wittude faa heddi Iisaa tan e debbo oo.

¹⁰ Iisaa hunci hoore, wii mo:

—Banndam debbo, hoto wullaniibe ma ɓee ngoni? Fay gooto jukkaali ma naa?

¹¹ O jaabii:

—Moobbo, fay gooto.

Iisaa wii mo:

—Miin duu, mi jukkataa ma. Yaa, pati luutta kasen.*

No Iisaa wiiri kaɗum woni fooyre aduna

¹² Iisaa waajii ɓe kasen, wii:

—Miin woni fooyre aduna oo. Jokkuɗo kam fuu heɓan fooyre nguurndam, yahataa ley nimre.

¹³ Nden Farisa'en mbii mo:

—Ada seettanoo hoore maa, seedaaku maa sellataa.

¹⁴ Iisaa jaabii ɓe:

—Fay so mi seettanike hoore am, seedaaku am ana sella, sabi mido anndi do iwru-mi, mido anndi to njahan-mi. Kaa onon, on anndaa do iwru-mi, on anndaa to njahan-mi. ¹⁵ Onon, no njiiru-don yimɓe cardaton dum'en, kaa miin, mi sarataa fay gooto. ¹⁶ Fay so mido sara, sariya am ana sella, sabi mi sarataa miin tan, Baabiraado nelɗo kam oo ana wondi e am. ¹⁷ Warii e Sariya moodon: seedaaku yimɓe didon ana sella. ¹⁸ Miin, mido seettanoo hoore am. Baabiraado nelɗo kam oo duu, ana seettanoo kam.

¹⁹ Be mbii mo:

—Hoto Baabiraado maa oo woni?

Iisaa jaabii:

—On anndaa kam miin, sako Baabiraado am. Sinndo odon anndunoo kam, maa on annduno Baabiraado am oo duu.

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e dereeji burdi fuu ɓooyde dii.

²⁰ Iisaa haali d̄ii haalaaji nde waajotonoo ley Suudu Dewal Mawndu, nokku d̄o keesuwal sadakaaji ngal woni d̄oo. Fay gooto nanngaali mo, sabi wakkati makko yottaaki tafon.

²¹ Iisaa wii 6e kasen:

—Mido nii yaha, on tewtan kam, on maaydan e luutti mon. On mbaawaa yaade to njahan-mi too.

²² Non Yahuudiyankoo6e mbii:

—Dum nee, o bartoytoodo so o wii en mbaawaa yaade to o yahata too naa?

²³ Iisaa wii 6e:

—Onon, ley njeje-d̄on, kaa miin, dow njejaa-mi. Onon, e aduna njeje-d̄on, kaa miin, mi jeyaaka e makko. ²⁴ Dum saabii so mbii-mi on: on maaydan e luutti mon. Sabi so on ngoond̄inaali miin woni mo ngon-mi oo, on maaydan e luutti mon.

²⁵ Be mbii mo:

—Aan homo?

Iisaa jaabii:

—Ko mbiinoo-mi on gila arande koo ngon-mi. ²⁶ Mido joganii on ko heewi ko haalettee e ko saretee. Haya neld̄o kam oo yo goongirante. Ko narru-moo-mi kaalan-mi aduna oo.

²⁷ Be paamaali haala Baabiraado o haalanta 6e. ²⁸ Nden Iisaa wii 6e:

—Nde Bii Ned̄do toownaa fuu, nden paamatan miin woni mo ngon-mi oo. Mi wadirtaa fay huunde hiini hoore am, mi haalan ko Baabiraado anndini kam koo. ²⁹ Neld̄o kam oo ana wondi e am, o yoppaali kam mi teeld̄o, sabi ko weli mo tan ngadan-mi wakkati fuu.

Haala rimbe e maccube

³⁰ Nde Iisaa haaldunoo nii ndee, heew6e ngoond̄ini mo. ³¹ Non Iisaa wii Yahuudiyankoo6e goond̄in6e dum 6ee:

—So on jii6ii e konngol am, on taalibaa6e am jaati. ³² Nden anndaton goonga. Goonga oo rimd̄inan on.

³³ Be njaabii mo:

—Minen, min iwdi Ibarahiima, abada fay gooto maraali min. Hono mbiirataa min ndimdan?

³⁴ Iisaa jaabii 6e:

—Mido haalana on goonga: luuttoowo fuu yo maccudo luutti. ³⁵ Abada maccudo heddataako e galle, kaa 6id̄do ana heddo faa abada. ³⁶ So Bid̄do rimd̄inii on, on laatoto rimbe dor. ³⁷ Mido anndi on iwdi Ibarahiima, kaa odon tewta warde kam sabi waaju am naataali on. ³⁸ Miin, ko njiiru-mi Baabiraado am mbaajotoo-mi. Onon, ko narru-d̄on baaba mon ngadaton.

³⁹ Be njaabii mo:

—Ibarahiima woni baaba amen.

Iisaa wii 6e:

—Sinndo on iwdi Ibarahiima, maa on ngolluno golleeji Ibarahiima. ⁴⁰ Kaa jooni odon tewta warde kam, miin kaalando on goonga mo narru-mi Laamdo oo. Dum Ibarahiima wadaali. ⁴¹ Onon, golleeji baaba mon ngollaton.

Be mbii mo:

—Minen, min nganaa 6i66e haram, baaba gooto min njogii, oo woni Laamdo.

⁴² Iisaa wii 6e:

—Sinndo Laamdo wonnoo baam mon jaati, maa on njidam, sabi to Laamdo iwru-mi, so ngar-mi. Mi wardaali hiini hoore am, kanko neli kam. ⁴³ Ko saabii so on paamataa haala am? Saabe on nanataa ko kaalan-mi koo.

⁴⁴ Onon, Ibiliisa woni baam mon. Gidaade baam mon ngollaton. O jaad̄ii hoore gila puddoode. O walaa e goonga sabi goonga walaa e makko. So o

fenii, gikku makko tan o wadi, sabi mo penoowo, mo inna pene. ⁴⁵ Kaa miin, saabe mido haala goonga woni ko on ngoondiniraali kam. ⁴⁶ Homo e moodon waawi felirde kam luutti? So mi haalii goonga, ko saabii so on ngoondintaa kam? ⁴⁷ Neddo Laamdo hettintoo haala Laamdo. Onon nee, on kettintaako sabi on nganaa yimbe Laamdo.

No Iisaa burdi Ibarahiima

⁴⁸ Yahuudiyankooɓe mbii mo:

—Min kaalaalino goonga nde min mbiinoo a Samariyanke, a laddaado ndee naa?

⁴⁹ Iisaa jaabii:

—Mi wanaa laddaado, mido teddina Baabiraado am. Onon, odon koyna kam. ⁵⁰ Miin, mi tewtantaa hoore am teddeengal. Ana woodi tewtanoowo kam ngal. Oon woni caroowo. ⁵¹ Mido haalana on goonga: neddo fuu jokkudo konngol am maayataa abada.

⁵² Yahuudiyankooɓe mbii mo:

—Jooni fuu tabitani min a laddaado. Ibarahiima e annabaaɓe fuu maayii, kaa aan, ada wiya neddo fuu jokkudo konngol maa, meedataa deddere maayde. ⁵³ Tama ada buri baaba amen Ibarahiima teentilaade? Oon maayii, annabaaɓe duu maayii. Kodum cikku-daa ngon-daa?

⁵⁴ Iisaa jaabii ɓe:

—Miin, so hoore am teddinan-mi, teddeengal am yo meere. Baabiraado am mo mbiyatoo Laamdo mon oo teddinta kam. ⁵⁵ On anndaa mo. Kaa miin, mido anndi mo. So mi wii mi anndaa mo, naa mi laato penoowo hono mon. Mido anndi mo, mido jokki konngol makko. ⁵⁶ Baaba mon Ibarahiima ana seyortoo yiide jalaande am. O yii nde, o seyike.

⁵⁷ Yahuudiyankooɓe mbii mo:

—Fay duubi capande joy a hebaali tafon, kaa a yii Ibarahiima?

⁵⁸ Iisaa jaabii ɓe:

—Mido haalana on goonga: gila Ibarahiima tagaaka, miin, mido woodi.

⁵⁹ Non, ɓe cuɓi kaaye faa ɓe mbedoo mo. Nden Iisaa mooltii, yalti Suudu Dewal Mawndu nduu.

9

No Iisaa wumtiniri pinduɗo e mbumndam

¹ Nden Iisaa ana yahannoo faa yii gorko pinduɗo e mbumndam.

² Taalibaaɓe makko lamndii mo:

—Moobbo, homo luutti so mo findi e mbumndam, kanko naa saaraaɓe makko?

³ Iisaa jaabii:

—Wanaa kanko luutti, wanaa saaraaɓe makko. Dum wadii yalla baawde Laamdo ana ɓannga e makko. ⁴ So nii jalooma ana heddi, ana haani no ngollen gollaji neldoo kam oo, sabi jemma waran nde fay gooto waawaa gollude. ⁵ So nii mido heddi e aduna oo, miin woni fooyre makko.

⁶ Nde o haaloo dum ndee, o tutti e leydi, o jiiɓiri tuttaade dee loope, o wuji e gite bumdo oo. ⁷ O wii dum:

—Yaa sulmoya luggal biyeteengal Silowam.

(Maanaa majjum yo «nelaado».)

O sulmoyii, o warti omo yiya. ⁸ Hoddiɓe makko, katum e yiyannoobe mo omo garbinoo, mbii:

—Tama wanaa oo woni joodinooɗo ana garbinoo oo?

⁹ Bee mbii:

—Dum kanko!

Bee mbii:

—Wanaa! Nanndoore makko!

Gorko oo e hoore mum wii:

—Dum miin jaati!

¹⁰ Be mbii mo:

—Hono mbumtir-daa?

¹¹ O jaabii:

—Gorko biyeteedo Iisaa oo jii6i loope, wuji e gite am, wii kam mi yaha luggal Silowam, mi sulmoyoo. Culmoyii-mi, mbumtu-mi.

¹² Be mbii mo:

—Hoto gorko oo woni?

O wii:

—Mi anndaa!

No Farisa'en lamndorii bumtinaado oo

¹³ Nden 6e nabi bumnoodo oo to Farisa'en. ¹⁴ Nde Iisaa jii6unoo loope so wumtini mo ndee, yo jalaande fowteteende. ¹⁵ Non Farisa'en duu lamndii mo:

—Hono mbumtir-daa?

O jaabii 6e:

—O wuji loope e gite am, culmii-mi, mbumtu-mi.

¹⁶ Yoga e Farisa'en mbii:

—Gorko oo iwraali to Laamdo sabi o jokkaali sariya jalaande fowteteende.

Wo66e mbii:

—Hono neddo luuttudo waawiri wadirde hono dee kaayde?

Dow dum 6e luurri, 6e ceeri. ¹⁷ Farisa'en 6ee lamndii bumnoodo oo kasen:

—Aan nee, ko mbiyataa e bumtindo ma oo?

O jaabii:

—O annabaajo.

¹⁸ Dum fuu e taweede hooree6e Yahuudiyankoo6e nja6aali mo bumnoodo so mo wumtinaa faa 6e noddii saaraa6e makko. ¹⁹ Be lamndii 6een:

—Oo doo yo 6ii moodon naa? Mbii-don e mbumndam mo findi naa? Ndennoo hono mo wumtiri jooni?

²⁰ Saaraa6e 6ee njaabii:

—Miden anndi mo 6ii amen, e mbumndam mo findi. ²¹ Kaa no o wumtiri jooni, min anndaa. Min anndaa duu homo wumtini mo. Kanko duu o mawdo, lamndee mo! Omo waawi jaabanaade hoore makko.

²² Walaa ko saaraa6e makko mbiiri nii so wanaa kammari e6e kula hooree6e Yahuudiyankoo6e. Saabe 6een kawrii: neddo fuu cellindo Iisaa woni Almasiihu oo, 6e ndibban dum yalta waajordu. ²³ Dum saabii so saaraa6e makko 6ee mbii: «O mawdo, lamndee mo!»

²⁴ Farisa'en nodditi bumnoodo oo, mbii mo:

—Haalu hakkunde maa e Laamdo! Minen kaa miden anndi oo gorko yo luuttudo.

²⁵ O jaabii 6e:

—So o luuttudo duu, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan annu-mi: mi bumnoodo, jooni mi wumtii.

²⁶ Be mbii mo:

—Kodum o wadi e maa? Hono o wumtinir ma?

²⁷ O jaabii 6e:

—Mi haalaniino on dum, kaa on nja6aali. Ko saabii so odon njidi nantude dum kasen? Tama onon duu, odon njidi laataade taalibaa6e makko?

²⁸ Been njenni mo, mbii mo:

—Aan woni taalibbo makko! Minen, min taalibaaɓe Muusaa. ²⁹ Minen, miden anndi Laamɗo haaldii e Muusaa, kaa kanko, min anndaa fay to mo iwata.

³⁰ Gorko oo jaabii, wii ɓe:

—Hee, ko haaynii! O wumtinii kam. Onon, oɗon mbiya on anndaa to mo iwata! ³¹ Eden anndi Laamɗo jaabantaako luuttooɓe, kaa omo jaabanoo kulɗo mo, gadoowo sago makko. ³² Abada nanaaka buntindo pindudo e mbumndam. ³³ Sinndo wanaa to Laamɗo oo gorko iwri, o waawataa wadude fay huunde.

³⁴ Be njaabii mo:

—Aan, a fuu ley luutti pinu-ɗaa! Aan waajotoo min minen naa?

Be njaltini mo sella.

Haala mbumndam ɓerde

³⁵ Iisaa nani ɓe njaltinii mo, yiiti mo, lamndii mo:

—Aan nee, ada goondini Bii Neddo oo naa?

³⁶ O jaabii:

—Moobbo, homo woni kanko faa mi goondina mo?

³⁷ Iisaa wii mo:

—A yii mo. Kaaldoowo e maa oo woni kanko.

³⁸ O jaabii:

—Moobbo, mido goondini.

O sujidani dum. ³⁹ Nden Iisaa wii mo:

—Sarɗe waddi kam e oo aduna, faa wumɓe njiya, yiyooɓe mbuma.

⁴⁰ Farisa'en tawanooɓe don ɓee, nani haala kaa, lamndii mo:

—Minen nee, min wumɓe naa?

⁴¹ Iisaa jaabii ɓe:

—Sinndo on wumɓe, on luuttataano. Kaa no mbii-don jooni oɗon njiya nii, luutti moodon keddike.

10

Haala duroowo lobbo

¹ —Mido haalana on goonga: neddo fuu naatoowo hoggo baali mo naati-raali damal, kaɗum woni gujjo, kaɗum woni janoowo. ² Kaa naatiroowo damal oo, kaɗum woni duroowo baali. ³ Kayboowo damal oo udditinan mo, baali dii nana daande makko. O noddira baali makko dii, hongu fuu innde mum, o yaltina di. ⁴ Nde o yaltini di fuu, o ardoto di njokka e makko, sabi edi anndi daande makko. ⁵ Di njokkataa kodo, ko jaasi dum fuu, di ndogan mo sabi di annditataa daande hooɓe.

⁶ Iisaa haalani ɓe ngol tinndinol, kaa ɓe paamaali ko o muuyiri dum.

No Iisaa wiiri kaɗum woni duroowo lobbo oo

⁷ Iisaa wii ɓe kasen:

—Mido haalana on goonga, miin woni damal hoggo baali. ⁸ Adiiɓe kam warde ɓee fuu yo wuyɓe nii e yanooɓe, baali dii nanataa daade maɓɓe. ⁹ Miin woni damal. Neddo fuu naatirɗo kam, hisan, naatan, yaltan, heɓan durdude. ¹⁰ Gujjo wardataa so wanaa faa wujja, hirsaa, bonna. Kaa miin, mi wardii faa yimɓe nguura, ɓe nguura nguurndam lobbam. ¹¹ Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni dokkitiroowo yonki mum saabe baali mum. ¹² Kaa kasaado mo wanaa dunkee durngol, mo walaa ko wonani dum e dammuli dii, nde yii nanngiri fuu, yoppa di dogaa, nanngiri ndii nannga ko nanngata, keddiidi dii caakoo. ¹³ Kasaado oo dogan yoppa di sabi o kasaado tan, walaa ko wonani mo e majji. ¹⁴⁻¹⁵ Miin woni duroowo lobbo. Hono no Baabiraado

oo anndiri kam so anndir-mi dum nii, hono non anndir-mi baali am so baali am anndi kam. Non mido hokkitira yonki am saabe majji. ¹⁶ Mido jogii baali godfi kasen di ngalaa ley ngoo hoggo. Diin duu kinaa mi wadda di. Di nana daande am, di laatoo sewre wootere, duroowo gooto. ¹⁷ Baabiraado ana yidi kam saabe mido hokkitira yonki am faa mi hewta ki kasen. ¹⁸ Fay gooto ittanta kam ki. Miin e hoore am hokkitirta ki. Mido jogii baawde hokkitirde ki. Mido jogii baawde wartirde ki. E Baabiraado am kebu-mi ndee yamiroore.

¹⁹ Dii haalaaaji beydi waddondirde Yahuudiyankooɓe. ²⁰ Heewɓe maɓɓe ana mbiya:

—O laddaado o kaahaango. Ko saabii so oɗon kettindoo mo?

²¹ Kaa yogaaɓe mbii:

—Dii waajuuji nganaa waajuuji laddaado. Laddaado ana waawi wumtinde bumdo naa?

No Yahuudiyankooɓe calorii goondinde Iisaa

²² Yiitu mawuuri heyɗintingol Suudu Dewal Mawndu nduu wadii Urusali-ima. Dum hawrii e dabbunde. ²³ Do Suudu Dewal Mawndu doo, Iisaa ana wada yaha warta ley ndanki Suleymaana kii. ²⁴ Nden Yahuudiyankooɓe pilii mo, mbii mo:

—Faa mande keddoto-daa ada yoppi min e wembere? Haalan min faa laaɓa, aan woni Almasiihu oo naa?

²⁵ Iisaa jaabii ɓe:

—Mi haalanii on, on ngoondinaali. Golleeji di ngollir-mi e innde Baabiraado am dii, kanji ceettantoo kam. ²⁶ Kaa onon, on ngoondinaali sabi on nganaa baali am. ²⁷ Baali am ana nana daande am. Mido anndi di, edi njokka e am. ²⁸ Mido hokka di nguurndam nduumiidam, di mbaatataa abada. Fay gooto ittataa di e junngo am. ²⁹ Baabiraado dokkuɗo kam di oo ɓuri huunde fuu teddude. Fay gooto waawaa ittude di e junngo Baabiraado am oo. ³⁰ Miin e Baabiraado, min gooto.

³¹ Yahuudiyankooɓe cuɓi kaaye kasen faa mbedoo mo. ³² Iisaa wii ɓe:

—Mi gollirii baawde Baabiraado golleeji lobbi keewdi yeeso mon. E ley dii golleeji, saabe homo e majji mbedorto-don kam kaaye?

³³ Yahuudiyankooɓe njaabii mo:

—Wanaa saabe golle lobbo min mbedorte kaaye, ko min mbedorte kaaye dee, saabe ada bonkoo Laamdo. Aan a neddo, a wadii hoore maa a Laamdo.

³⁴ Iisaa jaabii ɓe:

—Tama winndaaka ley Sariya mon too: Laamdo wii «onon on laamdo'en»?^{*} ³⁵ Laamdo noddirii laamdo'en ɓeen ɓe o haaldi. Ko Binndi dii mbii koo sottataa. ³⁶ Mo Baabiraado subii so neli e aduna oo, hono mbiiraton mo bonkike Laamdo saabe mi wii mi Bii Laamdo? ³⁷ So mi gollaali golleeji Baabiraado am, pati ngoondinee kam. ³⁸ Kaa so mido golla di, fay so on ngoondintaa kam, ngoondinee golleeji dii yalla oɗon annda, ngoondinon mido e Baabiraado, Baabiraado ana e am.

³⁹ Be tewti nanngude mo kasen. O sobbitorii ɓe.

⁴⁰ O yehi ootoo bannge maayo Urdun nokku do Yaayaa lootannoo lootogal batisima arande doo kasen, o faɓɓi ton. ⁴¹ Yimɓe heewɓe ngari e makko, mbii:

—Yaayaa wadaali haaynde fay wootere. Kaa ko o haali e gorko oo koo fuu goondii.

⁴² Heewɓe ngoondini Iisaa ton.

* **10:34** Jabuura 82.6

11

Haala maayde Laajaru

¹ Gorko jawdo biyeteedo Laajaru ana Baytaniya, kaɗum e banndiraaɓe mum rewɓe Mariyama e Marta. ² Tawi Mariyama woni gujudo Moobbo oo nebam uuroojam so socciri koyde makko sukundu muudum. Laajaru jawdo oo yo mijiiiko gorko. ³ Banndiraaɓe rewɓe ɓee neli e Iisaa, mbii:

—Moobbo, gido maa mo korsin-ɗaa oo jawii.

⁴ Nde Iisaa nanunoo dum ndee, wii:

—Oo jaw wanaa jaw saate. Mo jaw tabintinoowo teddeengal Laamdo, yalla Bii Laamdo oo ana teddiniree mo.

⁵ Iisaa ana horsini Laajaru e banndiraaɓe mum rewɓe, Marta e Mariyama,

⁶ taweede o nanii Laajaru sellaa fuu, hadaali mo faɓɓude ton balde didi godde.

⁷ Caggal dum, o wii taalibaaɓe makko:

—Mbirfito-ɗen Yahuudiya!

⁸ Taalibaaɓe ɓee njaabii:

—Moobbo, ɓooyaa fey ko Yahuudiyankooɓe ndaari wardude ma kaaye, laatoo ton mbirfoto-ɗaa kasen naa?

⁹ Iisaa jaabii:

—Wanaa wakkatiiji sappo e didi ngoni ley jalooma naa? Jahoowo jalooma fergataako sabi omo yiya fooyre aduna oo. ¹⁰ Kaa jahoowo jemma fergoto sabi fooyre walaa e muudum.

¹¹ Caggal o haalii dɗi haalaaji, o wii ɓe:

—Gido men Laajaru daanike, mi yahan mi finndinoya mo.

¹² Taalibaaɓe ɓee mbii:

—Moobbo, so tawii o daaniido, ndennoo o dadii.

¹³ Haala maayde Laajaru o haalannoo. Kamɓe ɓe miilii haala doyingol o haali. ¹⁴ Iisaa laɓɓinani ɓe:

—Laajaru hedditaaki! ¹⁵ Mi seyorike saabe moodon ko mi tawaaka ton koo yalla odon ngoondina. Kaa jonnoo, njehen to makko.

¹⁶ Nden Tomaa noddirteedo Funeeru oo wii taalibaaɓe woɓɓe ɓee:

—Njehen enen duu yalla eden maayda e makko.

No Iisaa wiiri kaɗum woni immital e nguurndam

¹⁷ Nde Iisaa yottinoo ndee, tawi wadɗi balde nay ko Laajaru iriraa.

¹⁸ Nde wonnoo hakkunde Baytaniya e Urusaliima ɓuraa hono kilooji tati,

¹⁹ Yahuudiyankooɓe heewɓe ngarii to Mariyama e Marta duwaaru Laajaru, eɓe koomta dum'en e maayde mijiiɓe gorko. ²⁰ Nde Marta nannoo Iisaa warii ndee, yehi sakkitoyii mo. Mariyama kaa heddi cuudi. ²¹ Marta wii Iisaa:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maayataano. ²² Kaa fay jooni mido anndi huunde fuu ko ndaardu-ɗaa Laamdo, wadante.

²³ Iisaa wii mo:

—Mijam gorko oo immitoto.

²⁴ Marta wii:

—Mido anndi o immitoto jannde immital, jalaaɗe saktotoonde.

²⁵ Iisaa wii mo:

—Miin woni immital, miin woni nguurndam. Neddo fuu goondindo kam, fay so maayi, wuuran. ²⁶ Guurdo fuu goondindo kam, maayataa abada. Ada goondini dum naa?

²⁷ O jaabii:

—Sanne Moobbo! Mido goondini aan woni AlmasiihuBii Laamdo garoowo e aduna oo.

²⁸ E dow dum, o yehi noddoyde mijiiiko Mariyama, o gunndii dum:

—Moobbo oo warii, omo nodde.

²⁹ Nde Mariyama nanunoo dum ndee, hepii law, nootoyii. ³⁰ Tawi fuu Iisaa naataalino ngeenndi ndii tafon. Omo heddi do Marta hawrunoo e makko doo. ³¹ Yahuudiyankooɓe ana ngondunoo e Mariyama ley galle, ana koomtannoo dum. Be njii o gurbitike, o yaltii. Be njokkitii mo, ɓe miili o woyoyan dow yanaande too. ³² Mariyama yottii do Iisaa woni doo, yii dum tan, dicitii yeeso muudum, wii dum:

—Moobbo, sinndo ada wonnoo doo, mijam gorko oo maayataano.

³³ Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Yahuudiyankooɓe wondufe e mum ɓee ana mboya ndee, yonki makko jawi, hakkille makko immii. ³⁴ O wii:

—Hoto ndesu-don mo?

Be njaabii:

—Moobbo, war yeew!

³⁵ Nii Iisaa woyi. ³⁶ Yahuudiyankooɓe ɓee mbii:

—Yeewee no o foti horsinde dum.

³⁷ Yoga e maɓɓe wii:

—Bumtindo bumdo waawaano hadufe Laajaru maayde naa?

No Iisaa wuurtiniri Laajaru

³⁸ Yonki Iisaa ɓeydi jawde, o yehi tiimoyde yanaande ndee. Yanaande ndee yo loowol uddiraangol haayre. ³⁹ Iisaa wii:

—Ittee haayre ndee!

Marta, bannadii debbo maaydo oo, wii mo:

—Moobbo, ana haani ko tawee henndu makko waylitike, sabi hannde woni balde makko nay.

⁴⁰ Iisaa jaabii mo:

—Tama mi wiyaali ma, so a goondinii, a yiyan teddeengal Laamdo?

⁴¹ Be itti haayre ndee. Iisaa tiggiti, wii:

—Baabiraado, mido yettire ko njaabani-daa kam koo. ⁴² Miin kaa, mido anndi jannde fuu ada jaabanoo kam. Kaa mi haaldirii nii saabe yimɓe filiiɓe kam ɓee, yalla eɓe ngoondina aan neli kam.

⁴³ Caggal dii haalaaji, o duki semmbe, o wii:

—Laajaru, yaltu sella!

⁴⁴ Maaydo oo yalti, juude mum e koyde mum ana piilaa leppi, yeeso mum ana suddii. Iisaa wii ɓe:

—Kumtee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiibe dawriri faa nannga Iisaa

⁴⁵ Heewɓe e Yahuudiyankooɓe warnooɓe to Mariyama ɓee njii ko Iisaa wadi koo, ngoondini dum. ⁴⁶ Kaa yogaaɓe njehi to Farisa'en, kaaltani dum'en ko Iisaa wadi koo. ⁴⁷ Nden Farisa'en e hooreeɓe yottinooɓe sadaka mooɓti waalde Saahiibe ndee, mbii:

—Oo gorko ana wada kaayde keewde. Hono ngadaten? ⁴⁸ So en njoppirii mo nii, jamaa oo fuu goondinan mo. Nden kaa, Romankooɓe ngaran mbonna nokku men ceniido oo e lejol men ngol.

⁴⁹ Gooto maɓɓe biyeteedo Kayafas, laatinoodo Jottinoowo Sadaka Mawdo e nden hitaande, wii ɓe:

—Onon, on anndaa fay huunde. ⁵⁰ On anndaa neddo gooto maayana yimɓe fuu ɓuri moyyande en diina lejol meeden fuu halkoo.

⁵¹ Tawi wanaa hiini hoore makko o haaldi kaa haala, kaa nde wonnoo o Jottinoowo Sadaka Mawdo nden hitaande, o sappike Iisaa maayanan lejol ngol. ⁵² Kaa wanaa lejol ngol tan o maayanta, ko o maayanta dee, faa o mooɓta ɓiɓɓe Laamdo saakiiɓe ɓee fuu e fedde wootere. ⁵³ Gila oon jalooma, ɓe ndawridi faa ɓe mbara mo.

⁵⁴ Dum wadī so Iisaa ṅootti saccude hakkunde Yahuudiyankooḅe. O iwi ḁo o wonnoo ḁoo, o yehi ngalluure wiyeteende Efrayim heettunde e ladde jeereende. O joododii ton e taalibaaḅe makko.

⁵⁵ Tawi iidi Yahuudiyankooḅe biyeteḁo Paska oo ḅadike. Heewḅe e yimḅe leydi ndii njehi Urusaliima faa cenna ko'e mum'en gila iidi oo yottaaki. ⁵⁶ Eḅe tewta Iisaa. Eḅe ndarii ley Suudu Dewal Mawndu nduu, eḅe kaalda:

—Oḁon miila o wara e iidi oo naa on miilaali?

⁵⁷ Tawi hooreeḅe yottinooḅe sadaka e Farisa'en njamiriino nedḁo fuu annduḁo to mo woni yo haalu faa mo nanngēe.

12

No Mariyama wujiri koyḁe Iisaa nebam

¹ Balḁe jeegom fade iidi Paska yottaade, Iisaa yehi Baytaniya ḁo Laajaru mo o wuurtinnoo oo jeyaa ḁoo. ² Don ḅe ndefani mo ṅaamdu. Marta feccani ḅe, Laajaru yo gooto e ṅaamdooḅe e Iisaa ḅee. ³ Nden Mariyama ḅami feccitere liituru nebam laaḅudam, uuroojam, tiḁudam coggu, wuji ḁam e koyḁe Iisaa, socciri ḁe sukundu mum. Suudu nduu fuu ukkiti. ⁴ Gooto e taalibaaḅe Iisaa ḅee, ḁum woni Yahuuda Isikariyota jammbootoḁo mo oo, wii:

⁵ —Ko saabii so ḁam nebam soottaaka buuḁi teemeḁe tati cardi,* hokkee misikiina'en?

⁶ Walaa ko o wiiri non so wanaa o gujjo, wanaa yurmeende misikiina'en. Kanko woni kawjotoḁo jawdi maḅḅe, omo woowi wujjitidde hen. ⁷ Iisaa wii:

—Celee e debbo oo. O resirii ḁam ṅannde iretee-mi. ⁸ Sabi misikiina'en ana tawdee e mon ṅannde fuu. Kaa miin, mi tawdataake e mon ṅannde fuu.

No hooreeḅe yottinooḅe sadaka anniyorii warde Laajaru

⁹ Yahuudiyankooḅe heewḅe anndi Iisaa ana Baytaniya, njehi ton. Wanaa saabe Iisaa tan waddi ḅe, yalla eḅe njiya Laajaru guurtinaaḁo oo duu. ¹⁰ Non hooreeḅe yottinooḅe sadaka ndawridi mbaran Laajaru duu, ¹¹ sabi Yahuudiyankooḅe heewḅe ana njoppa ḅe ngoondinoya Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima

¹² Janngo mum, jamaa keewḁo garḁo hawrude e iidi oo nani Iisaa garoowo Urusaliima. ¹³ Be ḅami caḅe tamarooje, ḅe cakkitoyii mo. Eḅe kuljina, eḅe mbiya:

—Jettooje e barke ngoodanii gardoowo e dow innde Joomiraaḁo oo!† Jettooje ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!

¹⁴ Iisaa heḅi mola ndakiiwa, waddii, hono no Binndi ḁii mbiiri ḁum nii:

¹⁵ «Yimḅe ngalluure Siyona, pati kulee!

Yeew, kaananke mon ana wara,

ana waddii mola ndakiiwa.»‡

¹⁶ Nden taalibaaḅe makko ḅee paamaalino ko ḁum woni. Kaa caggal Iisaa teddinaama, ḅe miccitii ko mo sappananoo koo ḅe ngadi mo. ¹⁷ Jamaa tawdanooḁo e makko nde o wuurtinnoo Laajaru, o noddii ḁum iwde e yanaande ndee, kaṅum'en duu ana ceettii. ¹⁸ Dum wadī so yimḅe heewḅe njehi cakkitoyii mo sabi ḅe nanii o wadī ndee haaynde. ¹⁹ Non Farisa'en mbiyondiri:

—On njii, walaa fuu ko mbaawan-ḁen mo, aduna oo fuu annii jokki e makko.

* **12:5** Buuḁi teemeḁe tati cardi ana mbaara e njoḁdi nedḁo hitaande. † **12:13** Jabuura 118.25-26

‡ **12:15** Jakariyaa 9.9

²⁰ Won Yunaninkooɓe tawaaɓe hakkunde warɓe Urusaliima faa ndewa ley palaade iidi dee. ²¹ Be battitii Filipa jeyaado Baytisayda ley leydi Galili, ɓe mbii dum:

—Moobbo, miden njidi yiide Iisaa.

²² Filipa yehi haalanoyi Andire. Be njottinoyi haala kaa Iisaa. ²³ Iisaa jaabii ɓe:

—Wakkati mo Laamɗo hollata teddeengal Bii Nedɗo oo yottike. ²⁴ Miɗo haalana on goonga: so wabbere alkama yoorali aawaama e leydi, heddoto yo wabbere wootere. Kaa so nde yoorii nde aawaa fuu, nde riman faa heewa. ²⁵ Nedɗo fuu jiddo yonki mum, mursan ki, kaa jeebiido yonki mum e aduna oo, damman ki, heban nguurndam nduumiidam. ²⁶ So won muuyɗo gollande kam, yo jokku e am. Do ngon-mi fuu, ɗoo golloowo am duu wonata. Baabiraado teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde mum

²⁷ —Jooni mi wemmabaama. Kofum mbiyan-mi? Mi wiya Abba hisinam e oo wakkati naa? Mi waawaa wiide dum sabi kammari wakkati oo ngardu-mi. ²⁸ Abba, teddin innde maa.

Daande nanaa iwrude dow kammu:

—Mi teddinii nde, mi teddinan nde kasen.

²⁹ Nde yimɓe darinooɓe ton ɓee nanunoo nden daande ndee, mbii dum riggaango kammu. Woɓɓe mbii:

—Malaa'ika haaldi e makko!

³⁰ Iisaa wii ɓe:

—Wanaa saabe am daande ndee wardi, saabe moodon. ³¹ Jooni woni sariya aduna oo. Jooni kaananke oo ɗoo aduna tippete sella. ³² Miin, so mi toownaama iwde e leydi ndii, mi foodan yimɓe fuu warde e am.

³³ Tawi ɗii haalaaji o sapporii no mo maayrata nii. ³⁴ Yimɓe ɓee njaabii mo: —Sariya oo anndinii min Almasiihu yo duumotoɗo. Hono aan mbiirataa kinaa Bii Nedɗo oo toownee? Homo woni oo Bii Nedɗo?

³⁵ Iisaa jaabii ɓe:

—Fooyre ana wondi e mon wakkati seeda tafon. Njahon gila fooyre ana heddi e mon, pati nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa ɗo yahata.

³⁶ Ngoondinee fooyre gila ende e mon yalla oɗon laatoo yimɓe fooyre.

No yimɓe calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu dum tan, yehi suudoyii ɓe. ³⁷ Kaayɗe ɗe o wadi yeeso maɓɓe ɗee fuu, wadaali so ɓe ngoondini mo, ³⁸ yalla haala annabi Esaaya kaa ana tabita: «Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?

Homo ɓannginanaa baawɗe Joomiraado?»§

³⁹ Be mbaawaano goondinde, sabi Esaaya wii kasen:

⁴⁰ «O wumnii gite maɓɓe,
o helii hakillaaji maɓɓe,
pati gite maɓɓe njiya,
pati hakillaaji maɓɓe paama
sako ɓe tuuba, so mi sellina ɓe.»*

⁴¹ Dum Esaaya wii nde yiinoo teddeengal Iisaa, so haali haala makko ndee.

⁴² Kaa dum fuu e taweede, hooreeɓe Yahuudiyankooɓe heewɓe ngoondinii Iisaa. Kaa saabe Farisa'en, ɓe kulii yaadirde pati ɓe njaltinee waajordu.

⁴³ Dum woni teddineede yimɓe ɓurani ɓe teddineede Laamɗo.

⁴⁴ Iisaa haali faa toowi, wii:

—Goondindo kam, wanaa miin tan o goondini, neldo kam oo duu o goondinii dum. ⁴⁵ Neldo fuu jiido kam, yii neldo kam oo. ⁴⁶ Miin, mi warii mi fooyre aduna oo, faa goondindo kam fuu pati heddo ley nimre. ⁴⁷ So won nando waaju am jokkaali dum, miin, mi sarataa dum. Sabi mi wardaali sarde aduna oo, faa mi hisina mo ngardu-mi. ⁴⁸ Oon calaniido kam, so jabaali waajuuji am, ana jogii caroowo. Konngol ngol kaal-mi ngol sarataa dum jalaande sakitotoonde. ⁴⁹ Sabi miin, mi haaldaali hiini hoore am. Baabiraado neldo kam oo hokki kam yamiroore ko kaalan-mi e ko mbaajotoo-mi. ⁵⁰ Miin, mido anndi yamiroore makko, kapum woni nguurndam nduumiidam. Ko kaal-mi koo, no Baabiraado haalaniri kam nii kaaltir-mi.

13

No Iisaa lootiri koyde taalibaabe mum

¹ Gila iidi Paska yottaaki, Iisaa ana anndi wakkati mo iwata e aduna so hootana Baabiraado oo warii. Ga aduna gaa omo yidi yimbe makko, omo yidi be kaaddi jilli. ² Wakkati mo be kirtotoo oo, Ibiliisa wadi e bernde Yahuuda bii Simon Isikariyota jambaade mo. ³ Iisaa e hoore mum ana anndi to Laamdo iwri to Laamdo hootata. Laamdo wadii huunde fuu e junngo makko. ⁴ O immii e hiraande ndee, o boortii saaya makko, o bami disawel, o filii e makko. ⁵ Non o wayli ndiyam e feere lootorde, o naati e lootude koyde taalibaabe makko, omo soccira de disawel o filii ngel. ⁶ Nde o yottinoo Simon Piyeer ndee, oon wii mo:

—Moobbo, aan lootata koyde am naa?

⁷ Iisaa jaabii mo:

—A faamaali ko ngadan-mi koo tafon, kaa a faamoyan caggal jooni.

⁸ Piyeer wii mo:

—A lootataa koyde am abada!

Iisaa jaabii mo:

—So mi lootanaali ma, a walaa ngedu e am.

⁹ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo! So non, pati haadu e koyde am tan, lootu juude am e hoore am duu.

¹⁰ Iisaa wii mo:

—Lootiido fuu yo laabudo. Mo hasindinaa e lootaneede kinaa koyde tan. Onon on laabube, kaa wanaa on fuu.

¹¹ Tawi omo anndi jambotoodo mo oo. Dum wadi so o wii wanaa on fuu ngonni laabbe.

¹² Nde Iisaa lootunoo koyde maabe ndee, banti saaya muudum, joottii, wii be:

—On paamii ko ngadu-mi on koo naa? ¹³ Odon noddira kam «Moobbo» odon noddira kam «Kalfaado». Ko mbiyatun koo ana moyyi, sabi dum ngon-mi. ¹⁴ Ndennoo, miin Kalfaado, miin Moobbo, mi lootii koyde mon, waajibi onon duu gooto fuu lootana goddo koyde mum. ¹⁵ Ko ngadu-mi on koo yo tinndinol yalla onon duu, odon ngadondira hono ko ngadu-mi on koo. ¹⁶ Mido haalana on goonga: maccudo burataa kalfaado mum teddude, nelaado duu burataa neldo dum. ¹⁷ Nde wonnoo on anndii dum jooni, so nii on njokkirii non, on mbelan hoore. ¹⁸ Wanaa haala mon on fuu kaal-mi. Mido anndi been be cubii-mi, kaa kinaa ko Binndi dii mbii koo tabita: «Naamduo e am latiri kam teppere muudum.»* ¹⁹ Gila jooni mido haalana on dum, fade majjum yottaade, yalla nde dum yottii fuu, odon ngoondina miin woni mo ngon-mi.

* 13:18 Jabuura 41.10

²⁰ Mido haalana on goonga: neddo fuu jabbiido nelaado am, jabbiike kam. Neddo fuu jabbiido kam, jabbiike neldo kam oo duu.

No Yahuuda jammборii Iisaa

²¹ Nde o haalnoo dum ndee, yonki makko jawi, o wii:

—Mido haalana on goonga: gooto moodon jammбото kam.

²² Taalibaa6e 6ee yeewondiri. Be anndaa mo o haalata haala mum. ²³ Gooto e taalibaa6e 6ee, mo Iisaa horsini oo, ana joodinoo banngе mum. ²⁴ Simon Piyeer himyi mo gite mo lamndoo Iisaa homo o haalata haala mum. ²⁵ Non taalibbo oo naayorii hedde Iisaa, wii:

—Moobbo, dum homo?

²⁶ Iisaa jaabii:

—Mo ndokkan-mi lonngere nde cuuwan-mi ndee oo.

O suuwi lonngere, o hokki Yahuuda 6ii Simon Isikariyota oo. ²⁷ Caggal lonngere ndee, Ibiliisa naati e Yahuuda. Iisaa wii mo:

—Wadu ko ngadataa koo law!

²⁸ Tawi fay gooto e joodiibe don 6ee faamaali ko Iisaa haalani mo koo.

²⁹ Nde wonnoo Yahuuda woni kawjotoodo jawdi ma66e, yoga miilii Iisaa wii mo somonoyoo iidi, naa daja ko o hokki misikiina'en. ³⁰ Yahuuda nanngu lonngere ndee tan, yalti oon wakkati fuu. Dum jemma.

Haala yamiroore heyre

³¹ Nde Yahuuda yaltunoo ndee, Iisaa wii:

—Jooni Bii Neddo teddinaama, Laamdo duu teddiniraama saabe makko.

³² So Laamdo teddiniraama saabe makko,† kajum duu teddinan mo e hoore mum, teddinan mo law. ³³ Sukaabe am, mido wondi e mon seeda tafon. On tewtan kam. Mido wiya on jooni hono ko mbiinoo-mi Yahuudiyankoo6e e 6ettaade: on mbaawaa yaade to njahan-mi too. ³⁴ Mido hokka on yamiroore heyre: njidondiree! Hono no njidir-mi on nii, onon duu njidondiron hono non! ³⁵ So on njidondirii, yim6e fuu annditan on taalibaa6e am.

No Iisaa holliri Piyeer yankiran dum

³⁶ Simon Piyeer wii mo:

—Moobbo, hoto njahataa?

Iisaa jaabii mo:

—To njahan-mi jooni too, a waawaa jokkude e am. Kaa caggal jooni a jokkan e am!

³⁷ Piyeer wii mo:

—Moobbo, ko saabii so mi waawaa jokkude e maa jooni? Mido hokkitira yonki am saabe maa.

³⁸ Iisaa jaabii mo:

—Goonga fuu, a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Mido haalane goonga: fade ndontoori jogginde hannde a wiyana a anndaa kam cili tati.

14

No Iisaa wiiri kajum woni laawol ngol

¹ Iisaa wii taalibaa6e mum 6ee:

—Pati imminee hakkille mon. Ngoondinee Laamdo, ngoondinee kam.

² Cuudi keewdi ana ley galle Baabiraado am. So walaano, mi wiyanno on. Mi yahan, mi moyyinano ya on ton nokku. ³ Ndennoo, so mi moyyinano yii on

† **13:32** Pudfoode aaya 32, «So Laamdo teddiniraama saabe makko», tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyde dii.

nokku, mi wartan kasen mi ɓamta on faa onon duu ngonon to ngonan-mi too. ⁴ Odon anndi to njahan-mi too, odon anndi laawol mum.

⁵ Tomaa wii mo:

—Moobbo, min anndaa to njahataa, hono min anndirta laawol mum?

⁶ Iisaa jaabii mo:

—Miin woni laawol ngol, miin woni goonga oo, miin woni nguurndam dam. So wanaa saabe am fay gooto waawaa yaade to Baabiraado. ⁷ Sinndo odon anndunoo kam, maa on anndu Baabiraado am oo duu. Gila jooni on anndii mo, on njii mo.

⁸ Filipa wii mo:

—Moobbo, hollu min Baabiraado, dum tan ana heya min.

⁹ Iisaa wii mo:

—No ngondir-mi e moodon faa ɓooyi nii fuu, Filipa, a anndaali kam naa? Jiido kam, yii Baabiraado. Hono mbiirataa: «Hollu min Baabiraado»? ¹⁰ A goondinaali mido e ley Baabiraado, Baabiraado ana e am naa? Waajuuji di mbaajii-mi on dii fuu, mi waajortaako di hiini hoore am. Baabiraado gondo e am oo gollata golleeji mum. ¹¹ Ngoondinee kam so mi wii mido e Baabiraado, Baabiraado ana e ley am. Fay so on ngoondinaali dum, ngoondiniron kam saabe golleeji dii. ¹² Mido haalana on goonga: neddo fuu goondindo kam, gollan kaɗum duu golleeji di ngollan-mi dii, gollan ko ɓuri di, sabi mi kootoowo to Baabiraado am. ¹³ Mi wadanan on huunde fuu ko jaagori-don Laamdo saabe am. Mi wadan dum yalla Baabiraado oo ana teddiniree saabe Biddo oo. ¹⁴ So won ko jaagori-don Laamdo saabe am, mi wadanan on.

No Iisaa fodiri neldan Ruuhu Ceniido

¹⁵ —So odon njidi kam, on njokkan jamirooje am. ¹⁶⁻¹⁷ Mi jaagoto Baabiraado hokka on Balloowo goddo, oo woni Ruuhu goonga, yalla omo wonda e mon faa abada. Aduna oo waawaa jaɓɓaade mo, sabi yiyataa mo, anndaa mo. Kaa onon, odon anndi mo sabi omo wondi e mon, omo e mon. ¹⁸ Mi yoppataa on atiime'en, mi wartan e mon. ¹⁹ So ɓooyii seeda aduna oo yiyataa kam kasen. Kaa onon, on njiyan kam, sabi mi guurdo, onon duu on nguuran. ²⁰ Nannde nden on paaman mido e ley Baabiraado, odon e am, mido e ley mon. ²¹ Neddo fuu anndudo jamirooje am so jokki de, kaɗum woni jiddo kam. Jiddo kam, Baabiraado am yidan dum. Miin duu, mi yidan dum, mi ɓannginanan dum hoore am.

²² Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyota, jaabii mo:

—Moobbo, hono ɓannginirantaa min hoore maa, tawee a ɓannganaali aduna oo?

²³ Iisaa jaabii mo:

—So neddo ana yidi kam, jokkan konngol am, Baabiraado am yidan dum. Miin e Baabiraado am oo min ngaran to mum min njooddoo e mum. ²⁴ Neddo fuu mo yidaa kam, jokkataa konngol am. Haala ka nanaton kaa, ka wanaa ka am, ka haala Baabiraado neldo kam oo. ²⁵ Dum kaalanan-mi on gila mido tawdaa e mon. ²⁶ Ruuhu Ceniido, Balloowo on mo Baabiraado neldirta on saabe am oo, kaɗum anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoomi on koo fuu.

²⁷ Jam njoppidan-mi on, jam am ndokkan-mi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on nii. Pati imminee hakkille mon, pati kulee.

²⁸ On nanii ko mbii-mi on: «mi yahan, caggal mum mi warta e mon.» Sinndo odon njidunoo kam, maa on ceyoro mi jahoowo to Baabiraado, sabi Baabiraado ɓuri kam teddude. ²⁹ Mi haalanii on jooni gila dum waraali, yalla so dum warii, odon ngoondina. ³⁰ Haala am e moodon heewataa kasen, sabi

kaananke oo aduna ana wara. Fay huunde o waawaa e am. ³¹ No Baabiraado yamiri kam nii, non ngadīran-mi, faa aduna oo faama mido yidi Baabiraado. Immee njeheh, iwen doo.

15

No Iisaa wiiri kaḡum woni peguūwi ngoongaraawi

¹ —Miin woni peguūwi ngoongaraawi, Baabiraado woni jom ngesa peguūje. ² Cabal am dimaral fuu o feyyan dūm, cabal dimoowal fuu, o saltoto dūm yalla engal beydoo rimde. ³ Onon, jooni on laabuḡe saabe waaju mo mbaajii-mi on oo. ⁴ Niiḡee e am. So on jiiḡii e am, miin duu mi jiiḡan e mon! Hono no cabal peguūwi waawaa rimde e hoore mum kinaa tawee engal jiiḡi e peguūwi nii, hono non onon duu, on mbaawaa rimde so on jiiḡaali e am. ⁵ Miin woni peguūwi, onon ngoni caḡe. Neddo fuu jiiḡudo e am, mi jiiḡii e mum, riman duu faa heewa. On mbaawaa waḡude fay huunde so on ngaldaa e am. ⁶ Neddo fuu mo jiiḡaali e am, tippete sella hono no cabal peyyaangal nii, yooraa. Caḡe joorde dee moobtete, tippee ley yiite, de kuḡḡa. ⁷ So on jiiḡii e am, waaju am jiiḡii e mon, nden kaa jaagee Laamdo ko muuy-don fuu, on keḡan. ⁸ So on ndimii faa heewii, dūm hollititta on laatike taalibaaḡe am, nden yimḡe njiyata teddeengal Baabiraado am. ⁹ Hono no Baabiraado yidiri kam nii, miin duu hono non njidīr-mi on. Niiḡee e jilli am. ¹⁰ So on njokkii jamirooje am, on jiiḡan e jilli am, hono no njokkir-mi jamirooje Baabiraado am so jiiḡu-mi e jilli mum nii.

¹¹ Mi waajike on dūm yalla seyo am ana jiiḡa e mon, seyo mon hiḡḡa. ¹² Annii yamiroore am: njidondiree hono no njidīr-mi on nii. ¹³ Huunde fuu ḡuraa dīi doo jilli mawnude: neddo hokkitira yonki mum saabe yiḡḡe mum. ¹⁴ Onon ngoni yiḡḡe am, so on ngollii ko njamir-mi on koo. ¹⁵ Mi wiyataa on maccuḡe kasen sabi maccudo anndaa ko kalfaado mum gollata. Mido wiya on yiḡḡe, sabi ko narru-mi Baabiraado am koo fuu, mi anndinii on. ¹⁶ Wanaa onon cuḡii kam, miin suḡii on so yamiri on njahon ndimoyon ḡiḡḡe, ḡiḡḡe mon nduumoo, yalla Baabiraado ana hokka on huunde fuu ko jaagori-don saabe am. ¹⁷ Njidondiree! Dum njamir-mi on.

No aduna oo wajiri Iisaa e taalibaaḡe mum fuu

¹⁸ —So aduna oo ana wajiri on, anndee, miin o adii wajude. ¹⁹ Sinndo on laatinoke adunankooḡe, maa aduna oo yidu on. Kaa on nganaa adunankooḡe. Mi suḡike on mi seenndii on e aduna oo. Dum saabanii mo wajude on. ²⁰ Miccītee ko mbiinoo-mi on koo: «Maccudo ḡurataa kalfaado mum.» So ḡe torrii kam, ḡe torran on, onon duu. So ḡe njokkii konngol am, ḡe njokkan ngol mon ngol duu. ²¹ Be ngadīran on dūm fuu saabe am, sabi ḡe anndaa neldo kam oo. ²² So mi waraalino, mi waajanooki ḡe, ḡe jiiḡataakeno. Kaa jooni mi warii, mi waajike ḡe, ḡe ngalanaa luutti maḡḡe dīi ujuuru fuu. ²³ Neddo fuu bajudo kam, wajii Baabiraado am oo duu. ²⁴ Sinndo mi gollaalino dīi golleeji dī fay gooto meedaali gollude yeeso maḡḡe, ḡe jiiḡataakeno. Kaa jooni ḡe njii dī fuu, eḡe keddii wajude kam, miin e Baabiraado am. ²⁵ Dum wadii faa tabintina ko winndaa ley Sariya maḡḡe: «Be mbajirii kam dow meere.»*

²⁶ Ruuhu goonga iwroowo to Baabiraado, Balloowo on mo neldan-mi on oo, nde warii, kaḡum seettantoo kam. ²⁷ Onon duu, on ceettanto kam sabi ofon ngondi e am gila puḡḡoode.

* 15:25 Jabuura 35.19; 69.5

16

¹—Mi waajike on dum pati on njoppu goondinal. ² Be njaltinan on cuudi baajordi. Wakkati waroyan nde bardo on fuu miilata rewii Laamdo. ³ Be ngadan dum sabi be anndaa Baabiraado oo, be anndaa kam miin duu. ⁴ Mi waajike on dum, yalla so wakkati oo warii, odon miccitoo mi haalaniino on dum.

Haala golle Ruuhu Ceniido

—Mi haalanaali on gila arande sabi mido wondi e mon. ⁵ Jooni mido nii hootana neldo kam oo, kaa fay gooto e mon lamndaaki kam hoto njahan-mi. ⁶ On cunaama sanne saabe ko kaalan-mi on dum koo. ⁷ Dum fuu e taweede, mido haalana on goonga: yaadu am buri moyyande on. Sabi so mi yahaali, Balloowo on oo warataa. Kaa so mi yehii, mi neldan on mo. ⁸ So o warii, o njinan aduna oo banngal luutti e fooccitaare e sariya. ⁹ Banngal luutti, sabi be ngoondinaali kam. ¹⁰ Banngal fooccitaare, sabi mido hoota to Baabiraado oo, on njiyataa kam kasen. ¹¹ Banngal sariya, sabi kaananke oo doo aduna saraama.

¹² Mido jogii ko heewi kasen ko mi waajoo on, kaa on mbaawtataa dum jooni. ¹³ Nde Ruuhu goonga oo warii fuu, dowan on faade e goonga fuu. Sabi o haaldataa hiini hoore makko, o haalanan on ko o nani fuu, o humpitan on ko waroyta. ¹⁴ Kanko, o teddinan kam, sabi o baman ko njey-mi koo, o humpitira on. ¹⁵ Ko Baabiraado oo jogii fuu, miin jey. Dum saabii mbii-mi o humpitan on ko o hebi e am koo.

No sunu waylitortoo seyo

¹⁶—So booyii seeda, on njiyataa kam, so booyii seeda kasen, njiyon kam.

¹⁷ Yoga e taalibaaɓe makko ɓee lamndondiri, mbii:

—Kodum woni maanaa haala makko so o wii «so booyii seeda, on njiyataa kam e so booyii seeda kasen, njiyon kam», o wii kasen «sabi mi jahoowo to Baabiraado»?

¹⁸ Be mbii:

—«So booyii seeda», kodum dum firritata? Min paamaali ko o wii koo.

¹⁹ Nde Iisaa anndunoo eɓe njidi lamndaade dum ndee, wii ɓe:

—Odon lamndondira maanaa haala am kaa: «So booyii seeda on njiyataa kam, so booyii seeda kasen, njiyon kam.» ²⁰ Mido haalana on goonga: onon, on mboyan, on mboytoto, tawee aduna oo ana seyii. On cunlan, kaa sunu mon waylitoto seyo. ²¹ So debbo ana njaywa, mo sunlan sabi wakkati makko warii. Kaa so cukalel ngel rimaama, o miccitataako naawalla njatawere makko, no seyo makko foti heewde dow aduna oo hebi kodoo. ²² Onon duu hono non cunlir-don jooni, kaa mi yiitan on kasen, on ceyoto, fay gooto waawaa bonnude seyo mon. ²³ Nannde nden, on lamndataako kam fay huunde. Mido haalana on goonga: huunde fuu ko jaagi-don Baabiraado oo, hokkiran on saabe am. ²⁴ Faa jooni, walaa fuu ko jaagori-don saabe am. Naagee, on keɓan, yalla seyo mon ana hiɓɓa.

No Iisaa jaalorii aduna

²⁵—Ko kaalan-mi on jooni koo yo haala hippaaka. Wakkati waran, wakkati mo mi hippataa haala. Nden kaa mi haalanan on haala Baabiraado faa laaɓa. ²⁶ Nannde nden on jaagorto Laamdo saabe am. Mi wiyaali mido jaaganoo on Baabiraado, ²⁷ sabi Baabiraado e hoore mum ana yidi on. O yidirii on saabe odon njidi kam, on ngoondinii to Laamdo iwru-mi. ²⁸ Mi iwii to Baabiraado, mi warii e aduna. Jooni mido dala aduna oo, mi hootana Baabiraado.

²⁹ Taalibaaɓe makko mbii mo:

—Jooni kaa, a haalii faa laabi, walaa fuu ko kippu-daa hen. ³⁰ Jooni kaa, min anndii walaa fuu ko a anndaa, fay gooto hasindinaa e lamndaade ma. Dum saabii so min ngoondini a iwdo to Laamdo.

³¹ Iisaa jaabii be:

—Jooni, on ngoondinii naa? ³² Wakkati oo ana wara, o warii jooni, do on fuu caakoto-don, homo fuu hoota suudu mum, njoppon kam mi teeldo. Kaa mi wanaa teeldo, sabi Baabiraado oo ana wondi e am. ³³ Mi haalanii on dum, yalla odon kemra jam e am. Odon ngondi e torra ley aduna oo. Kaa ceyo-don, miin, mi jaalike aduna oo!

17

No Iisaa duworii saabe taalibaabe mum

¹ Nde Iisaa waajinoo waajuuji dii ndee, tiggittii kammu, wii:

—Baabiraado, wakkati oo warii, teddin Biya, yalla Biya oo duu ana teddine. ² Sabi a hokkii mo baawde dow neddo fuu, yalla omo hokka been be ndokku-daa mo bee fuu nguurndam nduumiidam. ³ Nguurndam nduumiidam woni be annde, aan Laamdo goongaraajo gooto oo, be annda Iisaa Almasiihu mo nel-daa oo. ⁴ Mi teddinii ma e dow leydi ndii, mi yottinii golle mo ndokku-daa kam mi golla oo. ⁵ Jooni kaa, Baabiraado, teddinam teddeengal ngal njoginoo-mi do maa doo gila aduna oo tagaaka ngal.

⁶ Yimbe be ndokku-daa kam e aduna oo bee, mi bannginanii dum'en inde maa. Aan jey be, a hokkii kam be, ebe njokki konngol maa. ⁷ Jooni kaa, be anndii ko ndokku-daa kam koo fuu to maa iwi, ⁸ sabi mi haaltanii be haalaaji di kaalan-daa kam dii, be njabii di. Be kebii tayoral to maada iwru-mi, be ngoondinii aan neli kam. ⁹ Mido jaagore saabe maabe. Mi jaagortaako saabe aduna oo, mido jaagoroo saabe be ndokku-daa kam bee, sabi aan jey be. ¹⁰ Be njey-mi fuu, aan jey, be njey-daa fuu, miin jey. Mi teddiniraama saabe maabe. ¹¹ Kambe, be keddoto e aduna oo, kaa miin, mi heddatoako e makko. To maa njahan-mi. Aan Baabiraado Ceniido, reenir be baawde maada de ndokku-daa kam dee, yalla ebe laatoo gooto hono no men nii. ¹² Nde ngondunoo-mi e maabe ley aduna oo ndee, mi reenirii be baawde maa de ndokku-daa kam dee, mi tiidii e maabe. Fay gooto majjaali so wanaa yiitenke oo, yalla ko sappaa e Binndi dii koo ana tabita. ¹³ Jooni kaa mido wara to maa. Mido haala dii haalaaji gila mido heddi e aduna oo tafon, yalla seyo am ana hibba e maabe. ¹⁴ Mi yottinii be konngol maa. Aduna oo wajii be, sabi be njeyaaka e makko, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁵ Mi jaagaaki ittaa be e aduna oo, kaa mido jaage ndeenaa be e Ibiliisa. ¹⁶ Be njeyaaka e aduna oo, hono no miin duu mi jeyiraaka e makko nii. ¹⁷ Sennir be goonga maa. Konngol maa woni goonga. ¹⁸ Hono no nelir-daa kam e oo aduna nii, miin duu non nelir-mi be e makko. ¹⁹ Mido sennira hoore am saabe maabe, yalla kambe duu ebe laatoo senniraabe goonga.

²⁰ Wanaa saabe maabe tan jaagorto-maa-mi. Mido jaagoroo duu saabe been goondinirbe kam waajuuji maabe, ²¹ yalla be fuu ebe laatoo gooto. Hono no aan Baabiraado laatori-daa e am, miin duu mido e maa nii, yalla kambe duu ebe laatoo gooto e men, yalla aduna oo ana goondina aan neli kam. ²² Mi wadanii be teddeengal ngal ngadan-daa kam ngal, yalla ebe laatoo gooto, hono no laatori-den gooto nii. ²³ Miin mido e maabe, aan ada e am, yalla ngootummaaku maabe ana hibba, yalla aduna oo ana annda aan neli kam, mo annda duu ada yidi be hono no njidir-daa kam nii. ²⁴ Baabiraado, mido yidi be ndokku-daa kam bee ngonda e am nokku fuu do tawaa-mi, yalla ebe

njiya teddeengal ngal ngadan-ɗaa kam ngal sabi a yidii kam gila aduna oo diidaaka.

²⁵ Baabiraado poocitiido, aduna oo anndaa ma, kaa miin noo mido anndu maa, ɓee doo ana anndi aan neli kam. ²⁶ Mi anndinii ɓe ko ngon-ɗaa, mi ɓeydan anndinde ɓe, yalla jilli njid-ɗaa kam dii ana tawee e maɓɓe, miin duu mi tawee e maɓɓe.

18

No Iisaa nanngiraa

¹ Nde Iisaa duworinoo nii ndee, yaadi e taalibaaɓe mum ootoo bannge callugol biyeteengol Kedoron. Be naati ton e nokku keewɗo leɗɗe. ² Yahuuda jammbotooɗo mo oo ana anndi nokku oo, sabi Iisaa e taalibaaɓe mum ana moobtotonoo ton sanne. ³ Yahuuda ardii oorngal sordaasi'en e gollooɓe iwruɓe to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e Farisa'en. Be ngari ton, eɓe njogii cunkume kuɓɓooje e lampaaji e kaɓorɗe. ⁴ Nde wonnoo Iisaa ana anndi ko fa'i warde e mum fuu, sakkiti ɓe, wii:

—Homo tewtaton?

⁵ Be njaabii mo:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

O wii ɓe:

—Miin woni kanko!

Yahuuda jammbotooɗo mo oo duu ana dardii e maɓɓe. ⁶ Nde Iisaa wiinoo «Miin woni kanko» ndee, ɓe njaari cagga-caggarde ɓe caami e leydi. ⁷ Iisaa lamndii ɓe kasen:

—Homo tewtaton?

Be njaabii:

—Iisaa Nasaraatunke oo.

⁸ Iisaa wii ɓe:

—Mbii-mi on, miin woni kanko! So miin tewtaton, accee ɓee kaa njaha.

⁹ Non dum laatorii, yalla haala Iisaa kaa ana tabita: «Mi majjoraaka fay gooto e ɓe ndokku-ɗaa kam ɓee.» ¹⁰ Simon Piyeer ana joginoo kaafaawi, soorti ki, soppi golloowo Jottinoowo Sadaka Mawɗo e nowru naamru faa ndu tayi. Golloowo oo ana wiyee Malkus. ¹¹ Nden Iisaa wii Piyeer:

—Soornu kaafaawi maa kii e n̄aro mum. Aɗa miili mi yarataa horde bone nde Baabiraado hokki kam ndee naa?

¹² Don sordaasi'en e kaananke mum e gollanooɓe hooreeɓe Yahuudiyankooɓe nanngi Iisaa, kaɓɓi dum. ¹³ Be nabi mo to Annas tafon. Annas yo esii Kayafas laatiido Jottinoowo Sadaka Mawɗo ley nden hitaande. ¹⁴ Kanko Kayafas oo dawrannoo hooreeɓe Yahuudiyankooɓe dabare, wii: ko ɓuri moyyude e yimɓe lepol ngol, neddo gooto maayana ɓe.*

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa

¹⁵ Simon Piyeer e taalibbo goddo njokkitii Iisaa. Taalibbo oo ana anndondiri e Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, dum wadi so o hebi naaddude e Iisaa galle mawɗo hooreeɓe yottinooɓe sadaka oo. ¹⁶ Piyeer kaa, darii damal sella too. Taalibbo anndondirdo e Jottinoowo Sadaka Mawɗo oo, yalti haaldi e debbo doomoowo damal ngal oo, naanni Piyeer. ¹⁷ Korɗo doomoowo damal oo lamndii Piyeer:

—Aan nee, a wanaa gooto e taalibaaɓe gorko oo naa?

Piyeer jaabii mo:

—Mi wanaa!

¹⁸ Nde wonnoo jaangol ana heewi, gollooɓe e doomooɓe kuɓɓiino yiite ana yuwloo. Piyeer duu dardii e maɓɓe ana yuwloo.

* **18:14** Yuhanna 11.49-50

No mawbe diina cariri Iisaa

¹⁹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii Iisaa haala taalibaa6e mum e waaju mum. ²⁰ Iisaa jaabii mo:

—Mi 6annginanii aduna oo waaju am. Wakkati fuu mido waajoo ley cuudi baajordi e ley Suudu Dewal Mawndu to Yahuudiyankoo6e fuu kawrititta too. Walaa fuu ko kaaldu-mi cuucuukka. ²¹ Ko lamndorto-daa kam? Lamnda 6een hettindii6e kam. Kam6e kaa, e6e anndi ko mbaajii-mi koo.

²² Nde Iisaa haalnoo dum ndee, gooto e doomoo6e 6ee fii mo banaawo, wii:

—Nii jaaborto-daa Jottinoowo Sadaka Mawdo oo naa?

²³ Iisaa jaabii mo, wii:

—So ko boni mbii-mi, haalanam ko boni e majjum. So tawii ko moyyi mbii-mi, ko saabii so pii-daa kam?

²⁴ Nden Annas neldi mo to Kayafas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, omo ha66ii.

No Piyeer wadi so yankiri Iisaa kasen

²⁵ Simon Piyeer ana darinoo ton ana yuwloo. Faa 6e mbii mo:

—Aan, a wanaa gooto e taalibaa6e makko 6ee naa?

O yeddi, o wii:

—Mi wanaa!

²⁶ Gooto e gollanoo6e Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru muudum oo, wii:

—Mi yiidaalino ma e makko ley nokku keewdo ledde too naa?

²⁷ Piyeer yeddi kasen, e oon wakkati fuu, ndontoori joggini.

No Iisaa sariraa yeeso Pilaatu

²⁸ Caggal dum, 6e itti Iisaa to Kayafas gila beete kecco, 6e nabi mo to hubeere goforneer oo. Na6u6e mo 6ee naataali hubeere ndee, sabi so 6e naatii nde, 6e coban, 6e jaamataa ndeendi iidi Paska ndii. ²⁹ Pilaatu, goforneer oo, tawoyi 6e sella too, wii:

—Kodum ngullaniri-don oo gorko?

³⁰ Be njaabii mo:

—Sinndo o gollaalino ko boni, min ngaddataano mo ga maa.

³¹ Nden Pilaatu wii 6e:

—Na6ee mo, cardon mo sariya moodon.

Yahuudiyankoo6e 6ee njaabii:

—Min ndujanaaka warde fay gooto.

³² Nii haala ka Iisaa haalnoo haala maayde mum kaa tabitiri. ³³ Pilaatu naatti galle mum, noddi Iisaa, wii dum:

—Aan woni kaananke Yahuudiyankoo6e oo naa?

³⁴ Iisaa jaabii mo:

—Aan e hoore maa wii non naa wo66e narru-daa?

³⁵ Pilaatu jaabii mo:

—Miin, mi Yahuudiyanke naa? Ko ngadu-daa so lejol maa e hooree6e yottinoo6e sadaka ngaddu maa ga am?

³⁶ Iisaa jaabii:

—Laamu am jeyaaka e oo aduna. Sinndo omo jeyanoo e oo aduna, golloo6e am ka6otono pati mi naata juude hooree6e Yahuudiyankoo6e. Kaa jooni laamu am oo wanaa mo doo.

³⁷ Nden Pilaatu wii mo:

—Ndennoo, a kaananke?

Iisaa jaabii:

—No mbii-ɗaa nii, mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraa-mi so ngar-mi ley aduna oo so wanaa faa mi seetoo goonga. Neddo fuu jidɗo goonga, ana nana daande am.

³⁸ Pilaatu wii mo:

—Goonga? Kodum woni goonga?

Nde o haalnoo ɗum ndee, o yalti kasen, o tawtoyi Yahuudiyankooɓe ɓee to sella too, o wii ɓe:

—Mi heɓaali feloore fay wootere e makko. ³⁹ Kaa ley aada moodon, iidi Paska fuu mido yoppitana on kasunke gooto. Oɗon njidi mi yoppitana on kaananke Yahuudiyankooɓe oo naa?

⁴⁰ Be fuu ɓe ngulli, ɓe mbii:

—Wanaa oo, Barabas min njidi.

Barabas nee yo janoowo.

19

¹ Nden Pilaatu nanngi Iisaa, yamiri fiyee dorri. ² Sordaasi'en ɓee caɗi tenngaade gi'e, kippi e hoore makko, ɓoorni mo burmusuure wodeere.* ³ Be battitii mo, eɓe mbiya:

—Sadi, kaananke Yahuudiyankooɓe!

Eɓe piya mo banaaje. ⁴ Pilaatu yalti kasen, wii Yahuudiyankooɓe ɓee:

—Mi yaltinan mo faa anndon mi heɓaali feloore fay wootere e makko.

⁵ Non Iisaa yaltinaa ana hippii tenngaade gi'e ndee, ana ɓoornii saaya mbodeewa kaa. Pilaatu wii ɓe:

—Gorko oo annii!

⁶ Nde hooreeɓe yottinooɓe sadaka e doomooɓe ɓee njiinoo mo ndee, ngulli mbii:

—Tontu mo e leggal bardugal! Tontu mo e leggal bardugal!

Pilaatu wii ɓe:

—Nanngee mo onon tonton mo, sabi miin kaa, mi heɓaali feloore e makko.

⁷ Yahuudiyankooɓe njaabii mo:

—O luuttii sariya amen. E ley sariya amen oo kaa waajibi o waree, sabi o wadii hoore makko o Bii Laamɗo.

⁸ Nde Pilaatu nannoo kaa haala ndee, kulol mum ɓeydii. ⁹ O naatti huɓeere ndee kasen o wii Iisaa:

—Aan, hoto iwataa?

Iisaa jaabaaki mo fay huunde. ¹⁰ Nden Pilaatu wii mo:

—Miin muroto-ɗaa naa? Tama a anndaa mido waawi yoppitidde ma, mido waawi tontude ma?

¹¹ Iisaa jaabii mo:

—So wanaa Laamɗo hokku maa baawɗe, a waawaano e am fay huunde. Dum saabii so gattudo kam e junngo maa oo ɓur maa jinjinaade.

¹² Gila nden Pilaatu ana ndaara yoppitinde mo. Dum saabii so Yahuudiyankooɓe ana ngulla, ana mbiya:

—So nii a yoppitii mo, a wanaa gidɗo kaananke Roma mawɗo oo. Neddo fuu gadɗo hoore mum kaananke yo gaɗo kaananke Roma.

¹³ Nde Pilaatu nannoo ɗii haalaaji ndee, yaltini Iisaa, joodii dow joodorgal sariya, nokku biyeteɗo Dinngira Kaaye (e ibaraninkoore omo wiyee Gab-bata). ¹⁴ Nden yo nannde lanndinal iidi Paska, wakkati hakkunde naange. Pilaatu wii Yahuudiyankooɓe:

—Kaananke moodon annii!

¹⁵ Be nduki semmbe:

—War mo! War mo! Tontu mo e leggal bardugal!

* **19:2** Wakkati Iisaa, burmusuure wodeere yo saaya ka kaananke ɓoornotoo.

Pilaatu jaabii:

—Mi tonta kaananke moodon oo naa?

Hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee mbii:

—Min ngalaa kaananke ko wanaa kaananke Roma mawdo oo.

¹⁶ Nden o hokki 6e Iisaa faa 6e tontoya dum.

No Iisaa tontiraa dow leggal bardugal

Nii 6e nanngi Iisaa, 6e na6i dum. ¹⁷ Iisaa yalti ana roondii leggal mum bardugal faa yottii nokku biyeteedo Laalagal Hoore (e ibaraninkoore omo wiye Golgata). ¹⁸ Don 6e tontidi mo e didon wob6e: oo nano, oo jaamo, Iisaa ana lommbii. ¹⁹ Pilaatu winndi e alluwal: IISAA NASARAATUNKE OO, KAAANANKE YAHUUDIYANKOOBE. O yamiri ngal takkee e leggal bardugal ngal. ²⁰ Yahuudiyankoo6e heew6e njannngii binndi d6i sabi do Iisaa tontaa doo woddaa ngalluure ndee. Alluwal ngal winndaama e ibaraninkoore e yunaninkoore e romankoore. ²¹ Nden hooree6e yottinoo6e sadaka 6ee mbii Pilaatu:

—Pati winndu: «Kaananke Yahuudiyankoo6e», winndu: «o wii kanko woni kaananke Yahuudiyankoo6e».

²² Pilaatu jaabii:

—Ko mbinndu-mi koo winndaama, tilike.

²³ Nde sordaasi'en 6ee tilinoo tontude Iisaa ndee, pecci kaddule makko pece nay. Homo fuu 6ami feccere mum. Be 6ami saaya makko duu. Saaya kaa walaa jootol. Ka fuu ka lefol gootol. ²⁴ Sordaasi'en 6ee kaaldi:

—Pati ceeken saaya kaa. Ngaden ka urwa, yeewen ke6oowo ka.

Dum wadii, yalla ko sappaa e Binndi d6i koo ana tabita:

«Be peccii kaddule am hakkunde ma66e,

6e ngadii saaya am urwa.»†

Dum sordaasi'en 6ee ngadi.

²⁵ Inna Iisaa, e sakiike mum debbo, Mariyama jom suudu Kolopa, e Mariyama mo Magdala ana ndarii banngi leggal ngal Iisaa tontaa e mum ngal. ²⁶ Iisaa yii inna mum e taalibbo mum korsudo oo ana ndarodii, wii inna mum:

—Inna, 6iya annii!

²⁷ Nden o wii taalibbo oo:

—Inna maa, annii.

Gila nden taalibbo oo na6i Mariyama galle mum.

Haala maayde Iisaa

²⁸ Caggal dum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddi. Yalla ko Binndi d6i mbii koo ana tabita, o wii:

—Mi domdii!‡

²⁹ Mbulku keewdo biineegiri ana wonnoo don. Be cuuwi liccere e biineegiri oo, 6e ka66i e loocol hisopiyaawol, 6e cukki e hunduko makko. ³⁰ Nde Iisaa buuccinoo biineegiri oo ndee, wii:

—Tilike!

O turi hoore, o dali aduna. ³¹ Nden yo jannde lanndinal iidi. Hooree6e Yahuudiyankoo6e ndaardi Pilaatu yalla korre tontaa6e 6ee ana kelee, been 6amtee, pati terde dee keddo e ledde dee jalaande fowteteende. Sabi jalaande ndee yo teddunde. ³² Non sordaasi'en 6ee ngari, keli korre wor6e didon tontidanoo6e e Iisaa 6ee. ³³ Kaa nde 6e njottinoo Iisaa ndee, 6e tawi mo maayii. Dum saabii 6e kelaali korre makko. ³⁴ Kaa gooto e sordaasi'en 6ee yuwi Iisaa labbo e wuttuldu. Don yiyam e ndiyam mbaacii. ³⁵ Neddo ceettiido

† 19:24 Jabuura 22.19 ‡ 19:28 Jabuura 22.16

dum oo yii dum. Seedaaku makko duu ana sella. Kaaldoo oo ana anndi haalii goonga, yalla onon duu, odon ngoondina. ³⁶ Dum fuu wadii, yalla ko Binndi dii mbii koo ana tabita:

«Fay gootal e gi'e makko helataake.»§

³⁷ Di mbii kasen:

«Be njiitan oon mo be njuwnoo oo.»*

No tew Iisaa wadīraa e yanaande

³⁸ Caggal mum, Yuusufu Arimatiyanke ndaardi Pilaatu yalla omo ɓamta tew Iisaa oo. Pilaatu jabani mo. O ɓamti oon. Tawi Yuusufu oo yo taalibbo Iisaa e cuucuukka, sabi omo hulannoo hooreeɓe Yahuudiyankooɓe.

³⁹ Nikodemus jaanoodo to Iisaa jemma oo duu wari, o jillondiri uurdiji mbiyeteedi miiri e alo'e o waddori. Edum yaha e kilooji capantati e didi.

⁴⁰ Non be ɓamti tew Iisaa, be nguji mo uurdi ndii, be ngadi mo e kasanke hono no Yahuudiyankooɓe mboowiri wadude fade mum'en irde maaydo nii.

⁴¹ Nokku keewdo ledde ana wonnoo do Iisaa tontanoo doo. Yanaande heyre ana ley nokku oo, do fay gooto meedaali wateede. ⁴² Dum hawri e wakkati lanndinal Yahuudiyankooɓe, tawi yanaande ndee ana ɓadii, dum wadi so be ndesi Iisaa don.

20

No Iisaa immintiniraa

¹ Nannde alan, Mariyama mo Magdala hujji, yehi to yanaande too. O tawi haayre uddiranoonde yanaande ndee tallitaama. ² O dogi, o yehi to Simon Piyeer e taalibbo mo Iisaa horsinnoo oo, o wii be:

—Be ittii Moobbo oo e yanaande ndee, mi anndaa fuu do be ngadi mo.

³ Piyeer e taalibbo oo njalti, njehi to yanaande too. ⁴ Ebe ndoga ko be mbaawi fuu. Taalibbo oo dadi Piyeer, adii dum e yanaande ndee. ⁵ O yuurnii, o yii kasanke oo yo bolo, kaa o naataali. ⁶ Simon Piyeer, kaɓum kaa yottii fuu, naati, tawi kasanke oo ana joodii. ⁷ Pilkol pilkanoongol e hoore Iisaa ngol tawdaaka e kasanke oo, ngol tawaama engol sowii feere maggol. ⁸ Nden taalibbo ardinoodo warde oo, kaɓum duu naati, yii, goondini. ⁹ Tawi be paamaano tafon ko Binndi dii mbii koo, Iisaa yo immitintoodo. ¹⁰ Caggal mum, taalibaabe didon bee kooti to mum'en.

No Iisaa ɓanngirani Mariyama mo Magdala

¹¹ Kaa Mariyama ana darii do damal yanaande doo, ana woya. O turii, o yuurnii ley yanaande ndee. ¹² O yii malaa'ika'en didon be kaddule daneeje ana njoodii do tew Iisaa oo resanoo doo, gooto do hoore doo, goddo oo to koyde too. ¹³ Malaa'ika'en bee mbii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa?

O jaabii be:

—Be ittii Moobbo am doo, mi anndaa fuu to be ndesi dum.

¹⁴ Nde o haalnoo kaa haala ndee, o yeecitii, o yii Iisaa ana darii, kaa o annditaali dum. ¹⁵ Iisaa wii mo:

—Banndam debbo, kodum mboyataa? Homo tewtataa?

Mariyama miili golloowo nokku oo haaldata e mum, wii oon:

—Gido, so aan itti mo doo, haalanam do ndesu-daa mo, faa mi ɓamta mo.

¹⁶ Iisaa wii mo:

—Mariyama!

O yeecitii, o wii e ibaraninkoore:

—*Rabbunii!*

(Dum woni «Moobbo».)

¹⁷ Iisaa wii mo:

—Pati memam, sabi mi ስabbitaali to Baabiraado am tafon. Yaa to sakiraaፎ am, mbiyaa ፎ mi ስabbitan to Baabiraado am, Baabiraado mon, Laamdo am, Laamdo mon.

¹⁸ Mariyama mo Magdala martinoyi taalibaaፎ ፎ kumpa, wii ፎ:

—Mi yii Moobbo oo.

O haaltani ፎ ko Iisaa haalani mo koo fuu.

No Iisaa banngirani taalibaabe mum

¹⁹ Nde kiikiide alan warnoo ndee, taalibaaፎ Iisaa coki baafal dow hoore mum'en nokku do ፎ kawriti doo, saabe kulol hooreeፎ Yahuudiyankooፎ. Nden Iisaa wari darii hakkunde maፎፎ, wii ፎ:

—Onon e jam!

²⁰ Nde o jowtunoo ፎ ndee, o holli ፎ nebbe juude makko e wuttuldu makko. Taalibaaፎ ፎ ceyii nde njii Joomiraado oo ndee. ²¹ Nden Iisaa wii ፎ kasen:

—Onon e jam! Hono no Baabiraado neliri kam nii, neliran-mi on.

²² Nde o haalnoo dii haalaaji ndee, o fuufi e maፎፎ, o wii:

—Njaፎፎ Ruuhu Ceniido! ²³ Mo njaafi-don luutti mum, yaafaama di, mo on njaafaaki luutti mum, yaafataake.

No Iisaa banngirani Tomaa

²⁴ Kaa Tomaa noddirteedo Funeeru, gooto e sappo e didon ፎፎ, walaano don nde Iisaa banngunoo hakkunde maፎፎ ndee. ²⁵ Taalibaaፎ ፎ mbii mo:

—Min njii Moobbo men!

O jaabii ፎ:

—So mi yiyaali batte tontande dee e nebbe makko, mi wada fedeendu am e majje, mi wada junngo am e wuttuldu makko, abada mi goondintaa.

²⁶ Yontere wootere caggal mum, taalibaaፎ ፎ kawriti kasen. Tomaa ana wondi e maፎፎ. Baafe dee fuu ana cokii. Iisaa banngi, darii hakkunde maፎፎ, wii:

—Onon e jam!

²⁷ O wii Tomaa:

—Waddu doo fedeendu maa, yeew juude am, waddu junngo maa, wadu ngo e wuttuldu am. Sel sikkitaade, goondin tan.

²⁸ Tomaa jaabii, wii mo:

—Joomiraado am, Laamdo am.

²⁹ Iisaa wii mo:

—Saabe a yii kam ngoondinir-daa. Been ፎ njiyaali kam so ngoondini, mbelii hoore.

Haala faandaa dewtere ndee

³⁰ Iisaa wadii yeeso taalibaaፎ mum kaayde godde keewde de mbinndaaka ley ndee dewtere. ³¹ Dee doo mbinndaama, yalla odon ngoondina Iisaa woni AlmasiihuBii Laamdo oo, yalla so on ngoondinii, odon kebira nguurdam saabe makko.

21

No Iisaa banngirani taalibaabe mum njeddon

¹ Caggal dum, Iisaa bannganii taalibaaፎ mum ፎ kasen sera weendu Tiberiyas. Anni no mo banngiri: ² Simon Piyeer e Tomaa noddirteedo Funeeru oo e Natanayel mo Kaana leydi Galili e biፎፎ Jebede worፎ ፎፎ e taalibaaፎ didon woፎፎ, ፎ fuu eፎፎ tawdanoo ton. ³ Simon Piyeer wii ፎ:

—Mi yahan awgal.

Be mbii mo:

—Minen duu, min njaadan e maa.

Don e don 6e njalti, 6e naatoyi laana. Oon jemma, 6e kebaali fay huunde.

⁴ Nde fajiri feccii ndee, Iisaa darii dow danjeere ndee, kaa taalibaa6e 6ee annditaali dum Iisaa. ⁵ O wii 6e:

—Sukaa6e, odon jogii ko naametee naa?

Be mbii:

—Min ngalaa!

⁶ O wii 6e:

—Tippee bubbol ngol bannge naamo laana kaa, on keban.

Non 6e tippii ngol. Be ke6i liddi faa 6e ndonki suutude ngol. ⁷ Taalibbo mo Iisaa horsini oo wii Piyeer:

—Dum Moobbo men!

Nde Simon Piyeer nannoo dum moobbo mum'en ndee, 6oornii saaya mum, sabi mo 6oortinoodo ka, mo fiyii e ndiyam dam. ⁸ Taalibaa6e heddi6e 6ee ngaddi laana kaa, ana ndaasa bubbol keewngol liddi ngol. Be ngod6oraaki danjeere ndee kinaa ko waarata e meeturuuji teemedere. ⁹ Nde 6e yeentunoo ndee, 6e njii liddi ana pawii dow yul6e yiite, 6e njii buuru duu. ¹⁰ Iisaa wii 6e:

—Ngaddee yoga e liddi di nanngu-don jooni dii.

¹¹ Simon Piyeer naati laana kaa, foodi bubbol ngol, yennini. Ngol keewngol liddi mawdi. Liddi dii yo teemedere e capande joy e tati. No di poti heewde nii fuu, bubbol ngol seekaaki. ¹² Iisaa wii 6e:

—Ngaree, naamee!

Nde wonnoo 6e fuu 6e anndii dum Joomiraado, fay gooto e taalibaa6e 6ee lamndaaki mo «Aan homo?» ¹³ Nden Iisaa wari, 6ami buuru e liddi, hokki 6e. ¹⁴ Ngol woni cilol tata6ol ko Iisaa 6annngani taalibaa6e mum caggal immitagol mum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

¹⁵ Nde 6e tayunoo kooyol ndee, Iisaa wii Simon Piyeer:

—Simon 6ii Yuhanna, a 6uraa 6ee doo yidude kam naa?

O jaabii:

—Goonga, Moobbo, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baaloy am!

¹⁶ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?

O jaabii:

—Sanne, Moobbo, ada anndi mido yidu maa!

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am!

¹⁷ Iisaa wii mo kasen:

—Simon, 6ii Yuhanna, ada yidi kam naa?

Piyeer sunaa sabi jooni woni cilol tata6ol ko Iisaa wii mo «Ada yidi kam naa?» Piyeer wii mo:

—Joomiraado, ada humpitii huunde fuu, ada anndi mido yidu maa.

Iisaa wii mo:

—Tiidu e baali am! ¹⁸ Mido haalane goonga, e njokollaaku maa a 6oornike kaddule maa, a yehii to njid-daa fuu. Kaa nde a naywii, a foocan juude maa, goddo 6oorne de, na6e to a yidaa.

¹⁹ E dii haalaaji Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddinirta Laamdo. Nde o haalnoo dum ndee, o wii dum:

—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibbo mum korsudo oo

²⁰ Piyeer yeecitii, yii taalibbo mo Iisaa horsini oo ana jokki e mum'en. Kaɗum woni naayinooɗo e Iisaa nde 6e kirtotonoo ndee, so wii: «Moobbo, homo woni jammbootooɗo ma oo?»

²¹ Nde Piyeer yiinoo korsuɗo oo ndee, wii Iisaa:

—Moobbo, hono oo nee wattinirta?

²² Iisaa jaabii mo:

—So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, koɗum hillu maa hen? Aan kaa, jokkam tan.

²³ Ngol konngol saakii hakkunde goondin6e Iisaa fuu: «Taalibbo oo maayataa.» Kaa Iisaa wiyaali mo maayataa, ko o wii dee: «So mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartu-mi, koɗum hillu maa hen?»

²⁴ Oo taalibbo seettii dee kulle so winndi de, eden anndi duu seedaaku makko oo yo goonga.

Timmooɗe dewtere ndee

²⁵ Iisaa wadii kudde godde keewde kasen. So de mbinndiranooma gootel gootel, mido miila dee dewte mbaawataano heyude e aduna oo.

Golle Nelaabe

¹ Waayam Tawfilus, e ley dewtere am aranndeere ndee, mi winndii hen ko Iisaa fuddiri gollude e waajaade fuu, ² faa nannde nde mo njabbinaa ndee, caggal o wasike nelaabe 6e o suborii Ruuhu Ceniido 6ee.

³ Caggal nde o torraa ndee, o bannginani 6e hoore makko, o hollirii 6e e daliilaaji keewdi omo wuuri. O wondi e ma66e balde capande nay, omo waajoo 6e haala Laamu Laamdo. ⁴ Nannde wootere omo naamda e ma66e, o wasii 6e pati 6e ngoddo Urusaliima, 6e kettoo fodoore Baabiraado nde 6e naniri mo ndee.

O wii:

⁵—Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa e ley balde seeda, onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.

⁶ Be fuu 6e kawri, 6e lamndii mo, 6e mbii:

—Joomiraado, e oo wakkati ngartirtaa laamu Israa'iila naa?

⁷ Iisaa jaabii 6e, wii:

—On mbaawaa anndude jamaanuujii e wakkatiiji di Baabiraado wadiri baawde mum. ⁸ Kaa so Ruuhu Ceniido oo jippike e moodon, on keban baawde, on laatoto seede'en am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kajum e Samariya, faa to leydi haadi.

⁹ Nde o haalnoo dum ndee, o njabbinaa. Be tiggittii, e6e yeewa faa luurde suddi mo.

¹⁰ Do 6e tiggittii kammu oo tawi omo njabbinee doo, wor6e didon 6e kaddule daneje ngari ndardii e ma66e, ¹¹ mbii:

—Galilinkoo6e, ko saabii so ndari-don, odon yeewa kammu? Iisaa ittaado e mon so njabbintinaa dow kammu oo wartiran hono no njiiru-don omo njabbitira dow kammu nii.

¹² Nde 6e iwnoo to waamnde haayre wiyeteende Jaytun ndee, 6e mbirfitii Urusaliima. Ton e Urusaliima ana waara e kilon gooto. ¹³ Nde 6e njottii ndee, 6e njabboyi suudu dowuuru ndu 6e mboownoo moobtaade e mum nduu. Nelaabe 6ee ngonni: Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipa e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba 6ii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda 6ii Yaakuuba. ¹⁴ Be fuu 6e laatii daande wootere, e6e tiidi e duwaawu, kam6e e mijiraa6e Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rew6e wo66e.

No Mattiyas loomtorii Yahuuda

¹⁵ Ley deen jalaa6e, goondin6e ko waarata e teemedere e noogay kawri. Piyeer immii, darii hakkunde ma66e, wii:

¹⁶ —Sakiraa6e, ko Ruuhu Ceniido haaliri e hunduko Daawuuda, ko woni e Binndi dii koo, tabitirii no haaniri nii: o haaliino haala Yahuuda, kollu6o nanngu6e Iisaa 6ee laawol oo. ¹⁷ E meeden Yahuuda hiisetenoo, o hebii ngedu makko e golle e nelal. ¹⁸ (Kaalisi mo o yeenanoo e golle makko bondo oo, o soodi dum ngesa, o yehi o wartoyii ley magga, reedu makko seekii, teketi makko fuu mabaylii e leydi. ¹⁹ Yim6e Urusaliima fuu nanii dum. Dum wadi so 6e inndiri ngesa ngaa Akeldama. E ley demngal ma66e dum woni «Ngesa Yiiyamaawa».) ²⁰ Sabi dum winndii e ley dewtere Jabuura:

«Yo galle makko laato saabeere,

pati fay gooto hodu hen.

Yo goddo darto darnde makko.»*

²¹ Haya, wor6e yogaabe njaadii e men ko juuti gila nde Joomiraado men Iisaa wondi e men ndee, ²² iwde e wakkati mo Yaayaa lootii mo lootogal batisima

* 1:20 Jabuura 69.26; 109.8

yaade e jalaande nde o 6amtaa faade e kammu ndee. Joonnoo, ana tilsi gooto e ma66e laatidoo e men seedee immitagol Iisaa.

²³ Be ndarni wor6e didon: Yuusufu noddirteedo Barasaba coowirteedo Yustus, kaɗum e Mattiyas. ²⁴ Be nduwii, 6e mbii:

—Joomiraado, aan anndudo berde yim6e fuu, fammin min mo cu6i-daa e 6ee doo didon ²⁵ faa roondoo golle e nelal, loomtoo Yahuuda joppudo dum so yehi to nokku mo haandi e mum oo.

²⁶ Be ngadi urwa ma66e. Urwa oo hawri e Mattiyas. O hiisodaa e nelaa6e sappo e go'o 6ee.

2

No Ruuhu Ceniido jipporii dow goondin6e

¹ Nde iidi biyeteedo Pantekot warnoo ndee, goondin6e Iisaa 6ee fuu moobtii e nokku gooto. ² Oon wakkati fuu, dillere wa'unde no henndu mawndu nii iwri dow kammu, hebbini suudu do 6e njoodii doo fuu. ³ Ko wa'i no demde yiite nii 6anngani 6e. De peccii, de pawii e gooto ma66e fuu. ⁴ Be fuu 6e keewi Ruuhu Ceniido, 6e puddi haalde demde janane no Ruuhu oo hokkiri 6e 6e kaala nii.

⁵ Wor6e Yahuudiyankoo6e hul6e Laamdo iwoo6e e tatteeji dii fuu ana njoodii Urusaliima. ⁶ Nde dillere ndee wadunoo ndee, jamaa oo fuu hawriti, wemmbaa, sabi gooto fuu nanii demngal mum ana haalee. ⁷ Be fuu 6e mbemmbaa, 6e kaaynaa, 6e mbiyondiri:

—Bee haalo6e fuu nganaa Galilinkoo6e naa? ⁸ Dum nee, hono hen gooto e meeden fuu nanirta ko 6e kaalata e demngal ngal muyni? ⁹ En Partiyankoo6e e Mediyankoo6e e Elamiyankoo6e, en joodii6e Mesopotamiya, kaɗum e Yahuudiya e Kappadokiya e Ponta e Asiya ¹⁰ e Firigiya e Pamfiliya e Misira e leyde sera Libiya hedde Sireene. Yoga e meeden iwii e Roma, ¹¹ en Yahuudiyankoo6e kaɗum e naatu6e e diina Yahuudiyankoo6e. Yoga kasen iwii Kereta, yoga iwii leydi Arabiya. Kaa dum e taweede fuu, en fuu eden nii nana e6e kaala e demde meeden golleeji mawdi di Laamdo wadi dii!

¹² Be fuu 6e mbemmbaa, 6e cikkitii, 6e mbiyondiri:

—Kodum dum foti laataade?

¹³ Wof6e ana njaayra goondin6e 6ee, ana mbiya:

—Be haar6e doro so e6e cigira!

No Piyeer waajorii jamaa oo

¹⁴ Piyeer dardii e sappo e go'o 6ee, toowni daande muudum, wii jamaa oo: —Onon Yahuudiyankoo6e e onon joodii6e Urusaliima fuu, kettinee haala am yalla odon paama kabaaru gadudo oo. ¹⁵ Bee yim6e nganaa sigir6e hono no onon miildaton nii, sabi jooni yo jawlal tan. ¹⁶ Dum woni ko annabi Yo'ila wii:

¹⁷ «Laamdo wii:

E ley jalaade cakitotoode dee
mi saakan Ruuhu am e dow tagaa6e fuu.

Bi66e moodon wor6e e rew6e
kaaliran hono no annabaa6e nii,
jokol6e moodon njiyan ko yellitii e mum'en,
nayee6e moodon koydinte.

¹⁸ Fay golloo6e am wor6e e golloo6e am rew6e,
mi saakan Ruuhu am dow muudum'en e ley deen jalaade,
6e kaaltan konngol ngol loow-mi e ma66e ngol.

¹⁹ Mi wadan kaayde dow kammu,
mi wadan taagumansaaji dow leydi,

dí laatoo yiyam e yiite e cuurki.

²⁰ Fade ñannde gartol Joomiraado mawnde teddunde ndee warde,
naange ni66an,
lewru wojjan hono no yiyam nii.

²¹ Nden, neddo fuu noddudo innde Joomiraado hisinte.»*

²² Piyeer wii kasen:

—Israa'iilankoo6e, kettinee ñii haalaaji: Iisaa Nasaraatunke oo yo neddo mo Laamdo subanii on. Laamdo hokki dum baawde, o hokki dum wadude kaayde e taagumansaaaji hakkunde mon, no onon e ko'e mon anndir-don nii. ²³ On ngadii oon neddo e juude bon6e, on tontii mo e leggal bardugal, on mbaririi mo no Laamdo muuyrunoo dum laatoo gila arannde nii.

²⁴ Kaa Laamdo wuurtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabi maayde ndee waawaanoo heddoraade mo. ²⁵ Sabi Daawuuda ana haala haala makko nde wii:

«Wakkati fuu mido yiya Joomiraado,
sabi omo ñaamo am, pati mi yeryerta.

²⁶ Saabe majjum bernde am seyii,
demngal am jaarii
faa terde am duu mbaaltoo dow jikke,

²⁷ sabi a yoppataa yonki am hakkunde maay6e,
a accataa Ceniido maa oo ñola.

²⁸ A anndinii kam laawi nguurndam,
mido seyii sabi ada wondi e am.»†

²⁹ Piyeer jokkini hen:

—Sakiraa6e, mido haalana on ko laabi haala njaati meeden Daawuuda: o maayii, o iraama, yanaande makko ndee ana do meeden doo faa hannde.

³⁰ O annabaajo, omo anndi Laamdo hunanike mo gooto e taaniraa6e makko joottoto e bimmbeere makko laamu. ³¹ O adii o yii o haali haala immitagol Almasiihu, kañum yonki muudum accaaka hakkunde maay6e, terde muudum ñolaali. ³² Oo woni Iisaa mo Laamdo immintini, min fuu miden ceedii.

³³ Laamdo toowni mo, heedini mo ñaamo muudum, mo he6i e Baabiraado Ruuhu Ceniido podananoodo en oo, o saaki dum. Jooni odon njiya dum, odon nana dum. ³⁴ Sabi Daawuuda meedaali ñabbude dow kammu, kaa wii:

«Joomiraado wii Joomam:

Jooda ñaamo am,

³⁵ faa mi wada ña66aa way6e maa.»‡

³⁶ Yo suudu baaba Israa'iila fuu taylor Laamdo wadii Iisaa mo tontu-don e leggal bardugal oo Joomiraado, wadii dum Almasiihu.

Haala deental adii6e goondinde

³⁷ Nde 6e nannoo kaa haala ndee, 6e tayi sanne, 6e mbii Piyeer e nelaa6e heddi6e 6ee:

—Sakiraa6e, kodum min ngadata?

³⁸ Piyeer jaabii 6e, wii:

—Tuubee, gooto e moodon fuu lootiree lootogal batisima e innde Iisaa Almasiihu, yalla odon ke6a yaafeede luutti. Nden on ndokkete Ruuhu Ceniido. ³⁹ Sabi fodoore ana woodani on, onon e 6i66e moodon e woddu6e fuu. Ende woodani neddo mo Joomiraado Laamdo meeden noddi fuu.

⁴⁰ Caggal dum, Piyeer seedanike 6e haalaaji goddi keewdi, ana waajoo 6e, ana wiya:

* 2:21 Yo'ila 3.1-5 † 2:28 Jabuura 16.8-11 ‡ 2:35 Jabuura 110.1

—Celee e ndee fedde bonnde yalla odon kisa.

⁴¹ Jaɓuɓe haala makko ɓee lootaa lootogal batisima. Nannde nden, ana foti ujunaaji tati neddo ko naati e deental goondinɓe ngal.

⁴² Eɓe njokki waaju nelaabe ɓee, eɓe nanngondiri e deental maɓɓe ngal, eɓe taya buuru, § kasen eɓe ngadida duwaawuuji. ⁴³ Kulol naati e gooto fuu, sabi nelaabe ɓee kaɗum'en duu ana ngadannoo kaayde e taagumansaaji keewɗi. ⁴⁴ Goondinɓe ɓee fuu yo daande wootere, ɓe ngadi fii maɓɓe fuu foroba. ⁴⁵ Be cootti jawleele maɓɓe, ɓe ndokki gooto fuu ko hasindini e muudum. ⁴⁶ Nannde fuu ɓe kawritan ley Suudu Dewal Mawndu nduu, ɓe laatii daande wootere, eɓe taya buuru, eɓe ɗaamda ley cuudi maɓɓe ley weltaare e seyo. ⁴⁷ Eɓe njetta Laamdo, yimɓe fuu ana njidi ɓe. Nannde fuu Joomiraado ana beydana deental ngal hisooɓe.

3

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yimɓe

¹ Piyeer e Yuhanna naaddi ley Suudu Dewal Mawndu nduu wakkati sallifanaa. ² Tawi gorko bonnguujo pinduɗo e bonnguwaaku ana joodii damal Suudu Dewal Mawndu mbiyeteengal Damal Lobbal. Nannde fuu yimɓe makko njooyinan mo don faa o garbinoo naatooɓe Suudu Dewal Mawndu ɓee sadaka. ³ Nde o yii Piyeer e Yuhanna ana naata ndee, o garbinii dum'en. ⁴ Be taykitii mo, non Piyeer wii:

—Yeew min!

⁵ O yeewi ɓe, sabi omo miilii heɓude e maɓɓe huunde. ⁶ Piyeer wii:

—Mi walaa kaalisi, mi walaa kaɗɗe, kaa mi hokkete ko njogii-mi koo: saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke oo, imma yaa!

⁷ O nanngi junngo muudum ɗaamo, o darni dum. Don e don koyde muudum teenji e leydi, ⁸ gurbitii, darii, ana yiiloo. O naatidi e maɓɓe ley Suudu Dewal Mawndu nduu, omo yiiloo, omo fitta, omo yetta Laamdo. ⁹ Yimɓe ɓee fuu njii mo, omo yiiloo, omo yetta Laamdo. ¹⁰ Be annditi mo, kanko woni joodotonoodo e Damal Lobbal ngal so ana garbinoo oo. Kaayde e wemmbere nanngi ɓe sanne saabe ko o heɓi koo.

¹¹ Do o jokkondirnoo e Piyeer e Yuhanna doo, yimɓe ɓee fuu ndogi kawriti e maɓɓe to ndanki mbiyeteeki ndanki Suleymaana too no poti haayneede.

¹² Nde Piyeer yiinoo dum ndee, wii yimɓe ɓee:

—Israa'iilankooɓe, ko wadi so odon kaaynee dum doo? Ko wadi so odon puttina min gite, hono baawde amen naa kulol amen Laamdo wadi so oo gorko ana yaha e koyde muudum? ¹³ Laamdo Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamdo njaatiraaɓe meeden, teddini kaadime muudum Iisaa. Kaa onon on ngadii mo e juude laamu, on njankirii mo yeeso Pilaatu, fay so taweede Pilaatu ana yidunoo yoppitinde mo. ¹⁴ Kaa onon, on njankirii Ceniido Poocciido oo, on ndaartii yoppitaneede barɗo hoore. ¹⁵ Gaddoowo nguurndam nduumiidam oo, oon mbar-don. Kaa Laamdo wuurtinii mo e maayde. Miden ceedii dum. ¹⁶ Gorko mo njiyaton mo anndu-don oo, ko mo goondini Iisaa koo sellini mo yeeso moodon on fuu.

¹⁷ Haya, sakiraaɓe, hono ko onon e hooreeɓe moodon ngadu-don Almasiihu koo, mido anndi yo majjere tan. ¹⁸ Kaa hono nii Laamdo tabintiniri ko annabaaɓe muudum fuu kaali koo: Almasiihu toroto. ¹⁹ Ndennoo tuubee, ngarton, yalla luutti moodon ana tosee, ²⁰ yalla Joomiraado ana waddana on wakkatiiji ceyniidi, nelda on Iisaa Almasiihu cubananoodo on gila arannde

§ 2:42 Maanaa tayude buuru woni rewirde Laamdo hiraande seniinde.

oo. ²¹ Ana tilsi oon heddoo dow kammu faa nde Laamdo heydintini kulle dee fuu, no annabaabe seniibe bee kaaldunoo haala muudum gila arannde nii.

²² Sabi Muusaa wii: «Joomiraado Laamdo moodon nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon. Nja6on huunde fuu ko o haalanta on. ²³ Neddo fuu mo jabanaali annabaajo oo, yaltinte e suudu baaba, halkete.»*

²⁴ Gila e Samuyila faa e annabaabe jokku6e e muudum, 6e fuu e6e kaalanoo haala dee jalaade. ²⁵ Onon ngonon ronoo6e annabaabe bee, onon ngonon ronoo6e aadi ndi Laamdo nanngani njaatiraa6e men bee nde wii Ibarahiima: «E iwdi maa, cuudi baaba aduna oo fuu ke6irta barke.»†

²⁶ Nde Laamdo immintinnoo Iisaa kaadime muudum oo ndee, e moodon o adii nelde dum, faa o wada e mon barke e ley ko o wartirta homo e mon fuu e makko so njoppon golle mon bondo.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiibe

¹ Nde Piyeer e Yuhanna kaaldata e yimbe bee ndee, yottinoobe sadaka e mawdo hayboobe Suudu Dewal Mawndu oo, kajum e Saduki'en ngari e ma66e. ² E6e mettaa sabi Piyeer e Yuhanna ana njanngina yimbe bee haala immital maay6e, ko 6e mbii Iisaa wuurtii koo. ³ Be nanngi been, 6e uddi dum'en e kasu faa janngo muudum, sabi tawii hiiriino. ⁴ Kaa heew6e e nan6e waaju oo bee ngoondini, faa 6e laatii ko foti ujunaaji joy gorko.

⁵ Janngo muudum, hooree6e ma66e e maw6e e dunkee'en Sariya kawritoyi Urusaliima. ⁶ Annas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e Kayafas e Yuhanna e Aleksandere e iwdi hooree6e yottinoobe sadaka ndii fuu ana ton. ⁷ Be ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso ma66e, 6e lamndii dum'en e dow dabare honde naa alhorma homo 6e celliniri bonnguujo oo.

⁸ Nden, Piyeer keewdo Ruuhu Ceniido oo wii 6e:

—Hooree6e e maw6e, ⁹ so on lamndike min hannde moyyere nde min ngadani bonnguujo oo ndee, on lamndike min no o selliri, ¹⁰ odon kaani anndineede dum, onon e Israa'ilankoo6e bee fuu. Saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatunke mo tontuno-don e leggal bardugal so Laamdo wuurtini dum oo, kajum darni mo yeeso mon so sellini mo. ¹¹ Iisaa woni:

«haayre nde onon mahoobe tippiti-don,

laatiinde haayre 6urnde fuu teentilaade e maadi ndii.»*

¹² Kisindam he6irtaake e goddo fey, innde wonnde duu walaa ley aduna oo fuu nde Laamdo hokki yimbe nde kaan-den hisinireede.

¹³ Nde waalde Saahiibe bee njiinoo cuusal Piyeer e Yuhanna ndee, 6e kaaynaa, sabi e6e anndi been njannginaaka, 6e baadiyankoo6e. Be annditi been ana ngondunoo e Iisaa. ¹⁴ Kaa nde 6e njiinoo gorko cellinaado oo ana dardii e ma66e, walaa fuu ko 6e mbaawi yeddude. ¹⁵ Be njamiri yo been njaltu sarirde ndee, e6e ndawrida, ¹⁶ e6e mbiya:

—Kodum ngadaten 6ee doo wor6e didon? Tabitanii ho6u6e Urusaliima fuu, 6e ngadii doo haaynde maanunde, kasen duu en mbaawaa yeddude dum. ¹⁷ Kaa ndaalo-den 6e, kaden 6e haalande fay gooto innde Iisaa ndee pati dum saakoo e ley yimbe bee.

¹⁸ Nden 6e nodditi been kasen, 6e njaggini dum'en pati mbaajoo, pati njanngina innde Iisaa. ¹⁹ Kaa Piyeer e Yuhanna njaabii 6e, mbii:

* **3:23** Fillitagol Tawreeta 18.15,18,19 † **3:25** Pudfoode 12.3 * **4:11** Jabuura 118.22

—Onon e ko'e moodon, yeewee yalla dwtanaade on luutta Laamdo woni goonga. ²⁰ Minen kaa, min mbaawaa njottude haalde ko min njiiri gite amen e ko min naniri noppi amen.

²¹ Be ndaalii been kasen. Caggal dum, 6e njoppiti dum'en, tawi 6e kebaali fay huunde ko 6e njukkira dum'en saabe yimbe 6ee. Sabi yimbe fuu ana njetta Laamdo dow ko wadi koo. ²² Celliniraado haaynde ndee oo, duubi muudum ana buri capande nay.

²³ Nde 6e njoppaa ndee, Piyeer e Yuhanna mbirfitii to yimbe muudum'en, njantanii dum ko hooree6e yottinoobe sadaka e maw6e mbii dum'en koo fuu. ²⁴ Nde been nani dum ndee, 6e fuu 6e laatii daande wootere, 6e eewnii Laamdo, 6e mbii:

—Laamdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu, ²⁵ aan kaalirido dow baawde Ruuhu Ceniido e hunduko njaati amen Daawuuda kaadime maa nde oon wii:

«Ko saabanii leji jirkitaade?

Ko saabanii yimbe miilde miilooji 6oli?

²⁶ Kaanankoo6e aduna ndarii,
ardii6e moobtondiri faa kaba
e Joomiraado e Almasiihu muudum.»†

²⁷ Tayoral, e ley ndee ngalluure Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngondirii e Israa'ilankoo6e e leji goddi faa kaba e Iisaa, kaadime maa ceniido mo cubi-daa oo, ²⁸ yalla e6e ngolla ko koddirno-daa baawde maa e muuyde maa fuu. ²⁹ Jooni Joomiraado, yeew gidi ma66e dii, ndokkaa golloo6e maa waajoraade haala maa fuu cuusal, ³⁰ banngin baawde maa, sellin jaw6e, wadu taagumansaaji e kaayde saabe Iisaa, kaadime maa ceniido oo.

³¹ Nde 6e tilinoo jaagaade Laamdo ndee, nokku do 6e kawritinnoo doo dimmbii. Be fuu 6e kebbinaa Ruuhu Ceniido, e6e mbaajoro konngol Laamdo ngol cuusal.

No goondinbe 6ee nguurdi

³² Jamaa goondinbe oo fuu yo daande wootere yo hakkille gooto. Be ngadi ko 6e njogii fuu foroba, fay gooto e ma66e wiyantaa jawdi muudum fay huunde. ³³ Baawde mawde nelaabe 6ee ceettortonoo immitagol Iisaa Joomiraado, kasen duu moyyere mawnde ana e ma66e 6e fuu. ³⁴ Fay gooto e ma66e hasindinaa, sabi jogiibe gese e galleeji fuu coottan, ngadda kaalisi oo, ³⁵ tummba dum e juude nelaabe 6ee. Nden homo e ma66e fuu hokkee ko hasindini e muudum.

³⁶ Iwdo e lejol Lewi‡ biyeteedo Yuusufu, mo nelaabe 6ee coowirannoo Barnabas (dum woni 6ii koomtoowo), pindo Kiprus, ³⁷ ana joginoo ngesa, sootti nga, waddi kaalisi oo, tummbi dum e juude nelaabe 6ee.

5

No Ananias e Safira penirani Ruuhu Ceniido

¹ Gorko biyeteedo Ananias ana wondi e jom suudu muudum Safira. O sootti ngesa makko. ² O suudi feccere e kaalisi oo, jom suudu makko oo ana anndani. O nabi ko heddii koo, o hokki nelaabe 6ee. ³ Piyeer wii:

—Ananias, ko saabii so accu-daa Ibiliisa naata e 6ernde maa faa penanaa Ruuhu Ceniido, cuudaa yoga e coggu ngesa ngaa? ⁴ Tama wanaa aan e hoore maa jeynoo nga? Tama nde coottu-daa nga ndee, a waawaano nawtoraade

† 4:26 Jabuura 2.1-2 ‡ 4:36 Yimbe lejol Lewi ngonnoo humaniibe golle dewal Laamdo gila e jamaanu Muusaa.

kaalisi oo? Ko hewti maa so ngad-daa nii? Wanaa yimbe penan-daa, Laamdo penan-daa.

⁵ Nde Ananiyas nani kaa haala ndee, tayi, saami, maayi. Dum laatanii nanbe dum bee fuu kulol manngol. ⁶ Sukaaabe jokolbe immii, ngadi mo e kasanke, ndoondii mo, njalti sella, iri mo.

⁷ Caggal muudum, ko waarata e leeruujii tati, jom suudu makko naati, tawi nanaali ko wadi koo. ⁸ Piyeer wii mo:

—Haalanam so tawii dum jaati coottu-don ngesa moodon ngaa?

O wii:

—Ooho, dum jaati min cootti.

⁹ Nden Piyeer wii mo:

—Hono aan e jom suudu maa kawrir-don faa itton koro Ruuhu Joomiraado? Mujuu, iroynoobe jom suudu maa ana ngara, naa be nabe, aan duu!

¹⁰ Oon wakkati fuu, kanko duu o tayi, o saami yeeso Piyeer, o maayi. Jokolbe bee naati, tawi o maayii, be ndoondii mo, be njalti sella, be iri mo bannge jom suudu makko. ¹¹ Kulol manngol nanngi deental goondinbe bee e nanbe dum bee fuu.

No nelaabe bee ngolliri taagumansaaaji e kaayde

¹² Nelaabe bee ana ngadannoo taagumansaaaji e kaayde keewde hakkunde yimbe bee. Goondinbe bee fuu ana kawrita ley ndanki Suleymaana kii, be fuu be daande wootere. ¹³ Fay gooto e wobbe bee suusaa takkaade e mabbe. Kaa dum e taweede yimbe bee ana teddina be. ¹⁴ Goondinbe Joomiraado bee ana beydoro yimbe heewbe, jamaa worbe e rewbe, ¹⁵ faa be ndoondii jawbe, be njaltini dum'en dow mbeddaaji, ebe lelina dum'en e dow leese e daage, yalla so Piyeer warii, mbeelu muudum ana mema yoga mabbe. ¹⁶ Yimbe heewbe iwri e geelle piliide Urusaliima dee, ngaddi jawbe e laddaabe. Been fuu cellinaa.

No nelaabe bee torrira

¹⁷ Ndennoo, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e tawdaabe e muudum hakkille bee, dum woni Saduki'en, haasidaaku naati e mabbe. ¹⁸ Be nanngi nelaabe bee, be uddi dum'en ley kasu. ¹⁹ Kaa e oon jemma, malaa'ika Joomiraado udditi dame kasu oo dee, yaltini be, wii:

²⁰ —Njehee ndaroyee ley Suudu Dewal Mawndu too, mbaajo-don yimbe haalaaji dokkooji nguurndam kesam dii fuu.

²¹ Nde be nannoo dum ndee, be naatoyi e Suudu Dewal Mawndu nduu gila beete, ebe njanngina.

Non Jottinoowo Sadaka Mawdo oo e battaa'en mum noddi waalde Saahii6e e mawbe Israa'iila fuu batu. Be njamiri nelaabe bee ittoyee to kasu too, ngaddee. ²² Kaa nde doomoobe bee njottinoo ndee, tawaali been e ley kasu oo. Be mbirfitii, be kaaltani waalde Saahii6e bee, be mbii:

²³ —Min tawii kasu oo ana uddii ana sokii, doomoobe bee ana ndarii sella ana pewtondiri e dame dee, kaa nde min udditinnoo ndee, min tawaali fay gooto ley too.

²⁴ Nde mawdo doomoobe Suudu Dewal Mawndu oo e hooreebe yottinoobe sadaka bee nani dum ndee, be mbemmbaa ko dum foti laataade. ²⁵ Nden neddo gooto wari, humpiti be, wii:

—Worbe be udduno-don kasu bee, annii ndarii ley Suudu Dewal Mawndu too, ana njanngina yimbe!

²⁶ Nden, mawdo doomoobe oo yaadi e doomoobe, ngartiri nelaabe bee. Kaa be ngadiraali dum doole sabi ebe kula pati yimbe mbedoo be kaaye.

²⁷ Nde be ngartiri been ndee, be ndarni dum'en yeeso waalde Saahii6e bee. Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii be, ²⁸ wii:

—Min ndaalinoke on daalooore sattunde, pati njannginon haala gorko oo. Kaa onon on caakii waaju moodon oo ley Urusaliima. Kasen duu, odon njidi min ngoytiree gorko oo.

²⁹ Piyeer e nelaabe bee njaabii, mbii:

—Neddo ana haani dōwtanaade Laamdo faa bura no dōwtirantoo yimbe nii. ³⁰ Laamdo njaatiraabe meeden wuurtinii Iisaa mo tontu-don e leggal so mbar-don dum oo. ³¹ Kanko Laamdo teddini so toowni, so joyyini bange muudum jaamo, wadi mo hooreejo, wadi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankooobe no tuubira, yalla ana keba yaafeede luutti. ³² Minen ngoni seedee'en kabaaruuji dii, minen e Ruuhu Ceniido mo Laamdo hokki been dōwtaniiibe dum.

³³ Nde be nani dum ndee, be mbilaa sanne, be ndawridi no be mbarda been. ³⁴ Gorko jeyaado e waalde Farisa'en biyeteedo Gamaliyel, jannginoowo Sariya Muusaa, tedduo e yimbe fuu, immii darii hakkunde waalde Saahiiibe bee, yamiri nelaabe bee njaltinee seeda. ³⁵ Caggal dum, o wii be:

—Israa'iilankooobe, ndeenee ko'e mon e bee yimbe e ko anniyi-don wadude koo. ³⁶ Tewdas banngiino ko booyaali. Omo jogorinoo hoore makko won no o foti. Ko waarata e yimbe teemedē nayan ana njokkunoo e makko. O waraama, jokkunooobe e makko bee fuu caakike, fay gooto heddaaki. ³⁷ Caggal makko, Yahuuda Galilinke oo wariino wakkati limgal, yimbe heewbe njokkii e makko. O halkike kanko duu, jokkunooobe e makko bee fuu caakike. ³⁸ Jooni, mido haalana on: ngoortee bee yimbe, celon e maabe. Sabi so anniyaaaji maabe e golle maabe to yimbe iwri, firritoto. ³⁹ Kaa so nii tawii to Laamdo iwri, on mbaawaa sakkaade dum. Kaybee, pati on luuttu Laamdo!

⁴⁰ Waalde Saahiiibe bee njabi dabare makko. Be nodditi nelaabe bee, be pii dum'en, be ndaalii dum'en pati kaala haala innde Iisaa kasen, be njoppiti dum'en. ⁴¹ Nelaabe bee iwi yeeso waalde Saahiiibe bee. Be ceyii sabi Laamdo ana teddini be, ko yimbe koyni be saabe Iisaa koo. ⁴² Gila dum wadi, be keraali e waajaade e jannginde Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu ley Suudu Dewal Mawndu nduu e ley galleeji.

6

No worbe njeddon cubiraa faa mballa nelaabe bee

¹ E deen balde, tawi taalibaaabe bee ana beydoo heewde, Yahuudiyankooobe haalooobe yunaninkoore ngullanii Yahuudiyankooobe haalooobe ibaraninkoore, sabi rewbe mum'en talka'en be worbe mum'en maayi bee njakkantaake hiraande so yimbe fuu ana njakkanee. ² Nelaabe sappo e didon bee noddii jamaa goondinbe oo fuu, mbii:

—Minen, yoppude konngol Laamdo, min kiinnoo jakkaade hiraande, sell-antaa min. ³ Sakiraaabe, cubee hakkunde moodon worbe njeddon anndiraabe gikku lobbo, heewbe Ruuhu Ceniido e caahu, faa min keettina dum'en e oon golle. ⁴ Minen kaa, accon min kiinnoo wadude duwaawu e waajaade konngol Laamdo.

⁵ Haala kaa weli goondinbe bee fuu. Nden be cubii Eciyen, gorko goondindo keewdo Ruuhu Ceniido oo, kapum e Filipa e Porokor e Nikanor e Timon e Parmenas e Nikolas, jeyaado Antiyokiya naatudo e diina Yahuudiyankooobe oo. ⁶ Be ndarnaa yeeso nelaabe bee. Been pawii juude muudum'en e dow maabe, nduwaniibe.

⁷ Konngol Laamdo ana yaaja yaade, taalibaaabe ana beydoo heewde sanne e ley Urusaliima. Yottinoobe sadaka heewbe ngoondini Iisaa.

No Eciyen nanngiraa

⁸ Eciyen, keewdo moyyere e baawde Laamdo oo, ana wadannoo kaayde e taagumansaaji mawdi hakkunde yimbe. ⁹ Kaa won yoga e jeyaa6e e waa-jordu wiyeteendu waajordu rimdinaa6e, kapum e iw6e Sireene e Aleksandiri e Silisi e Asiya, immanii6e mo ana ndukida e makko, ¹⁰ kaa 6e ndonkii jaalaade mo saabe omo haaldira e ma66e hakkilantaaku e Ruuhu. ¹¹ Nden 6e kaaldi e yimbe yalla ana mbiya nanii omo yenna Muusaa e Laamdo. ¹² Nii 6e njirkitiri jamaa oo e maw6e 6ee e dunkee'en Sariya 6ee. Nden, 6e nanngi Eciyen, 6e nabi dum to waalde Saahii6e too, ¹³ 6e ngaddi seedee'en penee6e, ana mbiya:

—Oo gorko ɲoottaali yennude Suudu Dewal Mawndu nduu, o ɲoottaali yennude Sariya Muusaa. ¹⁴ Min nanii omo wiya Iisaa Nasaraatunke oo wurjinan suudu nduu, waylita aadaaji di Muusaa daldi en dii.

¹⁵ Saahii6e joodii6e ton 6ee fuu puttini Eciyen gite, njii yeeso makko ana wa'i no yeeso malaa'ika nii.

7

No Eciyen waajorii

¹ Nden Jottinoowo Sadaka Mawdo oo lamndii:

—Ko 6e mbii koo, hono non worri naa?

² Eciyen jaabii, wii:

—Sakiraa6e e baabiraa6e, accee hakke, kettinee! Laamdo teddu6o oo bannganii njaati meeden Ibarahiima nde wonnoo leydi Mesopotamiya, fade muudum hodoyde Haran, ³ wii dum: «Eggu e leydi maa e suudu baam maa, njahaa e leydi ndi kollan-maa-mi ndii.»* ⁴ Nden Ibarahiima iwi leydi Kaldiya, yehi hodoyi Haran. Caggal maayde baam mum, Laamdo eggini dum don, waddi dum e ndii doo leydi, ndi kodu-don e muudum joonin ndii. ⁵ Laamdo hokkaali mo e leydi ndii fay taa6annde, kaa fodii hokkude mo ndi, ndi laato halal makko, kanko e iwdi makko, fay so taweede o walaa bi6do tafon. ⁶ Annii ko Laamdo wii: «Iwdi maa feran joodoyoo leydi jananndi, maree, torree duubi teemedede nay. ⁷ Kaa lejol marngol 6e ngol, mi jukkan dum'en. Caggal dum, 6e njaltan, 6e ndewa kam e oo doo nokku.»† ⁸ Nden Laamdo nanngondiri e Ibarahiima aadi. Taadagol laatii finnde aadi ndii. Hono non, Ibarahiima he6i Isiyaaka, taadi dum nde hebunoo balde jetti. Hono non Isiyaaka taadiri Yaakuuba, hono non Yaakuuba duu taadiri bi66e muudum sappo e didon, laatii6e njaatiraa6e lepi sappo e didi 6ee.

⁹ Njaatiraa6e 6ee kaasidii Yuusufu, cootti dum Misira. Kaa Laamdo ana wondi e makko, ¹⁰ hinnii mo e torraaji makko fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oo. Oon wadi mo o dawranoowo galle muudum e Misira fuu. ¹¹ Nden yolbere wadi ley Misira e Kanaana fuu. Billaare mawni faa njaatiraa6e meeden ndonki nguure. ¹² Nde Yaakuuba nannoo jamri ana Misira ndee, neli ton njaatiraa6e meeden. Be ngarti, 6e njehi kasen. ¹³ Nden Yuusufu anndintini sakiraa6e muudum 6ee hoore mum. Suudu baaba Yuusufu duu banngani Fira'awna. ¹⁴ Nden Yuusufu neli noddanee baam mum Yaakuuba e koreeji muudum fuu, 6e capande njeddon e njoyon neddo. ¹⁵ Yaakuuba nootoyii Yuusufu Misira. O maayi ton, kanko e njaatiraa6e meeden 6ee. ¹⁶ Be na6taa Sikem, 6e iraa e yanaande nde Ibarahiima soodunoo e bi66e Hamor to Sikem too kaalisi cardi.

* 7:3 Puɖɖooɖe 12.1 † 7:7 Puɖɖooɖe 15.13-14

¹⁷ Nde fodoore nde Laamdo fodannoo Ibarahiima badinoo yottaade ndee, Ibaraninkoo6e keewi ley Misira. ¹⁸ Oon wakkati, kaananke goddo mo andaano Yuusufu laamii Misira. ¹⁹ Oon kaananke hiili lejol meeden, torri njaatiraa6e meeden faa tilsini 6e 6e njoppa cukaloy ma66e yalla ana maaya. ²⁰ Ley oon wakkati, Muusaa fini, laatii moy-ɲaro sanne. O muyninaa lebbi tati e galle baam makko. ²¹ Nde o tippaa ndee, bii Fira'awna debbo hoociti mo, jogorii mo biyum. ²² Hono non Muusaa janngiri annde Misirankoo6e fuu, o laatii barkaani haalaaji e golleeji.

²³ Nde Muusaa hebunoo duubi capande nay ndee, anniyii faabaade sakiraa6e muudum bi66e Israa'iila. ²⁴ O yii Misiranke ana toɲa gooto ma66e, o yoftii ko neddo makko oo toɲaa koo, o fii Misiranke oo, o wari dum. ²⁵ O sikkuno sakiraa6e makko 6ee paaman Laamdo ana hisinira dum'en saabe makko, kaa 6e paamaali. ²⁶ Janngo muudum o forri e didon ma66e ana ka6a. O yidi rewrintinde 6e, o wii: «Gidiraa6e am, onon, on sakiraa6e! Ko waddondiri on?» ²⁷ Non toɲudo tanaa muudum oo dunyi mo, wii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo amen?» ²⁸ Dum nee a muuydo warde kam no mbarduno-daa Misiranke oo keejen nii?»[†] ²⁹ Muusaa dogiri saabe konngol ngol, feri, yehi leydi Madiyan. O he6i ton bi66e wor6e didon.

³⁰ Nde mo hi66innoo ton duubi capande nay ndee, malaa'ika banngani mo e ley metangal wuutuure hu66oore ley ladde jeereende banngae waamnde haayre wiyeteende Siinaayi. ³¹ Nde Muusaa yii dum ndee, haaynaa e ko yii koo. Omo battitoo faa mo yeewa, nii daande Joomiraado wii: ³² «Miin woni Laamdo njaatiraa6e maa, Ibarahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.» Muusaa darii ana siɲa, huli yeewde. ³³ Joomiraado wii mo: «Boorta pade maa, sabi nokku do ndari-daa doo yo leydi seniindi. ³⁴ Mi yii torra kewtiido yim6e am 6ee to Misira, no dum foti naawde, mi nanii boytaali ma66e, mi jippiima faa mi tonngita 6e. Joonin, war mi nele Misira.»[§]

³⁵ Muusaa mo 6e calanii so 6e mbii: «Homo wadu maa hooreejo naa caroowo?» oo Laamdo neli, so wadi dum ardiido e kisinoowo, saabe malaa'ika banngannoodo dum e ley wuutuure oo. ³⁶ Kanko yaltini 6e, o wadi kaayde e taagumansaaji ley leydi Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde jeereende duubi capande nay. ³⁷ Oo woni Muusaa biido bi66e Israa'iila: «Laamdo nelan e mon annabaajo hono am, sakiike mon.» ³⁸ Kanko wondi e malaa'ika kaaldunoodo e makko to waamnde haayre wiyeteende Siinaayi, kanko wondi e njaatiraa6e meeden nde 6e mooftinoo ley ladde jeereende ndee, kanko he6i konngi guurnooji faa o hokka en.

³⁹ Kaa njaatiraa6e meeden nja6aali dɔwtanaade mo. Be calanii mo, hakkillaaji ma66e mbirfii Misira, ⁴⁰ 6e mbii Haaruuna: «Wadan en tooruuji ardotoodi en, sabi en anndaa ko hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi Misira oo.»^{*} ⁴¹ E ley deen jalaade 6e tafi tooru suuriindu suura gahel, 6e ngadani ndu sadaka, 6e ceyorii golle juude ma66e. ⁴² Laamdo duurtii 6e, yoppiri 6e rewde koode kammu, hono no winndiraa e dewtere annabaabe nii: «Hey suudu baaba Israa'iila!

Duubi capande nay di ngadu-don ley ladde jeereende dii,
on ngadanii kam sadakaaji kirsamaaji naa?

⁴³ On ngadaali. On ndoondiima hukku tooru Moloko,
kanum e hoodere tooru moodon Refan,
nate de moyyin-don faa kujidanon dum'en!

Dum wadi so mido eggina on,

[†] 7:28 Pergu 2.11-14 § 7:34 Pergu 3.1-10 * 7:40 Pergu 32.1

faa nabe-don caggal Baabila.»†

⁴⁴ Eciyen jokkini hen:

—Njaatiraaɓe meeden ɓee ana njoginoo hukkuum seedaaku ley ladde jeereende. Oon hukkuum moyyiniraama hono no Laamɗo tinndiniri Muusaa nii. ⁴⁵ Njaatiraaɓe meeden ndoni hukkuum oo. Be eggidi e makko wakkati mo Yosuwa ardii ɓe, ɓe naanni mo leydi ndi ɓe teeti leɓi di Laamɗo ribbi dii. Dum worri non faa jamaanu Daawuuda. ⁴⁶ Daawuuda heɓii moyyere Laamɗo, o ɓaagii dum yalla omo yarranee mo mahana Laamɗo Yaakuuba hodorde. O heɓaali. ⁴⁷ Suleymaana, kaɓum mahi ndu. ⁴⁸ Kaa Laamɗo Toowɗo oo joodataako e cuudi di yimɓe ngolli, hono no annabaajo wiiri nii:

⁴⁹ «Joomiraado wii:

Kammu yo joodorgal am,
leydi yo njaabirdi koyɗe am.
Suudu hondu mahanton kam?
E nokku homo powtintoo-mi?

⁵⁰ Tama wanaa miin tagiri kulle dee fuu baawɗe am?»‡

⁵¹ Eciyen jokkini hen, wii:

—Onon tiidube ko'e, yoorɓe ɓerde, pahinkiniiɓe, abada oɗon calanii Ruuhu Ceniido oo hono no njaatiraaɓe moodon ɓee nii. ⁵² Homo woni annabaajo mo njaatiraaɓe moodon torraali dum? Be mbarii ardinoobe haalde haala garol Poocciitido, mo onon e ko'e mon njammbi-don, so mbar-don dum jooni oo, ⁵³ onon heɓube Sariya Muusaa mo malaa'ika'en njippini so njokkaali dum ɓee.

No Eciyen wardiraa kaaye

⁵⁴ Nde Saahiiɓe ɓee nannoo dii haalaaji ndee, ɓe tikki faa ɓe ndarii eɓe njattanoo mo eɓe picca pedeeli. ⁵⁵ Kaa kanko kebbinaado Ruuhu Ceniido oo, o tiggittii kammu, o yii teddeengal Laamɗo, o yii Iisaa ana darii ɓaamo Laamɗo.

⁵⁶ O wii:

—Yeewee! Mido yiya kammu ana uddittii, Bii Neddo ana darii ɓaamo Laamɗo!

⁵⁷ Be fuu ɓe ngulli semmbe, ɓe cukki noppi maɓɓe, ɓe ndirani mo, ⁵⁸ ɓe njaltini mo ngalluure ndee, ɓe mbedii mo kaaye. Seedee'en ɓee ɓoortii saayaaji muudum'en, njoyyini bannge koyɗe jokolle biyeteedo Sool. ⁵⁹ Eɓe mbedoo Eciyen kaaye forri omo ɓaagoo Laamɗo omo wiya:

—Iisaa Joomiraado, jaɓɓa yonki am!

⁶⁰ Ndennoo, o diccii, o wulli faa toowi, o wii:

—Joomiraado, pati rewta ɓe e dii luutti!

Nde o haalnoo dum ndee, o maayi.

8

¹ Sool ana yarii ko ɓe mbari Eciyen koo.

Oon ɓalooma, torra mawɗo hewtii deental goondinɓe to Urusaliima too. Be fuu ɓe caakii ley leyɗe Yahuudiya e Samariya, so wanaa nelaabe ɓee.

² Worɓe hulɓe Laamɗo iri Eciyen, mboyi dum bojji mawdi sanne. ³ Kaa Sool tewtii timminde deental goondinɓe ngal. Omo naata cuudi, o nannga worɓe e rewɓe, o daasa dum'en, o uddoya dum'en kasu. ⁴ Kaa saakinoobe ɓee naati e yiilaade ana mbaajoo Kabaaru Lobbo oo.

No Filipa waajorii Kabaaru Lobbo oo ley leydi Samariya

⁵ Filipa yehi e ngalluure wonnde ley leydi Samariya, waajii ɓe haala Almasiihu. ⁶ Be fuu ɓe kettinii ko Filipa waajotoo koo faa gasi, ɓe njii

† 7:43 Amos 5.25-27 ‡ 7:50 Esaaya 66.1-2

taagumansaaji di o wadi dii. ⁷ Sabi laddaa6e heew6e, seydaani'en muudum'en njaltiri gullaali mawdi. Bonnguube heew6e e layoo6e cellii. ⁸ Dum laatani ngalluure ndee seyo manngo.

⁹ Gorko biyeteedo Simon ana wonnoo e ngalluure ndee. Omo gollannoo ndaggadaaku, omo haaydinannoo Samariyankoo6e sanne, omo jogorinoo hoore makko won no o foti. ¹⁰ Be fuu e6e njarranii mo, gila suka faa mawdo, 6e mbii:

—Oo gorko woni mo Laamdo lubii baawde biyeteede «Baawde mawde».

¹¹ Be njokkii mo ko 6ooyi saabe omo haaydinannoo 6e e bidiga makko. ¹² Kaa nde Filipa waajinoo 6e Kabaaru Lobbo haala Laamu Laamdo e haala Iisaa Almasiihu ndee, 6e ngoondini, wor6e e rew6e fuu lootaa lootogal batisima. ¹³ Simon e hoore muudum goondini, kajum duu. Nde o batisaa ndee, o takkondiri e Filipa, o haaynaa nde o yiinoo taagumansaaji e kaayde mawde gadaade dee.

¹⁴ Nelaabe won6e Urusaliima 6ee nani Samariyankoo6e ngoondinii kongol Laamdo. Be neli e muudum'en Piyeer e Yuhanna. ¹⁵ Nde been njottinoo ndee, nduwani 6e yalla e6e ke6a Ruuhu Ceniido, ¹⁶ sabi Ruuhu Ceniido jippaaki e fay gooto e ma66e tafon. Saabe Iisaa Joomiraado oo tan 6e mbatisiraa. ¹⁷ Nden Piyeer e Yuhanna pawu juude muudum'en dow ma66e so 6e kefi Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Nde Simon yii Piyeer e Yuhanna ana pawu juude muudum'en dow ma66e ana ndokka 6e Ruuhu Ceniido ndee, waddani 6e kaalisi, ¹⁹ wii:

—Ndokkee kam miin duu deen baawde yalla mo paw-mi juude am e dow muudum fuu ana he6a Ruuhu Ceniido.

²⁰ Nii Piyeer jaabii mo, wii:

—Yo Laamdo halke, aan e kaalisi maa, sabi a miilii dokke Laamdo ana coottitiree kaalisi! ²¹ A walaa gedal, a walaa yolande e ley haala kaa, sabi bernde maa foocitanaaki Laamdo. ²² Tuubu, iw e bonannda maa oo, naagoda Joomiraado yaafe ko miilataa koo. ²³ Sabi mi yii ma a 6aleejo yonki, bonannda maa jaalike ma.

²⁴ Simon jaabii, wii:

—Naagane kam Joomiraado pati fay huunde e ko mbii-don koo hewtoo kam.

²⁵ Caggal ko 6e ceettii so 6e mbaajii konngol Joomiraado ngol koo, Piyeer e Yuhanna mbirfitii Urusaliima. E laawol ngol, 6e mbaajii Kabaaru Lobbo oo e geelle Samariya keewde.

No Filipa batisiri howruujo kaananke Ecopii

²⁶ Malaa'ika Joomiraado wii Filipa:

—Imma, yaaru 6aleeri, laawol iwrungol Urusaliima so ana fa'i Gaaja, kangol ngol jeewnugol.

²⁷ O immii, o yehi. Nden o tawi gorko Ecopiyanke, howruujo kaananke debbo Ecopii biyeteedo Kandaake, yehiino Urusaliima juuroyaade. Kanko haybata beembal jawdi kaananke debbo oo. ²⁸ Nde o wirfitinoo ndee, omo joodii e wotoro makko, omo jangga ley dewtere annabi Esaaya. ²⁹ Ruuhu wii Filipa:

—Batta, sawnda wotoro oo.

³⁰ Filipa dogi hewtii mo, nani omo jangga dewtere annabi Esaaya, wii mo:

—Ada faama ko njannagataa koo naa?

³¹ Gorko oo jaabii, wii:

—Hono paamiran-mi so fay gooto firritanaali kam?

O ndaardi Filipa ɗabba jooddoo e makko. ³² Dee aayaaje o jannannoo e dewtere ndee:

- «O na6iraa hono no mbaalu kirsoyteeḍo nii.
E no njawdiri deyyirta yeeso kesoowo ḍum nii,
hono non o deyyiri.
- ³³ Leyḍinkinaare makko bonni sareede makko.
Homo waawi jantaade janta iwḍi makko?
Sabi o mursinanaama yonki makko ga aduna gaa.»*
- ³⁴ Howruujo oo wii Filipa:
—Mido ndaarde, haalanam homo annabaajo oo haalata haala muuḍum,
hoore muuḍum naa godḍo?
- ³⁵ Non Filipa jaabii, yeewi binndi ḍii, waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa.
- ³⁶ E6e njokki laawol ma66e ngol faa 6e njii ndiyam. Howruujo oo wii:
—Ndiyam annii! Ko haḍata kam looteede lootogal batisima? [³⁷ †]
- ³⁸ O yamiri wotoro oo daroo. Be ḍiḍon fuu 6e njippii, 6e ndegii e ndiyam ḍam. Filipa batisi mo. ³⁹ Nde 6e yeentunoo ndiyam ḍam ndee, Ruuhu Joomiraado diwtii Filipa. Howruujo oo yiitaali mo kasen, jokkiri laawol muuḍum seyo. ⁴⁰ Filipa tawoyaa Ajootus. Gila ḍon faa Kaysariya, ngeenndi fuu ndi mo wari e muuḍum, o waajoto Kabaaru Lobbo oo.

9

No Sool tuubiri

- ¹ Sool ana heddi e gidoraade taalibaa6e Joomiraado 6ee waran 6e. O yehi to Jottinoowo Sadaka Mawḍo. ² O ndaardi ḍum talki yamiroore naannooji mo cuuḍi baajordiYahuudiyankoo6e gondi Damas, yalla so o tawii ton yim6e jokku6e laawol Iisaa, wor6e naa rew6e, o nannga ḍum'en, o ha66a, o na6a Urusaliima. ³ Nde o yahunoo faa o 6adii Damas ndee, wakkati gooto fooyre iwri dow kammu filii mo. ⁴ O saami e leydi, o nani daande ana wiya mo:
—Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?
- ⁵ O lamndii:
—Aan homo, gido Laamḍo?
Jaabu wari e makko:
—Miin Iisaa mo torru-ḍaa oo. ⁶ Imma naatu e ley ngalluure ndee. Be kaalante ko kaan-ḍaa waḍude.
- ⁷ Wor6e wondu6e e makko 6ee, nanii daande ndee kaa njiyaali fay gooto. Be ndarii, 6e mugaa. ⁸ Sool immii e leydi, darii ana futtini gite muuḍum, kaa yiyataa fay huunde. Nden o ḍowaa, o naannaa Damas. ⁹ O waḍi balḍe tati o bumḍo, o naamaali o yaraali.
- ¹⁰ Taalibbo biyeteedo Ananiyas ana wonnoo Damas. Joomiraado noddi ḍum ley koyḍol, wii ḍum:
—Ananiyas!
O jaabii, o wii:
—Haa, Joomiraado.
- ¹¹ Joomiraado wii mo:
—Imma yaaru Bolol Dartingol, naataa galle Yahuuda, ndaartaa gorko biyeteedo Sool, jeyaado Tarsus, sabi jooni omo wondi e waḍude duwaawu.
- ¹² O yii e ley koyḍol gorko biyeteedo Ananiyas ana naata, ana fawa juude muuḍum e makko, yalla omo wumta.
- ¹³ Ananiyas jaabii, wii:

* **8:33** Esaaya 53.7-8 † **8:37** E dereeji 6ooyḍi ḍii, yoga ana 6eyda aaya 37:Filipa wii: —So tawii ada goonḍiniri 6ernde laa6unde, walaa ko haḍete batiseede. O jaabii, o wii: —Mido goonḍini Iisaa Almasiihu woni Bii Laamḍo.

—Joomiraado, mi narrii yim6e heew6e haala oo gorko e torraaji keewdi dī o wadi seniibe maa won6e Urusaliima 6ee. ¹⁴ O wardii doo e yamiroore hooree6e yottinoobe sadaka, faa o ha66a noddoobe innde maa fuu.

¹⁵ Joomiraado wii mo:

—Yaa wadoy no mbii-mi nii, sabi oo gorko cubii-mi faa anndina yim6e innde am. O waajoo dum leji e kaanankoo6e, kajum e bi66e Israa'iila. ¹⁶ Mi hollan mo no tilsiri mo torrree torraaji keewdi saabe am.

¹⁷ Nden, Ananiyas yehi, naatoyi suudu nduu, fawi juude muudum e makko, wii:

—Sakiike am Sool, Joomiraado men Iisaa banngannoodo ma e laawol ngardanno-daa ngol oo, nelii kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Oon wakkati fuu, huunde wa'unde no ko66aaje nii ho66itii e gite Sool, o wumti, o immii, o lootaa lootagal batisima. ¹⁹ O jaami, o warti e noone makko. O heddodii e taalibaa6e won6e Damas 6ee balde seeda.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

²⁰ Sool hejii law fuddi waajaade haala Iisaa ley cuudi baajordi. O wii kajum jaati woni Bii Laamdo. ²¹ Hettintonoo6e mo 6ee fuu kaaynaa, mbii:

—Wanaa kanko wonnoo torrannoodo goondin6e Iisaa won6e ley Urusaliima 6ee naa? Wanaa faa o ha66a goondin6e o naba dum'en to hooree6e yottinoobe sadaka waddi mo doo naa?

²² Ana 6ooya fuu Sool ana beydoro soobee e ley waaju mum oo, faa dum wemmbi Yahuudiyankoo6e won6e Damas 6ee fuu, o labbinani 6e Iisaa woni Almasiihu oo.

²³ Nalaade njehi, ngarti, Yahuudiyankoo6e ndawridi faa mbara Sool. ²⁴ Sool humpitii dabare ma66e oo. Jemma e jalooma e6e kayba dame ngalluure ndee pati o yalta, yalla e6e ke6a no 6e mbarda mo. ²⁵ Jemma gooto taalibaa6e makko 6ami mo, ngatti mo e sagiire, ka66i hen 6oggol, njawtini mo tatawol piliingol ngalluure ndee ngol.

No taalibaa6e won6e Urusaliima ke6iri hoolaade Sool

²⁶ Nde Sool warnoo Urusaliima ndee, yidi takkaade e taalibaa6e Iisaa 6ee, kaa 6e fuu e6e kula mo, 6e koolaaki yalla o laatike taalibbo Iisaa jaati jaati.

²⁷ Nden Barnabas nabi mo to nelaa6e 6ee too, haalani dum'en no o yiiri Joomiraado oo ana haalda e makko e laawol ngol, e no o waajorii haala Iisaa to Damas too e cuusal. ²⁸ Caggal dum, Sool wondi e ma66e, ana naata ana yalta ley galleeji ma66e Urusaliima, ana waajoro haala Joomiraado kaa cuusal. ²⁹ Omo haalda e Yahuudiyankoo6e haalannoo6e yunaninkoore 6ee, omo yeddondira e ma66e, jaka been ana tewtannoo no mbarda mo. ³⁰ Nde deental goondin6e ngal annditinnoo dum ndee, nabi Sool Kaysariya. Caggal dum, 6e neli mo Tarsus.

³¹ Nii deental goondin6e ngal he6iri jam ley Yahuudiya e Galili, kajum e Samariya fuu. Ngali jii6i, ngal wattiniri kulol Joomiraado, ngal beydorii heewde saabe ballal Ruuhu Ceniido.

No Piyeer golliri kaayde ley geelle biyeteede Lidda e Yoppe

³² Piyeer ana yiilotonoo e ley leydi ndii fuu, o jippanii seniibe won6e Lidda 6ee duu. ³³ O tawi ton gorko pawdo mo terde muudum fuu mbaati, biyeteedo Ayneyas. Wadii duubi jetti ana lelii. ³⁴ Piyeer wii mo:

—Ayneyas, Iisaa Almasiihu sellinii ma! Imma, moyyintin lelnde maa!

Oon wakkati fuu o immii. ³⁵ Won6e Lidda e feeyo Saron fuu njii mo, tuubani Joomiraado.

³⁶ Taalibbo debbo biyeteedo Tabita ana wonnoo Yoppe. Tabita woni Dorkas e yunaninkoore, maanaa mum yo lewla. Omo golla golleeji lobbi,

omo wadana misikiina'en moyyere. ³⁷ E deen balde o jawi, o maayi, o lootaa, o lalnaa dow sooro tafon. ³⁸ Nde wonnoo Yoppe wodfondiraa e Lidda, taalibaa6e 6ee nani Piyeer ana ton, neli wor6e didon ndaarda mo o yottoo dum'en law. ³⁹ Piyeer immii, yaadi e ma66e. Nde yottinoo ndee, 6e nabbini dum dow sooro too. Rew6e talka'en 6e wor6e mum'en maayi 6ee fuu battii dum ndarii ana mboya, ana kolla dum forgooji e dollokaaji di Dorkas no'unoo nde wondunoo e muudum'en ndee. ⁴⁰ Piyeer yaltini yim6e 6ee fuu, diccii, ana duwoo. Caggal dum, yeecitii e maaydo oo, wii:

—Tabita, imma!

Non Tabita feerti gite muudum, yii Piyeer, joodii. ⁴¹ Piyeer nanngi junngo makko, immini mo. Caggal dum, o noddi senii6e 6ee e rew6e talka'en 6ee, o holli dum'en Tabita yo guurdo. ⁴² Dum nanaa e ley Yoppe fuu, heew6e ngoondini Joomiraado. ⁴³ Piyeer fa66i Yoppe balde kuurde e galle nobboowo guri biyeteedo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus too

¹ Gorko biyeteedo Korneliyus ana wonnoo Kaysariya. O hooreejo konu biyeteedo Italiyanke. ² O kuppidiido e diina, kanko e koreeji makko fuu 6e hul6e Laamdo. Omo sakkoo Yahuudiyankoo6e sadakaaji keewdi, omo jaagoo Laamdo wakkati fuu. ³ Kiikiide gooto hono wakkati sallifanaa buubudo, o hebi holleede, o yii malaa'ika ana naata ley suudu makko ana wiya mo:

—Korneliyus!

⁴ O huli faa gite makko paapii, o wii dum:

—Gido Laamdo, kori jam?

Malaa'ika oo wii mo:

—Laamdo jaabanike ma duwaawuuji maa e sadakaaji maa. ⁵ Nel jooni wor6e to ngeenndi Yoppe, nodda biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. ⁶ Omo jippii galle nobboowo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.

⁷ Nde malaa'ika kaaldannoodo e makko oo wittunoo ndee, o noddi golloo6e makko didon e sordaasi gooto kuldo Laamdo jeyaado e howruube makko. ⁸ O haalani 6e ko malaa'ika oo wii koo fuu, o neli 6e Yoppe.

⁹ Janngo muudum, e6e e laawol. Nde wor6e taton 6ee battii ngeenndi ndii ndee, tawi Piyeer nabbii dow bene muudum wakkati hakkunde naange faa wada duwaawu. ¹⁰ O yolbi faa sanne, omo yidi jaamde. Nde 6e moyyinanta mo jaamdu ndee, Laamdo holli mo, ¹¹ o yii kammu udditike, huunde wa'unde no dadfamaare mawnde, nde cob6uli muudum nay fuu kab6aa, ana rennee faade e leydi. ¹² Sii daabaaji fuu, di koyde nay e njaarooji, kanum e sii pooli fuu ana e mayre. ¹³ Daande wii mo:

—Piyeer, imma, hirsu, jaam!

¹⁴ Piyeer wii:

—Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sobi.

¹⁵ Daande ndee wii mo kasen:

—Pati harmin ko Laamdo senni.

¹⁶ Dum wadi non cili tati. Nden dadfamaare ndee nabbintinaa dow kammu.

¹⁷ Ko Piyeer hollaa koo, omo miiloo no dum waawi laatoraade. Tawi e oon wakkati, wor6e 6e Korneliyus nelnoo 6ee, lamndike galle Simon. Be ngari, 6e ndarii e damal ngal. ¹⁸ Be noddi, 6e lamndii yalla Simon noddirteedo Piyeer don jippii. ¹⁹ Piyeer ana heddi miilde ko yii koo, faa Ruuhu wii dum:

—Wor6e taton ana tewte. ²⁰ Imma, jippa, njaadaa e ma66e tawa a sikki-taaki, sabi miin neli 6e.

²¹ Piyeer jippii, wii wor6e 6ee:

—Mido nii, miin woni mo tewtaton oo. Kori jam waddi on?

²² Be njaabii, 6e mbii:

—Korneliyus hooreejo konu neli min. O gorko dartiido, kuldo Laamdo, mo lejol Yahuudiyankoo6e fuu seettanii moyyere. Malaa'ika ceniido yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, yalla omo nana waaju maa.

²³ Piyeer noddi 6e, silmini 6e, jippini 6e galle muudum.

Jango muudum, o immii, o yaadi e ma66e. Yoga e sakiraa6e jeyaa6e Yoppe njaadi e makko. ²⁴ Fa66i-jango muudum 6e njottii Kaysariya. Korneliyus ana tijjinoo 6e, noddi sakiraa6e muudum e yi66e muudum 6adii6e. ²⁵ Nde Piyeer naatannoo ndee, Korneliyus ja66ii dum, sujidani dum. ²⁶ Piyeer itti mo e sujuudu nduu, wii:

—Imma, sabi miin duu mi neddo tan.

²⁷ Piyeer ana haalda e makko, faa 6e naati galle oo, tawi ton yim6e heew6e ana moo6tii. ²⁸ O wii 6e:

—Odon anndi dagantaako Yahuudiyanke jokkondira e mo wanaa Yahuudiyanke, naa naatude suudu muudum. Kaa Laamdo hollii kam pati mi nanngira fay gooto karmudo naa cobudo. ²⁹ Dum wadi nde nelan-don kam ndee, mi warii, mi ujaaki. Dum nee, kaalanee kam, saabe kodum noddid-don kam?

³⁰ Korneliyus jaabii, wii:

—Hannde woni balde nay, mido wada duwaawu ley suudu am e oo doo wakkati, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am, ³¹ wii: «Korneliyus, Laamdo jaabanike ma duwaawuui maa e sadakaaji maa. ³² Jooni, nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe, noddane-daa gorko biyeteedo Simon, noddirteedo Piyeer. Omo jippii galle joo6oo guri biyeteedo Simon, mo galle muudum heedi e maayo geeci.» ³³ Dum wadi so nel-mi noddoye-daa oon wakkati fuu. Ko ngar-daa koo gasii sanne. Jooni min fuu miden nii yeeso Laamdo faa min kettinoo ko Joomiraado yamir maa mbaajo-daa fuu.

³⁴ Nden Piyeer fuddi waajaade, wii:

—Jooni mi yii goonga jaati Laamdo burdintaa yim6e. ³⁵ Neddo kuloowo mo, gadoowo ko foocitii, o yidan dum ko lejol muudum tawaa fuu. ³⁶ Odon anndi konngol ngol Laamdo neldi 6i66e Israa'iila ngol, ngol ceyniroowol jam hebiraama saabe Iisaa Almasiihu, kapum woni Joomiraado yim6e fuu. ³⁷ Odon anndi ngol konngol kuu6ungol leydi Yahuudiya fuu, puddirngol gila Galili, caggal Yaayaa waajike yo yim6e loote batisima. ³⁸ Odon anndi no Laamdo suborii Iisaa Nasaraatunke oo, no jippiniri e muudum Ruuhu Ceniido e baawde. Odon anndi no Iisaa yiilorii e nokkuuje fuu ana golla golleeji lobbi, ana sellina wonnoo6e e margal Ibiliisa fuu sabi Laamdo ana wondi e muudum. ³⁹ Minen min seedee'en ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Be bili mo e leggal bardugal, 6e mbari mo, ⁴⁰ kaa Laamdo wuurtinii mo jannde tata6ere, banngintini mo hakkunde amen. ⁴¹ Kaa wanaa yim6e fuu o banngani. O bannganii seedee'en 6e Laamdo adii subaade 6ee, minen jaamdu6e e makko so njardi e makko caggal wuurtugol makko 6ee. ⁴² O yamirii min mbaajoo yim6e, min ceetoo kanko woni mo Laamdo wadi caranoowo wuur6e e maay6e. ⁴³ Annabaa6e fuu ceetanike mo, mbii goondindo mo fuu heban yaafeede luutti muudum saabe makko.

⁴⁴ Nde Piyeer waajotoo waaju oo ndee, Ruuhu Ceniido jippii e hettintoo6e 6ee fuu. ⁴⁵ Yahuudiyankoo6e goondin6e wardunoo6e e Piyeer 6ee

fuu kaaynaa, no dokkal Ruuhu Ceniido ngal saakorii e yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e nii. ⁴⁶ Sabi e6e nanannoo 6een yimbe ana kaala e demde janane ana njetta Laamdo. Nden, Piyeer jaabii, wii:

⁴⁷ —Yimbe 6ee ke6ii Ruuhu Ceniido hono no meeden nii. Homo waawi hadude 6e looteede lootogal batisima?

⁴⁸ O yamiri 6e mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal dum, 6e ndaardi mo o fabbana 6e balde.

11

No Piyeer jaaborii deental goondinbe gonngal Urusaliima

¹ Nelaabe 6ee e sakiraa6e wonnoo6e Yahuudiya 6ee nani yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee duu ke6ii konngol Laamdo. ² Nde Piyeer njabbunoo Urusaliima ndee, goondinbe tilsinbe taadagol 6ee peli dum, ³ mbii:

—A jippike e yimbe 6e taadaaki, a jaamdii e muudum'en!

⁴ Nden Piyeer haalani 6e ko wadi koo gila e pudfoode faa e timmoode, wii:

⁵ —Ngeenndi Yoppe ngonnoo-mi, mido duwoo faa njii-mi huunde yellitike e am. Huunde wa'unde no daddamaare mawnde nde cobbuli muudum nay fuu kabbaa, ana rennee iwde e kammu faade e am. ⁶ Taykitii-mi nde faa gasi, njii-mi daabaaji fuu, di koyde nay e kulle ladde e jaarooji e sii pooli fuu.

⁷ Nanu-mi daande ana wiya kam: «Piyeer, imma, hirsu, jaam!» ⁸ Mbii-mi: «Sawra Joomiraado! Abada mi jaamaali ko harmi naa ko sobi.» ⁹ Daande dow kammu ndee jaabitii kam kasen, wii: «Pati harmin ko Laamdo senni.»

¹⁰ Dum wadi non cili tati. Caggal mum, kulle dee fuu njabbintinaa dow kammu.

¹¹ E oon wakkati, worbe taton nelaabe e am iwde Kaysariya ngari e suudu do min ngonnoo doo.

¹² Ruuhu Ceniido wii kam mi yaada e ma66e pati mi sikkitoo fay huunde. Bee doo sakiraa6e njeegom njaadi e am, min naaddi suudu Korneliyus.

¹³ O haalani min no o yiiri malaa'ika darinoodo suudu makko ana wiya mo: «Nel e ngeenndi mbiyeteendi Yoppe noddane-daa Simon noddirteedo Piyeer.

¹⁴ O waajete waaju kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.» ¹⁵ Nde pudfu-mi waajaade ndee, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e hono no jipporinoo e meeden arannde nii.

¹⁶ Nden, miccitii-mi ngol doo konngol ngol Joomiraado wiinoo: «Yaayaabatisirannoo ndiyam, kaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.»

¹⁷ So Laamdo fonndii en e ma66e, hokkii 6e ko hokkunoo en koo nde ngoondinno-den Joommen Iisaa Almasiihu ndee, ndennoo miin, ko ngon-mi so mi hada Laamdo?

¹⁸ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e ndeyyini, e6e njetta Laamdo, e6e mbiya: —Laamdo tuubinii yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e duu yalla ana ke6a nguurndam ngoongaraajam.

No Kabaaru Lobbo waajiraa ley Antiyokiya

¹⁹ Yoga e saakiibe saabe torraaji gadudi caggal maayde Eciyen 6ee, njehi faa Finikiya e Kiprus e Antiyokiya. Be mbaajaaki konngol ngol so wanaa Yahuudiyankoo6e.

²⁰ Kaa yoga e goondinbe iwoo6e Kiprus e Sireene naati Antiyokiya ana mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraado oo hakkunde Yunaninkoo6e. ²¹ Baawde Joomiraado ana e ma66e. Yimbe heew6e ngoondini, tuubi, ngarti e Joomiraado.

²² Deental goondinbe won6e Urusaliima 6ee nani kabaaru gadudo Antiyokiya oo, neli ton Barnabas. ²³ Nde oon yottinoo so yii e ma66e moyyere Laamdo ndee, seyii, waajii 6e fuu 6e tiinnoo 6e tabita e Joomiraado bernde laabunde. ²⁴ Barnabas yo gorko moyyo, kebbinaado Ruuhu Ceniido e goondinal. Jamaa keewdo goondini Joomiraado saabe makko.

²⁵ Caggal dum, Barnabas yehi Tarsus faa tewtoya Sool. ²⁶ Nde o yiiti dum ndee, o nabi dum Antiyokiya. Be ngondii e deental goondinbe wonbe ton bee hitaande hi6bere, 6e njannginii yimbe heewbe. Taalibaa6e wonbe Antiyokiya 6ee adii fuu wiyeede yimbe Iisaa.

²⁷ E deen balde, yimbe loowaa6e konngol Laamdo iwru6e Urusaliima ngari Antiyokiya. ²⁸ Gooto e ma66e biyeteedo Agabus, immii, darii, sapporii saabe Ruuhu yolbere mawnde wadan ley laamu Roma fuu. Nde wadi e laamu kaananke mawdo biyeteedo Kalawdiyus.* ²⁹ Taalibaa6e 6ee anniyii hawrintinde gooto fuu ko waawi, faa 6e nelda sakiraa6e ma66e wonbe Yahuudiya 6ee paabitoroo. ³⁰ Be ngadi dum, 6e neldi ballal ngal Barnabas e Sool tummba e juude mawbe deental ton.

12

No goondinbe torrira

¹ Oon wakkati, kaananke biyeteedo Hirudus fuddi torrude yoga e deental goondinbe ngal. ² O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oo wardee kaafaawi. ³ Nde o yiinoo edum weli Yahuudiyankoo6e ndee, o nanngi Piyeer duu. Dum hawri e wakkati iidi mo buuru yuufinaaka. ⁴ Nde o nanngunoo Piyeer ndee, o uddi dum, o yamiri pelle nay sordaasi'en loomtondira e haybugol mum, fedde fuu yimbe nayon. O anniyike na6ude dum yeeso yimbe fuu, so iidi Paska oo yabbike. ⁵ Dum wadi so Piyeer haybaa e ley kasu oo, kaa deental goondinbe ngal njottaali jaaganaade mo Laamdo.

⁶ Nde Hirudus anniyinoo na6ude mo ndee, oon jemma omo daaninoo hakkunde sordaasi'en didon, omo ha66iraa calali didi. Hayboo6e damal kasu oo 6ee duu ana kayba. ⁷ Nii malaa'ika Joomiraado wari e makko, suudu nduu fuu fooyni, memi mo, finndini mo, wii:

—Heja law, imma!

Non calali dii kumtii, iwi e juude makko, caami. ⁸ Malaa'ika oo wii mo:

—Huma kumorgol maa, 6oorna pade maa.

Piyeer wadiri non. Malaa'ika oo wii mo:

—Waanda suddamaare maa, njokkaa e am.

⁹ Piyeer yalti, jokki e makko. O anndaa ko malaa'ika oo wadata, ana wa'ani mo hono no koydol nii, kaa dum goonga jaati. ¹⁰ Be 6ettii kayboowo arano oo, kapum e dida6o oo, 6e njottii damal njamndi pewtungal e ngalluure ndee ngal. Ngal udditi hoore maggal yeeso ma66e, 6e njalti, 6e njokki e laawol ngol. Oon wakkati, malaa'ika oo seerti e makko.

¹¹ Hakkille Piyeer warti, o wii:

—Jooni mi tayorii Joomiraado neli malaa'ika muudum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Yahuudiyankoo6e njoonndorinoo mi wadete fuu.

¹² Nde hakkille makko jippitinoo ndee, o yehi galle Mariyama, inna Yuhanna noddirteedo Marka, ton yimbe heewbe mo6totonoo ana ngada duwaawu. ¹³ Nde Piyeer tappunoo damal galle too ndee, golloowo debbo biyeteedo Rode wari e damal ngal faa humpitoo. ¹⁴ Nde o annditinnoo daande Piyeer ndee, o yeggiti udditinde damal ngal no o foti seyaade, o dogi o naatoyi, o humpiti 6e Piyeer darii damal sella too. ¹⁵ Be mbii mo:

—A kaahaango!

Kaa omo heddi nanngude dum Piyeer. Be mbii kasen:

—Dum yo malaa'ika makko.

* **11:28** Kalawdiyus yo kaananke Roma mawdo joya6o. O laamike hakkunde duu6i 41 e 54 caggal pinaade Iisaa. Taariki oon jamaanu ana holla yolbere mawnde wadiino ley laamu Roma fuu hakkunde duu6i 46 e 48 caggal pinaade Iisaa.

¹⁶ Kaa dum fuu Piyeer ana heddi tappude. Nde be udditinnoo so be njii mo ndee, be kaaynaa sanne. ¹⁷ O huncani be junngo yalla ebe ndeyyinoo, o jantanii be no Joomiraado yaltiniri mo kasu, o wii:

—Kaalanee dum Yaakuuba, kajum e sakiraa6e wo66e 6ee.

Caggal muudum, o yalti, o yehi nokku goddo.

¹⁸ Nde finnoo beete ndee, sordaasi'en 6ee ana lamndondira hoto Piyeer woni, be mbemmbaa faa hakkillaaji ma66e keli. ¹⁹ Nde Hirudus ndaarnoo faa nannga mo, so hebaali mo ndee, lamndii hayboo6e 6ee no laatii, yamiri be mbaree. Caggal dum, Hirudus regii Yahuudiya, yehi Kaysariya joodoyii ton.

No Hirudus maayiri maayde bonnde

²⁰ Hirudus tikkani yim6e Tirus e Sidon. Been kaaldi, kawri, ngari e makko. Be adorii Bilastus howruujo makko oo, be ke6i hakkille muudum, be jaagii yalla dewral ana wada hakkunde ma66e, sabi leydi ma66e ndii e leydi Hirudus etata.

²¹ Sarti ma66e oo yottii, Hirudus 6oornii kaddule kaananke, joodii dow bimbeere laamu, haaldi e ma66e. ²² Yim6e 6ee ngulli, mbii:

—Dum daande laamdo, wanaa daande neddo!

²³ Oon wakkati fuu, malaa'ika Joomiraado fii Hirudus, sabi o jabii ted-dinireede o Laamdo, tawi o wanaa. O yumi gildi, o maayi.

²⁴ Kaa kongol Laamdo ngol ana yaara yeeso, ana beydoo saakaade. ²⁵ Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle muudum'en Urusaliima ndee, be mbirfodii e Yuhanna noddirteedo Marka.

Dawol Pool aranol

13

No Barnabas e Pool cubiraa so nelaa faa ngolla golle Laamdo

¹ Annabaabe e jannginoobe ana e ley deental goondin6e gonngal An-tiyokiya ngal. Kam6e ngoni Barnabas e Simeyon noddirteedo Baleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, bammidanoodo e Hirudus hooreejo leydi oo, kajum e Sool. ² Nannde wootere ebe ndewa Joomiraado tawi ebe ngoni e koorka, faa Ruuhu Ceniido wii 6e:

—Keertanee kam Barnabas e Sool saabe golle mo noddir-mi 6e oo.

³ Caggal 6e koorii, 6e nduwike, 6e pawu juude ma66e e dow 6een, 6e njoppiti dum'en ndawi.

⁴ Nii Ruuhu Ceniido neliri 6e, 6e ndegii e Selewkiya, 6e naati laana geeci 6e peewi Kiprus. ⁵ Nde 6e njottinoo Salamis ndee, 6e mbaajii kongol Laamdo ngol ley cuudi baajordi Yahuudiyankoobe. E6e ngondi e Yuhanna (noddirteedo Marka) ana faaboo 6e. ⁶ Nde 6e taccunoo ruunde ndee so 6e njottii Pafos ndee, 6e tawi ton daggada Yahuudiyanke biyeteedo Bar-lisaa, jaarowo yo annabaajo, ⁷ howruujo Segiyus Pool. Oon yo kaananke hakkilante, caahiido. O noddii Barnabas e Sool sabi ana yidi nande kongol Laamdo ngol. ⁸ Kaa Elimas daggada oo yo calaniido 6e, omo tewta bonnitidde goondinal kaananke oo. (Maanaa Elimas woni daggada.) ⁹ E ley dum, Sool biyeteedo kasen Pool kebbinaado Ruuhu Ceniido oo futtini mo gite, ¹⁰ wii:

—Bii Ibiliisa! Aan keewdo jamma e njiibdu, gano ko moyyi fuu! A seerataa e oonude laawi Joomiraado poocitiidi dii naa? ¹¹ Jooni jukkungo Joomiraado saaman e maa, a wuman, a yiyataa naange faa sarti cartaado oo yottoo.

Oon wakkati fuu, gite makko ngadi mbummbaalu, de ni66i, omo wumm-biloo, omo tewta dowoowo. ¹² Nde kaananke oo yiinoo ko wadi koo ndee, goondini Iisaa, haaynaa e ko nani haala Joomiraado kaa koo.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyokiya ley leydi Pisidiya

¹³ Pool e yaaduɓe e muudum naati laana geeci ngalluure wiyeteende Pafos, peewi Perge ley leydi Pamfiliya. Don Yuhanna Marka seerti e maɓɓe, wirfitii Urusaliima. ¹⁴ Be yaɓɓii Perge, ɓe ngari Antiyokiya ley leydi Pisidiya. Be naati waajordunalaande fowteteende, ɓe njoodii. ¹⁵ Caggal janngeede Sariya Muusaa e annabaabe, hooreeɓe waajordu nduu ɓee neli e maɓɓe, mbii:

—Sakiraaɓe, so won ko mbaajoto-don yimɓe ɓee, kaalee.

¹⁶ Pool immii, hunci junngo muudum, wii:

—Israa'iilankooɓe e hulɓe Laamɗo woɓɓe, kettinee: ¹⁷ Laamɗo Israa'iilankooɓe oo subiiima njaatiraaɓe meeden, teddinii lejɗol maɓɓe nde ngol hodoyi leydi Misira ndee, kasen yaltiniri ɓe ton baawɗe muudum. ¹⁸ O muɗanii* ɓe ko foti duuɓi capande nay e ley ladde jeereende. ¹⁹ Caggal o halkii leɗi jeddi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yimɓe makko ndona ndi. ²⁰ Edum waara e duuɓi teemedede nay e capande joy. Caggal dum, o hokki ɓe sarooɓe faa jamaanu annabi Samuyila. ²¹ Nde dum bettii ndee, ɓe jaagii Laamɗo hokka ɓe kaananke. Laamɗo hokki ɓe Sawul ɓii Kis iwɗo e lejɗol Benjamin. Oon laamii ɓe duuɓi capande nay.

²² Nden Laamɗo ɓoorti Sawul, lammini Daawuuda, mo o haali haala muudum so o wii: «Mi heɓii Daawuuda ɓii Yessa gorko ɓuuɓinoowo ɓernde am, gadoowo sago am.» ²³ E iwɗi makko Laamɗo yaltini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no fodirnoo nii. ²⁴ Fade Iisaa warde, Yaayaa waajinoke lejɗol Israa'iila fuu yo tuubu, lootee lootogal batisima. ²⁵ Kasen, nde Yaayaa timminta golle muudum ndee, wiino: «Mi wanaa mo miilaton ngon-mi oo. Kaa mo mi fotaa fay e humtude ɓoggi pade muudum ana wara caggal am.»

²⁶ Sakiraaɓe, onon iwɗi Ibarahiima e been hulɓe Laamɗo wonɓe hakkunde mon! Onon neldaa oo kabaaru kisinoowo. ²⁷ Sabi wonɓe Urusaliima ɓee e hooreeɓe muudum'en fuu annditaali Iisaa. Kasen duu ɓe paamaali haalaaji annabaabe janngetenoodi jalaande fowteteende fuu dii. Kaa ɓe njottinii diin haalaaji nde ɓe carunoo mo ndee. ²⁸ Fay so taweede ɓe keɓaali feloore fay wootere nde ɓe pelira mo yalla omo maaya, ɓe ndaardii Pilaatu o waree. ²⁹ Nde ɓe ngolli ko Binndi dii mbiinoo e makko koo faa hiɓɓi ndee, ɓe njippini mo leggal bardugal ngal, ɓe ngadi mo e yanaande. ³⁰ Kaa Laamɗo wuurtinii mo. ³¹ Balde kuurde o ɓannngani wondunooɓe e makko ɓee gila Galili faa Urusaliima. Been ngoni seettantooɓe mo yeeso yimɓe jooni. ³² Minen, miden ceynira on fodoore nde njaatiraaɓe meeden podanaa ndee, ³³ Laamɗo hiɓɓinonii en dum, enen ɓiɓɓe maɓɓe, nde wuurtinnoo Iisaa ndee. No winndiraa kasen e jimol Jabuura diɗaɓol:

«Aan, a ɓiyam, hannde ndimu-maa-mi.»†

³⁴ Kasen, haala immitagol makko e hakkunde maayɓe e waasugol makko jolde, nii Laamɗo wii:

«Mi tabintinanan on podooje ceniide de mbontataa,
de podannoo-mi Daawuuda dee.»‡

³⁵ Dum wadi so o wii e nokku goddo:

«A accataa Ceniido maa jola.»§

³⁶ Daawuuda wadii sago Laamɗo e jamaanu muudum. Caggal dum, o maayi, o mooɓtidaa e njaatiraaɓe makko, o joli. ³⁷ Kaa mo Laamɗo wuurtini oo jolaali. ³⁸ Sakiraaɓe, anndee saabe makko mbaajore-don yaafeede luutti.

³⁹ Sariya Muusaa waawaa wadude neddo poocitiido, kaa kanko, goondindo

* **13:18** Won binndande biideo jamminii ɓe. † **13:33** Jabuura 2.7 ‡ **13:34** Esaaya 55.3 § **13:35** Jabuura 16.10

mo fuu, o nanngiran dum pooccitiido. ⁴⁰ Dum nee, kaybee pati ko annabaa6e cappinoo koo hewto on:

⁴¹ «Onon hoynu6e,

yo on kaayne yo on kalko!

Sabi mido nii golla golle e ley wakkati moodon,

golle mo on ngoondintaa so neddo haalaniino on.»*

⁴² Caggal Pool e Barnabas njaltii waajordu nduu, jamaa oo ndaardi 6e yo 6e ngartu fowteteende waroore, yalla e6e njokka e waaju ma66e oo. ⁴³ Caggal moo6tagol ngol, Yahuudiyankoo6e heew6e e naatu6e e diina ma66e njokki e Pool e Barnabas. Been didon duu ana kaalda e ma66e ana mbaajoo 6e yo 6e nii6u e moyyere Laamdo.

⁴⁴ Fowteteende jokkunde hen ndee, ngalluure ndee fuu moo6tii yalla ana hettinoo konngol Laamdo. ⁴⁵ Kaa nde Yahuudiyankoo6e 6ee njiinoo oo jamaa ndee, haasidaaku naati e muudum'en, e6e njedda ko Pool waajotoo koo, e6e njenna dum. ⁴⁶ Nden Pool e Barnabas kaalaniri 6e cuusal, mbii:

—Waajibi min adoo haalande on konngol Laamdo ngol, kaa ko tippiti-don ngol so car-don ko'e moodon on kaandaa e nguurndam nduumiidam koo, min njahan to yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e. ⁴⁷ Sabi ko Joomiraado yamiri en koo annii:

«Mi darnii ma yalla ada laatanoo leji dii fooyre,

faa kisinaa aduna oo fuu.»†

⁴⁸ Nde yim6e leji goddi dii nannoo dii haalaaji ndee, ceyii, teddini konngol Joomiraado ngol. Be Laamdo subanii nguurndam nduumiidam 6ee fuu ngoondini.

⁴⁹ Konngol Joomiraado ngol saakii e leydi ndii fuu. ⁵⁰ Kaa Yahuudiyankoo6e 6ee loofi rew6e rewo6e Laamdo saahii6e, kanum e maw6e ngalluure ndee 6ee. Be ndoo6i torra dow Pool e Barnabas, 6e njaltini dum'en leydi ma66e. ⁵¹ Been duu pididi e ma66e colla koyde muudum'en, peewti Ikoniya. ⁵² Taalibaa6e 6ee kebbinaa seyo e Ruuhu Ceniido.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Ikoniya

¹ Ley Ikoniya duu Pool e Barnabas naati e ley waajordu Yahuudiyankoo6e. E6e mbaajoo faa Yahuudiyankoo6e e yim6e leji goddi heew6e ngoondini.

² Kaa Yahuudiyankoo6e salii6e goondinde 6ee loofi leji goddi dii, mbonni berde muudum'en yalla ana mbaana sakiraa6e 6ee. ³ Dum e taweede hadaali 6e 6ooyde ton, e6e pawii jikke ma66e e Joomiraado, e6e mbaajoroo cuusal. Joomiraado seettii konngol hinnee muudum, nde hokkunoo 6e baawde wadude taagumansaaji e kaayde dogooje e juude ma66e. ⁴ Yim6e ngeenndi ndii 6ee peccii: yoga heedani Yahuudiyankoo6e 6ee, yoga heedani nelaabe 6ee.

⁵ Yim6e leji goddi e Yahuudiyankoo6e e ardii6e muudum'en anniyii torrude 6e e wardude 6e kaaye. ⁶ Nde 6e maatunoo dum ndee, 6e ndogani Listara e Derbe e geelle seraaji muudum'en ley leydi Likoniya, ⁷ e6e mbaajoo ton Kabaaru Lobbo oo.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley ngeenndi Listara

⁸ Gorko bonnguujoo, dimdaado e bonnguwaaku, mo meedaali daraade e koyde muudum, ana wonnoo Listara. ⁹ Omo hettinoo waaju Pool. Pool yeewi mo, yii goondinal makko sellinta mo, ¹⁰ haaldi semmbe, wii:

—Imma, dara e koyde maa!

* **13:41** Habaakuk 1.5 † **13:47** Esaaya 49.6

Gorko oo gurbitii, darii, ana yaha. ¹¹ Nde yimbe 6ee njii ko Pool wadi koo ndee, ngulliri gullaali likoniyankoore, mbii:

—Laamdo'en nanndinkinike e yimbe, njippiima e meeden!

¹² Be inndiri Barnabas «Jewus», be inndiri Pool «Hermes»,* sabi Pool wonnoo kaaloowo. ¹³ Galle do Jewus rewetee ana wonnoo to naatirde ngeenndi too. Jottinoowo sadaka oo waddi ga'i pariraadi piindi e dame dee. Omo yidi wadude sadaka, kanko e yimbe 6ee. ¹⁴ Kaa nde Barnabas e Pool nannoo dum ndee, ceeki kaddule muudum'en, kenanii jamaa oo ana ngulla, ¹⁵ ana mbiya:

—Worbe, kodum ngadaton doo? Minen duu min yimbe hono moodon. Miden mbaajoo Kabaaru Lobbo oo faa tuubon, iwon e dii golleeji laaliidi, ngarton e Laamdo guurdo, tagudo kammu e leydi e geeci e ko woni e muudum'en fuu. ¹⁶ E jamaanuujii jawtudi dii o yoppii leji dii fuu njokka laawi muudum'en. ¹⁷ Dum e taweede, omo golla ko moyyi faa dum seettanoo mo, omo hokka on tobo kammu, omo benndinana on jamri e wakkati muudum, omo waaltinira hakillaaji mon nguure e seyo.

¹⁸ Ko be mbaajii koo fuu, semmbe be kadiri jamaa oo hokkude be sadaka.

¹⁹ Caggal dum, Yahuudiyankoo6e iwi Antiyokiya e Ikoniya. Be kebi hakillaaji yimbe 6ee, been mbedii Pool kaaye, ndaasi dum faa nabi dum caggal ngeenndi ndii, sabi miilii mo maaydo. ²⁰ Kaa nde taalibaa6e 6ee ngari pilii mo ndee, o immii, o naatti e ley ngeenndi ndii.

No Pool e Barnabas mbirfitorii Antiyokiya

Jango muudum, o yaadi e Barnabas ngeenndi mbiyeteendi Derbe. ²¹ Be mbaajii ton Kabaaru Lobbo oo, be kebi taalibaa6e faa keewi. Caggal muudum, be mbirfitii Listara e Ikoniya, kapum e Antiyokiya. ²² E6e cuusina yonkijii taalibaa6e, e6e mbaajoo dum'en yo niibu e goondinal, e6e mbiya:

—Kinaa tampen tampereji keewdi so naaten e Laamu Laamdo.

²³ E ley deente goondinbe dee fuu, be cubanii dum'en hooree6e. Caggal dum, be koori, be nduwii, be kalfini dum'en Joomiraado mo be ngoondini oo.

²⁴ Nde be ceekunoo Pisidiya ndee, be ngari Pamfiliya. ²⁵ Be mbaajii konngol ngol ley ngeenndi Perge. Caggal muudum, be njippoyii Attaliya. ²⁶ Ton be naati laana geeci, be mbirfii Antiyokiya do be kalfinanoo moyyere Laamdo faa be ngolla golle mo be tilii jooni oo.

²⁷ Nde be njottinoo ndee, be moobti deental goondinbe ngal, be kaalani ngal ko Laamdo wadi e ma66e fuu, no o udditirani yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e damal goondinal. ²⁸ Be ngondi don e taalibaa6e 6ee faa booyi.

15

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

¹ Yimbe yogaa6e iwi Yahuudiya ngari Antiyokiya, ana njanngina sakiraa6e 6ee, ana mbiya:

—So on taadiraaka no Muusaa wiiri nii, on kisataa.

² Pool e Barnabas poodondiri e ma66e, nduddi e ma66e faa naawi. Dum wadi so be tabintini nelde Pool e Barnabas e yimbe wo66e faa Urusaliima, faade e nelaabe 6ee e hooree6e 6ee, saabe haala kaa. ³ Dum saabii so deental goondinbe ngal neli 6e. Be ceeki Finikiya e Samariya, e6e kaalana dum'en haala tuubugol yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e. Dum laatani sakiraa6e 6ee fuu seyo manngo. ⁴ Nde be njottinoo Urusaliima ndee, deental goondinbe

* **14:12** E ley diina Yunaninkoo6e Jewus woni hooreejo tooruji, Hermes woni nelaado majji.

ngal e nelaabe bee e hooreebe bee njabbii be. Be kaalani dum'en ko Laamdo wadani be fuu.

⁵ Kaa yoga e goondinbe jeyaaabe e fedde Farisa'en immii, mbii:

—Waajibi be taadee, be njamiree jokkude Sariya Muusaa oo.

⁶ Nelaabe bee e mawbe bee kawriti faa yeewa haala kaa. ⁷ Caggal haali-haalti keewdo, Piyeer immii, wii be:

—Sakiraaabe, odon anndi Laamdo subike kam e ley moodon gila ko booyi, faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oo hakkunde yimbe be nganaa Yahuudiyankooabe, yalla ebe nana be ngoondina. ⁸ Laamdo anndudo berde oo hollii jabanii be, nde hokki be Ruuhu Ceniido oo hono no meeden nii. ⁹ Walaa fuu ko o seenndiri en e maabe, nde wonnoo o labbinirii berde maabe goondinal. ¹⁰ Jooni, ko saabii so odon itta koro Laamdo? Odon pawa e taalibaabe bee donngal, ngal enen e maamiraaabe meeden en mbaawaa roondaade. ¹¹ E moyyere Joomiraado men Iisaa ngoondinir-den so kisu-den, hono non kambe duu.

¹² Deental ngal fuu deyyinii teen, ana hettinoo Barnabas e Pool ana njantoo no Laamdo wadiri taagumansaaaji e kaayde hakkunde lepi goddi. ¹³ Caggal be ndeyyinike, Yaakuuba jabbitii, wii:

—Sakiraaabe, kettinane kam! ¹⁴ Simon humpitii en no Laamdo suborii gila e puddoode yimbe be nganaa Yahuudiyankooabe, faa wada dum'en yimbe muudum. ¹⁵ Dum hawri e haalaaji annabaaabe dii, hono no winndiraa nii:

¹⁶ «Joomiraado wii:

Caggal dum, mi wartan,
mi mahitoo suudu Daawuuda saamundu nduu,
mi reentinan taye tuufeeje dee,
mi darna ndu kasen,

¹⁷ yalla yimbe heddiibe bee ana tewta Joomiraado.

Dum woni, lepi di innde am noddaa e muudum'en dii.

Joomiraado tabintindo deen kulle

¹⁸ anndaade gila huunde fuu tagaaka,

wii non.»*

¹⁹ Dum saabii miin kaa ko njii-mi, pati tiidinanen yimbe lepi goddi tuubebe so ngarti e Laamdo bee. ²⁰ Kaa ko haani hen, nelen e maabe be nantoo e ko tooruuji cobini e jeenu e naamde jiibe e naamde yiyam. ²¹ Gila e jamaanuujii booydi, Sariya Muusaa ana jannginee ley geelle dee fuu, ebe njangga mo jalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala bataaki faade e goondinbe be nganaa Yahuudiyankooabe

²² Dum wadi so nelaabe bee kajum e hooreebe bee e deental goondinbe ngal fuu ndawridi faa cuboo worbe e ley muudum'en faa nela dum'en Antiyokiya, be tawta Pool e Barnabas. Be cubii hooreebe didon ley sakiraaabe bee, Yahuuda noddirteedo Barasaba, kajum e Silas. ²³ Be ndokki dum'en oo doo bataaki:

Minen sakiraaabe moodon, nelaabe kajum e hooreebe, miden njowta on, onon sakiraaabe amen lepi goddi wonbe Antiyokiya e Siriya e Silisi.

²⁴ Min nanii yimbe iwii ga amen giryinirii on haalaaji, njiibii hakkillaaji mon. Minen nee, min njamiraali be. ²⁵ Min ndawridii, min kawrii, min cubike worbe faa min nela dum'en e moodon, be tawta yiibe amen Barnabas e Pool, ²⁶ yeebiibe yonkiiji muudum'en saabe Joommen Iisaa Almasiihu. ²⁷ Dum wadi so min neli Yahuuda e Silas, pammina on ko min mbinndi e mon koo hunduko e hunduko. ²⁸ Minen e Ruuhu Ceniido, min

* 15:18 Amos 9.11-12

kawrii pati min njappa on ko teddi so wanaa ko tilsi koo: ²⁹ nanto-don e kirsanaadi tooruuji e yiyam e jibudi e jeenu. So on ndeenii ko'e mon e majji, on ngadii ko moyyi. Yo Laamdo faabo en!

³⁰ Be ndokkaa laawol, 6e njehi Antiyokiya. Nde 6e njottinoo ndee, 6e moofti deental goondin6e ngal, 6e ndokki ngal 6ataaki oo. ³¹ Nde 6een jangunoo mo ndee, ceyii sabi haalaaji dii ndokkii dum'en semmbe. ³² Yahuuda e Silas, Laamdo loowi e mum'en konngol mum faa 6e mbaajii sakiraa6e waajuuji keewdi, cuusini dum'en. ³³ Caggal 6e pa66ii ton, 6e ceerti e sakiraa6e 6ee e dow jam, 6e mbirfitii to nelnoo6e 6ee too. [³⁴ †]

³⁵ Pool e Barnabas njoodii ley Antiyokiya ana njanngina ana mbaajoo konngol Joomiraado. Wob6e heew6e ana mballa 6e.

Dawol Pool dida6ol

No Pool e Barnabas ceertiri

³⁶ Caggal balde seeda, Pool wii Barnabas:

—Mbirfo-don e geelle de mbaajino-don konngol Joomiraado ngol dee fuu, njippano-don sakiraa6e meeden 6ee, yeewen no 6e ngorri.

³⁷ Barnabas ana yidunoo 6e njaada e Yuhanna noddirteedo Marka. ³⁸ Kaa dum welaali Pool sabi oon seeriino e ma66e Pamfiliya yaadaali e ma66e faa gollida e ma66e. ³⁹ Barnabas e Pool mettondiri faa ceerti. Homo e ma66e fuu subii neddo goddo. Barnabas yaadi e Marka, naati laana geeci feewi Kiprus. ⁴⁰ Pool subii Silas, yaadi e muudum caggal sakiraa6e 6ee kalfinii dum e hinnee Joomiraado. ⁴¹ O seeki Siriya e Silisi, omo yaha omo hokka deente goondin6e dee semmbe.

16

No Timote yaadiri e Pool e Silas

¹ Pool wari Derbe, caggal dum, o yottii Listara. Goondindo biyeteedo Timote ana wonnoo don. Inniiko yo Yahuudiyanke goondindo, kaa baam makko yo Yunaninke. ² Sakiraa6e won6e Listara e Ikoniya 6ee ana njetta mo. ³ Pool yidi naborde mo, taadi mo, nde wonnoo Yahuudiyankoobe hodu6e e deen leyde 6ee fuu ana anndi baam makko yo Yunaninke. ⁴ Ley geelle de 6e ceeki dee, e6e njottina goondin6e 6ee sariya mo nelaabe e maw6e won6e Urusaliima 6ee 6ami oo, e6e njamira 6een yo njokku mo. ⁵ Hono non, deente goondin6e dee ana beydoro semmbe banngal goondinal, ana beydoo heewde jannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

⁶ Ruuhu Ceniido hadi 6e waajaade konngol ngol ley Asiya, saabe majjum 6e ceeki leydi Firigiya e leydi Galaatiya. ⁷ Nde 6e ngarnoo keerol Misiya ndee, 6e tewti yaade Bitiniya, kaa Ruuhu Iisaa yarranaaki 6e 6e naata. ⁸ E ley dum, 6e ya66ii Misiya, 6e ndegii e ngeenndi mbiyeteendi Torowas. ⁹ E ley jemmaaku muudum won ko yellitii e Pool. O yii gorko Makedoniyanke ana darii, ana ndaarda mo ana wiya:

—Lummbu, ngaraa Makedoniya paabo-daa min!

¹⁰ Nde Pool yiinoo won ko yellitii e mum ndee, oon wakkati fuu min ndaari yaade Makedoniya, min tayori Laamdo noddi min faa min mbaajoo 6e Kabaaru Lobbo oo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipa

¹¹ Hono non, min naati laana geeci iwde Torowas, min paati ruunde Samotaras. Janngo muudum, min pahi Neyapolis. ¹² Min iwi don, min pahi

† 15:34 E dereeji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 34:Kaa Silas, kaɗum kaa, heddi ton.

Filipa, ngeenndi burndi fuu teentilaade e leydi Makedoniya ndi Romankooɓe kumanii. Min ngadi don balde. ¹³ Nalaande fowteteende, min njaltiri ngeenndi ndii hedde daande maayo, ton Yahuudiyankooɓe mboownoo wadude duwaawu. Min tawi don rewbe ana moobtii, min njoodii, min mbaajii ɓe. ¹⁴ Debbo dewoowo Laamdo, biyeteedo Lidiya, coottoowo kaddule boɗeeje, jeyaado ngalluure wiyeteende Tiyatira, ana hettinoo. Joomiraado udditi ɓernde makko yalla omo goondina ko Pool waajotoo koo. ¹⁵ Kanko e koreeji makko fuu ɓe lootaa lootogal batisima. Caggal dum, o jaagii min, o wii:

—So odon njogorii kam mi goondindo Joomiraado, njippe suudu am.
O tilsini min njippanoo mo.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

¹⁶ Nannde wootere miden njahannoo to nokkuure wadirde duwaawu. Kordo debbo bataado anndudo ko warata hawriti e amen. Halfaabe makko paggike kaalisi keewdo e ndaggadaaku makko oo. ¹⁷ Mo jokki e amen, minen e Pool, omo wulla, omo wiya:

—Bee yimbe yo gollanoobe Laamdo Toowdo oo! Ebe mbaajoo on laawol kisindam.

¹⁸ Balde kuurde omo wada non faa Pool mettaa, yeecitii, wii ladde ndee:

—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e makko!

Ladde ndee yalti oon wakkati fuu. ¹⁹ Nde halfaabe ɓee anndunoo jikke muudum'en iwii e faggitoraade kordo oo ndee, nanngi Pool e Silas, ndaasi dum'en faa sakoro to sarooɓe. ²⁰ Non ɓe nabi ɓeen to hooreeɓe ngeenndi ndii, mbii:

—Bee worbe didon ɓe Yahuudiyankooɓe, ebe nii ngadda baasi e ngeenndi meeden ndii. ²¹ Ebe mbaajoo aadaaji di ndagantaako en njaɓen naa ngollen, enen Romankooɓe.

²² Jamaa oo diirani ɓe. Hooreeɓe ɓee njamiri kaddule maɓɓe ceekee, ɓe piyee. ²³ Be piyaa faa naawi, ɓe uddaa ley kasu. Hooreeɓe ɓee njamiri kayboowo kasu oo hayba ɓe faa gasa. ²⁴ Oon nee, gila hebi ndee yamiroore, naanni ɓe e ley suudu kasu hakkundeeru, o geyyii koyde maɓɓe geyyelle ledde.

²⁵ Nde hejjere jemma warnoo ndee, Pool e Silas ana ndewa Laamdo, ebe njaaroo dum. Kasunkooɓe woɓɓe ɓee ana kettinanoo ɓe. ²⁶ Oon wakkati fuu, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa pooɓe kasu dee njergi. Dame dee fuu udditii, geyyelle kasunkooɓe dee fuu kumtii. ²⁷ Nde kayboowo oo finnoo so yii dame kasu dee ana udditii ndee, soorti kaafaawi muudum faa wartoo, miili kasunkooɓe ɓee ndogii. ²⁸ Pool wulli faa toowi, wii mo:

—Pati wadu hoore maa fay huunde ko boni, min fuu miden doo!

²⁹ Nde o hebunoo fooyre ndee, o dogani kasu to Pool e Silas ngoni too, o sujidi, hedde omo siɗɗa. ³⁰ Caggal dum, o yaltini ɓe, o wii ɓe:

—Baabiraaɓe, hono fuu kaan-mi wadude yalla mido hisa?

³¹ Be njaabii mo, ɓe mbii:

—Goondin Iisaa Joomiraado oo faa kisaa, aan e koreeji maa.

³² Be mbaajii mo konngol Joomiraado ngol, kanko e koreeji makko fuu. ³³ Oon jemma fuu o nabi ɓe, o lootoyi barme maɓɓe. Oon wakkati fuu o lootaa lootogal batisima, kanko e koreeji makko fuu.

³⁴ O naanni Pool e Silas suudu makko, o hokki dum'en jaamdu. Kanko e koreeji makko fuu ɓe ceyii sabi ɓe keɓii goondinde Laamdo. ³⁵ Nde weetunoo ndee, hooreeɓe Romankooɓe ɓee neli laamunkooɓe mbiya kayboowo oo yoppa worbe didon ɓee. ³⁶ Kayboowo oo haalanoyi dum Pool, wii:

—Hooreeɓe ɓee nelii njoppite-don. Njalton jooni, yo on njottoyo e jam.

³⁷ Pool jaabii, wii:

—Be njamirii min piyee yeeso yimbe tawee min caraaka, be naanni min e kasu. Minen worbe didon bee, min fuu min Romankooɓe. Jooni be yaltinrooɓe min cuucuukka naa? Patti, dum waawaa laataade. Kinaa kambe e ko'e maɓbe, be ngara be njaltina min!

³⁸ Laamunkooɓe bee kaaltani hooreeɓe Romankooɓe bee haala kaa. Been kuli nde nannoo Pool e Silas yo Romankooɓe ndee. ³⁹ Be njehi, be curoyi been, be njaltini dum'en kasu oo. Be ndaardi dum'en njaltana be ngeenndi ndii. ⁴⁰ Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu oo ndee, naati galle Lidiya. Be njii sakiraaɓe bee, be mbaaltini hakkillaaji mum'en. Caggal dum, be mbitti.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

¹ Pool e Silas ceeki Amfipolis e Apolloni, njottii Tesaloniiki, toon duu waajorduYahuudiyankooɓe won. ² Pool wadi no woowri nii, naati e ley waajordu nduu. Nalaade powteteede tati omo liddondira e maɓbe omo dallinoroo Binndi dii. ³ O fammini be, o holli be ana tilsii Almasiihu oo torree, immintinee e maayde. O wii be:

—Iisaa mo mbaajotoo-mi on haala muudum oo, kajum woni Almasiihu.

⁴ Yoga e maɓbe tayori dum goonga, njokki e Pool e Silas, kajum e Yunaninkooɓe rewooɓe Laamdo heewbe e rewbe saahiibe yonbe. ⁵ Yahuudiyankooɓe be nganaa goondinbe bee konnii Pool e Silas, nanngi yimbe laaliiibe yiilotooɓe ley sakoro, ndeentini dum'en. Be njirkiti ngalluure ndee fuu. Be naati e galle Yason, ebe tewta Pool e Silas faa be naɓa dum'en to yimbe bee too. ⁶ Nde be ndonki yiitude been ndee, be ndaasi Yason e yoga e sakiraaɓe bee faa to saranooɓe ngalluure ndee, ebe ngulla ebe mbiya:

—Yimbe imminooɓe baasi e aduna oo fuu ngarii doo, ⁷ Yason jippinii dum'en! Be fuu ko be ngadata koo ana luuttondiri e sariya kaananke Roma mawdo oo, ebe mbiya ana woodi kaananke goddo biyeteedo Iisaa.

⁸ Diin haalaaji njirkiti jamaa oo e saranooɓe ngalluure ndee bee. ⁹ Yason e sakiraaɓe bee njobi kaalisi, caggal muudum be njoppitaa.

No yimbe Bereya njaɓborii Kabaaru Lobbo oo soobe

¹⁰ Oon wakkati fuu e ley jemmaaku muudum, sakiraaɓe bee neli Pool e Silas Bereya. Nde be njottii ndee, be njehi to waajorduYahuudiyankooɓe too. ¹¹ Been ɓuri Yahuudiyankooɓe wonbe Tesaloniiki bee laaɓude bernde. Be njaɓborii konngol ngol soobe, ebe mbiɗoo Binndi dii nannde fuu faa be yeewa yalla ko Pool waajii koo yo goonga. ¹² Heewbe e maɓbe ngoondini, kajum e rewbe Yunaninkooɓe saahiibe e worbe Yunaninkooɓe heewbe. ¹³ Nde Yahuudiyankooɓe Tesaloniiki bee anndunoo Pool waajike konngol Laamdo ngol ley Bereya ndee, be ngari ton, be njiiɓi jamaa oo. ¹⁴ Oon wakkati fuu, sakiraaɓe bee neli Pool faa maayo geeci, Silas e Timote keddi don. ¹⁵ Liwndiiɓe Pool bee njaadi e muudum faa Ateena. Be ngarti, be ngaddani Silas e Timote nelal ngara to Pool law.

No Pool waajorii ley ngalluure wiyeteende Ateena

¹⁶ Nde Pool doomannoo be Ateena fade maɓbe warde ndee, yonki muudum pawii sanne ko yii no ngalluure ndee foti heewde tooruuji nii. ¹⁷ Dum wadi so o haaldi e Yahuudiyankooɓe e rewooɓe Laamdo woɓbe ley waajordu nduu, omo haalda e be o hawrannoo e mum nannde fuu ley sakoro bee duu. ¹⁸ Yoga e miijotooɓe wiyeteɓe Epikuri'en e Sitoyko'en njaabondiri e makko. Yogaaɓe ana mbiya:

—Kodum oo ndoryoowo haalata?

Woɓbe duu ana mbiya:

—Omo nanndi e baajotooɗo haala tooruuji janani.

Walaa ko 6e mbiiri non so wanaa haala Iisaa kaɗum e immital maay6e o waajinoo 6e.

¹⁹ Nden 6e 6ami Pool 6e na6i ɗum waamnde haayre wiyeteende Areyopagus,* 6e mbii ɗum:

—Miden njidi anndude diina keso mo mbaajoto-ɗaa oo. ²⁰ Sabi a to66ii e noppi amen haalaaji ɗi min mboowaa nande. Miden njidi anndude maanaa majji.

²¹ Tawi Ateenankoo6e e ho66e joodii6e ton 6ee ngollataa huunde fuu so wanaa haalde huunde heyre nde 6e nani.

²² Nden Pool darii hakkunde Areyopagus, wii:

—Ateenankoo6e, mi yii e mon on diinankoo6e sanne, ²³ sabi nde njiilinoomi e ngalluure moodon ndee, mi yii cuudi moodon dewirɗi, mi tawii ana winndaa e ittirde sadaka wootere: «laamɗo mo anndaaka».† Ndennoo, ko ndewaton ko on anndaa koo, ɗum mbaajotoo-mi on e muudum. ²⁴ Laamɗo taguɗo aduna e ko woni e muudum fuu oo, kaɗum woni Jom kammu e leydi, o joodataako ley cuudi mahiraadi juude. ²⁵ O hasindinaa e yim6e ngollana mo fay huunde, sabi kanko hokkata tageefu oo fuu nguurndam e yonki e foofaango e huunde fuu. ²⁶ E neddo gooto Laamɗo yaltini leɗi ɗii fuu, joyyini ɗum'en e aduna oo. Gila ɗum wadaali, o darnani ɗum'en jamaanuui e keeri hakkunde kodorde muudum'en, ²⁷ yalla e6e tewta Laamɗo, 6e moomoo faa 6e njiita ɗum. Dum e taweede o woddaaki fay gooto e meeden. ²⁸ «Nguurndam e dillinaade e goodal, saabe makko kebir-ɗen.» No yoga e yimoo6e moodon mbii: «Enen duu, en iwdi makko.»

²⁹ Nde wonnoo en iwdi makko, en kaanaa miijaade omo nanndi e tooru moyyiniraandu kaɗɗe naa kaalisi naa haayre sehaande, nde neddo moyyinirta jeeɗal e hakkille. ³⁰ Laamɗo rewtaaki yim6e nde ngonnoo e majjere ndee. Jooni, o yamirii yim6e fuu tuuba ɗo tawaa fuu, ³¹ sabi o sartike wakkati mo o sarirta aduna oo e fooccitaare, o sarira ɗum neddo mo o subii oo. O hollii yim6e fuu ɗum yo goonga nde o immintini oon neddo e maayde.

³² Nde 6e nannoo Pool ana waajoo haala immital maay6e ndee, yoga ana uyyoo mo, yoga ana wiya:

—Min kettinante oo waaju ɗannde wonnde.

³³ Non Pool iwi hakkunde ma66e. ³⁴ Yoga jokkii e makko, goonɗinii. Ana jeyaa e 6een biyeteedo Dyonisiyus, jeyaado e deental Areyopagus, kaɗum e debbo biyeteedo Damaris, e wob6e kasen.

18

No Pool golliri ley ngalluure wiyeteende Korintu

¹ Caggal ɗum, Pool iwi Ateena, yehi Korintu. ² O tawi ton Yahuudiyanke biyeteedo Akilas, pindo leydi mbiyeteendi Ponta. Booyaali ko oon e jom suudu muudum biyeteedo Piriskilla iwi Italiya, sabi Kalawdiyus kaananke mawɗo oo yamiriino Yahuudiyankoo6e fuu njalta Roma.* Pool yehi yeewoyde 6e. ³ O woni ɗon, omo gollida e ma66e sabi o moyyinoowo hukkummaaji no ma66e nii. ⁴ Nalaande fowteteende fuu, Pool ana liddondira e Yahuudiyankoo6e e Yunaninkoo6e ley waajordu, yalla omo he6a hakkillaaji ma66e.

* **17:19** Areyopagus yo deental 6urngal toowde deentinoowal ardii6e ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankoo6e ngadi e rewruude innde laamɗo mo anndaaka, yalla tooru fuu mo 6e njeggiti ana waasa mettinde. * **18:2** Yamiroore Kalawdiyus ribbunde Yahuudiyankoo6e Roma ndee darnaama hitaande 49 naa 50 caggal pinaade Iisaa.

⁵ Nde Silas e Timote iwnoo Makedoniya njottii Korintu ndee, Pool watti hakkille muudum fuu e waajaade, ana seettanoo Yahuudiyankooɓe ɓee Iisaa woni Almasiihu oo. ⁶ Kaa nde wonnoo eɓe calanii mo, eɓe njennannoo mo, o fiddi kaddule makko, o wii ɓe:

—Yo diina mon fiito on! Mi walaa hen hannde, mi walaa hen jango. Gila jooni mi yahan to ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe.

⁷ O iwi don, o yehi to gorko dewoowo Laamdo, biyeteedo Titus Yustus, mo galle muudum takkii e waajordu nduu. ⁸ Kirispus, hooreejo waajordu nduu oo, kaɗum e koreeji muudum fuu ngoondini Joomiraado. Heewɓe e Korintunkooɓe hettintonooɓe ɓee ngoondini, lootaa lootogal batisima.

⁹ Jemma gooto Joomiraado yellintini e Pool, wii:

—Pati hul, pati deyyina, waaja. ¹⁰ Midɓo wondi e maa. Fay gooto waawaa torrude ma, sabi yimɓe am ana keewi ley ndee ngalluure.

¹¹ Pool joodii hakkunde maɓɓe hitaande e feccere, ana jangina ɓe konngol Laamdo ngol.

¹² Nde Galliyon laaminoo leydi Akaya ndee, Yahuudiyankooɓe kaaldi, kawri, nanngi Pool, nabi dum sarirde, ¹³ kappi dum, mbii:

—Oo gorko yo yonnoowo yimɓe yalla ana ndewra Laamdo ko waldaa e sariya oo.

¹⁴ Pool anniyii faa haala, forri Galliyon wii Yahuudiyankooɓe ɓee:

—Yahuudiyankooɓe, so tawii toonange naa golle bonɓo, mi jabanon on ko ngullani-don mo koo, ¹⁵ kaa nde wonnoo dum jeddi dow haalaaji diina moodon e inde, kaɗum e sariya moodon onon tan, dum onon e ko'e moodon carata. Miin, mi sarataa dee kuddɓe!

¹⁶ O yaltini ɓe sarirde ndee. ¹⁷ Nden, ɓe fuu ɓe nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduu oo, ɓe pii dum do yeeso sarirde doo. Kaa fuu Galliyon bilaaki hen fey.

No Pool wirfitorii Antiyokiya

¹⁸ Pool faɓɓi don balɓe kuurɓe. Caggal dum, o waynondiri e sakiraaɓe ɓee, o naati laana, o feewi Siriya, kanko e Piriskilla e Akilas. Fade makko naatude, tawi o laɓii hoore makko nokku biyeteedo Kankiriya sabi o fodiino fodoore. ¹⁹ Be njottii Efeesu, Pool yoppi don Piriskilla e Akilas, kaɗum naati waajordu ana liddondira e Yahuudiyankooɓe ɓee. ²⁰ Be ndaardi mo o faɓɓana ɓe, kaa o jabaali. ²¹ Nde o waynondirta e maɓɓe ndee, o wii:

—Mi wartan e moodon so Laamdo jabii.

O naati laana, o iwi Efeesu, ²² o yottii Kaysariya, o njabbiti Urusaliima faa o jowta deental goondinɓe ngal. Caggal dum, o yehi Antiyokiya.

Dawol Pool tataɓol

²³ Caggal Pool wadii ton wakkati, o witti. O seeki leydi Galaatiya e leydi Firigiya, omo yaha omo ɓeydana taalibaaɓe cuusal.

No Apollos waajorii ley Efeesu e Korintu

²⁴ Yahuudiyanke biyeteedo Apollos, pindo Aleksandiri, wari Efeesu. O gorko fasiilante haala, baawdo Binndi dii, ²⁵ annudoo laawol Joomiraado. Omo waajoroo soobirantaaku e seyo, diina Iisaa kaa pay o janginta. Kaa o anndaa so wanaa lootogal batisima Yaayaa ngal. ²⁶ Omo waajoroo cuusal e ley waajordu nduu. Nde Piriskilla e Akilas kettinaninoo mo ndee, ɓe naɓi mo, ɓe pirritani mo laawol Laamdo ngol faa ɓuri no arannde nii laaɓude. ²⁷ Nde Apollos anniyinoo yaade leydi Akaya ndee, sakiraaɓe ɓee mballi mo, ɓe mbinndi e taalibaaɓe wonɓe ton ɓee bataaki njaɓɓoo mo faa gasa. Nde o yottii ton ndee, o walli goondinɓe ɓee e dow moyyere Laamdo sanne. ²⁸ Sabi o

li6ii Yahuudiyankoo6e 6ee ngattu naawdo hakkunde yim6e, omo dallinoroo Binndi dii, omo tabintina Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool hawrintiniri taalibaa6e Yaayaa ley Efeesu

¹ Nde Apollos wonnoo Korintu ndee, Pool jokki laawol haayre, yehi Efeesu. O tawi ton taalibaa6e, ² o lamndii dum'en, o wii:

—Yalla on ke6iino Ruuhu Ceniido oo nde ngoondin-don ndee naa?

Be njaabii mo:

—Min nanaali Ruuhu Ceniido ana woodi duu, sako min ke6a.

³ O lamndii 6e, o wii:

—Ndennoo, lootogal batisima hongal ke6u-don?

Be njaabii, 6e mbii:

—Lootogal batisima Yaayaa ngal.

⁴ Pool wii:

—Yaayaa batisima tuubugol batisannoo, ana wiya yim6e 6ee yo ngoondin garoowo caggal muudum oo, dum woni Iisaa.

⁵ Nde 6e nannoo dum ndee, 6e mbatisiraa saabe Iisaa Joomiraado oo. ⁶ Nde Pool fawnoo juude muudum e ma66e ndee, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e, e6e kaala e demde janane, e6e kaalta ko Laamdo loowi e ma66e koo. ⁷ E6e mbaara e yim6e sappo e didon.

⁸ Pool naati e ley waajordu nduu, ana waajoroo 6e cuusal hakke lebbi tati, omo haalda e ma66e, omo liddondira e ma66e, omo habanoo famminde 6e haala Laamu Laamdo. ⁹ Kaa tiidube ko'e ngon e ma66e, calii goondinde, ana mbonnita laawol Joomiraado ngol yeeso yim6e fuu. Dum wadi so Pool seerti e ma66e, nabi taalibaa6e 6ee feere, ana waajoo dum'en jannde fuu e ley janngirde neddo biyeteedo Tirannus. ¹⁰ O worri non faa hi66i duubi didi, faa hodunoo6e e Asiya 6ee fuu, gila e Yahuudiyankoo6e faa e Yunaninkoo6e, nani konngol Joomiraado ngol.

¹¹ Laamdo wadiri juude Pool kaayde mawde, ¹² fay e sarbetiiji e kaddule memnoode terde makko ana nabee pawee e jaw6e, jawuuji muudum'en cella, seydaani'en njalta e muudum'en. ¹³ Yoga e Yahuudiyankoo6e yiilotoo6e faa ndibba seydaani'en, ndarii ribbirde dum'en innde Iisaa, mbii:

—Alhorma Iisaa mo Pool waajotoo haala muudum oo, njaltee!

¹⁴ Gooto e hooree6e yottinoo6e sadaka, Yahuudiyanke biyeteedo Sikewas, 6i66e muudum wor6e njeddon ngadii non, ¹⁵ faa seydaani jaabii dum'en, wii:

—Mido anndi Iisaa, mido anndi Pool, kaa onon, on ho6e?

¹⁶ Neddo laddaado oo ha6i e ma66e, jaalii 6e, torri 6e faa 6e ndogi, 6e njaltiri galle oo terde teete e barme. ¹⁷ Kabaaru majjum saakii hakkunde Yahuudiyankoo6e e Yunaninkoo6e joodiibe Efeesu. Kulol nanngi 6e fuu, innde Iisaa Joomiraado oo teddinaa. ¹⁸ Heew6e e goondin6e 6ee ngari njaadiri, kaalti gollleeji di ngadunoo. ¹⁹ Bonjobii'en heew6e ndeentini dewte muudum'en, nduppi de yeeso yim6e fuu. Be kiisii coggu majje, 6e tawi ana foti ujunaaji capande joy kaalisi daneejo.* ²⁰ Hono nii, haala Joomiraado kaa beydorii saakaade e heewde semmbe.

No fitina mawdo wadiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraado

²¹ Caggal dum, Pool fellisi seekude Makedoniya e Akaya faade Urusaliima. O wii:

—So mi tilike ton, waajibi mi yaha Roma duu.

* **19:19** Dum hawrata e golle jokolle duubi teemedere e capande joy.

²² O neli gollidoobe makko didon, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko, o fabbi Asiya. ²³ E oon wakkati, fitina mawdo wadi sabaabu laawol Joomiraado ngol. ²⁴ Baylo ndaneeri biyeteedo Demeteriyus ana tafa cuuroy kaalisi nanndukoy e rewrudu tooru biyeteedo Artemis. Omo heba hen tino heewngo, kanko e golloobe makko. ²⁵ O reentini been e wobbe be nanndi golle, o wii dum'en:

—Yibbe, odon anndi e oo doo golle kebal meeden ngal fawii. ²⁶ Odon njiya, odon nana Pool majjinii yimbe heewbe, wanaa ley Efeesu doo tan, ley leyde Asiya fuu. O haalani be kulle deweteede de yimbe moyyiniri juude mum'en dee nganaa deweteede. ²⁷ So jokkii nii, yimbe mbonnan golle meeden. Wanaa dum tan, yimbe noottan teddinde rewrudu Artemis nduu duu, tooru men mawdo mo hodube Asiya e aduna oo fuu ndewata oo.

²⁸ Nde be nani diin haalaaji ndee, be mettaa sanne, hedde ebe ngulla, ebe mbiya:

—Artemis Efeesunkoobe yo mawdo! Artemis Efeesunkoobe yo mawdo!

²⁹ Ngalluure ndee fuu jii6ii. Gooto fuu dogani boowal manngal ngal. Be ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankoo6e, yaadu6e Pool 6ee. ³⁰ Pool ana yidi naatude hakkunde jamaa oo, kaa taalibaa6e 6ee kadi mo dum. ³¹ Yoga e hooree6e leydi Asiya, yibbe makko, neli e makko ana ndaarda mo pati o naata boowal too. ³² E oon wakkati, jamaa oo ana jii6ii sanne. Bee ana ngullana dum doo, 6ee too ana ngullana dum gaa. Ko 6uri heewde e yimbe 6ee anndaa fay ko hawrintini dum'en. ³³ Yoga e jamaa oo kaaltani haala kaa gorko biyeteedo Aleksandere mo Yahuudiyankoo6e 6ee ngadi kaaloowo muudum'en oo. Aleksandere huncani be junngo faa jinngana yimbe muudum 6ee. ³⁴ Kaa nde be annditinnoo o Yahuudiyanke ndee, 6e fuu ebe ngulla ko waarata e leeruujii didi, ebe mbiya:

—Artemis Efeesunkoo6e yo mawdo!

³⁵ Nden binndoowo ngalluure ndee deyyini jamaa oo, wii:

—Onon Efeesunkoo6e, homo woni mo anndaa ngalluure Efeesu ndee woni hayboore rewrudu Artemis deweteedo mawdo oo, kajum e natal muudum iwrungal dow kammu ngal? ³⁶ Nde wonnoo fay gooto waawaa yeddude dum, odon kaani jippinde hakillaaji moodon pati ngolliron fay huunde e hejaare. ³⁷ Worbe be ngaddu-don 6ee, nganaa wujjoobe kulle rewrudu, nganaa yennoobe deweteedo meeden oo. ³⁸ So tawii Demeteriyus e golloobe wondube e muudum 6ee won mo njidi wullanaade, palaade careteede ana ndarnaa, kaanankoo6e saroo6e ana ngoodi, yo be noddondir! ³⁹ Kaa so tawii won goddum ko ndaartaton, to deental saahiibe dum saroytee. ⁴⁰ Eden mbaawi felireede murtere wadunde hannde ndee, sabi fitina baado nii walaa fay daliili gooto.

⁴¹ Caggal dii haalaaji, o firriti jamaa oo.

20

No Pool dawiri yaade leyde Makedoniya e Yuunan

¹ Nde fitina oo yawti ndee, Pool moobti taalibaa6e 6ee, waajii dum'en. Caggal dum, waynii dum'en, feewi Makedoniya. ² O seeki ndiin leydi, omo waajoo yimbe 6ee haalaaji keewdi. Caggal dum, o yehi Yuunan. ³ O wadi ton lebbi tati. O lanndinii faa o naata laana faade Siriya. Kaa caggal nde Yahuudiyankoo6e ndawridi faa njammboo mo, o anniyii wirfitoraade laawol Makedoniya. ⁴ Bee doo dwtunoo mo: Sopater bii Pirrus jeyaado Bereya, e Aristarka e Sekundus jeyaabe Tesaloniiki, e Gayus jeyaado Derbe e Timote e Tikikus e Torofim jeyaabe leydi Asiya. ⁵ Been ardii min, ndoomoyi

min Torowas. ⁶ Minen, min naati laana faade Filipa caggal iidi mo buuru yuufinaaka. E ley balde joy min kewtii be Torowas, min ngadi don yontere.

No Pool wuurtiniri Ewtikus

⁷ Nannde aranndeere e yontere, tawi miden mooftii faa min taya buuru.* Pool ana waajoo yimbe bee, nde wonnoo omo anniyii wittude janngo mum. O jokki e waaju oo faa hejjere jemma. ⁸ Lampaaji keewdi ana ngonnoo e ley suudu dowuuru ndu min mooftinoo e muudum nduu. ⁹ Suka jokolle biyeteedo Ewtikus ana joodii dow falanteere. Ko Pool juutini waaju muudum oo koo, Ewtikus daanii doyingol teddungol. O saami iwde e falanteere sooro tatabo ngoo. Nde be bamti mo ndee, tawi o maayii. ¹⁰ Kaa Pool jippii, hippii e makko, bami mo e juude muudum, wii:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii e makko!

¹¹ Nii Pool nabbiti, tayi buuru, naami. Caggal dum, o jokki waaju makko faa weenndoogo, o witti. ¹² Suka jokolle oo nabtaa ana wuuri. Dum buubiini berde mabbe sanne.

No Pool waynorii hooreebe goondinbe wonbe Efeesu

¹³ Minen, min adii wirfitaade, min naati laana faade Assos do min kaani naatinde Pool, sabi o anniyiido jaarude ton koyde. ¹⁴ Nde min tawondiri Assos ndee, min naanni mo laana, min peewi Mitilene. ¹⁵ Min iwi don e laana, min njottoyii janngo mum yeeso ruunde Kiyos. Fa66i-janngo mum min ya66orii bannge ruunde Samos, fa66iti-janngo mum min njottii Miletus. ¹⁶ Pool fellisii ya66oraade Efeesu, sabi o yidaa neeptude e leydi Asiya ndii, omo hepoo yottaade Urusaliima nannde iidi Pantekot so tawii ana laatoo.

¹⁷ Nde Pool wonnoo Miletus ndee, nelani hooreebe deental goondinbe Efeesu bee. ¹⁸ Nde be ngari ndee, o wii be:

—Odon anndi no ngorru-mi e moodon gila nannde koyngal am adii naatude e leydi Asiya ndii faa hannde. ¹⁹ Mi gollirani Joomiraado leydinkinaare fuu, kajum e gondi keewdi e torraaji Yahuudiyankooobe kewtiidi kam dii. ²⁰ Odon anndi mi suudaali on huunde fuu ko nafata on, mi waajike on, mi jannginii on hakkunde yimbe kajum e ley galleeji moodon. ²¹ Mi tinndinii Yahuudiyankooobe e Yunaninkooobe fuu tuubana Laamdo, ngoondina Joomiraado meeden Iisaa. ²² Jooni, mido nii jokki e Ruuhu Ceniido, mido yaha Urusaliima, mi anndaa ko hewtoytoo kam ton, ²³ so wanaa ko Ruuhu Ceniido oo hollata kam: ley geelle dee fuu ana wiya kam geyyelle e torra ana ndoomi kam. ²⁴ Kaa miin, mi jataaki nguurdam am e maayde am fuu so mi hebii yottinirde golle mo Iisaa Joomiraado halfini kam oo seyo. Oon golle woni seettaade Kabaaru Lobbo haala hinnee Laamdo.

²⁵ Jooni, mido anndi on njiitataa kam kasen, onon be ngondunoo-mi so mido waajoo dum'en haala Laamu Laamdo oo bee. ²⁶ Dum wadi so mido seettanoo on hannde dum doo: so tawii gooto e moodon halkiima, wanaa sabaabu am. ²⁷ Sabi mi waajike on anniyaaaji Laamdo fuu, mi suudaali on fay huunde. ²⁸ Ndeenee ko'e moodon, ndeenon sewre nde Ruuhu Ceniido oo daldi on ndee, laato-don duroobe deental goondinbe Laamdo ngal, sabi yiyam makko o soottitorii ngal. ²⁹ Miin, mido anndi caggal am yimbe bonbe cooroto e ley moodon hono no pobbi nii, kasen duu di njokkan e sewre ndee. ³⁰ Fay e ley moodon dapan worbe immiibe ana mbaajoo waajuuji peneeji faa pooda taalibaabe bee njokka caggal muudum'en. ³¹ Dum nee, njeertee! Miccito-don duubi tati, jemma e palooma, mi njottaali waajoraade gooto e moodon fuu gondi.

* **20:7** Tayude buuru ana firrita rewirde Laamdo hiraande seniinde.

³² Jooni, mi halfinii on Laamdo, kaɗum e konngol hinnee muudum baawn-gol nabude on yeeso e ley goondinal, hokka on ko resani sennaabe bee fuu. ³³ Abada mi muuyaali fay huunde e mon, wanaa kaalisi, wanaa kaɗe, wanaa kaddule. ³⁴ Onon e ko'e moodon, odon anndi juude am dee kumti haajuuji am e haajuuji wondaabe am. ³⁵ Mi hollii on e kabaaruuji dii fuu, kinaa ngolliron non, mballon lo'uube tawa odon miccitoloo dii doo haalaaji di Joomiraado men Iisaa haali kaɗum e hoore muudum: «Hokkude buri mbelko'aaku diina hokkoreede.»

³⁶ Nde Pool tilinoo haalde dum ndee, kaɗum e maɓbe fuu be ndiccii, be nduwii. ³⁷ Be fuu be mboyi bojji mawdi, be kippii e Pool, be cabbindii dum. ³⁸ Ko beydi sunjinde be ko o wii be njiitataa mo kasen koo. Caggal dum, be liwndii mo faa to laana too.

21

No Pool ɗabbitiri Urusaliima

¹ Nde min ceerti e maɓbe ndee, min naati laana geeci, min peewi ruunde Kos. Janngo mum, min njottii ruunde Rodusa, min iwi don, min peewi ngeenndi Patara. ² Min keɓi laana lummoowa yaade Finikiya, min naati hen, min bettii. ³ Nde min njahunoo faa min coynorii Kiprus bannge amen nano, min peewi Siriya, min njottoyii Tirus.

Don laana kaa jippinta kaaki muudum. ⁴ Min tawi don taalibaabe, min ngoni don balde jeddi. Ebe mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido pati ɗabbita Urusaliima. ⁵ Nde yontere ndee hiɓɓunoo ndee, min mbitti. Be fuu be liwndii min faa min njalti ngeenndi ndii, kambe e rewbe e sukaaabe. Min ndiccii dow fonngo maayo geeci, min nduwii. ⁶ Nde min mbaynondirnoo ndee, minen min naati laana, kambe be mbirfitii cuudi maɓbe.

⁷ Nde min naati laana Tirus ndee, min njottoyii Potolemayis. Min njowti sakiraaabe, min ɗallani be, min mbaali. ⁸ Janngo mum, min ndawi, min njottii Kaysariya, min naati suudu Filipa baajotoodo Kabaaru Lobbo oo, min njippanii dum. Kanko omo jeyaa e njeddon subaabe Urusaliima bee.* ⁹ Omo jogii ɓiɓbe rewbe nayon be ɓamaaka, haaltoobe ko Laamdo loowi e mum'en koo. ¹⁰ Nde min paɓɓunoo don ndee, gorko loowaado konngol Laamdo biyeteedo Agabus iwri Yahuudiya. ¹¹ O wari e amen, o ɓami kumorgol Pool, o haɓɓi juude makko e koyde makko, o wii:

—Ruuhu Ceniido wii: nii Yahuudiyankooɓe wonbe Urusaliima bee kaɓɓirta jeydo ngol kumorgol oo, ngada dum e juude heeferbe.

¹² Nde min nani dum ndee, minen e jeyaaabe don bee fuu, min ndaardi Pool pati ɗabba Urusaliima. ¹³ Pool jaabii, wii:

—Kodum wadi so odon mboya, odon taya bernde am? Miin, mido lanndinani ko wanaa haɓbeede tan, mido lanndinani fay maayde Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraado oo.

¹⁴ Nde min ndonkunoo waylitinde mo ndee, min celi e makko, min mbii:

—Yo muuyde Joomiraado laato!

No Pool yottorii Urusaliima e no hawritiri e Yaakuuba

¹⁵ Caggal deen balde, min lanndinii, min ɗabbiti Urusaliima. ¹⁶ Yoga e taalibaabe Kaysariyankooɓe njaadi e amen, naɓi min galle gorko biyeteedo Manason, jeyaaɗo Kiprus, laatiido taalibbo gila ko ɓooyi, yalla miden jippanoo dum.

¹⁷ Nde min njottii Urusaliima ndee, sakiraaabe bee njaɓɓorii min weltaare.

¹⁸ Janngo mum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Hooreeɓe deental goondinbe

* 21:8 Golle Nelaabe 6.1-6; 8.5

6ee fuu ana tawanoo ton. ¹⁹ Caggal ko o jowti 6e koo, o haalani 6e huunde fuu ko Laamdo wadani yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e saabe golle makko.

²⁰ Nde 6e nani dum ndee, 6e njetti Laamdo. Be mbii Pool:

—Sakiike, hono foti ujunaaji Yahuudiyankoo6e njii-daa ko ngoondini, haya faa hannde e6e tiinnii e jokkude Sariya Muusaa oo. ²¹ Be kaalanaama ada janngina Yahuudiyankoo6e won6e hakkunde leji goddi njoppa Sariya Muusaa, mbii-daa pati taada sukaa6e muudum'en kasen, pati njokka neesu-uji dii kasen. ²² Ndennoo, hono ngadaten? Sabi min tayorii 6e nanan a warii. ²³ Wadu ko min kaalante koo. Miden njogii doo wor6e nayon 6aman6e Laamdo fodoore. ²⁴ Na6u 6e cennidaa hoore maa e ma66e, njo6aa ko 6e kaani yo6ude koo, yalla e6e mbaawa la6eede. Yim6e fuu anndan ko haaletenoo e maa koo fuu wanaa goonga, 6e anndan kasen aan e hoore maa, ada jokki Sariya Muusaa. ²⁵ Goondin6e iw6e e leji goddi 6ee, min mbinndii e mum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiyam e jii budii, kaɗum e jeenu.

²⁶ Pool 6ami nabi wor6e 6ee, yaadi e mum'en. Janngo mum, 6e cennidaa. O naati Suudu Dewal Mawndu nduu, o haalani yottinoo6e sadaka jalaade sennugol dee kib6ii, faa gooto e ma66e fuu wadane sadaka.

No Pool nanngiraa ley Suudu Dewal Mawndu

²⁷ Nde balde jeddi dee 6adinoo hi66ude ndee, yoga e Yahuudiyankoo6e leydi Asiya njii Pool e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, 6e njirkiti yim6e 6ee fuu, 6e nanngi mo. ²⁸ E6e ngulla, e6e mbiya:

—Israa'ilankoo6e, paabee min! Oo woni gorko jannginoowo yim6e e ley nokkuuje dee fuu ana bekkisoo yim6e leɗol meeden, ana bekkisoo sariya meeden oo, ana bekkisoo nokku ceniido oo. Jooni kaa, o waddii fay Yunaninkoo6e e ley Suudu Dewal Mawndu nduu. O sobinii oo nokku ceniido!

²⁹ Walaa ko 6e mbiiri non so wanaa 6e njiino Torofim Efeesunke oo ana wondi e Pool ley ngalluure ndee. Be cikkiino Pool naanniino mo e ley Suudu Dewal Mawndu nduu.

³⁰ Jirkitagol ngol huu6i ngalluure ndee. Yim6e ana njaltira tatteeji dii fuu. Be nanngi Pool, 6e ndaasi dum faa 6e njaltini dum Suudu Dewal Mawndu nduu, 6e uddi dame dee oon wakkati fuu. ³¹ Nde 6e tewti faa 6e mbara Pool ndee, tawi hooreejo sordaasi'en oo humpitike Urusaliima fuu ana darorii koyngal gootal. ³² Don e don, o 6ami sordaasi'en e maw6e muudum'en, o dogani 6e. Nde yim6e 6ee njii mo kanko e sordaasi'en 6ee ndee, ɗootti fiide Pool. ³³ O 6attii Pool, o yamiri Pool nanngi, o wii ha66iree calali didi, o lamndii kaɗum yo homo e kodum wadi? ³⁴ Jamaa oo ana wulla. Bee ana ngulla gedel, 6ee too ana ngulla gonngel. Nde wonnoo jirkitaare ndee hadii mo faamde, o yamiri Pool na6ee to hu6eere too. ³⁵ Nde Pool wari faa ɗabba kalikali hu6eere oo ndee, sordaasi'en 6ee ndoondii mo saabe jirkitaare jamaa oo, ³⁶ sabi yim6e heew6e ana njokki e makko ana ngulla, ana mbiya:

—War mo!

No Pool jaaborii Urusaliimankoo6e

³⁷ Nde 6e ngari faa 6e naanna mo e damal hu6eere ngal ndee, Pool wii hooreejo oo:

—Ana daganoo kam mi haalda e maa naa?

Oon wii mo:

—Ee? Ada waawi yunaninkoore naa? ³⁸ Ndennoo wanaa aan woni Misiranke gadudo murtere ko 6ooyaali, wardi e waroo6e ko'e ujunaaji nayon, nabi dum'en ley ladde jeereende oo?

³⁹ Pool jaabii, wii:

—Miin, mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi, e ndee ngalluure nde wanaa noobunde njeyaa-mi. Midó jaage nduɗano-ɗaa kam mi haalda e yimbe 6ee.

⁴⁰ O duɗanii ɗum. Pool darii e dow ɗabbirde ndee, huncani yimbe 6ee junngo. Nde 6e ndeyyininoo ndee, o haali e ibaraninkoore, o wii:

22

¹—Sakiraa6e e baabiraa6e, kettinee jooni faa mi fammina on mi wadaali ko boni.

² Nde 6e nani ibaraninkoore o haaldata e ma66e ndee, 6e ndeyyinii teen. O wii:

³—Mi Yahuudiyanke pindo Tarsus ley leydi Silisi. Kaa ɗo Urusaliima ɗoo mawnu-mi. Gamaliyel wonnoo moobbo am. Kanko janngini kam sariya njaatiraa6e meeden oo faa paamu-mi. Midó jootunoo e Laamɗo hono no on fuu ngorru-ɗon hannde nii. ⁴ Mi torrii jokku6e ngol ɗoo Laawol 6ee faa maayi. Mi nanngii wor6e e rew6e, mi uddii ɗum'en kasu. ⁵ Jottinoowo Sadaka Mawɗo e waalde Saahii6e 6ee fuu ana ceettanoo kam kaɗum'en duu. Ke6u-mi e ma66e kasen talki faa mi holla sakiraa6e ma66e won6e Damas 6ee, njaa-mi ha66oyde jokku6e laawol Iisaa won6e ton 6ee, faa mi wadda ɗum'en Urusaliima yalla ana caree.

⁶ Njaa-mi faa 6adii-mi Damas, wakkati hakkunde naange, fooyre mawnde iwi dow kammu, yaayni, filii kam. ⁷ Caamu-mi e leydi, nan-mi daande ana wiya kam: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam?» ⁸ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gidó Laamɗo?» O wii kam: «Miin, Iisaa Nasaraatunke mo torru-ɗaa oo.» ⁹ Wondu6e e am 6ee njii fooyre ndee, kaa 6e nanaali daande kaaldudo e am oo. ¹⁰ Nden, mbii-mi: «Joomiraado, kodum ngadan-mi?» Joomiraado wii kam: «Imma, yaa Damas, a haalante ton ko njamire-ɗaa ngadaa koo fuu.» ¹¹ Wondu6e e am 6ee dowi kam faa ley Damas, sabi fooyre ndee wumniino kam no nde sattiri yaaynude.

¹² Ananiyas yo gorko kulɗo Laamɗo, jokkudo Sariya Muusaa, mo Yahuudiyankoo6e hoɗu6e ton fuu ceettii moyyo oo, ¹³ wari, darii yeeso am, wii kam: «Sool, sakiike, wumtu!» Don e ɗon njii-moo-mi. ¹⁴ O wii: «Laamɗo njaatiraa6e meeden oo subike ma yalla ada annda sago muudum, njiyaa Poocciitido oo, nanaa haala muudum. ¹⁵ Sabi aan seettantoo mo yeeso yimbe fuu ko njii-ɗaa e ko nan-ɗaa. ¹⁶ Jooni, kodum ndoomataa? Imma, loote-ɗaa lootogal batisima, njaafire-ɗaa luutti maa e noddude innde Joomiraado.»

¹⁷ Caggal mi wirfitike Urusaliima, midó rewa Laamɗo ley Suudu Dewal Mawndu nduu, faa won ko yellitii e am, ¹⁸ nden njii-mi Joomiraado, wii kam: «Heɗa law, yaltu Urusaliima, sabi 6e nja6ataa seedaaku mo ceettantoo-ɗaa kam oo.» ¹⁹ Njaabii-mi, mbii-mi: «Joomiraado, e6e anndi midó yahanoo ley cuudi baajordi dii fuu, midó uddannoo midó fiyanoo goondinbe ma 6ee. ²⁰ Nde yiyam Eciyen seede maa oo yuppetee ndee, midó darii, edum weli kam ko o waraa koo, miin haybannoo kaddule war6e mo 6ee.» ²¹ Joomiraado jaabii kam, wii: «Yaa, mi nelete to woddi to yimbe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e.»

No Pool wiiri yo Romanke

²² E6e kettinani mo faa o haali ngol konngol. Nden 6e ngulli, 6e mbii:

—Ittu mo e leydi ndii! Hono oo haanaa wuurde!

²³ E6e ngulla, e6e mbeeynaa saayaaji ma66e, e6e immina colla. ²⁴ Hooreejo oo yamiri Pool na6ee to ley hu6eere too, lamndoree piide faa 6e annda ko

saabii so jamaa oo ana wulla e makko hono nii. ²⁵ Nde 6e ka66i mo faa 6e piya mo ndee, o wii mawdo gondo don oo:

—Ana daganoo on piyon Romanke sako mo saraaka naa?

²⁶ Nde mawdo oo nani dum ndee, haalanoyi hooreejo oo, wii:

—Ada anndi ko kosu-daa faa ngadaa naa? Gorko oo yo Romanke non!

²⁷ Nden hooreejo oo yehi to Pool, lamndii dum, wii:

—Haalanam, soobe fuu a Romanke naa?

Pool jaabii, wii:

—Kaɗum!

²⁸ Hooreejo oo jaabii, wii:

—Miin, so wanaa njobu-mi kaalisi keewdo nde kebu-mi laataade Romanke.

Pool wii mo:

—Miin, mi finii mi tawii mi kaɗum.

²⁹ Don e don anniyi6e fiide mo faa tilsina mo haaltude 6ee njalti. Hooreejo oo huli, sabi anndii Pool yo Romanke, ha66iino dum.

No Pool nabiraa yeeso waalde Saahi6e

³⁰ Janngo mum, kammari hooreejo oo ana yidunoo taylorde ko Yahu-udiyankoo6e 6ee ngullanirii Pool, humti dum, yamiri hooree6e yottinoo6e sadaka e waalde Saahi6e ndee fuu kawrita. Caggal dum, o waddi Pool, o darni dum yeeso ma66e.

23

¹ Pool yeewi waalde Saahi6e 6ee, wii:

—Sakiraa6e, hakkille baaltiido nguurdu-mi yeeso Joomiraado gila pinu-mi faa yottaade jalooma hannde oo.

² Nii Ananiyas, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo, yamiri darinoo6e bannge makko 6ee piya mo e hunduko. ³ Nden, Pool wii mo:

—Laamdo fiyete, aan kokowol dawninaangol! A joodoto faa cariraa kam Sariya Muusaa, ko njamir-daa mi fiyee koo a luuttii Sariya Muusaa.

⁴ Darinoo6e don 6ee mbii Pool:

—A yennan Jottinoowo Sadaka Mawdo mo Laamdo subii oo naa?

⁵ Pool jaabii, wii:

—Sakiraa6e, mi anndaa o Jottinoowo Sadaka Mawdo, sabi mido anndi ana winndii: «Pati yennu hooreejo leɗol maa!»*

⁶ Nde wonnoo Pool ana anndi yoga e Saahi6e 6ee yo Saduki'en, yoga mum'en yo Farisa'en, duki semmbe, wii:

—Sakiraa6e, miin mi Farisanke, 6ii Farisanke. Saabe fawgol jikke e immital maay6e carirtee-mi.

⁷ Nde o haalnoo dum ndee, Farisa'en 6ee e Saduki'en 6ee njeddondiri, deental ngal feccii. ⁸ Tawi Saduki'en ana mbiya immital walaa, malaa'ika'en ngalaa, ruuhuuji ngalaa, kaa Farisa'en ana ngoondini dum fuu. ⁹ Duko ngoo beydii mawnude. Yoga e dunkee'en Sariya heedan6e Farisa'en 6ee ndarii, immini duko manngo, ana mbiya:

—Walaa fuu ko boni ko min njii e oo gorko. Ana waawi taweede ruuhu naa malaa'ika haaldi e makko!

¹⁰ Jeddi dii mawni faa hooreejo sordaasi'en oo huli pati Pool seekee. Dum wadi so o yamiri sordaasi'en njippoo to deental too, itta Pool e juude yim6e 6ee, na6ta dum to hu6eere too.

¹¹ Jemma jokkudo hen oo, Joomiraado darii yeeso Pool, wii dum:

—Pati hul! No ceettanori-daa kam ley Urusaliima nii, ana haani ceettanoro-daa kam non Roma duu.

* 23:5 Pergu 22.27

No Yahuudiyankooɓe ngadiri gaddal faa mbara Pool

¹² Nde weetunoo ndee, Yahuudiyankooɓe ɓee ngadi gaddal, kunii naamataa njarataa gila doo faa mbara Pool. ¹³ Wannooɓe ngal gaddal ɓee ana ɓuri capande nayon gorko. ¹⁴ Be njehi to hooreeɓe yottinooɓe sadaka e mawɓe, ɓe mbii:

—Min kunike hunoore fay huunde min naamataa min njarataa gila doo faa min mbara Pool. ¹⁵ Jooni, onon e waalde Saahiiɓe ɓee, mbiyee hooreejo sordaasi'en oo waddana on Pool, mbiyon oɗon njidi faamtindaade ko o haalannoo koo. Minen, miden lanndinii faa min mbara mo gila mo yottaaki.

¹⁶ Baadii Pool gorko nani haala gaddal ngal, yehi to huɓeere too, naati, humpiti Pool. ¹⁷ Pool noddi gooto e mawɓe sordaasi'en ɓee, wii dum:

—Naɓu oo suka gorko to hooreejo too, sabi won ko o yidi haalande dum.

¹⁸ Mawɗo sordaasi'en oo naɓi mo to hooreejo muudum too, wii dum:

—Nanngaado biyeteedo Pool oo noddi kam, jaagii kam mi wadda oo suka gorko to maa, sabi won ko oon yidi haalande ma.

¹⁹ Hooreejo oo nanngi junngo makko, sawdintini mo, wii:

—Kodum kaalantaa kam?

²⁰ O wii dum:

—Yahuudiyankooɓe kaaldii, kawrii, ndaardete janngo yalla ada waddana dum'en Pool yeeso waalde Saahiiɓe ɓee, ɓe nanndinkinoo e yiɓɓe faamtindaade ko o haalannoo koo. ²¹ Pati njaɓanaa ɓe! Sabi ko ɓuri worɓe capande nayon e maɓɓe ana jugganii mo, kunike naamataa njarataa so mbaraali mo. Be lanndinike, eɓe ndoomi yamiroore maa.

²² Hooreejo oo wii suka gorko oo:

—Pati haalan fay gooto a haalanii kam dum.

O yoppi dum witti.

No Pool neldiraa Kaysariya

²³ Caggal dum, o noddi mawɓe sordaasi'en makko didon, o wii dum'en:

—Mooɓtee worɓe teemedede didon e waddiiɓe pucci capande njeddon, kaɗum e teemedede didon jom'en gaawe. On fuu, lanndinee yaade Kaysariya wakkati jeenaɓo jemma. ²⁴ Kaɓɓee pucci faa naɓiron Pool e dow jam, to Filikus goforneer oo too.

²⁵ Hooreejo oo winndi oo bataaki:

²⁶ Miin, Kalawdiyus Lisiyas, mido jowte, aan Filikus goforneer tedduɗo oo.

²⁷ Gorko mo neldu-maa-mi oo, Yahuudiyankooɓe nanngunoo dum, an-niyii warde dum. Nde kumpitinoo-mi o Romanke ndee, naatu-mi hen, miin e fedde sordaasi'en ndee, mbiltu-moo-mi. ²⁸ Nde wonnoo mido yidi faamde ko ɓe ngullanirii mo ndee, ngaddu-moo-mi yeeso waalde Saahiiɓe maɓɓe.

²⁹ Taw-mi banngal sariya maɓɓe tan ɓe ngullanirii mo, kaa ko o wullanaa e muudum koo, waawaa waddande mo wareede naa uddeede. ³⁰ Caggal dum, martu-mi kumpa Yahuudiyankooɓe ndawridii faa nannga mo. Dum wadi so neldu-maa-mi mo don e don, njamir-mi wullaniibe mo ɓee duu njaha to maa.

³¹ Sordaasi'en ɓee ngadi ko njamiraa koo, ɓami Pool ley jemmaaku, naɓi dum faa Antibatiris. ³² Janngo mum, sordaasi'en yaarannooɓe koyɗe ɓee mbirfitii to huɓeere too, daldi Pool waddiiɓe pucci ɓee njottinoya dum. ³³ Nde ɓeen njottinoo Kaysariya ndee, ndokki goforneer oo bataaki oo, kolli dum Pool. ³⁴ Nde kaananke oo janngi bataaki oo ndee, lamndii hoto o jeyaa. Nde o nani Silisi Pool jeyaa ndee, ³⁵ o wii dum:

—So wullaniibe ma bee ngarii, mi nanan haala maa.
O yamiri oon moobtoyee to suudu laamordu Hirudus too.

24

No Pool wulliranaa to Filikus

¹ Balde joy caggal muudum, Ananiyas Jottinoowo Sadaka Mawdo oo yottii Kaysariya ana wondi e yoga e mawbe bee, kajum e dunkee sariyaRomankoobe biyeteedo Tartulus. Be ngullanii Pool to goforneer oo. ² Nde Pool noddaa ndee, Tartulus fuddi wullanaade mo yeeso kaananke oo, wii:

—Filikus kaananke teddufo, laamu maa waddanii min jam booydo, kasen neenal maa waylitii lejol ngol sanne. ³ Dum fuu saabe maa min kebiri tatteeji fuu, min njettii ma sanne. ⁴ Mi yidaa joonnde ndee juuta, kaa mido ndaarde saabe moyyuki maa, kettinano-daa min seeda. ⁵ Min tawii oo doo gorko yo bondo sanne, gaddoowo fitina hakkunde Yahuudiyankoobe wonbe e aduna oo bee fuu. O hooreejo diina Nasaraatunkoobe oo. ⁶ O naatii e sobinde Suudu Dewal Mawndu nduu, dum nee min nanngii mo. [⁷ *] ⁸ Aan e hoore maa, lamndo-daa mo, paamaa ko min ngullanirii mo koo fuu.

⁹ Yahuudiyankoobe tawdaabe e makko bee mbii non jaati worri.

¹⁰ Nde goforneer oo hokkunoo Pool haala ndee, jaabii:

—Mido anndi wadii duubi ada sara ngol lejol. Dum wadi so mido seyoro liddi am dii. ¹¹ Buraa balde sappo e didi ko ngar-mi Urusaliima faa mi rewa Laamdo. So a taykiima, aan e hoore maa, a tawan hono non worri. ¹² Fay gooto tawaali kam mido hiitondira e neddo naa mido jirkita jamaa, wanaa e ley Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa e ley cuudi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndee. ¹³ Be mbaawaa tabintinde ko be ngullanirii kam e muudum jooni koo. ¹⁴ Kaa mido jabi yeeso maa: mido rewri Laamdo njaatiraa be meeden oo diina mo be mbiyata diina peneejo oo. Mido goondini ko winndaa e Tawreeta Muusaa koo e ko winndaa e dewte annabaabe koo fuu. ¹⁵ Kasen duu mido fawi jikke am e Laamdo mo be pawu jikke maabe e muudum kambe duu oo, o wuurtinan foocitiibe e be poocitaaki fuu. ¹⁶ Dum saabii so tiinnitii-mi yalla ana laatanoo kam hakkille baaltiido jannde fuu ko waldaa e feloore yeeso Laamdo e yeeso yimbe.

¹⁷ Caggal duubi keewdi, ngartu-mi faa mi wadana yimbe am dokke, mi itta sadakaaji. ¹⁸ E ley majjum be tawi kam e ley Suudu Dewal Mawndu nduu caggal mi sennaama, mi waldaa e jamaa, mi waldaa e dillere. ¹⁹ Yoga e Yahuudiyankoobe leydi Asiya wonnoobe don, been kaannoo warde wullanaade kam yeeso maa, so tawii won ko be ngullantoo kam. ²⁰ Naa bee doo, kajum e hoore mum'en kaala boofi di njii e am nde ndarinoo-mi yeeso waalde Saahiiibe ndee, ²¹ so wanaa konngol gootol ngol ndarii-mi so ngullu-mi, mbii-mi: «Saabe immital maaybe carirton kam hannde!»

²² Nde Filikus nannoo dum ndee, riiwti be e dow no mo anndiri diina oo. O wii:

—So Lisiyas hooreejo oo warii, mi saran haala moodon kaa.

²³ O yamiri mawdo sordaasi'en oo hayba Pool, wadana dum mosolaa, pati hada fay gooto e yiibe muudum bee gollande dum naa warde e muudum.

²⁴ Balde seeda caggal muudum, Filikus wardi e jom suudu muudum Yahuudiyanke biyeteedo Durusilla. O neli Pool waddoyee, o nanii ana haala haala goondinal Iisaa Almasiihu. ²⁵ Kaa nde Pool haalannoo haala foocitaare e nantaare e sariya garoowo ndee, Filikus huli, wii:

* **24:7** E dereeji booydi dii, yoga ana beyda aaya 7:Midan njidi sarde mo sariya amen, tawi Lisiyas hooreejo sordaasi'en oo ittirii mo e juude amen semmbe, yamiri wullaniibe mo bee ngara yeeso maa.

—Jooni kaa, gasii, yaa! Nde ke6indii-mi fuu, mi nodditete.

²⁶ O miilii Pool hokkan mo kaalisi. Dum saabii so omo nodda dum cili keewdi faa 6e ngaajodoo.

²⁷ Kaa nde dum hebunoo duubi didi ndee, Porsiyus Festus loomtii Filikus, laatii kaananke. Nde wonnoo Filikus ana yidi seynude Yahuudiyankoo6e 6ee, yoppi Pool e ley kasu oo.

25

No Pool jaagorii sariya mum nabee to kaananke Roma

¹ Balde tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndii koo, iwi Kaysariya, yehi Urusaliima. ² Don, hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e ngari to makko ngullitanii Pool. Be ndaardi mo soobee ³ o hokka 6e Pool, 6e ngadda dum Urusaliima, sabi e6e tewta no 6e njanira mo, 6e mbara mo. ⁴ Festus wii Pool ana uddii kasu Kaysariya too, kanko e hoore makko o birfitotoo6o ton law. ⁵ O wii:

—Maw6e moodon ngara njaada e am Kaysariya, ngullanoo gorko oo so tawii won ko wadi.

⁶ Festus fa66idaali e ma66e ko 6uri balde jetti naa sappo, caggal dum, o regii o feewi Kaysariya. Janngo mum, o joodoyii to sarirde too, o yamiri Pool waddee. ⁷ Nde Pool yottii ndee, Yahuudiyankoo6e iw6e Urusaliima 6ee piliu dum, kappi dum kudde bonde keewde, de ngalaa daliili. ⁸ Pool jaabii, ana wiya:

—Mi meedaali toonude, wanaa sariya Yahuudiyankoo6e oo, wanaa Suudu Dewal Mawndu nduu, wanaa kaananke Roma mawdo oo.

⁹ Nde wonnoo Festus ana yidi seynude Yahuudiyankoo6e 6ee, lamndii Pool, wii:

—Ada jaba yaade Urusaliima faa miin e hoore am mi saroya ton kabaaru maa oo naa?

¹⁰ Pool wii:

—E sarirde kaananke Roma mawdo ngon-mi, do kaan-mi sareede doo. Mi toonaali Yahuudiyankoo6e 6ee, no aan e hoore maa anndir-daa dum nii. ¹¹ So tawii miin tooni, mi wadii ko foti warde kam, mi salataako wareede. Kaa so fay huunde e ko 6e kappi kam koo wanaa goonga, fay gooto waawaa wattude kam e juude ma66e. Sariya am bettinee, yaha to kaananke Roma mawdo oo.

¹² Caggal nde Festus haaldi e howruu6e muudum, jaabii, wii:

—Sariya maa bettinee to kaananke Roma mawdo njid-daa, dum nee, a bettinte yaade to kaananke Roma mawdo!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Barniki

¹³ Balde seeda caggal muudum, Agirippa kaananke oo e Barniki ngari Kaysariya jowtude Festus. ¹⁴ Nde 6e pa66unoo don balde seeda ndee, Festus haalani kaananke oo haala Pool, wii:

—Won gorko mo Filikus yoppi doo e kasu. ¹⁵ Nde njaa-mi Urusaliima ndee, hooree6e yottinoo6e sadaka e maw6e Yahuudiyankoo6e kaalanii kam haala makko, jaagiima mi sara mo. ¹⁶ Njaabii-mi 6e: Romankoo6e neesoraaki sarde neddo tawee jooddaaki e happu6e dum 6ee, jaaboo dum'en. ¹⁷ Nde 6e moo6tinoo so 6e ngari doo ndee, miin nee, mi neemtinaali fay huunde. Janngo mum, njoodoyii-mi to sarirde too, njamir-mi gorko oo waddee. ¹⁸ Nde wullanii6e mo 6ee ndarii bannge makko ndee, ngaddaali fay feloore wootere e ko miilannoo-mi koo. ¹⁹ Be ngaddi e makko haalaaji banngal diina ma66e, kapum e gooto biyeteedo Iisaa maaydo, mo Pool wiyata ana wuuri oo. ²⁰ Miin nii, haala wa'uka nii ana wemmbi kam, dum wadi so lamndi-moo-mi yalla omo jaba saroyeede Urusaliima naa? ²¹ Kaa o jaagiima kabaaru makko

wattee e juude kaananke mawdo oo, ndennoo njamir-mi o haybee doo faa mi heba neldude mo kaananke Roma mawdo oo.

²² Agirippa wii Festus:

—Mido yidi hettinaade oo gorko, miin e hoore am.

Festus wii:

—A hettinto mo janngo.

²³ Janngo mum, Agirippa e Barniki ngardi e fuukinaare mawnde, naati e ley sarirdu nduu, kambe e hooree6e sordaasi'en 6ee e maw6e ngalluure ndee. Festus yamiri Pool waddee. ²⁴ Festus wii:

—Agirippa kaananke e deental tawaa6e doo! On njii oo gorko. Yahuudiyankoo6e fuu ngullanike mo ga am ley Urusaliima e doo fuu, e6e ngulla e6e mbiya o haanaa yoppeede o wuura. ²⁵ Miin e hoore am, mi tawii o wadaali fay huunde ko haani warde mo. Kaa nde wonnoo kanko e hoore makko o jaagiima sariya makko 6ettinee, na6ee to kaananke Roma mawdo oo, mi fellisii neldude mo ton. ²⁶ Mi walaa tayoral fuu e makko ko kaan-mi winndude e kaananke oo. Dum wadi so ndarnu-moo-mi yeeso moodon on fuu, faa dum teenja e maa, aan Agirippa kaananke oo, yalla so en kettinike haala makko, mido heba ko mi winnda. ²⁷ Sabi dum gasataa no kasunke neldirtee kaananke mawdo oo tawee ko nanngiraa koo hollitaaka faa laa6a.

26

¹ Agirippa wii Pool:

—A hokkaama haala, haal haala maa.

Nden, Pool hunci junngo, jaabii, wii:

²—Agirippa kaananke, mi seyorike hujjaade yeeso maa hannde ko Yahuudiyankoo6e ngullanirii kam koo fuu. ³ Sabi ada anndi neesuuji Yahuudiyankoo6e e haalaaji muudum'en fuu. Saabe majjum mido jaage, mujaa, kettinano-daa kam.

⁴ Yahuudiyankoo6e fuu ana anndi no nguurdu-mi gila mi cukalel tusukel. E6e anndi no ngorrundoo-mi e ley suudu baaba am e ley Urusaliima fuu.

⁵ E6e anndi gila arannde, so 6e njabii seettaade: mido jokki laawol diina amen 6urngol tiidude ngol, mido hiisodaa e Farisa'en. ⁶ Jooni, mi darike faa mi saree saabe mi fawii jikke am dow fodoore nde Laamdo wadani njaatiraa6e meeden ndee. ⁷ Lepi meeden sappo e didi dii ana pawii jikke muudum e tabital fodoore ndee, ana ndewira soobee jemma e jalooma. Kaananke, saabe oo jikke Yahuudiyankoo6e ngullanorii kam! ⁸ Ko saabii so onon Yahuudiyankoo6e miil-don Laamdo waawaa immitinde maay6e?

⁹ Miin e hoore am, e 6ettaade mi tayoriino mido haani bonnude innde Iisaa Nasaraatunke oo, no laatorii fuu. ¹⁰ Dum woni ko ngadu-mi Urusaliima. Hooree6e yottinoobe sadaka 6ee njarraninoo kam mi udda senii6e heew6e e kasu. Nde 6e caranoo 6e waretee6e ndee, mido yarii dum. ¹¹ Mi torrii 6e cili keewdi e cuudi baajordi dii fuu, mi tilsinii 6e mbonkoo Joomiraado. Torra am e ma66e ana mawnunoo sanne faa mido tawoyannoo 6e ley geelle janane.

¹² Hono non njaaru-mi Damas nde hooree6e yottinoobe sadaka 6ee njarranii kam ndee. ¹³ Kaananke, mido e laawol wakkati hakkunde naange, njii-mi fooyre ana iwa dow kammu ana filoo kam, miin e yaadu6e e am 6ee fuu. Fooyre ndee ana 6uri naange jalbude. ¹⁴ Min fuu, min caami e leydi, nan-mi daande ana wiya kam e ley ibaraninkoore: «Sool, Sool, ko saabii so ada torra kam? So ndemoori wii saloto ko nanngudo ginol mum wadata fuu, 6eydan naawnaade.» ¹⁵ Njaabii-mi, mbii-mi: «Aan homo, gido Laamdo?» Joomiraado wii: «Miin, Iisaa mo torru-daa oo. ¹⁶ Imma dara, sabi mi 6annganii ma mi su6ike ma faa ngollanaa kam, ceedano-daa kam ley ko

njii-daa koo e ko anniyii-mi bannginanoyde ma caggal hannde. ¹⁷ Mi reenete e Yahuudiyankoo6e e yim6e leji goddi, 6e nelan-maa-mi e muudum jooni 6ee, ¹⁸ yalla ada feerta gite ma66e, 6e iwa e nimre, 6e ngarta e fooyre, 6e iwa e junngo Ibiliisa, 6e ngarta e Laamdo, 6e ke6a yaafeede luutti, 6e ndonida e sennaa6e 6ee saabe ko 6e goondini kam koo.»

¹⁹ Kaananke Agirippa, dum wadi so mi salaaki dwtanaade ko njii-mi, ko iwrani kam dow kammu koo. ²⁰ Be mido adoo waajaade fuu yo yim6e Damas e yim6e Urusaliima e piilol Yahuudiya fuu. Caggal dum, njokkin-mi hen yim6e leji goddi tuuba, ngarta e Laamdo, ngolla golleeji kollitooji 6e tuubii. ²¹ Saabe dum Yahuudiyankoo6e nanngiri kam ley Suudu Dewal Mawndu nduu, tewti warde kam. ²² Kaa faa hannde, Laamdo ana reeni kam. Mido seettanoo teddu6e e lo'u6e. Mi waajataako fay huunde so wanaa ko annabaabe e Sariya Muusaa kaali waroyan koo: ²³ Almasiihu torroto, adoo maay6e immitaade. Caggal dum, o waajoto fooyre, ko wanaa yim6e meeden tan, o waajoto leji goddi duu.

²⁴ Nde Pool haalata dum ndee, Festus jahii jahaango manngo, wii:

—Pool, a haandii! Heewgol maa anndal ngol haandinii ma!

²⁵ Pool jaabii, wii:

—Teddudo, mi haandaali. Ko kaalan-mi koo yo haalaaji goondudi, jogiidi maanaa. ²⁶ Agirippa kaananke oo ana anndi kudde dee. Dum wadi so mido hoolii haalde dum yeeso makko. Sabi mido taylori fay huunde joo6anaali mo hen, sabi dum wadaali e cuucuukka. ²⁷ Kaananke! Ada goondini annabaabe naa? Mido anndi ada goondini!

²⁸ Agirippa wii Pool:

—Seeda tan hadete wadude kam neddo Iisaa.

²⁹ Pool jaabii, wii:

—Yaawi taadi fuu, mi jaagoto Laamdo faa aan e hettintoo6e kam jooni 6ee fuu laato-don ko ngon-mi koo, tawee 6oggol e calali ngalaa e mon.

³⁰ Kaananke oo e goforneer oo e Barniki e jooddinoo6e e muudum'en 6ee fuu immii. ³¹ Nde 6e njalti suudu nduu ndee, e6e mbiyondira:

—O wadaali ko haani warde mo naa ko haani uddude mo kasu.

³² Agirippa wii Festus:

—Omo waawnoo yoppiteede so o wiyaalino sariya makko 6ettinee nabe6e to kaananke Roma mawdo oo.

27

No Pool neldiraa Roma

¹ Nde jaarugol amen Italiya laana tabitinnoo ndee, Pool e kasunkoo6e wob6e ngadaa e junngo mawdo sordaasi'en biyeteedo Yuliyus, jeyaado e fedde sordaasi'en kaananke Roma mawdo oo. ² Min naati laana geeci iwka Adaramatiya njahoowa so ana fa6a ley leydi Asiya, min ndeerti. Miden ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke iwoowo Tesaloniiki. ³ Janngo mum, min njottii Sidon. Yuliyus wadani Pool mosolaa, du6anii dum yaha to yi66e mum yalla ana paaboroo dum ko hasindini e mum. ⁴ Nde min iwi don ndee, min battitii fonngo ruunde Kiprus, sabi e henndu min peewtunoo. ⁵ Min lummbiri maayo geeci ngoo hedde Silisi e Pamfiliya, min njottii Mira ley leydi Lisiya. ⁶ Don, mawdo sordaasi'en oo hebani min laana iwka Aleksandiri ana fa'i Italiya, naanni min hen.

⁷ Balde kuurde laana amen kaa wadi ana yaara seese. Semmbe e doole min njottorii danjeere Kinidus. Nde wonnoo henndu nduu hadii min yawtude ndee, min lummbiri Salmone. Gila don min takkii e fonngo ruunde Kereta.

⁸Nde min yaɓborinoo don semmbe e doole ndee, min ngari e nokku biyeteedo Hodorde Lobbere nde woddaa e ngeenndi Lasiya.

⁹Nde wonnoo min paɓɓii sanne ndee, dawirde laana geeci hulɓiniima sabi jannnde hooreteende ɓettike, jaangol ngol duu fuddii. Pool ana jeertina ɓe,
¹⁰ana wiya:

—Sakiraaɓe, mi yii ngol doo dawol yo keewoowol kunkooji e mursee, wanaa laana kaa e kaaki dii tan, ana waawi laataade yonkiiji men duu.

¹¹Kaa mawdo sordaasi'en oo, haala mawdo laana oo kaɗum e joomiika ɓuri hoolaade, diina ko Pool haali koo. ¹²Danɗeere nde ɓe ngoni e muudum ndee, welaa dabbunde, dum wadi so ɓurɓe heewde e wonɓe e laana ɓee mbii ɓe njaha ɓe tewta yottaade Feniksa, danɗeere Kereta fewtunde e soɓɓundu hiirnaange ɓaleeri e soɓɓundu hiirnaange saahal, yalla eɓe ndabba ton.

¹³Nde henndu iwrundu ɓaleeri fuddi mooyde ndee, ɓe cikki ɓe mbaawan yottinde faandaare maɓɓe ndee. Be njabbini torooje dee, ɓe takkii e fonngo Kereta, ɓe mbirfitii. ¹⁴Kaa caggal dum seeda, henndu mawndu wiyeteendu henndu funnaange saahal iwri to ruunde too, jippii. ¹⁵Laana kaa hayti, min ndonki hadude henndu nduu naɓude ka. Dum wadi so min acci ka doya. ¹⁶Nde min ɓettotoo duungel tusukel biyeteengel Kawda ndee, duungel ngel huuri min seeda e henndu, min cippiri don e laanawel tusukel ngel, min kewti ngel. ¹⁷Nde ɓe ɓamtunoo ngel ndee, ɓe ɓami boggi, ɓe cacci e laana mawka kaa. Ko ɓe kuli pati ɓe njanoy e soɓɓundu Sirta koo, ɓe jippini wiir oo, ɓe njoppi eka doya. ¹⁸Henndu nduu wibbi semmbe. Dum wadi so janngo mum ɓe puddi tippaade donngal laana kaa. ¹⁹E jalooma tataɓo oo, ɓe mbedorii juude maɓɓe kaaki laana dii. ²⁰Balde kuurde naange e koode fuu njiyataake. No henndu nduu foti mawnude, min tayi jikke amen fuu e hisude.

²¹Nde wonnoo yimɓe ɓee paɓɓii keɓaali ko jaama, Pool darii hakkunde maɓɓe, wii:

—So on njaɓiino haala am on iwaalino Kereta, dii kunkooji e oo mursee hewtataakono en. ²²Jooni, mido haalana on: ceyee, sabi fay gooto e moodon yonki muudum mursataake, laana kaa tan mursetee. ²³Jemma hanken, malaa'ika iwrii to Laamdo mo ndewan-mi oo warii e am, ²⁴wii kam: «Pool, pati hul, a daroto yeeso kaananke Roma mawdo oo, Laamdo reenete aan e dawduɓe e maa ɓee fuu.» ²⁵Ndennoo, tiinnee, sabi mido hoolii ko Laamdo haalani kam koo, hono non jaati worrata, ²⁶kaa waajibi en njanoyan e ruunde.

²⁷E ley jemma sappo e nayaɓo oo, nde min ndoydata e geeci Adiriyatiki ndee, wakkati hejjere jemma donnooɓe laana kaa ɓee cikki ɓadike fanndude. ²⁸Be tippii ɓoggol kaɓɓaangol ko teddi, ɓe tawi luggeendi ndii yo hakke darde noogay. Be njehi yeeso seeda, ɓe tippii kasen, ɓe tawi luggeendi ndii yo hakke darde sappo e joy. ²⁹Ko ɓe kuli pati ɓe njanoy e kaaye koo, ɓe njippini torooje nay caggal laana kaa, eɓe ndoomi beete. ³⁰Nde wonnoo donnooɓe laana kaa ɓee ana njidunoo soɓɓitaade, ɓe njippini laanawel pamarel ngel e ndiyam, ɓe mbii eɓe niɓoya torooje to yeeso laana kaa too. ³¹Pool wii mawdo oo e sordaasi'en ɓee:

—So yimɓe ɓee keddaaki e ley laana kaa, onon, on ndadataa.

³²Nden sordaasi'en ɓee tayi boggi nanngunoodi laanawel pamarel ngel dii, njoppi ngel doyi.

³³Nde ɓadinoo weetude ndee, Pool ndaardi ɓe fuu ɓe jaama, wii:

—Hannde woni balde sappo e nay odon kettii on jaamaali fay huunde.

³⁴Dum wadi so mido ndaarda on jaamon, yalla odon ndada, sabi fay gooto e moodon leɓol hoore muudum solataa so saama.

³⁵ Nde o haalnoo dum ndee, o 6ami buuru, o yetti Laamdo yeeso ma66e 6e fuu, o helti, o fuddi jaamde. ³⁶ Nden 6e fuu 6e ceyii, kam6e duu 6e 6ami 6e jaami. ³⁷ Minen won6e ley laana kaa 6ee, min yim6e teemedede didon e capande njeddun e njeegom. ³⁸ Nde 6e jaamnoo faa 6e kaari ndee, 6e 6ami caakuuji alkama gondi e laana kaa dii, 6e tippii di ley geeci yalla edum hoyfina ka.

³⁹ Nde weetunoo ndee, 6e coynii leydi, kaa 6e annditaali ndi. Be njii sob6undu e fonngo muudum. Be kawri 6e naban ton laana kaa so 6e mbaawii. ⁴⁰ Be tayi torooje dee, 6e njoppi de ley ndiyam dam, 6e njorjini boggi kummbeeje gurfirde dee. Caggal dum, 6e piilti wiir oo, 6e njabbini dum to hoore laana too, yalla henndu nduu ana dunyira ka yeeso. Be peewi fonngo ngoo. ⁴¹ Be porri e siwre, laana kaa higgsi. Becce makka jibii e ley njaareendi ndii faa ka ronki dillinaade, bempeeje keli laaci makka.

⁴² Sordaasi'en 6ee anniyii warde kasunkoo6e 6ee pati fay gooto e ma66e yinoo so dogaa. ⁴³ Kaa nde wonnoo mawdo sordaasi'en oo ana yidi danndude Pool, hadi 6e wadude anniya ma66e oo, yamiri waaw6e yinaade 6ee adoo fiyaade e ndiyam yeentoya, ⁴⁴ heddiibe 6ee, yoga muudum'en nanngi bamuuje laana kaa, yoga nanngi taye makka. Hono nii 6e fuu 6e njottorii njoorndi e jam.

28

¹ Nde min ndadi ndee, min nani ruunde ndee Malta wiyetee. ² Hodu6e don 6ee nja66orii min caahu mawdo. Nde wonnoo oon wakkati kammu ana to6a jaangol ana woodi, 6e ku66i yiite, 6e nja66ii min faa min yuwloo. ³ Pool moobi ledde, wedii e yiite ngee. Nguleefi kii yaltini e majje mboddi, ndi soppi junngo makko. ⁴ Nde hodu6e don 6ee njii mboddi ndii ana weelta e junngo Pool ndee, mbiyondiri e ko'e muudum'en:

—Tayoral oo gorko yo bardo hoore, taweede o dadii to geeci too fuu, hakkeji makko dii accataa mo wuura.

⁵ O ficci mboddi ndii e yiite ngee, dum torraali mo fay huunde. ⁶ Be miili o buutan naa o saama don e don o maaya. Kaa nde 6e kettinoo faa 6ooyi ndee, 6e njii dum torriraali mo fay huunde, hakkillajji ma66e mbaylitii e makko, 6e mbii o gooto e laamdo'en 6ee.

⁷ Publiyas, hooreejo ruunde ndee oo, ngesa muudum ana e sera nokkuure ndee. O ja66iima min faa gasi, o jippini min, o saahii e amen, min ngadi to makko balde tati. ⁸ Hawri baaba Publiyas ana lelii sellaa, jontaado, reedu muudum ana dogaa yiyam. Pool yehi to makko, duwii, fawi juude muudum e makko, sellini mo. ⁹ Nde dum wadunoo ndee, jaw6e won6e e ruunde ndee 6ee ngari, cellinaa. ¹⁰ Be teddini min teddeengal manngal. Nde min njahata ndee, 6e njoo6ini min ko min kasindini e mum fuu.

No Pool dawiri iwde Malta yaade Roma

¹¹ Caggal lebbi tati, min naati e laana iwka Aleksandiri, ndabbunooka e ruunde ndee kaa, min mbitti. Eka nepaa nepugol Tooruuji Puneeki.* ¹² Min njottii ngeenndi mbiyeteendi Sirakusa, min ngadi don balde tati. ¹³ Min naati don, min takkii e fonngo geeci faa Regiyus. Janngo mum, henndu baleeri wifii. E ley balde didi min njottii Potiyoli. ¹⁴ Min tawi ton sakiraa6e, ndaardi min pa66ana dum'en yontere. Hono nii min njottorii Roma. ¹⁵ Nde wonnoo sakiraa6e won6e Roma 6ee nanii garol amen, ngarii faa sakoro Abiya e nokku biyeteedo Jippule Tati sakkitaade min. Nde Pool yiinoo 6e ndee, yetti

* **28:11** E oon jamaanu, sumboo6e laanaaji mbii kanji ndeenata dum'en.

Laamdo, beydorii cuusal. ¹⁶ Nde min njottii Roma ndee, Pool dujanaa jippoo feere muudum, kanum e sordaasi kayboowo dum oo.

No Pool waajorii ley Roma

¹⁷ Balde tati caggal muudum, Pool noddi mawbe Yahuudiyankooḅe. Nde 6e mooḅtinoo ndee, o wii 6e:

—Sakiraaḅe! Mi wadaali fay huunde ko luuttondirta kam e yimbe meeden 6ee naa aadaaji njaatiraaḅe meeden dii, kaa mi nanngaama Urusaliima, mi wattaama e juude Romankooḅe. ¹⁸ Nde been yeewi kabaaru am ndee, njidiino yoppude kam, sabi 6e tawaali e am fay daliili gooto kaando warde kam.

¹⁹ Kaa kammari Yahuudiyankooḅe 6ee caliima mi yoppitee, dum waddani kam jaagaade sariya am 6ettinee naḅee to kaananke Roma mawdo oo, tawee mi happaali lejol am ngol fay huunde. ²⁰ Dum wadi so noddu-mi on yalla mido yiya on mi haalana on. Mido haḅḅoriii dii calali saabe mo Israa'ilankooḅe pawii jikke e muudum oo.

²¹ Be mbii mo:

—Min kebaali bataaki iwdo Yahuudiya kaaloowo haala maa. Kasen duu fay gooto e sakiraaḅe 6ee waraali humpita min naa haala ko boni ko ngad-ḅaa. ²² Kaa miden njidi kaalanaa min ko njii-ḅaa e hakkille maa, sabi miden anndi diina mo njokku-ḅaa oo ana luurraa ley nokkuuje ḅee fuu.

²³ Be cartanii mo nde 6e ngartata. Nalaande ndee yottii, heewbe ngari kawriti to jippunde makko too. Gila beete kecco faa caggal kiraade omo waajoo 6e, omo fammina 6e haala Laamu Laamdo. Omo dallinoroo Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe haala Iisaa. ²⁴ Yoga e maḅḅe jabi ko o haali koo, yogaabe njaḅaali. ²⁵ Nde 6e caakotoo, tawi 6e nganaa hawruḅe ndee, Pool beydi hen konngol gootol, wii:

—Ruuhu Ceniido haalii goonga nde yottiniri haala annabi Esaaya, nde oon wii njaatiraaḅe moodon:

²⁶ «Yaa to ngol lejol mbiyaa dum:

On kettinto faa palon noppi, kaa on paamataa.

On yeewan faa puttinon gite, kaa on njiyataa.

²⁷ Sabi ngol lejol 6ernde mum yoorii.

Be cukkii noppi maḅḅe, 6e mbumnii gite maḅḅe,
pati gite maḅḅe njiya, pati noppi maḅḅe nana,
pati hakkillaaḅe maḅḅe paama,

sako 6e ngarta mi sellina 6e.»†

²⁸ Pool jokkini hen, wii:

—Anndee, kisindam Laamdo neldaama 6e nganaa Yahuudiyankooḅe. Kambe 6e kettinto! [²⁹ ‡]

³⁰ Pool wadii duubi didi kiḅḅi e ley suudu hasunoo nduu. Don o silminan-
noo warannoḅe yeewde mo 6ee fuu, ³¹ omo waajoo Laamu Laamdo, omo
jannginira cuusal kabaaru Iisaa Almasiihu Joomiraado oo, walaa kaḅudo mo.

† 28:27 Esaaya 6.9-10 ‡ 28:29 E ḅereji 6ooydi dii, yoga ana beyda aaya 29:Nde Pool haalnoo dii haalaaji ndee, Yahuudiyankooḅe 6ee mbitti ana ndukida hakkunde mum'en semmbe.

Bataaki Pool faade e Romankooŋe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi noddaado faa mi laatoo nelaado mum, mi cubaado faa mi yottina Kabaaru Laamdo Lobbo oo. ² Oon Kabaaru Lobbo, Laamdo fodiriino mo gila arannde annabaaŋe mum e ley Binndi ceniidi dii. ³ Kabaaru oo haala Biyiiko haalata, iwdo e Daawuuda banngal bii-aadamaaku mum, ⁴ banngal Ruuhu Ceniido oo holliraa mo Bii Laamdo Jom Baawde ko o immitii e maayde koo. Kanko woni Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ⁵ saabe makko kebir-mi moyyere laataade nelaado faa goondinŋe dwtaniibe mo kebee ley leji dii fuu, yalla innde makko ndee ana teddinee. ⁶ Onon wonŋe Roma bee duu, oŋon njeyaa e maŋbe, onon be Laamdo noddi faa kaŋbo-don e Iisaa Almasiihu bee. ⁷ Mido jowta on fuu, onon be Laamdo horsini, onon be Laamdo noddi faa laato-don seniibe. Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yidiri yiide goondinŋe wonŋe Roma bee

⁸ Ko adii fuu, mido yetta Laamdo e innde Iisaa Almasiihu saabe moodon on fuu, sabi haala goondinal mon haalaama e aduna oo fuu. ⁹ Laamdo mo ndewiran-mi bernde laaŋunde e ley ko njottinan-mi Kabaaru Lobbo haala Biyiiko oo koo, o seede mido miccitoo on wakkati fuu ¹⁰ e ley duwaawuuji am fuu. Mido jaagoo Laamdo newnana kam laawol e ley muuyde muudum no mi warda to mon. ¹¹ Sabi mido yidi yiide on sanne, yalla ana daja ko njottin-mi on e dokkal ngal Ruuhu hokkata ngal faa jiiŋina on. ¹² Mi beyda hen: yalla goondinal ngal ndeentu-den e mum ngal ana hokka en fuu semmbe. ¹³ Sakiraaŋe, mido yidi anndon: cili kuurdi ngadu-mi anniya mi waran to mon, yalla ana daja be kebu-mi hakkunde mon no kebir-mi yimŋe hakkunde leji goddi dii nii, kaa faa jooni mi hebaali warde. ¹⁴ Waajibi mi yaha to yimŋe fuu, joodiibe e ferŋe, janngube e be njanngaali. ¹⁵ Dum saabanii kam yidude yottinde on, onon Romankooŋe bee duu Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo.

Haala baawde Kabaaru Lobbo oo

¹⁶ Mi yaagortaako Kabaaru Lobbo oo, sabi o baawde Laamdo, omo waawi hisinde goondindo mo fuu: Yahuudiyankooŋe tafon, caggal dum, leji goddi dii duu. ¹⁷ Sabi Kabaaru Lobbo oo bannginta no Laamdo nanngirta neddo poocciido yeeso mum – goondinal tan wadata dum, iwde e fuddoode yaade e timmoode, no Binndi dii mbiiri nii: «Poocciido wuurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamdo faade e yedduŋe

¹⁸ Tikkere Laamdo ana bannga iwde dow kammu ana jippoo e yedduŋe e oojiibe fuu be oopaare mum'en deddata goonga oo bee, ¹⁹ sabi ko neddo waawi anndude e Laamdo koo ana laaŋani be, Laamdo jaati bannginani be dum. ²⁰ Sabi gila Laamdo tagi aduna oo faa hannde, golle mum ana banngina sifa mum mo yiyataake oo faa laaŋa, dum woni baawde makko faa abada dee e allankaaku makko oo. Saabe dum, yedduŋe mo bee ngalaa dadirgal fey. ²¹ Fay so taweede ebe anndi Laamdo, be teddiniraali dum no foti teddinireede nii, be njettaali mo duu. Miilooji maŋbe dii laatike boli, fay ko be anndi seeda koo duu niŋŋii. ²² Ebe njaara be hakkilante'en, kaa be kaandii.

* 1:17 Habaakuk 2.4

²³ Be loomtinirii teddeengal Laamdo duumiido oo tooruuji nanndudi e yim6e maayoobe e pooli e daabaaji di koyde nay e boggi leydi.

²⁴ Saabe dum, Laamdo daldi 6e e cobe no yonkiiji ma66e dii njidiri nii faa 6e koyni terde ma66e, kam6e e ko'e ma66e. ²⁵ Be loomtinirii Laamdo goongaraajo oo fenaande, 6e teddinii ko tagaa 6e ndewii dum, 6e njoppii Tagudo oo. Yo jattooje ngoodan mo faa abada! Aamiina. ²⁶ Saabe dum, Laamdo daldi 6e e gidaade yonki ma66e kersiniide. Rew6e ma66e 6ee njoppii lelde wor6e mum'en dee, ndeentii e rew6e hono mum'en faa woortondiri e no Laamdo muuyrunoo dum nii. ²⁷ Hono non wor6e 6ee duu njoppi waaldude e rew6e faa ngatti muuyondirde. Wor6e ana ngadondira ko hersinii. Be njukkaama kam6e e ko'e ma66e jaati hakke majjere ma66e.

²⁸ Saabe ko 6e miijinoo anndude Laamdo walaa ko nafata koo, Laamdo daldi 6e e majjere ma66e, faa 6e ngadi ko neddo haanaa wadude. ²⁹ Be oonii6e, 6e baleebe yonki, e6e keewi joota e comndam fuu, kajum e haasidaaku e war-hoore e poodondiral e jamma e anniya bondo. Be no'oo6e yim6e, ³⁰ 6e jinoo6e yim6e, 6e wajube Laamdo, 6e hoynoobe yim6e, 6e mawninkiniibe, 6e mantotoobe, 6e seeban6e ko boni, 6e murtir6e saaraabe ma66e, ³¹ 6e ngalaa hakkille, 6e nganaa hoolniibe, 6e yoor6e berde, 6e ngalaa yurmeende. ³² Fay so taweede e6e anndi Laamdo yamirii gadoowo hono dee kulle fuu ana haandi e maayde, 6e kaadataa e wadude de tan, e6e njabani duu gadoowo de fuu.

2

Haala jukkungo Laamdo

¹ Ndennoo, aan peloowo wo66e oo, ko mbaaw-daa laataade fuu a walaa dadirgal. Sabi so a felii wo66e tawi golle moodon yo gooto, a libii hoore maa. ² Eden anndi Laamdo ana sarira golliroobe hono dii golleeji 6ee ko waarata e goonga oo. ³ Hey! Aan peloowo golloobe hono dii golleeji 6ee tawee hono non ngollirtaa, tama ada sikki a dadan sarri jukkungo Laamdo ngoo? ⁴ Naa a jawdo moyyuki Laamdo mawki kii, kajum e mujal mum e sawraare mum? Tama a anndaa Laamdo ana holle moyyuki mum yalla ada tuuba? ⁵ Kaa ko a joordo bernde a caliido tuubude koo, ada waddana hoore maa tikkere Laamdo jannde Laamdo bannginta tikkere mum e sariya mum pooccitiido oo. ⁶ Sabi Laamdo barjoto gooto fuu golle mum. ⁷ Tewtoobe darja e teddeengal e ko duumotoo, tewtiroobe dum mujal ley golle lobbo 6ee keban nguurndam nduumiidam. ⁸ Kaa haasidi'en salii6e goonga so ana kab6ii e bonannda 6ee, jukkungo naawngo ke6ata. ⁹ Torra e wembere ngoodanii gadoowo ko boni fuu: Yahuudiyankoo6e tafon, leji goddi njokka hen. ¹⁰ Darja e teddeengal e jam ngoodanii gadoowo ko moyyi fuu, Yahuudiyankoo6e tafon, leji goddi njokka hen. ¹¹ Sabi Laamdo burdintaa yim6e.

¹² Laamdo jukkan luuttoobe 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, fay so 6e anndaa Sariya Muusaa oo. Kasen duu luuttoobe so tawi ana anndi Sariya Muusaa oo, carirte Sariya oo. ¹³ Neddo nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo e hettinaade Sariya tan, jokkude Sariya oo wadata so nanngiree pooccitiido. ¹⁴ Be nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee, kam6e e waasude anndude Sariya Muusaa oo fuu, so 6e ngadirii no Sariya Muusaa oo wiiri nii, 6e kollii e6e njogii sariya e ley hakillaaji ma66e kam6e e ko'e ma66e fay so 6e ngalaa Sariya Muusaa oo. ¹⁵ Be kollii ko Sariya Muusaa oo yamiri koo ana winndaa e berde ma66e. Hakillaaji ma66e ceediima dum, wakkatiiji e6e anndi ley miilooji ma66e 6e ngadii ko boni, wakkatiiji e6e anndi 6e ngadii ko moyyi. ¹⁶ Dum

woni ko 6anngoyta nannde Laamdo yamirta Iisaa Almasiihu sara ko suudii ley berde koo, sarira dum no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo wiiri nii.

No Yahuudiyankoo6e ngorri e Sariya Muusaa

¹⁷ Aan, so a wii a Yahuudiyanke, a tuugike Sariya Muusaa oo, a mantorike Laamdo, ¹⁸ ada anndi sago Laamdo, a jannginaado Sariya Muusaa oo faa mbaaw-daa subaade ko moyyi, ¹⁹ a tayorii a dowoowo wumbe, a fooyre wonbe e nimre bee, ²⁰ ada waajoo be njanngaali bee, ada janngina sukaa6e saabe ko njogi-daa anndal e goonga faa hi66i e ley Sariya Muusaa oo koo – ²¹ ada tinndina wob6e, ndennoo a tinndintaa hoore maa naa? Ada waajoo pati wujjee, a wujjataa naa? ²² Ada wiya pati jeenee, a jeenataa naa? Ada harmina tooruuji, a wujjataa ley to di ndewetee too naa? ²³ Aan mantortoodo Sariya Muusaa oo, a luuttataa mo koynaa innde Laamdo ndee naa? ²⁴ Dum wadi so Binndi dii mbii: «Onon ngadi so be nganaa Yahuudiyankoo6e bee ana mbonkoo innde Laamdo ndee.»*

²⁵ Sabi taadagol ana waawi nafude ma so ada haybi Sariya Muusaa oo, kaa so a yaa6ii Sariya Muusaa oo, a laatike hono mo taadaaki nii. ²⁶ So mo taadaaki haybii jamirooje Sariya Muusaa dee, yalla waasude taadaade makko hiisataake no o taadiido nii naa? ²⁷ Mo taadaaki kaybudo Sariya Muusaa oo ana sare aan luuttudo Sariya oo, fay so a taadiido anndudo Binndi dii. ²⁸ Sabi wanaa ko yiyetee koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e terde koo woni taadagol. ²⁹ Ko yiyataake koo wadata neddo Yahuudiyanke jaati, taadagol duu ley bernde neddo tawetee. E Ruuhu oo dum fawii, wanaa e binndi dii. Neddo baado non, wanaa yimbe njettata dum, Laamdo yettata dum.

3

¹ Ndennoo, kodum Yahuudiyanke burdi lepi goddi dii? Kodum woni nafaa taadagol? ² Nafaa taadagol ana heewi e alhaaliiji dii fuu. Ko adii fuu, Yahuudiyankoo6e kalfinaa konngol Laamdo ngol. ³ Kaa so yoga ma66e nganaa hoolniibe, dum ana waawi bonnude ko Laamdo yo koolniido koo naa? ⁴ Waawaa! Fay so yimbe fuu yo fenoo6e, Laamdo kaa yo goongirante. Sabi nii winndorii:

«Fooccitaare maa ana annditee
e ko kaalataa koo,

so a sardaama a li6an.»*

⁵ Doo mido haalda no yimbe nii: so oonaare men ana beyda 6annginde fooccitaare Laamdo ndee, dum ana wada so mbiyen Laamdo yo ooniido so jippinii e men tikkere mum naa? ⁶ Fes! Sabi so Laamdo yo ooniido, hono o sarirta aduna oo? ⁷ So tawii fenaande am ana beyda 6annginde goonga Laamdo oo edum teddina mo, saabe kodum carirtee-mi mi luuttoowo? ⁸ Won no'oo6e en wiyoo6e eden mbiya: «Ngaden ko boni yalla ko moyyi ana funta hen.» Been yimbe, jukkungo mum'en ana foti e golleeji mum'en.

No yimbe fuu ndonkiri laataade fooccitiibe

⁹ Ndennoo, enen Yahuudiyankoo6e bee, eden buri heddiibe bee naa? En buraa. Sabi mi hollii Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke fuu e ley luutti ngoni, ¹⁰ no Binndi dii mbiiri nii:

«Walaa fuu pooccitiido, fay gooto,

¹¹ fay gooto walaa faamu,

fay gooto tewtataa Laamdo.

¹² Yimbe fuu yo majju6e, fuu yo bon6e,

* **2:24** Esaaya 52.5 * **3:4** Jabuura 51.6

walaa fuu gafoowo ko moyyi, fay gooto.»†

13 «Kundude ma66e ana mba'i no janaale udditiide nii,
demde ma66e ana mbowla pene bonde.

Toni ma66e ana caawi tooke posoke.»‡

14 «Haala ma66e fuu yo kuddi e konngi mettudi.»§

15 «Koyde ma66e ana njaawani yuppude yiyam,

16 bonannda e kunkoo ana jokki e ma66e to 6e njahata fuu,

17 6e anndaa laawol jam.»*

18 «Kulol Laamdo walaa e berde ma66e fey.»†

19 Eden anndi huunde fuu ko Sariya Muusaa oo wii, won6e e ley mum 6ee haaldi, yalla kundude fuu ana mu66oo, yim6e aduna fuu paama potii e jukkungo Laamdo. 20 Sabi fay gooto nanngirtaake pooccitiido yeeso Laamdo saabe haybude mum Sariya Muusaa oo, sabi walaa ko Sariya Muusaa oo waawi so wanaa anndinde yim6e ko woni luuttal.

No yim6e laatortoo fooccitiibe yeeso Laamdo

21 Kaa jooni Laamdo bannginii no nanngirta yim6e fooccitiibe ko wanaa haybude mum'en Sariya Muusaa – no Sariya oo e dewte annabaabe dee ceedorii nii: 22 o nanngiran goondin6e 6ee fuu fooccitiibe saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu. Sabi walaa ko burdini yim6e: 23 yim6e fuu luuttii, ngalaa ngedu e annoora Laamdo. 24 Kaa Laamdo nanngirii 6e fooccitiibe meere meere kammari hinnee mum. O wadii dum saabe Iisaa Almasiihu coottitiido 6e oo. 25 Oon Laamdo fodi hokkitirde yonki mum faa yafoo luutti goondin6e dum, saabe yiyam mum dam. Hono non Laamdo holliri fooccitaare mum, fay so jukkaalino luuttoobe arande 26 saabe mujal mum. O wadirii dum faa o banngina fooccitaare makko wakkati mo ngon-den e mum oo, yalla omo holla o pooccitiido, kasen neddo fuu goondindo Iisaa, o nanngiran dum pooccitiido.

27 Ndennoo, kodum fuu woni daliili wasu mo neddo heddorii? Fay gooto! Haybude Sariya Muusaa oo saabii dum naa? Wanaa! Goondinal tan saabii dum! 28 Sabi miden anndi neddo goondinal mum nanngirtee pooccitiido, wanaa saabe haybugol mum Sariya Muusaa oo. 29 Naa Laamdo yo Laamdo Yahuudiyankoo6e tan? Wanaa kanko woni Laamdo leji goddi dii duu naa? Kanko jaati woni Laamdo leji goddi dii duu, 30 sabi Laamdo gooto woodi, nanngiroowo taadiibe 6ee fooccitiibe saabe goondinal mum'en, 6e taadaaki 6ee duu o nanngiran dum'en fooccitiibe saabe goondinal mum'en. 31 Ndennoo, min ittiroobe Sariya Muusaa oo goondinal naa? Fes! Min ittaali mo, min tabintin6e mo!

4

Haala goondinal Ibarahiima

1 Kodum mbiyaten e Ibarahiima njaati men oo? 2 So tawiino nii mo laatike pooccitiido saabe golleeji makko dii, nden omo waawi mantaade. Kaa mo waawaa mantaade yeeso Laamdo. 3 Sabi Binndi dii mbii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorike mo saabe majjum mo pooccitiido.»* 4 Golloowo, njo6di mum jatortaake wadaneede moyyere, dum tilsudum. 5 Kaa mo fawataa jikke mum e golleeji mum lobbi, pawoowo jikke oo e goondinde Laamdo baawdo nanngirde yeddu6e fooccitiibe oo, kanko, Laamdo jatorto

† 3:12 Jabuura 14.1-3; 53.2-4 ‡ 3:13 Jabuura 5.10 § 3:14 Jabuura 10.7 * 3:17 Esaaya 59.7-8
† 3:18 Jabuura 36.2 * 4:3 Pudfoode 15.6

mo saabe goondinal makko ngal mo pooccitiido. ⁶ Nii Daawuuda siforii mbelko'aaku neddo mo Laamdo jatorii pooccitiido tawi walaa golleeji lobbi:

⁷ «Be boofi mum'en njaafaa,
6e luutti mum'en tosaa,
mbelii hoore.

⁸ Neddo mo Joomiraado hiisaaki luutti mum,
welii hoore.»†

⁹ Tama taadiibe 6ee tan njei oon mbelko'aaku? Tama 6e taadaaki 6ee ngalaa hen? Tama wanaa saabe goondinal Laamdo jatorii Ibarahiima yo pooccitiido? ¹⁰ Ndennoo, hono Ibarahiima worrunoo nde nanngiraa pooccitiido ndee? O taadiido naa o wanaa? O nanngiraama o pooccitiido gila o taadaaki. ¹¹ Taadagol makko duu yo maande holloore fooccitaare makko ndee saabe goondinal o he6iri gila o taadaaki. Hono non, o laatorii njaati goondin6e 6e taadaaki 6ee fuu, yalla 6een duu ana njatoree yo fooccitiibe. ¹² Kasen kanko woni baaba taadiibe 6e kaadaali e taadagol tan, jokku6e laawol makko, kanko baaba men Ibarahiima goondindo Laamdo gila taadaaki oo.

Haala ko Laamdo fodani Ibarahiima

¹³ Laamdo fodanii hokkude Ibarahiima e iwdi mum aduna oo. Wanaa kammari Ibarahiima ana jokki Sariya oo Laamdo fodiri dum, o fodirii dum kammari fooccitaare nde o hokkiri Ibarahiima saabe goondinal mum ndee. ¹⁴ Sabi so tawii jokkude Sariya ana heya neddo faa hokkee ko fodaa koo, goondinal laatike meere, fodoore ndee duu nafataa. ¹⁵ Sabi Sariya oo jukkungo Laamdo waddata, kaa do sariya walaa, boofi duu ngalaa.

¹⁶ Ndennoo, fodoore Laamdo ndee e goondinal fawii, yalla ende laato moyyere makko, nde tabitana iwdi Ibarahiima fuu, wanaa jokku6e Sariya 6ee tan, nde tabitana goondinir6e no Ibarahiima goondiniri nii 6ee fuu. Kanko woni njaati meeden en fuu ¹⁷ yeeso Laamdo, no winndorii nii: «Mi wadii ma baaba lepi keewdi.»‡ Ibarahiima goondinii Laamdo guurtinoowo maay6e, biyoowo ko woodaa yo laato. ¹⁸ Do Ibarahiima haannoo tayude jikke doo, don fawi jikke goondini, nii laatorii baaba lepi keewdi no Laamdo wiirunoo mo nii: «Hono nii iwdi maa fotata.»§ ¹⁹ Ibarahiima duubi mum ana mbaara e teemedere, kaa goondinal makko lo'aali nde o yiinoo terde makko naywii, Saaratu jom suudu makko oo duu naywii yawtii rimde. ²⁰ O sikki-taaki fodoore Laamdo ndee, ko laatii dee, goondinal makko beydi he6ude semmbe, mo teddini Laamdo, ²¹ sabi o tayorii Laamdo ana waawi tabintinde fodoore mum. ²² Saabe dum, «Laamdo jatorii mo o pooccitiido.» ²³ Ko Binndi dii mbii «Laamdo jatorii mo o pooccitiido» koo, wanaa kammari makko tan winndorii, ²⁴ ana winndorii kammari meeden enen duu, enen waroobe jatoreede en fooccitiibe, goondin6e Laamdo guurtindo Joomiraado men Iisaa e hakkunde maay6e oo, ²⁵ oon bardaado saabe luutti men, guurtiniraado yalla eden nanngiree en fooccitiibe.

5

Haala jam hakkunde men e Laamdo

¹ Nde wonnoo en nanngiraama fooccitiibe saabe goondinal, jam wadii hakkunde men e Laamdo kammari Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Kanko udditani en damal hinnee Laamdo mo ngon-den e mum jooni oo, dum laatorike saabe goondinal men ngal. Eden ceyoroo jikke he6ude ngedu e annoora Laamdo. ³ Wanaa dum tan, eden ceyoroo torraaji men duu sabi

† 4:8 Jabuura 32.1-2 ‡ 4:17 Puɖɖooɖe 17.5 § 4:18 Puɖɖooɖe 15.5

eden anndi torraaji ndimata mujal, ⁴ mujal ngal rima neddaaku, neddaaku oo rima jikke. ⁵ Jikke oo noo fuurataa, sabi Ruuhu Ceniido mo ndokke-den oo hebbinani en jilli Laamdo dñi.

⁶ Sabi nde en ngalaano semmbe ndee, nden Almasiihu maayani en, enen yeddu6e Laamdo, e ley wakkati mo Laamdo subii oo. ⁷ Ana tiidi neddo jaba maayande goddo fay so oon yo pooccitiido, ana moyya neddo jaba maayande neddo moyyo. ⁸ Kaa Laamdo tabintinani en jilli mum e men ko Almasiihu maayani en gila en luuttoo6e koo. ⁹ Jooni ko nanngira-den en fooccitiibe saabe yiyam makko dam koo, tayoral en ndadan e jukkungo Laamdo ngoo saabe makko. ¹⁰ Sabi nde ngonno-den en konnee'en Laamdo ndee, Laamdo rewrintinii en e mum saabe maayde Biyum oo ndee. Ko ndewrintina-den e makko jooni koo, tayoral en kisinirte saabe nguurndam Biyiiko oo dam. ¹¹ Kasen duu eden ceyoroo Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, dewrintindo en e Laamdo oo.

No Aadama nannditirta e Almasiihu garoynoodo oo

¹² Jooni, saabe neddo gooto luutti naatiri e aduna oo, kasen duu luutti dñi ngaddi maayde. Non maayde ndee yottorii yim6e fuu, sabi 6e fuu 6e luuttii. ¹³ Gila Sariya Muusaa oo jippinaaka, luutti ana ngoodi e aduna oo, kaa so sariya walaa, luutti kiisataake. ¹⁴ Gila e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde heerii. Fay 6e luuttiraali no Aadama luuttudo yamiroore Laamdo 6ee nii duu maayan. Oon Aadama ana nanndita e garoyoowo oo.

¹⁵ Kaa en kaanaa fonndude luuttal Aadama e dokkal Laamdo. Goonga, yim6e heew6e maayii saabe luuttal neddo gooto, kaa hinnee Laamdo 6uri fuu mawnude, kapum e moyyere nde o wadani yim6e heew6e saabe neddo gooto ndee, dum woni Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Kasen duu en kaanaa fonndude ko dokkal Laamdo waddata koo e ko luuttal neddo gooto waddata koo. Sabi sariya banngal luuttal neddo gooto jukkungo waddi, kaa moyyere Laamdo mawnde caggal luutti keewdi wadi faa yim6e nanngiraa fooccitiibe. ¹⁷ Ko luuttal neddo gooto (dum woni Aadama) waddani maayde laamaade yim6e koo, tayoral he6oo6e hinnee Laamdo keewdo hokkaabe fooccitaare 6ee, kapum'en laamoto ley nguurndam saabe neddo gooto (dum woni Iisaa Almasiihu).

¹⁸ Ndennoo, no luuttal neddo gooto waddirani yim6e fuu jukkungo nii, hono non kasen golle pooccitiido mo neddo gooto golli wadirta yim6e fuu nanngiree fooccitiibe hokka dum'en nguurndam. ¹⁹ No salaare neddo gooto wadiri yim6e heew6e luuttoo6e nii, hono non dowtaare neddo gooto duu wadiroyta heew6e nanngireede fooccitiibe.

²⁰ Sariya Muusaa oo wardii faa luutti beyda annditeede, kaa do luutti keewi fuu, don hinnee Laamdo 6urata fuu heewde. ²¹ Hono no luuttal laamorii saabe maayde ndee nii, hono non hinnee Laamdo oo duu laamoroytoo saabe fooccitaare ndee faa naba en to nguurndam nduumiidam dam Joomiraado men Iisaa Almasiihu hokkata en dam.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wuurtidine e mum

¹ Ndennoo, kodum mbiyaten? En keddoto e luuttal yalla hinnee Laamdo oo ana beydoo naa? ² Dum waawaa laataade! En maay6e banngal luutti, dum woni en ceertii e majji. Ndennoo hono mbaawraten kasen wuurde e ley luutti? ³ Odon anndi lootogal men batisima ka66ungal en e Iisaa Almasiihu ngal ha66ii en e maayde mum duu. ⁴ Ndennoo, e ley batisima oo en maaydii e makko en irdaama e makko, yalla no Almasiihu wuurtiri

e hakkunde maay6e saabe baawde Baabiraado teddude dee nii, enen duu eden nguurda non nguurndam kesam. ⁵ E ley dum, no ndeentir-den e makko maayde nanndunde e nde makko ndee nii, hono non ndeentirten e makko immital nanndungal e ngal makko ngal. ⁶ Sabi eden anndi ko hiiddi ko woni ley men koo tontidaama e makko dow leggal bardugal, yalla terde men luuttooje dee ana kalkoo, tonngite-den iwde e tonngoode luuttal. ⁷ Sabi maaydo tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, nanngiraama pooccitiido. ⁸ Ko maaydu-den e Almasiihu koo, eden koolii en nguurdan e makko duu, ⁹ sabi eden anndi ko Almasiihu wuurti e hakkunde maay6e koo, maayataa kasen, maayde duu jaalataako mo kasen. ¹⁰ Sabi nde o maayi ndee, o tayii tonngoode luuttal cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dii fuu. Jooni e nguurndam makko dam, Laamdo o wuurani. ¹¹ Hono non, onon duu, laatee no maay6e nii banngal luuttal, no wuuran6e Laamdo nii e habbagol mon e Iisaa Almasiihu ngol.

¹² Ndennoo, pati accee luuttal jaaloo terde mon maayooje dee faa njokkon gidaade majje. ¹³ Pati ndokkee caldi mon dii luuttal, pati ngadon dii kaborde oonaare. Ndokkee ko'e mon Laamdo. Kammari on maaynoobe, jooni kaa on wuur6e, ngadon caldi moodon dii kaborde fooccitaare. ¹⁴ Luuttal jaalataako on kasen, sabi on noottii taweede e ley Sariya oo, ko ngon-don e mum dee, e ley hinnee Laamdo.

No yim6e laatoroo golloobe dwtaniibe fooccitaare

¹⁵ Kodum hen, ndennoo? En luuttan saabe e ley hinnee ngon-den wanaa e ley Sariya naa? Dum waawaa laataade! ¹⁶ Odon anndi so on ngadii ko'e mon e gollande neddo faa dwtano-don dum, on laatiima maccube mo dwtano-don oo. Ndennoo, naa on laatiima maccube luutti nabooji on e maayde, naa on dwtaniima Laamdo naboowo on e fooccitaare. ¹⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo! Arannde e tonngoode luuttal ngonno-don, kaa jooni odon nii dwtorii berde laabude laawol ngol njannjine-don ngol. ¹⁸ On tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike golloobe dwtaniibe fooccitaare ndee. ¹⁹ Mido haalda doo no yim6e paamirta nii kammari on njaawaali faamde. No ngadirno-don caldi mon dii e maral tuundi e oonaare faa ngollu-don ko boni nii, jooni ngadiron non caldi mon dii e maral fooccitaare faa ngollon ko senii.

²⁰ Nde ngonno-don e tonngoode luuttal ndee, on laatanooki golloobe dwtaniibe fooccitaare. ²¹ Kodum kebuno-don e majjum? Fay huunde, so wanaa ko kersirton hannde koo, sabi battane majjum yo maayde. ²² Kaa jooni, on tonngitaama iwde e tonngoode luuttal, on laatike gollanoobe Laamdo, odon nguura e senaare. Battane majjum yo nguurndam nduumiidam. ²³ Sabi mbarjaari luuttal yo maayde, kaa moyyere nde Laamdo hokkata ndee yo nguurndam nduumiidam e ley habbagol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

7

No yim6e tonngitirtee iwde e tonngoode Sariya

¹ Sakiraa6e, mido haaldana on no yim6e anndu6e Sariya Muusaa oo 6ee nii. Odon anndi faa laabi paca neddo e ley Sariya tawetee so nii ana heddi wuurde. ² Hono nii debbo 6amaado, sariya tonngi dum e gorum oo so nii gorko oo ana wuuri. Kaa so gorko oo maayii, mo tonngitaama iwde e sariya tonngunoodo mo oo. ³ So goddo 6amii mo e ley nguurndam goriiko oo, wiyete mo jeenoowo. Kaa so goriiko oo maayii, sariya oo yoppitan mo, mo wiyataake jeenoowo so mo 6amondirii e gorko goddo. ⁴ Sakiraa6e am, onon duu on maayanii Sariya Muusaa, on iwii e ley mum kammari maayde Almasiihu

ndee, on jeyaama e goddo, dum woni Almasiihu mo Laamdo wuurtini e hakkunde maaybe oo yalla eden ngolla ko welata Laamdo. ⁵ Wakkati nde ngonno-den e hiini hoore men ndee, gidaade yonki bonde de Sariya Muusaa oo tekkini dee ana ngolla e terde men faa naba en to maayde. ⁶ Kaa jooni, en tonngitaama iwde e tonngoode Sariya Muusaa, sabi en maayii banngal Sariya tonngunoodo en oo faa mbaawen gollande Laamdo ley nguurndam kesam tuugiidam e Ruuhu oo, tawee dam tuugaaki e Sariya kiidoo binndaado oo.

No Sariya Muusaa anndiniri ko woni luuttal

⁷ Ndennoo, kodum mbiyaten? Sariya Muusaa oo yo luuttal naa? Wanaa! Kaa noo, Sariya oo anndini kam ko woni luuttal. Sabi mi anndataano ko woni tuuyo so Sariya oo wiyaalino: «Pati tuuye-daa!» ⁸ Luuttal ngal tuugike kadaadi ddi, wadi e am sii tuuyooji fuu. Sabi so Sariya walaa, luutti ddi yo baatudii. ⁹ Arannde, nde mi anndaano Sariya oo ndee, miin, mido wuurnoo, kaa ko kadaadi ddi ngari koo, luuttal laattii guurngal, ¹⁰ miin, maay-mi. Jamirooje kaannoode waddande kam nguurndam dee, laatii nabooje kam to maayde. ¹¹ Sabi luuttal ngal tuugike kadaadi ddi, yonni kam, wardi kam di. ¹² Ndennoo, Sariya Muusaa yo ceniido, jamirooje dee duu yo ceniide yo poocitiide yo moyyude.

¹³ Jooni, ko moyyi waddanii kam maayde naa? Waddanaali! Luuttal woni ko waddani kam maayde. Hono nii ngal annditirtee ngal luuttal jaati, sabi ngal nawtorike ko moyyi faa rima e am maayde. Ndennoo, saabe jamirooje dee luuttal ngal banngii ngal luuttal ya66itiingal.

No yimbe njogoraaki sembe habude e luutti

¹⁴ Eden anndi Sariya Muusaa oo to Ruuhu Ceniido iwi. Kaa miin mi neddo lo'udo mo luutti njaalii. ¹⁵ Sabi mi faamaali ko ngadan-mi koo: ko njidu-mi wadude koo, mi wadataa dum, kaa ko mbaju-mi koo, dum ngadan-mi. ¹⁶ So mido wada ko mi yidaa koo, dum ana holla mi jabii Sariya Muusaa oo ana moyyi. ¹⁷ Joonoo, wanaa miin wadirta non, luuttal gonngal e am ngal wadirta non. ¹⁸ Mido anndi e ley am, dum woni e ley terde am, ko moyyi walaa e mum. Yidude wadude ko moyyi ana e am, kaa mi waawaa wadude dum. ¹⁹ Mi wadataa ko moyyi ko njidu-mi koo, ko boni ko mi yidaa koo ngadan-mi. ²⁰ Kaa so mi wadii ko mi yidaa, wanaa miin gollirta non, luuttal gonngal e am ngal gollirta non. ²¹ Ko taykii-mi hen dee: wakkati fuu mido yidi wadude ko moyyi, kaa ko boni koo hu6indii kam. ²² To ley hakkille am too, Sariya Laamdo oo ana weli kam jaati, ²³ kaa mido maata neesu bondo e ley terde am, ana haba e sariya gondoo ley hakkille am oo. Neesu bondo oo ana wada kam maccudo luuttal gonngal e terde am ngal. ²⁴ Hee mido yurminii! Homo waawi ittude kam e dee terde nabooje kam to maayde? ²⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu!

Ndennoo miin, e ley hakkille am mi gollanoowo Sariya Laamdo, kaa e terde am mi gollanoowo luuttal.

8

Haala nguurndam kabbiidam e Ruuhu Laamdo

¹ Jooni kaa, jukkungo fuu walaa e ha66iibe e Iisaa Almasiihu 6ee, ² sabi baawde Ruuhu dokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu dee ittii en e baawde luuttal, katum e maayde fuu. ³ Ko Sariya Muusaa ronki timminde saabe loore terde men koo, dum Laamdo timmini. Faa o tosa luutti o neldi Biyiiko jaati dow mbaadi nanndundi e ndi 6i66e aadama luuttoobe ndii. E

mum o jukki luuttal golloowal e ley terde men ngal. ⁴ Dum fuu yalla laabal ngal Sariya oo yamiri ngal ana hiŋŋa e meeden, enen jokkuŋe Ruuhu 6e njokkaali e gidaade yonki mum'en 6ee. ⁵ Haŋŋiibe e gidaade yonki 6ee, gidaade yonki miilata, kaa haŋŋiibe e Ruuhu 6ee, ko Ruuhu jey koo miilata. ⁶ Miilde gidaade yonki mum tan, maayde waddanta neddo, kaa noo, miilde ko Ruuhu jey koo, nguurndam e jam waddanta neddo. ⁷ Sabi miiloowo gidaade yonki mum tan yo gaŋo Laamdo, sabi joomum dowtantaako Sariya Laamdo oo, ko selli hen dee, waawaa jaati. ⁸ Haŋŋiibe e gidaade yonki 6ee mbaawaa welde Laamdo.

⁹ Kaa onon, on kaŋŋataako e gidaade yonki so Ruuhu Laamdo ana e mon, e Ruuhu oo kaŋŋoto-don. Neddo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oo, waldaa e Almasiihu. ¹⁰ Kaa so Almasiihu wonii e mon, fay so taweede terde mon dee yo maayde saabe luuttal ngal, yonkiiji mon dii kaa yo guurdi kammari on nanngiraama foocitiibe. ¹¹ Laamdo guurtindo Iisaa Almasiihu e hakkunde maaybe oo, so Ruuhu mum ana e mon, kaŋum jaati hokkata terde mon maayooje dee nguurndam, o hokkiran dum Ruuhu makko gondo e mon oo.

¹² Jooni kaa, sakiraaŋe, so won ko tilsinte-den, wanaa jokkude gidaade yonki tilsinte-den. ¹³ So on nguurdii no gidaade yonki ngorri nii fuu, on maayan. Kaa so on mbardii gidaade dee Ruuhu Laamdo oo, on nguuran. ¹⁴ Be Ruuhu Laamdo oo dowata 6ee yo 6iŋŋe Laamdo. ¹⁵ Sabi Ruuhu mo Laamdo hokki on oo wadataa on maccuŋe faa wartira on e kulol. Ko kebu-don dee, Ruuhu gadoowo on 6iŋŋe Laamdo. Kanko wadata en noddiren Laamdo «Abba». ¹⁶ Ruuhu oo jaati, kaŋum e berde men dee ana ceedoo en 6iŋŋe Laamdo. ¹⁷ So en 6iŋŋe, en ronoobe duu. So en ronoobe ko Laamdo fodi koo, en rondoobe e Almasiihu. So eden torridee e makko, en keŋidan e makko teddeengal duu.

Haala teddeengal garoyoowal

¹⁸ Mido anndi torraaji meeden hannde dii mbaawaa fonndeede e teddeengal ngal Laamdo 6annginanta en janngo ngal. ¹⁹ Tagoore ndee fuu ana heppi jalaande nde Laamdo 6annginta teddeengal 6iŋŋe mum ndee. ²⁰ Sabi tagoore ndee, baawde naŋooje nde e meere laamotoo nde. Wanaa e sago mayre dum wadaa, Laamdo muuyrunoo dum non. Kaa jikke ana woodi, ²¹ sabi tagoore ndee tonngitete iwde e tonngoode ɲolgol, soottitee heŋa ngedu e teddeengal ngal 6iŋŋe Laamdo 6ee keŋata ngal. ²² Sabi eden anndi, faa jooni tagoore ndee fuu ana uuma ana tampi e naawalla ɲatawere. ²³ Wanaa dum tan, enen heŋirŋe Ruuhu Laamdo oo no dokkal Laamdo adiingal nii 6ee duu eden uuma, sabi eden keppi Laamdo soottitaaki terde men dee wada en 6iŋŋe mum. ²⁴ Sabi e ley jikke kisina-den. Kaa jikke keŋaado ɲoottii laataade jikke, sabi neddo fawataa jikke e ko heŋi. ²⁵ Kaa so eden pawa jikke e ko en keŋaali tafon, en ndoomiran dum sawraare.

²⁶ Hono non Ruuhu oo waran walla en e loore men duu, sabi en anndaa no kaan-den wadirde duwaawu nii. Kaa Ruuhu oo e hoore mum ɲaaganto en Laamdo, ɲaagoroo uumaali di mbaawaa sifeede e haalaaji. ²⁷ Laamdo kumpitiido ko woni ley berde men oo duu ana anndi anniya Ruuhu, sabi e sago makko Ruuhu oo ɲaagirantoo seniibe 6ee.

²⁸ Eden anndi, yiduŋe Laamdo noddiraabe anniya makko 6ee, Laamdo ana wada huunde fuu gollida faa laatanoo dum'en ko moyyi. ²⁹ Sabi 6e Laamdo anndi gila tagaaka 6ee, o hoddiranii dum'en nanndude e Biyiiko oo, yalla Biddo oo ana laato hamadiijo sakiraaŋe heewe. ³⁰ Kasen duu 6e o hoddirani 6ee, o noddii dum'en, 6e o noddi 6ee, o nanngirii dum'en foocitiibe,

6e o nanngiri fooccitii6e 6ee, o hokkii dum'en ngedu mum'en e teddeengal makko.

Haala jilli Almasiihu

³¹ Caggal dum fuu, kodum mbiyaten? So Laamdo ana wondi e men, homo waawi honude en? ³² Kanko, fay Biyiiko oo e hoore mum mo hadaali en, o hokkitirii dum kammari men en fuu. Fay huunde hadataa mo hokkude en ko moyyi fuu, o hokkida en dum e mum. ³³ Homo nabata 6e Laamdo subii 6ee sariya? Fay gooto, sabi Laamdo nanngirii 6e fooccitii6e! ³⁴ Homo waawi libude 6e e sariya? Walaa, sabi Iisaa Almasiihu maayanii en, ko 6uri dum fuu, o wuurtanii en. Omo joodii jaamo Laamdo omo jaaganoo en. ³⁵ Kodum waawi seenndude en e jilli di Almasiihu yidi en dii? Billaare naa, wemmbera naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, farati naa, naa kaafaawi? ³⁶ Nii Binndi dii mbiiri:

«Saabe maa miden nii kosa maayde
nannde fuu,

miden nanngiraa no baali kirsoytedi nii.»*

³⁷ Dum fuu e taweede, eden kebira jaalogal manngal saabe jiddo en oo. ³⁸ Sabi mido taylori, wanaa maayde, wanaa nguurndam, wanaa malaa'ika'en, wanaa laamu, wanaa ko wari jooni, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe, ³⁹ wanaa baawde gonde dow, wanaa gonde ley, wanaa huunde fuu ko tagaa, fay huunde waawaa seenndude en e jilli di Laamdo wadi e men dii e ley habbagol men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

9

Haala lejol ngol Laamdo subii

¹ Ko kaalan-mi doo koo yo goonga, sabi ko ngon-mi e Almasiihu koo kaaliran-mi, mi fenataa. Hakkille am mo Ruuhu Ceniido dowata oo, ana seedanoo kam ² mboy-yonki cattudo, kanum e naawalla duumiido ana e am ³⁻⁴ saabe Israa'iilankoo6e sakiraa6e am 6ee. Mido yelinoo laataade kudaado mi seerta e Almasiihu miin e hoore am so ana nafannoo lejol am ngol. Kambe ngoni 6e Laamdo wadi 6i66e mum, holli 6e teddeengal mum. Kambe njei aadiiji dii e Sariya Muusaa oo. Kasen duu Laamdo anndinii 6e no rewirtee, wadani 6e podooje mum. ⁵ Lejol am yo iwdi maamiraa6e Israa'iila arannde6e 6ee, Almasiihu duu banngal 6ii-aadamaaku mum e lejol ngol iwi, kanko woni Laamdo, o tiimdo huunde fuu, yo o yette faa abada. Aamiina.

⁶ Dum wanaa wiide konngol Laamdo ngol laatike meere. Sabi wanaa iw6e e Israa'iila 6ee fuu ngoni Israa'iilankoo6e, ⁷ wanaa iw6e e Ibarahiima 6ee fuu ngoni 6i66e mum jaati. Sabi Laamdo wii Ibarahiima: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»* ⁸ Dum woni: wanaa 6i66e Ibarahiima rimiraa6e no yim6e fuu ndimirtee nii ngoni 6i66e Laamdo, rimiraa6e saabe fodoore ndee 6ee nanngiraa no iwdi makko jaati nii. ⁹ Sabi Laamdo fodii dii konngi wii: «Mi wartan e hono oo wakkati mawuuri, Saaratu he6an 6iddo gorko.»† ¹⁰ Wanaa dum tan. Rebekka duu 6amii reedu funee6e. Baaba ma66e yo Isiyaaka, maama men oo. ¹¹⁻¹² Gila 6i66e 6ee ndimaaka sako 6e ngada ko moyyi naa ko boni, nden Laamdo wii Rebekka: «Mawniraado oo laatoto maccudo mijiraado oo.»‡ O wadiri non faa anniya makko banngal subagol tabita, dum woni: subagol makko ngol fawaaki e golle yim6e, e Laamdo

* **8:36** Jabuura 44.23 * **9:7** Puddoode 21.12 † **9:9** Puddoode 18.10,14 ‡ **9:11-12** Puddoode 25.23

noddoowo oo ngol fawii ¹³ no Binndi dīi mbiiri nii: «Yaakuuba korsin-mi, Iisuwa koynu-mi.»§

¹⁴ Ndennoo, kodum mbiyaten? Laamdo yo oojiido naa? Fes! ¹⁵ Annii ko o wii Muusaa:

«Mi hinnoto mo muuy-mi hinnaade,
mi yurmoto mo muuy-mi yurmaade.»*

¹⁶ Ndennoo, subagol makko fawaaki e sago neddo naa e golle mum, ko fawii e mum dee, dow Laamdo jurmotoodo oo. ¹⁷ Sabi e ley Binndi dīi, Laamdo wii Fira'awna: «Ko ngadir-maa-mi kaananke dee, faa mi hollira baawde am e maa, kasen duu faa innde am ooynee e aduna oo fuu.»† ¹⁸ Ndennoo, Laamdo yurmoto mo muuyi, yoornan bernde mo muuyi.

¹⁹ Ana moyya daja biido kam: «So non dum worri, kodum Laamdo felirta yimbe so fay gooto waawaa salaade muuyde makko dee?» ²⁰ Aan neddo oo, kodum ngon-daa faa njeddaa Laamdo? Loonde mahaande ana wiya mahudo dum oo: «Ko saabii so mahir-daa kam nii?» ²¹ Mahoowo loode ana waawi wadude e loope dee ko yidi fuu: e loopal gootal o maha loonde nde gollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, o maha wonnde gollirteende ko wanaa ko hensaa. ²² Haya, fay so taweede Laamdo muuyii bannginde tikkere mum kapum e baawde mum, o mupanii be o tikkani bee mupal cattungal, dum woni haandu6e e halkaade bee. ²³ O wadirii nii faa o banngina annoora makko mawdo dow be o yurmotoo bee, be o lanndinanii gila ko booyi yalla ana ke6a ngedu e annoora makko. ²⁴ Been yimbe ngoni enen be o noddi bee, wanaa ley Yahuudiyankoo6e bee tan, ley lepi goddi dīi duu. ²⁵ Nii Laamdo wiiri dum e dewtere annabi Hosee'a:

«Lepol ngol wanaa lepol am ngol,
mi noddioyan ngol lepol am,
yimbe be korsinaaka bee,
mi noddioyan be yimbe am horsu6e.

²⁶ Kasen duu do be mbiyetenoo be nganaa yimbe am doo,
don be mbiyoytee 6i66e Laamdo guurdo oo.»‡

²⁷ Annabi Esaaya duu haalii haala Israa'iilankoo6e, wii: «Fay so 6i66e Israa'iila keewiri no njaareendi geeci nii, seeda ma66e tan hisintee, ²⁸ sabi Joomiraado tabintinan konngol mum faa hi66a e leydi ndii ko yaawi.»§ ²⁹ Kasen duu nii Esaaya wiirunoo gila arannde:

«Sinndo Joomiraado Jom Sembe oo daldaalino en iwdi,
tawanno en laatike no ngeenndi Sodooma nii, en nanndii e ngeenndi Gomoora.»*

No Laamdo nanngirta goondinbe Iisaa be fooccitiibe

³⁰ Ndennoo, kodum mbiyaten? Ko mbiyaten annii: yimbe be nganaa Yahuudiyankoo6e be tewtaalino nanngireede fooccitiibe yeeso Laamdo bee, been ke6i fooccitaare, dum woni fooccitaare saabe goondinal. ³¹ Israa'iilankoo6e tewtunoo6e nanngireede fooccitiibe yeeso Laamdo saabe jokkude Sariya bee ndonkii hebude nanngireede fooccitiibe. ³² Ko saabii? Saabe be tewtiraali dum goondinal, golle ma66e be tewtiri dum faa be pergiti e «haayre fergitoore ndee» ³³ no haala kaa hippiraa ley Binndi dīi nii:

«Mi fawan e Siyona haayre nde yimbe pergitotoo e mum so li6a dum'en.
Kaa goondindo nde fuu hersataa abada!»†

§ 9:13 Malakiya 1.2-3 * 9:15 Pergu 33.19 † 9:17 Habaakuk 9.16 ‡ 9:26 Hosee'a 2.25; 2.1

§ 9:28 Esaaya 10.22-23 * 9:29 No Sodooma e Gomoora kalkiraa nii winndaama e ley Puddoode 19.1-29 † 9:33 Esaaya 28.16

10

¹ Sakiraa6e, ko njidu-mi e 6ernde am jaati, e ko jaagotoo-mi Laamdo: Israa'ilankoo6e kisinee. ² Mido seedanoo 6e e6e kirana Laamdo sanne, kaa kiram ma66e dam waldaa e faamu. ³ Be paamaali fooccitaare nde Laamdo hokkata neddo ndee, faa 6e piyani ko'e ma66e dabare laataade fooccitiibe. Hono nii 6e dwtanaaki sariya mo Laamdo darni faa nanngira neddo pooccitiido oo. ⁴ Sabi Almasiihu woni timmoode Sariya Muusaa oo, yalla goondindo Almasiihu fuu ana nanngiree pooccitiido.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

⁵ Ko Muusaa winndi banngal fooccitaare iwnde e Sariya ndee annii: «Neddo fuu jokkudo Sariya oo, wuurdan saabe Sariya oo.»* ⁶ Kaa ko fooccitaare iwnde e goondinal ndee wii koo: pati wii e 6ernde maa «Homo njabbata dow kammu?» Dum woni faa jippina Almasiihu, ⁷ naa «Homo yahata laakaraa?» Dum woni faa immintina Almasiihu e hakkunde maay6e. ⁸ Ndenoo, kodum fooccitaare iwnde e goondinal wiyata? Dum doo nde wiyata: «Konngol Laamdo ana 6adi maa, engol e hunduko maa, engol e 6ernde maa.»† Ngol konngol woni kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngal. ⁹ So a seedorike hunduko maa Iisaa yo Joomiraado, a goondinii e 6ernde maa Laamdo wuurtinii mo e hakkunde maay6e, a hisinte. ¹⁰ Sabi goondindo e ley 6ernde mum, Laamdo nanngiran dum pooccitiido, ceedoriido hunduko mum, Laamdo hisinan dum ¹¹ no Binndi dii mbiiri nii: «Goondindo mo fuu hersataa.» ¹² Jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e mo wanaa Yahuudiyanke, 6e fuu 6e Joomiraado gooto, o kebbinoowo moyyereji makko e noddoo6e mo 6ee fuu. ¹³ Sabi «neddo fuu noddudo innde Joomiraado, hisinte.»‡

¹⁴ Kaa hono 6e mbaawiri noddude mo so 6e ngoondinaali mo? Hono 6e mbaawiri goondinde mo so 6e nanaali kabaaru makko? Hono 6e mbaawiri nande kabaaru makko so baajotoodo walaa? ¹⁵ Hono yim6e mbaawiri waajaade so nelaaka? Binndi dii mbii: «Huunde fuu 6uraa yiigol waroo6e yottinde Kabaaru Lobbo 6ee ngol woodude.»§ ¹⁶ Kaa wanaa yim6e fuu nja6ani Kabaaru Lobbo oo. Annabi Esaaya wii: «Joomiraado, homo goondini waaju amen oo?»* ¹⁷ Hono nii goondinal he6iraa e nande waaju, waaju duu he6iraa e konngol Almasiihu.

¹⁸ Kaa mido lamndoo dum doo: Israa'ilankoo6e nanaali naa? Be nanii jaati! Nii Binndi dii mbii:

«Daade ma66e nanaama e aduna oo fuu,
konngi ma66e njottiima faa hoore leydi.»†

¹⁹ Mido lamndoo kasen: Israa'ilankoo6e paamaali naa? Ley Tawreeta Muusaa Laamdo wii tafon:

«Mi wadan kiron 6e laataaki lepol 6ee,
mi wadan tikkanon lepol ngol walaa hakkille.»‡

²⁰ Nden kaa, annabi Esaaya hulaali wiide caggal mum:

«Be tewtaalino kam 6ee tawii kam,
6e lamndanaaki kam 6ee,

mi bannganii dum'en.»§

²¹ Kaa banngal Israa'iila, Laamdo wii:

«Nannde fuu mido lanndinii ja66aade lepol caliingol jeddungol ngol.»*

* 10:5 Lewinkoo6e 18.5 † 10:8 Fillitagol Tawreeta 30.12-14 ‡ 10:13 Yo'ila 3.5 § 10:15 Esaaya 52.7 * 10:16 Esaaya 53.1 † 10:18 Jabuura 19.5 ‡ 10:19 Fillitagol Tawreeta 32.21 § 10:20 Esaaya 65.1 * 10:21 Esaaya 65

11

No Laamdo holliri ana yurmoo Israa'ilankoo6e

¹ Ndennoo, mido lamndoo: Laamdo yoppii yim6e mum Israa'ilankoo6e 6ee naa? O yoppaali! Sabi miin e hoore am mi Israa'iilanke, mi iwdi Ibarahi-ima, e suudu baaba Benjamin njeyaa-mi. ² Laamdo yoppaali yim6e mum 6e su6inoo gila arannde 6ee. Tama on anndaa ko Binndi dii mbii nde annabi Iliyaasa wullantonoo Israa'ilankoo6e 6ee to Laamdo, wii: ³ «Joomiraado, 6e mbarii annabaabe maa, 6e ngurjinii ittirde maa sadaka, miin tan gooto heddi, e6e ndaara no 6e mbarda kam.» ⁴ Kodum Laamdo jaabii mo? Dum doo: «Mi mooftanii hoore am ujunaaji njeddoo gorko 6e kujidanaali tooru wiyeteendu Ba'ala.» ⁵ Hono non, hakkunde yim6e hannde 6ee, ana woodi yim6e seeda 6e Laamdo su6orii saabe hinnee mum. ⁶ Kaa so o su6orike 6e hinnee, en anndan o su6oraaki 6e saabe golle ma66e. So wanaa dum, hinnee Laamdo oo heddataako laataade hinnee hankasen.

⁷ Ndennoo, hono laatii? Ko laatii dee, Israa'ilankoo6e 6ee ke6aali ko ndaartunoo koo, 6e Laamdo su6ii 6ee nii ke6i dum. Wob6e 6ee, berde mum'en mbumnaa ⁸ no winndorii nii:

«Laamdo uddii hakkillaaji ma66e,

wumnii gite ma66e, faadinii noppi ma66e.

Faa hannde non worri.»*

⁹ Daawuuda duu wii:

«Yo rewgol ma66e bonngol ngol laatano 6e piccal kajum e yammbuure, laatanoo 6e fergitere yalla e6e njukkee.

¹⁰ Yo gite ma66e nibbine pati 6e njiya, yo cagge ma66e ture faa abada!»†

¹¹ Ndennoo, mido lamndoo: ko Yahuudiyankoo6e 6ee pergitee koo, yalla faa 6e caama faa abada naa? Wanaa! Kaa saabe luutti ma66e dii, yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6iri kisindam dam, yalla Yahuudiyankoo6e 6ee ana kira. ¹² So luutti ma66e dii ngaddanii aduna oo ko moyyi, so waasude ma66e goondinde Iisaa duu waddanii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ko moyyi, wanaa haala so Yahuudiyankoo6e 6ee fuu tuubii.

Haala hisineede 6e nganaa Yahuudiyankoo6e

¹³ Jooni, onon 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kaaldan-mi: ko laatii-mi nelaado e moodoo koo, mido mantaroo golle mo ndokkaa-mi oo ¹⁴ yaama mi he6a waddude kiram e ley lejol am, faa mi hisina yoga e ma66e. ¹⁵ So woddineede Yahuudiyankoo6e rewrintinii aduna oo e Laamdo, hono laatoytoo so 6e nja66oyaama? Walaa fuu no laatoytoo so wanaa iwde e maayde so naata e nguurndam.

¹⁶ So tamre aranndeere sakkaama Laamdo, tame keddiide dee duu cakkaama. So dadi lekki cakkaama Laamdo, cabe dee duu cakkaama.

¹⁷ Jonnoo, Israa'ilankoo6e ana mba'i no maangoroowi tutaaki ki cabe mum yogaaje caltaa. Aan mo wanaa Yahuudiyanke nanndudo e cabal maangoroowi ki tutaaka, a waddaama a dobaama e maangoroowi kii. Nii ke6ir-daa ngedu e ko iwata e dadi maangoroowi tutaaki kii no cabe godde dee ke6iri nii. ¹⁸ Kammari majjum, pati manta yeeso cabe caltaade dee. Kaa so ada mantoo, anndaa wanaa aan wuurni dadi dii, dadi dii nguurnu maa. ¹⁹ Ana moyya tawee ada wiya: «Cabe caltaama yalla mido dobee do de ngonnoo doo.» ²⁰ Ana selli! Kaa ko de caltiraa dee, rafi goondinal majje, aan ada heddi e dobeede saabe goondinal maa. Ndennoo, pati mawninkina, tawde-daa e kulol Laamdo. ²¹ Sabi so Laamdo dalaali cabe layliije dee, dalataa ma aan duu.

* **11:8** Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10 † **11:10** Jabuura 69.23-24

²² Ndennoo, taykita moyyuki Laamdo e janngere mum fuu: omo jannzana saambe bee, kaa omo moyya e maa so nii ada jiiŋi e kii moyyuki. So wanaa dum, aan duu a saltete. ²³ Israa'ilankooŋe duu, so be jiiŋaali e salaare maŋŋe ndee, be ndoboyte, sabi Laamdo ana waawi dobirde be e maangoroowi kii no be caltiranoo nii. ²⁴ Ndennoo aan iwdo e maangoroowi ki tutaaka kii oo, so a saltaama iwde e makki a dobaama e maangoroowi tutaaki kii, haala walaa caŋe iwde e lekki tutaaki kii, so caltanooma ana mbaawi dobeede e inna mum'en.

No Laamdo yurmortoo yimbe fuu

²⁵ Sakiraabe, mido yidi anndinde on oo doo sirri, pati yeewron ko'e mon on hakkilante'en: yoga e Israa'ilankooŋe, ko'e mum'en tiidinaa faa nde be nganaa Yahuudiyankooŋe goondinoyooŋe bee fuu kisinaa. ²⁶ Hono non Israa'ilankooŋe bee fuu kisinirtee, no Binndi dii mbiiri nii:
«Kisinoowo oo Siyona iwrata,

mo ittan iwdi Yaakuuba fuu e geddi Laamdo.»†

²⁷ «Dum woni aadi am e maŋŋe

wakkati mo tosoyan-mi luutti maŋŋe dii fuu.»§

²⁸ Ko be calii Kabaaru Lobbo oo koo, Yahuudiyankooŋe bee laatorii konnee'en Laamdo kammari mon. Kaa ko Laamdo subii be koo, be laatike yiŋŋe mum saabe maamiraabe maŋŋe. ²⁹ Sabi mimsee walaa e dokkal Laamdo, kaŋum e noddaango mum. ³⁰ No calorino-don Laamdo arannde, keŋu-don jooni yurmeende saabe salaare Yahuudiyankooŋe nii, ³¹ hono non, jooni be calorii mo yalla eŋe keŋa yurmeende kambe duu saabe yurmeende nde ngadana-don ndee. ³² Sabi Laamdo uddii yimbe fuu e ley salaare, yalla omo yurmoo be fuu.

³³ Hee ngalu Laamdo ana mawni! Hakkilantaaku makko e anndal makko ana luggidi! Fay gooto waawaa anndude anniyaaji makko. Fay gooto waawaa faamde laawi makko. ³⁴ Sabi nii winndorii:
«Homo anndi miilooji Joomiraado?

Naa homo waawi laataade howruujo makko?»*

³⁵ «Homo adii hokkude mo sako o yoŋa dum?»†

³⁶ Sabi, huunde fuu e makko iwi, huunde fuu saabe makko woodiri, huunde fuu kanko woodani. Yo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina!

12

No goondinbe Iisaa kaani wuurdude

¹ Ndennoo sakiraabe, mido ndaarda on saabe yurmeende Laamdo ndee, cakkee ko'e mon laatoosadaka guurdo, ceniido, beldo Laamdo. Dum woni dewal ngal kaan-don rewirde mo ngal. ² Pati jemmbee aduna, kaa daale Laamdo heydintina hakkillaaji mon yalla berde mon ana mbaylitoo. Nden, on mbaawan anndude muuyde Laamdo: ko moyyi e ko weli mo e ko hiŋŋi.

³ Saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, mido wiya gooto e mon fuu: pati naŋŋe ko'e mon to on njottaaki. Ko kaan-don wadude dee, yeewron ko'e mon miilooji hakkilantaaku baarooji e goondinal ngal Laamdo etani on ngal. ⁴ Gooto e men fuu ana jogii caldi keewdi, kaa caldi dii fuu ngal daa golle. ⁵ Hono non, enen e heewde fuu, en neddo gooto e ley haŋŋagol men e Almasiihu, en fuu eden njeydaa no gooto fuu jeydiri e goddo nii.

⁶ En ndokkaama dokke ceertude de Laamdo hokkiri en moyyere mum. Dokkaado haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum, haaltira ngol no

† 11:26 Esaaya 59.20 § 11:27 Yeremiya 31.33-34 * 11:34 Esaaya 40.13 † 11:35 Ayyuuba 41.3

hawrirta e goondinal nii. ⁷ Dokkaado gollande deental goondinŋe Laamdo, golla. Dokkaado tinndinde tinndina. ⁸ Dokkaado waajaade waajoo. Dokkitiroowo oo hokkira bernde laabunde. Hooreejo fuu ardoroo soobee. Jurmoodo yurmoroo neddo dow seyo.

⁹ Jilli mon dii laatoŋe di ngaldaa e naafigaaku. Ngoddee ko boni, tiidee e ko moyyi. ¹⁰ Njidondiree jilli sakiraagu, gooto fuu teddina bannidum faa burnadum hoore mum. ¹¹ Pati laatee nattuŋe, laatee soobirante'en, ndewiron Joomiraado berde laabuŋe, ¹² mbeltee e ley jikke oo, muŋee torra, pati ceeree e duwaawu. ¹³ Mballe seniiŋe Laamdo bee e haajuuji mum'en dii, laatee jippinoŋe hoŋŋe, ¹⁴ nduwanee torroŋe on bee, nduwo-don, pati kudon. ¹⁵ Mbeltodee e weltotoŋe bee, mboydee e woyooŋe bee. ¹⁶ Laatodee miilooji gooti, laatee leydinkiniŋe, pati mawninkinee, pati njogoree ko'e mon on hakkilante'en. ¹⁷ So won gadudo on ko boni, pati njobtee dum. Ndaaree wadude ko yimŋe fuu miilii ana moyyi. ¹⁸ Nguurdee e yimŋe fuu dow jam so ana waawi laataade, dow no mbaawru-don. ¹⁹ Sakiraaŋe horsuŋe, pati njobtane ko'e mon, ko kaan-don wadude dee, dalee tikkere Laamdo ndee yobtanoo on. Sabi e ley Binndi dii Joomiraado wii: «Miin yobtoytoo mi yoboyan ŋe.»* ²⁰ Nii winndorii kasen: «So gaŋo maa yolbii jamminaa dum, so domdii njarnaa dum. So a wadii nii, a wadan o yaagoo saabe ko o wadi ko boni koo.»† ²¹ Pati dal ko boni jaale, jaalora ko boni koo moyyere.

13

Haala dōwtanaade laamiŋe

¹ Yo gooto fuu dōwtano laamiŋe bee, sabi laamu walaa so wanaa iwruŋe to Laamdo oo, kasen duu laamiŋe bee Laamdo lammini dum'en. ² Saabe dum, neddo fuu calaniido laamu saliima yamiroore Laamdo, caliido yamiroore Laamdo nee jukkete. ³ Gadoowo ko moyyi walaa ko huldata hooreeŋe bee, kuloowo ŋe dee, gadoowo ko boni. Ada yidi waasude hulde laamu naa? Ndennoo, wadu ko moyyi, o yette. ⁴ Sabi laamu yo gollanoowo Laamdo faa nafe. Kaa so tawii ko boni ngadataa, hul, sabi wanaa meere laamu wakkorii kaafaawi, o gollanoowo Laamdo faa o tabintina jukkungo mum faade e gadoowo ko boni fuu. ⁵ Ndennoo, waajibi dōwtano-don laamiŋe bee, wanaa saabe hulde jukkeede tan, pati hakkillaaji mon jinŋa on duu. ⁶ Dum saabii so odon njoba lampo, sabi laamiŋe bee e ley golle mum'en nanngugol lampo ngol, ŋe gollanoŋe Laamdo. ⁷ Ndokkee ŋe fuu hakkeji maŋŋe. Ndokkee lampo mo kaan-don hokkude lampo, ndokkon usuru mo kaan-don hokkude usuru, kulon mo kaan-don hulde, teddinon mo kaan-don teddinde.

⁸ Pati jamaande fuu biloo hakkunde mon so wanaa jamaande jilli. Homo fuu rewa bannidum jilli. Sabi jidde neddo hono mum fuu, tabintinii Sariya Muusaa oo. ⁹ E ley dum, dii doo kadaadi: «Pati jeenu, pati jaadu hoore, pati wujju, pati tuuye-daa», kanji e jamirooje godde dee fuu ede kawriti e ndee doo yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.» ¹⁰ Jidde tanaa mum gollataa dum ko boni, ndennoo, jilli tabintinta Sariya oo.

¹¹ Odon anndi wakkati mo ngon-den e mum. Wakkati mo kaan-don finde oo yonii. Sabi jooni kisindam buri badaade en diina nde naatuno-den e goondinal ndee. ¹² Jemma oo woddiima, jalooma oo battiima. Ndennoo, njoppen gollude golleeji nimre dii, bamen kabitorde fooyre, ¹³ nguurden no haaniri, no wonŋe e fooyre jalooma nii, tawee wanaa e ley wanngiyaare e sigiro e ko sobi e njaahilaaku e poodondiral e haasidaaku. ¹⁴ Boornoree

* 12:19 Fillitagol Tawreeta 32.35 † 12:20 Tinndi 25.21-22

Joomiraado men Iisaa Almasiihu no kaddungal nii, pati kiinnee gidaade yonki mon, pati njokkon de.

14

Haala tewtude ko nabata deental goondinbe yeeso

¹ Njaŋŋee mo goondinal mum lo'i tawa on niŋiraali dum ko woni e hakkille mum. ² To banngal jaamdu, oo ana tawree goondinal faa waawa jaamde huunde fuu, tawee ootoo goondinal mum ana lo'i faa waasa jaamde tew. ³ Naamoowo tew oo pati yawa mo jaamataa tew oo. Mo jaamataa tew oo pati niŋa jaamoowo tew oo, sabi Laamdo jaŋŋiima mo. ⁴ Aan, kodum ngon-daa faa niŋaa gollanoowo goddo? Mo heddo tarsinaade naa mo saama, yo donngal kalfaado makko oo. Kaa mo tarsinto faa gasa, sabi Joomiraado ana waawi niibeinde mo.

⁵ To banngal jalaade, oodoo ana jogorii jalaade dee ana burdi moyyude, ootoo ana jogorii jalaade dee fuu potu. Gooto fuu yo hebu tayoral e ley hakkille mum. ⁶ Burdindo jalaade dee oo wadirii dum kammari Joomiraado. Kasen duu, jaamoowo ko yidi fuu oo wadirii dum kammari Joomiraado, sabi o yettan Laamdo. Mo jaamataa tew oo wadirii dum kammari Joomiraado, o yettan Laamdo kanko duu. ⁷ Sabi fay gooto e men wuuranaali hoore mum, kasen duu fay gooto e men maayanaali hoore mum. ⁸ So en nguurii, Joomiraado oo nguuran-den, so en maayii, Joomiraado oo maayan-den. So en nguur naa so en maay, Joomiraado oo jey en. ⁹ Sabi Almasiihu maayii, kasen duu wurtii faa laatanoo wuurbe e maaybe fuu Joomiraado.

¹⁰ Aan, ko wadi so ada niŋa sakiike maa goondindo oo? Naa aan, ko wadi so ada yawa sakiike maa goondindo oo? En fuu, en ndaroyto yeeso sarirde Laamdo, ¹¹ sabi ana winndii:

«Joomiraado wii:

‹ Mi hunorike baawde am:

Koppi fuu kofanto kam,

gooto fuu sellinan miin woni Laamdo. › »*

¹² Nden gooto men fuu jaabanto hoore mum yeeso Laamdo.

¹³ Dum nee, pati pelondiren e ko'e men hankasen, gamee anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergitinde sakiike mon liba dum. ¹⁴ Saabe Joomiraado men Iisaa mido tayori jaamdu fuu harmaa e hoore mum. Kaa so neddo miilii won harmundu, dum harmanan dum kaŋum. ¹⁵ So a torrii sakiike maa goondindo oo saabe jaamdu maa, a jokkaali laawol jilli. Pati halku mo Almasiihu maayani oo saabe jaamdu maa nduu. ¹⁶ Ndennoo, ko keɓu-don so taw-don ana moyyi koo, pati waddana yimbe haalde haala mbonka. ¹⁷ Sabi Laamu Laamdo fawaaki e jaamdu naa e yardu, ko fawii e mum dee, foocitaare e jam e seyo e ley haɓɓagol men e Ruuhu Ceniido oo. ¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hono non fuu, Laamdo welete dum, yimbe bee duu teddinan dum. ¹⁹ Ndennoo, tewten beydude jam hakkunde men, kasen duu homo fuu tewta ko nabata banndum yeeso e ley goondinal.

²⁰ Pati bonnitin golle Laamdo saabe jaamdu. So goonga, jaamdu fuu ana dagii, kaa so jaamdu ndu jaamataa nduu ana liba sakiike maa, jaamde ndu moyyaa. ²¹ Ko moyyi dee, waasude jaamde tew e waasude yarde doro, kaŋum e waasude wadude huunde fuu ko fergitata sakiike mum. ²² Huunde fuu ko ngoondin-daa hen, yo laato hakkunde maa e Laamdo. Mo sikkitataako ko woni e hakkille mum, welii hoore! ²³ Kaa neddo fuu cikkitiido e ko

* 14:11 Esaaya 45.23

naamata, jukkete, sabi joomum naamirtaa goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal yo luuttal.

15

¹ Enen selluŋe goondinal 6ee, eden kaani wallude 6e goondinal mum lo'i 6ee, mbaasen tewtude ko weli en tan. ² Gooto e men fuu yo tewtu ko welata tanaa mum, faa oon yaara yeeso e ley goondinal. ³ Sabi Almasiihu tewtaalino ko weli dum, kaa o wii no winndorii nii: «Bonkaaji bonkiiŋe ma d̄ii e am njani.»* ⁴ Ko winndanoo arannde e ley Binndi d̄ii koo fuu, faa janngina en winndiraa, yalla muŋal e berde 6uu6ude de Binndi d̄ii ndokkata en dee ana laatanoo en jikke. ⁵ Yo Laamdo Jom muŋal, 6uu6inoowo berde oo, hokku on laataade miilo wooto no Iisaa Almasiihu anndiniri on nii, ⁶ faa teddiniron Laamdo anniya gooto e daande wootere. Sabi kanko Laamdo woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

⁷ Nja66ondiree no Almasiihu jabborii on nii, faa Laamdo teddinee. ⁸ Mido wiya on: Almasiihu warii gollande Yahuudiyankooŋe faa hollita Laamdo yo koolniido. Sabi Almasiihu tabintinii podooje de Laamdo wadannoo njaati-raaŋe Yahuudiyankooŋe dee ⁹ yalla leŋi goddi d̄ii duu ana teddinira Laamdo saabe yurmeende mum, no Binndi d̄ii mbiiri nii:

«Saabe dum, mi jaarete hakkunde leŋi,
mi yimete faa teddina innde maa.»†

¹⁰ Binndi d̄ii mbii kasen:

«Leŋi, mbeltodee e yimŋe Joomiraado 6ee.»‡

¹¹ Kasen:

«Onon leŋi d̄ii fuu, njettee Joomiraado,
yo yimŋe fuu njettu mo.»§

¹² Annabi Esaaya duu wii:

«Iwdo e Yessa waroyan,
oon immoytoo faa laamoo leŋi d̄ii,
di pawoyan jikke majji e makko.»*

¹³ Yo Laamdo Jom jikke oo hebbin on seyo e jam fuu e ley goondinal mon, yalla odon 6eydoo heewde jikke saabe baawde Ruuhu Ceniido oo!

No Pool haaldi kabaaru golle mum

¹⁴ Sakiraaŋe am, miin jaati mido tayori odon moyyi sanne, odon keewi andal, kasen duu odon mbaawi waajondirde. ¹⁵ Kaa ley 6ataaki oo mido suusi haalande on haalaaji yogaaji faa laaŋa faa mi miccintina on di. Mi haaldii non saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ¹⁶ nde wadi kam gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley 6e nganaa Yahuudiyankooŋe ndee. Ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo oo koo yo golle ceniido yalla 6e nganaa Yahuudiyankooŋe 6ee ana laatoosadaka beldo Laamdo mo Ruuhu Ceniido oo senni. ¹⁷ Ndennoo, e ha66agol am e Iisaa Almasiihu, mido waawi mantoraade gollleeji di ngollan-mi Laamdo d̄ii. ¹⁸ Sabi walaa fuu ko cuusu-mi haalde so wanaa ko baawde Almasiihu tabintini e ley golle am faa waddana 6e nganaa Yahuudiyankooŋe 6ee dōwtanaade Laamdo. Haala am e golle am duu, ¹⁹ Laamdo tabintinirii dum baawde taagumansaaji e kaayde e ley baawde Ruuhu Laamdo oo. Hono non njottinir-mi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo nokkuuje dee fuu gila Urusaliima e seraaji mum faa leydi Illiriya. ²⁰ Kasen duu, gila arannde anniya am yo waajaade Kabaaru Lobbo oo do innde Almasiihu ndee yottanooki pati mi maha dow maadi neddo goddo, ²¹ no Binndi d̄ii mbiiri nii:

* 15:3 Jabuura 69.10 † 15:9 2 Samuyila 22.50, Jabuura 18.50 ‡ 15:10 Fillitagol Tawreeta 32.43
§ 15:11 Jabuura 117.1 * 15:12 Esaaya 11.10

«Be njottinanooka haala makko ɓee njiyoyan,
 ɓee nanaalino kabaaru makko ana haalee ɓee paamoyan.»†

Haala anniyaaji Pool

²² Golle am oo haɗi kam warde to moodon too cili keewɗi. ²³ Kaa jooni golle oo huuɓii ɗee ɗoo leyɗe, kasen duu ko njidu-mi warde to moodon koo wadii duubi kuurɗi jooni. ²⁴ Mido yidi faɗude to mon so mido yaha Espaniya, mi wonda e moodon seeda, njoobinon kam ko kasindinan-mi e laawol am ngol.

²⁵ Kaa jooni Urusaliima njahan-mi faa mi walla seniibe wonbe ton ɓee. ²⁶ Sabi deente goondinbe gonde Makedoniya e Akaya ɗee anniyike hawrintinde kaalisi faa mballa misikiina'en jeyaaɓe e seniibe Urusaliima ɓee. ²⁷ Be anniyorii dum berɗe laaɓude, kaa ebe kaani wadande been dum duu. Sabi tawii ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee keɓii ngeɗu e moyyereeji ɗi Ruuhu oo hokki Yahuudiyankooɓe ɓee ɗii, ndennoo, ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɓee duu ana kaani feccude jawle mum'en e Yahuudiyankooɓe ɓee. ²⁸ So dum yawtii, so mi hokkii ɓe ko hawrintinaa koo, mi yaɓɓorto to moodon too so mido yaha Espaniya. ²⁹ Mido anndi so mido wara to moodon, mi wardan e barke Almasiihu kiɓɓudo oo.

³⁰ Sakiraabe, saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu e saabe jilli ɗi Ruuhu oo hokkata ɗii, mido ndaarda on: kabodo-ɗon e am e ley duwaawuuji mon faade e Laamɗo saabe am, ³¹ yalla mido dada e ɓe ngoondinaali wonbe Yahuudiya ɓee, kasen seniibe wonbe Urusaliima ɓee njaɓɓoo ballal ngal naɓanan-mi dum'en ngal. ³² Hono non, so Laamɗo muuyii, mi yottorto on weltaare, kasen duu mi fowta hakkunde mon. ³³ Yo Laamɗo gaddoowo jam oo wonda e mon, on fuu. Aamiina!

16

Jowtaali

¹ Mido haalana on kabaaru banndii men debbo biyeteedo Febe, golanoowo deental goondinbe gonngal ley Kankiriya oo. ² Njaɓɓoro-ɗon mo e dow innde Joomiraado no seniibe ɓee kaani wafude nii, kasen duu mballee mo e huunde fuu ko mo hasindini e mum, sabi kanko duu o wallii heewbe, miin e hoore am mido hen. ³ Mido jowta Piriskilla e Akilas, gollidoobe e am golle Iisaa Almasiihu ɓee. ⁴ Sabi ɓe kosii mursude yonkiiji maɓɓe faa ɓe ndannda yonki am. Wanaa miin tan yettata ɓe, deente goondinbe ɓe nganaa Yahuudiyankooɓe ɗee fuu ana njetta ɓe. ⁵ Mido jowta deental goondinbe kawroowal galle maɓɓe ngal fuu. Mido jowta Epaynetus, gido am korsudo oo. Kanko adii goondinde Almasiihu ley leydi Asiya fuu. ⁶ Mido jowta Mariyama tampando on sanne oo. ⁷ Mido jowta Andoronikus e Yuniyas, suudu baabaaɓe am worbe ɓe uddidanoo-mi kasu ɓee. Be nelaaɓe teddinaabe, kasen duu kambe adii kam goondinde Almasiihu.

⁸ Mido jowta Ampiliyatus mo korsinir-mi saabe Joomiraado oo. ⁹ Mido jowta Urbanus, gollidoowo e men golle Almasiihu oo, kaɗum e Estakis gido am korsudo oo. ¹⁰ Mido jowta Apelles mo goondinal mum Almasiihu horaa so tawaa ana laabi oo. Mido jowta galle Aristobil. ¹¹ Mido jowta Herodiyon suudu baabaajo am oo. Mido jowta yimbe galle Narsisi haɓɓiibe e Joomiraado ɓee. ¹² Mido jowta Tirifena e Tirifosa, been yo rewbe gollanoobe Joomiraado. Mido jowta Persis mo korsin-mi, oon yo debbo tampudo sanne e ley gollande Joomiraado. ¹³ Mido jowta Rufus mo Joomiraado suɓii oo, mido jowta inna makko mo nanngir-mi no innam nii, miin duu. ¹⁴ Mido jowta Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermasa e goondinbe Iisaa wondaɓe e maɓɓe

† 15:21 Esaaya 52.15

ḅee. ¹⁵ Midō jowta Filolog e Yuliya, midō jowta Nere e banndum debbo, kaḅum e Olimpaa, midō jowta seniibe wondube e maḅḅe ḅee fuu. ¹⁶ Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli. Deente goondinḅe Almasiihu ḅee fuu ana njowta on.

¹⁷ Sakiraaḅe, midō ndaarda on, ndeento-don e waddooḅe ceeraagu e per-gite saabe salagol mum'en jannde nde keḅu-don ndee, ngodḅee ḅee! ¹⁸ Sabi yimḅe wa'ube non ngollantaa Joomiraado men Almasiihu, ko ḅe ngollanta ḅee, ḅeeḅi maḅḅe ḅii. Haalaaḅi maḅḅe belḅi e manooḅe maḅḅe jaayḅe ḅe majjinirta hakkillaaji yimḅe ḅe yoyaa ḅee. ¹⁹ Kaa onon, kabaaru doḅtaare mon yottike yimḅe fuu. Saabe ḅum midō weltanii on, kaa midō muuyani on laato-don hakkilante'en banngal ko moyyi, laato-don laaḅube banngal ko boni. ²⁰ Laamḅo gaddoowo jam oo waḅan niison Ibiliisa ley teppe mon ḅooyataa. Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon!

²¹ Timote gollidiido am oo ana jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoros suudu baabaḅe am ḅee ana njowta on. ²² Miin, Tertiyus, binndandō Pool oo ḅataaki oo, midō jowta on saabe haḅḅagol meeden e Joomiraado. ²³ Gayus, njaatigi am mo deental goondinḅe ngal hawrata galle mum oo, ana jowta on. Erasta kalfinaado kaalisi ngeenndi ndii oo ana jowta on, kaḅum e Kartus sakiike men oo. [²⁴*]

Jettooḅe

²⁵ Jettooḅe ngoodanii Laamḅo baawḅo hokkude on semmbe oo. O hokkiran on ḅum Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu mo mbaajii-mi oo. Oon Kabaaru Lobbo yo ḅanngugol sirri Laamḅo cuudanoodo gila arannde ²⁶ kaa jooni o ḅannginaama. Dewte annabaḅe anndinii ḅum leḅi ḅii fuu no Laamḅo duumiido oo yamiri nii, faa ḅi ngoondina Laamḅo ḅi doḅtanoo ḅum. ²⁷ Yo teddeengal woodan Laamḅo gooto hakkilante oo faa abada saabe Iisaa Almasiihu. Aamiina!

* **16:24** E ḅereji ḅooyḅi ḅii, yoga ana ḅeyda aaya 24:Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu. Aamiina!

Bataaki Pool arano faade e Korintunkooŋe

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kaŋum e sakiike men Sosteni. Miin Pool, mi noddiraado sago Laamdo faa mi laato nelaado Iisaa Almasiihu. ² Miden njowta deental goondinbe Laamdo gonngal ngalluure Korintu.* Laamdo labbinirii on saabe Iisaa Almasiihu, noddii on faa laato-don yimbe mum, onon e noddooŋe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu do mbaawi wonde fuu. Sabi Iisaa yo Joomiraado maŋbe, yo Joomiraado men. ³ Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamdo banngal Korintunkooŋe

⁴ Mido yetta Laamdo saabe mon wakkati fuu dow moyyere makko nde ndokkire-don Iisaa Almasiihu ndee. ⁵ Saabe makko on kebii arsuku fuu e ley haala e ley anndal fuu. ⁶ Seedaaku amen haala Almasiihu jiiŋii e mon jaati, ⁷ dum wadi so on nakoraaka fay dokkal Laamdo gootal e ley doomugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu faa warta. ⁸ Kanko hokkata on sembe faa do aduna haadi, yalla odon laatoŋe ngalaa jine janne gartol makko, kanko Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Laamdo yo koolniido, kanko noddii on kaŋŋo-don e Biyiiko Iisaa Almasiihu Joomiraado men oo.

Haala poodondiral hakkunde goondinbe

¹⁰ Sakiraaŋe, mido ndaarda on dum doo e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu: nanngondiree, laato-don daande wootere, pati ceerton, laato-don hakkille gooto e anniya gooto. ¹¹ Sakiraaŋe am, mi narrii yimbe suudu Kolowe poodondiral won hakkunde mon. ¹² Ko njidu-mi wiide dee, yogaabe mon ana mbiya ana ngoodani Pool, woŋbe ana mbiya ana ngoodani Apollos,† woŋbe duu ana mbiya ana ngoodani Piyeer, woŋbe kasen duu ana mbiya ana ngoodani Almasiihu. ¹³ Tama Almasiihu yo pecciido? Tama Pool maayani on dow leggal bardugal, naa e innde Pool lootira-don lootogal batisima? ¹⁴ Mi yettirii Laamdo ko mi lootaali fay gooto e mon lootogal batisima koo, so wanaa Kirispus e Gayus. ¹⁵ Non, fay gooto waawaa wiide e innde am lootira-don lootogal batisima. ¹⁶ Ooho, goonga mi batiino kasen duu galle Istifanas. Ko yawti dum, mi anndaa yalla mi batisii goddo. ¹⁷ Sabi Almasiihu nelaali kam mi batisa, ko mo neli kam dee, mi haala Kabaaru Lobbo oo, tawa mi haaliraali dum jeeŋal haala, pati maayde makko dow leggal bardugal ndee laatoŋe meere.

No Almasiihu holliri baawde Laamdo e hakkilantaaku Laamdo

¹⁸ Haala maayde Iisaa dow leggal bardugal yo safiyaaku banngal halko-tooŋe ŋee, kaa banngal men enen hisinteeŋe ŋee, ka baawde Laamdo. ¹⁹ Sabi ana winndii:

«Mi bonnitan hakkilantaaku hakkilante'en ŋee, mi jiiŋan faamu faamuŋe ŋee.»‡

²⁰ Ndennoo, hakkilante won ko woni naa? Dunkee Sariya won ko woni naa? Baawdo haala e oo jamaanu won ko woni naa? Wanaa Laamdo waylitii hakkilantaaku oo aduna wadii dum majjere naa? ²¹ Yimbe aduna oo e hakkilantaaku mum'en fuu annditaali no Laamdo holliri hoore mum e ley hakkilantaaku mum nii. Dum saabii so Laamdo yidi hisinirde goondinbe

* **1:2** Golle Nelaabe 18.1-17 † **1:12** Golle Nelaabe 18.24-28 ‡ **1:19** Esaaya 29.14

dum 6ee waaju amen nannduŋo e safiyaaku oo. ²² Yahuudiyankooŋe ana ndarta kaayde, Yunaninkooŋe ana njidi kaŋum'en hakkilantaaku. ²³ Kaa enen, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal bardugal mbaajoto-den. Banngal Yahuudiyankooŋe dum metti, banngal leŋi goddi dum safiyaaku. ²⁴ Kaa banngal noddaabe 6ee, Yahuudiyankooŋe e leŋi goddi fuu potu, Almasiihu yo baawde Laamdo yo hakkilantaaku Laamdo. ²⁵ Sabi golle Laamdo mo yimbe njogorii yo safiyaaku oo ana 6uri hakkilantaaku neddo, kasen duu ko 6e njogorii yo loore Laamdo koo ana 6uri semmbirantaaku neddo.

²⁶ Yeewee ko'e mon, onon sakiraaŋe 6e Laamdo noddi: banngal yimbe, hakkilante'en keewaa e ley mon, jom'en semmbe keewaa e ley mon, iwbe e leŋi tedduŋi keewaa e ley mon. ²⁷ Kaa Laamdo subike ko aduna jogorii yo safiyaaku koo faa hoyna hakkilante'en 6ee, ko aduna jogorii yo loore koo faa o hoyna ko jogii semmbe koo. ²⁸ O subike ko hoyi, ko yawonii, ko jataaka e aduna oo koo faa o wada ko jataa koo yo meere, ²⁹ yalla 6ii-aadama fuu ana ronka mantaade yeeso Laamdo. ³⁰ Kanko ha66i on e Iisaa Almasiihu faa Iisaa laatanii en hakkilantaaku iwdo e Laamdo, laatanii en fooccitaare e senaare e coottitaari ³¹ faa «mantotoodo fuu mantoroŋo golle Joomiraado» hono no winndorii nii.

2

Haala hakkilantaaku Laamdo

¹ Sakiraaŋe, miin, nde ngarnoo-mi to mon faa mi waajoo on goonga Laamdo tedduŋo oo ndee, mi waajoraaki on haalaaji beldi, mi waajoraaki on hakkilantaaku yimbe. ² Sabi mi fellisiino mi waajataako on fay huunde so wanaa haala Iisaa Almasiihu e tonteede mum e leggal bardugal. ³ Nde ngondunoo-mi e mon ndee, mido lo'i, mido huli, mido siŋna sanne. ⁴ Haala am e waaju am fawanooki e neenal haala jaalotoongal neddo. Ko dum fawinoo e mum dee, baawde de Ruuhu Ceniido hollata dee ⁵ pati goondinal mon fawoo e hakkilantaaku yimbe, fawoo e baawde Laamdo.

⁶ Dum e taweede, miden mbaajoo hakkilantaaku hakkunde niibuŋe e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku oo doo aduna min mbaajotoo naa hakkilantaaku jom'en baawde halkotoŋe e ley oo doo jamaanu – ⁷ hakkilantaaku Laamdo min mbaajotoo. Hakkilantaaku oo yo goonga tedduŋo cuudaado yimbe mo Laamdo fodani en gila aduna tagaaka faa naaten e teddeengal mum. ⁸ Fay gooto e adunankooŋe laamiiŋe 6ee anndaa oo hakkilantaaku, sabi sinndo ebe anndunoo mo, 6e tontataano Joomiraado tedduŋo oo. ⁹ Kaa nii winndorii:

«Ko yitere yiyaali nowru nanaali,
e ko hakkille waddaali abada,

dum jaati woni ko Laamdo moyyinani yidube dum.»*

¹⁰ Kaa enen, Laamdo hollirii en dum Ruuhu Ceniido. Oon Ruuhu ana yiya fuu, fay ko luggidi to Laamdo. ¹¹ Homo waawi anndude neddo faa laaba so wanaa yonki wonki e mum kii? Laamdo duu hono non, fay gooto anndaa mo faa laaba so wanaa Ruuhu gondo e makko oo. ¹² Enen, wanaa adunankaaku ke6-den, Ruuhu iwdo e Laamdo oo ke6-den, yalla eden annda moyyere nde Laamdo wadani en ndee fuu. ¹³ So miden mbaajoo dum, min nawtortaako haalaaji di hakkilantaaku 6i66e aadama waajotoo min dii – haalaaji di Ruuhu oo waajotoo dii min nawtortoo. Hono non min pamminirta hebuŋe Ruuhu 6ee goongaaji Ruuhu dii. ¹⁴ Mo hebaali Ruuhu Laamdo oo waawataa jabbaade kulle oon Ruuhu, sabi de safiyaaku do joomum. O waawataa faamude de, sabi

* 2:9 Esaaya 64.3

Ruuhu oo tan waawi hollude no kulle dee carirtee. ¹⁵ Neddo ke6udo Ruuhu oo, ana waawi sarde fuu, kaa fay gooto waawaa sarde dum. ¹⁶ Sabi nii Binndi ddi mbiiri:

«Homo anndi anniya Joomiraado oo?

Homo waawi waajaade dum?»†

Kaa enen, anniya Almasiihu oo njogi-den.

3

Haala gollanoobe Laamdo

¹ Miin noo, sakiraabe, mi waawaa haalirande on hono no on he6u6e Ruuhu Ceniido nii. No kaaliran-mi on dee, hono no on adunankoo6e nii, hono no on cukaloy keccoy e ley goondinal Almasiihu ngal nii. ² Biraadam ndokkumi on, wanaa jaamdu tekkundu, sabi on mbaawanaano ndu. Fay jooni duu, on mbaawanaa ndu, ³ sabi adunankaaku tan nguurdu-don tafon. Ko haasidaaku e poodondiral woni hakkunde mon koo, wanaa dum ana holla e oo doo aduna njeya-don? Wanaa edum holla nguurndam bii-aadama nguurdon naa? ⁴ So gooto e mon wii Pool woodani, goddo kasen wii Apollos woodani, wanaa dum ana holla miilooji oo doo aduna njokku-don?

⁵ Ko Apollos woni? Ko Pool woni? Min gollanoobe Laamdo tan, gooto fuu ko Joomiraado hokki dum. E juude amen ngoondin-don. ⁶ Miin, mi tutii, Apollos yarnii, kaa Laamdo woni mawninoowo. ⁷ Hono non, tutudo oo e jarnudo oo fuu nganaa hen fay huunde, Laamdo mawninoowo oo tan woni fuu. ⁸ Tutudo oo e jarnudo oo fuu potu, homo e ma66e fuu barjete ko waarata e tampere mum. ⁹ Sabi minen min gollidoo6e e Laamdo, onon on ngesa Laamdo, on maadi Laamdo.

¹⁰ Kammari moyyere nde Laamdo wadani kam ndee, mi asii gasol no mahoowo hakkilante wadata nii, mi wadii mahol aranol. Jooni goddo ana maha e maggol. Kaa gooto fuu wada hakkille e no mahirta nii. ¹¹ Sabi fay gooto waawaa wadude mahol gonngol so wanaa aranol ngol, kanngol woni Iisaa Almasiihu. ¹² Neddo ana jiba e maadi aranndeeri ndii kanje naa cardi naa kaaye dime naa ledde naa hudo naa gawye. ¹³ Nannde gartol Almasiihu, neddo fuu sariya bannginan fayda golle mum, sabi nden, neddo fuu yiite bannginan golle mum, holla gooto fuu fayda golle mum. ¹⁴ Mo golle mum heddii daraade dow mahol aranol ngol, he6an mbarjaari. ¹⁵ Kaa mo yiite ngee jaami golle mum, waasii mbarjaari mum, kaa ka6um hisinte, ana wa'i no cob6itiido e yiite nii.

¹⁶ Tama on anndaa on suudu Laamdo, kasen Ruuhu Laamdo oo ana e mon? ¹⁷ Ndennoo, neddo fuu kalkudo suudu Laamdo nduu, Laamdo halkan dum. Sabi suudu Laamdo nduu yo seniindu, kasen duu onon ngoni suudu nduu.

¹⁸ Pati fay gooto jaayra hoore mum. Miildo e mon yo hakkilante e oo aduna fuu yo laato safi, yalla ana laato hakkilante jaati. ¹⁹ Sabi hakkilantaaku e oo aduna yo safiyaaku yeeso Laamdo. Sabi ana winndii: «Laamdo nanngiran hakkilante'en 6ee hiila mum'en.»* ²⁰ Ana winndii kasen: «Joomiraado ana anndi miilooji hakkilante'en 6ee, omo anndi di meere.»† ²¹ Ndennoo, pati fay gooto mantaroo yim6e, sabi onon njey fuu: ²² Pool e Apollos e Piyeer, ka6um e aduna oo, nguurndam e maayde, hannde e janngo, fuu onon njey. ²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu duu, Laamdo jey dum.

4

Haala golle nelaarabe Almasiihu e tampereji mum'en

† 2:16 Esaaya 40.13 * 3:19 Ayyuuba 5.13 † 3:20 Jabuura 94.11

¹ Ndennoo, njogoree min min gollanooŋe Almasiihu, njogoree min min halfinaaŋe goongaaji Laamdo tedduŋi cuudaadi dii. ² Kalfinaado, hoolaare tan ndaardaa. ³ Jooni, banngal am, so on pelii kam naa so mi darnaama e sarirde biibe aadama wiyooŋe mi wanaa koolniido, walanaa kam baasi. Mi felataa hoore am duu jaati. ⁴ So goonga nii, fay so mi walaa ko mi felda hoore am, dum wadataa kam mi poocciido. Joomiraado woni caroowo kam. ⁵ Saabe dum, pati pelee fay gooto fade wakkati oo yottaade, fade Joomiraado oo warde. Kanko yaltinta ko suufinoo e nimre, kanko bannginta ko woni e berde yimbe. Nannde nden, gooto fuu heban e Laamdo jettooje de foti hebude.

⁶ Sakiraaŋe, haalaaji dii fuu mi fawii dum dow amen miin e Apollos kammari moodon, yalla miden laatanoo on misaalu, paamon pati njawton ko winndii koo, tawa on mawninkinaaki e jabande oodoo e salanaade ootoo. ⁷ Ndennoo homo burnu maa wobbe bee? Kodum njogi-daa ko a hokkaaka? Ko njogi-daa fuu a dokkaado, ko wadi so ada mantaroo dum hono dum wanaa dokke Laamdo?

⁸ Woy on kaarii, woy on kebii arsuku, woy on laamiima, minen min laamaaki! Haya miden njidi laamo-don jaati, yalla miden mbaawa laamodaade e mon minen duu! ⁹ Sabi ana nanndani kam, minen nelaabe bee, Laamdo heedini min caggal no saraabe wareteeŋe nii. Sabi min laatike fijirteeŋe yeeso aduna oo fuu: yeeso malaa'ika'en e yimbe fuu. ¹⁰ Min majjuŋe saabe Almasiihu, onon on hakkilante'en e haabagol mon e Almasiihu. Min lo'uŋe, onon on jom'en semmbe. Min hoynaabe, onon on teddinaabe. ¹¹ Fay wakkati mo ngon-den e mum jooni oo, min ceeraali e yolbere e domka e kolndam e fiyeede, kapum e yiilaaru, ¹² miden tiinnitoo wuurdude semmbe terde amen. So min njennaama, min nduwoto. So min torraama, min mujan. ¹³ So min jo'aama, min mbaaltinan hakkillaaji joomum'en. Faa jooni miden njogora no mbuuwdi nii ley aduna oo, hono tuundi ndi yimbe fuu mbedotoo.

¹⁴ Mi winndiraali dum faa mi hersina on, ko mbinndir-mi dum dee, faa mi jannginira on no sukaaŋe am horsuŋe nii. ¹⁵ Fay so taweede e ley haabagol mon e Almasiihu odon njogii dowooŋe ujunaaji ujunaaji, on keewaa baabiraaŋe kaa. Sabi e haabagol mon e Almasiihu, miin laatii baaba mon nde mbaajii-mi on Kabaaru Lobbo oo ndee. ¹⁶ Dum wadi so mido ndaarda on pembon kam. ¹⁷ Dum wadi duu so nel-mi e mon Timote biyam korsudo koolniido e ley haabagol mum e Joomiraado. O miccintinan on laawi di njokku-mi saabe Almasiihu e no mbaajortoo-mi diin laawi nii nokku fuu e ley deente goondinbe dee fuu. ¹⁸ Won e mon mawninkiniibe dow jikkude mi warataa to mon. ¹⁹ Kaa booyataa mi waran to mon so Joomiraado jabii. Nden mi humpitoto ko wanaa haala mawninkiniibe bee tan, mi humpitoto baawde mum'en duu. ²⁰ Sabi Laamu Laamdo wanaa haala tan, yo baawde. ²¹ Hono njid-don mi warda e mon? Sawru naa jilli e newaare?

5

Haala ko yaannii hakkunde goondinbe

¹ Haya, ko sobi nanaama wadii hakkunde mon. Hono ndee somnde wadaali fay hakkunde heferbe: gooto e mon ana wondi e jom suudu baam mum! ² Kasen duu odon mantaroo dum! Ko kaanno-don wadude dee, metteede dum, yalla odon itta gadudo oo golle bondo e hakkunde mon.

³ Miin, mido woddorii on banngal terde, kaa mido battorii on e hakkille. Gila jooni hono no mi tawaado ton nii, mi sarii gadudo golle oo. ⁴ So on kawritii e dow innde Joomiraado men Iisaa, hakkille am ana tawdee e mon, baawde

Joomiraado men Iisaa duu ana e men, ⁵ yo oon neddo wade e juude Ibiliisa, terde mum kalkee, yalla yonki mum ana hisinee jannde gartol Joomiraado.

⁶ So goonga dee, on ngalaa ko mantoro-don fey! Tama on anndaa yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njii6aandi fuu? ⁷ La66inee ko'e mon, iton yuufinirdi kiinndi ndii hakkunde mon, yalla odon laatoo conndi farani njii6aandi keyri ndi walaa yuufinirdi. Non ngorru-don jaati, sabi layyaari men iidi Paska ndii hirsama, dum woni Almasiihu. ⁸ Ndennoo, teddiniren iidi oo ko wanaa luutti e bone hono no yuufinirdi kiinndi naa yuufinirdi cobundi naa mbonndi. Teddiniren mo buuru mo walaa yuufinirdi, buuru laabal kajum e goonga.

⁹ E 6ataaki mo mbinndunoo-mi e mon oo, mi wii on e ley makko pati nawtondiron e sobu6e. ¹⁰ Nde mbiinoo-mi non ndee, mi faandoraakino sobu6e won6e e oo doo aduna 6ee fuu, naa haasidi'en fuu naa wuy6e fuu naa rewo6e tooruuji fuu. So non fii worri, waajibi njalton aduna oo. ¹¹ Ko njidunoo-mi wiide on, pati nawtondiron e innditortodo sakiike tawee yo cobudo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa jo'ooowo yim6e naa jaroowo doro naa gujjo. Baado hono non, pati naamdon e mum duu. ¹²⁻¹³ Sabi 6e ngalaa e ley deental goondin6e Laamdo ngal 6ee, wanaa miin sarata 6e, Laamdo sarata 6e. Kaa won6e ley deental goondin6e Laamdo ngal 6ee, onon carata dum'en. Sabi nii winndorii: «Ittee neddo bondo oo e ley mon.»*

6

Haala gullondiral hakkunde sakiraa6e goondin6e

¹ So luurral wadii hakkunde mon, hono joomum'en cuusirta wullitaade oonii6e 6ee njoppa fooccitii6e 6ee? ² Tama on anndaa fooccitii6e 6ee caroyta aduna oo? Ndennoo, so onon fooccitii6e 6ee caroyta aduna oo, hono ndonkirton sarde kulle pamare dee? ³ Tama on anndaa enen caroyta malaa'ika'en 6ee? Sako kulle dam doo nguurndam! ⁴ Ndennoo, so luurral wadii hakkunde mon banngal kulle aduna, ko saabii so odon ngullitoyoo 6e deental goondin6e ngal jataaki 6ee? ⁵ Faa njaago-don mbiiru-mi non. Tama on ngalaa fay hakkilante gooto baawdo sarde sakiraa6e luurru6e? ⁶ Ee, goondindo wullanoo goondindo banndum, tawa to 6e ngoondinaali!

⁷ Haya, ko cardaton e mum hakkunde mon koo duu yo ayiibe bondo jaati. Ko saabii so on cubaaki mujude toonange? Ko saabii so on cubaaki mujude boleede? ⁸ Kaa onon toonata, onon bolata fay sakiraa6e mon.

⁹ Tama on anndaa oonii6e naatataa e Laamu Laamdo oo? Pati njaayree ko'e mon: sobu6e e rewo6e tooruuji e jeeno6e e luudunkoo6e ¹⁰ e wuy6e e haasidi'en e yaroo6e doro e jo'oo6e yim6e e yano6e, fay gooto e 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ¹¹ Yoga mon laatinoke hono non, kaa jooni on lootaama on laa6ii, on nanngiraama fooccitii6e saabe innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, kajum e Ruuhu Laamdo men oo.

No goondin6e kaaniri teddinirde Laamdo terde mum'en

¹² Odon mbiya: «Huunde fuu ana daganii kam.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga «huunde fuu ana daganii kam», kaa mido salii huunde fuu mara kam. ¹³ Odon mbiya: «Naamdu jey reedu, reedu jey naamdu.» Ooho, kaa Laamdo halkan di didi fuu. Terde 6ii-aadama tagiraaka kammari ko sobi, ko de tagiraa dee, faa de ndewa Joomiraado, Joomiraado duu hayba de. ¹⁴ Laamdo immintindo Joomiraado men iwde e maayde oo, immintiniran en enen duu e baawde mum. ¹⁵ Tama on anndaa terde mon ngonni caldi

* **5:12-13** Fillitagol Tawreeta 13.6; 17.7

Almasiihu? Ndennoo, ana dagoo mi 6ama caldi Almasiihu dii mi wada dum caldi debbo coottoowo hoore mum? Abada! ¹⁶ Tama on anndaa piilondirdo e debbo coottoowo hoore mum fuu, laatodike e mum terde goote? Sabi ana winndii: «Be didon fuu 6e laatoto neddo gooto.»* ¹⁷ Kaa ka6bondirdo e Joomiraado laatodike e mum ruuhu gooto. ¹⁸ Ndogee ko sobi! Luuttal fuu ngal neddo luutti, takkataako e terde mum. Kaa cobindo hoore mum toonii terde mum. ¹⁹ Tama on anndaa terde mon dee ngoni suudu Ruuhu Ceniido gondo e mon mo Laamdo hokki on oo? Wanaa onon njei ko'e mon, ²⁰ sabi Laamdo soottitorii on coggu tiidudo. Ndennoo, teddiniree Laamdo terde mon dee.

7

Haala dewgal

¹ Jooni kaa mido yidi jaabaade lamndi di mbinndan-don kam dii. Goonga, ana moyyi e gorko waasude 6amde debbo. ² Kaa pati fijirde wada, gorko fuu yo tawre debbo, debbo duu tawree gorko. ³ Yo gorko hokku genndum hakke mum, debbo duu hokka gorum hakke mum. ⁴ Debbo jeyaa terde mum, gorum jey de. Gorko duu hono non, jeyaa terde mum, genndum oo jey de. ⁵ Pati fay gooto e mon salanoo goddo so wanaa tawee e dow kawral mon wakkati keertaado faa ke6on no jaagoro-don Laamdo. Kaa caggal dum, keddo-don wuurdude no haaniri nii pati mbaason nantaade so Ibiliisa seytoo on. ⁶ Ko kaalan-mi on doo koo, wanaa ko tilsii, mi kolludo on laawol lobbol nii. ⁷ Miin, mido yidi yim6e fuu laatoo hono am, kaa gooto fuu no Laamdo hokkiri dum: yoga hokkiraa nii enne, yoga hokkiraa nii too.

⁸ Faade e 6e 6amaali e 6e 6amaaka, ka6um e rew6e 6e wor6e mum'en maayi, mido wiya worrude no am nii 6uri moyyude e mum'en. ⁹ Kaa so tawii 6e mbaawaa nantaade, 6e ndewla, sabi dum 6uri joodoraade nii tan ana maaya muuyo.

¹⁰ Won6e e dewle 6ee, mido yamira dum'en ndee yamiroore nde iwaali e am, iwnde e Joomiraado: debbo haanaa seerde gorum. ¹¹ So taweede mo seerii oon yo heddoro non, naa duu o warta e mum. Gorko duu haanaa seerde genndum.

¹² Kaa wo66e 6ee, miin e hoore am haalanta dum'en, wanaa Joomiraado: so goondindo iisaa ana jogii debbo mo goondinaali tawee debbo oo ana yarii wondude e makko, pati o seera dum. ¹³ Naa so debbo goondindo ana dewlaa gorko mo goondinaali tawee gorko oo yarii wondude e makko, pati o seera dum. ¹⁴ Sabi gorko mo goondinaali oo ana la66iniree genndum, kasen duu debbo mo goondinaali oo ana la66iniree gorum. So wanaa dum, 6i66e mon laatoto 6e anndaa Laamdo, tawee nee 6e seniibe. ¹⁵ Kaa mo goondinaali, so yidii seerde goondindo oo, yo seer. Goondindo oo kaa, so debbo so gorko, tilsinaaka e dewgal ngal, sabi Laamdo noddii en faa nguuren e jam. ¹⁶ Debbo goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gora? Gorko goondindo, hono anndirtaa ada waawi hisinde gennda?

No gooto fuu haani worrude no Joomiraado feccirani dum nii

¹⁷ Dum nee, yo gooto fuu wuardu no Joomiraado feccirani dum nii, no worrunoo nde Laamdo noddii dum ndee. Dum njamir-mi deente goondin6e dee fuu. ¹⁸ Tawaado yo taadiido nde Laamdo noddii dum ndee, pati tewta bonnitidde ko taadaa koo. Noddaado so tawi taadaaki, pati taado. ¹⁹ Taadaade e waasude taadaade fuu walaa ko nafata, ko nafata dee, jokkude jamirooje Laamdo. ²⁰ Yo gooto fuu heddoro no worrunoo wakkati nde Laamdo noddii

* 6:16 Puddoo6e 2.24

dum ndee. ²¹ Nde noddete-daa ndee, so tawii a diimaajo, pati dum laatane sugulla. Kaa so a hebii laawol no ndimdiraa, rimdu. ²² Sabi maccudo mo Joomiraado noddii, laatike coottitaado Joomiraado. Dimo noddadao duu, laatike diimaajo Almasiihu. ²³ On coottitoraama coggu tiidudo, ndennoo pati laatee maccube yimbe. ²⁴ Sakiraa6e, gooto fuu no worrunoo nde noddete ndee, yo heddero non yeeso Laamdo.

Haala dewlude e waasude dewlude

²⁵ Banngal yimbe 6e ndewlaali 6ee, mi walanaa 6e yamiroore iwnde to Joomiraado, kaa mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraado wadi koolniido oo: ²⁶ saabe torraaji jooni dii, mido miila neddo hedderoo no worri nii buri moyyude e mum. ²⁷ So dewgal won hakkunde maa e debbo, pati tewtaa tayude ngal. So dewgal walaa hakkunde maa e debbo, pati tewtaa debbo. ²⁸ Kaa so a bamii duu, a luuttaali. Mboomri duu so bamaama, luuttaali. Kaa naatube e dewle 6ee billoto e nguurdam mum'en, mi yidanaa on dum. ²⁹ Sakiraa6e, ko kaalunoo-mi koo annii: wakkati oo badike. Jooni, yo 6am6e 6ee mba'u no bamaali nii, ³⁰ woyoo6e mba'a no mboyaali nii, weltiibe mba'a no mbeltaaki nii, soodo6e mba'a no njogaaki nii, ³¹ he6oo6e e oo doo aduna mba'a no meedaali hebude e makko nii. Sabi oo doo aduna no wa'i nii, annii yawta.

³² Ko njidu-mi dee, ceerton e sugulla. Mo dewlaali, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, ko welata Joomiraado tewtata. ³³ Kaa dewludo, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata genndum tewtata, ³⁴ joomum fecciima. Hono non, mo bamaaka, kajum e mboomri, hakkille mum to kulle Joomiraado yahata, yalla terde mum e yonki mum fuu ana cenoo. Kaa bamaado, hakkille mum to kulle aduna yahata, ko welata gorum tewtata. ³⁵ Faa nafa on mbiiru-mi non, wanaa faa tonnga on. Mido yidi nguurdon no kaan-don wuurdude nii, ka66o-don e Joomiraado, tawa hakkillaaji mon peccaaki.

³⁶ So muuyo mawnii e neddo sanne faa huli pati ronka nantaade e cabbaado mum, miila dewgal ngal ana haani timmineede, yo ngal timmine no joomum yidiri nii, luuttaali. ³⁷ Kaa so gorko fellisii e bernde mum fuu tawa tilsinaaka, faa bami anniya huurtintaa cabbaado mum, so ana waawi nantaade, wadii ko moyyi. ³⁸ E ley dum, kuurtindo cabbaado mum wadii ko moyyi, kaa mo huurtinaali cabbaado mum buri wadude ko moyyi.

³⁹ Debbo bamaado yo ka66aado so nii gorum ana heddi wuurde. Kaa so goriiko oo yawtii, mo o yidi fuu ana waawi 6amde mo, yo tawe e laawol Joomiraado ngol tan. ⁴⁰ Dum nee, so o heddiima e ngoortaalaaku o burata welde hoore. Dum woni miilo am, kasen duu mido miila miin duu, mi hebii Ruuhu Laamdo.

8

Haala tew cakkanaado tooruuji

¹ Jooni mido jaaboo lamndal mon banngal tew cakkanaado tooruuji dii. Eden tayori «en fuu eden njogii anndal». «Anndal» nee waddan mawninkinaare, jilli ngoni ko nabata deental goondinbe ngal yeeso. ² Neddo fuu miiludo ana anndi huunde, anndaa tafon no haani anndirde. ³ Kaa neddo fuu jiddo Laamdo, Laamdo ana anndi dum.

⁴ Ndennoo e banngal jaamugol tew cakkanaado tooruuji, eden anndi «so goonga, ley aduna, tooru wanaa fay huunde», «Laamdo walaa so wanaa gooto oo». ⁵ Sabi fay so ko yimbe mbiyata rewete6e koo ana ngoodi dow kammu e dow leydi – so goonga, wiyete6e «rewete6e» e «joomiraabe» keewii – ⁶ enen,

banngal men, Laamdo gooto tan woodi, Baabiraado tagudo huunde fuu mo nguuran-den oo. Kasen Joomiraado gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii oo, mo kebir-den nguurndam oo.

⁷ Kaa wanaa yimbe fuu paami dum tafon. Yogaabe woownoo6e rewde tooruuji, faa hannde e6e jaama tew cakkanaado tooruuji e miilde tew oo tooruuji jaati nje y dum. Dum wadata so e6e miila 6e co6an, tawi 6e mbaawaa seenndude goonga e pene. ⁸ Tayoral, jaamdu battintaa en Laamdo. So en jaamii, nafataa en fay huunde, so en jaamaali, bonnantaa en fay huunde. ⁹ Goonga, on ndokkaama laawol faa mbaawon jaamde huunde fuu. Kaa ndeentee pati ngol laawol li6a 6e jii6aali e ley goondinal 6ee. ¹⁰ Sabi aan anndudo goonga oo, so lo'udo yii ma ada jaama ley suudu tooru, hakkille mum hokkataa dum jaamde tew cakkanaado tooruuji kaum duu naa? ¹¹ Hono non, oon sakiike men lo'udo mo Almasiihu maayani oo, halkortoo saabe anndal maa ngal. ¹² So on toojirii non sakiraa6e 6e jii6aali e ley goondinal 6ee, so on njii6ii hakkillaaji ma66e, on luuttii Almasiihu. ¹³ Dum nee, so tawii jaamdu ana li6a sakiike am, mi jaamataa kasen tew abada, pati mi li6a sakiike am.

9

Haala ko nelaado foti wadaneede

¹ Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nelaado naa? Mi yiyaali Joomiraado men Iisaa naa? Goondinal mon, wanaa e ley golle mo ngollan-mi Joomiraado oo iwi naa? ² Fay so banngal yogaabe mi wanaa nelaado, banngal mon onon mi nelaado, sabi ko ngoondin-don Iisaa koo ana holla Joomiraado neli kam jaati.

³ Anni ko mbiyan-mi feloo6e kam 6ee: ⁴ min kaandaa e hebude jaamdu e yardu e ley golle amen naa? ⁵ Min kaandaa e na6orde rew6e amen no nelaabe wob6e 6ee nii naa? No mijiraa6e Joomiraado 6ee nii, kaum e Piyeer? ⁶ Naa miin e Barnabas tan ngoni haan6e gollude faa ke6a no nguurda? ⁷ Homo e mon yii sordaasi joboowo hoore mum? Homo woni demoowo mo jaamataa ko hetti e ngesa mum? Homo woni duroowo mo yarataa kosam sewre mum?

⁸ Ko kaalan-mi koo, e dow miilooji yimbe tan fawii naa? Sariya oo yamiraali dum naa? ⁹ Sabi nii winndiraa e Sariya Muusaa: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude gawri.»* Ga'i alooji dii tan ngoni ko Laamdo wattani hakkille naa? ¹⁰ Tama wanaa saabe men o haalirta? Goonga, enen mbinndanaa ngol konngol, sabi demoowo e tappoowo fuu ana ngollira jikke hebude ngedu mum'en. ¹¹ Min aawii e mon kulle ruuhunkooje. So min kettii e mon kulle adunankooje, yalla miden kaawanee dum naa? ¹² So wob6e ana kaandi e hebude jaamdu e junngo mon, wanaa minen 6uri haandude hen?

Kaa minen, min njokkaali ngol laawol. Miden muja huunde fuu pati min kada Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo yaade yeeso. ¹³ Tama on anndaa golloo6e e ley Suudu Dewal Mawndu 6ee ana nguuri e kulle de yimbe ndokkata Suudu nduu dee? Tama on anndaa halfinaa6e golle ittirde sadaka 6ee ana ke6a ngedu mum'en e mayre? ¹⁴ Hono non, Joomiraado yamirii waajotoo6e Kabaaru Lobbo 6ee nguura e Kabaaru Lobbo oo.

¹⁵ Kaa miin, mi jokkaali hen fay laawol gootol, kasen duu mi winndiraali dum faa mi he6a huunde. Maayde 6urani kam jaagaade huunde. Sabi dum woni ko mantortoo-mi, mi jabataa fay gooto itta kam e majjum duu. ¹⁶ Sabi waajaade Kabaaru Lobbo oo manataa kam, dum tilsudum kam. Bone woodanii kam so mi waajaaki Kabaaru Lobbo oo! ¹⁷ Sinndo mi golliriino oo

* 9:9 Fillitagol Tawreeta 25.4

golle saabe mido fellisinnoo dum miin e hoore am, nden kaa mi heŋanno njoŋdi. Kaa laatike tilsere ngolliran-moo-mi, mo golle mo kalfinaa-mi. ¹⁸ Ndennoo kodum woni njoŋdi am? Njoŋdi am, dum woni seyo am ko mbaajotoo-mi Kabaaru Lobbo meere meere koo, tawti e ko mi lamndataako ko waajotooŋe Kabaaru Lobbo oo ŋee poti heŋude.

¹⁹ Mi walaa e margal fay gooto, kaa mi wadii hoore am maccudo yimŋe fuu, yalla mido heŋa ko ŋuri heewde e maŋŋe. ²⁰ E ley Yahuudiyankooŋe, mi wadii hoore am Yahuudiyanke, yalla mido heŋa ŋe. E ley jokkuŋe Sariya Muusaa, mi wadii hoore am jokkudo Sariya Muusaa, yalla mido heŋa ŋe, fay so wanaa waajibi mi jokka Sariya oo. ²¹ E ley ŋe ngalaa e Sariya Muusaa ŋee, mi wadii hoore am mo walaa e Sariya oo, yalla mido heŋa ŋe, fay so miin e hoore am, mi waasaali taweede e sariya Laamdo oo, sabi ley sariya Almasiihu ngon-mi. ²² E ley lo'uŋe, mi wadii hoore am mi lo'udo, yalla mido heŋa ŋe. Walaa fuu no mi wadaali hoore am kammari yimŋe fuu, yalla ana daŋa ŋe kisin-mi. ²³ Ko ngadan-mi fuu, mi wadiran dum kammari Kabaaru Lobbo oo yalla mido heŋa hen ngedu.

²⁴ Tama on anndaa dadondirteeŋe ŋee fuu yo dogooŋe, kaa gooto tan heŋata deesewal? Ndennoo, ndogiree heŋude ngal. ²⁵ Lanndinantooŋe ndaggu fuu, mbiiran terde mum'en biirugol cattungol. Ko ŋe ngadirta dum dee, faa ŋe keŋa deesewal ngal duumataako. Enen nee, faa keŋen deesewal duumotoongal. ²⁶ Saabe majjum mi dogiraali meere, mi wa'aali no kaŋoowo e henndu nii. ²⁷ Kaa mido biira terde am no naawiri mido jaalii de, yalla miin baajotoodo woŋŋe Kabaaru Lobbo oo, pati mi waasa yarraneede.

10

Haala waasude rewde tooruuji

¹ Sakiraaŋe, mido yidi paamon faa gasa ko hewtii maamiraaŋe men jaamaanu Muusaa koo. Be fuu ŋe ngonniino e ley luurde ndee, ŋe fuu duu ŋe lummbiino geeci oo. ² E ley haŋbagol maŋŋe e Muusaa ŋe fuu ŋe keŋii lootogal batisima e ley luurde ndee, kaŋum e ley geeci oo. ³ Kasen duu ŋe fuu ŋe jaamdii jaamdu wooturu ruuhunkooru, ⁴ ŋe fuu ŋe njardii njaram ngootam ruuhunkoojam, sabi eŋe njarannoo dam e haayre ruuhunkoore jokkunoonde e maŋŋe ndee. Nden haayre woni Almasiihu. ⁵ Kaa ko ŋuri heewde e maŋŋe, Laamdo welaaka dum'en. Dum saabii so ŋe kalkii ley ladde jeereende ndee.

⁶ Dum fuu edum holla en pati njokken gidaade yonki bonde no maŋŋe nii. ⁷ Pati laatee rewoŋe tooruuji no yoga maŋŋe nii, hono no winndorii nii: «Yimŋe ŋee njoodiima ana jaama ana njara, kasen immii ana mboma.»* ⁸ Pati naaten e fijirde no yogaaŋe e maŋŋe naatiri e fijirde nii. Dum saabii so ujunaaji noogay e taton neddo maayi jaannde wootere. ⁹ Pati itten koro Almasiihu no yoga maŋŋe nii. Dum saabii so bolle kalki dum'en. ¹⁰ Pati ŋermitee no yoga maŋŋe nii. Dum saabii so malaa'ika baroowo oo halki ŋe. ¹¹ Dum fuu wadii yalla ana laatanoo en misaalu, dum winndiraama faa dum waajoo en, enen wonŋe e cakite jamaanu ŋee. ¹² Dum nee, miiloowo ana darii fuu, wada hakkille pati boŋŋoo e leydi. ¹³ Walaa torra ittoowa koro heŋuka on ka heŋaali ŋiŋŋe aadama. Laamdo yo koolniido, o dalataa torra koroowa ŋurka on semmbe fawee e mon. Torra fuu koroowa on, o hokkan on no mbaawron muŋude dum, o hokkan on laawol no njaltiron e mum.

* 10:7 Pergu 32.6

14 Saabe dum, sakiraaŋe am horsuŋe, ngodŋe dewal tooruuji. 15 Midŋo haalirana on hono no on hakkilante'en nii, caree onon e ko'e mon ko mbii-mi koo. 16 Horde hiraande seniinde nde njettaten Laamŋo kammari mum ndee, so en njarii nde, tama en ndeentaali e yiyam Almasiihu ŋam? Buuru mo tayaten oo, so en jaamii mo, tama en ndeentaali e terde Almasiihu dee? 17 Tawi buuru oo yo gooto, enen duu, enen e heewde fuu, en terde goote, sabi eden njogii ngedu e oon buuru gooto. 18 Taykee lejŋol Israa'iila ngol: tama yimbe maŋbe jaamoobe sadakaaji bee ndeentaali e Laamŋo gadanaado ittirde sadaka ndee oo? 19 Midŋo yidi wiide tew cakkanaado tooruuji won ko woni naa? Naa tooru e hoore mum won ko woni? 20 Walaa! Ko njidu-mi wiide dee, ko heeferbe bee cakkotoo koo, sakkete seydaani'en, wanaa Laamŋo. Mi yidaa ndeenton e seydaani'en. 21 On mbaawaa yarde e horde Joomiraado ndee njaron kasen e horde seydaani'en, on mbaawaa jaamde e la'al Joomiraado ngal jaamon kasen e la'al seydaani'en bee. 22 Naa iirtude tikkere Joomiraado njid-den? Naa en miili eden ŋuri mo semmbe?

Haala ngadiree huunde fuu faa Laamŋo teddinee

23 Mbii-don: «Huunde fuu ana dagii.» Ooho, kaa wanaa fuu nafata. So goonga, «huunde fuu ana dagii», kaa wanaa fuu naŋata deental goondinŋe ngal yeeso. 24 Pati fay gooto laatoo hammadi haaje mum tan, ndarta nafaa woŋbe bee duu. 25 Tew cootteteedo luumo fuu, oŋon mbaawi jaamirde dum hakkillaaji di njataa on tawa on lamndaaki yalla dum tew cakkanaado tooruuji naa wanaa. 26 Sabi «leydi e ko woni e mum fuu Joomiraado woodani.»† 27 So neddo mo goondinaali noddii on, on njabii nootaade, jaamon ko ndokkedon fuu, tawa hakkillaaji mon njataa on. 28 Kaa so won biido on: «Dum ko sakkanaa tooruuji», nden, pati jaamee dum saabe biido non oo e saabe hakkille mum njooŋo dum. 29 Wanaa ko wartata e hakkillaaji mon onon kaalan-mi doo, ko wartata e hakkille biido non oo kaalan-mi.

Kaa fotaa ko hakkille neddo goddo sara ndimaaku am. 30 So midŋo yetta Laamŋo e dow ko jaaman-mi, ko wadi so midŋo bonkee e nduun jaamdu ndu njettu-mi Laamŋo kammari mum?

31 Ndennoo, so on jaaman, so on njaran naa ko ngadaton fuu, ngadiree dum faa Laamŋo teddinee. 32 Pati laatanee fay gooto fergitere, wanaa Yahuudiyankooŋe wanaa ŋe nganaa Yahuudiyankooŋe wanaa deental goondinŋe Laamŋo ngal. 33 Ngolliree no am nii, sabi midŋo tewta ko welata yimbe fuu e dow huunde fuu, tawee mi tewtaali nafaa am miin tan, ko nafata heewbe tewtan-mi, yalla ebe kisinee.

11

1 Nemmbee kam no nemmbiran-mi Almasiihu nii.

Haala banngal soomugol hoore

2 Midŋo yetta on ko micciti-don kam e huunde fuu koo, e ko njokku-don waajuuji di mbaajii-mi on dii koo. 3 Kaa noo, midŋo yidi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko woni hooreejo debbo, kasen duu Laamŋo woni hooreejo Almasiihu. 4 Ndennoo, gorko fuu kippiido kufina so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamŋo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo. 5 Kaa debbo fuu mo soomaaki so ana duwoo naa so ana haalta konngol ngol Laamŋo loowi e mum ngol, hoynii hooreejo mum oo, sabi omo wa'i hono no o labiido nii. 6 Sabi so debbo soomaali hoore mum, yo mesu sukundu mum. Kaa so nii mesude hoore mum naa laŋude nde ana yaannoo debbo, yo soomu hoore mum. 7 Gorko noo haanaa hippaade kufina,

† 10:26 Jabuura 24.1

sabi yo mbaadi Laamdo, kaɗum e darja mum. Kaa debbo yo darja gorko. ⁸Sabi wanaa gorko ittaa e debbo, debbo ittaa e gorko. ⁹Wanaa gorko taganaa debbo, debbo taganaa gorko. ¹⁰Saabe dum ana wajibii e debbo soomude e hoore mum taagumansa baawde saabe malaa'ika'en. ¹¹Kaa dum e taweede, e ley haɓɓagol men e Joomiraado, debbo ana haɓɓii e gorko, gorko duu ana haɓɓii e debbo. ¹²Sabi no debbo ittiraa e gorko nii, hono non debbo duu rimirta gorko. Kaa dum fuu, to Laamdo dum iwi. ¹³Caree onon e ko'e mon: yalla ana nardi e debbo rewa Laamdo tawa soomaaki? ¹⁴Wanaa neesu oo e hoore mum ana anndina on sukundu juutundu ana yaaginii e gorko, ¹⁵kaa e debbo, yo darja? Sabi o hokkiraama sukundu juutundu yalla ana sudda hoore ndee. ¹⁶Muuydo yeddude dum fuu yo anndu en ngalaa oon aada, wanaa minen, wanaa deente goondinbe Laamdo dee.

Haala hiraande seniinde

¹⁷Won ko njidu-mi yamirde on kasen, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa yettude on, sabi kawrite mon dee nabataa on yeeso, to boni de nabata on. ¹⁸Ko adii fuu, mi nanii so on kawritii, luurral ana hakkunde mon, kasen duu won ko ngoondin-mi hen. ¹⁹Ana tilsi pelle-pelle ngada hakkunde mon, yalla hoolniibe jaati wonbe e ley mon bee ana annditee. ²⁰So on kawritii e nokku gooto, wanaa hiraande Joomiraado ndee jaamaton. ²¹Sabi gooto gooto mon fuu hejoto jaamde hiraande mum faa bee doo njolba, bee too cigira. ²²Tama on ngalaa cuudi do kaan-don jaamde e yarde? Naa on yawbe deental goondinbe Laamdo ngal? Naa odon njidi hoynude be ngalaa ko njogii bee? Ko mbiyan-mi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e dum.

²³Sabi miin, e Joomiraado kebu-mi ko njottin-mi on koo: e ley jemma mo Joomiraado men Iisaa jammaa e mum oo, o bami buuru, ²⁴o yetti Laamdo, o heli buuru oo, o wii: «Dum yo terde am keliraade kammari mon. Ngadee dum faa miccito-don kam.» ²⁵Hono nii, nde be tilii hiraande ndee, o bami horde peguujam, o wii: «Ndee doo horde woni aadi keyri tabintiniraandi yiyam am. Faa nde njaraton fuu, miccito-don kam.» ²⁶Sabi nde jaamaton oon buuru e nde njaraton nden horde peguujam fuu, odon mbaajoo haala maayde Joomiraado faa nde o warti.

²⁷Dum nee, neddo fuu jaamirde buuru Joomiraado no haanaa, yardi horde makko no haanaa, oon luuttii terde Joomiraado dee e yiyam makko dam fuu. ²⁸Ndennoo, gooto fuu yo yeewto hoore mum fade mum jaamde oon buuru naa yarde nden horde. ²⁹Sabi neddo fuu jaamdo buuru oo so yari horde ndee, so miilaaki dum terde Joomiraado dee, jukkete saabe ko jaami koo e ko yari koo. ³⁰Dum saabii so jawbe e lo'ube ana keewi e mon, kasen duu won yawtuŋe. ³¹Sinndo eden yeewtonoo ko'e men, en yeewtatanooke. ³²Kaa Joomiraado ana sara en faa ne'a en, pati njukkide-don e aduna oo.

³³Ndennoo sakiraabe am, so odon kawrita faa jaamdon hiraande Joomiraado ndee, ndoomondiree. ³⁴So tawii won jolbudo e mon, yo jaamu to suudu mum too, pati kawrite mon dee laatanoo on jukkungo. Kaa ko heddi koo mi biltan dum so mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹Haala dokke de Ruuhu Ceniido hokkata dee, sakiraabe, mido yidi paamon de faa gasa. ²Nde ngonno-don heeferbe ndee, odon anndi no tooruuji muumi dii majjiniri on. ³Dum wadi so njidu-mi paamon dum doo: fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo kudaado» so Ruuhu Laamdo ana e mum, kasen duu fay gooto waawaa wiide «Iisaa yo Joomiraado» so Ruuhu Ceniido walaa e mum.

⁴ Dokke de Ruuhu Ceniido hokkata en dee ana ceerti sifaaji, kaa Ruuhu oo yo gooto. ⁵ Gollanoobe deental bee ana ceerti sifaaji, kaa Joomiraado oo yo gooto. ⁶ Golleeji ana ceerti sifaaji, kaa Laamdo gooto oo kaɗum gollata di fuu ley yimbe bee fuu. ⁷ Ruuhu Laamdo oo ana banngina e gooto fuu dokkal nafoowal deental ngal fuu. ⁸ O hokka oodoo waaju kebbinaado hakkilantaaku, o hokka ootoo waaju kebbinaado anndal. ⁹ Kanko Ruuhu gooto oo hokkata oodoo goondinal, ootoo sellinde jawbe. ¹⁰ O hokka oodoo wadude kaayde, ootoo haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol, oodoo seenndude ko woni seydaani'en e Ruuhu goonga oo, ootoo haalirde demde Ruuhu Ceniido, o hokka goddo duu maandinde deen demde. ¹¹ Ruuhu gooto oo tan gollata dum fuu, feccirana gooto fuu dokkal ngal muuyi.

Haala caldi keewdi di neddo gooto

¹² E ley dum, no neddo gooto jogorii caldi keewdi nii, e no caldi dii e heewde fuu laatorii neddo gooto nii, hono non Almasihu duu wa'i. ¹³ Sabi en fuu en mbatisiraama Ruuhu gooto faa laato-den neddo gooto, so en Yahuudiyankooŋe naa so en nganaa Yahuudiyankooŋe, so en rimbe naa so en riimaybe, kasen duu en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oo.

¹⁴ Neddo wanaa salndu wooturu, yo caldi keewdi. ¹⁵ So koyngal wii: «Nde mi wanaa junngo, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ngal jeyeede e makko. ¹⁶ Naa so nowru wii: «Nde mi wanaa yitere, mi jeyaaka e neddo oo», dum hadataa ndu jeyeede e makko. ¹⁷ So caldi dii fuu yo gite, hono neddo oo nanirta? Naa so di fuu di noppi, hono neddo oo maatirta ko uurata e ko luubata? ¹⁸ Kaa noo, Laamdo reentini caldi dii fuu e neddo gooto hono no muuyiri nii. ¹⁹ Salndu wooturu laatataako neddo. ²⁰ Ndennoo, caldi dii ana keewi, kaa neddo oo yo gooto. ²¹ Yitere waawaa wiide junngo: «Haaje am walaa e maa.» Hoore duu waawaa wiide koyde: «Haaje am walaa e mon.» ²² Kaa noo, caldi neddo nanndudi e burdi lo'ude dii, diin ngoni kasindinaadi sanne. ²³ Di nanngir-den burdi jaasude dii, diin bur-den teddinde. Burdi gaccinaade dii, diin bur-den suudude, ²⁴ sabi caldi men goddi dii kasindinaa e suudeede. Laamdo reentini caldi fuu, hokki caldi lo'udi dii teddeengal, ²⁵ pati ceeraagu wada e neddo oo, yalla caldi dii fuu ana tiidondira. ²⁶ So tawii salndu wooturu naawii, goddi dii fuu naawdan e mum. So salndu wooturu teddinaama, goddi dii fuu mbeltidoto e mum.

²⁷ Onon, on fuu on terde Almasihu, gooto e mon fuu yo salndu e caldi makko dii. ²⁸ Nii Laamdo darniri deental goondinbe ngal: ko adii fuu o joyyini nelaabe, o jokkini hen haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, o jokkintini hen jannginoobe, caggal dum, wadoobe kaayde e sellinoobe jawbe e faabotoobe e ardotoobe, kaɗum e haaliroobe demde Ruuhu. ²⁹ Yimbe fuu yo nelaabe naa? Naa haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en? Naa jannginoobe? Yimbe fuu ngadata kaayde naa? ³⁰ Yimbe fuu ndokkaa sellinde jawbe naa? Naa haalirde demde Ruuhu? Naa maandinde deen demde? ³¹ Hono non, tiinnee, poodanee dokke burde heewde nafaa dee.

Kaa jooni mi hollan on laawol burngol fuu moyyude ngol.

13

Haala jilli

¹ So kaalir-mi demde yimbe e demde malaa'ika'en, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi lennguru senyooru naa mi mbaggu dinndoowo tan. ² So Laamdo loowii kam konngol mum mi annda sirriiji fuu e annde fuu, naa so tawraa-mi goondinal faa mi sottina baamle kaaye, kaa fuu so jilli ngalaa e am, mi wanaa

fay huunde. ³ So ndokku-mi jawdi am fuu misikiina'en naa so ndokkitir-mi tew am duppee, kaa fuu so jilli ngalaa e am, nafataa kam fay huunde.

⁴ Jilli ana njogii mujal, ana njogii moyyuki. Di ngaldae e haasidaaku, di ngaldae e haawtaare, mawninkinaare duu waldae e majji. ⁵ Jilli ngaddataa ko yaannii, nganaa hammadi haaje mum, edi caloo metti, di caawataa rikke. ⁶ Jilli kuyantaa oonaare, goonga di kuyanta. ⁷ Jilli ana njaafuu fuu, ana kooloo fuu, ana njoonndoroo fuu, ana muja fuu.

⁸ Jilli mbonataa abada. Haaltude ko Laamdo loowi e men koo ana timma, demde ana timma, anndal ana timma. ⁹ Sabi anndal men ana naki, looweede men konngol Laamdo ana naki, ¹⁰ kaa so ko hi66i koo warii, ko naki koo fuu wittan. ¹¹ Nde mi cukalel ndee, no cukalel haaldata nii kaaldan-mi, no cukalel miilortoo nii miilortoo-mi, no cukalel yiirata nii njiiran-mi. Kaa ko mawnu-mi koo, mi seerii e golle cukaaku. ¹² Jooni en njiyataa kulle dee faa laaba, ko wa'i hono no timtorgal ni66ungal nii njiiraten. Kaa wakkati waran en njiiran de gite men jaati. Jooni anndal am hi66aali, kaa wakkati waran nde anndan-mi faa hi66a, no Laamdo anndiri kam faa hi66i nii.

¹³ Ndennoo, kulle tati ngoni duumotoode: goondinal e jikke e jilli. Kaa jilli buri de fuu teddude.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Ndennoo, poodanee jilli no mbaawru-don fuu, tewton kasen dokke Ruuhu Ceniido dee. Ko bur-don fuu haande tewtude e majje, haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol. ² Sabi kaaliroowo demde Ruuhu e Laamdo haaldata, wanaa e yimbe. Sabi fay gooto faamataa ko joomum haalata, Ruuhu oo hokkata joomum haalde goongaaji Laamdo tedduu cuudaadi dii. ³ Kaa loowaado konngol Laamdo oo, yimbe haalanta, faa naba dum'en yeeso e ley goondinal, hokka dum'en sembe, buubina berde mum'en. ⁴ Kaaliroowo demde Ruuhu, hoore mum nabata yeeso, loowaado konngol Laamdo oo noo, deental goondinbe nabata yeeso. ⁵ Midu yidi kaaliron demde Ruuhu on fuu, kaa ko burani kam, kaalton konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol. Sabi kaaltoowo konngol ngol Laamdo loowi e mum buri kaaliroowo demde Ruuhu, so wanaa tawa neddo ana waawi maandinde, yalla deental goondinbe ngal ana yaara yeeso.

⁶ Ndennoo sakiraa6e, so mi wariino to mon mi haalirananno on demde Ruuhu, so haala am waddanaalino on ko Laamdo bannginani kam koo, naa anndal, naa konngol ngol Laamdo loowi kam ngol, naa waaju, kodum dum fuu dum nafata on? ⁷ Tayko-den kaaki wanngiyaare hono sereendu naa hoddu. So di piyaaka faa laaba, hono annditirten ko sereendu nduu fiyata naa ko hoddu nduu hoddata? ⁸ Naa so puufoowo buututal wolde fuufaali faa laaba, homo lanndinantoo wolde ndee? ⁹ Hono non, onon duu, so on njottinirii kabaaru oo demde Ruuhu tawa ko famminii fuu walaa hen, hono paamirte-don? On tippike haala mon! ¹⁰ No demde dee keewiri e no ceertiri e aduna oo nii fuu, walaa haala ka nanataake hen. ¹¹ Kaa so neddo haaldii e am demngal ngal mi nanataa, mi laatike janano mum, laatike janano am. ¹² Hono non, onon duu e ley foodanagol mon dokke Ruuhu dee, tewtee dokke nabooje deental goondinbe ngal yeeso dee, tewtee de faa sanne.

¹³ Dum nee, kaaliroowo demde Ruuhu fuu jaagoo Laamdo waawde maandinde de. ¹⁴ Sabi so midu jaagoroo Laamdo demde Ruuhu, goonga, yonki am ana e duwaawu, kaa mi faamataa miin e hoore am. ¹⁵ Ndennoo, hono ngadan-mi? Mi jaagorto yonki am, mi jaagorto hakkille am. Mi yimiran yonki am, mi yimiran hakkille am. ¹⁶ So wanaa dum, so a yettirii

Laamdo demde Ruuhu tan, hono tawaado ton mo woowaa dum waawirta wiide «Aamiina» e yettugol maa ngol? Sabi joomum nanataa ko kaalataa koo. ¹⁷ Fay so yettugol maa ngol ana woodi sanne, ngol nafataa joomum. ¹⁸ Mido yetta Laamdo, ko bur-mi on on fuu heewde haalirde demde Ruuhu koo. ¹⁹ Kaa e ley deental goondinbe, haalde konngi joy pamminiidi baajotoodi heddiibe bee, burani kam haalirde konngi ujunaaji ujunaaji demde Ruuhu.

²⁰ Sakiraa6e, pati laatee 6e ngalaa hakkille no cukaloy nii. Laatee cukaloy banngal bone, kaa laatee baaliki'en banngal hakkille. ²¹ Nii winndorii e Sariya:

«Yimbe 6e demde godde,
 kapum e kundude wo66e
 kaaliranan-mi yimbe am 6ee.

Dum fuu e taweede,
 6e kettintaako kam.»*

Hono non Joomiraado wiiri.

²² Hono non, demde Ruuhu dee yo maande do 6e ngoondinaali 6ee, kaa do goondinbe 6ee, wanaa non worri. Haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum duu yo maande do goondinbe 6ee, kaa do 6e ngoondinaali 6ee, wanaa non worri. ²³ Ndennoo, so yimbe deental goondinbe ngal fuu njoodiima, so 6e fuu 6e naatii e haalirde demde Ruuhu, so yimbe 6e mboowaa dum naa 6e ngoondinaali ngarii, joomum'en mbiyataa on haandu6e naa? ²⁴ Naa so gooto e been yimbe warii, tawii yimbe fuu ana kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en ngol, ko o nanata koo fuu ana fammina mo luutti makko, ana sara mo duu, ²⁵ sirriiji bernde makko bannginee, o diccoo o sujidana Laamdo, o wiya: «So goonga nii, Laamdo ana wondi e mon.»

No deental goondinbe haani worrude

²⁶ Ndennoo sakiraa6e, hono wadatee? So on kawritii, dokkaado yimre e dokkaado janningol e dokkaado ko Laamdo bannginani dum e dokkaado haalirde demde Ruuhu e dokkaado maandinde de, fuu yo wadire faa naba deental goondinbe ngal yeeso. ²⁷ So demde Ruuhu kaalirtee, didon naa taton so heewii kaani wadude dum, gooto fuu e wakkati mum. Yo gooto mon maandin. ²⁸ Kaa so maandinoowo walaa, joomum deyyinoo e ley deental ngal, gunndoo e ley bernde mum, haalda e Laamdo. ²⁹ Didon naa taton kaalta konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, heddiibe 6ee cara haala ma66e kaa. ³⁰ Kaa so won ko Laamdo bannginani gooto e joodiibe 6ee, yo kaaloowo arano oo deyyino. ³¹ Sabi on fuu, odon mbaawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mon ngol, tawa gooto gooto kaaldaton, yalla deental ngal fuu ana he6a anndal e cuusal. ³² Haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en 6ee ana poti waawde jogaade konngol mum'en ngol, ³³ sabi Laamdo wadataa ko jii6ata kawrital, o Laamdo gaddoowo jam.

No worri e deente senii6e dee fuu nii, ³⁴ yo rew6e ndeyyino ley deente dee, sabi 6e ndunanaaka haalde ley hen. Yo 6e dowtoro no sariya oo wiiri nii. ³⁵ So tawii won ko 6e njidi faamtinaade, yo 6e accu faa 6e koota, 6e lamndoo jom'en cuudi ma66e. Sabi konngol debbo nanee ley deental goondinbe ana yaaginii. ³⁶ Naa odon miila konngol Laamdo ngol to mon iwi? Naa onon tan ke6i ngol?

³⁷ Neddo fuu miiludo ana waawi haaltude konngol ngol Laamdo loowi e mum ngol naa miiludo yo ke6udo Ruuhu Ceniido, ana haani annditidde ko mbinndan-mi faade e mon koo yo yamiroore Joomiraado. ³⁸ Mo annditaali dum fuu, Laamdo annditataa joomum. ³⁹ Ndennoo sakiraa6e, poodanee

* 14:21 Esaaya 28.11-12

looweede konngol Laamdo, kasen duu pati kaŋee demde Ruuhu haalireede.
 40 Kaa huunde fuu yo wadire no haaniri, tawee jiiŋaaki.

15

Haala immital Almasiihu

¹ Sakiraaŋe, mido miccintina on Kabaaru Lobbo mo njottin-mi on, mo njaŋu-don, mo jiiŋu-don e mum oo. ² Saabe oon Kabaaru kisinirte-don so tawii on nanngirii mo no kaalanir-mi on nii. So wanaa dum, goondinal mon laatoto meere.

³ Mi yottinii on kabaaru burdo faydinde mo keŋu-mi oo, dum woni: Almasiihu maayirii saabe luutti men, no Binndi dii mbiiri nii, ⁴ o iraama, o immitike e jalooma tataŋo oo no Binndi dii mbiiri nii, ⁵ o ŋanngani Piyeer, caggal dum, o ŋanngani taalibaaŋe sappo e didon ɓee, ⁶ caggal dum, o ŋanngani ko buri sakiraaŋe teemede njoyon darannde wootere. Ko buri heewde e maŋŋe ana nguuri faa jooni, kaa won yawtuŋe e maŋŋe. ⁷ Jokkiti hen kasen, o ŋanngani Yaakuuba, o ŋanngani nelaabe ɓee fuu. ⁸ Ko sakitii koo, o ŋanngani kam miin baado no binngel ngel lebbi mum kiŋŋaali nii. ⁹ Sabi miin buri nelaabe ɓee fuu famdude, mi fotaa fay noddireede nelaado, sabi mi torriino deental goondinŋe Laamdo ngal. ¹⁰ Jonnoo, saabe moyyere Laamdo ndee laatorii-mi ko ngon-mi koo. Moyyere nde mo wadani kam ndee duu laatanaaki kam meere, sabi miin buri nelaabe ɓee fuu gollude. So goonga, wanaa miin gollata, moyyere Laamdo wonnde e am ndee gollata. ¹¹ Kaa so miin so kamŋe, fuu fotu, hono non min mbaajorii, hono non ngoondinir-don.

Haala immital maayŋe

¹² Jooni, miden mbaajoo Almasiihu immitike e maayde. Ndennoo, hono yoga mon wiirata maayŋe immitataako? ¹³ Sinndo immital maayŋe walaa, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁴ so Almasiihu immitaaki, waaju amen yo meere, goondinal mon duu yo meere. ¹⁵ Edum holla duu ko min kaali haala Laamdo koo yo fenaande, sabi min mbii Laamdo immintinii Almasiihu, tawi wanaa goonga so maayŋe immitataako. ¹⁶ Sabi so maayŋe immitataako, Almasiihu e hoore mum immitaaki, ¹⁷ so Almasiihu immitaaki, goondinal mon yo meere, odon ngondi e luutti mon faa jooni, ¹⁸ maaynooŋe e ley goondinal Iisaa Almasiihu ɓee duu kalkike. ¹⁹ So jikke men e Almasiihu e ley dam doo nguurndam tan nafannoo, enen burannoo yimŋe fuu yurminnaade.

²⁰ Kaa jooni, Almasiihu immintinaama e maayde, laatike arano e immittotooŋe. ²¹ Sabi no neddo gooto sabinbiniri maayde nii, hono non kasen neddo gooto sabinbiniri immital e maayde. ²² No yimŋe fuu maayirta saabe Aadama nii, hono non kasen yimŋe fuu immintinirtee saabe Almasiihu, ²³ kaa gooto fuu e wakkati mum immitotoo. Dum woni Almasiihu woni arano oo, caggal dum, ɓe o jey ɓee njokka hen jannde gartol makko. ²⁴ So dum ɓettike, darngal daroo, Almasiihu halka kaanankaaku e baawde e semmbe fuu, totta Laamdo Baabiraado men oo Laamu oo. ²⁵ Sabi ana tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamdo wadi o yaŋŋa wayŋe ɓee fuu. ²⁶ Gaŋo cakitotoodo halkeede oo yo maayde, ²⁷ sabi ana winndii: «Laamdo wadii huunde fuu ley koyde makko.»* Kaa so wiyaama non, tayloral Laamdo gadudo huunde fuu ley koyde makko oo walaa hen. ²⁸ So huunde fuu heedii ley Bajjo oo, Bajjo oo e hoore mum heedan ley gadudo huunde fuu ley makko oo faa Laamdo laamoo huunde fuu e neddo fuu.

* 15:27 Jabuura 8.7

²⁹ Haya, won yogaabe jaŋuŋe lootireede lootogal batisima saabe maayŋe. So tawii maayŋe immitataakono, koŋum wadi so yimŋe ana mbatisiree saabe maŋŋe? ³⁰ Enen e ko'e men, ko wadi so eden njarroo wakkati fuu naatude e farati? ³¹ Sakiraaŋe, ŋannde fuu mido hosa maayde saabe golleeji am dii. Mido haalana on ŋum kammari ko mantortoo-mi on saabe haŋŋagol mon e Joomiraado men Iisaa Almasiihu koo. ³² So no neddo wa'i nii tan miilortonoo-mi ko kabannoo-mi e waasooji ley Efeesu koo, koŋum ŋum nafata kam? So maayŋe immitataakono, ngaden no wiiraa nii: «Naamen njaren, sabi en maayooŋe janngo.» ³³ Pati njaayree ko'e mon: «Yaadude e bonŋe ana bonna needi.» ³⁴ Ngartiree hakkillaaji mon e ko haani, pati luuttee. Sabi yoga mon anndaa Laamdo. Ko mbiiru-mi non yalla oŋon njaagoo.

³⁵ Kaa danan lamndiido: «Hono maayŋe immitortoo? Terde hode 6e tawrettee?» ³⁶ Pamaro hakkille! Aawdi ndi aaw-ŋaa fuu, sinaa waata so fuda. ³⁷ Aawdi ndi aaw-ŋaa fuu, so gawri so goddum yo wabbere tan, a aawataa wullere ndee e hoore mum. ³⁸ Caggal ŋum, Laamdo wadata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere mum. ³⁹ Kulle jogiide yonki duu ngalɗaa terde: yimŋe terde mum, daabaaji terde mum, pooli terde mum, liddi terde mum. ⁴⁰ Ana woodi terde kammunkooje e terde leydinkooje. Kammunkooje dee e ŋari mum, leydinkooje dee e ŋari mum. ⁴¹ Naange e jalbugol mum, lewru e jalbugol mum, koode e jalbugol mum. Fay koode dee e ko'e mum'en jalbugol mum'en ana seerti.

⁴² Immital maayŋe duu hono non worri. Ko iretee koo ana ŋola, ko immitotoo koo ŋolataa. ⁴³ Ko iretee koo ana hoyi, ko immitotoo koo ana teddi. Ko iretee koo ana lo'i, ko immitotoo koo ana jogii semmbe. ⁴⁴ Ko iretee koo yo terde leydinkooje, ko immitotoo koo yo terde ruuhunkooje. Terde leydinkooje ana ngoodi, ndennoo terde ruuhunkooje duu ana ngoodi. ⁴⁵ Dum wadi so ana winndii: «Neddo arano oo, ŋum woni Aadama, laatii yonki wuurki.» Aadama cakito oo noo yo Ruuhu dokkoowo nguurndam. ⁴⁶ Wanaa ko jeyaa e Ruuhu koo ardii warde, ko jeyaa e leydi koo ardii warde, caggal ŋum, ko jeyaa e Ruuhu koo jokki hen. ⁴⁷ Neddo arano oo e leydi iwi, leydi moyyiniraa. Neddo didaŋo oo e kammu iwi. ⁴⁸ No iwdo e leydi oo wa'i nii, hono non iwŋe e leydi 6ee duu mba'i. No iwdo dow kammu oo wa'i nii, hono non iwŋe dow kammu 6ee duu mba'ata. ⁴⁹ Hono no nanndir-ŋen e iwdo e leydi oo nii, hono non nanndirten e iwdo dow kammu oo duu. ⁵⁰ Sakiraaŋe, ko kaalunoo-mi koo annii: tew e yiyam mbaawataa naatude e Laamu Laamdo oo, kasen duu ko ŋolata waawataa tawreede ko ŋolataa.

⁵¹ Mido ɓannginana on sirri: en maayataa en fuu, kaa en fuu en mbaylitete ⁵² e wakkati gooto, no himyaango yitere nii, so buutatal cakite jamaanu ngal fuufii. Sabi ngal fuufan, maayŋe 6ee immitoto 6e ŋolataa, enen, mbaylite-ŋen. ⁵³ E ley ŋum, ana tilsii terde ŋolooje dee ɓoornoo ko ŋolataa, terde maayooje dee duu ɓoornoo ko maayataa. ⁵⁴ So terde ŋolooje dee ɓoornike ko ŋolataa, maayooje dee ɓoornike ko maayataa, e oon wakkati, ngol konngol binndaangol tabitan: «Jaalogal modii maayde.»†

⁵⁵ «Maayde, hoto jaalogal maa woni?

Maayde, hoto semmbe maa woni?»‡

⁵⁶ Maayde, e luuttal heɓata semmbe, luuttal duu e Sariya oo heɓata baawde.

⁵⁷ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkiroowo en jaalogal saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

† 15:54 Esaaya 25.8 ‡ 15:55 Hosee'a 13.14

⁵⁸ Ndennoo sakiraa6e am horsu6e, laatee joottii6e 6e ndimmbataako, beydo-don pannde fuu soobaade e golle Joomiraado oo, sabi odon anndi ko ngollaton e ha66agol mon e Joomiraado koo wanaa meere.

16

Haala wallugol seniibe won6e ngalluure Urusaliima

¹ Jooni kaa, haala ballal mon faade e seniibe won6e ngalluure Urusaliima 6ee, onon duu ngadon no njamir-mi deente goondin6e gonde leydi Galaatiya dee nii. ² Alan fuu, gooto e mon fuu moo6ta ko waawi, pati ndoomon faa mi wara, kawrinon ballal ngal. ³ So mi warii, mi waddanan 6e cuboto-don 6ee bataakiiji anndinooji ko 6e ngonni, faa 6e na6a ballal mon ngal Urusaliima. ⁴ So ana foti ko mi yaha miin duu, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

⁵ Mi garoowo to mon so mi iwii leydi Makedoniya, sabi ton ya66ortoo-mi. ⁶ Ana moyya mi fa66a to mon seeda naa mi dabba ton jaati. E ley dum odon mbaawi yoobinde kam faa mi yaha to njahan-mi fuu. ⁷ Sabi e ngol laawol, mi yidaa fa7ude on tan so mi ya66oo, mido yidi fa66ude to mon seeda so Joomiraado jabii. ⁸ Kaa mi fa66an do Efeesu doo faa iidi Pantekot, ⁹ sabi mi hebii doo laawol manngol no mi gollira golle nafaowo, way6e duu ana keewi. ¹⁰ So Timote warii e mon, nja66ee dum faa gasa pati hula, sabi Joomiraado o gollanta no am nii. ¹¹ Ndennoo, pati fay gooto yawa mo. Njoo6inee mo e laawol ngol yalla omo warta e am e jam, sabi mido doomi mo, kanko e sakiraa6e 6ee.

¹² Haya, sakiike men Apollos, mi ndaardii mo cili keewdi o yaada e sakiraa6e 6ee to mon, kaa faa hannde o jabaali fey. O waran so o hebindiima.

Baynondiral

¹³ Njeertee, nii6ee e ley goondinal, laatee wor6e, beydoro-don semmbe. ¹⁴ Ko ngadaton fuu, ngadiree dum jilli.

¹⁵ Odon anndi Istifanas e koreeji mum. Ka7um'en adii fuu goondinde ley leydi Akaya, 6e tiinnike e gollande seniibe 6ee. Sakiraa6e, mido waajoo on: ¹⁶ njarranee yim6e wa'u6e non, ka7um e gollidoobe e ma66e, tiinnii6e e golle oo fuu. ¹⁷ Mido weltii e garol Istifanas e Fortunatus e Akaykus ngol. Be ngadanii kam ko onon on mbaawaa wadande kam saabe waasude mon taweede. ¹⁸ Be mbaaltinii hakkille am, ka7um e hakkillaaji mon fuu. Teddinee hono ma66e.

¹⁹ Deente goondin6e gonde leydi Asiya dee ana njowta on. Akilas e genndum Piriskilla e deental goondin6e kawroowal galle ma66e ngal ana njowta on sanne e innde Joomiraado. ²⁰ Sakiraa6e 6ee fuu ana njowta on. Gooto gooto mon fuu jowtira sakiike mum jowtaango wondungo e jilli.

²¹ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. ²² Neddo fuu mo yidaa Joomiraado, kuddi woodanii dum! Joomiraado amen Iisaa, war! ²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon! ²⁴ Jilli am ana e mon on fuu saabe ha66agol men e Iisaa Almasiihu.

Bataaki Pool diɗaɓo faade e Korintunkooŋe

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaarɗo Iisaa Almasiihu e sago Laamɗo, kaɗum e sakiike men Timote. Miden njowta deental Laamɗo gonngal Korintu ngal, miden njowta seniibe wonbe leydi Akaya bee fuu. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamɗo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettiri Laamɗo

³ Jettooje ngoodanii Laamɗo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Kanko woni Baabiraado jom yurmeende, o Laamɗo buubinoowo berde faade e huunde fuu. ⁴ Kanko buubinta berde men e ley torraaji men fuu, yalla enen duu, eden mbaawa buubinde berde wonbe e sii torraaji fuu no kanko o buubinirta berde men nii. ⁵ Sabi, no njogori-den ngedu e torraaji Almasiihu keewdi dii nii, hono non Almasiihu duu buubinirta berde men. ⁶ So min torraama, dum faa kisine-don, berde mon buuba. So berde amen buubinaama minen, dum yalla berde mon ana buuba, mbaawon mujude sii torraaji di min torree minen e ko'e amen dii. ⁷ Jikke amen e moodon ana selli, sabi miden anndi no njogori-don ngedu e torraaji amen dii nii, hono non kasen njogori-don ngedu e buubinegol berde ngol min ndokkaa ngol duu.

⁸ Sakiraabe, miden njidi anndinde on torraaji kewtiidi min e leydi Asiya dii. Torraaji kewtiidi min ton dii ana yaabitii sanne faa min tayi jikke fay e yonkiji amen. ⁹ Ana wa'annoo min hono no min saraabe sariya wareede. Kaa noo, dum wadirii pati min pawa jikke amen e ko'e amen, kaa min pawa de e Laamɗo immintinoowo maaybe oo. ¹⁰ Kanko danndi min e nden maayde, o danndan min kasen duu. E makko jaati min pawu jikke o danndan min kasen ¹¹ e ley ko mballirton min duwaawuuji mon koo, yalla moyyere nde min kebirta duwaawuuji yimbe heewbe ndee ana wada heewbe njetta Laamɗo saabe amen.

Haala bantugol Pool

¹² Senaare e laabal berde iwngal to Laamɗo min nguurdi e aduna oo, sako hakkunde mon. Dum woni jaayo amen, kasen duu berde amen ana mbaaltii e majjum. Min njokkaali hakkilantaaku biibe aadama, hinnee Laamɗo dowi min. ¹³ Sabi ko min mbinndanta on koo, fay huunde walaa ley hen so wanaa ko njanngaton so paamon. Midu yidi paamon ¹⁴ ko puddu-don faamude jooni koo faa laaba: jaannde gartol Joomiraado men Iisaa min mantorto on hono no onon duu mantorto-don min nii.

¹⁵ Saabe nden hoolaare anniyorinoo-mi arande warde to mon yalla odon ceyoo cili diidi. ¹⁶ Ko njidunoo-mi dee, mi faja to mon, mi yaha leydi Makedoniya, caggal dum, mi warta to mon kasen lanndinano-don kam mi yaha leydi Yahuudiya. ¹⁷ Nde mbiyan-mi mi waran to mon too ndee, mi soobaaki naa? So mi fellisii huunde, tama muuyde am tan ngadan-mi faa dum waddana ooho e a'aa fuu taweede e am? ¹⁸ No Laamɗo laatorii koolniido nii, hono non konngol ngol min kaalani on ngol waasiri laatoraade ooho e a'aa. ¹⁹ Sabi Iisaa Almasiihu Bii Laamɗo oo wanaano ooho e a'aa: ooho tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru mum to mon too oo. ²⁰ Sabi podooje Laamɗo dee fuu tabitii e ley makko. Ndennoo enen duu, kanko mbiiraten Aamiina faa Laamɗo teddiinee. ²¹ Laamɗo jaati piibini min, minen e mon fuu, haabagol men e Almasiihu. Kanko jaati subii en. ²² Kasen kanko wadi maande makko e men, o loowi Ruuhu makko e berde men laato piiraado moyyereji di o moobtani en dii.

²³ Laamdo ceennu-mi, yurmaade on haɗi kam wirfitaade Korintu.
²⁴ Wanaa yidude dawrande goondinal moodon – sabi oɗon tabiti e goondinal ngal – ko min njidi dee, wallondirde e moodon faa ceyo-ɗon.

2

¹ Dum nee, mi fellisiino mi wirfataako to mon, pati mi waddana on sugulla kasen. ² Sabi so mi sunjini on, homo seynata kam so wanaa onon ɓe cunjlin-mi ɓee? ³ Dum waɗi so mbinndir-mi no mbinndir-mi nii e ley ɓataaki am oo. Mi yidaano warde to mon so fotuɓe seynude kam ɓee cunjina kam. Mido hoolii on fuu seyo am yo seyo mon on fuu. ⁴ Ruubu e ɓernde mettunde e gondi keewɗi mbinndiran-mi on. Mi yidaa sunjinde on, ko njidu-mi dee, anndinde on no jilli am poti mawnude e mon on fuu.

No Pool yaaforii toonudo oo

⁵ So gooto e mon laatike sabaabu sunu, wanaa miin o suni, on fuu – naa yoga e moodon, pati mi yawta goonga. ⁶ Jukkungo ngo ɓurɓe heewde e mon njukki joomum ngoo heyii, ⁷ jooni kaa, ko ɓuri moyyude dee: njaafon mo, koomton mo pati mboy-yonki jaaloo mo. ⁸ Ndennoo, mido ndaarda on tabintinon jilli mon e makko. ⁹ Sabi ittude koro mon saabanii kam winndande on kasen faa mi annda oɗon downtanii kam. ¹⁰ Mo njaafi-ɗon fuu mi yaafoto dum miin duu. Banngal am, ko njaafotoo-mi koo – so won ko kaan-mi yaafaade mo – mi yaafoto dum yeeso Almasiihu faa nafa on ¹¹ pati Ibiliisa jammboo en, sabi eden anndi anniyaaji mum.

Haala jaalogal Almasiihu

¹² Nde njaa-mi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo ndee, mi tawii Joomiraado udditanii kam ton damal ¹³ kaa hakkille am waaltaaki, sabi mi tawaali ton Titus sakiike am oo. E oon wakkati, mbaynii-mi sakiraaɓe ɓee, paa-mi leydi Makedoniya.

¹⁴ Kaa jettooje ngoodanii Laamdo dokkoowo en jaalogal wakkati fuu saabe haɓɓagol men e Almasiihu. Laamdo hokki min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi mbelndi nii. ¹⁵ E ley dum, do Laamdo, min uurdi Almasiihu e ley hisinteeɓe ɓee e halkotooɓe ɓee. ¹⁶ Do halkotooɓe ɓee, min kaccol maayde naɓoowol ɓe e maayde, do hisinteeɓe ɓee, min uurdi nguurndam naɓoori ɓe e nguurndam.

Homo foti gollude oo golle? ¹⁷ Min nganaa julortooɓe konngol Laamdo ngol no heewɓe ngadata nii, sabi min nelaarɓe Laamdo, miden kaalda ɓerde laaɓude yeeso Laamdo ley haɓɓagol amen e Almasiihu.

3

Haala gollanooɓe aadi keyri

¹ Kori min puɗɗitaali mantaade kasen? Naa miden kaajaa ɓataakijii anndinooji ko min ngoni paadi e mon naa iwɗi e mon hono no yimɓe yogaaɓe kaajiraa nii naa? ² Onon jaati ngoni ɓataaki amen binndaado e ɓerde amen, mo yimɓe fuu mbaawi anndude e janngude. ³ Sabi ana tayoraa on ɓataaki Almasiihu saabe golle amen. ɓataaki oo winndiraaka dawa, Ruuhu Laamdo guurdo o winndiraa. Kasen duu mo winndaaka e alluuje kaaye, do mo winndaa e mum dee, e ɓerde yimɓe.

⁴ Miden njogii hoolaare mawnde e Laamdo saabe Almasiihu. ⁵ Minen min ngalaa baawde faa min ngolla oo golle. Baawde amen to Laamdo iwri. ⁶ Kanko waɗi min fotuɓe laataade gollanooɓe aadi keyri. Ndiin aadi fawaaki

e Sariya binndaado, e Ruuhu Ceniido ndi fawii. Sabi Sariya binndaado oo ana naba yimbe to maayde, kaa Ruuhu oo to nguurndam nabata yimbe.

⁷ Sariyaaji binndaadi e alluujje kaaye, nabooji yimbe to maayde dii, ana njogii darja faa Israa'iilankoo6e ndonki yeewde yeeso Muusaa saabe darja gondo hen oo, fay so taweede o jifoowo. ⁸ Kaa golle Ruuhu oo buri darja! ⁹ Golle liboowo oo ana jogii darja, sako golle fooccitaare oo. ¹⁰ Eden mbaawi fay wiide ko joginoo darja arannde koo majjii kammari darja gardo jooni mo walaa nanndo oo. ¹¹ Ko jifata koo ana waawi jogaade darja, kaa ko jiiyata faa abada koo buri fuu jogaade darja.

¹² Nde wonnoo miden njogii oo jikke, ngorgu min kaaldata. ¹³ Min ngadataa no Muusaa nii, gadunoodo heedoode e yeeso mum pati Israa'iilankoo6e keddo yeewde darja jifoowo oo faa timma. ¹⁴ Kaa berde ma66e mbumii. Sabi faa hannde so e6e keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddi e geese ma66e. Nde huncaaka tafon, sabi e ka66iido e Almasiihu tan nde huncetee.* ¹⁵ Goonga, faa e jalooma mo ngon-den e mum jooni oo, so Tawreeta Muusaa ana janngee, heedoode ndee ana heddi hurde hakkillaaji ma66e. ¹⁶ Kaa so neddo warti e Joomiraado fuu, heedoode ndee huncete iwde e mum. ¹⁷ Sabi Joomiraado woni Ruuhu oo, kasen do Ruuhu Joomiraado oo woni fuu, don ndimaaku duu woni. ¹⁸ Enen 6e geese mum'en cudditaa 6ee fuu, darja Joomiraado oo ana bannga e meeden no e timtorgal nii. Omo nii waylita en faa nannden e makko mbaadi, darja makko beydoo e meeden. Dum woni golle Joomiraado, kanko woni Ruuhu oo.

4

Haala jawdi ley loode

¹ Ndennoo, min kaa6ataa, sabi Laamdo hokki min oo golle kammari yurmeende mum. ² Min calike kulle cuudiide kersinooje dee. Min yonnataa yimbe, min mbaylitataa konngol Laamdo ngol. Ko min ngadata dee, e ley banngingol amen goonga ngol miden tewta hebude hakkillaaji yimbe fuu yeeso Laamdo. ³ So Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oo suudaama, halkotoo6e 6ee tan o suudantee. ⁴ Been ngalaa goondinal, sabi Ibiliisa wumni hakkillaaji ma66e pati 6e njiya fooyre Kabaaru Lobbo kolloowo darja Almasiihu jogiido mbaadi Laamdo oo. ⁵ Sabi wanaa kabaaru amen min mbaajotoo, ko min mbaajotoo dee, kabaaru Iisaa Almasiihu, Joomiraado men oo. Minen, saabe makko min laatorii maccube moodon. ⁶ Sabi Laamdo biido: «Yo fooyre yaaynu e ley nimre» oo, kanum yaayni fooyre mum e ley berde amen, faa hokka min anndal darja mum jiyeteedo e yeeso Almasiihu oo.

⁷ Miden njogorii ndiin jawdi mawndi e ley amen hono no ley loode de ngalaa semmbe nii, yalla ana anndee deen baawde mawde e Laamdo iwi, wanaa e amen. ⁸ E huunde fuu miden nii billee, kaa min kalkaaki, miden nii e wembere wakkati fuu, kaa min tayaali jikke, ⁹ miden nii torree, kaa Laamdo yoppaali min, miden nii tippee e leydi, kaa min maayaali. ¹⁰ Wakkati fuu, maayde Iisaa ndee ana e terde amen, yalla nguurndam Iisaa dam duu ana yiye e terde amen. ¹¹ Fay so miden nguuri, miden kosa maayde wakkati fuu saabe ko min mbaajotoo kabaaru Iisaa koo, yalla nguurndam Iisaa dam ana yiye e terde amen maayooje dee. ¹² Hono nii, maayde gollirta e amen, nguurndam gollirta e mon.

* **3:14** Yogaa6e ana paamira aaya oo hono nii: Sabi faa hannde so e6e keddi janngude aadi kiinndi ndii, heedoode ndee ana heddi e geese ma66e, 6e paamaali aadi ndii huncaama saabe Almasiihu.

¹³ Ana winndii: «Mi goondinii Joomiraado, dum wadi so mido waajoo.»*
 Minen duu min goondinbe hono no makko nii, dum wadi so miden mbaajoo.
¹⁴ Sabi miden anndi immintindo Joomiraado men Iisaa e maayde oo im-
 mintinidan min e makko minen duu, kasen duu waddan min yeeso makko,
 minen e moodon fuu. ¹⁵ Ko hewtii min fuu yo kammari moodon yalla
 moyyere Laamdo ndee ana yottoo yimbe heewbe. Hono nii yimbe heewbe
 njettirta Laamdo faa Laamdo beydoo teddineede.

Haala teddeengal manngal duumiingal

¹⁶ Dum wadi so min kaabataa. Fay so terde amen dee yo kalkotoode, yonkiiji
 amen dii ana keydintinee jannde fuu. ¹⁷ Sabi torraaji amen hannde dii ana
 kakindii ana njawta, kasen duu di lanndinanto min teddeengal manngal ngal
 timmataa, burngal diin torraaji abada. ¹⁸ Sabi wanaa e ko yiyetee min ngatti
 hakillaaji amen, e ko yiyataake min ngatti hakillaaji amen. Sabi ko yiyetee
 koo, yawtan, kaa ko yiyataake koo, heddoto faa abada.

5

No ndarorto-den yeeso Almasiihu

¹ Eden anndi so suudu leydiiru ndu kodu-den e mum jooni nduu wurji-
 naama, dum woni terde men, Laamdo darnanii en suudu dow kammu ndu
 junngo darnaali, darotoondu faa abada. ² Eden nii cabbitoo saabe heppugol
 men naatude e ley suudu men dow kammu nduu, eden boornoroo ndu no
 kaddungal nii, ³ yalla so en boorniima ndu pati tawe-den en wuttiniiŋe. ⁴ Sabi
 e ley nduu suudu, en tampii en ottii. En njidaa boortaade ndu, ko njid-
 den dee, boornaade wonndu dow mayru, yalla nguurndam dam ana moda
 ko halkotoo ko woni e men koo. ⁵ Laamdo jaati lanndinanii en e kabaaru
 majjum, mo loowi en Ruuhu makko laatoo piŋiraado moyyereeji desanaadi
 en dii.

⁶ Ndennoo, eden njogii hoolaare wakkati fuu, fay so eden anndi so nii eden
 keddii e dee doo terde, eden ngoddi suudu Joomiraado nduu tafon. ⁷ Sabi
 ko ngoondin-den nguurdu-den, wanaa ko njiyaten nguurdu-den. ⁸ Ndennoo
 eden njogii hoolaare, kaa ko burani en, eggude e dee doo terde kammari faa
 kodoyen bannge Joomiraado. ⁹ Kaa wadude ko welata mo woni ko bur-den
 fuu tewtude, hodude doo e eggude doo fuu fotu. ¹⁰ Sabi ana tilsi en fuu ndaro-
 den yeeso Almasiihu faa care-den, yalla gooto fuu ana yoŋee golle mum mo
 wadunoo e aduna, so golle lobbo naa so golle bondo.

No Iisaa hawrintiniri en e Laamdo

¹¹ Ndennoo, tawee min anndii ko woni hulde Joomiraado, min tewtan
 hebude hakillaaji yimbe bee. Laamdo ana anndi min, mido joonndorii onon
 duu odon anndi min e ley berde mon. ¹² Min njidaa mantaade yeeso mon.
 Ko min njidi dee, hokkude on daliili no mantoro-don min, yalla odon keba
 ko njaabo-don mantortoobe kulle gonde sella, be mantortaako kulle gonde
 e berde. ¹³ So min njogoraama min haanduŋe, dum saabe Laamdo. So min
 njogoraama min yeeduŋe, dum kammari moodon. ¹⁴ Sabi jilli Almasiihu
 njaalike min, sabi min tayorii, gooto maayanii yimbe fuu, ndennoo yimbe fuu
 maayii. ¹⁵ O maayanii yimbe fuu, yalla wuurbe bee ana nootta wuurande ko'e
 mum'en, mo be nguuranta dee, maayando be so wuurtani be oo.

¹⁶ Ndennoo, gila jooni, walaa fuu mo min njogorii no bii-aadama jogortoo
 neddo nii. So min njogorikeno non Almasiihu, jooni min noottii jogoraade
 mo non. ¹⁷ So neddo habbike e Almasiihu, tagitaama tagu keso. Ko hiiddi koo
 yawtii, hankasen kabaaru oo fuu heyditii. ¹⁸ Dum fuu to Laamdo iwri, kanko

* 4:13 Jabuura 116.10

neli Almasiihu faa rewrintina en e makko, o halfini min golle rewrintingol hakkunde makko e yim6e. ¹⁹ Sabi Laamdo wonnoo e ley Almasiihu faa rewrintina yim6e aduna fuu e mum e waasude jataade luutti mum'en. Kanko halfini min kabaaru rewrintingol ngol. ²⁰ Ndennoo, min daraniibe Almasiihu, hono no Laamdo jaati waajortoo ko iwata e kundude amen koo. Miden ndaarda on dum doo e innde Almasiihu: ngartee e Laamdo! ²¹ Almasiihu meedaali luuttude abada. Kaa Laamdo fawii luutti men fuu dow makko, yalla habbagol men e Almasiihu ana wada en foocitiibe yeeso Laamdo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamdo

¹ Minen, kammari min gollidoo6e e Laamdo, miden ndaarda on pati pijiron moyyere Laamdo nde ke6-don ndee. ² Sabi o wii:

«Mi hettindanike ma wakkati lobbo,
mi faabike ma jalaande kisindam.»*

Jooni jaati woni wakkati lobbo, jooni woni jalaande kisindam. ³ Min njidaa wadude fay huunde ko fergitata yim6e so feloore tawee e golle amen. ⁴ Kaa e huunde fuu, min kolliran miden kaandi e laataade gollanoo6e Laamdo ley tiinnitaare mawnde, ley torraaji, ley cadeele, ley wemmberere, ⁵ ley piide, ley kasu, ley murtere, ley tampere, ley rafi doyingol, ley yolbere, ⁶ ley laabal, ley anndal, ley mujal, ley moyyuki, ley Ruuhu Ceniido, ley jilli di ngaldaa e naafigaaku, ⁷ ley konngol goonga, ley baawde Laamdo, e kaborde foocitaare gonde e juude amen nane e jaame, ⁸ ley teddeengal, ley koyeendam, ley ko yim6e jo'ata min, kapum e ko njettata min. Miden kolla yim6e min gollanoo6e Laamdo ley ko min njogoraa min majjinoo6e tawee min goongirante'en, ⁹ ley ko min njogoraa min anndaaka tawee min anndaabe, ley ko min njogoraa min maayoo6e jooni tawee min wuur6e, ley ko min njogoraa min jukkaabe tawee min maayaali, ¹⁰ ley ko min njogoraa min sunaabe tawee min seyotoo6e wakkati fuu, ley ko min njogoraa min misikiina'en tawee miden ngada heew6e arsukunte'en, ley ko min njogoraa min ngalaa fay huunde tawee minen njei fuu.

¹¹ Korintunkoo6e, min kaaldanii on laabal reedu, min njaajinanii on berde amen. ¹² Minen, min paadinanaali on berde amen, onon paadinani ko'e mon berde mon. ¹³ Jooni mido haaldira e moodon no kaaldoowo e bikkoy mum nii: njaajinee berde moodon.

No laatori-den suudu Laamdo guurdo

¹⁴ Pati kabondiree e 6e ngoondinaali 6ee, sabi edum wa'i hono no reentinde daabaaji didi di ngaldaa faa ndemda. Won ko reentini foocitaare e oonaare naa? Won ko reentini fooyre e nimre naa? ¹⁵ Won ko reentini Almasiihu e Ibiliisa naa? Won ko reentini goondindo e mo goondinaali naa? ¹⁶ Aadi won hakkunde suudu Laamdo nduu e tooruuji dii naa? Anndee, enen ngoni suudu Laamdo guurdo oo. Sabi Laamdo wii:

«Mi hodidan e ma66e,
mi yiilodoto e ma66e,
mi laato Laamdo ma66e,
6e laato yim6e am.»†

¹⁷ Dum saabii so Joomiraado wii kasen:

«Iwee hakkunde ma66e!
Ceertee e ma66e!

* 6:2 Esaaya 49.8 † 6:16 Lewinkoo6e 26.12, Esekiyel 37.27

Pati memee ko sobi!
 Nden, mi ja66oto on.†
 18 Mi laatanto on baaba,
 laatano-don kam 6i66e rew6e e wor6e.
 Dum Joomiraado Jom Baawde oo wii.»§

7

1 Sakiraa6e horsu6e, en ngadanaama dee podooje fuu, ndennoo la66inen ko'e men iwde e tuundi ngonndi e terde men e yonkiiji men fuu, tabintinen senaare men e ley kulol Laamdo.

Haala sunu e seyo

2 La66inanee min berde moodon! Min toojaali fay gooto, min mbonnanaali fay gooto, min jaamaali jawdi fay gooto. 3 Mi haaldaali dum faa laatanoo on jukkungo. Sabi mi haaliino gila naanen: miden njidi on sanne, fay huunde seenndataa en, wanaa nguurndam wanaa maayde. 4 Mido hoolii on sanne, mi hebii jaati no mi mantoroo saabe moodon, on buubinii bernde am sanne, mido heewi seyo e ley tampereaji amen dii fuu.

5 Sabi, fay nde min njottii leydi Makedoniya ndee, min powtinaaki fey, torraaji tan min njii, gila e kulol ley berde faa e sippirooji. 6 Kaa Laamdo buubinoowo berde sunaabe oo, buubinirii berde amen garol Titus. 7 Wanaa garol makko ngol tan wadi dum, ko buubinno-don bernde makko koo waaltinii hakkillaaji amen, kaɗum e ko mo wii odon njidi yiide kam sanne e ko o haalani min haala sunu mon kammari ko wadi koo e haala tiinnaare mon e am, dum buri fuu beydude seyo am. 8 So bataaki am oo sunjiniino on, mi mimsitaali dum jooni. Fay so mi mimsitiino – sabi mi yii bataaki oo sunjiniino on fay so e wakkatiiwel gootel – 9 mido seyii jooni. Wanaa ko cunluno-don koo waddani kam seyaade, ko sugulla moodon waddani on tuubude koo. Sabi sugulla kewtinoodo on oo ana hawri e sago Laamdo, hono non, walaa ko min mbonnannoo on. 10 Sabi sugulla kawroowo e sago Laamdo oo waddata tuubugol, tuubugol ngol waddata kisindam, mimsee walaa e majjum. Kaa sugulla aduna, maayde waddata. 11 Ndennoo, yeewee sugulla kawroowo e sago Laamdo oo ko waddani on: o waddanii on soobaade, o wallii on daranaade ko'e mon, o waddanii on metteede e gadudo bone oo, kaɗum e kulol, o waddanii on yeeweede kam, kaɗum e tiinnaade, o wallii on jukkude bondo oo. E huunde fuu on kollii odon laabi e oon kabaaru. 12 Ndennoo so mi winndanii on, wanaa saabe toojudo mbinndir-mi, wanaa saabe toojaado duu mbinndir-mi, ko mbinndiran-mi on dee, yalla odon bannginanee soobee mo njogani-don min oo yeeso Laamdo. 13 Hakkillaaji amen mbaaltorike saabe majjum.

Ko jokkiti hen kasen, seyo Titus ngoo beydi waaltinde hakkillaaji amen, sabi on fuu on buubinii bernde makko. 14 So mi mantorike on seeda yeeso makko duu, on kersinaali kam. Kaa no min kaalanirta on goonga wakkati fuu nii, hono non ko min mantorii on e yeeso Titus koo laatorii goonga. 15 Bernde makko beydoto yidude on so o miilike no dwtiri-don on fuu e no nja66ori-don mo kulol e sijjugol nii. 16 Mido seyii ko ke6u-mi e mon hoolaare e dow huunde fuu koo.

8

Haala wallugol seniibe won6e Urusaliima

† 6:17 Esaaya 52.11 § 6:18 2 Samuyila 7.14, Esaaya 43.6

¹ Sakiraa6e, miden njidi anndinde on moyyere Laamdo jippiinde e deente goondin6e Iisaa gonde leydi Makedoniya dee. ² Kam6e e horireede 6illaare sattunde fuu, keewal ma66e seyo waddanii 6e hokkitirde ko heewi, fay so e6e e talkaaku cattudo. ³ Mi seedee: 6e ndokkitirii ko 6e mbaawi fuu fay ko 6uri baawde ma66e, 6erde laabude tal 6e ndokkiri. ⁴ Be ndaardii min sanne yalla e6e ke6a laawol wadude juude ma66e e wallugol seniibe won6e Urusaliima 6ee. ⁵ Be ngadii ko 6uri miilo amen. Ko adii fuu, 6e ndokki ko'e ma66e Joomiraado, caggal dum, e sago Laamdo 6e ndokki min ko'e ma66e minen duu. ⁶ Dum wadi so min ndaardi Titus timmintinoya to moodon ngal dokkal no fuddirnoo ngal nii. ⁷ On arsukunte'en e huunde fuu – goondinal e waaju e anndal, odon njogii soobee dow huunde fuu, odon korsini min duu. Tiinno-don faa arsinkinire-don non e ngal dokkal duu.

⁸ Wanaa kammari tilsere wadi so mbii-mi non, ko mbiiru-mi non dee, faa mi hokka on laawol hollude jilli mon dii ana celli. ⁹ Sabi odon anndi moyyere Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu: kanko arsukunte oo, o wadii hoore makko talka kammari mon yalla odon laatoroo arsukunte'en talkaaku makko oo. ¹⁰ Mido haalana on ko woni miilo am haala wallugol seniibe won6e Urusaliima 6ee, sabi dum 6uri nafude on: rowanen onon adii fiide dabare wallude 6e, onon adii fuddude golle oo duu. ¹¹ Jooni noo, ki66inee dum. No tiinnori-don fiide dabare nii, tiinnoree non gollude dum duu, ndokkiron no baawde mon mbaarata. ¹² Sabi so neddo anniyike wadude moyyere, Laamdo jabanani dum hakke ko jogii koo, wanaa hakke ko jogaaki. ¹³ Mi wiyaali naaton e 6illaare yalla wo66e 6ee ana powta, yim6e fuu pota njidu-mi. ¹⁴ Jooni dum forran onon on ke6ii faa heewi faa mbaawon wallude won6e e baasal 6ee. Caggal jooni, so tawii onon on ngonii ley baasal, kam6e 6e ke6ii ko heewi faa 6e mbaawa wallude on. Hono nii yim6e potirta, ¹⁵ no winndorii nii: «Moo6tunoodo ko heewi oo yabbintinaali, moo6tunoodo seeda oo nakoraaka.»*

Kabaaru Titus e yaadube mum

¹⁶ Jettooje ngoodanii Laamdo e ko wadi e 6ernde Titus sii soobee mo min njoganii on oo. ¹⁷ Titus jabii ko min jaagii dum wirfitaade to mon koo. Ko 6uri dum fuu, soobirantaaku mawdo e 6ernde laabunde tal o wirfitorii faade to moodon. ¹⁸ Miden neldida e makko sakiike men jetteteedo e deente goondin6e dee fuu saabe golle mo o gollani Kabaaru Lobbo oo. ¹⁹ Wanaa dum tan, deente goondin6e dee cubii mo, yalla omo laato jaado amen faa min naba dokkal ngal Urusaliima. Ngal dokkal ana teddina Joomiraado, ana 6anngina anniya amen lobbo duu. ²⁰ Miden ngada ko min mbaawi fuu pati min ke6a feloore e ndiin jawdi keewndi ndi min ndaranii. ²¹ Sabi wanaa ko woodi yeeso Joomiraado tan min tewtata, miden tewta ko woodi yeeso yim6e duu. ²² Miden neldida e didon 6ee sakiike meeden mo min taykitii soobee mum wakkatiji keewdi e kulle keewde. Jooni mo 6uri fuu tiinnaade e golle oo kammari hoolaare mawnde nde mo joganii on ndee. ²³ Titus duu yo gondiido am yo gollidiido am kammari moodon. Sakiraa6e men wondube e makko 6ee yo nelaabe deente goondin6e dee, 6e teddeengal Almasiihu. ²⁴ Ndennoo jooni, kollee 6e jilli moodon, kollee 6e kam6e e deente goondin6e dee fuu miden njogii daliili e mantoraade on.

9

No Laamdo yidiri dokkiroowo seyo

* 8:15 Pergu 16.18

¹ Fotaa ko mi winndana on banngal wallugol seniibe won6e Urusaliima 6ee, ² sabi mido anndi on muuyii wallude 6e sanne. Mi mantorike on dum yeeso Makedoniyankoo6e, mbii-mi 6e: Akayankoo6e lanndiniima gila rowanen wallude. Tiinnaare moodon soobini ko 6uri heewde e ma66e. ³ Kaa mido nela e moodon 6ee sakiraa6e pati ko min mantorii on koo laatoo meere, kaa tawee o6on lanndinii no mbiiru-mi nii. ⁴ So wanaa dum, so Makedoniyankoo6e ngardii e amen to moodon tawi on lanndinaaki, hoolaare nde min njoginoo e moodon ndee laatanto min gacce, kasen duu onon 6urata fuu hersude. ⁵ Dum nee, ko njii-mi hen ana tilsi mi ndaarda sakiraa6e 6ee ardoo kam to moodon, ndaranoo ballal ngal poduno-6on ngal. Nden so mi warii fuu mi tawan engal hawriti, ngal laatoo ballal 6ernde laa6unde tal, tawee wanaa tilserere. ⁶ Taykee: aawudo seeda, seeda hettata, aawudo ko heewi, ko heewi hettata. ⁷ Gooto fuu yo hokku ko anniyii e 6ernde mum, tawa wanaa dow metti, wanaa e tilserere. Sabi Laamdo ana yidi dokkiroowo seyo. ⁸ Laamdo ana waawi hokkude on sii moyyereji fuu, yalla e huunde fuu o6on ke6a ko heyata on wakkati fuu, keddoro-6on ko heewi kammari golle lobbo fuu, ⁹ hono no winndorii nii:

«Omo saaka moyyere makko e ley talka'en,
moyyuki makko duumoto faa abada.»*

¹⁰ Laamdo dokkoowo demoowo aawdi hokka dum nguure oo, hokkan on aawdi heyoori on onon duu, o funnan ndi, yalla moyyuki mon ana rima faa heewa. ¹¹ Sabi o arsinkinon on e huunde fuu, faa mbaawon hokkitirde wakkati fuu. Nden heew6e njettan Laamdo e ko mballir-6on dum'en ko iwri e juude amen koo. ¹² Sabi ngal ballal wanaa faa nafa seniibe 6ee tan wadira, ko ngal wadira dee, faa ngal waddana heew6e yettude Laamdo. ¹³ So 6e yeewii ballal moodon ngal, 6e teddinan Laamdo saabe dowtaare mon nde ceettortodon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu, 6e teddinan mo duu saabe ko caakaton jawdi mon e ma66e, kam6e e yim6e fuu. ¹⁴ Be kolliran korsa ma66e faade e moodon duwaawuuji di 6e nduwantoo on dii saabe moyyere mawnde nde Laamdo wadani on ndee. ¹⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe dokkal mum dadungal sifa!

10

No Pool jaaborii felube dum

¹ Miin Pool biyeteedo lo'udo so mido hakkunde moodon kaa cuuso so mido woddi on oo, mido waajoroo on newaare e moyyuki Almasiihu, ² mido ndaarda on: pati ngadee so mi garjoo on nde ngaroy-mi to mon fuu. Sabi banngal wiyoo6e miden ngollana muuyooji 6ii-aadama 6ee anniyii-mi gollirde ngorgu. ³ Goonga, min 6i66e aadama tan, kaa no min ka6irtee nii wanaa no 6i66e aadama ka6irtee. ⁴ Sabi ka6orde de min ka6ortoo dee nganaa de 6ii-aadama, semmbe majje to Laamdo iwri faa de mbaawi wurjinde tataaji e leydi. Minen, min wurjinoobe miilooji way6e e leydi ⁵ karjoo e mawninkinaare fuu hadoore yim6e anndude Laamdo. Kasen min nanngoobe miilo fuu faa min ngartira dum e dowtanaade Almasiihu. ⁶ So dowtaare moodon hi66ii, min lanndiniima jukkude neddo fuu mo dowtaaki.

⁷ Yeewree kudde dee no ngorri nii – so won e moodon kooliido yo neddo Almasiihu, yo miccito dum doo duu: no joomum laatorii neddo Almasiihu nii, minen duu, non min laatorii yim6e Almasiihu. ⁸ Joomiraado men Iisaa hokkii min baawde faa min na6a goondinal mon yeeso, wanaa faa min ngurjina ngal. Fay so mantii-mi hen faa kosu-mi ya66itaade, dum hersintaa kam.

* 9:9 Jabuura 112.9

⁹ Mi yidaa miilon mi tewtoowo hulbinde on e bataakiiji am dii. ¹⁰ Sabi ana wiye e bataakiiji am dii ana teddi, ana njogii semmbirantaaku, kaa so mido hakkunde mon, mido lo'i, haala am ana yawonii. ¹¹ Neddo fuu biyoowo non, yo anndu ko min mbinndata so miden ngoddi on koo, dum min ngollata so min ngondii e moodon duu. ¹² Min cuusaa fonndude ko'e amen e mantotoo6e bee. Min nanndaa e ma66e duu. Kam6e, e6e ponnda ko'e ma66e e etirdum ma66e, 6e nanndintaa ko'e ma66e e fay gooto so wanaa e ko'e ma66e tan! Be ngalaa hakkille.

¹³ Minen noo, min njidaa mantaade faa ya66itoo keerol, miden kaada e keerol ngol Laamdo darnani min ngol, faa min njottii on onon duu. ¹⁴ So min njottanooki to mon, min ya66itinoke keerol e manti amen. Kaa min ya66itaaki keerol, sabi minen adii waddude e mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ¹⁵ Min mantortaako golle wo66e mo walanaa min. Kaa no goondinal moodon beydortoo nii, miden njikkii beydoraade non teddungal e hakkunde moodon, tawee min ya66itaaki ko Laamdo darnani min koo. ¹⁶ Nii wadata so min ke6a no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo e nokkuuje gonde caggal moodon dee, min mbaasa mantoraade golle gollaado faa timmi e ley nokkuuje de wo66e kalfinaa. ¹⁷ Ana winndii: «Mantotoodo fuu, yo mantoro golle Joomiraado.»* ¹⁸ Sabi wanaa manoowo hoore mum woni jabaado, jabaado dee, mo Joomiraado mani.

11

No Pool feliri nelaarabe penee6e

¹ Jooni kaa dalee kam mi haaldana on no badiido haandude nii. Mido naagii on mujanon kam. ² Mido joganii on kiram iwruadam to Laamdo jaati, sabi mi ha66ii dewgal mon e gorko gooto, dum woni Almasiihu. Mido yidi nabude on to makko no mboomri ceniindi nii. ³ Kaa mido huli pati hakkillaaji mon mbaylite, nanndon e Hawwaa mo mboddi yoyundi ndii yoyuni oo faa njoppon hoolaare mon laa6unde sellunde wonnde e Almasiihu ndee. ⁴ Mido huli dum sabi so won gardo waajaade on Iisaa goddo mo waldaa e mo min mbaajii e ley moodon oo, naa so on ke6ii ruuhu goddo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo ke6uno-don e amen oo, on nja66oto dum sanne. ⁵ Kaa mido miila diin kalahali mawdi, dum woni nelaarabe moodon bee, walaa fuu ko burdi kam. ⁶ Ana waawi taweede mi wanaa fasiilante banngal haala, kaa mi wanaa baaydo anndal, min kollii on dum faa laabi wakkati fuu e ley huunde fuu.

⁷ Nde kaalan-mi on Kabaaru Laamdo Lobbo oo tawi on njo6aali ndee, mi leydinkinike kammari teddinde on, mi mboofii e ley majjum naa? ⁸ Deente goondin6e godde ndokki kam ko mi wuurda faa mi gollana on. ⁹ Nde ngonnoo-mi to moodon too ndee tawi mido hasindini, mi fawaaki e dow fay gooto e mon. Sabi sakiraabe iw6e Makedoniya bee ngaddanii kam ko jakiranoo-mi koo. E oon wakkati, mido wajunoo laatanaade on donngal. Non worri faa hannde duu. ¹⁰ Goonga Almasiihu gondo e am oo kaalan-mi on: ley leydi Akaya ndii fuu fay gooto waawaa hadude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal koo. ¹¹ Ko saabii so ngadir-mi non? Saabe mi yidaa on ngadir-mi non naa? Laamdo ana anndi mido yidi on!

¹² No ngorrunoo-mi nii, mi heddoto e worrude non. Sabi yogaa6e ana tewta laawol mantoraade ko 6e ngorri no amen nii koo. Ngol laawol, mido yidi hadude 6e ngol. ¹³ Been yo nelaarabe penee6e yo golloo6e jammbootoo6e yo boorniibe saaya nelaarabe Almasiihu. ¹⁴ Dum haaynaaki, sabi fay Ibiliisa ana boornoo saaya malaa'ika jom fooyre. ¹⁵ Ndennoo haaynaaki duu so

* **10:17** Yeremiya 9.23

gollanoo6e Ibiliisa 6oorniima saaya gollanoo6e fooccitaare. Kaa jukkungo ma66e laatoto hakke golle ma66e.

Haala torraaji kewtiidi Pool

¹⁶ Mi haalanii on naanen, mido wiya on kasen duu: pati fay gooto e moodon nanngira kam kaahaango. Kaa fay so on nanngirii kam non, njabee kaandi am dii, yalla miin duu mido mantoo seeda. ¹⁷ Nde mantortoo-mi nii ndee, wanaa no gollanoowo Laamdo nii kaaldan-mi, no kaandudo nii kaaldan-mi. ¹⁸ Sabi heewe ana mantoro kulle aduna, miin duu, mido waawi mantaade. ¹⁹ Sabi onon jogorii6e ko'e mum'en yo hakkilante'en 6ee, o6on njarranii haandu6e 6ee no weliri on. ²⁰ Goonga, o6on muja nelaa6e penee6e 6ee maccina on, jaama jawdi mon, njana on, pamdina on, piya on banaaje. ²¹ Mido yaagoo wiide on miden lo'unoo e majjum sanne.

Tawee nee, huunde fuu ko 6e cuusi mantoraade kam6e, mido suusi mantoraade dum miin duu. Mido haalda doo hono no mi kaandudo nii. ²² So 6e Yahuudiyankoo6e, miin duu mi Yahuudiyanke. So 6e Israa'ilankoo6e, miin duu mi Israa'ilanke. So 6e iwdi Ibarahiima, miin duu mi iwdi Ibarahiima. ²³ So 6e gollanoo6e Almasihu, miin 6uri 6e fuu laataade dum – doo kaaldan-mi hono no mi kaandudo nii. Miin 6uri 6e tiinnaare, 6uri 6e uddeede kasu, 6uri 6e fiyeede. Wakkati fuu, mido hosa maayde. ²⁴ Cili joy Yahuudiyankoo6e ana piya kam, cilol fuu dorrii capantati e jeenay. ²⁵ Cili tati Romankoo6e ana piya kam cabbi. Mi wedaama kaaye cilol gootol. Cili tati mido naata laana ana mutida e am, mi doyii jemma e jalooma ley geeci. ²⁶ Mido e laawol wakkati fuu, mido e farati banngal maaje e banngal yanoo6e, banngal lejol am e banngal leji goddi, mido e farati e ley geelle e ley ladde jeereende, ley geeci e ley sakiraabe penee6e. ²⁷ Mi gollii faa mi tampii, wakkati fuu mi daanataako doyngol juutungol. Mi yolbii, mi domdii, wakkati fuu mido hoora, mi jaangaama, mi holii. ²⁸ Mi haalaali ko heddii koo so wanaa huunde wootere: jannde fuu miilooji banngal deente goondin6e dee fuu ana ka66i hoore am. ²⁹ So won lo'udo, loore mum ana hewta kam. So won pergitiido, ana jawnna yonki am.

³⁰ So ana tilsi mi mantoo, loore am ndee mantortoo-mi. ³¹ Laamdo ana anndi mi fenaali. Jettooje ngoodanii mo kanko Baaba Iisaa Joomiraado men oo faa abada. ³² Nde ngonnoo-mi Damas ndee, battaa kaananke biyeteedo Aretas joyyiniino yim6e faa kayba ngeenndi ndii yalla ana nannga kam, ³³ kaa ngadaa-mi e ley sagiire, ndiwniraa-mi e falanteere tatawol ngeenndi ngol, njippinaa-mi caggal mayri, teetori-moo-mi.

12

Haala ko Laamdo bannginani Pool

¹ Ana tilsi mi mantoo fay so gasaa. Dum e taweede, mi haalan ko yellitii e am, kapum e ko Joomiraado bannginani kam koo. ² Ana foti duubi sappo e nay, gorko gooto mo anndu-mi, ka66iido e Almasihu, njabbinaama faa dow kammu burdo fuu toowde. Mi anndaa yalla terde makko duu njabbinaama naa njabbinaaka, Laamdo tan anndi. ³⁻⁴ Mido anndi oon gorko naannaama alijenne – omo heddorii terde makko dee naa mo heddoraaki de? Mi anndaa, Laamdo anndi – o nani ton haala daduka hakkille ka 6ii-aadama fotaa haaltude. ⁵ Kanko mantortoo-mi, mi mantortaako hoore am so wanaa e loore am. ⁶ Fay so mi muuyiino mantaade, mi haandaali, sabi goonga kaalannoo-mi. Kaa mido nanta hoore am e majjum, pati yim6e miila mido buri ko njii mido wada naa ko nani mido haala. ⁷ Ko Laamdo loowi e am koo ana dadi hakkille, kaa pati mi mawninkinoro dum, ko wa'i hono gi'al suufaama e terde am, dum

woni nelaado Ibiliisa ana fiya kam faa hada kam mawninkinaare fuu. ⁸ Cili tati mido jaagoo Joomiraado yo doofanam ngal, ⁹ kaa o wii kam: «Hinnee am oo heyii ma, sabi baawde am e loore kibbirta.» Saabe dum mi beydiima seyaade e mantaade dow loore am ndee, yalla baawde Almasiihu dee ana tawee e am. ¹⁰ Dum saabii so mido seyoro loore e jennooje e cadeele e torraaji e wembere fuu kammari Almasiihu. Sabi nde lo'u-mi fuu, nden ke6an-mi semmbe.

No Pool sunjiri bannal Korintunkoo6e

¹¹ Mi haaldii hono no mi kaandudo, kaa onon ngaddani kam haalirde non. Onon kaannoo jinngande kam, sabi fay so mi wanaa fay huunde, kalahali moodon mawdi dii, dum woni nelaabe moodon bee, burdaali kam fay huunde. ¹² Golleeji mawdi e kaayefiiji e taagumansaaji kollooji mi nelaado ngollaama to mon, kaaddi mujal duu di ngolliraa. ¹³ Kodum deente goondin6e Iisaa godde dee burdi on, so wanaa ko mi fawaaki e mon koo? Njaafee kam e oon toonange!

¹⁴ Jooni, mi lanndiniima warde to mon cilol tata6ol, mi fawataako e mon. Wanaa jawdi moodon tewtan-mi, onon e ko'e mon tewtan-mi. Sabi wanaa bi66e kaani fagganaade saaraabe mum'en jawle, saaraabe kaani fagganaade bi66e mum'en jawle. ¹⁵ Miin, mi seyorto hokkude on ko njogii-mi fuu, mi seyorto hokkude on fay hoore am, yalla mido walla on. So mi mawninii jilli am e moodon, on buytoto e yidude kam naa? ¹⁶ Ndennoo en kawrii mi fawanooki e dow mon, kaa wiyaama mi yonjii on, mi hebirii on hiila. ¹⁷ Won nelaabe am 6e nelir-mi faa mi jaama jawdi mon naa? ¹⁸ Titus jaagii-mi yo yaa to moodon, neldidin-mi e mum sakiike men oo. Titus jaamaali jawdi moodon, goonga naa pene? Wanaa minen ngoni miilo wooto e laawol gootol naa?

¹⁹ Booyii odon miila min la66inoobe ko'e amen yeeso moodon. Kaa ko min ngadata dee, miden kaalda yeeso Laamdo ley ha66agol amen e Almasiihu. Sakiraa6e horsu6e, ko min ngadata koo fuu, yalla odon njaara yeeso. ²⁰ Mido hula, so mi warii to moodon, pati mi tawira on no mi yidaa, tawiron kam no on njidaa. Mido huli pati mi tawda on e poodondiral e haasidaaku e konnaagu e tikkere e ninondiral e noore e mawninkinaare e fitina. ²¹ Mido hula, so mi wirfitiima to moodon, pati Laamdo hoyna kam hakkunde mon kasen, mi sunja saabe heew6e luuttunoo6e 6e tuubaali iwde e tuundi mum'en e fijirde mum'en e njaahilaaku mum'en.

13

Baynondiral

¹ Mido wara to mon jooni cilol tata6ol. «Huunde fuu ko neddo happaa ana hasindini e seedaaku yim6e didon naa taton.»* no winndorii nii. ² Mi haalaniino luuttunoo6e nde ngonnoo-mi to mon cilol dida6ol ndee, jooni duu ko mi walaa to mon koo, mido haaltana 6e kasen kam6e e heddiibe 6ee fuu: so mi wartii, mi yurmataako fay gooto. ³ Onon, odon tewta finnde holloore Almasiihu oo e am haalirta haala mum. On ke6an finnde ndee duu. Almasiihu lo'aali bannal moodon, mo cemmbediddo e moodon. ⁴ Sabi o tontiraama e leggal bardugal dow loore makko, kaa omo wuurdi baawde Laamdo. E ley ha66agol amen e makko, min lo'u6e, kaa min kollan on, miden nguurdira e makko dow baawde Laamdo.

⁵ Yeewtee ko'e mon faa njiyon so odon ngoondini, taykitee ko'e moodon. Tama on maataali Iisaa Almasiihu ana e moodon? So on maataali, yeewtagol

* 13:1 Fillitagol Tawreeta 19.15

mon ngol ana holla on ngalaa e goonga. ⁶ Kaa mido joonndorii on anndan minen banngal amen miden e goonga. ⁷ Miden jaagoo Laamdo pati ngadon fay huunde ko boni, wanaa faa holla minen miden e goonga, faa ngollon ko moyyi, fay sinndo tawii minen banngal amen, min laatii hono 6e ngalaa e goonga. ⁸ Sabi min mbaawaa yeddude goonga oo, ko min mbaawi dee, daranaade mo. ⁹ So min lo'ii tawi onon odon njogii semmbe, miden ceyii hen, min jaagoto Laamdo faa laato-don hi66u6e. ¹⁰ Saabe dum, mido winndana on dum gila mi waraali tafon, yalla so mi warii, pati mi bonna e moodon hakke baawde de Joomiraado oo hokki kam dee. Ko ndokkiraa-mi de, faa yaara yeeso, wanaa faa wurjina.

¹¹ Sakiraa6e, walaa ko heddi so wanaa waynaade. Poodanee hi66ude, nja6ee waajeede, njogee miilo wooto, nguuree e jam. Nden, Laamdo Jom jilli e jam oo wondan e moodon. ¹² Yo gooto e moodon fuu jowtir banndum jowtaango wondungo e jilli. Senii6e 6ee fuu ana njowta on.

¹³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu e jilli Laamdo e deental moodon e Ruuhu Ceniido oo ngonu e moodon, on fuu!

Bataaki Pool faade e Galaatiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado oo. Wanaa yim6e neli kam, mi neliraaka saabe neddo fuu, Iisaa Almasiihu jaati neli kam, kaɗum e Laamdo Baabiraado men immintindo mo e maayde oo. ² Miin e sakiraa6e wondube e am 6ee fuu, miden mbinnda oo bataaki faade e mon, onon deente goondin6e Iisaa gonde leydi Galaatiya dee. ³ Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁴ Almasiihu hokkitirii hoore mum kammari luutti men yalla ana dannda en e oo jamaanu bondo. Nii o wadiri sago Laamdo Baabiraado men. ⁵ Yo teddeengal woodan Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

No Kabaaru Lobbo oo laatorii gooto

⁶ Ana haaynii kam sanne no njaawir-don yoppude Laamdo, noddirdo on moyyere Almasiihu oo, so njokku-don kabaaru lobbo goddo. ⁷ Wanaa wiide kabaaru lobbo goddo won, kaa yim6e ana njiifa on, ana njidi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo. ⁸ So neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oo, fay so minen e ko'e amen naa so malaa'ika iwdo dow kammu, yo kuddi wonu e joomum. ⁹ Min kaalaniino on dum, jooni duu mido haaltana on: so neddo waajike on ko seerti e Kabaaru Lobbo mo ke6-don oo, yo kuddi wonu e mum.

¹⁰ Dum nee, yarraamuya yim6e ndaaran-mi naa yarraamuya Laamdo? Tama ko welata yim6e ndaaran-mi? So faa jooni mi ndaarannoodo ko welata yim6e, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pool laatorii nelaado

¹¹ Sakiraa6e, mido yidi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo, wanaa e neddo iwi. ¹² Sabi wanaa neddo hokki kam mo, wanaa neddo jannigini kam mo, Iisaa Almasiihu 6annginani kam mo. ¹³ On nanii no ngorrunoo-mi arannde e ley diina Yahuudiyankoo6e oo. Mi torririi deental goondin6e Iisaa ngal no mbaawru-mi fuu, mi siinii wurjinde ngal. ¹⁴ Mido burnoo heew6e e waaldee6e am Yahuudiyankoo6e jokkude diina Yahuudiyankoo6e, kaɗum e hirande neesuuji njaatiraa6e amen. ¹⁵ Kaa Laamdo subike kam gila mi finaali, noddi kam saabe moyyuki mum nde muuynoo ndee, ¹⁶ o 6annginani kam Biyiiko yalla mido waajoo kabaaru mum ley heefere. Oon wakkati, mi lamndondiraali e fay gooto, ¹⁷ mi yahaali Urusaliima to adii6e kam laataade nelaabe 6ee, njaa-mi don e don leydi Arabiya, ngartu-mi Damas. ¹⁸ Duu6i tati caggal mum, njaa-mi Urusaliima yalla mido anndondira e Piyeer. Ngondu-mi e makko balde sappo e joy. ¹⁹ Mi yiyaali nelaado fay gooto, so wanaa Yaakuuba mijii Joomiraado oo. ²⁰ Ko mbinndan-mi on doo koo, hakkunde am e Laamdo mbinndir-mi, mi fenaali. ²¹ Caggal dum, njaa-mi leydi Siriya e leydi Silisi. ²² E oon wakkati, deente ka6biide e Almasiihu gonde leydi Yahuudiya dee meedaali yiirude kam gite mum'en. ²³ Be nananno tan ana wiye: «Neddo torrannoodo en nden oo, ana waajoo jooni diina ka siinunoo jifude kaa.» ²⁴ E6e teddinannoo Laamdo saabe am.

2

No nelaabe njabirani Pool

¹ Duu6i sappo e nay caggal mum, njabbitin-mi kasen Urusaliima, miin e Barnabas. Titus duu ana wondi e amen. ² Mi yaarii ton saabe ko Laamdo

6annginani kam koo. Mi hawritii ton e maw6e deental goondin6e, miin tan e ma66e, mi anndinii 6e Kabaaru Lobbo mo mbaajii-mi 6e nganaa Yahuudiyankoo6e oo. Sabi mi yidaa golle am yabbiido oo e mo jooni oo fuu laato meere. ³ Kaa fay Titus jaado am oo, kaɲum e taweede yo Yunaninke fuu, tilsinaaka taadeede. ⁴ Dum e taweede sakiraa6e penee6e coorike e deental goondin6e ngal. Ko 6e ndaarti dee, anndande ndimaaku mo ke6-den e ley ha66agol men e Iisaa Almasiihu oo faa 6e ngartira en e maccungaaku. ⁵ Min nja6anaali 6e fay wakkati gooto yalla goonga Kabaaru Lobbo oo ana heddanoo on. ⁶ Haya, jogoraabe maw6e 6ee, no 6e njogoranoo nii, miin walaa ko hilli kam e majjum, sabi Laamdo burdintaa yim6e. Been maw6e tilsinaali min goddum fey. ⁷ Be paamii Laamdo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oo faade e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e, hono no halfiniri Piyeer wajaade Yahuudiyankoo6e 6ee nii. ⁸ Sabi no Laamdo neliri Piyeer hakkunde Yahuudiyankoo6e 6ee nii, non o neliri kam miin duu hakkunde heefer6e. ⁹ Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, nuyde deente goondin6e teddinaade dee, nde njiinoo moyyere nde Laamdo hokki kam ndee, 6e ndokki kam miin e Barnabas fuu juude faa tabintina kawral hakkunde amen. Ndenoo minen, min njaha to heefer6e, kam6e 6e njaha to Yahuudiyankoo6e. ¹⁰ Ko 6e ɲaagii min tan, min miccitoo misikiina'en 6ee. Mi tiinnike e majjum jaati.

No Pool ɲiniri Piyeer to Antiyokiya too

¹¹ Kaa nde Piyeer wari e ngeenndi mbiyeteendi Antiyokiya ndee, mi ɲinji dum yeeso yim6e sabi o boofudo. ¹² Sabi fade nelaa6e Yaakuuba 6ee warde, omo ɲaamdannoo e goondin6e Iisaa 6e nganaa Yahuudiyankoo6e. Kaa nde been ngarnoo ndee, o wodditii 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee, o ɲootti ɲaamdude e mum'en, hultude jokku6e sariya taadagol 6ee. ¹³ Yahuudiyankoo6e goondin6e Iisaa wo66e duu tawti mo faa na6i fay Barnabas e naafigaaku mum'en. ¹⁴ Nde njiinoo-mi no 6e ngorri nii dar-taaki, e6e ngoorti goonga gondo e Kabaaru Lobbo oo, mbii-mi Piyeer yeeso yim6e fuu: «Aan Yahuudiyanke, a worraano doo hono no Yahuudiyankoo6e ngorri nii, no leɲi goddi dɲi ngorri nii ngorrundo-daa. Hono mbaawru-daa tilsinirde yim6e 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee kinaa laato hono no Yahuudiyankoo6e nii?»

No Laamdo hisinirta yim6e saabe goondinal

¹⁵ Minen, min iwdi Yahuudiyankoo6e, min njeyaaka e leɲi goddi luuttooji dɲi. ¹⁶ Tawee nee, miden anndi neddo nanngirtaake poocciido saabe jokkugol Sariya Muusaa oo, e goondinal mum Iisaa Almasiihu nanngirtee poocciido. Minen duu min ngoondinii Iisaa Almasiihu, yalla miden nanngiree foocciibe saabe goondinal amen Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Sariya Muusaa. Sabi fay gooto nanngirtaake poocciido saabe jokkugol Sariya Muusaa. ¹⁷ Minen, miden ndaarta nanngireede foocciibe saabe ha66agol amen e Almasiihu. E ley majjum so min tawaama min luuttoo6e minen duu hono no 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee nii, dum ana holla Almasiihu yo daraniido luuttal naa? O wanaa! ¹⁸ Sabi so mi wii mi maatoto ko ngurjinnoo-mi, mi tabintinanno mi bofoowo. ¹⁹ Kaa banngal Sariya Muusaa, miin mi maaydo, Sariya oo jaati wadi dum, yalla mido wuurana Laamdo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow leggal bardugal, ²⁰ mi wuuraa miin e hoore am, Almasiihu wuuri ley am. Nguurndam neddo dam nguuran-mi jooni dam, e ley goondinal Bii Laamdo nguuran-mi dam, oon jiddo kam so hokitiri hoore mum saabe am. ²¹ Mi tippitataako moyyere Laamdo ndee.

Sabi so tawii jokkude Sariya oo wadanta neddo poocitiido, Almasiihu oo maayii meere.

3

Haala jokkude Sariya Muusaa naa goondinde Iisaa

¹ Eehey Galaatiyankoo6e, woy odon pamdi hakkille! Homo dawri on? On cifanaama faa laabi paca no Iisaa Almasiihu tontiraa e leggal bardugal.

² Njaabee kam dum doo tan: saabe jokkude mon Sariya Muusaa kebir-don Ruuhu Ceniido oo, naa on kebirii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo oo, on ngoondinii? ³ Kodum famdiniri on nii hakkille? On puddirii sembe Ruuhu Laamdo oo, hono njidir-don jooni timminirde tiinnaare mon jaati?

⁴ Ko hewtii on koo fuu laatike meere naa? Dum waawaa laataade meere.

⁵ Dokkoowo on Ruuhu so wada kaayde hakkunde mon oo, dum nee saabe odon njokki Sariya o wadarta dum naa saabe on nanii Kabaaru Lobbo on ngoondinii?

⁶ Nii winndorii: «Ibarahiima goondinii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo poocitiido.»* ⁷ Ndennoo anndee: goondin6e 6ee, kapum'en jaati ngoni iwdi Ibarahiima. ⁸ Sappaama e ley Binndi, Laamdo nanngiran 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee foocitiibe saabe goondinal mum'en. Dum saabii so Binndi dii mbiyani Ibarahiima oo kabaaru lobbo gila wadaali tafon: «Lepi dii fuu kebiran barke saabe maa.»†

⁹ Ndennoo, goondin6e fuu ke6an barke no Ibarahiima goondindo oo heberi barke nii. ¹⁰ Kaa faw6e jikke mum'en e jokkude Sariya Muusaa, yo hudaabe. Sabi ana winndii: «Kuddi woodanii neddo fuu mo jokkaali faa hi66i ko woni e dewtere Sariya ndee fuu.»‡

¹¹ Tayoral, fay gooto nanngirtaake poocitiido yeeso Laamdo saabe Sariya oo. Sabi ana winndii: «Poocitiido wuurdan goondinal.»§ ¹² Sariya oo noo fawaaki e goondinal, sabi ana winndii: «Jokkudo Sariya oo wuurdan saabe Sariya.»*

¹³ Almasiihu soottitike en iwde e kuddi ndi Sariya oo fawi e men ndii, ko mo roondanii en ndi koo. Sabi ana winndii: «Bilaado e leggal bardugal fuu yo kudaado.»†

¹⁴ Dum Iisaa wadi yalla 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee duu ana ke6a barke mo Ibarahiima he6i oo saabe Iisaa Almasiihu, ke6iren Ruuhu padaado oo e ley goondinal.

Haala Sariya e fodoore

¹⁵ Sakiraabe, mido sifanoo on ko woodi jannde fuu koo: so neddo moyyini talkuru ndonu no sariya laamu jabiri nii, fay gooto waawaa imminde dum, waawaa beydude hen fay huunde. ¹⁶ Laamdo wadani Ibarahiima e iwdo e mum podooje. Binndi dii mbiyaali: «Iw6e e mum», hono no di cappike heew6e, gooto nii di cappii nde di mbii: «Iwdo e maa». Dum woni Almasiihu oo.

¹⁷ Ko njidu-mi wiide koo annii: aadi ndi Laamdo fi6i ndii, Sariya gardo duubi teemedde nay e capantati caggal mum oo fi6tataa dum, bonnataa fodoore Laamdo ndee. ¹⁸ Sabi so ndonu mo Laamdo fodunoo oo e Sariya oo fawinoo, mo fawatanooko e fodoore ndee. Kaa noo, saabe fodoore ndee Laamdo hokkiri moyyere mum ndee Ibarahiima.

¹⁹ Ndennoo, ko Sariya Muusaa nafata? O waddiraama faa o 6anngina luutti faa nde iwdo e Ibarahiima podanaado fodoore ndee oo wari fuu. Laamdo hokki yim6e Sariya oo, o hokkiri 6e malaa'ika'en, kapum e curoowo. ²⁰ Kaa so gooto tan curoowo nafataa. Fodoore ndee, Laamdo tan fodi.

* 3:6 Pudfoode 15.6 † 3:8 Pudfoode 12.3 ‡ 3:10 Fillitagol 27.26 § 3:11 Habaakuk 2.4 * 3:12 Lewinkoo6e 18.5 † 3:13 Fillitagol Tawreeta 21.23

²¹ Ndennoo, Sariya oo ana luuttondiri e podooje Laamdo dee naa? Luut-tondiraa! Sinndo sariya baawdo hokkude yimbe nguurndam jippinanooma, fooccitaare iwanno e sariya oo jaati. ²² Kaa Binndi dii mbii aduna oo fuu, luutti mari dum, yalla goondinbe bee fuu ana ndokkee ko podanaa koo saabe goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

²³ Fade wakkati goondinal warde, en kawjanooma ley hawju Sariya faa goondinal ngal bannginaa. ²⁴ Hono non Sariya oo laatorii dowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari e mum oo, yalla eden nanngiree foocitiibe saabe goondinal ngal. ²⁵ Jooni ko wakkati goondinal ngal wari koo, en njaltii e maral dowoowo oo.

²⁶ Jonnoo, on fuu on biibe Laamdo saabe goondinal mon Iisaa Almasiihu. ²⁷ On fuu on kabike e Almasiihu saabe looteede mon lootogal batisima. Hono nii boornori-don mo no kaddungal nii. ²⁸ Ndennoo, ceendiigu walaa hakkunde Yahuudiyanke e Yunaninke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, on fuu on gootum e habagol mon e Iisaa Almasiihu. ²⁹ So tawii Almasiihu jey on, on iwdi Ibarahiima, on ndonan ko Laamdo fodunoo koo.

4

¹ Mido wadana on misaalu: so nii donoowo yo cukalel, walaa fuu ko seenndata dum e maccudo, tawee nee kapum jey jawdi ndii fuu. ² Mo heddoto ley hawju hayboobe mo e dawranooje jawdi makko faa sarti mo baaba makko sartanii mo oo yottoo. ³ Enen duu, nde en sukabe ndee, en maccube semmbeeji aduna dii. ⁴ Kaa nde wakkati cartaado oo hiibe ndee, Laamdo neli Bajjo muudum mo debbo rimi, dwtaniido Sariya Muusaa, ⁵ yalla omo soottitoo wonbe e ley Sariya bee, keben laataade biibe Laamdo. ⁶ Kammari on biibe makko, Laamdo nelii RuuhuBiyum oo e ley berde men. Ruuhu oo wadata so noddiren Laamdo «Abba». ⁷ Hankasen, en nganaa maccube, en biibe. Kammari en biibe, Laamdo duu wadii en ronooje.

No Pool hultirani Galaatiyankoo6e

⁸ Nden, nde on anndaano Laamdo ndee, odon ngonnoo e maral rewetebe 6e nganaa rewetebe jaati bee. ⁹ Kaa jooni ko anndu-don Laamdo koo, naa mido haannoo wiide jooni ko Laamdo anndi on koo: hono mbaawirton wirfitaade e semmbeeji aduna lo'ufi di ngalaa nafaa dii? Ko saabii so odon njidi laattaade maccube majji kasen? ¹⁰ Odon teddini jalaade yogaaje e lebbi yogaaji e wakkatiiji yogaaji e kitaale yogaaje. ¹¹ Mido huli pati golle mo ngollan-mi on oo fuu mursee.

¹² Sakiraa6e, mido ndaarda on, mba'ee no am nii, sabi miin duu mi laatinoke hono mon. On ngadaali kam baasi fuu, ¹³ sabi odon anndi rafi-cellal waddani kam haalande on arannde Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Naw am oo ittii koro mon, dum fuu e taweede on njawaali kam on nefaali kam kammari jaw oo. Ko ngadu-don dee, on nja6borike kam no malaa'ika Laamdo nii, naa hono mi Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Oon wakkati, odon keewnoo seyo sanne! Mido waawi seettanaade on: so odon mbaawnoo, on doofanno gite mon ndokkon kam. Ndennoo hono seyo mon ngoo laatii? ¹⁶ Mi laatike gapo mon saabe mido haalana on goonga naa? ¹⁷ Anniya mo been yimbe njoganii on oo moyyaa. Ko 6e njidi dee, seenndude on e am yalla odon ndaranoo 6e. ¹⁸ Sikke walaa, daranaade neddo ana moyyi so faa moyya, kasen duu waajibi dum wadee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan. ¹⁹ Sukaa6e am, kammari mon mido naawaa kasen naawalla naawdo hono no natakawere nii, faa mbaadi Almasiihu tawee e mon. ²⁰ Hee mi yidii tawdeede e mon jooni yalla mido heba

haaldude e mon ko wanaa no kaaldirannoo-mi e mon nii, sabi kabaaru mon ana wemmbinii kam sanne.

Haala aadi kiinndi e aadi keyri

²¹ Onon yidube jukkude Sariya Muusaa, mido lamndoo on: on nanaali ko Sariya wii naa? ²² Ana winndii: Ibarahiima ana joginoo bi6be wor6e didon, gooto o hebdi dum e kordo, goddo oo o hebdi dum e dimo. ²³ Bii kordo oo rimiraama no yim6e fuu ndimirtee nii, kaa 6ii dimo oo rimiraama saabe fodoore Laamdo. ²⁴ Won ko saawii e ley kaa janta. Rew6e didon 6ee ana capporaa aadiiji didi. Ngootiri, ndi Haajara ndii yo aadi waamnde haayre wiyeteende Siinaayi ndii. Kayri, maccungaaku ndi rimata. ²⁵ Haajara yo waamnde haayre wiyeteende Siinaayi wonnde Arabiya ndee, ende sapporaa ngalluure Urusaliima hannde ndee. Sabi Urusaliima e hodu6e e mum 6ee fuu e margal ngonni. ²⁶ Kaa Urusaliima gondo dow kammu oo yo dimo, kanko woni inna men. ²⁷ Sabi ana winndii:

«Aan dimaro mo meedaali rimude,
welta!

Aan mo anndaa naawalla ɳatawere,
ilina gullaali seyo!

Sabi debbo jeebaado he6an sukaa6e

faa 6ura debbo kaybaado gorum.»*

²⁸ Kaa onon sakiraa6e, on 6i66e hebaa6e dow fodoore Laamdo ndee hono no Isiyaaka nii. ²⁹ Nden, dimiraado no yim6e ndimirtee nii, ana torra dimiraado Ruuhu Laamdo oo. Fay hannde duu non worri. ³⁰ Kaa kodum Binndi dii mbii? Di mbii: «Ribbu kordo oo e 6iyum, sabi 6ii kordo oo rondataa e 6ii dimo oo abada.»† ³¹ Ndennoo sakiraa6e, en nganaa 6i66e kordo oo, en 6i66e dimo oo.

5

Haala ndimaaku goondin6e Iisaa

¹ Almasiihu rimdinii en yalla eden ndimda dor. Dum nee, tiinnee pati on ngartire e maccungaaku. ² Kettinane kam! Miin Pool, mido wiya on: so on nja6ii taadeede, Almasiihu nafataa on fay huunde. ³ Kasen mido haalana neddo fuu jabudo taadeede: ana tilsi e mum jukkude Sariya Muusaa oo fuu. ⁴ Onon tewtoobe nanngireede foocitiibe saabe Sariya 6ee, on seertube e Almasiihu, on ngodditiima moyyere Laamdo ndee. ⁵ Kaa minen, kammari goondinal miden pawa jikke amen e Laamdo nanngiroowo en foocitiibe oo. Dum woni ko min njoonndorii saabe Ruuhu oo. ⁶ Sabi ka66iido e Iisaa Almasiihu, taadagol e waasude taadagol fuu fotu, ko nafata tan, goondinal tabantinoowal jilli.

⁷ On puddirii no woodi. Homo hadi on jukkude goonga? ⁸ Ko wayliti hakkille mon koo iwraali to Laamdo noddudo on oo. ⁹ Ana wiyee: yuufinirdi seeda ana yuufina conndi farani njii6aandi fuu. ¹⁰ Dum fuu e taweede Joomiraado hokkii kam hoolaare e mon, mi tayorii miilo mon seerataa e miilo am. Kaa jii6oowo on oo, ko waawi laataade fuu, jukkete. ¹¹ Kaa miin sakiraa6e, so tawii faa hannde mido waajoo kinaa neddo taadee, ko saabii so mido torree faa jooni? Sinndo dum mbaajotonoo-mi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal bardugal mettataano fay gooto. ¹² Jii6oo6e on 6ee, yo 6e der ko'e ma66e.

¹³ Sakiraa6e, on noddaama faa ndim-don. Jonnoo, pati ngadee so ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon gidaade yonki. Ko kaandon wadude dee, homo fuu gollana goddo e dow jilli. ¹⁴ Sabi Sariya oo fuu

* 4:27 Esaaya 54.1 † 4:30 Puddoo6e 21.10

wadaama e ley ndee yamiroore wootere: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii.»* ¹⁵ Kaa so odon natondira, odon naamondira hono no dawaadi nii, njeertee pati on timmondir.

Haala Ruuhu Ceniido, kajum e gidaade yonki

¹⁶ Ndennoo, mido wiya on: dalee Ruuhu Ceniido dowa on, nden on njokkataa gidaade yonki mon. ¹⁷ Sabi gidaade yonki ana kaba e Ruuhu oo, Ruuhu oo duu ana haba e gidaade yonki dee. Hongel e majji fuu ana haba e gonngel faa mbaasu-don gollude ko muuy-don. ¹⁸ So Ruuhu dowata on, on ngalaa e ley Sariya Muusaa oo hankasen.

¹⁹ Ko gidaade yonki bannginta yo tuundi e ko sobi e njaahilaaku ²⁰ e dewal tooruuji e mbonobaaku e konnaagu e poodondiral e kiram e tikkere e haawtaare e luurral e rafi-kawral ²¹ e haasidaaku e sigiro e wanngiyaare e ko nanndi e mum'en. Mido jeertina on dum doo no njeertinirnoo-mi on dum nii, golloo6e kulle baade non 6ee naatataa e Laamu Laamdo oo. ²² Kaa ko Ruuhu Ceniido rimata e men koo woni jilli e seyo e jam e mujal e moyyuki e yurmeende e goondinal ²³ e leydinkinaare, kajum e nantaare. Tayoral, Sariya oo hadataa kulle baade non. ²⁴ Jeyaa6e e Iisaa Almasiihu 6ee tippitorike himmeeji mum'en e gidaade yonki mum'en fuu caggal, ana wa'i hono no 6e tontii de e leggal bardugal nii.

²⁵ Kammari Ruuhu oo kebir-den nguurndam kesam dam, ndennoo njokken e Ruuhu, ²⁶ pati mawninkino-den, pati toondiren, pati haasidaaku tawee hakkunde men.

6

No goondin6e kaaniri wallondirde

¹ Sakiraa6e, so won tawaado ana wada ko boni, onon jogii6e Ruuhu 6ee kaani ooncude dum, tawee e needi. Kaa gooto mon fuu hayba hoore mum pati seyte kajum duu. ² Mballondiree roondaade donnge mon teddu6e, hono non kibbinirton sariya Almasiihu oo. ³ So neddo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, yonjii hoore mum. ⁴ Yo gooto fuu yeewto golle mum. So won ko waawi mantoraade, mantorto golle mum jaati, fotaa ko nanndina dum e golle neddo goddo. ⁵ Sabi gooto fuu donngal mum roondotoo.

⁶ Jannginteedo konngol Laamdo ngol ana haani fecondirde e jannginoowo dum ko hebi ko woodi fuu.

No gooto fuu hettirta ko aawi

⁷ Pati njaayree ko'e mon, Laamdo jabataa yaweede. Gooto fuu, ko aawi koo hettata. ⁸ Aawdo ko welata yonki mum, hettan maayde. Kaa aawdo ko welata Ruuhu Ceniido, hettan hen nguurndam nduumiidam. ⁹ Pati kaa6en gollude ko moyyi. Sabi so en kaa6aali, en kettan so wakkati oo warii. ¹⁰ Ndennoo, e ley wakkati keddaniido en oo, ngadanen yim6e fuu moyyere, bur6e fuu haandude hen, sakiraa6e men goondin6e Iisaa Almasiihu 6ee.

Baynondiral

¹¹ Yeewee dii binndi butti di mbinndiran-mi on junngo am. ¹² Tilsin6e on taadeede 6ee, tewtoo6e yalla ana manee. Walaa ko 6e ngadiri non so wanaa pati 6e torriree saabe leggal bardugal Almasiihu ngal. ¹³ Sabi fay kam6e taadaa6e 6ee, 6e njokkataa Sariya. Ko 6e njidiri taado-don dee, faa 6e mantoro0o dum. ¹⁴ Miin e hoore am kaa, mi mantortaako kinaa leggal bardugal Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngal. Saabe ngal bardugal mi hillaaka e kabaaru aduna, aduna duu hillaaka kam. ¹⁵ Sabi taadaade naa

* 5:14 Lewinkoo6e 19.18

waasude taadaade, fayda walaa hen. Ko jogii fayda dee, tagiteede tagu keso.

¹⁶ Jokku6e ngol laawol fuu, yo ke6u jam e hinnee, kam6e e Israa'iilankoo6e Laamdo 6ee fuu.

¹⁷ Hankasen fay gooto pati tampina kam, sabi terde am ngadii 6atitande saabe Iisaa.

¹⁸ Sakiraa6e, yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon! Aamiina.

Bataaki Pool faade e Efeesunkoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo. Mido jowta seniibe hoolniibe e ley ha66agol mum'en e Iisaa Almasiihu 6ee. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo hokkirta yim6e moyyere saabe Almasiihu

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu gadando en barkeeji di Ruuhu oo hokkata dii fuu to dow kammu too saabe ha66agol men e Almasiihu. ⁴ Sabi fade aduna oo tageede, Laamdo su6iima en saabe Almasiihu, yalla eden laato seniibe 6e ngalaa feloore yeeso makko. Saabe jilli makko ⁵ o hoddiranii en gila arannde laato-den bi66e makko saabe Iisaa Almasiihu. Dum woni ko o yidani en saabe moyyuki makko ⁶ yalla omo yettiree moyyere makko mawnde nde walaa do haadi ndee. Nden moyyere o hokki en saabe Biyiiko korsudo oo. ⁷ E ha66agol men e makko coottitira-den yiyam makko dam, luutti meeden njaafaa ko waarata e keewal makko hinnee. ⁸ Oon hinnee o wayli e meeden, o hokki en hakkilantaaku ki66udo e anndal ki66ungal, ⁹ mo anndini en sago makko suudinoongo ngoo. Gila arannde mo anniyorii tabintinirde ngo Biyiiko oo saabe moyyuki makko. ¹⁰ Sago ngoo yo hawrintinde huunde fuu e hawju hooreejo gooto, dum woni Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laamdo timminan sago mum ngoo so wakkati hi66ii.

¹¹⁻¹² E ley ha66agol men e makko, en cubaama, enen faw6e jikke men e Almasiihu gila jooni 6ee. Laamdo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oo, hoddiranii en laataade sabaabu mawnineede teddeengal mum.

¹³ Saabe Almasiihu, onon duu, on nanii konngol goonga ngol, dum woni Kabaaru Lobbo kisindo on oo. Nde ngoondin-don Almasiihu ndee, Laamdo wadii e mon maande mum nde loowi e mon Ruuhu Ceniido podanoodo oo ndee. ¹⁴ Oon Ruuhu Ceniido woni pi6iraado moyyereji desanaadi en, faa jannde ke6aten soottiteede. Hono non Laamdo yettirtee saabe teddeengal muudum.

Haala duwaawu Pool

¹⁵ Kammari majjum, gila nan-mi kabaaru goondinal moodon Joomiraado men Iisaa, kajum e jilli di njogani-don seniibe 6ee fuu dii, ¹⁶ mi seerataa e yettude Laamdo kammari moodon nde jaagantoo-mi on Laamdo fuu. ¹⁷ Mido jaagoo Laamdo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu oo, Baabiraado Jom darja, hokka on Ruuhu mum Ceniido gadoowo on hakkilante'en, 6annginanoowo on Laamdo faa anndon dum. ¹⁸ Kasen duu mido jaagoo Laamdo uddita berde moodon faa paamon jikke mo o hokki on nde o noddi on ndee, paamon no moyyereji desanaadi seniibe dii keewiri e no teddiri, ¹⁹ paamon kasen no baawde makko mawde de ngalaa kaaddi dee ngorri e meeden, enen goondin6e 6ee. Deen baawde keewde semmbe ²⁰ o holli e ley Almasiihu nde o wuurtini dum e hakkunde maay6e so o joyyini dum jaamo makko dow kammu, ²¹ ton o burni dum laamu e baawde e semmbe e kaanankaaku fuu, kajum e inde fuu baawde inndeede, wanaa de hannde dee tan, de janngo dee duu. ²² Laamdo fawii Almasiihu dow huunde fuu, hokkii mo laataade hooreejo deental goondin6e, hokkii mo burde huunde

fuu. ²³ Deental goondinŋe ngal yo terde Almasiihu. Ngall hebbinaama mo kanko keewoowo huunde fuu e yimbe fuu oo.

2

No kisinirte-den saabe hinnee Laamdo

¹ Onon, on maaynoobe saabe junuubaaji moodon e luutti moodon, ² on jukkunoobe laawol bonngol ngol aduna oo jokki ngol, on dowtaninoobe laamiido baawde gonde dow mbeeyu dee oo. Laamiido oo yo Ibiliisa golloowo faa hannde ley yimbe saliiŋe Laamdo bee. ³ En fuu e maŋbe njeyano-den, e gidaade yonki men ngonno-den, en jukkunoobe gidaade dee, en jukkunoobe miilooji men bondi. No ngorrundo-den nii jaati, eden kaandunoo e jukkungo Laamdo ngoo no maŋbe nii. ⁴ Kaa Laamdo yo keewdo yurmeende. Saabe jilli mawdi di mo yidi en dii ⁵ mo wuurtindinii en e Almasiihu, enen maaynoobe saabe luutti men bee. Goonga, saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don. ⁶ E ley haŋŋagol men e Iisaa Almasiihu, Laamdo wuurtindinii en e makko, jyyindinii en e makko to dow kammu too. ⁷ Hono nii o bannginirta no hinnee makko burdi huunde fuu mawnude. Jamaanuuji garooji dii fuu njiyan moyyuki makko ki o wadani en e Iisaa Almasiihu. ⁸ Saabe hinnee Laamdo oo kisinira-don e dow hoolaade mon Almasiihu. Dam kisindam, wanaa e golle moodon haŋŋii, ko dam haŋŋii e mum dee, e dokkal Laamdo. ⁹ Dam wanaa njobdi golle neddo pati fay gooto heba mantoraade dam. ¹⁰ Sabi Laamdo wadi en ko ngon-den jooni koo: e ley haŋŋagol men e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen golleeji lobbi di o lanndinanii en gila arande dii.

No Almasiihu wadiri en leŋol gootol

¹¹ Jooni mido haalda e mon onon heefordirnoobe arande bee. Mantortoobe yo «taadiibe» ana koyna on noddira on «yimbe be taadaaki» fay so taadagol maŋbe ngol ko junngo bii-aadama gollata e terde tan. Ndennoo onon, miccitere ko ngonno-don arande koo: ¹² oon wakkati, on ngalaano Almasiihu, on jananbe woddiiŋe leŋol Israa'ila ngol Laamdo subii ngol, on ngalaano e aadiiji pawidi e fodoore Laamdo dii, on nguurdiino on ngalaano jikke, on ngalaano Laamdo e ley aduna oo. ¹³ Kaa jooni, e haŋŋagol moodon e Iisaa Almasiihu, onon woddunoobe arande bee on battiniraama saabe yiyam makko dam.

¹⁴ Sabi kanko Almasiihu, kanko woni jam meeden ko o wadi Yahuudiyankooŋe e leŋi goddi fuu leŋol gootol koo. Nde o hokkitirnoo hoore makko ndee, nden o wurjini kokowol palaangol ngol, dum woni o ittii nganaandi hakkunde leŋi dii. ¹⁵ O ittii jamirooje e kadaadi Sariya Muusaa fuu faa o wada Yahuudiyankooŋe e leŋi goddi leŋol gootol kesol e ley haŋŋagol mum e makko. Nii mo wadiri jam oo. ¹⁶ E maaygol makko dow leggal bardugal o ittiri nganaandi ndii, mo reentini leŋi dii laatii terde goote, mo rewrintini de e Laamdo. ¹⁷ O warii waajaade on jam onon woddunoobe bee, o warii waajaade badinoobe bee duu jam. ¹⁸ Sabi kammari makko en fuu kebirten laawol yottaade Baabiraado saabe Ruuhu Ceniido gooto oo.

¹⁹ Ndennoo, on nganaa jananbe hankasen, on nganaa hoŋbe duu, ko ngon-don dee, on wondube e seniiŋe, on jeyaaŋe e suudu Laamdo. ²⁰ On mahaama e dow ko nelaabe e annabaabe jibi, Iisaa Almasiihu e hoore mum woni haayre doobiraande maadi ndii. ²¹ Kanko wadata maadi ndii fuu nanngondira, faa ndi toowa ndi laato suudu Joomiraado seniindu. ²² Ley haŋŋagol mon e makko on mahondiraama faa laati-don hodorde Laamdo do o hodiri Ruuhu makko doo.

3

No Pool halfniraa golle banngal 6e nganaa Yahuudiyankoo6e

¹ Saabe dum mido diccanoo Laamdo, miin Pool uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu mo ngollanan-mi hakkunde mon onon 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee. ² Tayoral on nanii kabaaru golle mo Laamdo halfini kam e ley moyyuki mum faa nafa on oo ana haalee. ³ Sabi o bannginani kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no ra66idiri, ⁴ so on njanngii dum on anndan no paamir-mi sirri haala Almasiihu oo. ⁵ Oon sirri anndinanooka bi66e aadama ley jamaanuujii jawtudi dii, kaa jooni Laamdo bannginirii mo Ruuhu Ceniido oo faa nelaa6e mum e annabaabe mum seniibe fuu paami mo. ⁶ Anni no sirri oo worri: saabe Kabaaru Lobbo oo, 6e nganaa Yahuudiyankoo6e 6ee ke6ii ngedu e moyyereji desaadi dii no Yahuudiyankoo6e 6ee ke6iri nii, kasen duu 6e ndeentii e mum'en terde goote, 6e ndeentii e mum'en fodoore nde Laamdo fodi saabe ha66agol ma66e e Iisaa Almasiihu.

⁷ Oon Kabaaru Lobbo laatii-mi golloowo mum. Golle oo yo moyyere nde Laamdo wadiraani kam baawde mum. ⁸ Miin burdo seniibe 6ee fuu famdude oo, mi wadanaama moyyere faa mi waajoo 6e nganaa Yahuudiyankoo6e barkeeji gondi e Almasiihu di ngalaa do kaadi dii. ⁹ Mi wadanaama kasen famminde yim6e fuu no Laamdo tagudo huunde fuu oo tabintinirta sirri mum cuudinoodo gila arande oo, ¹⁰ yalla laamu e baawde gonde e mbeeyu de njiyataake dee fuu ana paama no anndal Laamdo yaajiri e huunde fuu, paamira dum kammari deental goondin6e ngal ¹¹ ko waarata e anniya 6ooydo mo Laamdo tabintiniri Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹² E ley ha66agol men e makko kanko Almasiihu eden mbaawi badoraade Laamdo hoolaare saabe ko ngoondin-den mo koo. ¹³ Saabe dum, mido ndaarda on pati tayon jikke saabe torraaji kewtotoodi kam kammari moodon dii, sabi diin torraaji yo teddeengal moodon.

Haala jilli di Almasiihu yidi en

¹⁴ Saabe majjum, mido nii diccanoo Baabiraado ¹⁵ jeydo lepol gonngol dow kammu e gonngol e leydi fuu oo. ¹⁶ Mido jaagoo mo kanko jom teddeengal manngal oo o hokka on semmbe saabe Ruuhu makko Ceniido oo ¹⁷ faa Almasiihu wona e ley berde moodon ko ngoondin-don mo koo. Mido jaagoo mo kasen o niibina on e ley jilli, o tabintina on ley majji. ¹⁸ Non paamirton, onon e seniibe 6ee fuu, no jilli Almasiihu dadudi hakkille dii poti mawnude faa ngalaa do di kaadi, ¹⁹ anndon di yalla odon keewa kibbal Laamdo ngal.

²⁰ Tayoral, Laamdo gollirido ley meeden baawde mawde oo ana waawi gollude ko 6uri duwaawuujii men e miilooji men. ²¹ Yo teddeengal woodan mo ley deental goondin6e saabe Iisaa Almasiihu e ley jamaanuujii dii fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

No goondin6e Iisaa 6ee laatorii terde goote

¹ Miin uddaado kasu saabe gollande Joomiraado oo, mido ndaarda on: nguuron nguurndam kawroojam e noddaango ngo Laamdo noddi on e mum ngoo ² tawee e leydinkinaare e newaare e mujal. Tiidondiron e ley jilli. ³ Ruuhu Ceniido wadirii on gooto e jam ka66ondirido on oo. Tiinno-don e heddaade ley oon ngootummaaku. ⁴ On terde goote, odon njogii Ruuhu gooto, no jikke mo Laamdo noddi on faade e mum oo yo gooto nii. ⁵ Kasen Joomiraado gooto woodi, goondinal gootal woodi, batisima gooto woodi,

⁶ kaɲum e Laamdo gooto Baaba yimbe fuu, tiimdo be fuu, golliroowo be fuu, gondo e maŋbe be fuu.

⁷ Homo e men fuu heɓii moyyere Laamdo ko waarata no Almasiihu hokkiri dum nii. ⁸ Sabi nii winndorii:

«O ɲabbii dow, o naɓorii honaaɓe heewɓe,

o hokkii yimbe dokke.»*

⁹ Kodum woni maanaa «o ɲabbii»? Walaa ko woni maanaa majjum, so wanaa o jippinokke e nokkuuje burde fuu leyɗude e leydi ndii. ¹⁰ Jippinoodo oo, kaɲum e hoore mum woni ɲabbudo faa tiimi kammuuji dii fuu, yalla ana heewa aduna oo fuu. ¹¹ Dokke makko dee annii: o wadi yogaaɓe nelaabe, yogaaɓe haaltoobe konngol ngol Laamdo loowi e mum'en, yogaaɓe waajotoobe, yogaaɓe duroobe yimbe kaɲum e jannginoobe. ¹² Ko o wadiri non, faa o lanndina seniibe be faa mbaawa gollande deental goondinbe, yalla terde Almasiihu dee – dum woni deental goondinbe ngal – ana yaara yeeso e ley goondinal, ¹³ laato-den daande wootere e ley goondinal meeden e anndugol meeden Bii Laamdo oo, kasen duu laato-den hiɓɓuɓe, njotto-den darnde Almasiihu hiɓɓunde ndee. ¹⁴ Ndennoo, en laatataako sukaaɓe nabiraaɓe bempeeje e kenuuli no laana nii. Jannde yimbe yidube nabude wobbe ley majjere yonɲataa en hankasen. ¹⁵ Ko laatoto-den dee, haaloobe goonga ley jilli, yaarooɓe yeeso e huunde fuu faade e Almasiihu, oon laatiido hoorejo oo. ¹⁶ Kanko waddani terde dee fuu nanngondirde faa gasa saabe jokkolde de de ndokkaa dee. Hono non, so tergal fuu gollii golle mum, nden terde dee mawnan, njahan yeeso ley jilli.

Haala neddaaku keso ley Almasiihu

¹⁷ Ndennoo, ko jukkata koo mbiyan-mi on: mido ndaarda on yeeso Joomiraado pati nguurdon hankasen no heeferbe nii, sabi miilooji maɓbe dii yo ɓoli, ¹⁸ hakkillaaji maɓbe njiibike, be njeyaaka e nguurdam dam Laamdo hokkata dam saabe majjere maɓbe e tiidugol maɓbe ko'e. ¹⁹ Be ngalaa yaage, be ngadii ko'e maɓbe jaahili'en, be ɲoottataa gollude kudde cobude. ²⁰ Kaa onon, wanaa non njanngir-don haala Almasiihu. ²¹ Tayoral, on nanii kabaaru makko, on njanngii goonga gondo e makko oo. ²² Ndennoo, ittee ko hiiddi ko woni ley mon koo, njoppee nguurdam moodon aranam bonniraadam muuyooji jaayrooji dam, ²³ dalon yonkiiji mon e hakkillaaji mon keyɗintinee. ²⁴ Njogitee neddaaku keso mo Laamdo tagi dow mbaadi mum ley senaare e foocitaare goongaraare.

²⁵ Ndennoo, celon fenaande, homo fuu haalda e tanaa mum goonga, sabi homo e men fuu ana jeydaa e goddo no caldi neddo gooto njejdiri nii. ²⁶ So on mettaama, pati luuttee. Pati janal naange tawdu on e tikkere. ²⁷ Pati ndokkon Ibiliisa laawol e ley mon. ²⁸ Yo gujjo ɲoottu wujjude, ko haani wadude dee, wuura e semmbe terde mum, yalla ana waawa wallude hasindinbe. ²⁹ Pati konngol bonngol yaltu e kundude mon, ko kaan-don wadude tan yo haalde haalaaji nafooji baawdi nabude wobbe be yeeso e ley goondinal, yalla odon ngadana hettintoobe on be ko moyyi. ³⁰ Pati cuɲlinee Ruuhu Laamdo Ceniido oo, kanko wadi maande makko e mon kammari jannde coottitaari mon ndee. ³¹ Ittee metti fuu e berde moodon, ceeron e konnaagu e tikkere e dukooji e poore, kaɲum e ko boni fuu. ³² Moyyondiree e ko'e mon, njurmondiron, njaafondiron no Laamdo yaaforii on e ley haɓɓagol mon e Almasiihu nii.

* 4:8 Jabuura 68.19

5

Haala wuurde e ley fooyre

¹ Ndennoo, laatee jemmbooŋe Laamdo kammari on biŋŋe makko 6e o horsini. ² Nguurdon e yidondirde, no Almasiihu yidiri en so hokkitiri hoore mum saabe men no layyaari nii, no sadaka beldo Laamdo nii. ³ Ko on seniibe Laamdo koo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde e ko sobi e joote. ⁴ Pati kaalee haalaaji bondi naa boli naa cobudi, sabi hono majji kaanaa taweede e mon. Ko kaan-don wadude dee, njetton Laamdo. ⁵ Paamee dum doo faa gasa: pijoowo e cobudo e jootaado, dum woni dewoowo tooruuji, kambe 6e ngalaa ngedu e laamu Almasiihu e Laamdo oo. ⁶ Pati fay gooto jaayrira on haalaaji boli, sabi hono majji cabinbinta tikkere Laamdo e dow saliiŋe mo 6ee. ⁷ Ndennoo, pati njokkondiree e 6een. ⁸ Arannde e nimre njeyano-don, kaa jooni e haŋŋagol mon e Joomiraado e fooyre njeyadon. Ndennoo nguurdee no biŋŋe fooyre nii, ⁹ sabi fooyre rimata moyyuki e foocitaare e goonga fuu. ¹⁰ Tewton faamude ko welata Joomiraado. ¹¹ Pati ngadon juude mon e gollleeji di ngalaa nafaa golleteedi e ley nimre, ko haani dee, njaltinon di. ¹² Ko 6een yimbe ngadata e cuucuukka koo, ana yaannii fay jantaade. ¹³ Kaa huunde fuu ko yaltinaa, 6anngan ley fooyre, ¹⁴ huunde fuu ko 6annginaa fooyan. Dum wadi so ana wiye:

«Aan daaniido, fin!

Imma e hakkunde maayŋe,
fooyre Almasiihu ndee yaaynan e maa.»

¹⁵ Ndennoo, ngadee hakkille faa sanne no nguurdaton nii, tawee wanaa no nuykaafe nii, no hakkilante'en nii. ¹⁶ Wakkati fuu mo keŋ-don, nawtoro-don dum, sabi jamaanu oo yo bondo. ¹⁷ Saabe dum, pati laatee 6e ngalaa hakkille, paamee ko woni sago Joomiraado. ¹⁸ Pati njaree doroo faa cigiron, sabi dum naannan on e laalu. Ko haani dee, keewee Ruuhu, ¹⁹ mbaajondiron jime Jabuura e jettooje e jime de Ruuhu hokkata on dee, njimanon Joomiraado, njettiron mo berde laabude. ²⁰ Njetton Baabiraado men Laamdo wakkati fuu dow huunde fuu saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Homo e mon fuu dwtanoo bannum saabe teddinde Almasiihu.

Haala rewŋe e worŋe mum'en

²² Onon rewŋe, dwtano-don worŋe mon no dwtiranto-don Joomiraado nii. ²³ Sabi gorko woni hoore jom suudu mum no Almasiihu woniri hoore deental goondinŋe ngal nii, dum woni terde mum de hisini dee. ²⁴ No deental goondinŋe ngal dwtiranii Almasiihu nii, hono non debbo fuu haani dwtiranaade jom suudu mum e huunde fuu. ²⁵ Onon worŋe, njidiree rewŋe mon no Almasiihu yidiri deental goondinŋe ngal so hokkitiri hoore mum saabe maggal ²⁶ faa senna ngal nii, caggal o laŋŋinirii ngal lootogal e haala makko, ²⁷ yalla omo darna deental goondinŋe ngal yeeso makko tawee ngal teddinaangal, ngal ceniingal, ngal walaa ayiibe naa tuundi naa joofi-joofi naa ko nanndi e mum fuu. ²⁸ Hono non, ana tilsi e worŋe njida rewŋe mum'en no njidiri terde mum'en nii. Neddo fuu jidoo jom suudu mum, hoore mum yidi. ²⁹ Sabi fay gooto wanaa caldi mum, ko wadata dee, namminan di, hinnoo di no Almasiihu hinnortoo deental goondinŋe ngal nii, ³⁰ sabi en caldi terde makko dee. ³¹ Binndi dii mbii: «Dum wadi so gorko yoppan inna mum e baam mum, nanngondira e jom suudu mum, 6e didon fuu 6e laato neddo gooto.»*

³² Dum yo sirri mawdo. Mido wiya on: sirri oo, ko woni hakkunde Almasiihu e

* 5:31 Puddooŋe 2.24

deental goonɗin6e ngal koo haalata. ³³ Kaa no waawi laataade fuu, gorko fuu yidira jom suudu mum no yidiri hoore mum nii. Debbo duu teddina gorum.

6

Haala bi66e e saaraa6e

¹ Onon bi66e, dɔwtanee saaraa6e moodon saabe Joomiraado, sabi ɗum woni ko dartii. ² «Teddin inna maa e baam maa.» Ndee woni yamiroore arandeere nde fodoore ha66ii e mum. ³ Fodoore ndee woni: «yalla aɗa he6a moyyere, balde maa njuuta e leydi ndii.»* ⁴ Onon saaraa6e, pati ɗannginee bi66e mon, ko kaan-ɗon dee, biirdude 6e dow yamiroore Joomiraado e needi mum.

Haala maccu6e e halfaa6e

⁵ Onon maccu6e, dɔwtanee halfaa6e moodon dow kulol e sijnugol tawee e berde laa6ude no dɔwtiranto-ɗon Almasiihu nii. ⁶ Dɔwtanee 6e tawa wanaa yeeso ma66e tan yalla bi66e aadama ana njetta on. Ko haani dee, dɔwtanee 6e no maccu6e Almasiihu ngollirta muuyde Laamɗo berde laa6ude nii. ⁷ Ngollirane 6e anniya lobbo faa wa'a no Joomiraado ngollanton, wanaa yim6e, ⁸ sabi odon anndi neddo fuu golludo ko moyyi, so dimo so diimaajo, Joomiraado yoban ɗum hakke golle mum oo. ⁹ Onon halfaa6e, ngorree non e maccu6e moodon. Pati ngidee 6e, anndon Kalfaado moodon onon e ma66e fuu ana dow kammu, kasen duu oon burdintaa yim6e.

Haala kaborde de Laamɗo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

¹⁰ Walaa ko heddi so wanaa wiide on keewon semmbe e ley ha66agol mon e Joomiraado, tuugo-ɗon baawde makko mawde dee. ¹¹ Bamee kaborde de Laamɗo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa daraade faa cakko-ɗon dabareeji Ibiliisa dii. ¹² Sabi wanaa yim6e kabaten, ko kabaten dee, laamu e baawde e hooreyaaku ley oo doo aduna ni66udo, kajum e seydaani'en bon6e won6e e mbeeyu 6ee. ¹³ Saabe ɗum, bamee kaborde de Laamɗo hokki on dee fuu, yalla odon mbaawa habaade nde ɗalaande bonnde ndee warii, ke6on kasen ɗiibude caggal nde kabi-ɗon fuu faa timmi.

¹⁴ Ndennoo, ndaree, kumo-ɗon goonga, 6oorno-ɗon fooccitaare no saaya ndeenaagu nii. ¹⁵ Lanndinaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oo laatanoo on pade. ¹⁶ Wakkati fuu yo goonɗinal laatano on wawaade nde mbaaw-ɗon sakkoraade kure ku66ooje de Bondo oo wedotoo on dee fuu. ¹⁷ Yo kisindam laatano on kufina njamndi, nanngon kaafaawi ki Ruuhu Ceniido hokkata kii, kanki ki konngol Laamɗo. ¹⁸ Wakkati fuu ngadee duwaawuuji e ɗaagundeeji ley ha66agol mon e Ruuhu Ceniido. Kakkilee pati on ɗoottu ɗaaganaade seniibe 6ee fuu Laamɗo. ¹⁹ Naagano-ɗon kam miin duu newnaneede konngol, yalla nde mu66itin-mi hunduko am fuu, mido anndinira cuusal goonga tedduɗo gondo e Kabaaru Lobbo ²⁰ mo ndarantoo-mi ley geyyelle am dee oo. Naagane kam mi waajaroo ɗum cuusal, no tilsiri kam nii.

Baynondiral

²¹ Tikikus, sakiike men korsuɗo gollanoowo Joomiraado koolniido, humpitan on ɗum fuu, yalla onon duu odon ɗootta humpeede kam anndon no ngorru-mi. ²² Mi nelii mo e moodon yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon.

* 6:3 Fillitagol Tawreeta 5.16

²³ Sakiraa6e, yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e jilli gondudi e goondinal. ²⁴ Yidu6e Joomiraado men Iisaa Almasiihu jilli di timmataa 6ee fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mum'en.

Bataaki Pool faade e Filipiyankoo6e

¹ Miin Pool e Timote, maccu6e Iisaa Almasiihu, mbinndi oo 6ataaki faade e deental goondin6e Iisaa gonngal ngeenndi Filipa. Min njowtii on, onon hooree6e e gollanoo6e deental ngal, min njowtii on fuu, onon seniibe ha66ii6e e Iisaa Almasiihu 6ee. ² Yo on ke6u moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Pool yettirta Laamdo kammari Filipiyankoo6e

³ Mido yetta Laamdo nde miccitii-mi on fuu. ⁴ Wakkati fuu nde jaagantoo-mi on Laamdo on fuu, e seyo jaagirantoo-mi on, ⁵ sabi gila jannde ngoondin6on Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa jooni odon ndarodii e am. ⁶ Mido tayori Laamdo puddudo golle lobbo e mon oo, o jokkan dum faa dum hi66a e ley gartol Iisaa Almasiihu. ⁷ Ana haani mi miilana on diin miilooji on fuu, sabi hakkille am ana e mon. On fuu on ndeentii e am moyyere nde Laamdo hokki kam nde ngeyyaa-mi e nde ndaranii-mi tabintinde Kabaaru Lobbo oo ndee. ⁸ Mido horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu, Laamdo ana seedii. ⁹ Ko jaagantoo-mi on Laamdo annii: yo jilli mon beydo jaarude yeeso, beydoro anndal, beydoro seenndude pene e goonga, ¹⁰ yalla odon mbaawa su6aade ko moyyi. Nden on laatoto laabu6e 6e ngalaa pi6e jannde gartol Iisaa Almasiihu. ¹¹ On laatoto duu hebbinaa6e gollleeji poocciidi iwdi e Iisaa Almasiihu, yalla Laamdo ana teddinee, yettee.

No uddeede Pool nabiri Kabaaru Lobbo oo yeeso

¹² Sakiraa6e, ko njidu-mi anndon dee, torra ke6udo kam oo waddanii Kabaaru Lobbo oo jaarude yeeso ¹³ faa hayboo6e galle kaananke oo e heddiibe 6ee fuu tayori ko ngeyyiraa-mi koo yo saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁴ Ko 6uri heewde e sakiraa6e 6ee duu, geyyelle am dee beydanii dum'en hoolaade Joomiraado. Dum saabii so e6e mbaajoroo konngol Laamdo ngol rafi kulol.

¹⁵ Goonga, yogaa6e ana mbaajoroo kabaaru Iisaa Almasiihu oo haasi-daaku e poodondiral, kaa wo66e ana e anniyaaji lobbi. ¹⁶ Been ngolliranta Almasiihu jilli, sabi e6e anndi Laamdo hokki kam daranaade Kabaaru Lobbo oo. ¹⁷ Kaa 6ee too ko mbaajortoo kabaaru Almasiihu faa nafa dum'en ka6um'en tan, anniyaaji ma66e moyyaa, kasen duu ko 6e miilotoo dee, beydude torra am ley geyyeede am oo. ¹⁸ Dum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, so Iisaa Almasiihu inndaama hen tan ana heya, so laatii anniyaaji bondi naa anniyaaji lobbi fuu mido seyii.

Goonga, mi seyoto caggal mum duu ¹⁹ sabi mido anndi saabe duwaawuujii mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu, dum fuu dum sakitanto kam kisindam. ²⁰ Mido joonndorii e hakkille am fuu, mi hersataa e dow fay huunde. Mido hoolii Almasiihu teddinte saabe ko hewtii kam koo gila jooni faa abada, nguur-mi maay-mi fuu. ²¹ Sabi banngal am, Almasiihu yo yonki am, maayde duu yo tino am. ²² Kaa so mi wuurii, ana moyya nguurndam am waddana kam gollude golle nafaowo. Ndennoo mi anndaa ko cu6otoo-mi. ²³ Hakkille am feccike pecce didi: ko 6ur-mi yidude, yaade mi joododoyoo e Almasiihu, dum jaati 6uri moyyude. ²⁴ Kaa mi heddoo wuurde 6uri nafude on, onon. ²⁵ Mido tayori dum, mido anndi mi heddoto e aduna mi wonda e mon on fuu, yalla odon njaara yeeso, ceyo-don ley goondinal ²⁶ faa gartol am hakkunde mon beydana on mantoraade ha66agol mon e Iisaa Almasiihu kammari am.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo oo

²⁷ Onon, nguuree nguurndam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu, yalla so mi warii tuumtaade on naa so mi waraali, mi nana kabaaru mon, mi annda odon tabiti e anniya gooto, odon ndarodii gootal e haanaade goondinal Kabaaru Lobbo oo, ²⁸ tawa on accataa konnee'en 6ee kul6ina on e dow fay huunde. Banngal ma66e, dum yo maande halkagol, kaa onon, dum maande kisindam mon. Dum to Laamdo iwrata. ²⁹ Sabi onon ndokkaa moyyere Laamdo saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoondinon mo tan ndokkire-don, on ndokkaama dum kasen faa torrire-don kammari makko, ³⁰ kaɲum e daranaade ha6o ngo njii-don mido ha6ee, ngo nan-don mido ha6ee faa jooni ngoo.

2*Haala leydinkinaare Almasiihu e teddeengal mum*

¹ Ko Iisaa Almasiihu heddi hokkude on semmbe e suusinde on ley jilli koo, ko ndeentu-don e Ruuhu Ceniido so njidondir-don njurmondir-don, ² ki66iniree seyo am ko laati-don daande wootere e jilli gooti e 6ernde wootere e anniya gooto koo. ³ Pati ngolliree huunde fuu haasidaaku naa haawtaade dow pene, ngolliree leydinkinaare, yalla gooto fuu ana jogoroo hoore mum bannam ana 6uri dum. ⁴ Pati fay gooto laato hammadi haaje mum tan, ndarta nafaa wo66e 6ee duu. ⁵ Yo anniya Iisaa Almasiihu tawe e mon:

⁶ Kanko, fay so taweede mbaadi Laamdo ana e makko,
o tuugaaki e majjum faa o heddo fotude e Laamdo,

⁷ o famdinii hoore makko,
o 6ami mbaadi maccudo,
o laatii hono neddo.

O jogoraa o neddo

⁸ o leydinkinii,
o dwtanii Laamdo faa o maayi,
o maayi e dow leggal bardugal.

⁹ Saabe dum kasen, Laamdo toownii mo faa sanne,
hokki mo innde 6urnde inde fuu,

¹⁰ yalla koppi fuu ana koforoo saabe innde makko to tawaa fuu,
so dow kammu so dow leydi so ley leydi,

¹¹ yalla gooto fuu ana sellina
Iisaa Almasiihu woni Joomiraado,
faa Baabiraado men Laamdo teddinee.

No goondin6e pooynirta ley aduna

¹² Dum e taweede, sakiraabe am horsu6e, nde ngondunoo-mi e mon ndee, odon dwtanii Laamdo wakkati fuu. Sako jooni nde ngodditii-mi, nden kaan-don 6urde dwtanaade mo. Njirwiniron hono non kisindam dam Laamdo hokki on dam, ngadiron dum kulol e sijnugol. ¹³ Sabi Laamdo ana golla e mon faa muuyon ko weli dum, ngollon dum.

¹⁴ E ko ngollaton fuu, pati ɲermondiree pati ndukidee, ¹⁵ yalla odon laato laa6u6e 6e ngalaa ɲiɲe, laato-don 6i66e Laamdo 6e ngalaa ayiibe hakkunde yim6e hannde oojiibe bon6e. On pooyan hakkunde ma66e hono no koode pooyniri ley aduna nii ¹⁶ ko nanngu-don konngol nguurndam ngol faa gasi koo. Nii wadata so mi mantaroo on ɲannde gartol Iisaa Almasiihu. Sabi mi don-donnaali meere, mi tampaali meere. ¹⁷ Fay so dum yaadi e yonki am mi laatoto sadaka mbayleteedo dow sadaka mo goondinal mon sakkantoo

Laamdo oo, mi seyoto, mi weltodoto e mon. ¹⁸ Onon duu ceyoree hono non, mbeltodo-dēn.

Haala gollidiibe didon hoolniibe

¹⁹ So Joomiraado men Iisaa jabii, mi nelan Timote e mon ko 6ooyataa, yalla so mi humpitike kabaaruuji mon dii ana waaltina hakkille am. ²⁰ Sabi kanko tan woni gondudo e am anniya gooto, kasindindo e kabaaru mon, ²¹ heddiibe 6ee fuu hammadi haaje mum'en tan, wanaa saabe Iisaa Almasiihu. ²² Kaa Timote, odon anndi no holliri neddaaku mum, sabi mo wallii kam waajaade Kabaaru Lobbo oo no biddo wallirta baaba mum nii. ²³ Kanko anniyii-mi nelude wakkati mo paamu-mi no alhaali am laatotoo fuu. ²⁴ Kaa Joomiraado hokkii kam tayoral, 6ooyataa mi waran to mon, miin e hoore am.

²⁵ Hono non mi yii tilsii mi nela e mon sakiike men Epaforodit, gollidiido am oo. O wallii kam habanaade Kabaaru Lobbo oo. Kanko woni mo neluno-don faa walla kam e haaje oo. ²⁶ Omo yeewaa on fuu, kasen o wemmbanooma sanne ko nan-don o sellaanoo koo. ²⁷ Tayoral, o jawiino faa o hosi maayde. Kaa Laamdo yurmike mo, yurmike kam miin duu, pati mi heba sugulla dow sugulla. ²⁸ Dum saabii so keyii-mi law faa mi nela mo e mon, yalla so on njiitii mo odon ceyoo, miin duu sugulla am 6uytoo. ²⁹ Ndennoo, nja66oree mo saabe Joomiraado seyo manngo. Teddinee yimbe wa'u6e non fuu, ³⁰ sabi kanko kammari gollande Iisaa Almasiihu o hosiri maayde, mo hokitiri yonki makko faa o waddana kam ballal ngal ndonkuno-don waddande kam onon e ko'e mon ngal.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

¹ Caggal dum, sakiraa6e am, ceyoree Joomiraado. Winnditanaade on kulle dee tampintaa kam, sabi kanje ndokkata on hoolaare: ² ndeentodon e dawaadi – dum woni golloo6e ko boni, waajotoo6e haala taadagol penewol 6ee! ³ Sabi enen ngoni taadiibe jaati 6ee, eden ndewira Ruuhu Laamdo, eden mantaroo Iisaa Almasiihu, en pawaali jikke men e dow ko'e men. ⁴ Haya, miin mido waawnoo fawde jikke am dow hoore am. So wob6e miilii ana mbaawi fawde jikke mum'en dow ko'e mum'en, miin 6uri haandude e majjum, ⁵ sabi mi taadaama gila e jalooma jetta6o mo pinumi e mum oo, mi Israa'ilanke iwdo e suudu Benjamin, mi Yahuudiyanke 6ii Yahuudiyanke. E banngal Sariya Muusaa mido jeyaa e waalde Farisa'en, ⁶ mido hirana Sariya oo sanne faa mido torrannoo deente goondin6e Iisaa dee, fay gooto waawaano jinude kam banngal fooccitanaade Sariya oo. ⁷ Kaa ko njogorinoo-mi yo tino am koo fuu, saabe Iisaa Almasiihu mi tawii yo mursee. ⁸ Goonga, mido jogorii dum fuu yo mursee saabe anndude Joomiraado am Iisaa Almasiihu 6uri kulle dee fuu. Saabe makko njarrii-mi mursude ko njogii-mi, mido jogorii huunde fuu yo mbuuwdi yalla Almasiihu ana laatanoo kam tino, ⁹ mi heba tawdeede e mum. Mi walaa fooccitaare nde mbaaw-mi hebude miin e hoore am e jokkugol am Sariya oo, mi poocciitido saabe fooccitaare iwrannde kam e hoolaade Almasiihu, kayre woni fooccitaare nde Laamdo hokki goondin6e mo 6ee. ¹⁰ Sago am mi annda mo kanko Iisaa Almasiihu, mi annda baawde de Laamdo wuurtiniri mo dee, mi reenta e makko torra, mi nannda e makko maayde, ¹¹ yalla miin duu mido heba immintineede hakkunde maay6e nannde darngal.

¹² Mi wiyaali mi hebii dum gila jooni naa mi kib6udo, kaa mido wondi e dogude hono no dadondirteedo nii yalla mido heba dum, sabi miin e hoore am, Iisaa Almasiihu hebii kam. ¹³ Goonga sakiraa6e, mi wiyaali mi hebii dum.

Kaa mido wada huunde wootere: mido yeggita ko ya66ii, mido foodanoo ko warata. ¹⁴ Mido dogana haattirde, faa mi he6a mbarjaari dow kammu ndi Laamdo noddata en e mum saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Enen hakkilante'en 6ee fuu, miiloro-den hono non. So odon miiloo huunde wonnde, Laamdo 6annginanan on dum. ¹⁶ Kaa no wa'i fuu, do tawe-den fuu, njokken laawol no ngorru-den jooni nii.

¹⁷ Sakiraa6e, on fuu nemmbee kam, yeewee worru6e no njii-don miden ngorri nii 6ee. ¹⁸ Sabi heew6e laatike konnee'en leggal bardugal Iisaa Almasiihu. Mi haalanii on dum cili kuurdi, mi haaliranan on jooni duu e bojji. ¹⁹ Kam6e, battane ma66e yo halkere, deedi ma66e ngoni laamdo'en ma66e, hersa ma66e 6e naayirta, aduna tan 6e ka6anta. ²⁰ Kaa enen, dow kammu njeje-den, eden keppi kisinoowo men iwoowo ton oo, dum yo Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²¹ Kanko, o waylitan terde men lo'ude dee faa de ke6a teddeengal no terde makko dee nii, sabi omo jogii baawde faa o wada huunde fuu dwtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, on njeewnii kam sanne, on laatike seyo am e deesewal am. Gidira6e am, tabitee e Joomiraado.

² Mido ndaarda banndira6e am rew6e, dum woni Ewodi e Sintis, yo 6e laato daande wootere saabe Joomiraado. ³ Aan Sinsigis, gollidiido am koolniido oo duu, mido ndaarde paabo-daa 6e, sabi 6e mballii kam ha6anaade Kabaaru Lobbo oo, kam6e e Keleman e gollidiibe am wo66e, 6e inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam 6ee.

⁴ Ceyoree Joomiraado wakkati fuu. Mido wiya on kasen, ceyee! ⁵ Yo yim6e fuu annu newaare mon. Joomiraado ana 6adii. ⁶ Pati fay huunde sunlina on abada, ko haani dee: naagoree Laamdo haajuuji mon fuu duwaawu gondudo e jettooje. ⁷ Nden, Laamdo hokkan on jam dadudo hakkille, jii6inan berde mon e hакkillaaaji mon e Iisaa Almasiihu.

⁸ Haya, sakiraa6e, tiidee e ko moyyi e ko haani yetteede fuu, dum woni teddungal e goonga, kapum e fooccitaare e senaare e ko haani yiideede e ko haani teddineede. ⁹ Ngolliree ko pammin-mi on e ko ke6-don e am, ko narru-don kam e ko njiiru-don kam. Nden Laamdo gaddoowo jam oo tawdete e mon.

No Pool barkiniri dokkal Filipiyankoo6e

¹⁰ Mido seyorii Joomiraado seyo manngo sabi jooni on keydintinii ballal mon faade e am. Tayoral, hакkillaaaji mon ana ngonnoo e am, kaa on ke6aali yottinde ballal ngal. ¹¹ Wanaa saabe won ko kaajaa-mi wadi so mbii-mi non, sabi mi woowtinike heppitoraade no tawraa-mi fuu. ¹² Mido waawi wuurdude e baasal, mido waawi wuurdude e ke6al. E no waawi worrude fuu, mi biirorike haarannde e yolbere, mi biirorike hebbinde e jakoreede, ¹³ mido waawi fuu e ley ha66agol am e Iisaa Almasiihu dokkoowo kam semmbe oo. ¹⁴ Kaa dum e taweede, on ngadii ko moyyi ko mballu-don kam e ley torra am oo koo.

¹⁵ Filipiyankoo6e, odon anndi e ley puddoode mon nande Kabaaru Lobbo oo, nde iw-mi leydi Makedoniya ndee, fay deental goondin6e gootal wal-londiraali e am, so wanaa ngal mon ngal. ¹⁶ Nde ngonnoo-mi Tesaloniiki ndee duu, on neldii kam ko kasindin-mi e mum jaati, wanaa fay nde wootere, cili kuurdi! ¹⁷ Wanaa dokkal tewtan-mi – faa tino golle mon lobbo oo 6eydoo tewtan-mi. ¹⁸ Ko neldu-don Epaforodit koo yottike faa gasi, humtii

haajuuji am fuu, mi he6ii faa heewi. Dokkal mon ngal laatike uurdi mbelndi, no sadaka beldo Laamdo jabaado nii. ¹⁹ Laamdo teddufo jom ngalu oo humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa Almasiihu. ²⁰ Yo teddeengal woodan Baabiraado men Laamdo faa abada abadin. Aamiina.

Baynondiral

²¹ Njowtanee kam seniibe ha66iibe e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraabe wendu6e e am 6ee ana njowta on. ²² Seniibe 6ee fuu ana njowta on. Be ana adoo jowtude on fuu won6e ley galle kaananke Roma mawdo oo 6ee.

²³ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

Bataaki Pool faade e Koloosiyankooŋe

¹ Oo bataaki ga am iwri miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamdo, kaŋum e sakiike men Timote. ² Min njowtii on onon seniiŋe wonŋe Koloosi, sakiraaŋe hoolniibe haŋŋiibe e Almasiihu. Yo Baabiraado meeden Laamdo wadan on moyyere e jam!

No Poolyettirta Laamdo kammari Koloosiyankooŋe

³ Min ceerataa e yettude Laamdo, Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu, nde min jaagantoo on Laamdo fuu, ⁴ sabi min kaalanaama kabaaru goondinal mon Iisaa Almasiihu, kaŋum e jilli di njogani-don seniiŋe ŋee fuu ⁵ saabe jikke mo ndesana-don dow kammu oo. On keŋii oon jikke nde nandon konngol goonga ngol ndee, dum woni Kabaaru Lobbo oo. ⁶ Oon Kabaaru Lobbo yottoriima on no mo yottorii aduna oo fuu nii, omo wa'i no lekki mawnoowi ndimoowi bidde mum nii. Hono non Kabaaru Lobbo oo worri hakkunde mon onon duu, gila jaande keŋ-don hettinaade haala hinnee Laamdo oo so paamu-don no mo wa'i jaati nii. ⁷ Dum woni ko Epafaras gollidiido amen korsudo waajii on, kanko gollanoowo Almasiihu koolniido hakkunde mon oo. ⁸ O haalani min duu jilli di Ruuhu oo hebbini e mon dii.

⁹ Saabe dum, minen duu, gila min nani dum, min ceeraali e jaaganaade on Laamdo. Miden jaagoo mo o hebbina on hakkilantaaku e faamu mo Ruuhu hokkata oo, yalla odon annda ko woni sago makko faa gasa. ¹⁰ Hono non, keŋon wuurde nguurndam beloojam Joomiraado kawroojam e muuyde mum e dow huunde fuu, tabiton e golle lobbo fuu, beydo-don anndude Laamdo. ¹¹ Miden jaaganoo on Laamdo kasen hokka on semmbe mawdo no baawde mum teddude dee mawniri nii, yalla odon tawree tiinnitaare e mupal fuu. ¹² Njettiree Baabiraado oo seyo, sabi o wadii on fotuŋe heŋude ngedu e moyyereji desanaadi seniiŋe gondi e fooyre dii. ¹³ Kanko yaltini en e baawde nimre, so o naanni en e laamu Biyiiko korsudo ¹⁴ coottitiido en so yaafi luutti meeden oo.

Haala teddungal Almasiihu

¹⁵ Kanko Almasiihu o mbaadi Laamdo mo yiyataake oo.

Kanko woni hammadi e dow tagoore ndee fuu.

¹⁶ Sabi huunde fuu saabe makko tagiraa,

ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,

ko yiyetee e ko yiyataake fuu,

dum woni bimmbeeje laamu naa kaanankaaku naa hooreyaaku naa baawde,

dum fuu kanko tagiraa, kanko taganaa.

¹⁷ O woodii gila fay huunde woodaa,

huunde fuu ana yuŋŋondiri saabe makko.

¹⁸ Kanko woni hoore terde,

dum woni kanko woni hoore deental goondinŋe ngal.

Kanko woni fuddoode,

kanko woni hammadiijo e wuurtuŋe hakkunde maayŋe,

yalla omo bura huunde fuu.

¹⁹ Sabi Laamdo muuyi ko woni e mum koo fuu

wona e makko kanko Almasiihu.

²⁰ E oon Bajjo mo rewrintiniri huunde fuu e makko

ko o waddani 6e jam saabe yiyyam mum juppiidam dow leggal bardugal koo.

Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu rewrintinaama e makko.

²¹ Arannde, on fuu on woddii6e Laamdo, on laatinoke way6e makko saabe miilooji mon e golleeji mon bondi. ²² Kaa jooni, mo rewrintinii on e makko saabe maayde nde Biyiiko laatiido neddo oo maayi ndee, yalla omo darna on yeeso makko tawee on senii6e on ngalaa ayiibe on ngalaa jine. ²³ Kaa noo, kinaa keddo-don e goondinal, jii6on e ley maggal, laato-don joottiibe 6e ndimmbataako 6e iwataa e jikke mo Kabaaru Lobbo hokkata oo. Oon Kabaaru Lobbo, on nanii mo, sabi tagoore ndee fuu waajaama mo. Kanko ngollanan-mi miin Pool.

No Pool haborii banngal deental goondinbe Iisaa

²⁴ Mido seyii jooni saabe torraaji di ke6u-mi kammari ko ngollan-mi on koo. Hono non, ko heddi e torraaji Almasiihu koo, dum ki6biniran-mi caldi am kammari terde makko dee, dum woni deental goondinbe ngal. ²⁵ Kanningal laatii-mi golloowo mum. Laamdo halfini kam oo golle, yalla mido waajoo on haala makko kaa fuu. ²⁶ Kaan haala yo sirri cuudaninoodo jamaanuuji gila arannde, kaa jooni Laamdo bannginganii mo senii6e mum. ²⁷ Sabi 6een Laamdo anniyii anndinde sirri mum goodando lepi fuu, no sirri oo teddiri e no mawniri nii. Oon sirri annii: Almasiihu ana e moodon, dum hokki on jikke hebude ngedu e annoora Laamdo. ²⁸ Oon Almasiihu min kaalata haala mum, miden mbaajoo yimbe fuu, miden anndinira dum'en hakkilantaaku fuu yalla miden njottina neddo fuu yeeso Laamdo tawa yo ki66udo e ley ha66agol mum e Almasiihu. ²⁹ Saabe dum mido golla mido sooboroo baawde makko gollirooje semmbe e ley am dee.

2

¹ Mido yidi anndon ha6o naawngo ngo ka6etee-mi saabe moodon, onon e yimbe won6e Lawdikiya e wob6e 6e meedaali yiide kam 6ee fuu, ² yalla berde mon ana 6uu6a, laato-don gooto saabe jilli, keewon hakkilantaaku ki66udo faa paamon sirri Laamdo oo, dum woni Almasiihu ³ mo ngalu Laamdo fuu suudii e mum oo. Ngalu oo yo hakkilantaaku e anndal. ⁴ Ko kaalanir-mi on dum, pati kiilire-don haalaaji beldi. ⁵ Sabi fay so taweede mido woddiri on terde, hakkille am kaa ana wondi e moodon, mido seyoroogondal mon lobbal ngal, kapum e no tiidir-don e goondinal mon e Almasiihu ngal nii.

Haala jokkude e Almasiihu

⁶ Jooni, ko nja6u-don Iisaa Almasiihu laato Joomiraado moodon koo, njokkon e makko, ⁷ jii6on e makko, accon o na6a on yeeso e ley goondinal, keddo-don e ngal goondinal ko waarata e jannde nde ke6-don ndee, njetton Laamdo sanne.

⁸ Ndeentee pati fay gooto hiilira on haalaaji luggi e haalaaji boli iwdi e neesuuji 6i66e aadama kapum e semmbeeji aduna dii. Deen gede iwaali e Almasiihu. ⁹ Sabi ko woni e Laamdo fuu ana e Almasiihu, e ley terde mum jaati. ¹⁰ Onon duu, on ke6ii ko woni e Laamdo koo fuu e ley ha66agol mon e Almasiihu, kanko tiimudo laamu e baawde fuu oo. ¹¹ E makko on taadanooma, kaa wanaa taadagol ngol yimbe ngadata ngol, dum taadagol iwngol e Almasiihu ngol nde o itti on e terde 6ii-aadamaaku luuttooje dee ndee. ¹² E ley ko lootadon lootogal batisima koo, on irdanooma e makko, kasen, on nguurtindinanooma e makko saabe on ngoondinii baawde Laamdo

guurtindo mo oo. ¹³ On maaynooŋe saabe junuubaaji moodon e saabe on laatanooki yimbe Laamdo. Kaa Laamdo wuurtindinii on e Almasiihu, yaafike en luutti men fuu,

¹⁴ tosii derewol kiiti jinooji en dii, ittii ngol, tontii ngol dow leggal bardugal.

¹⁵ O boorti laamu e baawde, o hersini dum'en yeeso yimbe fuu nde o jaalorii dum'en maayde Almasiihu ndee.

¹⁶ Ndennoo, pati fay gooto jinir on dow ko naamaton e ko njaraton naa saabe teddingol jalaade yogaaje e darde lewru e jalaade powteteede. ¹⁷ Dum fuu dum cappotoodum kudde garoyooje tan, kaa goonga oo e Almasiihu woni.

¹⁸ Pati accon rewoobe malaa'ika'en wiyooŋe yo leydinkiniibe pela on. Been yimbe ana kabbi e ko njii ley koydi, kasen ebe mawninkinii e dow meere saabe miilooji maabe aduna, ¹⁹ be njokkaali haabaade e Almasiihu hooreejo oo. Oon hokkata terde dee fuu ko kaajaa, hawrintinira de jokkolde e dadi. Kasen duu saabe makko terde dee ana mawnira no Laamdo muuyiri nii.

Haala maaydude e Almasiihu e wurdude e mum

²⁰ On maaydii e Almasiihu, on iwii e semmbeeji aduna oo dii. Ndennoo, kodum wadi so odon nguurda no jeyaaŋe e oo doo aduna nii? Kodum wadi so odon njaaba daaleede: ²¹ «Pati bamu, pati meedu, pati memu»? ²² Dum fuu dum kadaadum dow meere, dum fuu dum waaju iwdo e yimbe tan. Laamdo tagii kulle dee fuu faa nawtoro-den dum'en sakitoo jola. ²³ So goonga, yimbe ana miila kadaadi dii yo hakkilantaaku, sabi wiyeteno kinaa yimbe cujdira no semmbe mum'en foti, kinaa yimbe leydinkinoo, kinaa yimbe mbiira caldi mum'en. Kaa noo, tawaama diin kadaadi fuu paabataako yimbe jaalaade gidaade yonki.

3

¹ Ndennoo, ko nguurtindina-don e Almasiihu koo, tewtee kudde gonde dow kammu to Almasiihu joodii naamo Laamdo too. ² Ngattee hakkillaaji moodon e kudde gonde dow kammu, pati ngattee di e kudde gonde e leydi. ³ Sabi on maayii, nguurndam dam keŋ-don jooni dam ana suudidaa e Almasiihu to Laamdo. ⁴ So Almasiihu laatiido nguurndam moodon oo banngii, on banngidan e makko onon duu, keŋon ngedu e teddeengal makko.

Haala ko hiiddi e ko heydi

⁵ Ndennoo, mbaree kulle adunankooje gonde e moodon dee, ko wa'i hono ko sobi, kaŋum e fijirde e gidaade yonki e muuyooji bondi, kaŋum e joote, sabi joote yo rewde tooruuji. ⁶ Diin luutti kaŋum'en njippinta tikkere Laamdo e dow saliiŋe goondinde mo bee. ⁷ Onon duu, hono non ngorrundo-don arande, hono non nguurduno-don e diin luutti. ⁸ Kaa jooni, njoppee dee doo kulle: tikkere e nanngere e ko boni e mbonka, kaŋum e wulde hunduko. ⁹ Pati fay gooto e moodon fenana banndum, sabi on ittii ko hiiddi ko wonnoo ley mon koo, kaŋum e golleeji mum fuu, ¹⁰ on laatike yimbe heybe. Laamdo tagudo ko heydi ko woni ley mon oo seerataa e heydintinde dum faa dum nannda e muudum, yalla odon keŋa anndal kiŋŋungal. ¹¹ Ndennoo jooni, walaa ko seenndi Yahuudiyanke e Yunaninke, taadiido e mo taadaaki. Jooni wanaa mo janngaali, wanaa neddo ladde, wanaa dimo, wanaa diimaajo, sabi Almasiihu woni fuu, woni e maabe be fuu.

¹² Ndennoo, saabe Laamdo subike on, sennii on, horsinii on, tawre-don jilli e yurmeende e moyyuki e leydinkinaare e newaare kaŋum e muŋal.

¹³ Muŋondiree, so yoga moodon ana jogii ko jinira goddo, njaafondiron. No

Joomiraado yaaforii on nii, njaafondiron. ¹⁴ E ley dum fuu, berde moodon keewa jilli, sabi jilli njuɓɓata huunde fuu faa gasa. ¹⁵ Accon jam Almasiihu oo laamoo miilooji mon, sabi Laamdo noddii on faa ngondon e jam laaton terde goote. Njetton Laamdo sanne. ¹⁶ Yo konngol Almasiihu ngol heew e moodon. Yo gooto e moodon fuu waajo goddo oo, jeertinira dum hakkilantaaku. Njimanee Laamdo e ley berde laabude, njettiree mo Jabuura e jaarooje, kapum e jime de Ruuhu Ceniido oo hokkata on dee. ¹⁷ Ko ngadaton fuu, so haala so golle, ngadiree dum fuu e innde Joomiraado men Iisaa, njetton Baabiraado men Laamdo saabe makko.

No jokkuŋe Almasiihu poti wuurdude

¹⁸ Onon rewbe, dwtano-don worbe moodon no rewbe woodanbe Joomiraado poti wadude nii. ¹⁹ Onon worbe, njidee rewbe moodon, pati janngon e maɓbe.

²⁰ Onon sukaaŋe, dwtano-don saaraaŋe moodon e huunde fuu, sabi dum woni ko welata Joomiraado. ²¹ Onon saaraaŋe, pati janngingee sukaaŋe moodon so berde mum'en metta.

²² Onon maccuŋe, dwtano-don halfaaŋe moodon e huunde fuu, tawa wanaa yeeso maɓbe tan yalla biɓbe aadama ana njetta on. Ko haani dee, dwtiranee ɓe berde laabude e ley kulol Joomiraado. ²³ Huunde fuu ko ngollaton, ngadiron dum berde laabude, sabi Joomiraado ngollanton, wanaa yimbe ngollanton, ²⁴ anndon Joomiraado barjoto on, hokkan on moyyereeji desanaadi yimbe mum. Sabi kalfaado mo ngollanton oo yo Almasiihu. ²⁵ Gadoowo ko boni fuu, heban mbarjaari golle mum bondo oo, sabi Laamdo burdintaa yimbe.

4

¹ Halfaaŋe, njogoree maccuŋe moodon ɓee jogaade lobbe e dow fooccitaare, anndon onon duu odon njogii kalfaado dow kammu.

² Nduumee e duwaawu, tawee odon njeertii odon njetta Laamdo. ³ Nduwanee min minen duu, yalla Laamdo ana udditana min damal faa min mbaajoo konngol mum ngol, yalla miden mbaawa saakude goonga tedduɗo kaaloowo haala Almasiihu oo. Saabe makko jaati uddiraa-mi jooni e ley kasu. ⁴ Naagee Laamdo yalla mido waajoroo oon goonga tedduɗo no haaniri nii.

⁵ Laatee hakkilante'en hakkunde yimbe ɓe ngoondinaali ɓee. Nde keɗon wakkati fuu, nawtoro-don dum. ⁶ Haala mon ana haani laataade haala mbelka ngadaaka lamdam, yalla odon annda no kaan-don jaaboraade gooto fuu.

Baynondiral

⁷ Tikikus, sakiike men korsudo gollidiido am koolniido e ley golle Joomiraado oo, humpitan on kabaaruuji am dii fuu. ⁸ Ko wadi so nel-moo-mi e moodon, yalla odon annda no min ngorri e yalla omo waaltina hakkillaaji mon. ⁹ Mido neldida e makko Onesim, jeyaado e moodon oo. Oon yo sakiike amen korsudo koolniido. Kambe didon, ɓe kumpitan on ko wadi gaa koo fuu.

¹⁰ Aristarka mo uddidaa-mi oo ana jowta on, kapum e Marka sakiike Barnabas mo mbiinoo-mi so warii to moodon njaɓɓo-don dum oo. ¹¹ Iisaa noddirteedo Yustus oo duu ana jowta on. Kambe tan ngoni Yahuudiyankooŋe gollidoobe e am kabaaru Laamu Laamdo oo. Eɓe mballa kam sanne.

¹² Epafaras, gollanoowo Iisaa Almasiihu oo, ana jowta on. Kanko duu e moodon o jeyaa. Wakkati fuu omo soobii e duwaawu saabe moodon yalla odon niiba e ley kiɓɓal, timminon muuyde Laamdo fuu. ¹³ Mido seedanoo

mo omo tampani on, onon e Lawdikiyankoo6e e Hiyerapolisankoo6e fuu.

¹⁴ Luuka cawroowo mo korsin-mi oo, kaɗum e Demas ana njowta on.

¹⁵ Miden njowta sakiraa6e men won6e Lawdikiya 6ee, miden njowta Nimfa e deental goondin6e kawroowal galle mum ngal. ¹⁶ Nde on njannii oo 6ataaki, ngadee dabare faa deental goondin6e Lawdikiya ngal jangga mo. Onon duu, njanngon 6ataaki garoowo iwrande on Lawdikiya oo. ¹⁷ Mbiyee Arkippa yo tiinno e timminde golle mo Joomiraado halfini dum oo.

¹⁸ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngoo doo jowtaango: miin Pool mido jowta on. Pati njeggitee e geyyelle ngon-mi.

Yo hinnee Laamdo wonu e moodon!

Bataaki Pool arano faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool, kaɲum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondin6e gonggal Tesaloniiki ka66iingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Yo on ke6u moyyere e jam.

Goondinal Tesaloniikiyankoo6e

² Miden njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon on fuu, sabi min ceerataa e miccitaade on e ley duwaawuuji amen. ³ Miden miccitoroo on wakkati fuu yeeso Laamdo Baabiraado men, miden miccitoroo on golleeji di ngollir-don saabe goondinal, miden miccitoroo on tiinnitaare moodon saabe jilli, miden miccitoroo on mujal moodon saabe fawgol mon jikke e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁴ Sakiraa6e amen 6e Laamdo yidi, miden anndi Laamdo subike on. ⁵ Sabi ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo oo koo laataaki haala 6ola, baawde duu ana e makko, sabi Ruuhu Ceniido hokki on tayloral ki66ungal e ko min mbaajii koo yo goonga. Odon anndi no min ngorrunoo hakkunde moodon duu. Kammari moodon tan min ngolliri.

⁶ On nemmbii min, on nemmbii Joomiraado sabi on nja6ii konngol Laamdo fay e ley torraaji mawdi, nja66ori-don ngol seyo ngo Ruuhu Ceniido waddata ngo. ⁷ Nii wadi so kollu-don goondin6e won6e ley leyde Makedoniya e Akaya fuu no kaani worrude. ⁸ Sabi on mbaajike konngol Joomiraado ngol, on caakii ngol, wanaa ley leyde Makedoniya e Akaya tan, goondinal mon Laamdo nanaama e nokkuuje dee fuu. Fotaa ko min beyda hen haala ngokka. ⁹ Kam6e goondin6e 6ee jaati kumpitata min no nja66ori-don min arannde, no njoppir-don tooruuji so ngartu-don e Laamdo faa ngollanon Laamdo guurdo goongaraajo oo, ¹⁰ faa ndoomon Biyiiko iwoowo dow kammu. Kanko woni Iisaa mo o immintini hakkunde maay6e, kisinoowo en e jukkungo waroowo ngoo.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiki

¹ Sakiraa6e, onon Tesaloniikiyankoo6e 6ee, odon anndi ko min ngari e mon koo laataaki meere. ² Fade amen warde, min torraama, min koynaama ley ngeenndi Filipa, hono no anndir-don nii. Kaa Laamdo men hokki min ngorgu min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oo soobee. ³ Sabi waaju amen fawaaki dow majjere, fawaaki dow fugaaraaku, dum wanaa hiila duu. ⁴ No Laamdo hordi min faa halfini min Kabaaru Lobbo oo nii, hono non min mbaajortoo, wanaa ko welata yim6e min tewtata, ko welata Laamdo kumpitiido berde amen oo min tewtata. ⁵ Hono no anndir-don nii, abada min mbaajoraaki haalaaji beldi, min daminaaki e kaalisi. Laamdo ana seedii.

⁶ Min tewtaali faa 6i66e aadama teddina min, wanaa onon wanaa wo66e. ⁷ Kaa fay so e doole min ngardunoo duu, min mboofaali sabi min nelaar6e Almasiihu. Kaa bele tan min ngardi. Miden kinnorii on hono no inna hinnortoo 6i66e muudum nii. ⁸ Sabi korsa amen e moodon ana satti sanne, min njarriike hokkude on ko wanaa Kabaaru Lobbo haala Laamdo tan, miden njarrii hokkude on fay yonkiiji amen, sabi on laatike sakiraa6e amen horsu6e.

⁹ Sakiraa6e, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamdo oo ndee, odon miccitoroo min ngolliino sanne, min tampii sanne duu. Min ngollii

jemma e jalooma fuu faa min njogoo ko'e amen, pati min laatanoo on donngal. ¹⁰ Odon ceedanii min, Laamdo ana seedanii min, no min ngorri hakkunde mon nii, onon goondinbe 6ee. Miden cenii, miden pooccitii, min ngalaa ninjoore fuu. ¹¹ Gooto gooto mon fuu min ngolliraniidum no baaba golliranta 6i66e mum, hono no anndir-don nii.

¹² Min mbaajike on, min mbaaltinii hakkillaaji mon, min ndaardii on nguurdon nguurdandam kawroojam e muuyde Laamdo, noddoowo on faa naaton e Laamu mum tedduo oo.

¹³ Kasen won ko saabanii min yettude Laamdo wakkati fuu: nde nan-don konngol Laamdo ngol e kundude amen ndee, on nja66oraaki ngol konngol yimbe. Ko nja66ori-don ngol dee, konngol Laamdo. Ngol kapum jaati. Kanngol gollata e ley moodon, onon goondinbe 6ee. ¹⁴ Sakiraa6e, ko hewtii deente goondinbe Laamdo gonde Yahuudiya jii6ude e Iisaa Almasiihu dee koo, hewtike on onon duu. Sabi onon duu on mujii torraaji di 6e mujunoo dii, yimbe moodon jaati torrata on, hono no Yahuudiyankoo6e torriri 6e nii.

¹⁵ Kambe mbari Joomiraado men Iisaa. Be mbari annabaabe. Haya, 6e torrii min minen duu. E6e ngolla ko welaa Laamdo, 6e konnee'en yimbe fuu. ¹⁶ Sabi e6e njidi hadude min waajaade lepi goddi yalla ana kisa. Nii wadata so luutti ma66e kibba, kaa jukkungo Laamdo saktike hewtaade 6e.

No Pool yidirnoo wirfitoraade Tesaloniiki

¹⁷ Kaa minen, sakiraa6e, min ceerii e moodon wakkatiwel gootel e jiile gite wanaa berde. Min tiinnike sanne yalla miden ke6a yiide on. Miden njeewaa on sanne sanne. ¹⁸ Saabe majjum, miin Pool, mi muuyiino warde to mon cili kuurdi, kaa Ibiliisa hadi kam. ¹⁹ Homo woni jikke amen e seyo amen e deesewal amen yeeso Joomiraado men Iisaa nde wartoyii? Wanaa onon naa? Jaati! ²⁰ Sabi onon ngoni teddeengal amen e seyo amen.

3

¹ Dum wadi nde wonnoo min mbaawaa kaariya mon, walanaa min baasi minen tan min keddooy ley ngalluure Ateena. ² Min nelii sakiike amen Timote gollidoowo e Laamdo saakude Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oo, yalla omo hokka on semmbe, o jii6ina on saabe goondinal mon. ³ Dum fuu walaa ko wadi dum, so wanaa e ley dii torraaji pati fay gooto e mon yeryerta, sabi odon anndi en fodanaabe dum. ⁴ Gila nde min ngondunoo e moodon ndee, miden kaalanannoo on torraaji kewtotoodi en. Non dum laatorii hono no anndir-don nii. ⁵ Dum saabii so ndonku-mi waawde kaariya mon, nel-mi faa mi annda yalla odon coobii e goondinal ngal, naa ceytotoodo seytike on, golle amen laatike meere. ⁶ Kaa jooni Timote iwii to mon, wartii e amen. O seynirii min goondinal mon e jilli mon sabi odon miccitol min wakkati fuu, odon njidi yiide min sanne, hono no minen duu min njidiri yiide on nii. ⁷ Sakiraa6e, ko tawde-don e goondinal koo, waaltinii min e ley billaare amen e ley torra amen. ⁸ Jooni min nguurtii kammari odon jii6i e Joomiraado. ⁹ Jettooje fuu de min mbaawi yettirde Laamdo kammari moodon, min njetiran dum saabe seyo amen fuu ngo ceynir-don min yeeso makko. ¹⁰ Jemma e jalooma miden ndaarda Laamdo yiide on faa min kib6intina ko naki e goondinal mon.

No Pool duwanorii deental goondinbe gonngal Tesaloniiki

¹¹ Yo Laamdo Baabiraado men e Joomiraado men Iisaa newnan min laawol faa min njaha to mon. ¹² Yo Joomiraado beydu jilli hakkunde moodon faa sanne, njidondiron, njidon yimbe fuu hono no min njidiri on nii, ¹³ faa o hokka on semmbe, laato-don yimbe 6e ngalaa ninjoore, wonbe ley senaare

yeeso Laamdo Baabiraado men e ley gartol Joomiraado men Iisaa kaɗum e seniibe mum fuu.

4

Haala nguurndam dam Laamdo yidi

¹ Caggal dum, sakiraa6e, min njannginii on no kaan-don worrude faa wela Laamdo. Odon ngada dum jaati. Kaa miden ndaarda on saabe Joomiraado men Iisaa tiinno-don, beydon soobe. ² Sabi odon anndi jamirooje de min ndokki on iwde e Joomiraado men Iisaa dee. ³ Ko woni sago Laamdo dee, senaare moodon. Nanto-don e njaahilaaku. ⁴ Homo e mon fuu reena terde mum* reenira de laabal e teddeengal, ⁵ pati jokka gidaade yonki hono no heeferbe 6e anndaa Laamdo fay seeda nii. ⁶ Fay gooto pati yaha naato banndum, pati toɗa dum, sabi dee kudde fuu Joomiraado woni jobtotoodo de, hono no min kaalanirnoo on gila arannde e no min njeertirnoo on nii. ⁷ Sabi Laamdo noddiraali en faa coben, ko mo noddiri en dee, faa nguuren e senaare.

⁸ Ndennoo, caliido ko haalaa jooni koo fuu, wanaa neddo salanii. Laamdo dokkudo on Ruuhu mum Ceniido oo o salanii. ⁹ Kaa banngal jilli hakkunde sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on, sabi onon e ko'e moodon, Laamdo anndini on no njidondirton. ¹⁰ Hono non ngollirton hakkunde sakiraa6e won6e ley leydi Makedoniya fuu. Sakiraa6e, miden ndaarda on beydon soobe. ¹¹ Tiinno-don ndeeyon, kiinno-don haaju mon, homo fuu wuura e semmbe terde mum, hono no min mbiirunoo on nii. ¹² Nden 6e ngoondinaali Iisaa 6ee njogorto on yimbe, on kasindintaa e neddo fuu fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

¹³ Sakiraa6e, miden njidi paamon faa gasa ko wartata e banngal maay6e, pati cunliree hono no yimbe 6e ngalaa jikke 6ee nii. ¹⁴ So nii en ngoondinii Iisaa maayii, wuurtii, hono non Laamdo hawrindinirta maay6e goondinnoobe 6ee duu e makko. ¹⁵ Miden kaalana on ko Joomiraado wii: enen wuur6e forru6e e gartol Joomiraado 6ee, en ardataako maay6e 6ee nabeede to makko. ¹⁶ Sabi Joomiraado e hoore mum jippoto iwde dow kammu dow ooynaango manngo, nde eewnaango hooreejo malaa'ika'en nanetee e nde buututal Laamdo fuufetee ndee. Nden maay6e goondinnoobe Almasiihu 6ee adotoo fuu immitaade. ¹⁷ Caggal dum, enen wuur6e hed-dinoobe 6ee, en fuu en mbeewtidinte e ma66e, na6ide-den ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu. Hono nii ngondirten e makko faa abada. ¹⁸ Dum saabii homo e mon fuu waaltinira hakkille banndum diin haalaaɗi.

5

¹ Sakiraa6e, fotaa ko min mbinndana on haala jamaanuujii e wakkatiiji gartol Joomiraado oo. ² Sabi onon, odon anndi tuurɗannde gartol Joomiraado ndee wardan no gujjo wardata ley jemma nii. ³ Wakkati nde yimbe miilataa njaalataa, nde mbiyata jam tan e hoolaare woodi, nden kunkoo saamata e mum'en, hono no nɗatawere juhirta haamili nii. Be mbaawaa dadude e oo kunkoo fey. ⁴ Kaa sakiraa6e, onon on ngalaa ley nimre, dum hadata jalaande ndee juhude on no gujjo juhirta nii. ⁵ On fuu on bi66e fooyre, on yimbe palooma. En njeyaaka e jemma, en njeyaaka e nimre. ⁶ Ndennoo pati daano-den hono no wobbe 6ee nii. Mbaalen e jeerngo, ndeento-den. ⁷ Sabi daanotoobe jemma daanotoo, sigiroobe jemma cigirta. ⁸ Kaa enen

* **4:4** Yogaabe ana paamira aaya oo hono nii: Homo e mon fuu wada suudu, jogoroo ndu laabal e teddeengal.

yim6e jalooma 6ee, ndeento-den. Boorno-den goondinal e jilli, dum yo saaya men ndeenaagu. Jikke hebude kisindam duu laatanoo en kufina ndeenaagu. ⁹ Sabi Laamdo yidanaa en jukkungo mum, ko o yidani en dee, kebiren kisindam saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ¹⁰ maayrufo kammari men yalla en fuu eden nguurda e mum so wartii, tawe-den en wuur6e tawe-den en maay6e fuu fotu. ¹¹ Dum saabii homo e mon fuu waaltina hakkille bannum, gooto fuu faaboo godfo bannal goondinal, hono no ngollirton nii.

No deental goondin6e haani worrude

¹² Sakiraa6e, miden ndaarda on anndanon golloo6e hakkunde mon 6ee. E6e dowa on faade e Joomiraado, e6e mbaajoo on. ¹³ Teddiniron 6e sii teddeengal fuu, njidiron 6e saabe golle ma66e.

Ngondon gondal sabu Laamdo hakkunde moodon. ¹⁴ Miden ndaarda on, sakiraa6e, njeertinon nattu6e, maalto-don hul6e, paabo-don lo'u6e, tawde-don e mujal hakkunde yim6e fuu, ¹⁵ tiinno-don pati fay gooto yoftoo so won ko bannum wadi dum. Wakkati fuu tewton wadondirde ko moyyi, ngadanon yim6e fuu hono non.

¹⁶ Ceyo-don wakkati fuu, ¹⁷ pati ceeron e duwaawu, ¹⁸ njetton Laamdo no ngorru-don fuu. Sabi dum woni ko Laamdo muuyani on, onon jii6u6e e Iisaa Almasiihu 6ee.

¹⁹ Pati kadon Ruuhu Ceniido gollude hakkunde moodon, ²⁰ pati koynon waaju annabaabe, ²¹ kaa tayko-don huunde fuu, nanngon ko moyyi e muudum. ²² Ngodfo-don sii bone fuu.

Baynondiral

²³ Yo Laamdo gaddoowo jam oo e hoore mum sennu on senaare hi66unde, reena gooto gooto mon fuu ndeenaagu timmudo faa laato-don yim6e 6e ngalaa jinjoore jannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ²⁴ Noddufo on oo yo koolniido, kasen duu kanko tabintinoyta dum.

²⁵ Sakiraa6e, miden jaagoo on duwaawu.

²⁶ Njottinon sakiraa6e 6ee fuu calmaali amen e jilli amen.

²⁷ Mido tilsinira on saabe Joomiraado, njannganon sakiraa6e 6ee fuu oo bataaki.

²⁸ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon.

Bataaki Pool diɗaɓo faade e Tesaloniikiyankoo6e

¹ Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool, kaɗum e Silas e Timote. Miden njowta deental goondinbe gonggal Tesaloniiki, kaɓɓiingal e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ² Yo on kebu moyyere e jam iwde e Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo sarirta yimbe wakkati gartol Iisaa

³ Sakiraa6e, waajibi min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon. Edum foti jaati, sabi goondinal mon ana beydoo yaarude yeeso, kasen duu jilli hakkunde mon ana beydoo soobaade e gooto gooto mon fuu. ⁴ Dum saabii so miden mantaroo on e deente goondinbe Laamdo dee. Miden mantaroo on saabe munal mon e goondinal mon e ley torraaji e ɓillaareeji di pawe-don dii fuu. ⁵ Ko torri-don saabe Laamu Laamdo koo, Laamdo wadan on fotube heɓude Laamu Laamdo. Dum fuu edum holla Laamdo ana sarira no foocitorii. ⁶ Sabi Laamdo yo poocitiido, o yobiran torru6e on ɓee torra, ⁷ kaa onon torriibe jooni ɓee, o fowtindinan on e amen. O wadan dum so Joomiraado men Iisaa gondo dow kammu oo wartii, ana wondi e malaa'ika'en mum anndinoobe baawde makko ɓee. ⁸ O ɓanngan ley metangal yiite faa o jukka ɓe anndaa Laamdo, ɓe njaɓaali Kabaaru Lobbo haala Joomiraado men Iisaa ɓee. ⁹ Jukkungo waroowo e maɓ6e ngoo yo halkere duumiinde, ɓe ngoddiinee Joomiraado e darja mum e semmbe mum fuu. ¹⁰ Dum waroyan jannde Joomiraado wartoyii faa teddiinee hakkunde seniibe mum, goondinbe dum ɓee kaaydiinee e mum. Onon duu, odon njeyaa e maɓ6e, sabi on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oo. ¹¹ Kammari dum, miden nduwanoo on wakkati fuu, yalla Laamdo ana wada on fotube heɓude nguurndam dam noddi on e mum dam. Miden jaagoo Laamdo yo wallir on semmbe mum faa njottinon gollleeji lobbi di njid-don gollude dii fuu saabe odon ngoondini mo. ¹² Hono nii, innde Joomiraado men Iisaa teddinirtee e ley mon, onon duu teddiniredon saabe makko e dow moyyere makko, kanko Laamdo men e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

2

Haala gartol Joomiraado e ko ardii ngol

¹ Sakiraa6e, miden njidi haalande on haala gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e deental men e makko. Miden ndaarda on: ² pati hakkillaaji mon njaawa jiiɓaade, naa kulon saabe wiyegol jannde gartol Joomiraado ndee yottiima. Pati kulon fay so goddo wii on Laamdo loowi dum kaan haala, wanaa so on narrii dum waajotoobe, wanaa so on kaalanaama minen mbinndi dum e ɓataaki. ³ Pati fay gooto heɓa no yonjira on e fay huunde. Sabi nden jalaande warataa so wanaa yimbe heewbe murtira Laamdo, Neddo Bondo oo ɓannga, dum woni yiitenke oo, ⁴ konnee, pawdo hoore mum e dow huunde fuu ko wiyetee laamdo naa ko sujidantee, faa joodoyii ley suudu Laamdo, wii hoore mum yo Laamdo. ⁵ Tama on miccitaaki mido haalanannoo on dum nde ngondunoo-mi e mon ndee? ⁶ Jooni kaa odon anndi ko faddii Neddo Bondo oo warde, kaa mo ɓanngan nde wakkati makko yottike. ⁷ Sabi gila jooni baawde Bondo cuudaade dee ana ngolla e aduna oo, kaa paddiido de oo ana doo tafon. So oon iwii doo tan, ⁸ Neddo Bondo oo ɓanngan, kaa Joomiraado men Iisaa warden mo henndu hunduko mum,

halkira mo fooyre garol mum. ⁹ Neddo Bondo oo wardan e doole Ibiliisa, warda e semmbe mawdo e kaayeeffiji e taagumansaaaji peneeji, ¹⁰ kaɗum e ooɗaare fuu faa jaayra halkotoo6e 6ee, sabi 6e njabaali yidude goonga baawdo hisinde 6e oo. ¹¹ Saabe dum, Laamdo hokki 6e semmbe majjinoowo, faa waddana 6e goondinde fenaande ¹² yalla 6e ngoondinaali goonga oo so ana mbeltoroo ooɗaare 6ee fuu ana njukkee.

No goondin6e kaaniri niibude e Iisaa Almasiihu

¹³ Sakiraa6e 6e Laamdo horsini, minen, waajibi min njetta Laamdo wakkati fuu saabe mon, sabi Laamdo subike on gila fuddoode faa hisinira on ko Ruuhu Ceniido wadi on seniibe e ko ngoondin-don goonga oo koo. ¹⁴ Dum o noddiri on e Kabaaru Lobbo mo min kaalani on oo, yalla odon ke6a ngedu mon e darja Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Sakiraa6e, ndennoo tiinnee, niibe e ko min anndini on koo so e haala amen e so bataaki amen.

¹⁶ Joomiraado men Iisaa Almasiihu kaɗum e Laamdo Baabiraado men njidi en so buubiini berde men faa abada, ndokki en jikke lobbo saabe moyyere mum'en. ¹⁷ Yo 6e ndokku on semmbe, 6e niibina on e golle lobbo e haala lobba fuu.

3

No Tesaloniikiyankoo6e kaaniri jaaganaade Pool Laamdo

¹ Caggal dum, sakiraa6e, jaagano-don min Laamdo, yalla konngol Joomiraado ngol ana yaawa saakaade, kasen duu ngol teddinee hono no to mon nii, ² yalla miden kisa e yim6e oonibe, bon6e. Sabi wanaa yim6e fuu ngoni goondin6e. ³ Kaa Joomiraado yo koolniido, mo hokkan on semmbe, mo reena on e Bondo oo. ⁴ Joomiraado hokki min tayloral e mon, sabi jooni odon njokki jamirooje de min ndokki on dee, kasen duu on keddoto jokkude de. ⁵ Yo Joomiraado men wadu berde mon keewa jilli Laamdo, keewira muɗal no Almasiihu heewiri muɗal nii!

No tilsiri gooto fuu golla

⁶ Sakiraa6e, miden njamira on e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu, ngoddito-don sakiraa6e nattube 6e njokkaali waaju mo narri min oo 6ee. ⁷ Onon e ko'e mon, odon anndi no min kaani jemmireede, sabi min ngondiraali e mon dow nattere. ⁸ Walaa fuu mo min jaamani meere meere, jemma e jalooma fuu min ngollii faa min tampi pati min laatanoo on dongal. ⁹ Miden mbaawnoo ndaardude on nguure, kaa min ngadiraali non, yalla miden ngada e ko'e amen misaalu faa jemmbon min. ¹⁰ Sabi nde min ngonnoo to mon ndee, miden mbiyannoo on dum doo: mo jabataa gollude, pati jaama. ¹¹ Walaa ko min mbiiri non, so wanaa min nani yoga e mon ana natti, ngollataa fay huunde so wanaa naatude e ko walanaa dum'en. ¹² Miden njamira been yim6e, miden mbaajoo dum'en e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu 6e ngollira deeyere, 6e nguura e semmbe terde ma66e.

¹³ Kaa onon sakiraa6e, pati kaabee wadude ko moyyi. ¹⁴ So won caliido jokkude ko min kaali e oo doo bataaki koo, ngattanee joomum hakkille, ngoddo-don dum, yalla ana hersa. ¹⁵ Kaa noo, pati nanngiree joomum yo gano. Njeertiniree dum no sakiike nii.

Baynondiral

¹⁶ Joomiraado gaddoowo jam oo, yo wadan on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Yo Joomiraado wonda e mon, on fuu.

¹⁷ E junngo am jaati mbinndiran-mi ngo doo jowtaango no mboowru-mi nii: miin Pool mido jowta on. Nii ngadiran-mi maande am ndee e bataakiiji am fuu. ¹⁸ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon, on fuu!

Bataaki Pool arano faade e Timote

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e dow yamiroore Laamdo kisinoowo en oo e dow yamiroore Iisaa Almasiihu jikke men oo. ² Aan Timote, a biyam jaati e ley goondinal, mido jowte. Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam.

Haala fammingol ngol walaa nafaa

³ Timote, hedda ngeenndi Efeesu hono no njamir-maa-mi nde njahan-mi Makedoniya ndee nii, yalla ada hada yogaaɓe jannginde ko luuttondiri e waaju men oo ⁴ hono taali e mantoragol dammbe ngol walaa do haadi. Dee kulle jeddi tan ngaddata, nafataa no Laamdo fodirnoo hisinirde yimbe e ley goondinal nii. ⁵ Sabi faandaa yamiroore ndee yo jilli iwooji e bernde laabunde e hakkille baaltiido kaɗum e goondinal ngal waldaa e naafigaaku. ⁶ Won yogaaɓe celii e faandaa oo, njokkii haalaaji ɓoli. ⁷ Heɓude laataade jannginoobe Sariya Laamdo tan ɓe tewtata, kaa ɓe paamataa, wanaa ko ɓe kaalata koo wanaa ko ɓe tilsinta koo.

⁸ Eden anndi Sariya oo ana moyyi, so golliraama golle Sariya. ⁹ Paamen Sariya Laamdo oo wanaa fooccitiibe ɓee wadanaa. Be o wadanaa dee, bonɓe e saliiɓe, yeddoobe e luuttoobe, ɓe teddinaali ko senii e ɓe teddinaali Laamdo, waroobe inna mum'en e abba mum'en e yuppooɓe yiyam yimbe wobbe ¹⁰ e jeenoobe e luudunkooɓe e soodoobe yimbe so cootta dum'en e fenooɓe e hunotoobe dow pene – Sariya oo darniraama faa sakkoo huunde fuu ko luuttondira e waaju celludo oo. ¹¹ Oo waaju ana hawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaa-mi ɓanngindo teddeengal Laamdo Jom mbelko'aaku oo.

No Pool yettiri Joomiraado

¹² Mi yettii Joomiraado men Iisaa Almasiihu dokkuɗo kam semmbe oo saabe ko o jogorii kam mi koolniido o watti kam e golle makko koo. ¹³ Arannde mido bonkotonoo mo, mido torrannoo yimbe makko, mido hoy-nannoo mo. Kaa Joomiraado men oo yurmike kam sabi mi anndaano ko ngollannoo-mi e ley waasude am goondinde. ¹⁴ Moyyere makko heewi e am sanne, hokki kam goondinal e jilli keɓirteedi saabe Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Mido haalane haala koolniika ka yimbe fuu kaani yarraade: Iisaa Almasiihu warii e aduna oo faa hisina luuttoobe, miin woni burdo bonde e maɓɓe. ¹⁶ Kaa ko njurmiraami, miin burdo bonde oo, yalla Iisaa Almasiihu ana wadira kam misaalu munaal mum kiɓɓungal, yalla waroobe goondinde mo ɓee fuu ana keɓa nguurndam nduumiidam. ¹⁷ Laamdo gooto, laamiido duumiido e laamu mum, mo maayataa yiyataake oo yo darja e teddeengal ngoodan mo faa abada abadin. Aamiina!

¹⁸ Biyam Timote, waaju mo kalfinan-maa-mi oo annii: miccito-daa ko Laamdo loowi yimbe haala maa koo. E ley majjum kaɓo-daa hono no sordaasi cuuso haɓortoo nii ¹⁹ tawee e ley goondinal e hakkille mo jinjaali ma. Won yoppuɓe oon hakkille, goondinal maɓɓe heli hono no laana helirta nii. ²⁰ Himene e Aleksandere ana njeyaa e maɓɓe. Mi wadii ɓe fuu e junngo Ibiliisa faa ɓe annda ɓe kaanaa bonkaade Laamdo.

2

Haala duwaawu

¹ Annii ko adotoo-mi waajaade goondinbe: be ngadana yimbe fuu duwaawuuji e jaagundeeji e jettooje. ² Nduwano-den kaanankooobe e jom'en doole duu, yalla eden nguurda deeyere e waaltaare e neddaaku e kulol Laamdo e dow huunde fuu. ³ Dum woni ko moyyi ko welata Laamdo kisinoowo en, ⁴ jiddo yimbe fuu kisa, keba anndude goonga. ⁵ Sabi Laamdo yo gooto, gooto duu woni curoowo hakkunde makko e yimbe, oo woni Iisaa Almasiihu neddo oo ⁶ dokkitirido hoore mum faa soottitoo yimbe fuu. Hono nii o famminiri nde wakkati oo yottinoo, Laamdo ana yidi yimbe fuu kisa. ⁷ Dum Laamdo wadiri kam baajotoodo e nelaado faa mi fammina yimbe be nganaa Yahuudiyankooobe be goondinal e goonga. Goonga kaalan-mi, mi fenaali.

⁸ Ndennoo, mido yidi do worbe kawriti faa ngada duwaawu fuu kuncira juude mum'en berde laabude, tawee ngaldaa e tikkere naa jeddondiral.

No rewbe kaaniri jokkirde Laamdo

⁹ Rewbe duu paroroo kaddule jottiide, tawee e needi e leydinkinaare. Pati be codoroo moalli e kanje naa jaaye, pati be paroroo bagiji tiidudi coggu, ¹⁰ yo be paroro golleeji lobbi. Sabi dum woni ko hawrata e rewbe hulbe Laamdo. ¹¹ Yo debbo nantu hunduko mum, tawree dowtaare timmunde wakkati nde jangintee ndee. ¹² Mi jabanaali debbo janginde naa ardaade gorko. Ko wajibii e mum dee, tiidude e hunduko mum. ¹³ Sabi Aadama adii Hawwaa tageede. ¹⁴ Kasen duu wanaa Aadama Ibiliisa yoyyi, debbo oo o yoyyi so luutti yamiroore Laamdo. ¹⁵ Kaa dum fuu debbo ana hisinee e beynugol, so ana heddii e goondinal e jilli e senaare e leydinkinaare.

3

No hooreebe deental goondinbe kaani worrude

¹ Kaa haala ana hoolnii: muuydo laataade hooreejo deental goondinbe fuu, muuyii golle lobbo jaati. ² Ndennoo, ana tilsi hooreejo oo laatoo neddo mo walaa jine, jom debbo gooto, nantiido, hakkilante, jom needi, jippinoowo hobbe, baawdo janginde, ³ tawee wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, laatoo newiido, jaajudo bernde, kaariyante e jawdi janandii, ⁴ kawjiido koreeji mum faa gasi, biirudo bibbe mum faa be dwtanii dum e dow teddeengal. ⁵ Sabi so neddo waawaali hawjaade koreeji mum, hono hinnortoo deental goondinbe Laamdo ngal? ⁶ Pati tawee joomum yo tuubudo ko booyaali nde mawninkinoo so jukkiree no Ibiliisa jukkirtee nii. ⁷ Ana tilsi kasen wonbe sella be ceettanoo mo ko moyyi, pati o heba gacce so piccal Ibiliisa nannga mo.

No gollanoobe deental goondinbe kaani worrude

⁸ Gollanoobe deental goondinbe ngal be duu ana kaani taweede yo teddube, ngalaa berde didi, njabataa doro jaaloo dum'en, naamataa ribaa, ⁹ tawa ebe kaybira goonga teddundo gondo e goondinal oo hakkillaaji di jinjataa be. ¹⁰ Aranel hen fuu, be yeewee kori be ngalaa jine. So tawii be ngalaa jine, nden kaa ebe mbaawi fuddude laataade gollanoobe deental goondinbe Iisaa. ¹¹ Hono non rewbe be duu tawree teddeengal, tawa be nganaa no'ooobe yimbe, be nantiibe, hoolniibe e banngal huunde fuu. ¹² Gollanoowo deental pati dewla ko buri debbo gooto, hawjoo koreeji mum faa gasa. ¹³ Gollanobe deental goondinbe ngal faa moyyi fuu keban teddeengal, kasen duu keban cuusal kibbungal ley goondinal mum'en Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina men

¹⁴ Mido yidi warde to maa ko 6ooyataa. Kaa ko waddani kam winndude e maa oo bataaki, ¹⁵ yalla fay so 6ooyii mi waraali, ada annda no kaan-den worrude e ley suudu Laamdo. Suudu nduu yo deental goondinbe Laamdo guurdo oo jaati. Deental ngal jaati woni nuygal goonga. ¹⁶ Sikke fuu walaa, sirri diina men oo ana mawni:
 O 6anngirii e suura 6ii-aadama,
 Ruuhu oo 6annginii fooccitaare makko,
 malaa'ika'en njii mo,
 o ooynaama ley leji,
 o goondinaama ley aduna,
 o njabbintinaama dow kammu,
 o hebii teddeengal Laamdo.

4

Haala jannde majjinoore

¹ Ruuhu Ceniido oo haalii faa laabi nde o wii cakite jamaanu danan yimbe yoppube goondinal, njokka e caggal seydaani'en majjinoobe, kapum e waaju seydaani'en. ² Be njokkan naafigaaku fenoo6e 6e berde mum'en mbaati faa ni6e naawataa dum'en, hono berde dee cumiraade njamndi ngulndi taw. ³ Been yimbe ana karmina dewle, ana kada kulle yogaaje jaameede, tawee kanje nee ko Laamdo tagiri de yalla goondinbe anndube goonga 6ee fuu ana jaama de, njettira de Laamdo. ⁴ Sabi ko Laamdo tagi fuu ana moyyi, walaa fuu ko haani dunyiteede, so neddo hemrii dum jettooje Laamdo. ⁵ Sabi konngol Laamdo e duwaawu ana labbina huunde fuu.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

⁶ So a waajike dum sakiraa6e men 6ee, a laatoto gollanoowo Iisaa Almasi-ihu lobbo, sabi a waajitorike konngi goondinal e waaju lobbo mo njokku-daa faa gasi oo. ⁷ Kaa taali 6oli di kawrataa e diina dii, woddiita di. Eeltir hoore maa kulol Laamdo. ⁸ Sabi eeltude caldi mum ana nafa e kulle yogaaje, kaa kulol Laamdo ana nafa e huunde fuu, sabi e maggol ke6u-den tayoral e nguurndam jooni dam, podane-den garoyoojam dam duu. ⁹ Kaa haala hoolnii, huunde fuu 6uraa ka haande yarree! ¹⁰ Saabe majjum eden ngolla, eden tiinnitoo, sabi eden pawii jikke men e Laamdo guurdo, kisinoowo yimbe fuu sako goondinbe. ¹¹ Dum woni ko kaan-daa yamirde, dum woni ko kaan-daa waajaade.

¹² Pati fay gooto yawore a suka, laatano-daa goondinbe misaalu haala e golle, jilli e goondinal, kapum e laabal. ¹³ Fade am warde, tiidaa e jannngande yimbe Binndi dii, mbaajo-daa 6e, pamminaa 6e. ¹⁴ Pati yeeba dokkal Ruuhu Ceniido ngal ndokke-daa nde Laamdo loowi yimbe haala maa, maw6e duu pawnoo juude mum'en dow maa ndee. ¹⁵ E deen kulle kaan-daa tiinnaade, yalla yimbe fuu ana njiya no beydorto-daa yaarude yeeso. ¹⁶ Haybu hoore maa, kaybaa ko njannngintaa koo, tiidaa e majjum. Sabi so a tiidii e majjum, a hisinan hoore maa, a hisinan hettinantoobe ma 6ee fuu.

5

Waajuuji Pool faade e goondinbe Iisaa

¹ Pati fel gorko mawdo, waajora dum needi no baaba maa nii. Waajora jokol6e no mijiraa6e maa nii, ² mbaajoro-daa debbo mawdo no inna maa nii, mbaajoro-daa sukaa6e rew6e no banndiraa6e maa rew6e nii, tawee e dow laabal e nantaare.

³ Teddin rewbe ɓe worbe mum'en maayi, dum woni rewbe maayiraabe ɓe ngaldaa e fay gooto ɓee. ⁴ Kaa so debbo mo gorum maayi ana jogii ɓiɓɓe naa taaniraabe, ko ana adoo fuu wajibaade e ɓiɓɓe ɓee, ɓe pamminee no Laamdo huldete e ley cuudi maɓɓe, ɓe mbarjoo saaraabe maɓɓe mbarjaari lobbiri. Sabi dum woni ko welata Laamdo. ⁵ Debbo mo gorum maayi mo walaa doondiido dum mo waldaa e fay gooto, fawii jikke mum e Laamdo. Omo duumoo e duwaawu jemma e jalooma, omo jaaganoo yimbe Laamdo. ⁶ Kaa maayraado kabanoowo aduna tan, yo maaydo fay so maayaali. ⁷ Dum kaan-daa yamirde ɓe pati ɓe keba feloore. ⁸ Mo hinnaaki sakiraabe mum, wanaa haala ɓe wondi galle, oon yo jankirɗo goondinal, omo ɓuri fay mo goondinaali oo bonde.

⁹ Mo kaan-daa tonngude innde mum e ley dewal rewbe maayraabe haanbe walleede, ko famdi fuu sinaa joomum heba duubi capande jeegom, tawee duu gorko gooto dewlunoo dum. ¹⁰ O seettanee golle lobbo ko wa'i hono ne'ude sukaabe, jippinde kodo, lootude koyde seniibe, weemtinde beemudo e gollude huunde fuu ko moyyi. ¹¹ Kaa haabuube ɓe worbe mum'en maayi ɓee, pati winndu inde maɓɓe. Sabi so muuyooji maɓɓe ndunyii ɓe e yidude ɓameede, nden kaa ɓe kuuccan Iisaa Almasiihu, ¹² sariya Laamdo dogo dow maɓɓe, sabi ɓe mbonnii aadi maɓɓe arandeeri ndii.* ¹³ E ley dum ɓe ngontan laaliibe, ɓe naata e nduu suudu nii, ɓe njalta ɓe naata e nduu. Kaa ko ɓuri fuu bonde kasen, ɓe laatike heewbe haala, haaltoobe sirri, ebe kaala haalaaji di ngalanaa ɓe. ¹⁴ Dum saabii so mido yidi haabuube rewbe maayraabe ɓee ndewlee, ɓeyna, kayba cuudi mum'en, yalla gajo oo ana ronka damal no bonnira inde men. ¹⁵ Sabi jooni yoga e maɓɓe njoppii laawol ana njokki e Ibiliisa jaati. ¹⁶ Debbo goondindo fuu mo rewbe maayraabe ngonni ley galle mum yo wallu dum'en, pati ngal donngal fawoo e deental goondinbe ngal. Hono non wadata so deental ngal waawa wallude rewbe maayraabe ɓe ngaldaa e fay gooto ɓee.

¹⁷ Hooreebe deental goondinbe dawranooɓe faa gasa ɓee ana kaani teddi-neede teddeengal manngal. Burbe fuu haandude e teddeengal manngal yo tampitotoobe dow waaju e jannde ɓee. ¹⁸ Sabi Binndi dii mbii: «A hadataa ngaari aloori tappoori gawri muudude gawri.»† Di mbii kasen: «Golloowo ana haandi e njoɓdi mum.»‡ ¹⁹ Pati jabu felde mawdo deental goondinbe so wanaa dow seedaaku yimbe didon naa taton. ²⁰ Niiɓuube e luuttal, fel dum'en yeeso yimbe fuu, yalla ana laatanoo heddiibe ɓee kulol. ²¹ Mido ndaarde yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu e yeeso malaa'ika'en ɓe o subii ɓee, dwtano-daa deen jamirooje, tawee a jinngantaa fay gooto, a ɓurdintaa yimbe duu. ²² Pati yaaw fawde juude maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa dum golle deental goondinbe. Pati reentu e luutti woɓɓe, jogora hoore maa laabal.

²³ Hankasen, pati yar ndiyam ɓolam tan, njaraa peguujam seeda kammari reedu maa nduu e jawuujji keewdi ngar-ngartooji e maa dii.

²⁴ Luutti yimbe yogaabe ɓanngan gila caraaka. Kaa luutti yogaabe dii, caggal sareede di ɓanngata. ²⁵ Dum e taweede gollleeji lobbi dii njiyete faa laaba paca. Fay di njiyataake law dii duu keddataako ana cuudii.

6

¹ Goondinbe wonbe e maccungaaku fuu, yo njogoro halfaabe mum'en haanduɓe e teddungal kiɓɓungal pati innde Laamdo ndee e diina kaa mbon-

* **5:12** So debbo mo gorum maayi winndaama ley dewal rewbe maayraabe fuu, ɓamii aadi jokkan Iisaa tan, ɓamataake kasen. † **5:18** Fillitagol Tawreeta 25.4 ‡ **5:18** Luuka 10.7

kee. ² Kasen duu tawaaɓe ana njogii kalfaaɗo goondɗo fuu, pati miila o sakiike mum'en so njaworoo mo dum. Yo ɓe ngolliran mo soobe faa ɓura no ɓee too nii, sabi o goondɗo, kasen duu o korsuɗo. Pamminaa dee kudde, mbaajo-daa de.

Haala jannde peneere e joote jawdi

³ Baajotoɗo goddum mo jokkaali haala Joomiraɗo men Iisaa Almasiihu selluka hawroowa e kulol Laamɗo kaa, ⁴ oon yo mawninkiniido mo anndaa fay huunde, o kaahaango keewɗo duko e jeddi. Dum waddata haasidaaku e poodondiral e mbonka e sikkitaare bonnde. ⁵ Dum waddata dukooji di ngalaa ɗo kaadi hakkunde yimɓe ɓe hakiilaaji mum'en mbitti. Been yimɓe njoppii goonga, njogorike kulol Laamɗo ana hokka jawdi. ⁶ Goonga, kulol Laamɗo yo jawdi mawndi, so neddo hejitorike ko jogii. ⁷ Sabi juude ɓole ngardu-den e aduna oo, kasen duu juude ɓole kootirten. ⁸ Ndennoo, so en keɓii nguure e koltal tan kejitoro-den dum. ⁹ Kaa yidube jawdi sanne ɓee ceytete, njomoo e piccal, njumpa e gidaade yonki keewɗe laaliide majjinooje, joolooje yimɓe e ley halkere mawnde. ¹⁰ Sabi joote jawdi woni inna bonanndaaji dii fuu. Yoga yaari banngal jawdi faa majji laawol goondinal, ngaddani ko'e mum'en torraaji keewdi.

Haala haybude ko yamiraa

¹¹ Kaa aan neddo Laamɗo oo, wodda dee kudde, tewtu foocitaare e kulol Laamɗo e goondinal e jilli e mujal e leyɗinkinaare. ¹² Waɗu ko mbaaw-daa fuu faa keɓaa jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, nanngaa nguurndam nduumiidam dam. E majjam Laamɗo noddu maa, saabe majjam njaadir-daa goondinal maa no woodiri yeeso yimɓe heewɓe. ¹³ Mido yamire yeeso Laamɗo guurnoowo huunde fuu oo, e yeeso Iisaa Almasiihu ceettiido no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu kaananke oo, ¹⁴ haybu ko njamira-daa koo tawa tuundi walaa hen niɗe ngalaa hen, faa jannde gartol Joomiraɗo men Iisaa Almasiihu. ¹⁵ Gartol ngol waɗan e wakkati mum. Kanko woni gooto oo, Jom mbelko'aaku, Jom Baawɗe, Kaananke kaanankooɓe, Joomiraɗo joomiraabe. ¹⁶ Kanko tan woni Bajjo duumotoɗo, gondo ley fooyre nde fay gooto waawaa badaade. Kanko woni mo neddo fuu yiyaali, waawaa yiide mo duu. Yo teddeengal e baawɗe duumiide goodan mo. Aamiina.

Baynondiral

¹⁷ Yamir arsukunte'en e oo aduna pati mawninkinoo, pati pawa jikke mum'en e jawle de niibataa. Ko ɓe kaani waɗude dee, ɓe pawa jikke maɓɓe e Laamɗo dokkoowo en huunde fuu faa heewa yalla eden neemoo hen, ¹⁸ ɓe ngolla ko moyyi, arsuku maɓɓe laato gollleeji lobbi, ɓe laato saahiibe tawa wakkati fuu eɓe mballa wɓɓe e ley jawle maɓɓe. ¹⁹ Nii ɓe pagganortoo ko'e maɓɓe jawle ko waroyta, faa ɓe keɓa nguurndam jaati dam.

²⁰ Timote, haybu ko kalfine-daa koo, woddita haalaaji cobudi ɓoli dii, kaɗum e miilooji biyeteeɗi anndal dii. ²¹ Yogaaɓe ana mantoroo ngal anndal, faa celi e goondinal.

Yo hinnee Laamɗo wonu e mon.

Bataaki Pool dɪaɓo faade e Timote

¹ Oo ɓataaki ga am iwri, miin Pool nelaado Iisaa Almasiihu e sago Laamɗo faa mi fammina yimɓe haala nguurndam ɗam Laamɗo fodani en ngondam e Iisaa Almasiihu ɗam. ² Mi jowtii ma, aan Timote ɓiyam korsuɗo oo. Yo Baabiraado men Laamɗo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu njurme, ndokke moyyere e jam!

No Pool jeertiniri Timote

³ Midɗo yetta Laamɗo mo ngollanan-mi oo. Hakkille mo jinjaali kam ngolliranan-moo-mi, hono no maamiraabe am ɓee ngadirnoo nii. Jemma e jalooma fuu mi seerataa e miccitaade ma e ley duwaawuuji am, ⁴ sabi midɗo miccitoo gonɗi maa. Midɗo yidi yiide ma sanne yalla seyo am ana hiɓɓa. ⁵ Midɗo miccitoo goondinal maa ngal waldaa e naafigaaku ngal maama maa debbo Loyis e inna maa Enis njoginoo, midɗo taylori aan duu kanngal njogi-ɗaa. ⁶ Dum saabii so midɗo miccintine: heydintin kasen dokkal ngal Laamɗo hokku maa nde paw-mi juude am dow maa ndee. ⁷ Sabi Laamɗo hokkiraali en Ruuhu faa kulen yimɓe. Ko o hokkiri en dee, faa Ruuhu hokka en semmbe e jilli e nantaare.

⁸ Ndennoo, pati yaaga waajaade kabaaru Joomiraado men oo, pati yaagora duu ko uddiraa-mi kasu saabe makko koo. Reentu e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo haala Iisaa, tawa a pawiiɗo e dow baawɗe Laamɗo. ⁹ Kanko o hisinii en, o noddii en faa laato-ɗen yimɓe makko seniibe. Wanaa saabe golle men o noddiri en, ko o noddiri en dee, saabe ko o anniyii hisinde en koo e saabe hinnee makko mo o wayli e men oo kammari Iisaa Almasiihu gila e al'ajal. ¹⁰ Kaa jooni moyyere ndee ɓannginiraama saabe ɓanngugol kisinoowo en, Iisaa Almasiihu kalkuɗo maayde, ɓannginɗo nguurndam e duumagol e ley Kabaaru Lobbo oo. ¹¹ Saabe oon Kabaaru Lobbo Laamɗo wadiri kam baajotoɗo e nelaado e jannginoowo. ¹² Dum saabii so midɗo torree diin torraaji, kaa mi yaagaaki fey, sabi midɗo anndi mo ngoondin-mi oo, midɗo taylori omo waawi reenude ko kalfinaa-mi koo faa jannde gartol makko. ¹³ Jogora haalaaji celluɗi ɗi narru-ɗaa kam ɗii misaalu e ley goondinal e jilli ɗi keɓu-ɗen e ley haɓɓagol men e Iisaa Almasiihu ɗii. ¹⁴ Oo kaliifa moyyo, haybir dum Ruuhu Ceniido jippiido e men oo.

¹⁵ Aɗa anndi Asiyankooɓe fuu celii e am, Fijela e Hermoseena ana njeyaa e maɓɓe. ¹⁶ Yo Joomiraado neemin koreeji Onesifoor, sabi o ɓuuɓinii ɓernde am cili keewɗi, kasen duu geyyelle am dee njaaginaaki mo. ¹⁷ Ko ɓuri dum fuu, nde mo warnoo Roma ndee, mo tewtirii kam soobe faa mo yiiti kam. ¹⁸ Yo Joomiraado yɔɓu mo o heɓa yurmeende jannde darngal. Ko mo gollani kam ley ngeenndi Efeesu koo, aɗa anndi dum sanne.

2

Haala laataade gollanoowo Iisaa koolniido

¹ Ndennoo aan ɓiyam, semmbinɗinira moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndee. ² Ko kaalan-maa-mi yeeso seedee'en heewɓe koo, halfin dum yimɓe hoolniibe waawɓe famminde wobɓe. ³ Torride-ɗaa e am no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo nii. ⁴ Walaa fuu sordaasi cuɗlanoowo ko wanaa haɓo so mawɗo mum welee dum. ⁵ Daɗondirteedo doddu duu heɓataa deesewal sinnaa jokkira no yamiraa nii. ⁶ Kasen duu demoowo golluɗo faa tampi, kaɗum haani adaade heɓude ngeɗu mum e ko hettaa koo. ⁷ Miila ko

kaalanan-maa-mi koo, sabi Joomiraado udditan hakkille maa faa paamaa huunde fuu.

⁸ Miccita Iisaa Almasiihu immintinaado e maayde, mo lejol Daawuuda, no Kabaaru Lobbo mo mbaajotoo-mi oo famminiri nii. ⁹ Saabe makko torriraami faa kaabaa-mi hono no mi janoowo nii, kaa konngol Laamdo ngol kajum kaa haabaa. ¹⁰ Dum wadi so mido muja huunde fuu saabe subaaɓe ɓee, yalla kamɓe duu eɓe keɓa kisindam iwdam e Iisaa Almasiihu dam, ɓe naata e teddeengal mum faa abada. ¹¹ Haala kaa ana hoolnii:

So en maaydii e makko,

en nguurdan e makko.

¹² So eden muja torraaji,
en laamodoto e makko.

So en mbii en anndaa mo,
o wiyen o anndaa en enen duu.

¹³ So en laataaki hoolniibe,
kanko omo heddi o koolniido,
sabi o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamdo yarii

¹⁴ Dum woni ko kaan-daa miccintinde goondinɓe. Njeertinaa ɓe yeeso Laamdo pati ɓe poodondira e haalaaji di nafataa fay huunde so wanaa bonnitidde hettintooɓe. ¹⁵ Tiinna, yalla so a darike yeeso Laamdo, ada laato golloowo jarranaado mo golle mum hersinaali, laato-daa naftortoodo konngol goonga ngol no haaniri nii. ¹⁶ Sel haalaaji cobudi boli, sabi wondube e hono dii haalaaji ɓee ittiraaka so wanaa beydude woddaade Laamdo. ¹⁷ Haala maɓɓe ana lajira no uubere lajooɓe nii. Himene e Filitus ana njeyaa e maɓɓe. ¹⁸ Been woortube goonga ana mbiya immital ɓettike, ana mbonnitira non goondinal yogaaɓe. ¹⁹ Kaa Laamdo wadii nuugal cellungal, ana winndii dow maggal: «Joomiraado ana anndi yimɓe mum.» Ana winndii kasen: «Noddoowo innde Joomiraado fuu woddo ko boni.»

²⁰ Wanaa kanje e cardi tan ngoni kaaki defirdi ley galle jom jawdi, leddeeji e loopeji duu ana hen. Ardiidi dii ngollirtaake so wanaa e dow ko hensaa, goddi dii ana ngolliree ko wanaa ko hensaa. ²¹ Ndennoo, so neddo laabini hoore mum e gollleeji bondi dii fuu, laatoto hono no kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol joomum, lanndinanaangol faa golliree golle lobbo fuu.

²² Dogu fijirde cukaaku. Ndaartu fooccitaare e goondinal e jilli e jam, aan e noddooɓe Joomiraado berde laabude ɓee fuu. ²³ Woddiita jeddi haalaaji laaliidi di ngalaa ko nafata, ada anndi dukooji tan di ngaddoyta. ²⁴ Sabi maccudo Joomiraado haanaa dukideede, ko haani tan laataade newaniido yimɓe fuu, baawdo jannginde, jom mujal, ²⁵ ne'iroowo yeddooɓe ɓee jam-jam miilde Laamdo hokka ɓe no ɓe tuubira, ɓe paama goonga, ²⁶ faa hakkillaaji maɓɓe ngarta, ɓe kisa e piccal Ibiliisa nanngudo ɓe so ana gollina ɓe muuyde mum oo.

3

Haala cakite jamaanu

¹ Anndu, ley cakite jamaanu tiidallaaji ngadan, ² sabi yimɓe laatoto yidube ko'e mum'en, jootube e jawdi, mantotooɓe, mawninkiniibe, bonkotooɓe Laamdo, murtirooɓe saaraaɓe mum'en, bonnooɓe moyyere, ɓe teddintaa ko senii, ³ yoorɓe berde, ɓe njaafataako, jo'ooɓe yimɓe, ɓe ngalaa nantaare, ɓaleeɓe yonki, wajuɓe ko moyyi fuu, ⁴ jammbootooɓe, wulɓe, haawtiibe, ɓe joote aduna burani dum'en Laamdo. ⁵ Be nanndinkinto e hulɓe Laamdo, kaa

ebe njedda baawde mum. Woddita been yimbe. ⁶ Won e maβbe naatoobe e galleeji, keβa hakkillaaji ndewoy luuttoowoy sanne njokkoowoy sii gidaade yonki fuu. ⁷ Wakkati fuu ekoy njidi faamude, kaa abada koy mbaawataa faamude goonga. ⁸ Been worbe naatoobe e galleeji njeddii goonga hono no Yannes e Yamberes njeddirnoo Muusaa nii. Be ngalaa hakkille, goondinal maβbe walaa ko nafata. ⁹ Kaa be njaarataa yeeso, sabi yimbe fuu annditan be ngalaa hakkille no Yannes e Yamberes nii.

Haala Binndi ceniidi dii

¹⁰ Kaa aan a yii fammingol am e neesu am e anniyaaji am e goondinal am e mujal am e jilli am e tiinnitaare am ¹¹ e torraaji am e tampere am. A yii duu ko hewtii kam Antiyokiya e Ikoniya, kaɲum e Listara koo fuu, a yii no mujir-mi torraaji kewtiidi kam dii. Kaa Joomiraado biltii kam e majji di fuu. ¹² Goonga, kaββiido e Iisaa Almasiihu fuu so yidii wuurdude e kulol Laamdo, torrete. ¹³ Kaa yimbe bonbe hiiloobe yimbe bee beydorto bone. Ebe majjina woβbe, ebe majjina ko'e maβbe duu. ¹⁴ Kaa aan, niibu e ko njanngu-daa ko njarri-daa faa laabi koo, ada anndi jannginbe ma bee. ¹⁵ Gila a suka ada anndi Binndi ceniidi dii. Kanji mbaawi famminde ma laawol kisindam kebirteedam goondinal Iisaa Almasiihu. ¹⁶ Binndi ceniidi dii fuu Laamdo loowi di winndube bee, nafaa majji yo jannginde, kaɲum e bannginande neddo boofi mum, ooncude en e ne'ude en ley nguurdam poocitiidam ¹⁷ yalla neddo Laamdo fuu ana hiββa, lanndinanoo golle lobbo fuu.

4

Haala tiidude e waaju

¹ Mido ndaarde saabe Laamdo e saabe Iisaa Almasiihu caroyoowo wuurbe e maaybe oo, mido ndaardire saabe gartol makko kaɲum e Laamu makko: ² mbaajo-daa konngol Laamdo ngol yaafu maa tiidu maa fuu, hollitin be boofi maβbe, fel be, hokku be semmbe e kaaddi mujal maa e waaju maa fuu. ³ Sabi wakkati waran nde be calotoo nande waaju celludo oo, be njokka muuyooji maβbe faa be bamana ko'e maβbe jannginoobe ko be njidi nande koo, ⁴ be cukka noppi maβbe pati be nana goonga, be mbaylitoo e taali. ⁵ Kaa aan, nanto-daa e huunde fuu, mujaa torra, mbaajo-daa Kabaaru Lobbo oo, timminaa golle mo ngollantaa Laamdo oo faa laaba.

⁶ Kaa miin, yiyyam am badike laataade no sadaka kirsamaajo nii sabi wakkati am badike. ⁷ Mi wadii ko mbaaw-mi fuu faa mi heba jaalaade golle Ibiliisa e ley goondinal, mi yottinii do kaan-mi haadude, mi haybii goondinal ngal. ⁸ Gila jooni mido resanaa deesewal fooccitaare ngal Joomiraado poocitiido caroowo oo hokkata kam jannde darngal. Wanaa miin tan hokketee ngal, miin e heppube gartol makko bee fuu.

Haala waajuuji cakitiidi

⁹ Tiinna ngaraa e am law. ¹⁰ Sabi Demas yoppii kam saabe yidude mum aduna, fa'ii Tesaloniiki. Keresna yehii Galaatiya, Titus duu fa'ii Dalmaatiya, ¹¹ Luuka tan wondi e am. Faɲu Marka ngardaa e mum, sabi omo waawi faabaade kam sanne e ley golle oo. ¹² Tikikus, mi nelii dum Efeesu. ¹³ So ada wara, ngaddanoraa kam saaya am ka njoppunoo-mi Torowas ley galle Karapo kaa, kaɲum e dewte dee. Ko bur-mi yidude ngaddanaa kam, dewte guri dee. ¹⁴ Aleksandere baylo oo wadii kam ko naawi kam sanne. Joomiraado yoban mo ko waarata e golle makko. ¹⁵ Aan duu, reenta e makko, sabi o yeddii waaju amen sanne.

¹⁶ Nannde ndarnaa-mi arannde yeeso caroowo faa mi bilta hoore am ndee, fay gooto faabaaki kam, 6e fuu 6e celu e am. Pati Laamdo nanngir 6e dum! ¹⁷ Kaa Joomiraado faabike kam, hokki kam semmbe yalla mido ooynoo waaju makko, faa leji dii fuu nana. Nii woni no kisiniraa-mi e hunduko rawaandu ladde. ¹⁸ Joomiraado ittan kam e bone fuu, hisina kam faa mi hewta laamu mum dow kammu oo. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina!

Baynondiral

¹⁹ Mido jowta Piriskilla e Akilas, mido jowta koreeji Onesifoor. ²⁰ Erasta ana heddi Korintu, Torofim, mi yoppii dum Miletus sabi wanaa celludo. ²¹ Tiinno-daa ngaraa gila dabbunde waraali. Ebulus e Pudes e Lina e Kalawdiya e sakiraa6e 6ee fuu, ana njowte.

²² Yo Joomiraado tawde e maa! Yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Titus

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Pool. Mi maccudo Laamdo, mi nelaado Iisaa Almasiihu faa mi wada subaaɓe Laamdo ɓee ngoondina dum, kasen duu ɓe annda goonga gondo e kulol Laamdo, ² ɓe pawa jikke maɓɓe e nguurndam nduumiidam. Laamdo mo bonnataa aadi oo fodiino dam nguurndam gila e al'ajal. ³ Nde sarti makko oo yottinoo ndee, kanko Laamdo kisinoowo en oo, o ɓanngini konngol makko ngol, kasen duu o yamirii mi halfinee waajaade ngol. ⁴ Titus, mi jowtii ma. A ɓiyam jaati kammari goondinal Iisaa ngal ndeentu-den e mum jooni ngal. Yo Laamdo Baabiraado men e Iisaa Almasiihu kisinoowo en ngadane moyyere e jam!

No Titus golliri ley Kereta

⁵ Mi dali ma ruunde Kereta faa njokkito-daa ko heddiino e golle oo koo, kasen duu cubano-daa ngeenndi fuu mawɓe deental goondinɓe hono no njamir-maa-mi nii. ⁶ Tawee mawdo cubaado oo walaa feloore, jom debbo gooto, tawee ɓiɓɓe mum yo goondinɓe ɓe yimɓe mbaawaa ninirde dum'en neetaraaku naa salaare. ⁷ Sabi hooreejo deental goondinɓe, Laamdo halfini dum golle oo, ndennoo ana tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniido, wanaa guldo ɓernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, wanaa naamoowo ribaa. ⁸ Joomum ana haani laataade jippinoowo hoɓɓe, jidɗo ko moyyi, hakkilante, poocitiido, kuldo Laamdo, nantiido, ⁹ tawa joomum ana dowtanii konngol goongaraawol ngol no ngol waajoraa nii. Hono non joomum waawirta hokkude wobɓe ɓee semmbe e ley waaju celludo oo, kasen duu waawa libude yeddooɓe dum ɓee.

¹⁰ So goonga dee, heewɓe calike jokkude goonga, sako hakkunde Yahuudiyankooɓe tilsinɓe goondinɓe Iisaa fuu taadee ɓee. Kamɓe ɓe laatike haaloɓe haalaaji ɓoli, yonnooɓe yimɓe. ¹¹ Ana tilsi muɓɓaa kundude maɓɓe, sabi eɓe nii mbonnira galleeji kuurɗi waaju mo haanaa waajeede, faa ɓe keɓira dum kaalisi no harmiri.

¹² E ley keretankooɓe, gooto maɓɓe mo ɓe njogorii yo hakkilante, wii: «Keretankooɓe yo fenooɓe wakkati fuu, ɓe daabaaji bondi, ɓe nattube himmirɓe e deedi mum'en.» ¹³ Ko keretanke oo wii koo yo goonga. Dum nee, dartin ɓe, yalla eɓe keɓa goondinal cellungal, ¹⁴ ɓe nootta jokkude taali Yahuudiyankooɓe kaɗum e jamirooje yimɓe yoppuɓe goonga ɓee. ¹⁵ Laaɓuɓe, huunde fuu ana daganii dum'en. Kaa sobuɓe kaɗum e ɓe nganaa goondinɓe ɓee, fay huunde daganaaki dum'en, sabi miilooji maɓɓe e hakkillaaji maɓɓe fuu ana coɓi. ¹⁶ Eɓe mbiya eɓe anndi Laamdo, kaa gollleeji maɓɓe ana kollita ɓe anndaa mo. ɓe wanaaɓe, murtuɓe, fay golle lobbo gooto ɓe mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celludo

¹ Kaa aan, waaja ko hawrata e waaju celludo oo. ² Worɓe nayeeɓe, wii ɓe laatoo kaariyante'en, ɓe ne'oo, ɓe nantoo, ɓe laatoo selluɓe goondinal e jilli e mujal. ³ Rewɓe nayeeɓe duu nguurda e senaare, mbaasa laataade no'ooɓe yimɓe, caloo doro jaaloo dum'en. ɓe laatoo famminoɓe ko moyyi, ⁴ yalla eɓe mbaajoo sukaaɓe rewɓe ɓee yidude worɓe mum'en e sukaaɓe mum'en. ⁵ ɓe mbaajoo ɓeen laatoo nantiiɓe, laaɓuɓe, hiinniɓe cuudi mum'en, moyyuɓe,

downtantooŋe worŋe mum'en, pati konngol Laamdo ngol bonkee. ⁶ Sukaabe worŋe duu, waajora dum'en non yalla ebe nantoo e ⁷ huunde fuu. Aan e hoore maa, laatana 6e misaalu e ley golle lobbo fuu, mbaajoro-daa laabal e teddeengal ⁸ e haala selluka ka yeddataako, yalla wayŋe men ana kersa, ndonka hebude e men feloore. ⁹ Maccuŋe, waaja dum'en downtanoo halfaabe mum'en e huunde fuu, mbelna berde maŋŋe, mbaasa yeddude 6e, ¹⁰ wanaa haala wujjude 6e. Be laato hoolniibe hiŋŋuŋe, faa yimŋe fuu teddina waaju haala Laamdo kisinoowo en oo.

¹¹ Laamdo bannginii moyyere mum faa yimŋe fuu kisa. ¹² Nden moyyere ekkintinta en no ceerdaten e geddi Laamdo, kaŋum e gidaade yonki oo aduna. Kayre moyyere ndee ekkintinta en kasen no laatorto-den nantiiŋe, foocitiŋe, hulŋe Laamdo e oo doo aduna, ¹³ tawa eden ndoomti jikke belnoowo en hoore oo e wakkati mo teddeengal Laamdo mawdo oo banngata kaŋum e teddeengal Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo. ¹⁴ Kanko Iisaa Almasiihu woni dokkitirdo yonki mum kammari men, yalla omo soottitoo en e bone fuu, o laŋŋinana en hoore makko, laato-den lejol makko kanko tan, tiinniingol e gollude golleeji lobbi.

¹⁵ Dum kaan-daa jannginde, dum kaan-daa waajaade e felirde hettintooŋe ma 6ee no baawde maa poti. Pati fay gooto yawe.

3

No goondinŋe Iisaa poti worrude

¹ Miccintin goondinŋe 6ee leydinkinanoo kaanankooŋe, 6e downtanoo dum'en, 6e lanndinanoo golle lobbo fuu. ² Pati 6e mbonkoo fay gooto, pati 6e laato habeteŋe, 6e newoo, 6e kolla yimŋe fuu leydinkinaare hiŋŋunde. ³ Sabi arannde enen duu en laalinooŋe, salinooŋe, majjunooŋe. En laatinoke maccuŋe gidaade yonki, kaŋum e dakameeji di ngaldae sii. Eden ngondunoo e ngapaandiiŋi e haasidaaku, eden mbaŋanoo eden mbaŋondirnoo e ko'e men. ⁴ Kaa nde Laamdo kisinoowo en oo bannginnoo moyyuki mum e jilli mum ndee, ⁵ o hisinii en. Wanaa saabe golle men lobbo o hisiniri en, saabe yurmeende makko o hisiniri en. O hisinirii en lootogal ndimtotoongal en, keydintiniroowal en saabe Ruuhu Ceniido ⁶ mo o loowiri en kammari Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo faa keew-den. ⁷ O wadirii dum yalla eden nann-giree foocitiŋe kammari hinnee makko, ndonen nguurndam nduumiidam dam paw-den jikke men e mum dam. ⁸ Kanka woni haala hoolniika.

Mido yidi tilsinaa kulle dee, yalla goondinŋe Laamdo 6ee ana niiba e golle lobbo. Dum woni ko moyyi, ko nafata yimŋe. ⁹ Kaa woddiŋa jeddi 6oli e mantoragol dammbe e poodondiral e duko banngal Sariya oo. Diin golleeji ngalaa fayda, walaa ko di nafata. ¹⁰ Ceenndoowo yimŋe fuu, daala dum faa hiŋŋa cili didi. So joomum jaŋanaali ma, celaa e mum. ¹¹ Anndaa baado hono non yo majjudo yo luuttoowo, hono non sariri hoore mum.

Baynondiral

¹² So mi nelii e maa Aretemas naa Tikikus, njaawno-daa ngaraa tawaa kam Nikopolis, sabi ton anniyii-mi dabbude. ¹³ Tiinno-daa mballaa Jenas janngudo sariya laamu oo kaŋum e Apollos e dow dawol mum'en ngol, pati 6e nakoree fay huunde. ¹⁴ Yimŋe men 6ee duu ekkitoo gollude golle lobbo, 6e mballa hasindinŋe e walleede 6ee pati nguurndam maŋŋe laato meere.

¹⁵ Wondiiŋe am 6ee fuu ana njowte. Miden njowta gidiraaŋe men goondinŋe Iisaa 6ee fuu.

On fuu, yo hinnee Laamdo wonu e mon.

Bataaki Pool faade e Filemon

¹ Oo bataaki ga amen iwri, miin Pool, kaɗum e sakiike men Timote. Miin Pool, mi uddiraado kasu sabaabu waajaade kabaaru Iisaa Almasiihu. Miden njowte, aan Filemon gollidiido amen korsudo oo. ² Miden njowta duu deental goondinbe Iisaa gonngal galle maa ngal kaɗum e Appiya sakiike amen debbo oo e Arsippa balludo kam haɓanaade Kabaaru Lobbo oo. ³ Yo Baabiraado men Laamdo e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on moyyere e jam.

Haala jilli Filemon e goondinal mum

⁴ Filemon, mi seerataa e yettude Laamdo nde jaaganto-maa-mi Laamdo fuu, ⁵ sabi mi nanii jilli di njid-daa seniibe bee dii e goondinal maa Joomiraado men Iisaa. ⁶ Mido jaagoo Laamdo yo deental maa e amen ley goondinal nafu faa pamminaa yimbe moyyere fuu nde keɓaten saabe Iisaa Almasiihu. ⁷ Sakiike, mi seyike sanne, hakkille am duu waaltike saabe jilli gondi e maa dii, sabi a buubinii berde seniibe bee.

No Pool surirani Onesim

⁸ Kammari dum, fay so taweede mido jogii baawde saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma ko wajibii e maa, ⁹ ko burani kam mi ndaarde saabe jilli. Miin Pool nayeejo oo, kasen duu jooni mi uddaado kasu saabe Iisaa Almasiihu, ¹⁰ mido jaage haala Onesim* laatiido biyam e laawol Iisaa e ley do ngeyyaami doo. ¹¹ Arannde, walaano ko mo nafete, kaa jooni, o nafan en sanne, miin e maa fuu. ¹² Mido neltire mo, anndaa o feccere yonki am. ¹³ Ko burannoo kam, nanngude mo bannge am, o walla kam no kaanno-daa wallirde kam nii e oo doo wakkati mo ngon-mi e geyyelle sabaabu Kabaaru Lobbo oo. ¹⁴ Kaa mi yidaa wadude fay huunde tawa en mbaddaali, sabi mi yidaa tilsinde ma wadude moyyere, ko njidu-mi dee, ngadira nde sago maa.

¹⁵ Ana moyya tawee ko Onesim seenndiranoo e maa wakkatiwel seeda faa o wonda e maa faa abada, ¹⁶ tawa wanaa no maccudo nii tan, ko buri maccudo, hono no sakiike men korsudo nii. Miin, mido horsini mo sanne, kaa aan buri horsinde mo, sabi ada horsiniri mo o maccudo maa, kaɗum e ko o laatii sakiike maa saabe Joomiraado koo. ¹⁷ Ndennoo, so nii ada nanngiri kam deento maa, jaɓɓora mo no kaan-daa jaɓɓoraade kam miin nii. ¹⁸ So tawii won ko o wadu maa, naa won ko ndewataa mo, faw dum fuu e dow am. ¹⁹ Miin Pool winndiri junngo am mi yoɓete, miin e hoore am, fotaa ko mi miccintine mido rewe nguurndam maa dam. ²⁰ Goonga sakiike, mido ndaarde dum doo saabe Joomiraado: buubiniraa bernde am deental men e Iisaa Almasiihu.

²¹ Kammari mido tayori dowtaare maa saabanii kam winndude e maa, anndude a wadan ko buri ko jaagi-maa-mi koo. ²² Kasen duu, fewjanam jippunde, sabi mido jikki njaabane-don duwaawuuji mon mi wara to mon.

Baynondiral

²³ Epafaras mo uddidaa-mi saabe Iisaa Almasiihu oo ana jowte. ²⁴ Gollidiibe am bee doo ana njowte: Marka e Aristarka e Demas e Luuka.

²⁵ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa Almasiihu wonu e mon!

* **1:10** Maanaa Onesim woni «Nafaa».

Bataaki faade e Ibaraninkoo6e

No Laamdo haaldiri e men Biyum

¹ Laamdo haaldiino e njaatiraa6e men gila ko 6ooyi cili keewdi e sifaaji keewdi, o haaldiri e ma66e annabaa6e. ² Kaa e ley dee jalaade cakitotoode o haaldirii e men Biyiiko mo o tagiri aduna oo fuu, mo o wadi donoowo huunde fuu oo. ³ Kajum woni jalbugol annoora teddeengal Laamdo, kajum nanndi e Laamdo jaati, omo tammborii huunde fuu konngol makko jogiingol semmbe. Caggal nde o tilii la66inde luutti yimbe dii ndee, o joodii naamo Laamdo Toowdo oo to dow kammu too. ⁴ Dum burni mo malaa'ika'en teddude fotude e innde nde Laamdo hokki mo burnde inde ma66e dee.

Haala Biddo burdo malaa'ika'en

⁵ Fay gooto e malaa'ika'en 6ee Laamdo wiyaali:

«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

Naa kasen:

«Mi laatoo Baaba mum,

laatoo Biyam.»†

⁶ Kasen duu, nde o nelata hammadiijo makko oo e aduna oo ndee, o wii:

«Yo malaa'ika'en Laamdo fuu kujidana dum.»‡

⁷ Laamdo wii banngal malaa'ika'en 6ee:

«O wadii malaa'ika'en makko kenuuli,
o wadii kaadime'en makko lewle yiite.»§

⁸ Kaa banngal Biddo oo, mo wii:

«Laamu maa, aan Laamdo, woodan faa abada abadin!
Fooccitaare yo tuugorde laamu maa.

⁹ Ada yidi fooccitaare,

ada wani oonaare,

saabe dum, Laamdo Joomiraado maa subori maa,

hokku maa seyo burngo ngo wondiibe maa ngoo.»*

¹⁰ O wii kasen:

«Gila e fuddoode, Joomiraado,

aan tabintini leydi,

juude maa tagir-daa kammuuji dii,

¹¹ kanji di timman, kaa aan, a heddoto,

di fuu di kiiddiran no kaddule nii,

¹² a sowiran di no saaya nii,

di mbattitoroo no neddo wattitortoo e saayaaji mum nii.

Kaa aan, a wattitataako,

nguurndam maa duu timmataa.»†

¹³ Fay nde wootere, Laamdo wiyaali gooto e malaa'ika'en:

«Jooda naamo am,

faa mi wada nja66aa way6e maa.»‡

¹⁴ Malaa'ika'en 6ee fuu yo ruuhuuji gollanooji Laamdo, di mo nelata faa ngollana he6oo6e kisindam 6ee.

* 1:5 Jabuura 2.7 † 1:5 2 Samuyila 7.14 ‡ 1:6 Fillitagol Tawreeta 32.43 § 1:7 Jabuura 104.4

* 1:9 Jabuura 45.7-8 † 1:12 Jabuura 102.26-28 ‡ 1:13 Jabuura 110.1

2

Haala kisindam mawdam

¹ Ndennoo, eden kaani wattude hakkillaaji men sanne e ko nan-den koo, pati en cerindo goonga so majjoyen. ² Nelal Laamdo ngal malaa'ika'en 6ee njottini ngal yo goonga, luuttube naa yeddu6e mo fuu, ke6ii jukkungo ngo kaandi. ³ Hono ndadirten enen so en njeebiima hono dam kisindam mawdam? Dam kisindam, Joomiraado men jaati ardinoo haalde haala majjam, kasen duu hettininoobe mo 6ee cellini haala makko. ⁴ Laamdo 6eydi e dow seedaaku ma66e oo kasen maandeeji e taagumansaaji e kaayde mawde, kaɗum e dokke Ruuhu Ceniido de o fecciri muuyde makko dee.

Haala dowudo en faade e kisindam

⁵ E ley dum, wanaa malaa'ika'en 6ee Laamdo hokki laamaade aduna garoowo mo kaalaten haala mum oo. ⁶ Mo o hokki laamaade oo – won do Binndi dii ceettii, mbii:

«Kodum fuu yim6e ngoni sako ada wadana dum'en hakkille?

Kodum 6i66e aadama ngoni sako ada hayba dum'en?

⁷ A lo'inii 6e wakkatiwel seeda e ley malaa'ika'en, a filkii 6e pilki darja e teddungal,

⁸ a wadii huunde fuu e ley hawju ma66e.»*

So wiyaama Laamdo wadii huunde fuu ley hawju ma66e, dum ana holla o lamminii dum'en huunde fuu, fay huunde heddaaki ko dwtanaaki 6e. Kaa so goonga, wanaa kulle dee fuu dwtanii 6e tafon. ⁹ Ko njii-den koo yo Iisaa leydinkiniido ley malaa'ika'en wakkatiwel seeda, jooni omo filkaa darja e teddungal saabe ko o yii torra maayde koo. Hono non, saabe hinnee Laamdo, o maayanii yim6e fuu.

¹⁰ E ley dum, ana haani tagudo huunde fuu mo huunde fuu woodani, anniyiido naannude yim6e heew6e e darja mum oo, wadii Iisaa buuwudo laawol kisindam oo kibbudo, o hibbinirii dum torraaji. ¹¹ Sabi Iisaa cennoowo goondin6e oo kaɗum e sennaabe 6ee yo iwdi ngootiri, o yaagortaako noddirde 6e sakiraa6e. ¹² Omo wiya Laamdo:

«Mi haalanan sakiraa6e am 6ee innde maa ndee,

mi manete hakkunde kawrital ma66e.»†

¹³ O wii kasen:

«Mi fawan jikke am e Laamdo.»

Kasen duu o wii:

«Midó nii, miin e koreeji di Laamdo hokki kam dii.»‡

¹⁴ Hono non, nde wonnoo dii koreeji yo tew e yiyam, Iisaa duu reentii e majji ndiin mbaadi faa o jaaloo laamiido maayde oo, dum woni Ibiliisa. O jaaloroo dum maayde makko ¹⁵ faa o rimdina worrunoobe hono maccu6e saabe kulol maayde 6ee – kulol ngol nanngunoo 6e e ley nguurndam ma66e fuu. ¹⁶ Sabi eden tayori wanaa malaa'ika'en o wari wallude. Ko o wari wallude dee, iwdi Ibarahiima. ¹⁷ Ndennoo ana wajibii o nannda e sakiraa6e makko 6ee e huunde fuu, yalla omo laatanoo 6e Jottinoowo Sadaka Mawdo jom yurmeende koolniido e golle Laamdo. Dum o wadi yalla o ittana 6e e jukkungo ngo 6e kaandi saabe luutti ma66e. ¹⁸ Nde wonnoo kanko e hoore makko o torraama nde Ibiliisa tewti seytaade mo ndee, saabe dum, omo waawi faabaade wo66e tewtete6e faa ceytee 6ee duu.

* 2:8 Jabuura 8.5-7 † 2:12 Jabuura 22.23 ‡ 2:13 Esaaya 8.17-18

3

No Iisaa 6urdi annabi Muusaa teddude

¹ Onon sakiraa6e seniibe jeydu6e noddaango Laamdo 6ee, nde wonnoo Iisaa Almasiihu faabike on, ngadee hakkillaaaji mon e makko, kanko mo ceettorto-den bernde wootere yo nelaado, yo Jottinoowo Sadaka Mawdo. ² Oon yo koolniido banngal Laamdo cubiido dum oo hono no Muusaa laatorii koolniido ley suudu Laamdo nduu fuu nii. ³ E ley dum, Laamdo jatorii teddeengal Iisaa 6uri ngal Muusaa ngal, no teddeengal mahoowo suudu 6urdi maadi mum nii. ⁴ Sabi suudu fuu ana woodi moyyindo dum, moyyindo huunde fuu oo yo Laamdo. ⁵ Muusaa laatike koolniido e suudu Laamdo nduu fuu, o maccudo Laamdo. Golle makko laatike seedaaku, omo sappoo ko Laamdo bannginta caggal makko. ⁶ Kaa Almasiihu yo koolniido e suudu Laamdo nduu no biddo nii. Enen ngoni suudu makko nduu, so tawii en tiidii e hoolaare e jikke ko mantorto-den koo.

Haala naatude e ley fowtere Laamdo

⁷ Saabe dum, no Ruuhu Ceniido oo wiiri nii:
«Hannde, so on nanii daande makko,
⁸ pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so murti nii,*
 jannde 6e itti koro Laamdo ley ladde jeereende ndee.
⁹ Ton 6e itti koro am faa 6e kumpitoo kam,
 fay so taweede 6e njii golleeji am ko foti duubi capande nay.
¹⁰ Saabe dum tikkiran-mi yim6e oo jamaanu,
mbii-mi: wakkati fuu, berde ma66e ana ndunya 6e faade e majjere,
 6e anndaa laawi am fey!
¹¹ Faa kunii-mi ley tikkere am, mbii-mi:
 Be naatataa ley fowtere am abada.»†
¹² Ndennoo sakiraa6e, kaybee pati fay gooto e mon tawree bernde bonnde nde wanaa goondinde, murtannde Laamdo guurdo oo. ¹³ Nde Laamdo wiinoo «hannde» ndee, o sappike wakkati moodon, ndennoo mballondiron jannde fuu pati luuttal hoomta on, so yoorna berde mon. ¹⁴ So en tiidii e hoolaare nde kebu-den gila puddoode ndee, so en keddike e mayre faa timmoode, nden kaa en ndeentii e Almasiihu. ¹⁵ Nii Binndi dii mbii naanen:
«Hannde, so on nanii daande makko,
pati tiidinee ko'e mon hono no njaatiraa6e mon ngadunoo so murti nii.»
¹⁶ Ho6e ngoni murtu6e fay so taweede nanii daande Laamdo 6ee? Tama wanaa yim6e 6e Muusaa dowi iwde leydi Misira 6ee? ¹⁷ Ho6e ngoni 6e Laamdo tikkani ko foti duubi capande nay? Tama wanaa luuttu6e so kalkii e ley ladde jeereende 6ee? ¹⁸ Ho6e ngoni 6e o hunanii naatataa e fowtere makko 6ee? Tama wanaa murtir6e mo 6ee? ¹⁹ En njii 6e kebaali naatude e fowtere makko saabe 6e ngoondinaali.

4

¹ Nde wonnoo fodoore naatugol e ley fowtere Laamdo ndee ana heddi, kulen pati fay gooto e men waasa naatude. ² Sabi enen duu en mbaajiraama kabaaru lobbo no njaatiraa6e men mbaajiraano nii. Kaa kam6e, waaju mo 6e nani oo nafaali 6e sabi 6e kettinoraaki mo goondinal. ³ Kaa enen goondin6e 6ee, en naatan e fowtere Laamdo ndee. Kayre woni nde o wii banngal murtu6e 6ee:
«Ley tikkere am kunii-mi, mbii-mi:

* **3:8** Dum yim6e Israa'iila murtirnoo6e annabi Muusaa so mbii ana mbirfitoo leydi Misira. † **3:11** Jabuura 95.7-11

Be naatataa ley fowtere am abada!»*

Dum e taweede, golleeji Laamdo tilike gila nde o tagi aduna ndee. ⁴ Sabi nokku gooto e ley Binndi dii haalii haala jalaande jedda6erde ndee, wii:

«Laamdo fowtii e golleeji mum fuu e ley jalaande jedda6erde ndee.»†

⁵ O wii kasen:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»

⁶ Adii6e nande kabaaru lobbo oo 6ee naataali e ley ndee fowtere saabe 6e calike goondinde. Kasen, edum holla ana woodi fodanaabe naatude. ⁷ Ley majjum, Laamdo wadiri sarti goddo biyeteedo «hannde», dum woni mo cifi-den dow too oo. Caggal duu6i keewdi, o yottiniri haala makko Daawuuda, o wii:

«Hannde, so on nanii daande makko, pati tiidinee ko'e mon.»‡

⁸ Be kebaali fowtere Laamdo nde Yosuwaa dowunoo 6e faade e mum ndee. So 6e kebiino dum, Laamdo haalataano caggal dum haala sarti goddo.

⁹ Jonnoo, yim6e Laamdo 6ee ana keddorii fowtere hono nde Laamdo fowtii ley jalaande jedda6erde ndee. ¹⁰ Sabi naatudo e fowtere Laamdo, kajum duu fowtiran no Laamdo fowtiri e golleeji mum nii. ¹¹ Ndennoo, waajibi tiinnito-den no mbaawru-den fuu naatude e fowtere Laamdo ndee pati fay gooto saamira no salanii6e Laamdo 6ee caamiri nii.

¹² Konngol Laamdo ngol ana wuuri ana jogii barke. Engol 6uri kaafaawi ki banngeji mum didi fuu mbelnaa welde, engol sooro hakkunde yonki e hakkille, hakkunde gi'e e mbuso, ngol seennda dum'en. Engol itta koro mi-ilooji e anniyaaji gondi e 6ernde. ¹³ Walaa fuu ko tagaa ko suudanii Laamdo, huunde fuu ana 6annginaa yeeso makko kanko mo ngaraten daraade yeeso mum oo.

No Iisaa laatorii Jottinoowo Sadaka Mawdo

¹⁴ Ndennoo tiiden e goondinal men ngal ceedori-den 6ernde wootere ngal, sabi en kebii Jottinoowo Sadaka Mawdo jottiido nokku Laamdo, dum woni Iisaa Bii Laamdo oo. ¹⁵ Eden njogii Jottinoowo Sadaka Mawdo mo waasaali yurmaade en e loore men ndee. Sabi o tewtaama seytoreede no hebiraa fuu no ceystora-den nii, kaa noo hebaaka, nde wonnoo o luuttaali. ¹⁶ Ndennoo, 6adoro-den bimmbeere Jom moyyere oo hoolaare, yalla eden keba yurmeende e moyyere faa paabe-den nde kasindin-den fuu.

5

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka kib6udo

¹ So neddo su6aama hakkunde yim6e honoro6e mum faa laato Jottinoowo Sadaka Mawdo, halfinte golle Laamdo, yalla ana yottina sadakaaji jamri e kirsamaaji faa tosa luutti. ² Joomum ana waawi yurmaade 6e anndaa Sariya Laamdo so majji 6ee, sabi kajum e hoore mum yo lo'udo no ma66e nii. ³ Saabe nden loore omo haani yottinde sadakaaji kammari luutti makko kanko e hoore makko e kammari luutti yim6e 6ee fuu. ⁴ Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, sinnaa so Laamdo su6ii dum no su6orii Haaruuna nii.

⁵ Almasiihu duu, wanaa kajum hokki hoore mum darja Jottinoowo Sadaka Mawdo, dokkudo mo oo yo Laamdo. Kajum wii mo:

«Aan a Biyam,

hannde laatii-mi baam maa.»*

⁶ O wii e ley nokku goddo:

* 4:3 Jabuura 95.11 † 4:4 Pudfoode 2.2 ‡ 4:7 Jabuura 95.7-8 * 5:5 Jabuura 2.7

«A jottinoowo sadaka faa abada

no Malkisedeke† nii.»‡

7 Nde Iisaa wonnoo e leydi ndii ndee, jaagoriima gullaali cattudi e gondi, jaagundeeji faade e Laamdo baawdo hisinde mo e maayde oo. Laamdo jabanii mo saabe ko o downtanii dum koo. 8 Fay so taweede kanko woni Biddo oo, tampereeeji makko ekkintinii mo dowaare. 9 Caggal nde o hi66innoo golle makko fuu, o laatanike downtaniibe mo bee fuu sewnde kisindam faa abada, 10 sabi Laamdo wadii mo Jottinoowo Sadaka Mawdo no Malkisedeke nii.

Haala ko nabata goondinal yeeso

11 Miden njogii haalaaji keewdi e oo kabaaru, kaa firritande on dum ana tiidi sabi on paamataa law. 12 Odon kaannoo laataade jannginoobe 6ooyii, kaa faa jooni odon kaani janngineede puddoode konngi Laamdo dii. Odon kaannoo taweede jaamdu tekkundu jaamaton, kaa faa jooni e muynam ngon-don. 13 Muynoowo fuu seenndataa ko boni e ko moyyi, sabi yo baddo. 14 Kaa hillifaa6e bee njey jaamdu tekkundu nduu, biiru6e hakkillaaji mum'en so mboowni dum'en seenndude ko boni e ko moyyi bee.

6

1 Ndennoo, njaaren yeeso faade e ko maw6e anndintee, pati keddo-den e ko fuddoobe anndintee e ley goondinal mum'en Almasiihu. Fotaa ko ngarten e haala tuubude iwde e gollleeji nabooji en to maayde, e haala goondinde Laamdo. 2 Fotaa ko ngarten e haala lootogal batisima, e hono fawugol juude dow neddo faa duwanoo dum, e immital maay6e, kaɓum e jukkungo duumiingo. 3 Njaaren yeeso! Non ngadaten so Laamdo jabii. 4 Won fuu no murtu6e so iwi e laawol Laamdo bee tuubirta kasen naa? Be njii fooyre Laamdo, 6e ke6ii moyyere Laamdo, 6e ke6ii ngedu e Ruuhu Ceniido, 5 6e meedii haala Laamdo moyyuka kaa e kaayde wakkati garoyoowo oo. 6 Dum fuu e taweede hadaali 6e saamde. Be mbaawaa tuubineede kasen, ana nanndi hono kam6e e ko'e ma66e e6e tontitoo Bii Laamdo oo e dow leggal bardugal, e6e kersina dum. 7 Tayko-den leydi: so ndi haarii yiiwoole tawtawtondirde, so ndi funnii nguure nafaowo remu6e bee, ndiin leydi he6ii barke iwru6o to Laamdo. 8 Kaa so ndi funnii kebbe e tuppe, ndi walaa nafaa, 6ooyataa ndi hu6ee, sakitoo ndi duppee.

9 Kaa onon, sakiraa6e am horsu6e, fay so min kaaldii nii, miden tayori e laawol lobbol ngon-don, dum woni laawol kisindam ngol. 10 Sabi Laamdo wanaa oopiido sako yeeboo golle moodon naa jilli di kollu-don dum nde ngollan-don seniibe 6ee ndee e no ngadaton faa jooni nii. 11 Kaa miden muuya gooto e moodon fuu holla soobee mum faa do maayi, yalla odon tayora jikke mo ke6u-don oo tabitan. 12 Min njidaa laato-don waamu6e, ko min njidi dee, nemmbon he6oo6e podooje Laamdo bee saabe goondinal e mujal.

Haala podooje Laamdo cellude

13 Nde Laamdo fodanta Ibarahiima ndee, hoore mum hunorii, sabi fay gooto fotaa mo kanko e hoore makko teddeengal faa mo hunaroo dum. 14 O wii: «Mi hunike, mi wadan e maa barke, mi hebbinan iwdi maa faa heewa!»* 15 Dow dum, Ibarahiima mujal faa he6i ko Laamdo fodunoo hokkude dum koo. 16 Yim6e ana kunaroo burdo dum'en teddude, hunoore ndee ana tabintina haala mum'en, itta jeddi gondi hakkunde mum'en fuu. 17 Banngal he6oo6e fodoore Laamdo ndee 6ee, Laamdo yidunoo ke6a tayoral anniya mum waylitataako fey, dum saabii so Laamdo beydi hunoore e dow

† 5:6 Yeew 7.1-10 ‡ 5:6 Jabuura 110.4 * 6:14 Puddoode 22.16-17

fodoore mum ndee. ¹⁸ Dee kudde dīdī, dūm woni hunoore ndee e fodoore ndee, mbaylitataako abada sabi Laamdo fenataa. Ndennoo, enen tuugii6e e Laamdo 6ee, edum buubina berde men, yalla eden keddo e jikke mo ndokkadēn oo. ¹⁹ Oon jikke yo juggal cellungal koolniingal e yonkiiji men. Omo dowa en faa njawten heedoode faliinde e nokku burdo fuu senaade to dow kammu too. ²⁰ Iisaa seekani en laawol naatirgol ton, sabi mo laatanike en Jottinoowo Sadaka Mawdo faa abada no Malkisedeke nii.

7

Kabaaru jottinoowo sadaka biyeteedo Malkisedeke

¹ Malkisedeke oo laatinoke kaananke ngalluure wiyeteende Salaam, o jottinoowo sadaka Laamdo Toowdo oo. Kanko hawritoynoo e Ibarahiima wakkati wartannoo wolde tawi jaaliido kaanankoo6e, mo duwanii dum.* ² Ibarahiima hokki mo sappo6erde huunde fuu ko he6unoo e wolde ndee. Maanaa innde Malkisedeke woni: «kaananke poocciido». Nde wonnoo o kaananke Salaam duu, maanaa mum yo «kaananke jom jam». ³ Binndi dīi cifaaki baabiiko naa inniiko naa dammbe makko fey. Di cifaaki pinaade makko naa battane makko. Edi nanndina mo e Bii Laamdo oo: o heddoto o jottinoowo sadaka faa abada.

⁴ Yeewee no teddeengal Malkisedeke foti mawnude, sabi fay Ibarahiima njaati men oo hokkii mo sappo6erde ko he6unoo e wolde ndee fuu. ⁵ Kasen duu, yottinoo6e sadaka iw6e e Lewi† 6ee njamiraa e ley sariya nanngude sappo6erde e Israa'ilankoo6e fuu, fay so taweede 6een yo iw6e e Ibarahiima no ma66e nii. ⁶ Kaa fay so Malkisedeke jeyanooka e iwdi Lewi, nanngii sappo6erde jawdi Ibarahiima, duwanii dum, kaɲum ke6udo podooje Laamdo oo. ⁷ Jeddi fuu ngalaa, mo duwaawu iwri e mum ana 6uri duwanteedo oo teddude. ⁸ Banngal iw6e e Lewi, yim6e maayoo6e 6ee ke6ata sappo6erde ndee, kaa Malkisedeke yo guurdo no Binndi dīi ceedorii nii. ⁹ Kasen duu eden mbaawi wiide: ko Ibarahiima hokki sappo6erde ndee koo, Lewi mo iwdi mum nanngata sappo6erde oo, kaɲum duu hokkii nde. ¹⁰ Sabi fay so taweede o rimaaka tafon, e caldi njaatiiko Ibarahiima o wonnoo nde Malkisedeke ja66ii dum ndee.

¹¹ Sariya dokkaado Israa'ilankoo6e oo tuugike yottingol sadakaaji Lewinkoo6e ngol. Jonnoo, so tawiino nii ngol yottingol sadakaaji ana hi66unoo, garol jottinoowo sadaka goddo no Malkisedeke nii, mo wanaa iwdo e Haaruuna, hasindintaakeno. ¹² Sabi so yottingol sadakaaji waylitiima, waajibi sariya duu waylitoto. ¹³ E ley dum, Joomiraado men mo haala mum haaletee doo oo jeyaaka e iwdi Lewi, e suudu baaba wondu jeyaa, ndu fay gooto e mum wadaali junngo mum e golle yottinirde sadakaaji ndee. ¹⁴ Sabi en fuu en anndii, Joomiraado men oo e suudu baaba Yahuuda iwi, kaa Muusaa haalaali huunde fuu e mayru e banngal yottingol sadakaaji.

No Iisaa laatorii jottinoowo sadaka no Malkisedeke nii

¹⁵ Ko jottinoowo sadaka goddo nanndudo e Malkisedeke 6anngi koo, beydii la66inde ko njidu-mi hollude on koo. ¹⁶ Wanaa saabe sariyaaji kawrooji e leɲol makko dīi o su6oraa o jottinoowo sadaka, ko o su6oraa dee, saabe nguurndam njogiidam semmbe dam timmataa dam. ¹⁷ Sabi Binndi dīi mbii: «A jottinoowo sadaka faa abada no Malkisedeke nii.»

* **7:1** Yeew Puddoode 14.17-20 † **7:5** Lewi woni njaati Muusaa e Haaruuna.

¹⁸ Hono nii sariyaaji aranndeeji d̄ii njoppiraa saabe loore mum'en e famd̄ude mum'en nafaa. ¹⁹ Sabi e ley Sariya Muusaa oo fay gooto laataaki ki66udo. Jooni kaa en pawii jikke men e ko 6uri Sariya Muusaa oo moyyude koo, e oon jikke 6attorto-d̄en Laamdo.

²⁰ Kasen duu, Laamdo wadii Iisaa jottinoowo sadaka e dow hunoore muudum. Lewinkoo6e 6ee nee, Laamdo hunanaaki d̄um'en. ²¹ Kaa Iisaa laatorike jottinoowo sadaka e dow hunoore Laamdo biido nii oo:

«Joomiraado hunike, mimsitataa:

A jottinoowo sadaka faa abada.»[†]

²² Hono nii Iisaa laatorii tolma aadi 6urndi moyyude ndii.

²³ Ko jokkiti hen kasen, yottinoo6e sadaka 6ee ana keewnoo yalla so gooto maayii ana daja loomtiido d̄um. ²⁴ Kaa Iisaa woni jottinoowo sadaka mo walaa loomtotoodo fey, sabi o duumoto faa abada. ²⁵ Dum wadi so mo waawi hisinde 6attorii6e Laamdo saabe makko 6ee kisindam ki66udam. Omo heddoo e surande 6e sabi o guurdo duumiido.

²⁶ Iisaa woni Jottinoowo Sadaka Mawdo porroowo e ko kasindin-d̄en koo: o ceniido, o walaa jinjoore, ko sobi fuu walaa e makko. O seenndaama e luuttoo6e 6ee, kasen duu o hokkaama nokku 6urdo fuu teddude dow kammu. ²⁷ Mo nanndaali e 6ee too yottinoo6e sadaka maw6e hasindin6e e ittude sadakaaji 6annde fuu. Be ittana luutti ma66e sadaka kam6e e ko'e ma66e tafon, caggal majjum, 6e ittana luutti yim6e 6ee sadaka. Kaa Iisaa ittanii luutti yim6e sadaka cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii d̄ii fuu nde o hokitiri hoore makko no layyaari nii ndee. ²⁸ Sariya Muusaa oo ana darnana yim6e lo'u6e Jottinoowo Sadaka Mawdo, kaa hunoore nde Laamdo hunii caggal Sariya oo ndee darnii Biddo ki66inaado faa abada oo.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley aadi 6urndi moyyude ndii

¹ Haala 6urka faydinde e ley ko kaalaten koo annii: en ke6ii Jottinoowo Sadaka Mawdo, oon woni joodiido 6aamo bimmbeere Jom manngu wonnde dow kammu. ² Omo golla golle makko e ley nokku dewal ceniido, d̄um woni hukku goongaraajo mo Joomiraado darni, wanaa mo neddo darni. ³ Jottinoowo sadaka fuu ana suboraa faa yottina Laamdo sadakaaji 6amri e kirsamaaji. Dum nee, waajibi Iisaa laatantoodo en Jottinoowo Sadaka Mawdo oo duu he6a huunde nde yottina. ⁴ Sinndo ga leydi gaa o wonnoo, o laatataako jottinoowo sadaka sabi yottinoo6e sadaka hawroo6e e Sariya Muusaa ana ngoodi. ⁵ Been yottinoo6e sadaka ana ngollana Laamdo ley nokku dewal cappotoodo goongaraajo gondo to dow kammu too oo, kanko o nanndinaado tan. Nde Muusaa anniyinoo darnude hukku seedaaku oo ndee, Laamdo jeertini mo, wii: «Tiinno-daa, ngadiraana huunde fuu dow nju66uki ki kollu-maa-mi dow haayre kii.»* ⁶ Kaa jooni, Almasiihu he6ii golle dewal 6urdo mo ma66e oo moyyude, sabi o curanoowo yim6e ley aadi 6urndi moyyude ndii. Ndiin aadi waldaa e aranndeerii ndii, o fawii ndi e podoo6e 6urde moyyude dee. ⁷ E ley d̄um, sinndo aadi aranndeerii ndii walaano ella, hasindintaakeno e aadi ngonndi. ⁸ Kaa Laamdo felii ndi nde wii:

«Miin Joomiraado mido wiya palaade ana ngara

de ngadidan-mi e Israa'ilankoo6e e Yahuudiyankoo6e aadi keyri.

⁹ Ndi waldaa e aadi ndi ngadidinnoo-mi e njaatiraa6e ma66e

nde dow-mi d̄um'en faa mi yaltina d̄um'en leydi Misira ndee.

Ko kam6e e ko'e ma66e 6e mbonni aadi am koo,

[†] 7:21 Jabuura 110.4 * 8:5 Pergu 25.40

miin duu mi ɗuurtiima 6e.
Non mbii-mi, miin Joomiraado.»

¹⁰ O wii kasen:

«Ndiin aadi woni ko ngadīdan-mi e Israa'iilankoo6e caggal deen jalaade:

Mi wadan sariyaaji am e hakkillaaji ma66e,

mi winnda ɗi e berde ma66e,

mi laatoo Laamdo ma66e,

6e laatoo yim6e am.

¹¹ Hankasen fay gooto hasindinaa e tinndinde jeydaa6e e leydi ngootiri,

wanaa haala sakiike mum faa waajoo ɗum, yo anndu Joomiraado,

sabi yim6e fuu anndan kam,

lo'u6e e teddu6e fuu.

¹² Sabi mi yaafoto oonaare ma66e,

mi ittan luutti ma66e e hakkille am fey.»†

¹³ Ko mo haali kabaaru aadi keyri ndii koo, o hiiddini aadi aranndeeri ndii.

Jooni kaa, ko naywi faa noofii koo yonii sawndintineede.

9

Haala sadakaaji ley aadi kiinndi ndii

¹ Aadi aranndeeri ndii ana joginoo sariyaaji kawjordi dewal Laamdo, kaɗum e nokku dewal ceniido gondo ga leydi gaa. ² Oon nokku yo hukukum mo cuudi ɗiɗi: aranndeeru nduu suudu seniindu wiyete, ɗon moottila kaa e taabal ngal e buuru cakkaado oo ngonnoo. ³ Yeesooru nduu woni caggal heedooɗe falinde ndee, endu wiyee nokku burdo fuu senaade.

⁴ Ley mayru urirde kaɗjeere ndee e keesuwal aadi muumɗiniraangal kaɗje ngal ngonnoo. Ana e ley keesuwal ngal loongel kaɗje keewngel ɗaamdu wiyeteendu «maanu», kaɗum e sawru Haaruuna wilitinnoonu nduu e allu-uje ɗe aadi ndii winndaa e mum ɗee. ⁵ Ana to dow keesuwal too kudde ɗiɗi jemmɓinaade hono malaa'ika'en biyeteɗe cerubin, ɗe finnde teddeengal Laamdo. Biifoole majje ana kuuri nokku ɗo yiyam ɗam yuppetee faa luutti njaafee doo. Kaa en mbaawaa sifaade deen kudde faa laa6a e oo wakkati.

⁶ Dee kulle fuu e yu66ondirde hono nii, yottinoobe sadaka 6ee ɗannde fuu ana naata ana njalta to suudu aranndeeru too faa ngolla golle mum'en dewal Laamdo. ⁷ Kaa suudu yeesooru nduu, Jottinoowo Sadaka Mawdo oo tan naatata e mayru hitaande fuu cilol gootol. Kasen duu o naatataa tawee o naboraali yiyam faa o ittana hoore makko sadaka, o ittana duu boofi ɗi yim6e 6ee ngadi tawi anndanaali ɗii sadaka. ⁸ Dum Ruuhu Ceniido sappotoo faade e nokku burdo fuu senaare: damal naarrugal e makko 6anngintaake so nii hukukum ceniido oo ana heddi nawtoreede. ⁹ Dum yo taagumansa wakkati men jooni faa holla ɗum doo: sadakaaji ɗamri e sadakaaji kirsamaaji jottinaadi Laamdo ɗii mbaawaa la66inde neddo dewiroowo nii Laamdo faa hakkille mum waaltoo. ¹⁰ Dewal gorrungal nii ana ha66aa e sariyaaji keertiidi ɗaamdu e yardu e lootogal, dewal baawngal yiyeede tan, sariyaaji kaandi jokkeede faa ɗannde Laamdo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley aadi keyri ndii

¹¹ Kaa jooni, Almasiihu 6anngii, laatike Jottinoowo Sadaka Mawdo gadudo moyyereeji. O naatii e hukukum burdo teddude burdo hi66ude, mo junngo neddo darnaali, kasen duu hukukum oo jeyaaka e leydi ndii. ¹² O naatii ley nokku burdo fuu senaade oo, o naaddaali e yiyam damkoy e ga'oy, ko o naaddi dee, yiyam makko jaati. Hono nii o soottitorii en faa abada cilol

† 8:12 Yeremiya 31.31-34

gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dīi fuu. ¹³ E ley Sariya Muusaa, so yiyam damdī e ga'i kaṅum e ndoondi ṅale duppaange wiccaama cobudo oo, laḅḅinan joomum bannal diina. ¹⁴ Yiyam Almasiihu dam buri dum waawde laḅḅinde hakkillaaji men iwde e golleeji naḅooji en to maayde dīi, yalla eden ndewa Laamdo guurdo oo. Sabi e baawde Ruuhu duumiido oo, Iisaa hokkii hoore mum Laamdo no layyaari ndi walaa ella nii.

¹⁵ Dum waddani mo laataade curoowo hakkunde yim6e e Laamdo ley aadi keyri ndii, yalla noddaabe 6ee ana ke6a ndonu keddotoodo faa abada mo Laamdo fodi oo. Sabi kanko maayiri faa mo soottitoo mboofube e ley aadi aranndeerii ndii 6ee. ¹⁶ So neddo maayii, yoppii wasu. Wasu yo aadi hakkunde basiido e donoowo, ana tabita caggal maayde basiido oo. ¹⁷ Waajibi wasu tabita caggal maayde, sabi o tabitataa sinaa so joomum maayi. ¹⁸ E ley dum, fay aadi aranndeerii ndii tabitaali so wanaa yiyam yuppaa. ¹⁹ Caggal nde Muusaa holliti yim6e 6ee jamirooje gonde e Sariya dee fuu ndee, 6ami yiyam ga'oy e damkoy, jillondiri dam e ndiyam e haabu mbaalu wodeewo e ca6e hisopi, wicci dewtere Sariya ndee e yim6e 6ee fuu. O wii: ²⁰ «Dum woni yiyam tabintinoojam aadi ndi Laamdo yamiri on dowto-don ndii.»* ²¹ Hono non kasen, o wicciri yiyam e dow hukkum ceniido oo, kaṅum e kaaki dewirdi Laamdo dīi fuu. ²² So goonga, bannal Sariya oo ana wa'i hono yiyam laḅḅinta huunde fuu! Kasen duu, so sadaka yiyam wadaaka, yaafaamuya walaa.

No Iisaa Almasiihu laatorii kirsamaari kiḅḅundi

²³ Dee kudde ṅoni nate kollitooje kudde gonde dow kammu dee, ede kasindini e laḅḅinireede yiyam daabaaji. Kaa kudde kammunkooje dee, kaṅum'en jaati, ana kasindini e sadakaaji burdi dīi too moyyude. ²⁴ Sabi Almasiihu naataali e nokku dewal ceniido mo junṅo ṅibi. Oon yo nanndoore goongaraajo gondo dow kammu oo. Ko Almasiihu wadi dee, to kammu too jaati o naati faa o heya en jooni yeeso Laamdo. ²⁵ O naatiraali ton faa o itta hoore makko sadaka cili keewdi, no Jottinoowo Sadaka Mawdo naatirta hitaande faa hitaande e ley nokku burdo fuu senaade oo naḅora yiyam daaba nii. ²⁶ So tawiino nii, Almasiihu torreteno cili keewdi gila e puddoode aduna faa jooni, kaa dum laatoraaki non. O 6anngii cilol gootol keyoowol yim6e jamaanuujii dīi fuu, yalla omo hokitira hoore makko hono no layyaari nii faa o tosa luutti yim6e. ²⁷ Battane bii-aadama yo maayde cilol gootol, caggal dum, saree. ²⁸ Hono non, Almasiihu duu hokitiri hoore mum hono no layyaari nii cilol gootol faa roondoo luutti yim6e heew6e. O 6anngan cilol didabol, kaa wanaa faa o roondoo luutti, faa o waddana yim6e doomoobe garol makko 6ee kisindam.

10

¹ Sariya Muusaa oo yo mbeelu moyyereji garooji dīi, wanaa mbaadi majji jaati. Dum saabii fay e ley sadakaaji jottinteedi hitaande faa hitaande dīi, o waawaa wadude rewoobe 6ee hiḅḅube. ² So omo waawnoo dum, yottingol sadakaaji yoppeteno, sabi rewoobe 6ee fuu laḅḅinteno cilol gootol timmungol, hakkillaaji maḅḅe ṅiṅataa 6e bannal luutti hankasen. ³ Kaa wanaa non laatorii. Hitaande faa hitaande diin sadakaaji miccintinan yim6e luutti mum'en. ⁴ Sabi yiyam ga'i e damdī dam waawaa ittude luutti fey.

⁵ Dum saabii, nde Almasiihu 6adinoowarde e aduna ndee, wii Laamdo: «A yidaa sadakaaji kirsamaaji e sadakaaji ṅamri, kaa a wadanii kam terde.

* 9:20 Pergu 24.8

6 Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti,
a seyortaako dum.»

7 E ley dum, Almasiihu wii:

«Midó nii, mi warii faa mi wada sago maa, aan Laamdo,

no kabaaru am winndiraa e ley dewtere maa Sariya nii.»*

8 Arannde, o wii: «A yidaa sadakaaji kirsamaaji, a yidaa sadakaaji jamri kanum e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji banngal luutti, a seyortaako di.» Dum fuu e taweede, diin sadakaaji no Sariya oo yamiri nii ngadiraa. 9 Caggal dum, o wii: «Midó nii, mi warii faa mi wada sago maa.» Hono nii Laamdo ittiri nju66uki sadaka arano oo tabintini dida6o oo. 10 Saabe ngoon sago cenniraden e sadaka terde Iisaa Almasiihu cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu.

11 E ley nju66uki sadaka arano oo, jottinoowo sadaka fuu yo daraniido golle mum jannde fuu, ana yottina sadakaaji dii wakkati fuu, kaa di mbaawaa ittude luutti fey. 12 Kaa Almasiihu yottinii sadaka gooto ittoowo luutti keyoowo yimbe jamaanuujii dii fuu, caggal dum, o joodii jaamo Laamdo.

13 Don mo doomata faa Laamdo wada mo ya66a way6e makko. 14 E sadaka gooto oo, faa abada o hi66inirii been 6e luutti mum'en la66intee 6ee. 15 Dum woni ko Ruuhu Ceniido oo duu seedantoo en. Sabi o wii tafon:

16 «Joomiraado wii:

Ndii aadi ngadidan-mi e ma66e

caggal dee palaade:

Mi wadan sariyaaji am e berde ma66e,

mi winnda di e hakkillaaaji ma66e.»

17 O jokkintini hen kasen, o wii:

«Mi ittan e hakille am luutti ma66e e boofi ma66e fey.»†

18 Ndennoo do luutti njaafaa, sadaka ittoowo luutti hasindintaake don hankasen.

No kaan-den badoraade Laamdo

19 Ndennoo sakiraa6e, yiyam Iisaa njuppaadam dam hokki en laawol naatude e nokku burdo fuu senaade oo dow hoolaare. 20 O udditanii en laawol kesol guurngol jawtirgol heedoode ndee, kanngol woni terde makko dee. 21 Nde wonnoo jottinoowo sadaka mawdo ardinaado suudu Laamdo nduu njogi-den, 22 ndennoo, badoro-den Laamdo berde de ngalaa naafigaaku jogiide goondinal ngal sikke fuu walaa e mum. Sabi luutti di berde men caawunoo dii fuu ittaama, caldi men duu lootiraama ndiyam laabudam. 23 Beyden jikke men dow ko ceedori-den bernde wootere koo, sabi podando en oo yo koolniido. 24 Ngattondiren hakille faa tiidondiren e ley jilli e gollleeji lobbi. 25 Pati njoppen hawritidde no yogaa6e ngadata nii, beydo-den waajondirde nde wonnoo odon njiya jalaande Joomiraado oo ana wara warde.

26 So en murike en keddike e luutti caggal ko anndu-den goonga oo faa laabi koo, annden sadaka ittoowo luutti heddaaki hankasen. 27 Ko heddii dee, doomugol kulbiniingol jannde kiiti, kanum e yiite jaamoowe yeddu6e Laamdo 6ee ngee. 28 So neddo bonnii Sariya Muusaa oo e dow seedaaku yimbe didon naa taton, yurmataake, waretel! 29 Kaa walaa fuu burdo haandude e jukkungo ko foti so neddo yaabii Bii Laamdo, sobinii yiyam aadi cennudam dum dam, hoynii Ruuhu gaddoowo moyyere oo. 30 Sabi eden anndi Laamdo wii:

«Miin yobtoytoo mi yoboyan 6e.»

* 10:7 Jabuura 40.7-9 † 10:17 Yereimiya 31.33-34

O wii kasen:

«Joomiraado saran yim6e mum.»†

³¹ Hee, naatude e junngo Laamdo guurdo oo ana hul6inii!

³² Miccitee nalaade mon arane dee, caggal nde hakkillaaji mon njaaynaa, hee on tiinnitike ley torraaji e mujal. ³³ Wakkatiji odon koyniree jennooje e toonange hakkunde yim6e, wakkatiji odon ndeenta e wobbe wadaabe non.

³⁴ On cunodike e uddaabe kasu, kasen duu nde teeta-don ko njogi-don koo fuu ndee, on njogorike dum seyo, sabi odon anndi onon njogii jawdi burndi fuu, ndi timmataa. ³⁵ Ndennoo, pati njoppee hoolaare mon sabi ende jogii mbarjaari mawndi. ³⁶ E ley dum, odon kaani mujude, yalla odon ngada sago Laamdo, kebon mo o fodani on oo, ³⁷ sabi ana winndii:

«Doo e yeeso seeda,

kaando warde oo waran, o taadataa.»

Laamdo wii:

³⁸ «Pooccitaniido kam wuurdan goondinal,§

kaa so wirfitiima,

bernde am yarrataako dum.»

³⁹ Enen noo, en njeyaaka e wirfitotoobe faa kalkoyoo bee, 6e njeye-don e mum dee, goondin6e faa yonkiiji mum'en kisinee bee.

11

Haala goondinal

¹ Goondinal yo tayorde heban ko fawi jikke e mum e hoolaade ko yiyaali ana woodi. ² Saabe maggal, njaatiraabe men ke6iri seedaaku lobbo yeeso Laamdo.

³ Saabe goondinal, paamir-don aduna oo e koode dee fuu konngol Laamdo tagiraa, ko yiyete koo tagiraa ko yiyataake koo.

⁴ Saabe goondinal, Haabiila ittiranii Laamdo sadaka burdo mo Kaabiila oo, goondinal saabii so Laamdo jatorii mo o pooccitiiido nde jabani mo sadakaaji makko. Kasen, fay so taweede o maayii, goondinal makko ana heddi waajaade en faa jooni.

⁵ Saabe goondinal, Henok nabbiniraa dow kammu fay meedaali maayde. Fay gooto yiitaali mo kasen sabi Laamdo nabbinii mo. Kaa fade makko nabbineede o seedanaama omo wela Laamdo. ⁶ So goondinal walaa, fay gooto waawaa welde Laamdo. Sabi neddo jiddo badaade Laamdo waajibi goondina omo woodi, goondinan o barjoto tewtoobe mo bee.

⁷ Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa dannda koreeji mum dii. O dowtanii Laamdo jeertindo mo ko warata, ko yiyaaka tafon koo. Ko o goondini Laamdo koo, o sariri aduna oo fuu. E ley dum, Laamdo jatorii mo o pooccitiiido.

⁸ Saabe goondinal, Ibarahiima nootorii noddaango Laamdo, yalti faade e leydi ndi Laamdo fodi mo heban ndii, o yalti tawi kanko nee o anndaa to o yahata. ⁹ Saabe goondinal, o joodorinoo no kodo nii e leydi o fodanaa ndii. Isiyaaka e Yaakuuba duu njoododike e makko e ley hukkummaaji, kambe duu ngoni he6idoobe e makko fodoore wootere ndee. ¹⁰ Sabi omo foodanoo ngalluure niibunde duumiinde nde Laamdo diidi so mahi ndee.

¹¹ Saabe goondinal, Ibarahiima hokkiraa he6ude sii, fay so taweede o naywiino, genndiiko Saaratu duu yo dimaro wonnoo. Sabi Ibarahiima ana jogorii podando dum oo yo koolniido. ¹² Dum wadi so gooto naywudo faa

† 10:30 Fillitagol Tawreeta 32.35-36 § 10:38 Habaakuk 2.3-4

6adii maayde hebi sii potudo koode kammu heewde mo waawaa limeede no njaareendi maayo waawiraaka limeede nii.

¹³ Been yimbe fuu maaydii e goondinal mum'en tawi podooje Laamdo dee tabitaali, kaa be coyniima dum be kuyanii dum duu, be njarriima duu be ho66e, be warwarbe e aduna oo. ¹⁴ Yarroriibe hono nii bee kollii faa laabi paca ana tewtana ko'e mum'en leydi ndi nje. ¹⁵ Kasen duu so nii hakkillaaji ma66e ana ngonnoo e leydi ndi be njaltunoo e mum ndii, ebe mbaawnoo wirfitaade ton. ¹⁶ Kaa so goonga, ebe poodanoo leydi burndi moyyude, dum woni ngonndi dow kammu ndii. Saabe dum, Laamdo yaagortaako noddireede Laamdo ma66e, o moyyinanii be ngalluure.

¹⁷ Saabe goondinal, Ibarahiima jabiri ittude Isiyaaka sadaka no layyaari nii nde Laamdo itti koro makko ndee. Fay so taweede Laamdo fodanii mo lejol makko heewan, o lanndinike ittude biyiiko korsudo oo sadaka, ¹⁸ mo Laamdo wii e mum oo: «Iwdi Isiyaaka ndii, kayri innditortoo innde maa.»* ¹⁹ Ibarahiima ana jogorii Laamdo ana waawi fay immintinde biyiiko Isiyaaka e maayde. Saabe nden hoolaare, o wartiranaa biyiiko ana wa'i hono immitiido e maayde nii.

²⁰ Saabe goondinal, Isiyaaka duwanorii Yaakuuba e Iisuwa dow moyyereji garoyooji dii.

²¹ Saabe goondinal, Yaakuuba duwanorii gooto fuu e bi66e Yuusufu didon bee, nde o badinoo maayde ndee. O tuugii sawru makko, o turii omo teddina Laamdo.

²² Saabe goondinal, Yuusufu sapporii pergu bi66e Israa'iila iwde leydi Misira nde badinoo maayde ndee. E ley majjum, o wasii be be na6ora gi'e makko.

²³ Saabe goondinal, saaraabe Muusaa cuudiri dum lebba tati caggal rimeede mum, sabi be njii o cukalel moy-narel, kasen, be cuusii woortude yamiroore kaananke oo ndee.

²⁴ Saabe goondinal, nde Muusaa mawni ndee, salorii wiyeede taanii Fira'awna. ²⁵ O subike reentude e yimbe Laamdo bee e ley torraaji diina weltoraade wakkatiwel seeda ley luuttal. ²⁶ Omo jatorii hoynireede no Almasiihu hoynirtee nii buri moyyude diina jawle Misira dee, sabi omo fawi jikke makko e mbarjaari waroyoori ndii.

²⁷ Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaali tikkere kaananke oo, o fellisi yaade hono omo yiya Laamdo mo yiyataake oo nii. ²⁸ Saabe goondinal, o adorii fuddude iidi Paska, o yamiri yiyam wujee e dame galleeji pati malaa'ika baroowo oo mema hammadiibe Israa'iilankoo6e bee.

²⁹ Saabe goondinal, Israa'iilankoo6e tacciri Maayo Maaliya ngoo dow leydi njoorndi. Kaa Misirankoo6e ndaarunoobe taccirde non bee fuu njoolii.

³⁰ Saabe goondinal, tataaji piliidi Yeriko dii caamiri ko Israa'iilankoo6e ngadi balde jeddi ana piltoo di koo.

³¹ Saabe goondinal, Rahab debbo pijoowo oo waasiri halkodaade e heefere6e bee, sabi o jabbiima Israa'iilankoo6e soorotoobe e leydi ndii faa kora ndi bee, o jippinirii dum'en dow teddeengal.

³² Kodum mbiyan-mi kasen? Wakkati oo heyataa kam faa mi haala kabaaru Gedeyon e Barak e Samson e Yefte e Daawuuda e annabi Samuyila, kanum e annabaa6e wo66e bee. ³³ Been yimbe fuu, goondinal waddani dum'en jaalaade kaanankoo6e e laamoraade fooccitaare e hebude podooje Laamdo. Kanngal waddani be mu66ude kundude dawaadi ladde ³⁴ e jifude giteeli gujitooji e dadude e kaafaawi mbelki. Fay so taweede be lo'unoo6e, be ke6ii

* 11:18 Puddoo6e 21.12

sembe, 6e worwor6e e golowole, 6e cayfitii konuuji gardi e ma66e dii. ³⁵ Saabe goondinal, yoga e rew6e kebiri maay6e mum'en nguurtinaa.

Saabe goondinal, yim6e wob6e torraama faa maayi, calii heefidirde sako coottitee, yalla ana ke6a wuurtugol burngol moyyude ngol. ³⁶ Wob6e kasen njaayraa, piyaa dorri, e ko 6uri dum ngeyyaa na6aa ley kasu. ³⁷ Yoga ma66e mbedaa kaaye faa maayi, yoga tayiraa ngarjaawi, yoga wardaa kaafaawi. E6e njiiloo e6e 6oornii guri be'i e baali, 6e misikiina'en, 6e torraa6e, 6e jukkaabe jukkungo naawngo. ³⁸ Been yim6e, yiilotoo6e e ley laddeeji, naboo6e kaaye, soorotoo6e e luurooji kaaye, naato6e e gayde, 6e kaandaano e oo aduna.

³⁹ Be fuu 6e kebii seedaaku lobbo yeeso Laamdo saabe goondinal ma66e. Dum fuu e taweede, 6e kebaali ko Laamdo fodi koo, ⁴⁰ sabi o fodanii en ko moyyi ko 6uri ko ma66e koo. O muuyi 6e laatataako hibbu6e so wanaa 6e tawdee e men.

12

No ne'ugol Joomiraado hollirta jilli mum

¹ Ndennoo enen, so nii seedee'en banngal goondinal potu6e nii heewde ana pilii en, ceerten e donngal fuu e luuttal lo'ortoongal en no yaafiri ngal, njaaren yeeso dow mujal no dadondirteedo nii, ² tawee hakkillaaji men ana e Iisaa ardiido wadude goondinal e 6erde men oo, o tabintinoowo ngal duu. Kanko subii mujude leggal bardugal ngal dow seyo wonngo yeeso makko ngoo, o yawi hersa maggal. Jooni, o joodoyii jaamo Laamdo dow bimmbeere mum ndee.

³ E ley dum, ngattanee hakkille oon mujudo konnaagu luuttoo6e 6ee, yalla odon mbaasa tampude, mbaason tayude jikke e goondinal mon. ⁴ Odon caloo luuttal odon ka6a e mum, kaa on ka6aaki faa yiyyam dogi tafon. ⁵ Kasen duu on njeggitii oo doo waaju mo Laamdo haaldiri e moodon no 6i66e mum nii oo: «Biyam, pati yaw ne'ugol Joomiraado ngol,

kasen duu, pati tayu jikke so mo jinji ma.

⁶ Sabi Joomiraado ne'an mo horsini fuu,

kasen duu fiyan mo nanngiri biyum fuu.»*

⁷ Mujee ne'ugol ngol, anndon Laamdo nanngiri on 6i66e mum. Homo woni 6iddo mo baam mum ne'ataa dum? ⁸ So on ngalaa e ne'ugol ngol 6i66e 6ee fuu ne'etee ngol, on nganaa 6i66e laa6u6e, on nganaa 6i66e halal. ⁹ Baabiraabe men aduna 6ee ana ne'annoo en, en teddinii 6e. Ko hadata en dwtanaade Baabiraado men dow kammu oo faa 6ura no ma66e nii yalla eden nguura?

¹⁰ Baabiraabe men ana ne'irannoo en no miilorii ana woodi e wakkatiwel seeda. Kaa Laamdo kammari faa nafa en ne'irta en, yalla eden ndeenta e mum ley senaare mum. ¹¹ Ne'ugol fuu e ley oo wakkati yoomre waddata, seynataa. Kaa caggal dum, engol waddana jabu6e ne'eede 6ee fooccitaare e jam.

¹² Ndennoo 6amtee juude mon noodude dee, cembintinee e koppi mon di ngalaa sembe dii. ¹³ Njokkee laawi poocitiidi, pati koyngal layoowal seeltu, ko haani dee, ngal sella.

No njeertinirta-den pati en mbaasu moyyere Laamdo

¹⁴ Tiinne ndaaree wondirde e yim6e fuu dow jam, tewton senaare, sabi so on ngalaa nde on njiyataa Joomiraado. ¹⁵ Njeertee pati fay gooto waasa moyyere Laamdo ndee, pati fay gooto e mon laato hono no haako haaduko wilitirta nii, so raa6ira yim6e heew6e haadugol mum. ¹⁶ Njeertee pati fay

* 12:6 Tinndi 3.11-12

gooto e mon laatoowoo jaahili naa adunanke no Iisuwa nii, coottudo hammadiyaaku mum faa heba ko jaama wakkatiwel gootel tan. ¹⁷ Odon anndi caggal dum, nde o yidi hebude duwaawu baam makko ndee, o tippitaama. O bami nii faa o woyi kaa o hebaali dabare fuu no o waylitira ko wadaa koo.

¹⁸ Onon, on ngardaali to Laamdo hono no yimbe Israa'iila ngardunoo to haayre Siinaayi nii. Kambe 6e ngarii to huunde waawnde memeeede nde yiite hubbata e mum. Be ngari e ley nimre nibbunde tika e henndu mawndu. ¹⁹ Be nanii fuufaango buututal ngoo, kajum e daande toownde iwnde dow kammu ndee. Nanunoo6e nden daande 6ee fuu jaagike Laamdo pati beydaneen hen fay konngol gootol no poti hulde. ²⁰ Sabi 6e ndonkii waawtude ndee doo yamiroore: «Ko memi nden waamnde haayre fuu, fay so daaba, wardete kaaye.» ²¹ Goonga, ko yimbe 6ee njii koo ana hulbinii faa Muusaa e hoore mum wii: «Mi huli sanne faa mido siina.»

²² Kaa onon, on ngarii e haayre Siyona ndee, kajum e ngalluure Laamdo guurdo oo, dum woni Urusaliima dow kammu oo, to malaa'ika'en ujunaaji ujunaaji kawriti so ana mbeltodoo. ²³ On ngarii e kawrital hammadiibe 6e inde mum'en mbinndaa dow kammu 6ee, on ngarii e Laamdo caroowo yimbe fuu oo, on ngarii e yonkii foocitiibe laatiibe hibbu6e 6ee. ²⁴ On ngarii e Iisaa curoowo hakkunde yimbe e Laamdo ley aadi keyri ndii oo. On ngarii e yiyam makko labbinoojam, ngaddudam kabaaru burdo kabaaru yiyam Haabiila juppidam oo moyyude.

²⁵ Ndennoo tiinneen pati calo-don Laamdo kaaldoowo e moodon oo, sabi salinoobe jeertingol makko dow leydi gaa 6ee ndadaali, wanaa haala enen so en calanike jeertingol iwrungol dow kammu. ²⁶ Arannde, daande makko dimmbii leydi ndii. Jooni kaa, o fodii dum doo, o wii: «Mi dimmban ndi cilol gonngol kasen, wanaa leydi tan, kammu e leydi fuu.»† ²⁷ Ko o wii «cilol gonngol kasen» koo ana holla ko moyyinaa fuu dimmboto faa saama, yalla ko dimmbataako koo ana heddo kajum tan. ²⁸ Saabe dum, nde wonnoo laamu mo dimmbataako kebaten, njetten hen Laamdo, ndewren mo no weldata mo tawee e leydinkinaare e kulol, ²⁹ sabi Laamdo meeden oo ana wa'i no yiite halkoowe nii.

13

Haala waajuuji cakitiidi

¹ Keddo-don e yidondirde, sabi on sakiraa6e. ² Pati njeebee jippinde hobbe, sabi wo66e njippinii malaa'ika'en tawi anndaa ko 6e ngoni. ³ Miccitee uddaa6e 6ee hono no onon e ko'e mon odon uddidaa e ma66e nii. Miccitee torraa6e torra cattudo hono no onon e ko'e mon odon torridaa e ma66e nii. ⁴ Yo yimbe fuu teddin dewgal, pati jeenoyee so ngarton e lelde mon. Sabi Laamdo saran fijoobe wonbe e dewgal e 6e ngalaa e dewgal fuu. ⁵ Joote jawdi haanaa taweede e mon. Keppitoree ko njogi-don, sabi Laamdo jaati wii:

«Mi teelnataa ma, mi yoppataa ma abada!»*

⁶ Saabe majjum, eden mbaawi haalde dum doo dow hoolaare:

«Joomiraado woni paabotoodo kam,
mi hulataa.

Kodum fuu neddo waawi wafude kam?»†

⁷ Miccitee ardiibe dowde on so kaalani on konngol Laamdo 6ee. Ngattee hakkillaaji mon e battane nguurndam ma66e dam, jemmbon goondinal ma66e ngal.

† 12:26 Haggay 2.6 * 13:5 Fillitagol Tawreeta 31.6 † 13:6 Jabuura 118.6

⁸ Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keejen nii, worri hannde, non worrata faa abada duu. ⁹ Pati njabee waajuuji goddi di on mboowaa nande naba hakkillaaji mon. Ko buri moyyude, berde mon keba semmbe e ley moyyere, ko wanaa jokkude sariyaaji keertiidi naamdu. Jokku6e diin sariyaaji 6ee fay huunde ke6aali hen.

¹⁰ Yottinoo6e sadaka gollu6e ley hukcum ceniido 6ee ndannanaaka naamde sadaka pawii6o e ittirde sadaka men ndee. ¹¹ Sabi e ley nju66uki Sariya Muusaa, Jottinoowo Sadaka Mawdo waddata yiyam kirsamaaji ley nokku burdo fuu senaade oo itta dam sadaka kammari luutti, kaa tewuuji majji dii, to caggal daaka too sumetee. ¹² Dum wadi so Iisaa duu maayoyi caggal ngeenndi faa sennira yim6e yiyam mum. ¹³ Ndennoo, njalten tawoyen mo to caggal ngeenndi too, ndoondo-den hersa ka yim6e ndonndini mo kaa! ¹⁴ Sabi ga aduna gaa en ngalaa ngeenndi nduumotoondi, kaa eden tewta ngeenndi ngaroyoori ndii.

¹⁵ Iisaa ana yottinana en sadaka men jettirido Laamdo. Njettiren kundude men innde makko wakkati fuu. ¹⁶ Kaa pati njeebee wadude ko moyyi, ndeenton e huunde fuu, sabi diin sadakaaji ana mbela Laamdo.

¹⁷ Downtano-don dowoo6e on, leydinkinano-don 6e, sabi e6e kaybi yonkiiji mon dii, nde wonnoo 6e kaaltoyan dum yeeso Laamdo. Accee 6e ngollira golle oo e seyo tawee wanaa e metti, sabi so 6e ngadirii dum metti nafataa on.

¹⁸ Miden jaagoo on duwaawu, sabi miden anndi hakkillaaji amen jinjaali min, nde wonnoo sago amen woni jaarude no woodi e huunde fuu. ¹⁹ Mido jaagoo on sanne nduwano-don kam, yalla Laamdo ana hokka kam laawol mi warta e moodon law.

Baynondiral

²⁰⁻²¹ Laamdo gaddoowo jam guurtindo Joomiraado meeden Iisaa, yo wadu on hi66u6e e huunde fuu ko moyyi ko kaaje-don, yalla odon ngada sago mum. Yo o wadu e meeden muuyde makko saabe Iisaa Almasiihu. Iisaa woni duroowo baali lobbo oo, tabintiniroowo aadi nduumiindi ndii yiyam mum. Yo teddeengal woodan mo faa abada abadin. Aamiina.

²² Sakiraa6e, mido jaagoo on kettiniree dii waajuuji mujal, sabi ko kaal-mi koo yo seeda.

²³ Mido anndina on sakiike meeden Timote yoppitaama. So o yaawii yottaade gaa, min ngardan to mon.

²⁴ Miden njowta hooree6e mon 6ee e senii6e 6ee fuu. Iw6e Italiya 6ee duu ana njowta on.

²⁵ Yo hinnee Laamdo wonu e moodon, on fuu!

Bataaki Yaakuuba

Jowtaango

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yaakuuba maccudo Laamdo, maccudo Joomiraado men Iisaa Almasiihu, faade e cuudi baaba sappo e didi caakiidi e nokkuuje dee fuu dii. Onon e jam!

Haala goondinal e hakkilantaaku

² Sakiraaɓe am horsuɓe, nde torraaji di ngalɗaa sii ngarii ittude koro mon, njogoree dum fuu seyo, ³ sabi odon anndi itteede koro goondinal mon rimata mujal. ⁴ Kaa noo, kinaa mujal mon satta, yalla odon laatoo hiɓɓuɓe, huunde fuu jakataa on.

⁵ Ndennoo, so gooto mon ana jakoraa hakkille, yo jaago Laamdo dokkoowo fuu oo, hokkan mo. Sabi Laamdo yo dokko mo mimsataa, mo hiitataako. ⁶ Kaa joomum jaagoroo e goondinal tawee sikkitaaki, sabi cikkitotoodo ana nanndi e bempeeje de henndu saawii e mum, so ana sogga dum yaade. ⁷ Neddo baado nii pati miila hebude e Joomiraado fay huunde. ⁸ Neddo gadudo berde didi, anndaa ko yidi: hannde too, janngo gaa.

Haala talkaaku e ngalunkaaku

⁹ Sakiraado goondindo so tawi yo talka, yo seyo sabi yeeso Laamdo o tedduɗo. ¹⁰ Kaa so tawii yo galo, ana wajibii e mum seyoo sabi Laamdo leydinii dum. Hono no piindi ɓooyataa ley ngesa nii, arsukuntaaku duu non wa'i. ¹¹ So naange wulii, yoorna funngooji dii, piindi ndii saama, ɗari mum fuu yalta. Hono non jaati arsukunte oo saamirta, kabaaruuji mum fuu mbona.

Haala torraaji e jarribaaji

¹² Neddo fuu tiinnitiido ley torraaji ittooji koro mum welii hoore. Sabi nde tiinnitaare makko ndee tabiti fuu, mo heɓan teddeengal gondugal e nguurndam nduumiidam, dam Laamdo fodani yiɓɓe muudum dam. ¹³ So neddo jarribaama, pati wiya: «Laamdo jarribini kam.» Sabi fay gooto waawaa jarribinde Laamdo bone, kasen duu Laamdo jarribintaa fay gooto. ¹⁴ Kaa jarribaaji ana nannga neddo so tuuyooji mum poodii dum, naɓii dum. ¹⁵ Caggal dum, so tuuyooji bondi cowiima, ndiman luuttal. Nde luuttal ɓenndi fuu, kaɗum rimata maayde.

¹⁶ Sakiraaɓe am horsuɓe, pati on njaayre. ¹⁷ Moyyere fuu nde ndokkeɗen, kulle lobbe fuu de ndokkeɗen, to kammu too iwrinta en. Dum fuu to Laamdo tagudo naange e koode dum iwrinta en. Laamdo waylitataako, ko niɓɓi fuu walaa e makko. ¹⁸ Kanko muuyi so o wadi en ɓiɓɓe makko, o rimitiri en konngol makko, konngol goongaraawol, yalla eden laatoo dikkuruuɓe e tagoore makko ndee.

Haala nande konngol Laamdo so jokka

¹⁹ Sakiraaɓe am horsuɓe, ngadee hakkille e dum doo: kettinee tafon, taadon haalde, taadon tikkude. ²⁰ Sabi neddo tikkudo waawaa gollude ko foocitii yeeso Laamdo. ²¹ Ndennoo, njoppee huunde fuu ko tuunni e ko satti bonde, njaɓɓoro-don konngol ngol Laamdo tuti e berde moodon ngol leyɗinkinaare. Engol waawi hisinde yonkiiji moodon.

²² Ngadee ko konngol ngol wii on, pati kaadee e hettinaade ngol tan. So wanaa dum, on tawan on njaayrii ko'e moodon. ²³ Sabi kettintooɗo konngol so waasa jokkude ngol, ana wa'i hono no yeewoowo hoore mum e timtorgal so

yiya no yeeso mum tagiraa. ²⁴ Caggal o yii hoore makko, o wittii, oon wakkati fuu o yeggitata no o wa'i. ²⁵ Kaa oon yeewoowo sariya kiɓɓudo dimɗinoowo oo, so tiinnike e mum, so tuugike dum, laatoto hono golliroowo konngol ngol, wanaa hono nanoowo tan so yeggita. Laamɗo wadan barke e golle makko fuu.

²⁶ Neddo fuu jogoriido hoore mum yo diinanke lobbo, so tawii waawanaa demngal mum, jaayrii hoore mum, diina mum kaa duu nafataa fay huunde.

²⁷ Diina laabuka seniika do Laamɗo Baabiraado men kajum woni: faabaade rewbe talka'en be worbe mum'en maayi e atiime'en ley billaare mum'en, e haybude hoore mum e tuundi aduna.

2

No arsukunte e misikiino fuu potiri e men

¹ Sakiraaɓe am, onon goonɗinɓe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu Jom teddeengal, pati burdinee ɓiɓɓe aadama. ² So arsukunte gadudo care kanje pariido warii do mbataton doo jooni, e so misikiino ɓoorniido kaddule tuunnude kajum duu warii, ³ so on njii ɓoorniido kaddule lobbe oo, ngadanon dum hakkille, njoyyinon dum e joonnde teddunde, mbiyon dum «Jooda», mbiyon misikiino oo «Dara too enne» naa «Jooda e leydi», ⁴ so on ngadirii non, on ceenndaali ko'e moodon naa? On laatike saroobe be miijooji bondi. ⁵ Sakiraaɓe am horsuɓe, kettinee! Misikiina'en aduna oo ɓee wanaa Laamɗo subike be faa hokka be arsukuntaaku goongaraajo, keɓaado e goondinal, be naata e Laamu Laamɗo mo Laamɗo fodani yiɓɓe dum oo naa? ⁶ Kaa onon, on koynii misikiina'en ɓee. Tama wanaa arsukunte'en ɓee torrata on, so naɓa on laamu? ⁷ Wanaa kambe mbonkotoo Iisaa mo njogi-don innde mum lobbere oo naa?

⁸ Goonga, so tawii on njokkii sariya Laamu Laamɗo no Binndi dii mbiiri nii: «Njidiraa tanaa maa no njidir-daa hoore maa nii»,* so on njokkii dum, on ngadii ko moyyi. ⁹ Kaa so on burdinii ɓiɓɓe aadama, on luuttii, sariya oo hollii on wofoobe. ¹⁰ Sabi so neddo woofii wootere e jamirooje sariya dee, fay so jokkii keddiide dee fuu, luuttii sariya oo fuu. ¹¹ Sabi Laamɗo biido «Pati jeenu», kajum wii kasen «Pati jaadu hoore.» Jooni, fay so a jeenaali, so a jaadii hoore, a laatike boofudo sariya oo. ¹² Kaaldee, ngolliree hono no yimbe sardeteɓe sariya dimɗinoowo nii. ¹³ Caroowo mo yurmataako, Laamɗo yurmataako dum. Kaa jurmotoodo, walaa fuu ko o huldata sariya.

¹⁴ Sakiraaɓe am, tama won biyoowo e moodon «Midɗo goondini Laamɗo.» Kodum fuu dum nafata so golle makko hollataa omo goondini? Ngal goondinal ana waawi hisinde mo naa? ¹⁵ So tawii ada jogii sakiraado gorko naa banndiraado debbo be laatii hasindinɓe sanne sanne kotal e naamdu jannde mum, ¹⁶ so gooto mon wii be: «Yo on tawoy jam, kolton kolte tekkude, jaamon faa kaaron» tawee on ndokkaali be ko be kasindini e mum koo, kotal e nguure, kodum dum nafata? ¹⁷ Goondinal e hoore mum duu non worri: so ngal waldaa e golle lobbo, ngal waatii, ngal nafataa.

¹⁸ Kaa so won biido ma: «Aan, a jom goondinal, miin, mi jom golle», nden, mi jaaboto joomum: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e golle lobbo so ada waawi. Miin duu mi hollirte golleeji am mi goondindo.» ¹⁹ Ada goondini Laamɗo yo gooto naa? Gasii! Kaa fay seydaani'en ana ngoondini dum faa ebe cijnna no be poti hulde! ²⁰ Jaaydo! Kinna mi holle goondinal ngal waldaa e golle nafaa fuu walaa e mum. ²¹ Hono njaati men Ibarahiima wadi so nanngiraa poocciido, wanaa golle muudum naa? O fawi ɓiyiiko Isiyaaka

* 2:8 Lewinkooɓe 19.18

e ittirde sadaka ndee faa o hirsaa dūm. ²² A yii goondīnal Ibarahiima e golle mum fuu ana hawri, kasen duu golle makko hiḅḅini goondīnal makko. ²³ Hono nii ko Binndi dīi mbii koo tabitiri: «Ibarahiima goondīnii Laamdo, Laamdo jatorii mo saabe majjum mo poocitiido»,† faa o noddīraa gidō Laamdo. ²⁴ Ndennoo on njii, e golle neddo nanngirtee yo poocitiido, wanaa goondīnal mum tan. ²⁵ Hono non Rahab, debbo pijoowo oo duu. O nanngiraa mo poocitiido kammari golle lobbo mo gollunoo oo, nde o jaḅḅinoo nelaabe ḅee so o walli dūm'en hootirde laawol gonngol ndee. ²⁶ Jooni nee, hono no caldi neddo maayirta so foofaango iwii e mum nii, hono non goondīnal waatirta so golle lobbo iwii e mum.

3

Haala biirude demngal mum

¹ Sakiraaḅe am, pati heewḅe e moodon tewta laataade jannginoḅe. Sabi odon anndi enen jannginoḅe, so en ngadii ko boni en carete sariya naawdo faa bura yimḅe woḅḅe ḅee. ² En fuu eden mboofa e nokkuuje keewde. So tawii won mo mboofataa so ana haala, oo laatii neddo kibḅo, baawdo durde caldi mum fuu. ³ No ngadirten labaale e kundude pucci yalla ana dowtanoo en nii, hono non nabirten caldi majji duu. ⁴ Yeewee laanaaji geeci dīi no dī poti manngu e no kene mawde nabirta dī. Kaa dūm fuu e taweede gurfirgel tusukel dirnata dī, marsoowo dī oo naḅa dī do yidiri fuu. ⁵ Demngal duu hono non. Demngal yo salndu famardu e caldi neddo kaa engal mantoro kulle mawde. Yeewee! Ladde no foti mawnude nii fuu, pettel yiite ana waawi sumude nde fuu.

⁶ Demngal duu yo yiite. Engal lommbii hakkunde terde, engal moḅi boneeji fuu, engal sobina terde fuu. Engal huḅḅiree yiite jahannama, engal suma ngurndam meeden fuu. ⁷ Biḅḅe aadama mbiirii sii daabaaji fuu, iwde waasooji ladde e pooli e ladi faa yottaade ko woni ley ndiyam fuu. ⁸ Kaa demngal, fay gooto waawaa biirude dūm. Demngal haadataa haannde mum, ngal kasaara bondo, keewngal tooke bonde. ⁹ Kanngal njettirten Baabiraado men Joomiraado, kanngal duu kudirten yimḅe, tawi Laamdo tagi ḅe so nanndini ḅe e muudum. ¹⁰ Jettooje e kuddi fuu ley hunduko wooto koo nii njaltata. Sakiraaḅe am, wanaa non dūm haani worrude. ¹¹ Tama ndiyam mbeldam e ndiyam kaadufam ana mbaawi ildude e sewnde wootere? ¹² Sakiraaḅe: ibbi ana waawi rimde ḅohe naa? Maangoroowi ana waawi rimde ibbe naa? Ndennoo, sewnde haadunde yaltintaa ndiyam mbeldam.

Haala hakkilantaaku iwruḅo to Laamdo

¹³ Hakkilante naa paamdo ana e moodon naa? Joomum hollira dūm caahu e gollleeji gadiraadi sawraare e hakkilantaaku. ¹⁴ Kaa so tawii kirondiral bonngal naa haasidaaku ana e ḅerde moodon, pati mantoro-don on hakkilante'en, dūm yo yeddude goonga oo. ¹⁵ Oon hakkilantaaku iwataa to Laamdo. Do aduna doo o iwata, e gidaade yonki o iwata, e seydaani o iwata. ¹⁶ Sabi do kiram e haasidaaku ngoni fuu, njiibu e boneeji duu don tawetee. ¹⁷ Kaa hakkilantaaku iwdo to Laamdo, laḅḅinan ḅernde tafon. Caggal dūm, o wadda jam. Omo heewi sawraare, omo heewi newaare, omo heewi yurmeende, omo wada gollleeji lobbi. O seenndataa ḅiḅḅe aadama. Naafigaaku walaa e makko. ¹⁸ Yiḅḅe jam ḅee, jam aawata, fooccitaare mawnde yaltanta ḅe hen.

† 2:23 Puḅḅooḅe 15.6

4

No yidugol aduna laatorii wajugol Laamdo

¹ Hoto golowole e habooji gondi e ley moodon dii iwi? Tama wanaa e jooteeji moodon kabooji e ley berde moodon dii di iwi? ² So on tuuyaama huunde on kebataa, dum wadi on mbaran ko'e. Odon kaasidoo on kebataa sago mon, dum wadi on nduddan kaɓon. On kebaali, sabi on jaagaaki Laamdo. ³ Odon jaagoo mbaason hebude, sabi anniya bondo woni ko jaagorto-don, yalla odon keba gidaade yonki mon tan. ⁴ Odon nanndi e jeenoobe. Tama on anndaa yidude aduna yo konnaagu Laamdo? Ndennoo, anniyiido laataade gido aduna fuu, wadii hoore mum konnee Laamdo. ⁵ Pati miilee Binndi dii meere kaalata: «Laamdo ana horsini ruuhu mo wadi e meeden oo sanne.» ⁶ Kaa noo, Laamdo wadani en moyyere burnde mawnude kasen. Sabi dum Binndi dii mbiyata:

«Laamdo salanto mawninkiniiɓe,
hinnoto leydinkiniiɓe ɓee.»*

⁷ Ndennoo, njabane Laamdo. Kaɓon e Ibiliisa o dogan o woddo on. ⁸ Battitee Laamdo, kanko duu o battoto on. Onon luuttube ɓee laɓɓinee juude mon, onon wadube berde diidi ɓee, laɓɓinee berde moodon! ⁹ Njornee, cunjlee, mboyyee, ngadee jaleede moodon bojji, ngadee weltaare moodon sugulla. ¹⁰ Leydinkinee e yeeso Joomiraado, o toownan on.

¹¹ Sakiraabe, pati fay gooto e moodon jo'a banndum. Neddo fuu jo'udo banndum naa hiitii dum, bonkiima sariya Laamdo oo, hiitike sariya oo. So a wadii nii, a wadii hoore maa kiitotoodo sariya oo, a dowlantaako mo. ¹² Gooto woni darnudo sariya, oo woni Laamdo Caroowo oo: kanko tan woni baawdo hisinde naa halkude. Aan, ko ngon-daa faa kiitoo-daa tanaa maa?

No neddo haaniri wakkilde e Laamdo

¹³ Onon wiyooɓe: «Hannde naa janngo, min njahan ngalluure maaniire e maaniire, min ngada ton hitaande miden njaagoo, min keba tino», ngadee hakkille! ¹⁴ On anndaa ko wadata janngo. Kodum woni nguurndam mon? Dum cuurki ɓannguki wakkatiwel gootel tan so majji. ¹⁵ Hono nii kaannodon wiide: «So Joomiraado muuyii, min nguuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.» ¹⁶ Kaa jooni, on mawninkinike, on kaawtike. Haawtaare hono nii fuu, ana boni. ¹⁷ Dum nee, anndudo gollude golle lobbo, so gollaali dum, luuttii.

5

Haala arsukunte'en bonɓe golle

¹ Jooni nanee onon arsukunte'en, mboyyee, ngadee woonda saabe torraaji kewtotoodi on. ² Jawle moodon mbonii, kaddule moodon mooyii. ³ Kanje moodon e cardii moodon sugii. Ngol sugugol laatantoo on seedaaku boneeji mon, jaama tew mon no yiite nii. Aduna warii e timmude, faa hannde odon paggoo jawle. ⁴ Njooɓdi golloobe hettube gese moodon ndi cali-don yobude ndii wullata. Joomiraado Jom Sembe oo nanii gullaali hettube ɓee dii. ⁵ On njootaama, on mbeltike ley oo doo aduna, on paynii ko'e moodon saabe jannde kirsete-don. ⁶ On carii poocciido mbar-don dum, tawi waawaa daranaade hoore mum.

No nafaa mujal mawniri

⁷ Haya, sakiraabe, mujee faa Joomiraado oo wara. Hono no demoowo doomirra faa leydi hokka dum kettal lobbal, o mujan faa o heba yiiwoonde

* 4:6 Tinndi 3.34

aranndeere e sakitotoonde, ⁸ onon duu mujee, tiinnitee, sabi gartol Joomiraado oo battiima. ⁹ Sakiraaɓe, pati nijondiree yalla odon mbaasa sareede. Micciteree wakkati fuu Caroowo oo ana badii sanne, omo darii damal! ¹⁰ Sakiraaɓe, micciteree annabaɓe wowlunooɓe innde Joomiraado ɓee mujii torra. Onon duu mujiree no maɓɓe nii. ¹¹ Eden mbiya tiinnitiibe ɓee mbelii hoore. On nanii tiinnitaare Ayyuuba ana haalee, kasen on njii ko Joomiraado oo faandinoo hen, sabi Joomiraado yo keewɗo yurmeende sanne, jom hinnee.

¹² Kaa ko adii huunde fuu, sakiraaɓe am, pati kunee: wanaa hunoraade kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. So goonga, mbiyon goonga, so pene, mbiyon pene pati Laamɗo sara on.

Haala jaagoraade Laamɗo dow goondinal

¹³ Won torriido e moodon naa? Duwoo! Won ceyiido e moodon naa? Yettira Laamɗo jime. ¹⁴ Won jawɗo e moodon naa? Nodda mawɓe deental goondinɓe, ɓe ngujira dum nebam e innde Joomiraado, ɓe nduwanoo dum. ¹⁵ Duwaawu duworaado goondinal, kaɗum sellinan jawɗo oo, non Joomiraado imminan dum. So joomum luuttiino duu, yaafete. ¹⁶ Ndennoo, gooto fuu haalana godɗo luutti muudum, jaaganeɓe banndiraɓe moodon Laamɗo, yalla odon cellinee. Jaagunde Laamɗo nde nedɗo pooccitiido jaagii ana jogii baawɗe wadude kulle mawɗe. ¹⁷ Annabi Iliyaasa yo nedɗo hono men. O ndaardi Laamɗo o duwii pati kammu toɓa. Duubi tati e lebbi jeegom, waadere tollaaki e leydi. ¹⁸ Caggal dum, o jaagii Laamɗo kasen kammu oo toɓa. Nden Laamɗo jippini toɓo, leydi fudini ko hettete.

¹⁹ Sakiraaɓe, so gooto e mon majjii laawol goonga, so godɗo wartirii dum, ²⁰ anndee gartirɗo luuttirɗo iwde e laawol majjere hisinii yonki iwde e maayde, saabe dum, luutti keewɗi ana njaafee.

* **5:12** Hunoraade kammu woni hunoraade Laamɗo.

Bataaki Piyeer arano

¹ Miin Piyeer nelaado Iisaa Almasiihu winndi oo doo bataaki faade e mon, onon 6e Laamdo subii, laatiibe hobbe e ley aduna oo, saakiibe e dee doo leyde: Ponta e Galaatiya e Kappadokiya e Asiya e Bitiniya. ² Laamdo Baabiraado men subike on hono no anndirnoo dum nii, non Ruuhu mum wadi on yimbe Laamdo, faa dwtano-don Iisaa Almasiihu, yalla yiyam mum dam ana labbina on. Yo Laamdo beydan on moyyere e jam!

Haala jikke nguurndam nduumiidam

³ Jattooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado men Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde ndee o rimtorii en rimtegol didabol saabe imitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maaybe faa keben jikke duumotoodo. ⁴ Non eden mbaawi fawde jikke men dow moyyereeji di Laamdo resani en dow kammu dii. Kanji, di mbonataa, di tuunnataa, di buytataako. ⁵ Laamdo reeniri on goondinal mon e ley baawde makko, faa hisina on. O lanndinike bannginde dam kisindam e wakkati cakite aduna oo.

⁶ Odon nii ceyii hen seyo manngo, fay so jooni ana haani ley wakkatiwel gootel torraaji di ngaldaa sii itta koro mon. ⁷ Dii torraaji kollata cellal goondinal mon. Hono no kanje wadirtee e yiite faa yeewee yalla o dimo, onon duu hono non korirte-don. Goondinal mon duu ana buri kanje sabi kanje heddataako. Ndennoo on njettete, on keban darja e teddeengal kammari goondinal mon ngal pannde Iisaa Almasiihu banngii. ⁸ Iisaa, on njiyaali dum kaa odon njidi dum. On njiyataa mo jooni, kaa odon ngoondini mo. Dum hebbini on seyo, seyo manngo dadungo hakkille, ⁹ sabi odon keba tino goondinal mon, dum woni kisindam yonkiiji mon.

¹⁰ Annabaabe sappiibe ko fa'i e moyyere nde podana-don ndee, yeewii kasen duu tewtii faamude dam kisindam. ¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo e maabe oo anndinii 6e gila wakkati majjum waraali, torraaji kewtotoodi Iisaa Almasiihu e teddeengal jokkoowal hen. Annabaabe 6ee tewtii faamude nde dum wadata e no dum wadirta. ¹² Kaa Ruuhu oo hollitiino 6e oon kabaaru wanaa ko'e maabe 6e mbaajantoo, onon 6e mbaajantoo. Joonnoo, waajotoobe Kabaaru Lobbo 6ee njottinii on oon kabaaru dow baawde Ruuhu Ceniido iwdo dow kammu. Oon kabaaru, malaa'ika'en hoore ana njidi anndande dum faa sanne.

Haala nguurndam ceniidam

¹³ Dum nee, tawa odon lanndinii, odon kakkili, odon peerti gite mon! Pawon jikke moodon fuu dow moyyere nde Laamdo hokkoyta on pannde Iisaa Almasiihu banngoyii ndee. ¹⁴ Bikkoy dwtaniibe Laamdo, pati njokkee e gidaade yonki de ngonno-don e mum arande dee. Nden, on anndaalino goonga. ¹⁵ Jooni, laatee seniibe e huunde fuu ko ngollaton, hono no Laamdo noddudo on oo seniorii nii. ¹⁶ Sabi Binndi dii mbii:

«Laatee seniibe, sabi miin mi ceniido.»*

¹⁷ Odon noddira Laamdo Baabiraado moodon, kanko woni cariroowo gooto fuu e golle mum, o burdintaa yimbe. Ndennoo ley ko ngollaton fuu, kulee mo faa do kodaaku moodon haadi e aduna. ¹⁸ Odon anndi on coottitaama yalla odon tonngitee iwde e tonngoode nguurndam mon meereejam dam tawru-don baabiraabe moodon. Ndi coottitaari wanaa huunde timmoore hono cardi naa kanje. ¹⁹ Iisaa Almasiihu soottitirii on yiyam mum teddudam,

* 1:16 Lewinkoo6e 11.44-45; 19.2

Almasiihu nannduɗo e njawdiri ndi walaa ella ndi walaa tuundi. ²⁰ Laamɗo subike Almasiihu gila aduna oo tagaaka, kaa e cakite jamaanu Laamɗo bannginii mo saabe moodon. ²¹ On ngoondinirii Laamɗo saabe Iisaa Almasiihu mo o immintini e maayde so o hokki ɗum teddungal, faa goondinal mon e jikke mon fuu fawoo e Laamɗo.

²² Jooni, caggal on cennirii ko'e moodon dɗowtanaade goonga faa njidon goondinɓe ɓee sakiraabe moodon, njidon ɓe jilli ɗi ngalɗaa e naafigaaku. Ndennoo njidondiree jilli mawɗi dow ɓernde laaɓunde. ²³ Laamɗo wadi aawdi e ɓerde mon so ndimta-ɗon rimtegol ɗiɗaɓol. Ndiin aawdi wanaa timmoori, ndiin woni konngol Laamɗo guurngol duumiingol ngol. ²⁴ Sabi,

«Bii-aadama yo huɗo,
dawla muudum yo piindi.

Huɗo yooran, piindi solan,

²⁵ kaa konngol Joomiraado ngol

duumoto faa abada.»†

Ngol konngol woni Kabaaru Lobbo mo mbaaja-ɗon oo.

2

¹ Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jamma e naafigaaku e haasidaaku e noore fuu. ² No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraaɓe mum'en nii, hono non onon duu muuyiron non konngol Laamɗo laaɓungol ngol, yalla oɗon mawnira saabe maggol kison, ³ sabi Binndi ɗii mbii: «on meedii hinnee Joomiraado.»

Haala haayre wuurnde, kaɗum e yimɓe seniibe

⁴ Ngaree e Joomiraado, sabi kanko woni haayre wuurnde nde yimɓe tippitii, kaa Laamɗo subike nde, teddinii nde. ⁵ Onon duu oɗon mba'i hono no kaaye guurde mahirteede suudu duumiindu nii. On yottinoobe sadaka seniibe, waddanoobe Laamɗo sadakaaji ruuhunkooji ɗi mo jaabortoo saabe Iisaa Almasiihu. ⁶ Sabi Binndi ɗii mbii:

«Mi fawan e Siyona haayre dooɓorde,

haayre suɓaande, horsunde,

kasen duu goondindo nde fuu

hersataa abada.»*

⁷ Onon goondinɓe ɓee, nden haayre ana horsi e mon. Kaa ɓe ngoondinaali ɓee, Binndi ɗii mbiyanii ɓe:

«Haayre nde mahooɓe ɓee tippitii ndee,

kaɗum laatii haayre ɓurnde fuu teentilaade e maadi ndii,†

⁸ nden haayre yimɓe pergitotoo,

so nde liɓa ɗum'en.»‡

Saliibe rewde konngol ngol ana pergitoo e mayre no ɓe podiranaa ɗum nii.

⁹ Kaa onon, on leɗol cuɓaangol, on yottinoobe sadaka gollanoobe Kaananke oo, on jaaleɗol ceniingol, on yimɓe ɓe Laamɗo subanii hoore mum, faa kaalon haala gollleeji makko lobbi, kanko woni noddudo on iwde e nimre faade e fooyre mum haayniinde! ¹⁰ Arannde on nganaano yimɓe Laamɗo, kaa jooni on yimɓe makko. On keɓaalino yurmeende makko, kaa jooni on keɓii yurmeende makko.

Haala dɗowtanaade hooreeɓe ɓee

¹¹ Sakiraabe am horsuɓe, on nganaa so wanaa hoɓɓe e yimɓe jananɓe e aduna oo. Saabe majjum, mido yaggina on, ngodɗito-ɗon gidaade yonki, sabi

† 1:25 Esaaya 40.6-8 * 2:6 Esaaya 28.16 † 2:7 Jabuura 118.22 ‡ 2:8 Esaaya 8.14

wakkati fuu ede ndaarta halkude yonkiiji moodon. ¹² Maree needi hakkunde yimbe 6e ngoondinaali 6ee, yalla fay so 6e kappiri on bone, e6e njiya golle moodon lobbo, 6e teddina Laamdo nannde 6anngani 6e.

¹³ Njabanee kaanankoo6e 6ee fuu saabe Joomiraado, gila e kaananke 6urdo toowde, ¹⁴ faa e wakiilu mum nelaado faa jukka wadoo6e ko boni, yetta wadoo6e ko moyyi. ¹⁵ Sabi ko woni sago Laamdo dee, mu66iron kundude nuykaa6e majju6e 6ee golle moodon lobbo. ¹⁶ Onon jey ko'e mon, kaa kaybee pati dum laatanoo on sabaabu faa ngollon golle bondo. Ngorrion no maraabe Laamdo nii. ¹⁷ Teddinee yimbe fuu, njidee sakiraabe goondin6e 6ee, kulee Laamdo, teddinee kaananke mawdo oo.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

¹⁸ Maccube, dwtanee halfaabe moodon teddionon dum'en, wanaa halfaabe moyyube newiibe 6ee tan, fay oonii6e 6ee duu dwtanee dum'en, ¹⁹ sabi neddo mo toonaali, so torraama mujiri saabe Laamdo, wadii ko moyyi. ²⁰ So tawii a toonudo a jukkaama batte majjum, fay so a mujii, teddeengal hongal ke6ataa? Kaa so on mujii torraaji kewtiidi on ley golle mon lobbo oo, Laamdo ana yidi dum. ²¹ Dum Laamdo noddori on, sabi Almasiihu torriraama saabe mon. O hollii on laawol yalla o6on njokka koyde makko. ²² Abada mo luuttaali, fay gooto nanaali fenaande e hunduko makko. ²³ Nde 6e njennunoo mo ndee, o yennitaaki 6e, nde 6e kollunoo mo bone ndee, o giidaaki 6e. O doomtirii 6e Laamdo cariroowo jaadiral oo. ²⁴ Iisaa Almasiihu e hoore mum roondike luutti meeden e caldi mum dow leggal bardugal, faa maayanen luutti, nguuranen fooccitaare. On cellinaama kammari barmande makko. ²⁵ Arannde, on baali majjudi, kaa jooni, on ngartiraama e duroowo kayboowo yonkiiji moodon.

3

Haala moyyondiral 6amru6e

¹ Hono non onon rew6e duu, dwtanee wor6e mon. Fay so wor6e mon nganaa jokku6e konngol Laamdo, golle mon ana waawi waylitinde 6e, tawee fay haala wadaali hen. ² Be njiyan no golleeji mon laa6iri e no teddiniron wor6e mon. ³ Pati pare moodon laatoo pare jaayirde: moorli, sodaade e 6oornaade kaddule jaayirde. ⁴ Tiidee e codaari cuudiindi yalla berde mon ana codoroo sawraare e deeyere, dum woni codaari ndi timmataa. Kayri woni codaari teentiliindi ndi Laamdo yidi. ⁵ Arannde, non rew6e seniibe parortonoo, faw6e jikke mum'en e Laamdo 6ee. Been njabani wor6e mum'en, ⁶ hono no Saaratu dwtanirii jom suudu mum Ibarahiima faa ana noddira dum kalfaado nii. Onon duu, so on ngollii golle lobbo tawi kulol fuu imminaali hakkillaaji moodon, on 6i66e makko, kanko Saaratu.

⁷ Onon wor6e 6ee duu, tiidee e rew6e mon e gondal mon ley suudu. Anndon debbo fotaa gorko doole. Teddinee 6e sabi onon e ma66e fuu on reentu6e e moyyere wootere, dum woni nguurndam ngoongaraajam dam. Ngadiron non, pati fay huunde e duwaawuuji mon cagga e laawol.

Haala torrireede saabe laawol lobbol

⁸ Ko selli hen dee, on fuu laatee hakkille gooto, nawtondiron, gooto gooto mon fuu yida goddo oo jilli sakiraagu, kinnondiree, leydinkino-don. ⁹ Bone, pati njobiree dum bone, pati njennitee jennudo on. Ko kaan-don wadude dee, nduwano-don joomum, sabi kammari dum Laamdo noddori on, yalla o6on ndokkee moyyere. ¹⁰ Sabi Binndi dii mbii:

«Muuydo dammitoraade nguurndam lobbam

e nalaade belde fuu,
 yo nantu demngal mum e ko boni,
 nannga hunduko mum e pene,
 11 duurtoo ko boni wada ko moyyi,
 ndarta jam tiida e muudum.
 12 Sabi Joomiraado ana yeewa foocitiibe bee,
 ana hettindoo duwaawuuji mum'en,
 kaa omo salanoo wadoobe ko boni bee.»*

13 Homo torrata on so on tiinnike e ko moyyi? 14 Kaa so tawii on torriraama saabe foocitaare, on mbeli hoore. Pati kulee yimbe bee kasen duu pati hakillaaji moodon njii6o! 15 Teddinee Iisaa Almasiihu e berde moodon: o ceniido, o Joomiraado men. Wakkati fuu, tawa odon lanndinii jaabaade neddo fuu lamndiido on daliili jikke mo ngon-don e mum oo. 16 Njaaboree be sawraare e needi, tawee walaa fuu ko hakkille mon jinjata on. Nden, fay so won ko be no'i on, naa be njenni on kammari odon njokki laawol Almasiihu lobbol ngol, yenkoobe on bee tan kersata dow majjum.

17 Torreede e ley golle lobbo, so tawii dum Laamdo muuyi, buri torreede e ley golle bondo. 18 Sabi Iisaa Almasiihu e hoore mum maayii cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuujii dii fuu kammari luutti biibe aadama. Poocitiido oo maayiri saabe be poocitaaki bee, faa mo battina en Laamdo. O maayii ko yiyam makko yuppaa koo, kaa Ruuhu Ceniido immintini mo o guurdo. 19 E oo Ruuhu jaati Iisaa yaari gila ko booyi waajoyii yonkiiji uddaadi ley kasu. 20 Kanji luutti Laamdo e jamaanu Nuuhu, Laamdo mujanii di ko booyi, nde Nuuhu sehannoo laana mum mawka kaa ndee. Yimbe seeda naatunoo ley laana kaa so kisi e ndiyam dam, yimbe njetton tan. 21 Dum hollitinnoo lootogal batisima gila waraali. E ley maggal on kisii. Lootogal batisima ngal wanaa faa itta tuundi caldi dum wadira. Ko dum wadira dee, faa nootoro-don Laamdo e hakkille mo jinjaali on. E immitagol Iisaa Almasiihu Laamdo hisinirta on. 22 Mo nabboyii dow kammu, kanko jooni omo joodii jaamo Laamdo. Malaa'ika'en e kaanankoobe e jogiibe baawde fuu tilsinaama e rewde konngol makko ngol.

4

Haala nguurndam kesam

1 Nde Iisaa Almasiihu wonnoo ley aduna oo ndee, torraama. Onon duu bamon anniya hono no makko nii, lanndinane torra. Sabi torraado ley aduna seerii e luutti. 2 Gila jooni faa do nguurndam mon haadi, njokkon muuyde Laamdo, celon e gidaade yonki. 3 Nguurndam mon bettiidam dam heyii on, on ngadiino ko heeferbe bee njidi fuu: nde nguurno-don njaahilaaku e gidaade yonki e sigiro e wanngiyaare e yaraawo bonngo e dewal tooruujii karmungal. 4 Ko noottu-don tawdeede e mabbe e oo njaahilaaku cattudo koo, haaynii be sanne, dum saabii so ebe no'a on. 5 Kaa be ndaroto yeeso Laamdo, lanndiniido sarde wuurbe e maaybe oo. 6 Dum wadi so yimbe be nguuraa jooni bee kaalanaa Kabaaru Lobbo oo, yalla fay so be cariraama no yimbe fuu carirtee nii e ley caldi mabbe, ebe mbaawa wurdude no Laamdo nii ley ruuhu.

7 Timmoode huunde fuu badike. Nantee, kakkilee ndennoo, yalla odon keddoo e wadude duwaawu jannde fuu. 8 Ko ardii dum fuu, njidondiron no mbaawru-don fuu sabi kammari jilli luutti keewdi ana njaafee. 9 Nde on njahondirii, homo fuu teddina banndum, ko waldaa e njurjurtondirde.

* 3:12 Jabuura 34.13-17

¹⁰ Ko gooto e moodon fuu hebi dokke Laamdo koo, yo nafir de wobbe, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaado moyyere Laamdo heewnde sifa nii. ¹¹ Kaaloowo fuu, ana haani haaldude haala Laamdo. Golloowo fuu, ana haani gollirde semmbe mo Laamdo hokki dum oo. Dum yalla Laamdo ana teddinee e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Yo teddungal e baawde ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina!

Haala seyoraade torra

¹² Sakiraaɓe am horsuɓe, pati torra ittoowa koro mon naawnoowa hono no yiite nii haayno on, hono no huunde nde haanaa wardi e mon nii. ¹³ Mido haalana on ceyee sabi ko ndeentir-don e Iisaa Almasiihu torraaji jooni koo, yalla odon ceyoo sanne ley ilinaali nde teddeengal makko ɓanngii.

¹⁴ So on koyniraama saabe innde Iisaa Almasiihu, on mbelii hoore. Sabi Ruuhu teddeengal, dum woni Ruuhu Laamdo, ana jippoo e moodon. ¹⁵ Pati fay gooto e moodon jukkiree war-hoore e nguyka e njangu naa naatude e ko walanaa dum. ¹⁶ Kaa so gooto mon torriraama saabe yo neddo Iisaa, pati yaagoroo dum, njettee Laamdo saabe nden innde.

¹⁷ Jooni wakkati oo yottike nde Laamdo fuddata sarde yimɓe. To yimɓe rewoɓe mo ɓee o fuddirta. So sariya oo fuddirii en enen, hono timmirta e dow ɓe njokkaali Kabaaru Laamdo Lobbo ɓee? ¹⁸ Binndi dii mbii:
«So hisinde fooccitiibe tiidii,

koɗum hewtotoo yedduɓe Laamdo e luuttooɓe?»*

¹⁹ Ndennoo so nii fii worri, neddo fuu torraado so tawii dum Laamdo muuyi, yo faw jikke mum e Tagudo koolniido oo, heddo e wadude golle lobbo.

5

Haala waaju faade e mawɓe

¹ Mido waajoo mawɓe wonduɓe e moodon ɓee dum doo, sabi miin duu mi mawdo, mi seedinoke torraaji Iisaa Almasiihu dii, mi tawdete e teddungal ɓannginooyteengal ngal. ² Tiidee e sewre nde Laamdo halfini on ndee. Pati ndurdon nde tilsere, ndurdon nde ɓernde laaɓunde no Laamdo yidiri nii. Pati ndurdon nde kammari kaalisi, ndurdon nde soobe. ³ Pati kayyinee sewre nde Laamdo halfini on ndee, kaa ngadanon sewre ndee misaalu nde njokka e mon. ⁴ Nden so Duroowo Mawdo oo ɓanngoyii, on keɓan deesewal teddeengal ngal bontataa abada.

⁵ Hono non onon sukaaɓe jokolɓe, njaɓee yamiroore mawɓe. On fuu, kollondiree leyɗinkinaare ley gollidal mon, sabi Binndi dii mbii:

«Laamdo salanto mawninkiniibe,
hinnoto leyɗinkiniibe ɓee.»*

⁶ Ndennoo, leyɗinkinane Laamdo Jom Semmbe oo, yalla omo toowna on so wakkati cubaado oo yottike. ⁷ Tippee sugullaaji moodon dii fuu yeeso Laamdo, sabi omo wadani on hakkille.

⁸ Kakkilee, mbaalon e jeerngo! Sabi gaɗo moodon Ibiliisa ana wada yaha-warta no laddeeru yolbundu nii, ana ndaara mo fadda faa jaama. ⁹ Kaɓito-don, tiidon e goondinal moodon, sabi odon anndi sakiraaɓe moodon saakiibe e aduna oo ɓee, kaɗum'en duu ana ngondi e diin torraaji.

¹⁰ Torraaji mon ɓooyan seeda. Kaa Laamdo cattudo hinnaade en oo noddii en faa naaten e teddeengal mum duumiingal e Iisaa Almasiihu. Nden, Laamdo bilta on, piibina on, hokka on semmbe, darna koyde mon. ¹¹ Yo baawde ngoodan mo faa abada! Aamiina.

* 4:18 Tinndi 11.31 * 5:5 Tinndi 3.34

Baynondiral

¹² Silas mo anndu-mi yo sakiraado koolniido wallii kam winndande on oo bataaki dabbo, waajaade on e seedanaade on: kabaaru hinnee Laamdo goongaraajo oo, ana worri no mbinndir-mi nii. Keddodee hen!

¹³ Deental goondinbe gonngal Baabila, ngal Laamdo subii no suborii on nii, engal salmina on. Marka biyam oo duu ana salmina on. ¹⁴ Calmondiree salminaango wondungo e jilli.

On fuu yo on kebu jam onon yimbe Iisaa Almasiihu bee!

Bataaki Piyeer dīdaḅo

¹ Oo ɓataaki ga am iwri, miin Simon Piyeer. Mi maccudo Iisaa Almasiihu mi nelaado mum. Mi jowtii on, onon heɓuɓe goondinal hono ngal amen ngal saabe foocitaare Iisaa Almasiihu, Laamdo meeden kisinoowo en oo. ² Yo Laamdo hebbinir on moyyere e jam e ley ko anndu-don mo koo, e ko anndu-don Joomiraado meeden Iisaa koo.

No goondinbe kaaniri wuurdude e kulol Laamdo

³ E ley baawde Laamdo dee Iisaa hokkii en huunde fuu ko kaaja-den faa nguurden e kulol Laamdo. Iisaa wallii en anndude Laamdo, noddirdo en darja mum e moyyuki mum oo. ⁴ E ley darja makko e moyyuki makko o fodanii en moyyereji korsudi, mawdi sanne. O fodii di faa ndadon sarri bonannda mo gidaade yonki ndimi gondo e aduna oo, yalla odon ndeenta e Laamdo tagu. ⁵ Saabe dum, coobee, beydon e dow goondinal moodon ngal moyyuki, e dow moyyuki kii anndal, ⁶ e dow anndal ngal nantaare, e dow nantaare ndee mupal, e dow mupal ngal kulol Laamdo, ⁷ e dow kulol Laamdo ngol yidugol sakiraaɓe, e dow yidugol sakiraaɓe ngol jilli goongaraaji. ⁸ So dii sifaaji lobbi ana ngoodi e mon, tawee duu edi beydoo, di ngadan on beydotoobe yaade yeeso nafaobe e ley anndugol mon Joomiraado men Iisaa Almasiihu. ⁹ Sabi neddo fuu mo diin sifaaji ngalaa e mum yo bumdo naa pamduɗo jiile, sabi yeggitii Laamdo labbini dum e luutti mum yaɓɓiidi dii.

¹⁰ Kaa onon sakiraaɓe, cooboree no mbaawru-don fuu e tabintinde noddaango ngo Laamdo noddi on faade e mum ngoo e ko o subii on koo. Sabi so on ngadii dum on pergitataako abada! ¹¹ Hono nii Laamdo yaajiniranta on damal naarrugal e laamu duumiido oo, laamu Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo.

¹² Ndennoo, fay so tawii odon anndi deen kulle odon jiiɓi e goonga mo keɓu-don oo, mi miccintinan on de wakkati fuu. ¹³ Mi yii ana tilsi mi finndina hakkillaaji mon faa miccito-don dum so mido heddi foofude. ¹⁴ Sabi mido anndi mi ɓooyataa e aduna hankasen, dow no Joomiraado men Iisaa Almasiihu holliri kam nii. ¹⁵ Kaa mi wadan ko mbaaw-mi fuu, yalla so mi iwii doo, odon mbaawa miccitaade kulle dee wakkati fuu.

No haala annabaabe tabitiri e Almasiihu

¹⁶ Nde min anndini on garol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e baawde mum ndee, min njokkaali fillaaji neeruɗi iwɗi e yimɓe. Gite amen jaati min njiiri manngu makko! ¹⁷ O hokkaama teddeengal e darja iwde e Laamdo Baabiraado oo wakkati nde daande Laamdo jom darja mawdo oo wii: «Oo doo yo Biyam korsudo mo ceyortoo-mi.» ¹⁸ Nden daande woni nde min nani iwnde dow kammu, minen e ko'e amen, sabi miden ngondunoo e makko to dow haayre seniinde too.

¹⁹ Dum fuu beydani min kasen tayorde ko annabaabe ɓee kaalnoo koo. Odon nii ngada ko moyyi e wattude hen hakkillaaji moodon, sabi konngi maɓɓe ana wa'i no lampa pooynoowa ley nimre, faa nde fajiri fooynata, hoodere fajiri jalban ley ɓerde moodon.* ²⁰ Kaa aranel hen fuu, anndee ko winndaa ley dewte annabaaku koo annabaajo oo loowaali dum hoore mum. ²¹ Fay

* **1:19** Hoodere fajiri ndee woni Almasiihu, jaaynoowo ley ɓerde goondinbe dum. Yeew Banngingol Yuhanna 22.16

nde wootere Laamdo loowaali konngol mum e bii-aadama dow sago bii-aadama, kaa Ruuhu Ceniido wadi so annabaabe bee kaalti konngol iwrungol to Laamdo ngol.

2

Haala annabaabe peneebe e halkaare mum'en

¹ No annabaabe peneebe ngorrunoo e ley lepol Israa'ila ngol nii, hono non waajotoobe fenooobe ngorroyta e ley moodon. Be cooran e ley moodon jannde peneere halkoore. Be njeddan fay Kalfaado maabe coottitinoode be oo. Hono non be poodiranta ko'e maabe halkaare yaawnde. ² Heewbe njokkan e njaahilaaku maabe oo, saman faa laawol goonga ngol bonkee kammari been waajotoobe. ³ Joote maabe waddanan be haalde pene faa be jaagoroo on, kaa jukkungo maabe saraama booyii, halkere maabe ana doomi be.

⁴ Miccitoro-don no Laamdo sobbintinaali malaa'ika'en luuttunoobe bee nii. Ko o wadi dee, o geyyori be calali o wedii be ley nimre jahannama faa jannde darngal. ⁵ Miccitoro-don duu no o sobbintiniraali aduna arano oo nii, ko o wadi dee, o reeni Nuuhu baajotoodo fooccitaare oo e njeddon wobbe, o wayli e dow yeddoobe Laamdo bee ilam tuufaanu. ⁶ Laamdo sarii geelle didi Sodooma e Gomoora, o halkirii dum'en yiite faa laatii ndoondi, yalla ede laatanoo yeddoobe Laamdo waroobe bee misaalu. ⁷ E ley hen, o dandii Luudu poocitiido cujludo sanne saabe njaahilaaku bonbe bee. ⁸ Oon poocitiido koddunoodo e maabe, bernde mum moyyunde ndee ana mettannoo jalooma beetudo fuu saabe golleeji maabe bondi di mo yiyata e di mo nanata.

⁹ Dum fuu ana holla, Joomiraado ana waawi reenude dwtaniibe dum bee iwde e torraaji ittooji koro maabe, ana waawi kasen resande ooniibe bee jukkungo faa jannde darngal, ¹⁰ wanaa haala dogoobe caggal gidaade yonki cobude, hoynuube hooreyaaku Joomiraado bee.

Been waajotoobe fenooobe kulataa gacce, ana kaawtii, ana mbonkoo teddube wonbe dow kammu bee. ¹¹ Kaa malaa'ika'en bee e burde be semmbe e baawde fuu mbonkataako be faa kiitoo be yeeso Joomiraado. ¹² Kaa been yimbe, be ngalaa hakkille no daabaaji ladde njogoraaki hakkille nii, dimiraadi faa loohee mbaree. Ebe mbonkoo ko be anndaa, dum wadi so be kalkirte no daabaaji mbardetee nii. ¹³ Hono non be kebirta njobdi oonaare maabe. Be gacce moodon, be ella moodon, sabi fay fijirde bonnde jalooma ana wela be. So be njooddike e moodon e ley kawrital naamdu, ebe mbelee e jamba maabe. ¹⁴ Be kaabataa yeewde rewbe jananbe, be noottataa wadude junuubu, koydo yonki fuu be koomtan dum. Berde maabe yo mboownaade e joote, be hudaabe Laamdo. ¹⁵ Be celii laawol pooccingol ngol, be majjii saabe ko be njokki laawol Balaama* bii Bosora koo, jabudo oonaade saabe joote jawdi. ¹⁶ Oon annabaajo felaama dow luuttal mum wakkati nde ndakiiwa mum haaldiri e mum daande neddo, hadi dum wadude ko nuykaado wadata.

¹⁷ Waajotoobe fenooobe bee yo bulli di ngalaa ndiyam, be duule de henndu soggata, nimre burnde fuu nibbude be ndesanaa. ¹⁸ Be ndarii seytoraade yimbe e dow konngi mawdi boli. Be mbirfintinii yaltube ko booyaali hakkunde majjuube bee faa be njokkintina dum'en gidaade njaahilaaku gonde e yonki. ¹⁹ Ebe podana been ndimaaku tawee kambe e ko'e maabe be maccube bonannda, sabi gooto fuu yo maccudo ko jaalii dum. ²⁰ So tawii e anndal

* **2:15** Balaama janngini kaananke ngeenndi mbiyeteendi Mo'ab oo seytaade Israa'ilankooobe faa 6e naata e jeenu katum e dewal tooruuji.

Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo 6e ndadiri e tuundi aduna, so 6e mbirfittiima e mayri kasen faa ndi jaalike 6e, no 6e mbattinirta nii ana 6uri no arannde nii bonde. ²¹ Tawee 6e anndaalino laawol fooccitaare ngol fey 6uri annude ngol faa gasa so duurtoo yamiroore seniinde nde 6e ndokkanoo ndee. ²² Ko hewtii 6e koo sellinii dii tinndi: «Rawaandu jaamtan tuurre mum.» Wiyaama kasen: «Ngiroowu lootaado talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, oo woni 6ataaki dida6o mo mbinndan-mi on. E ley didi dii fuu, mido yidi heydintinde e hakkillaaji mon anniyaaji lobbi faa miccito-don, ² haalaaji di annabaa6e senii6e kaalnoo gila ko 6ooyi, kaɲum e ko Joomiraado men kisinoowo oo yamiri, ko nelaar6e e mon anndini on koo. ³ Adee annude dum doo: e palaade cakitotoode dee, jaayroobe yim6e jokku6e gidaade yonki mum'en 6ee ngaroyan. Be njaayran on, ⁴ 6e mbiya: «Hono fodoore gartol makko ndee laatii? Sabi gila e njaatiraa6e faa jooni, huunde fuu ana worri e alhaali mum hono no worrunoo gila e fuddoode aduna nii.» ⁵ E6e ndaara yeggitidde Laamdo tagiri kammu e leydi fuu konngol muudum. O tagiri leydi ndii ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam, ⁶ e majjam kasen, aduna oo halkorii ilam tuufaanu. ⁷ E konngol makko ngol kasen, kammu e leydi jamaanu kawru-don oo ndesanaama yiite faa ɲannde darngal, nde yeddu6e Laamdo 6ee kalketee ndee.

⁸ Sakiraa6e am horsu6e, pati njeggiton oo goonga: to Joomiraado, ɲalooma gooto ana wa'i hono no duu6i ujunere nii, kaa duu duu6i ujunere ana mba'ani mo hono no ɲalooma gooto nii. ⁹ Joomiraado taadintaa tabintinde fodoore mum no yoga yim6e paamirta taadugol nii, o muɲando on tan sabi o yidaa fay gooto halkoo. Ko o yidi dee, yim6e fuu ngarta e makko, tuuba. ¹⁰ Kaa ɲannde gartol Joomiraado ndee juhuran en no gujjo juhirta nii. Oon wakkati, dillere mawnde wadan, kammu oo timman. Kudde kammunkooje fuu kalkoto ley yiite. Leydi ndii e golleeji gondi e mum fuu 6annginte sarete.

¹¹ Haya so tawii dum fuu hono non dum halkortoo, odon kaani jokkude laawol ceniingol! Odon kaani wurdude kulol Laamdo ¹² so tawee odon ndooma odon ngolla faa ɲalaande Laamdo ndee warda no yaawiri nii! Oon wakkati, kammu hu66an halkoo, kudde kammunkooje fuu taayan ley yiite. ¹³ Kaa eden ndoomiri no Laamdo fodiri nii: kammu keso e leydi keyri do fooccitaare tawetee.

¹⁴ Tawee deen kulle ndoomaten, sakiraa6e am horsu6e, coobee yalla Joomiraado ana tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi on ngalaa ella. ¹⁵ Paamon muɲal Joomiraado meeden ngal ana newnana on kisindam. Non sakiike men Pool korsudo oo winndirani on, no Laamdo hokkiri mo hakkilantaaku nii. ¹⁶ Non o winndiri dum e 6ataakijji makko dii fuu. Bataakijji makko dii ana njogii konngi di maanaa mum tiidi faamude, di yim6e famar6e jannde e hoy6e yonki ley goondinal mbaylitata koro mum, hono no 6e ngadirta e nokkuuje godde ley Binndi dii duu nii. Kam6e ngaddanta ko'e ma66e halkaare. ¹⁷ Kaa onon sakiraa6e am horsu6e, nde wonnoo on kumpitaama dum gila jooni, ndeentee pati bon6e 6ee nabora on e majjere mum'en so njoppon do tabitinno-don doo. ¹⁸ Mawniron e ko anndu-don Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en oo koo e ko ke6u-don moyyere mum koo! Yo teddeengal woodan mo gila jooni faa abada! Aamiina!

Bataaki Yuhanna arano

Haala Konngol dokkoowol yimbe nguurndam

¹ Miden mbinndana on haala neddo goodudo gila puɗfoode.* Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amen, min taykike mo, min memirii mo juude amen. Kanko woni Konngol dokkoowol yimbe nguurndam. ² Nguurndam dam ɓannginaama min njii dam, dum saabii so miden kaalana on haala majjam. Dam nguurndam nduumiidam ngondam do Baabiraado dam min ɓannginanaa, dam min kaalanta on haala mum jooni. ³ Ndennoo, ko min njii e ko min nani min kaalanta on onon duu, yalla oɗon ndeentira e amen hono no min ndeentiri e Baabiraado e Biyum Iisaa Almasiihu nii. ⁴ Dum min mbinndanta on, yalla seyo men ana hiɓɓa.

No Laamdo holliri yo fooyre

⁵ Kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala mum oo, annii: Laamdo yo fooyre, nimre fuu walaa e mum. ⁶ So en mbii eden ndeentii e makko, kaa tawee e nimre ngon-den, en penii, goonga walaa e golle men. ⁷ Kaa so e fooyre nguurn-den no o worri e fooyre kanko e hoore makko nii, nden en ndeentii enen e ko'e men, kasen duu yiyyam Biyiiko Iisaa laɓɓinan en e tuundi fuu.

⁸ So en mbii en luuttaali, en njaayrii ko'e men, en ngalaa e goonga. ⁹ Kaa so en njaadiranii Laamdo luutti men, o yaafoto en, o laɓɓina en e tuundi fuu. Sabi kanko, o koolniido, o poocciido. ¹⁰ So en mbii en luuttaali, en njogorike Laamdo yo penoowo, konngol makko naataali e men.

2

No Almasiihu laatorii ballo men

¹ Sukaabe am, mi winndanii on dum, pati on luuttu. Kaa so won luuttudo, eden njogii balloowo do Baabiraado, oo woni Iisaa Almasiihu poocciido oo. ² Kanko hokkitiri yonki makko yalla luutti men ana njaafee, wanaa luutti men enen tan, luutti aduna oo fuu.

Haala yidondirde

³ Ko anndinta en eden anndi Laamdo dee, haybude jamirooje mum. ⁴ Biido «mido anndi mo», tawa haybataa jamirooje makko, joomum yo penoowo, walaa e goonga. ⁵ Kaa kaybudo konngol Laamdo ngol, jilli Laamdo ana kiɓɓi e mum jaati. Nii anndirten eden jiiɓi e makko. ⁶ Biido ana jiiɓi e makko, ana haani wuurda no Almasiihu wuurdunoo nii.

⁷ Sakiraaɓe am horsuɓe, ko mbinndan-mi on koo wanaa yamiroore heyre, yo yamiroore ɓooynde nde keɓ-don gila arannde. Nden yamiroore ɓooynde woni konngol ngol nan-don ngol.* ⁸ Dum e taweede, yamiroore ɓooynde nde mbinndan-mi on ndee, nde heyre duu, goonga mayre ana ɓannga e Almasiihu, ana ɓannga e mon, onon duu. Sabi nimre ana timma, fooyre jaati ndee tawi fuddii yaaynude. ⁹ Biido e fooyre woni, tawi ana waji sakiike mum, oo kaa e nimre woni faa hannde. ¹⁰ Jidɗo sakiike mum e fooyre woni, walaa ko fergitata dum. ¹¹ Bajudo sakiike mum e nimre woni ana wummbiloo, anndaa to yahata sabi nimre wumnii dum.

Haala waasude yidude aduna

* **1:1** Goodudo gila puɗfoode oo yo Iisaa. (Yeew Linjiila ngedu Yuhanna 1.1-18 duu.) * **2:7** Yamiroore ndee yo yidondirde.

¹² Sukaabe, mido winndana on
sabi luutti mon njaaforaama saabe Almasiihu.

¹³ Baabiraaabe, mido winndana on
sabi odon anndi goodudo gila e puddoode oo.

Jokolbe, mido winndana on
sabi on njaalike Ibiliisa Bondo oo.

¹⁴ Sukaabe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe odon anndi Baabiraado.

Baabiraaabe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe odon anndi goodudo gila e puddoode oo.

Jokolbe, ko mbinndiran-mi on dee,
saabe odon njogii semmbe,
konngol Laamdo ngol jii6ii e mon,
kasen duu on njaalike Bondo oo.

¹⁵ Pati njidee aduna, kaɗum e ko woni e mum fuu. Sabi jiddo aduna waawaa yidude Baabiraado. ¹⁶ Sabi huunde fuu ko woni e aduna banngal gidaade yonki e ko darii e yitere e haawtaade banngal jawdi, jeyaaka e Baabiraado, dum fuu e aduna jeyaa. ¹⁷ Aduna e muuyooji mum fuu timman, kaa gaɗoowo sago Laamdo duumoto faa abada.

Jeertaango dow konnee'en Almasiihu

¹⁸ Sukaabe am, timmoode aduna oo badike. On nanii konnee-Almasiihu waran. Haya, jooni konnee'en-Almasiihu heewbe annii. Dum anndir-den timmoode dee. ¹⁹ E men jaati be iwata, kaa be njeyanooka e men. Sabi kambe, sinndo e men be njeyanoo, be keddodotono e men. Kaa dum hollata kambe be fuu be njeyanooka e men. ²⁰ Kaa onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fuu odon anndi goonga. ²¹ Mi winndiranaali on saabe on anndaa goonga. Ko mbinndiran-mi on dee, saabe odon anndi goonga. Kasen duu odon anndi fenaande fuu walaa e goonga. ²² Ndennoo, homo woni penoowo? Jeddudo Iisaa yo Almasiihu, kaɗum woni penoowo.† Jeddudo Baabiraado e Bajjo oo fuu yo konnee-Almasiihu. ²³ Sabi jeddudo Bajjo oo walanaa Baabiraado oo, ceedaniido Bajjo oo fuu ana woodani Baabiraado oo duu. ²⁴ Onon, tiidee e ko nan-don gila arande koo. Haala ka nan-don gila arande kaa, so jii6ii e mon, onon duu on jii6an e Bajjo oo, on jii6an e Baabiraado oo. ²⁵ Kasen duu, ko Almasiihu fodani en dee, nguurndam nduumiidam.

²⁶ Mi winndanii on dum banngal yimbe majjinoobe on. ²⁷ Kaa onon, Ruuhu Ceniido mo o hokki on oo, ana jii6i e mon, fotaa ko njanngine-don. Sabi Ruuhu makko oo jannginta on huunde fuu, kanko Ruuhu oo goonga o jannginta on, wanaa fenaande. Ndennoo, jii6ee e Almasiihu no Ruuhu mum oo jannginiri on nii.

No laatori-den bi66e Laamdo

²⁸ Jooni sukaabe am, jii6ee e Almasiihu, yalla eden ndardoo yeeso makko rafi kulol, pati kersen jannde gartol makko. ²⁹ So on anndii Laamdo yo poocciido, tayoree mo golleeji mum poocciiti fuu yo biyiiko.

3

¹ Yeewee no Baabiraado foti yidirde en, faa noddire-den bi66e Laamdo. En bi66e mum jaati. Ko hadi aduna oo anndude en dee, o anndaa Baabiraado. ² Sakiraaabe am horsube, jooni en bi66e Laamdo. Ko laatoto-den koo, bannginaaka tafon. Kaa eden anndi nde Almasiihu banngii, en nanndan e mum, sabi en njiyan mo kanko e hoore makko no o worri nii jaati.

† 2:22 So neddo yeddii Iisaa yo Almasiihu, yeddii o kaananke, yeddii o kisinoowo duu.

³ Joonndoriido dum e makko fuu, la66niran hoore mum no Almasiihu laa6iri nii.

⁴ Golludo ko boni fuu, luuttii Sariya Laamdo. Sabi gollude ko boni yo luuttude Sariya. ⁵ Odon anndi Almasiihu 6anngirii faa roondanoo en luutti men. Kajum, luutti ngalaa e mum. ⁶ Nii6udo e makko fuu, heddataako e luutti. Luuttoowo fuu, yiyaali mo, anndaa mo.

⁷ Sukaabe am, pati fay gooto majjina on! Golloowo ko foocitii yo poocitiido, hono no Almasiihu worri yo poocitiido nii. ⁸ Kaa luuttoowo yo neddo Ibiliisa, sabi Ibiliisa ana luutta gila e puddoode. Saabe majjum Bii Laamdo oo wardi faa halka golleeji Ibiliisa. ⁹ Laatiido 6ii Laamdo fuu heddataako luuttude, sabi Ruuhu Laamdo ana nii6i e mum. Joomum waawaa heddaade luuttude, sabi yo 6ii Laamdo. ¹⁰ Ko seenndata 6i66e Laamdo e 6i66e Ibiliisa dee, mo gollataa ko foocitii fuu, wanaa neddo Laamdo. Mo yidaa sakiraa6e mum duu, hono non worri.

Haala jilli

¹¹ Oo woni kabaaru mo nan-don gila arande oo: njidondiren. ¹² En kaanaa wa'ude no Kaabiila jokkudo Ibiliisa Bondo oo so wari mijum nii. Kodum wadi so o wari dum? O wardii dum kammari golle makko yo bondo, mo mijiiiko oo kaa yo lobbo. ¹³ Ndennoo sakiraa6e, pati kaayne-don so aduna oo wajii on. ¹⁴ Ko njid-den sakiraa6e men koo, 6annginani en en njaalike maayde, en naatii e nguurndam. Mo yidaa sakiike mum fuu, heddike yo maaydo. ¹⁵ Neddo fuu 6ajudo sakiike mum, jaadii hoore. Odon anndi jaadudo hoore, nguurndam nduumiidam walanaa dum.

¹⁶ No anndirten ko woni jilli dee, Almasiihu hokkitirii yonki mum kammari men. Ndennoo enen duu, eden kaani hokkitirde yonkiiji men kammari sakiraa6e men. ¹⁷ So jogiido nguure hitaande yii sakiike mum yo kasindindo, yurmaaki dum, hono jilli Laamdo mbaawiri nii6irde e mum? ¹⁸ Sukaabe am, pati jilli men laato haala 6ola tan, njidiren golle e goonga. ¹⁹⁻²⁰ Nii anndirten e goonga ngon-den. Kasen duu so berde men pelii en, en mbaaltinan de yeeso Laamdo, sabi Laamdo 6uri de mannugu, kanko woni anndudo huunde fuu.

²¹ Ndennoo sakiraa6e am horsu6e, so nii berde men pelaali en, en tawdataake e kulol yeeso Laamdo, ²² o hokkan en ko jaagi-den mo fuu, sabi en kaybii jamirooje makko, eden ngada ko weli mo. ²³ Yamiroore makko yo goondinde Iisaa Almasiihu Biyiiko oo, kajum e yidondirde hono no o yamiri en nii. ²⁴ Kayboowo jamirooje Laamdo fuu, ana nii6i e Laamdo, Laamdo duu ana nii6i e mum. Ruuhu mo o hokki en oo, kajum anndinta en omo nii6i e men.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

¹ Sakiraa6e am horsu6e, baajotoodo fuu biido Ruuhu Laamdo ana e mum, pati ngoondinee dum faa koron yalla Ruuhu Laamdo jaati woni e mum naa wanaa. Sabi annabaabe penee6e heew6e caakike e aduna oo. ² Annii no anndirton Ruuhu Laamdo ana e neddo: jabudo Iisaa Almasiihu warii laatike neddo fuu, oon, Ruuhu Laamdo ana e mum. ³ Kaa mo jabanaali Iisaa fuu, Ruuhu Laamdo walaa e mum. E konnee-Almasiihu iwi. On nanii haala garol konnee-Almasiihu oo. Oon, ana ley aduna oo gila jooni. ⁴ Sukaabe am, onon, on yim6e Laamdo, on njaalike annabaabe penee6e 6ee. Sabi Ruuhu gondo e mon oo 6uri semmbe diina gondo e aduna oo. ⁵ Been annabaabe penee6e, 6e adunankoo6e. Saabe majjum, haala mbonka 6e kaalata, aduna oo ana hettinanoo 6e. ⁶ Enen, en yim6e Laamdo, anndudo Laamdo fuu hettinanoo en.

Mo wanaa neddo Laamdo hettinantaako en. Nii ceenndirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala jilli Laamdo

⁷ Sakiraaɓe am horsuɓe, njidondiren, sabi jilli e Laamdo iwi. Mo jilli ngoni e mum fuu yo bii Laamdo, ana anndi Laamdo. ⁸ Mo jilli ngalaa e mum oo anndaa Laamdo, sabi Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. ⁹ Ko Laamdo bannginirani en jilli mum dee, ko o neli BiyiikoBajjo ley aduna oo koo, yalla eden kebira nguurndam saabe mum.

¹⁰ Ko njidu-den Laamdo koo anndintaa en jilli. Ko anndinta en jilli dee, Laamdo yidi en. E ley jilli makko dɗi o neli Biyiiko faa hokkitira yonki mum yalla luutti men ana njaafee. ¹¹ Sakiraaɓe am horsuɓe, ko Laamdo yidiri en nii koo, enen duu, eden kaani yidondirde. ¹² Fay gooto yiyaali Laamdo abada. So en njidondirii, Laamdo jiiɓan e men, kasen duu jilli mum kiɓɓii e men.

¹³ Hono anndirten eden jiiɓi e makko, kanko duu omo jiiɓi e men? Ko o hokki en Ruuhu makko oo koo. ¹⁴ Minen e ko'e amen, min njii Bajjo oo, miden kaalana on Baabiraado oo neli mo faa o hisina aduna oo. ¹⁵ Jaɓudo Iisaa yo Bii Laamdo fuu, Laamdo jiiɓan e mum, kaɗum duu jiiɓan e Laamdo. ¹⁶ Enen, en anndii jilli di Laamdo yidi en dɗi, en koolike di. Laamdo e hoore mum jaati anndini en ko woni jilli. Jiiɓudo e jilli fuu, e Laamdo jiiɓi. Laamdo duu jiiɓan e mum. ¹⁷ No Almasiihu wa'i nii, hono non enen duu kaan-den wa'ude e oo doo aduna. Nii woni no jilli dɗi kiɓɓiri e men, pati kulen jannde dargal. ¹⁸ Kulol walaa ley jilli, jilli kiɓɓudi ittan kulol. Sabi kulol yo jukkungo doomi, kasen duu gondudo e kulol fuu, jilli Laamdo kiɓɓaali e mum. ¹⁹ Enen, ko o adii yidude en koo, wadi so njidondir-den. ²⁰ Biido «mido yidi Laamdo», so tawi ana wani sakiike mum, yo penoowo. Sabi mo yidaali sakiike mum mo yiyata, waawaa yidude Laamdo mo yiyaali. ²¹ Jiddo Laamdo fuu, yo yidu sakiike mum duu. Ndee doo yamiroore, Almasiihu waddani en dum.

5

Haala goondinde Bii Laamdo

¹ Goondindo Iisaa woni Almasiihu fuu laatike bii Laamdo. Jiddo saaraa fuu, yidan biyiiko duu. ² No anndirten eden njidi biɓɓe Laamdo dee, ko njid-den Laamdo so njokku-den jamirooje mum koo. ³ Sabi haybude jamirooje makko woni yidude mo. Jamirooje makko nganaa donngal, ⁴ sabi ko iwi e Laamdo fuu, jaaloto gidaade yonki. Goondinal men njaalorto-den de.

⁵ Homo jaalotoo gidaade yonki? Walaa fuu jaalotoodo gidaade yonki so wanaa goondindo Iisaa woni Bii Laamdo. ⁶ Oon woni Iisaa Almasiihu gardudo e ndiyam e yiyam.* Wanaa e ndiyam tan o wardi, o wardii e ndiyam e yiyam fuu. Ruuhu oo duu hollata dum, sabi Ruuhu oo woni goonga. ⁷ Sabi kulle tati ana kolla Iisaa woni Almasiihu, ⁸ dum woni Ruuhu e ndiyam e yiyam, seedaaku majje oo duu yo gooto. ⁹ Eden njaɓa seedaaku yimɓe, kaa seedaaku Laamdo oo buri semmbe. Sabi kanko woni mo Laamdo haali haala Biyum. ¹⁰ Goondindo Bii Laamdo, hebii oon seedaaku e ley bernde mum. Mo goondinaali Laamdo, kaɗum jogorike Laamdo yo penoowo, sabi jaɓaali seedaaku mo Laamdo haali haala Biyum oo. ¹¹ Dum woni seedaaku oo: Laamdo hokkii en nguurndam nduumiidam, dam nguurndam ana e Biyiiko oo. ¹² Goodando Bii Laamdo oo fuu, hebii nguurndam dam. Mo walanaa dum, heɓaali dam.

* **5:6** Ndiyam dam woni ndiyam lootogal batisima. Yiyam dam ana hollita maayde Iisaa.

Baynondiral

¹³ Onon goondinbe Bii Laamdo oo bee, mi winndanii on dum, yalla odon tayora on kebii nguurndam nduumiidam. ¹⁴ Eden njogii ndee hoolaare do makko: so en nduworike huunde hakke muuyde makko, o jaabanto en. ¹⁵ Eden anndi en kebii ko nduwi-den koo, nde wonnoo eden anndi omo jaabanoo en duwaawu men.

¹⁶ Ndennoo, so won jiidoo sakiike mum ana luutta luuttal ngal waddantaa neddo maayde, o jaaganoo dum Laamdo, Laamdo duu hokkan dum nguurndam. Kaa won luuttal gaddoowal maayde. Mi wiyaali jaagoro-don saabe ngal luuttal. ¹⁷ Oojaare fuu yo luuttal, kaa wanaa luuttal fuu waddata maayde.

¹⁸ Eden anndi Bii Laamdo fuu heddataako e luutti, sabi Bii Laamdo oo ana hayba neddo oo, Ibiliisa Bondo oo memataa mo.

¹⁹ Eden anndi en yimbe Laamdo, aduna oo fuu annii e maral Bondo oo.

²⁰ Eden anndi Bii Laamdo warii, hokkii en hakkille mo anndiren deweteeo goongaraajo oo. Jooni eden njeyaa e goongaraajo oo, sabi eden piibi e Biyiiko Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamdo goongaraajo oo, kanko woni nguurndam nduumiidam. ²¹ Sukaabe am, ndeenee ko'e mon e deweteeo goddo.

Bataaki Yuhanna dīdaḅo

¹ Miin mawḁo deental goondīnḅe winndi oo ḅataaki faade e debbo tedduḁo* mo Laamḁo subii. Miḁo jowte, aan e ḅiḅḅe maa fuu, onon ḅe njidiri mi goonga. Wanaa miin tan yidi on, annduḅe goonga oo ḅee fuu ana njidiri on ² saabe goonga gondo e men, duumotoḁo e men faa abada oo. ³ Laamḁo Baabiraado men e Biyum Iisaa Almasiihu yurmoto en, hokkan en moyyere e jam kammari goonga e jilli.

Haala goonga e jilli

⁴ Mi seyike sanne ko kumpitii-mi won ḅiḅḅe maa jokkirḅe goonga oo no Baabiraado yamiri en nii. ⁵ Jooni, debbo tedduḁo, miḁo ndaarde, njidondiren. Ko mbinndan-an-maa-mi koo wanaa yamiroore heyre, ḁum yamiroore nde keḅu-ḁen gila arannde. ⁶ Ko woni jilli dee, haybude jamirooje Laamḁo. Nden yamiroore woni nde kaan-ḁon haybirde no nanir-ḁon ḁum gila arannde nii. ⁷ Sabi majjinoḁe heewḅe caakike e aduna oo. Be njaḅaali Iisaa Almasiihu warii laatike nedḁo. Baado no maḅḅe nii fuu yo majjinoowo yo konnee-Almasiihu. ⁸ Kaybee ko'e mon, pati golle mo ngollu-ḁon oo mursee, keḅon mbarjaari kiḅḅundi. ⁹ Sabi mo niiḅaali e laawol Almasiihu ngol, walanaa Laamḁo. Niiḅudo e maggol ana woodani Baabiraado e Bajjo oo fuu. ¹⁰ So won garḁo e mon ana waajoo ko waldaa e laawol ngol, pati njaḅḅee ḁum e ley galleeji mon, pati fay njowtee ḁum. ¹¹ Sabi jowtudo mo fuu, kaḅum e makko laatike gootum.

Baynondiral

¹² Ko kaan-mi haalande on koo ana heewi, mi yidaa winndande on ḁum fuu e derewol. Kaa miḁo yeloo warde to mon, kaalden hunduko e hunduko, yalla seyo men ana hiḅḅa.

¹³ Haya, ḅiḅḅe sakiike maa debbo mo Laamḁo subii oo ana njowte.

* **1:1** Debbo tedduḁo oo e ḅiḅḅe mum yo deental goondīnḅe gootal.

Bataaki Yuhanna tataɓo

¹ Miin mawɗo deental goondinɓe winndi oo bataaki faade e Gayus sakiike am korsuɗo mo njidir-mi goonga oo.

² Sakiike am korsuɗo, mido yeloo keɓaa neema e cellal, no hakkille maa deeyiri e Laamɗo nii. ³ Hee mi seyike nde yoga e sakiraaɓe ngari kaalani kam no tiinnori-ɗaa e goonga e no njokkir-ɗaa mo nii. ⁴ Seyo fuu ɓuranaa kam ko nan-mi ɓiɓɓe am ana njokki goonga oo koo.

Haala ballal faade e sakiraaɓe

⁵ Sakiike am korsuɗo, golle lobbo mo ngollantaa sakiraaɓe ɓee, fay ɓe a anndaa ɓee,* ana hollita a koolniido. ⁶ Be kaalii haala jilli maa yeeso deental goondinɓe. So a jokkii yooɓinde ɓe ko ɓe kasindini e laawol maɓɓe, no hawwiri e muuyɗe Laamɗo nii, a wadan ko moyyi. ⁷ Sabi kamɓe, saabe Almasiihu ɓe immorii laawol ngol. Be ndaardaali yimɓe ɓe ngoondinaali Iisaa ɓee fay huunde. ⁸ Ndennoo, enen goondinɓe Iisaa, eden kaani wallude hono ɓeen yimɓe, yalla eden ngollida e maɓɓe goonga.

No Diyoterefes e Demeteriyus ngorri

⁹ Won ko mbinndu-mi faade e deental goondinɓe ngal, kaa Diyoterefes, muuyɗo arinde hoore mum oo, jaɓantaa kam. ¹⁰ Saabe dum, so mi warii, mi hollan ko o wadata koo e no o bonkortoo min nii. Wanaa dum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe hoɓɓe ɓee, kasen duu yidube jaɓɓaade ɓe ɓee, o hadan dum, o ribba dum'en e deental goondinɓe ngal.

¹¹ Sakiike am korsuɗo, pati jemmbu ko boni, jemmbu ko moyyi. Gadoowo ko moyyi fuu yo neddo Laamɗo. Gadoowo ko boni anndaa Laamɗo. ¹² Demeteriyus yo neddo lobbo sabi omo jiiɓi e goonga. Yimɓe fuu ana kaala haala makko lobba. Minen duu, miden njaɓi dum, ada anndi seedaaku amen yo goonga.

Baynondiral

¹³ Ko kaan-mi haalande ma koo ana heewi, mi yidaa winndude dum fuu e derewol. ¹⁴ Mido yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunduko e hunduko.

¹⁵ Gidiraabe maa wonɓe doo ɓee ana njowte. Mido jowta gidiraabe ɓee fuu, gooto gooto. Aan e jam!

* **1:5** Sakiraaɓe ɓee yo saakooɓe Kabaaru Lobbo oo.

Bataaki Yahuuda

¹ Oo bataaki ga am iwri, miin Yahuuda, maccudo Iisaa Almasiihu mi mijii Yaakuuba. Mi jowtii on, onon noddaabe horsuube e Laamdo Baabiraado men bee, onon reenaabe faa gartol Iisaa Almasiihu. ² Yo Laamdo hebbin e mon yurmeende mum e jam mum e jilli mum!

Jeertaango dow janninoobe fenoo

³ Sakiraabe am horsuube, mido yidunoo faa sanne winndande on banngal kisindam dam ndeentu-den e mum en fuu dam. Kaa jooni mi yii ana tilsi mi winnda faa mi suusina on kaano-don laawol goondinal dokkaangal seniibe fuu cilol gootol keyoowol yimbe jamaanuuji dii fuu. ⁴ Sabi won sooriibe e deental ngal, be jukkungo mum'en winndaa gila ko booyi. Be yeddoobe Laamdo, be waylitoobe moyyere Laamdo ndee faa laatooyamiroore njaahilaaku, be yeddoobe Joomiraado men Iisaa Almasiihu Kalfaado men gooto oo.

⁵ Jooni, mido yidi miccintinde on dum doo, fay so taweede on kumpitaama faa laabi: ko Joomiraado danndi yimbe mum to leydi Misira too koo, o saktike halkude be ngoondinaali e ley maabe bee. ⁶ Miccitoro-don duu no yoga e malaa'ika'en bee keddaaki do njamiranoo doo nii, ko be ngadi dee, be njoppu darde maabe. Saabe dum Joomiraado heddi be ley nimre faa kiiti pannde dargal, geeyii be geeyelle duumiide. ⁷ Kasen duu, Sodooma e Gomoora e geelle piliide dum'en ngadirii njaahilaaku no malaa'ika'en bee ngadiri nii, de nguurdiino e tuuyooji di kaanaa wadeede. E ley dum de laatanike yimbe fuu jeertaango jukkungo yiite duumiinge ngee.

⁸ Dum e taweede, sooriibe e mon tuugiibe ko njii e ley koydi mum'en bee, ana cobina caldi mum'en, ana koyna hooreyaaku Joomiraado, ana mbonkoo teddube wonbe dow kammu bee. ⁹ Jaka fay Miikaa'ilu, mawdo malaa'ika'en oo, bonkaaki Ibiliisa nde be nduddunoo banngal ireede tew Muusaa oo ndee. O jabaali bonkaade Ibiliisa faa o wullanoo dum, ko o wii dum dee: «Yo Joomiraado hiite.» ¹⁰ Kaa been yimbe ana mbonkoo kudde de be anndaa dum'en, ko be anndi koo jaati woni ko halkata be. Dum woni tuuyooji maabe, ana wa'i hono tuuyooji daabaaji ladde nii. ¹¹ Kaari! Be njokkii laawol Kaabiila.* Be ngadi ko'e maabe e majjere Balaama,† yalla ebe keba jawdi. Be kalkoto e murtugol maabe no Koora‡ halkorii nii. ¹² Kambe ngoni ella kawrital naamdu moodon, sabi ayiibe be naamirta, kasen duu ko'e maabe tan be killaa. Be duule de ngalaa ndiyam de kenuuli coggata, be ledde yaawnde de ngalaa ko tebetee, doofaade, baatude fey. ¹³ Ebe yufina gacce maabe no bempjee geeci piyotoode yufinirta ngufo nii, be koode jilotoode, nimre burnde fuu nibbude be ndesanaa faa abada.

¹⁴ Henok taanii Aadama jeddabo oo sappinoke kabaaru maabe gila ko booyi, wii:

«Yeewee Joomiraado ana warda e malaa'ika'en mum seniibe ujunaaji uju-naaji

¹⁵ faa sara yimbe fuu.

O hollitan bonbe bee golle mum'en fuu no foti bonde,
o hollitan be geddi fuu di been luuttoobe yeddoobe Laamdo kaali.»

¹⁶ Been yimbe yo bonnoobe moyyere, woytotoobe, jokkoobe gidaade yonki mum'en, ebe mantoo, ebe mana wobbe yalla ebe keba ko be njidi.

* **1:11** Kaabiila yo bardo mijum Haabiila. † **1:11** Yeew 2 Piyeer 2.15 ‡ **1:11** Gorko biyeteedo Koora murtini yimbe Israa'ila nde Muusaa haybannoo be ley ladde ndee.

Haala jibude nguurndam dow goondinal

¹⁷ Kaa onon sakiraabe am horsuɓe, miccilee konngi di nelaabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu ɓee cappinoo dii. ¹⁸ Nii ɓe mbiiri on: «E cakite jamaanu, jaayrooɓe yimɓe, jokkuɓe gidaade yonki mum'en bonde ngaroyan.» ¹⁹ Kamɓe ngoni seenndooɓe yimɓe, miilooji adunankooji ɓe njogii, Ruuhu Laamdo oo walaa e maɓɓe. ²⁰ Kaa onon sakiraabe am horsuɓe, mahee nguurndam mon dow goondinal moodon cattungal senaade ngal, keddee e jaagaade Laamdo e dow baawde Ruuhu Ceniido. ²¹ Keddee e jilli Laamdo tawa odon ndoomti yurmeende Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu naɓoore on to nguurndam nduumiidam. ²² Njurmee yoga yimɓe wonɓe e sikke, ²³ ndiwtee yoga maɓɓe iwde e yiite, ndanndon ɓe. Woɓɓe ɓee noo, njurmoro-don ɓe e dow jeertagol, nefon fay saaya ka terde maɓɓe comni kaa.

²⁴⁻²⁵ Laamdo ana waawi reenude on e tarataraade, ana waawi darnude on yeeso teddeengal mum, tawee jinjoore walaa e mon, on seyiiɓe. Yo teddeengal e manngu e semmbe e laamu ngoodan mo, kanko Laamdo gooto kisinirɗo en Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden oo, gila huunde fuu tagaaka faa jooni, faa abada abadin. Aamiina!

Banngingol ngol Iisaa Almasiihu 6annginani Yuhanna

¹ Dewtere ndee ana moo6ti kulle de Iisaa Almasiihu 6anngini. Laamdo 6annginani mo dee kulle faa o holla maccube mum 6ee ko warata 6ooyataa. Iisaa neli malaa'ika mum faa humpita dum maccudo makko Yuhanna. ² Oon duu seettiima huunde fuu ko yii, dum woni, o haalii konngol Laamdo ngol, o seedii e dow Iisaa Almasiihu oo huunde fuu ko o yii. ³ Neddo fuu janngudo ndee dewtere annabaaku welii hoore. Neddo fuu kettiniido nde so jokki ko winndaa e mayre koo welii hoore, sabi wakkati mo kulle dee ngadata oo 6adiima.

Misaalu faade e deente goondinbe jeddi

⁴ Miin Yuhanna winndi oo doo bataaki faade e deente jeddi goondinbe gonde e leydi Asiya dee. Yo on kebu moyyere e jam iwde e Laamdo goodudo, goodunoodo, garoowo oo, iwde e ruuhuuji jeddi gondi e yeeso bimmbeere makko laamu ndee dui, ⁵⁻⁶ iwde e Iisaa Almasiihu, seedee koolniido e dow kulle dee oo, arano e wuurtineede hakkunde maay6e, laamiido kaanankoo6e aduna oo.

Yo teddeengal e baawde ngoodan Iisaa faa abada, kanko yidi en so o yuppi yiyam makko, o tonngiti en iwde e tonngoode luuttal, o wadi en jeyaa6e e laamu, o wadi en yottinoobe sadaka faa ngollanen Laamdo Baabiraado makko oo! Aamiina.

⁷ Taykee, omo wara e duule.

Yim6e fuu njiyan mo,
fay yuwnoo6e mo 6ee,
leni aduna fuu cuñlan saabe makko.
Hono non laatortoo! Aamiina.

⁸ Joomiraado men Laamdo, goodudo, goodunoodo, garoowo, Jom Baawde oo, wii:

—Miin woni arano, miin woni cakito.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ana teddiniree

⁹ Miin woni Yuhanna sakiike mon deentudo e mon torraaji, deentudo e mon laamu Iisaa Almasiihu, e mujididdo e mon mujal makko. Mi rib-banooma yaade ruunde wiyeteende Patamos saabe ko mbaajii-mi konngol Laamdo ngol e ko ceedanii-mi Iisaa koo.

¹⁰ E ley Nalaande Joomiraado ndee,* keew-mi Ruuhu, nan-mi caggal am daande tekkunde no daande buututal nii ¹¹ ana wiya:

—Ko njiyataa koo, wadu dum dewtere, neldaa nde deente goondinbe jeddi dee: deental Efeesunkoo6e e deental Simirnankoo6e e deental Pergamenkoo6e e deental Tiyatirankoo6e e deental Sardesankoo6e e deental Filadelfinkoo6e e deental Lawdikiyankoo6e.

¹² Njeeyii-mi yalla mido yiya kaaldoowo e am oo, njii-mi moottilaaji kanje jeddi, ¹³ nanndoore neddo ana hakkunde majji, ana 6oornii saaya, ana habbi gandilaawol kanje e becce mum. ¹⁴ Lee6i hoore makko ana ndawni far no haabu, naa no 6iraadam nii, gite makko ana njaaynira no metangal yiite nii, ¹⁵ koyde makko ana delkira no jakawalle jalbirta so wadaama e yiite faa wojji coy nii, kasen duu daande makko ana wa'i no dillere ndiyam keewdam nii. ¹⁶ Omo jogii e junngo makko jaamo ngoo koode jeddi, kaafaawi ki banngeeji

* **1:10** Nalaande Joomiraado ndee woni jannde alan.

mum didi fuu mbeli ana yalta e hunduko makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta hakkunde naange nii.

¹⁷ Nde njii-moo-mi ndee, caamu-mi yeeso makko mbaa-mi no maaydo nii. O fawi junngo makko naamo e am, o wii:

—Pati hul! Miin woni arano, miin woni cakito, ¹⁸ miin woni guurdo oo. Mi maayiino, kaa mido nii wuuri faa abada. Miin jogii baawde dow maayde e baawde dow laakaraa. ¹⁹ Ndennoo, winndu ko njiyataa koo, dum woni ko wadata jooni koo e ko waroyta caggal mum koo. ²⁰ Annii sirri koode jeddi de njiyataa e junngo am naamo dee, kaɗum e moottilaaji kaɗe jeddi: koode jeddi dee yo malaa'ika'en deente goondinbe jeddi dee, moottilaaji kaɗe jeddi dui yo deente goondinbe jeddi dee.

2

Haala bataakiiji faade e deente goondinbe jeddi

Bataaki faade e Efeesunkooɓe

¹—Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Efeesu, mbiyaa: «Anni haalaaji jogiido koode jeddi e junngo mum naamo, jahoowo hakkunde moottilaaji kaɗe jeddi:

² Mido anndi golleeji maa e mujal maa ley tampere. Mido anndi a hokkataa bonbe bee laawol, a ittii koro innditirteebe nelaaɓe bee a tawii be fenooɓe. ³ A jom mujal, a torraama saabe innde am, dum e taweede yonki maa nawaali. ⁴ Kaa mido felire dum doo: a yoppii jilli maa di njogino-daa arande dui. ⁵ Ndennoo miccita no ngorruno-daa gila a saamaali. Tuubu, ngolliraa no ngollirno-daa arande nii! So wanaa dum, so a tuubaali, mi waran e maa mi itta moottila maa e nokku mum.

⁶ Kaa mido yarrani maa dum doo: ada waji golleeji jokkuɓe Nikola no mbajir-mi di nii. ⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum naamde biɓɓe lekki nguurndam ndariiki e alijenne Laamdo kii.»

Bataaki faade e Simirnankooɓe

⁸—Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Simirna, mbiyaa: «Anni haalaaji biyeteedo arano e cakito, maaynodo so wuurti oo:

⁹ Mido anndi torra maa e baasal maa, tawee nee a arsukunte. Mido anndi bonnoobe innde wiyooɓe e ko'e mum'en be Yahuudiyankooɓe tawee be nganaa. Ko be ngoni dee, be deental rewooɓe Ibiliisa. ¹⁰ Pati hul torra badiido hewtude ma. Tayka, yoga mon Ibiliisa wedoto dum ley kasu faa tewta seytaade on. On torrete balde sappo. Yo a laato koolniido faa maayde tawe hen, mi hokke teddeengal gondungal e nguurndam nduumiidam.

¹¹ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinbe dee koo! Jaaliido fuu, maayde didoɓere ndee memataa dum fey.»

Bataaki faade e Pergamenkooɓe

¹²—Winndu faade e malaa'ika deental goondinbe wonbe Pergame, mbiyaa:

«Anni haalaaji jogiido kaafaawi ki banngeeki mum didi fuu mbeli:

¹³ Mido anndi nokku do kodu-daa, do Ibiliisa laamii doo. Ada tiidi e innde am, a yankiraali goondinal maa e am fay wakkati nde Antipas seede am koolniido oo waraa ley mon ndee, dum woni do Ibiliisa hodi doo.

¹⁴ Kaa won pelooje seeda de njogani-maa-mi: ada mujana yimbe wonbe hakkunde mon nannduɓe e Balaama. Kanko jannini Balaka seytaade Israa'ilankooɓe faa jeena kaɗum e naamde tewuui cakkanaadi tooruui.

¹⁵ Nii, jokkuɓe yimɓe Nikola ngorri hakkunde mon, jannde maɓɓe e golleeji maɓɓe fuu potu. ¹⁶ Ndennoo tuubu, so wanaa dum, mi waran e maa jooni, mi habira e maɓɓe kaafaawi ngonki e hunduko am kii. ¹⁷ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe dee koo! Jaaliido fuu, mi hokkan dum jaamdu suudiindu wiyeteendu < maanu >, mi hokkan dum kaayel danewel binndaangel innde heyre nde fay gooto anndaa so wanaa dokkaado dum.»

Bataaki faade e Tiyatirankooɓe

¹⁸—Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Tiyatira, mbiyaa: «Anni haalaaji Bii Laamdo mo gite mum njalbirta no metangal yiite, mo koyde mum delkirta no jakawalle jarnaado nii:

¹⁹ Mido anndi golleeji maa e jilli maa e goondinal maa e ballal ngal ngadan-daa wɓɓe, kapum e mujal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiidi dii ɓuri aranndeeji dii heewde. ²⁰ Kaa mido felire dum doo: ada mujana Yesabel, oo debbo biyoowo hoore mum annabaajo. Omo hoomta maccuɓe am omo janngina dum'en fijirde e jaamde tewuuji cakkanaadi tooruuji. ²¹ Mi hokkii mo wakkati no mo tuubira, kaa o jabaali tuubude iwde e fijirde makko ndee. ²² Saabe majjum mi wedoto mo dow leeso naawalla. Fijidoobe e makko ɓee duu, so tuubaali iwde e laawol makko ngol, torrete torraaji mawdi, ²³ mi halkan ɓiɓɓe makko duu. Deente goondinɓe dee fuu anndan miin woni ittoowo koro hakkillaaaji e ɓerde, kasen duu mi yoban gooto e mon fuu hakke golle mum. ²⁴ Kaa onon Tiyatirankooɓe heddiibe ɓe njokkaali ngol laawol ɓee, ɓe ngolliraali ko yoga inndirta < sirriiji Ibiliisa luggi >, mido wiya on: walaa donngal gonngal ngal pawan-mi e mon ²⁵ so wanaa yo on tiidu e ko njogi-don koo faa nde ngar-mi fuu. ²⁶⁻²⁸ Jaaliibe – dum woni wadoobe sago am faa timmoode ɓee – mi hokkan dum'en baawde de keɓu-mi e Baabiraado am dee, faa ɓe ndurda jaalepi dii loocol naawngol, ɓe pusira di no mahoowo loode fusirta loode nii. Mi hokkan ɓe hoodere fajiri ndee duu. ²⁹ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe dee koo! »

3

Bataaki faade e Sardesankooɓe

¹—Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Sardes, mbiyaa:

«Anni haalaaji jogiido ruuhuuji Laamdo jeddi e koode jeddi:

Mido anndi golleeji maa, ada wiyee a guurdo, tawee nee a maaydo. ² Jeerta cembindinaa seeda mo njogi-daa oo gila waataali, sabi mi tawaali fay gooto e golleeji maa ana hiɓɓi yeeso Laamdo am. ³ Ndennoo, miccita no keɓir-daa e no nanir-daa Kabaaru Lobbo oo, tuubu ngolliraa mo. So a jeertaaki, mi wardan no gujjo nii, kasen duu a anndataa wakkati mo ngaran-mi maɓɓude ma. ⁴ Kaa noo, ada jogii do Sardes doo yimɓe ɓe tuunninaali kaddule mum'en. Be ɓoornotoo kaddule daneje ɓe njaada e am, sabi eɓe kaandi hen. ⁵ Hono non, jaaliido fuu ɓoornotoo kaddule daneje. Abada mi tosataa innde mum e dewtere nguurndam ndee. Mi seedoto omo jeydaa e am yeeso Baabiraado am e malaa'ika'en mum. ⁶ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe dee koo!»

Bataaki faade e Filadelfinkooɓe

⁷—Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Filadelfi, mbiyaa:

«Annii haalaaji ceniido goongirante, mo cokitirgal Daawuuda kaananke oo woni e junngo mum. So o udditii fay gooto uddataa, so o uddii fay gooto udditataa.

⁸ Mido anndi golleeji maa. Tayka, mi udditii damal yeeso maa ngal fay gooto waawaa uddude. Aan e famdude semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraali innde am. ⁹ Haya, mi neldete jeyaaɓe e deental rewoobe Ibiliisa wiyooɓe e ko'e mum'en ɓe Yahuudiyankooɓe tawee ɓe fenooɓe, ɓe nganaa. Mi dooldinan ɓe ɓe ngara ɓe kujidoya e koyɗe maa. Nden ɓe paaman mi yidii ma. ¹⁰ Ko njamir-maa-mi mujnaa koo, a mujnii sanne. Saabe dum, mi reenete e wakkati nde billaare warata horde aduna faa itta koro yimɓe fuu. ¹¹ Mi ɓadike warde. Tiidu e ko njogi-daa koo pati fay gooto teeta deesewal maa jaalogal. ¹² Jaaliido fuu, mi wadan dum nuygal ley suudu Laamɗo am seniindu, o yaltataa e mayru abada. Mi winndan e mum innde Laamɗo am e innde ngalluure Laamɗo am, dum woni Urusaliima keso iwoowo dow kammu to Laamɗo am so jippoo oo, mi winndan e mum innde am heyre ndee. ¹³ Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe ɗee koo!»

Bataaki faade e Lawdikiyankooɓe

¹⁴ —Winndu faade e malaa'ika deental goondinɓe wonɓe Lawdikiya, mbiyaa:

«Annii haalaaji biyeteedo Aamiina oo, seedee koolniido goongirante, layli tagoore ndee fuu:

¹⁵ Mido anndi golleeji maa, a wulaa a ɓuubaa. Yo a laato gulɗo naa ɓuubudo! ¹⁶ Nde wonnoo ada forri a wulaa a ɓuubaa, mi tuttete iwde e hunduko am. ¹⁷ Ada wiya: « Mi galo, mi mooɓtii jawle, mi hasindinaa e fay huunde. » Tawee nee, a anndaa a jaadɗo hoore a jurminiido a baasudo a bumɗo a koldo! ¹⁸ Mido waaje: soodu e am kanɗe laɓɓiniraado yiite, yalla ada heɓa jawdi, coodaa e am kaddule daneeje ɓoorno-daa, yalla ada suura hersa terɗe maa ɓole ɗee, coodaa e am nebam nguja gite maa yalla jiile maa ana laaba. ¹⁹ Miin, mido fela mido ne'a yimɓe ɓe njidu-mi. Ndennoo, darana ko moyyi, tuubaa! ²⁰ Hettina, mido nii darii e damal mido salmina. Neddo fuu nandɗo daande am so udditi, mi naatan galle mum, mi jaamda e mum. ²¹ Jaaliido fuu, mi hokkan dum jooddaade e am dow bimmbeere am laamu, no miin duu njaalorii-mi so njooddii-mi e Baabiraado am dow bimmbeere mum nii. ²² Jogiido noppi fuu, yo nanu ko Ruuhu haalanta deente goondinɓe ɗee koo!»

4

Haala damal udditiingal dow kammu

¹ Caggal dum, njii-mi damal ana udditii dow kammu. Daande nde nanunoo-mi arande wa'unde no buututal nii ana haalda e am, ana wiya:

—Nabbu ngaraa doo, faa mi holle ko haani laataade caggal dum doo.

² Don e don, keew-mi Ruuhu, njii-mi bimmbeere laamu to dow kammu too, neddo gooto ana joodii dow mayre. ³ Joodiido oo, mbaadi mum ana jalbira no haayre yaspa, ana wojjitira no haayre sardis, ciibo-ciiɓongal ana filii bimmbeere ndee ana jalbira no haayre emerooda nii. ⁴ Bimmbeere ndee, bimmbeeje laamu noogay e nay ana pilii nde, mawɓe noogayon e nayon ana njoodii dow majje, ana ɓoornii kaddule daneeje, tenngaade cajiraade kanɗe ana e ko'e maɓɓe. ⁵ Maje e sawtuuji e gidaali ana njalta e bimmbeere laamu ndee, cunkume jeddi kuɓɓooje ana yeeso mayre doo, ɗeen ngoni ruuhuuji

Laamdo jeddi dii. ⁶ Ko wa'i hono weendu laaɓundu tal nanndundu e timtorgal ana foocii yeeso mayre.

Kudde nay guurde jogiide gite keewde yeeso e caggal fuu, ana hakkunde mayre e sera mayre. ⁷ Huunde wuurnde aranndeere ndee ana wa'i no rawaandu ladde nii, didoɓere ndee ana wa'i no ngaari nii, tatoɓere ndee, yeeso mum ana wa'i no yeeso neddo nii, nayoɓere ndee ana wa'i hono no ciilal diwoowal nii. ⁸ Wootere e kudde nay guurde dee fuu ana jogii biifoole jeegom, wooto fuu ana jogii gite keewde ley e dow fuu. Jemma e jalooma fuu de celataa e yimde, ede mbiya:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido

yo Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
goodunoodo, goodudo, garoowo oo!»

⁹ Kudde nay guurde dee ana njimana joodiido dow bimmbeere laamu, guurdo faa abada oo, jime teddungal e darja e jattooje. ¹⁰ Nde ɓe ngadata dum fuu, mawɓe noogayon e nayon ɓee kippoto e leydi yeeso joodiido e bimmbeere oo, cujidana guurdo faa abada oo, njoyyina tenngaade mum'en yeeso bimmbeere ndee, mbiya:

¹¹ «Joomiraado amen, Laamdo amen,
aan haandi e hebude darja e teddungal e baawde,
sabi aan tagi kulle dee fuu
e muuyde maa de laatorii, de tagiraa.»

5

Haala dewtere Laamdo e kaando udditinde nde

¹ Caggal dum, njii-mi e junngo jaamo joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo dewtere nde dow mum e ley mum winndaa, uddiraande pedoode jeddi maandude. ² Non njii-mi malaa'ika jom semmbe ana ooynoo e daande toownde, ana wiya:

—Homo haandi e fettude pedoode dee uddita dewtere ndee?

³ Fay gooto walaa dow kammu walaa dow leydi walaa ley leydi kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ley mayre. ⁴ Ngullu-mi gullaali cattudi, sabi hebaaka kaando udditidde dewtere ndee naa yeewde ko woni e mayre.

⁵ Non gooto e mawɓe ɓee wii kam:

—Pati woy! Rawaandu ladde haliindu jeyaandu e suudu baaba Yahuuda nduu, iwundu e Daawuuda nduu, jaalike. Endu waawi fettude pedoode jeddi dee, ndu uddita dewtere ndee.

⁶ Nden njii-mi Njawdiri ana darii hakkunde bimmbeere ndee, kudde nay guurde dee e mawɓe ɓee ana pili ndi. Endi nanndi e kirsanoondi. Endi jogii luwe jeddi e gite jeddi, dum woni ruuhuuji Laamdo jeddi neleteedi e aduna oo fuu dii. ⁷ Ndi yehi nanngoyde dewtere ndee e jaamo joodiido dow bimmbeere ndee oo. ⁸ Ko ndi nanngi dewtere ndee koo, kudde nay guurde dee e mawɓe noogayon e nayon ɓee cujidi yeeso mayri. Gooto e mabbe fuu ana jogii hoddu e urdude kanjeere heewnde uurdi, dum woni duwaawuuji seniibe ɓee. ⁹ Hedde eɓe njima jimol kesol eɓe mbiya e maggol:

«Aan haani ɓamde dewtere ndee

pettaa pedoode mayre,
sabi a hirsanooma,
a soottitanike Laamdo yimɓe
e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaaleɗol fuu e leɗol fuu,
yiyam maa coottitori-daa ɓe,
yalla eɓe tawdee e Laamdo.

¹⁰ A wadii ɓe kaanankooɓe e yottinooɓe sadaka Laamdo meeden oo,

6e laamoo aduna oo.»

¹¹ E ley holleede am, nan-mi daade malaa'ika'en heew6e, ujunaaji ujunaaji. E6e pili bimmbeere ndee e kudde guurde dee e maw6e 6ee, ¹² e6e njima e6e toowna daade ma66e:

«Njawdiri kirsanoondi ndii
ana haandi e hebude baawde e jawdi
e hakkilantaaku e semmbe
e teddungal e darja e jettooje!»

¹³ Non nan-mi huunde fuu ko tagaa ko woni dow kammu e ko woni dow leydi e ko woni ley leydi e ko woni dow geeci e ko woni e mum'en fuu, ana wiya:

«Jettooje e teddungal e darja e baawde
ngoodanii joodiido dow bimmbeere ndee oo
e Njawdiri ndii faa abada!»

¹⁴ Kudde nay guurde dee njaabii:

—Aamiina!
Maw6e 6ee duu, kippii e leydi kujidani 6e.

6

Pedoode jeddi

Haala fettugol fedoode arandeere: jaalogal

¹ Oon wakkati, yeew-mi non njii-mi Njawdiri ndii fettii wootere e pedoode jeddi dee. Nan-mi wootere e kudde nay guurde dee ana iidina daande mum no gidaango nii, ana wiya:

—War gaa!

² Yeew-mi, njii-mi puccu daneejo. Baddiido mo oo ana jogii laaṅal, o hokkaa tennaade laamu, o yaari no jaalotoodo nii o jaaloto duu.

Haala fettugol fedoode didobere: barondiral

³ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode didobere ndee, nan-mi huunde didobere ndee ana wiya:

—War gaa!

⁴ Non puccu goddo bodeejo yalti. Baddiido mo oo hokkaa kaafaawi mawki, o hokkaa baawde yalla omo itta jam e aduna oo, faa yim6e mbarondira.

Haala fettugol fedoode tato6ere: tiidalla

⁵ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode tato6ere ndee, nan-mi huunde wuurnde tato6ere ndee ana wiya:

—War gaa!

Njii-mi puccu 6aleejo. Baddiido mo oo ana jogii peesorgal e junngo mum.

⁶ Nan-mi ko wa'i no daande neddo iwii hakkunde kudde nay guurde dee, ana wiya:

—Munnabi alkama naa munnabiije tati gawri waarata e njo6di golle jalooma. Kaa pati mursee nebam dam e peguujam dam.

Haala fettugol fedoode nayo6ere: maayde

⁷ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode nayo6ere ndee, nan-mi daande huunde wuurnde nayo6ere ndee, ana wiya:

—War gaa!

⁸ Yeew-mi, njii-mi puccu oolo. Baddiido mo oo ana wiyee Maayde, laakaraa ana jokki e makko. Be ndokkaa baawde dow nayo6ere aduna oo faa 6e mbarda yim6e kaafaawi e yolbere e albalaawuujii e daabaaji ladde.

Haala fettugol fedoode joyo6ere: wardaabe saabe seedaaku mum'en

⁹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode joyoɔere ndee, njii-mi to ley ittirde sadaka too yonkiiji wardanoobe saabe konngol Laamdo ngol e seedaaku mo ɓe ceettii oo. ¹⁰ Be eewnii faa toowi, ɓe mbii:

—Joomiraado ceniido goongirante, faa mande ndoomu-daa sarde yimbe wonbe e aduna oo ɓee faa njobto-daa yiyam amen dam?

¹¹ Gooto e maɓbe fuu hokkaa saaya ndaneewa, ɓe mbiyaa ɓe powta seeda tafon, faa adadu sakiraabe maɓbe, gollidiiɓe maɓbe fodanaabe wareede no maɓbe nii ɓee, kiɓɓa.

Haala fettugol fedoode jeegoɓere: jalooma mawdo

¹² Nden njii-mi Njawdiri ndii fettii fedoode jeegoɓere ndee. Non leydi dimmbii dimmbagol manngol, naange ngee ɓawliiri no kaasa ɓaleewa nii, lewru nduu fuu wojiiri no yiyam nii, ¹³ koode kammu dee caami e leydi no ɓiɓbe ibbe kecce caamirta so henndu mawndu wibbii. ¹⁴ Kammu oo iwi, taggira no daago taggirtee nii, kaaye e duude fuu doofaa iwde e nokkuuje mum'en. ¹⁵ Nden kaanankooɓe aduna e yimbe tedduɓe e hooreeɓe sordaasi'en e arsukunte'en e jom'en semmbe e rimbe e riimayɓe fuu cuudii e loowi kaaye, kajum e hakkunde kaaye. ¹⁶ Hedde eɓe mbiya loowi kaaye dii e kaaye dee:

—Caamee e amen! Cuudon min e gite joodiido dow bimmbeere laamu ndee oo, kajum e tikkere Njawdiri ndii! ¹⁷ Sabi jalooma mawdo tikkere maɓbe ndee yottiima, homo waawi dadude?

7

Haala yimbe 144 000 wadaabe maande Laamdo

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika'en nayon ana ndarii e paale nay dee. Be cakkii kenuuli aduna nay dii, pati mbifa wanaa e leydi wanaa e geeci wanaa fay e lekki. ² Njii-mi kasen malaa'ika goddo iwruɗo funnaange ana jogii gadirgal maande Laamdo guurdo oo ngal. O eewnii daande toownde faade e malaa'ika'en nayon hokkaabe baawde torrude leydi e geeci. ³ O wii ɓe:

—Pati mbonne leydi ndii e geeci oo e ledde dee tafon, faa nde keɓu-den wadude maandeeji e tiide maccube Laamdo meeden ɓee.

⁴ Non nan-mi adadu wadaabe maande e dow tiide mum'en ɓee: eɓe mbaara e ujunaaji teemedere e ujunaaji capande nayon e ujunaaji nayon (144 000) iwbe e cuudi Israa'ilankooɓe ɓee dii fuu:

⁵ iwbe e Yahuuda yo ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Ruuben, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Gada, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁶ iwbe e Asiira, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Naftali, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Manaasa, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁷ iwbe e Simeyon, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Lewi, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Isakar, ujunaaji sappo e didon (12 000),

⁸ iwbe e Jebulon, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Yuusufu, ujunaaji sappo e didon (12 000),

iwbe e Benjamin duu, ujunaaji sappo e didon (12 000),

cuudi baaba dii fuu ngadanaama maande.

No yimbe lepi fuu njettirta Laamdo

⁹ Caggal dum, yeew-mi, njii-mi jamaa keewdo mo limataako iwdo e yimbe lepol fuu e suudu baaba fuu e jaalepol fuu e demngal fuu ana darii yeeso

bimbeere laamu ndee e Njawdiri ndii. Ebe boornii saayaaji daneeki, caɓe tamarooje ana e juude maɓɓe. ¹⁰ Ebe ilina, ebe mbiya:

—Kisindam dam to Laamdo men joodiido dow bimbeere laamu ndee iwrata, kaɓum e Njawdiri ndii.

¹¹ Malaa'ika'en ɓee fuu pili bimbeere ndee, mawɓe ɓee e kuɗɗe nay guurɗe ɗee fuu kippii e leydi ana cujidana Laamdo, ¹² ana mbiya:

«Aamiina!

Jettooje e darja e hakkilantaaku e jaarooje
e teddungal e baawɗe e semmbe,

fuu ngoodanii Laamdo meeden faa abada!»

¹³ Non gooto e mawɓe ɓee lamndii kam:

—Hobe ngoni ɓee yimɓe boorniiɓe saayaaji daneeki? Hoto ɓe iwi?

¹⁴ Mbii-moo-mi:

—Moobbo, aan woni anndudo.

O jaɓɓitii o wii kam:

—Kamɓe ngoni iwɓe e torra mawdo tawi ebe ndeenii. Be loonnii saayaaji maɓɓe, ɓe ndawninirii dum'en yiyam Njawdiri ndii.* ¹⁵ Dum saabii so ɓe keddoto yeeso bimbeere laamu Laamdo ndee, ɓe ndewa mo jemma e jalooma ley suudu makko seniindu nduu, kasen duu, joodiido e bimbeere laamu ndee oo huuran e maɓɓe hukku mum. ¹⁶ Be njolbataa, ɓe domdataa, naange tappataa ɓe, fay nguleefi ngooti yottataako ɓe. ¹⁷ Sabi Njawdiri ngonndi e hakkunde bimbeere laamu ndii duran ɓe, juurna ɓe e cewle ndiyam ndokkojam nguurdam. Laamdo soccan gonɗi gite maɓɓe fuu.

8

Haala fettugol fedoode jeddobere: deyyere mawnde

¹ Nde Njawdiri ndii fettunoo fedoode jeddobere ndee, kammu oo deyyinii teen ko waarata e feccere leer. ² Non njii-mi malaa'ika'en njeddon dariiɓe yeeso Laamdo ɓee ndokkaama buutute jeddi.

³ Malaa'ika goddo jogiido urdude kaɓɓeere daroyii banngge ittirde sadaka. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkodoo dum e duwaawuuji seniibe, o yottina di dow ittirde sadaka kaɓɓeere wonnde yeeso bimbeere laamu ndee. ⁴ Cuurki uurdi ndii njabbidi e duwaawuuji seniibe ɓee iwde e junngo malaa'ika dariido yeeso Laamdo oo. ⁵ Malaa'ika oo ɓami urdude ndee, hebbini nde yiite e ley ittirde sadaka ndee, wedii nde e leydi. Non gidaali e dillereeki ngadi, maje maji, kasen leydi dimmbii.

Buutute jeddi

⁶ Caggal dum, malaa'ika'en njeddon jogiibe buutute jeddi ɓee lanndinanii fuufude ɗe.

Haala buututal arandeewal

⁷ Malaa'ika arano oo fuufi buututal mum, non malumaluuje e yiite jillondiraange e yiyam mbedaa e leydi ndii. Feccere tatoɓere leydi ndii sumi, feccere tatoɓere ledde ɗee sumi, kasen duu huɗo hecco koo fuu sumi.

Haala buututal didoɓal

⁸ Malaa'ika didaɓo oo fuufi buututal mum, non ko wa'i no waamnde haayre huɓoore nii wedaa e ley geeci. Tatoɓere geeci oo laatii yiyam, ⁹ tatoɓere kuɗɗe guurɗe gonɗe e geeci ɗee mbaati, tatoɓere laanaaji ndiyam dii kalkii.

Haala buututal tatoɓal

* **7:14** Maanaa ɓe ndawninirii saayaaji maɓɓe yiyam, dum woni luutti maɓɓe fuu njaafaama.

¹⁰ Malaa'ika tataɓo oo fuufi buututal mum, non koodal manngal kuɓɓirowal no cunkumal nii iwi dow kammu oo, saami e tatoɓere maaje kaɓum e cewle ndiyam. ¹¹ Ngal koodal «Kaadeefi» wiyetee. Ngal haadiniii tatoɓere ndiyameeji dii kati, yimɓe heewɓe maayi saabe diin ndiyameeji kaadudi.

Haala buututal nayoɓal

¹² Malaa'ika nayaɓo oo fuufi buututal mum, non tatoɓere naange e tatoɓere lewru e tatoɓere koode piyaa, faa gootel hen fuu tatoɓere mum niɓɓa, jemma e jalooma fuu mbaasa tatoɓere fooyre mum'en.

¹³ Caggal dum, njii-mi ciilal ana diwa dow mbeeyu, nan-mi engal eewnoo e daande toownde engal wiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yimɓe aduna nde malaa'ika'en taton heddiibe ɓee puufii buutute mum'en!

9

Haala buututal joyoɓal

¹ Malaa'ika joyaɓo oo fuufi buututal mum, non njii-mi hoodere iwii dow kammu saamii e leydi. Nde hokkaa cokitirgal ɓunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu. ² Nde sotti ɓunndu nduu, non cuurki yalti e mayru no wuriya mawdo nii, ki niɓɓini naange e mbeeyu fuu. ³ Buureeti njalti e cuurki kii caakii e leydi, ndokkaa baawde torrude no jahe nii. ⁴ Di njamiraa pati di mbonna wanaa hudo wanaa ledde wanaa huunde fuu ko fudata e leydi, di torra yimɓe ɓe maande Laamdo walaa e tiide mum'en ɓee tan. ⁵ Di ndokkaa torrude ɓee yimɓe faa naawa lebbi joy, kaa di ndokkaaka warde ɓe. Torra majji ana wa'i hono naawalla nde yaare fidii neddo nii. ⁶ Ley diin lebbi, yimɓe muuyan maayde kebataa, yimɓe poodanto maayde, nde dogo dum'en.

⁷ Diin buureeti ana nanndi e pucci lanndinaniidi wolde. Ko wa'i no tennaade capiraade kanje nii ana e ko'e majji, yeesooji majji ana mba'i no yeesooji yimɓe nii. ⁸ Edi njogii leeɓi mbaadi no cukuli rewɓe nii, jiiye majji ana mba'i no jiiye dawaadi ladde nii. ⁹ Ko wa'i no ganndeeje jamde nii ana e becce majji, soyfa biifoole majji ana wa'i hono no wotorooji keewdi kaɓɓaadi e pucci doganooji wolde nii. ¹⁰ Edi njogii lace jogiide kure no jahe nii, edi njogii yamiroore torrirde yimɓe lace majji dee hakke lebbi joy. ¹¹ Kaananke majji yo malaa'ika kawjotoodo ɓunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi oo. Innde makko e ibaraninkoore Abaddon, e ley yunaninkoore Apolliyon, dum woni kalkoowo.

¹² Bone arano oo ɓettike. Tayka, boneeji didi ana ngara caggal makko kasen.

Haala buututal jeegoɓal

¹³ Malaa'ika jeegaɓo oo fuufi buututal mum, non nan-mi daande iwrii kam to luwe nay gonde e cobbuli ittirde sadaka kanjeere wonnde yeeso Laamdo ndee, ¹⁴ ana wiya malaa'ika jeegaɓo jogiido buututal oo:

—Yoppitin malaa'ika'en nayon haɓɓaabe to maayo manngo wiyeteengo Efarata.

¹⁵ Laamdo fodii yoppitingol malaa'ika'en nayon ɓee ndee hitaande e nduu lewru e oo jalooma e oo wakkati jaati faa ɓe lanndinoo warde tatoɓere yimɓe. ¹⁶ Mi nanii adadu konunkooɓe waddiibe pucci: ɓe ujunaaji noogay cili ujunaaji sappo. ¹⁷ Annii no njiiru-mi pucci dii e waddiibe ɓee e ley holleede am: eɓe ɓoornii kaddule jamde bodeeje nanndude e yiite, kaɓum e bula-bulaaje e oole nanndude e sitti. Ko'e pucci dii ana wa'i no ko'e dawaadi ladde nii, yiite e cuurki e sitti ana njalta e kundude majji. ¹⁸ Dii balaawuujii tati,

dum woni yiite ngee e cuurki kii e sitti oo, njalti e kundude pucci dii so mbari tatobere yimbe. ¹⁹ Sabi semmbe pucci dii ana e kundude mum'en, ana fay e lace majji duu. Lace majji dee ana nanndi e boggi leydi, ede njogii ko'e, deen ko'e di ngaanirta yimbe.

²⁰ Heddiibe ana nguuri caggal diin balaawuujji bee ana keddi tuubaali e kulle de ngolliri juude mum'en dee, be njoppaali sujidande seydaani'en, kaɗum e tooruujji kaɗe e kaalisi e jakawalle e kaaye e ledde. Ebe cujidana diin tooruujji di njiyataa, nanataa, ndillintaako. ²¹ Be tuubaali iwde e warhoore e mbonɗobaaku e fijirde e nguyka.

10

Haala malaa'ika jogiido dewtel

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo jom semmbe ana iwa dow kammu ana jippoo. Omo boornii luurde, ciibo-ciiɓongal ana tiimti hoore makko, yeeso makko ana delkira no naange jalbirta nii, korre makko ana mba'i no looci yiite nii. ² Omo jogii e junngo makko dewtel udditiingel. O darni koyngal makko naamal dow geeci, o darni nanal dow njoorndi, ³ o eewnii daande toownde no rawaandu ladde uggirta nii. Nde o eewnii ndee, gidaali jeddi njaabii. ⁴ Nde gidaali jeddi dii tilinoo haalde ndee, kosu-mi winndude, non nan-mi daande iwrii kam dow kammu, ana wiya kam:

—Pati winndu ko gidaali jeddi dii mbii koo, yo laato kumpa!

⁵ Non malaa'ika mo njii-mi ana darii e geeci kaɗum e njoorndi oo hunci junngo mum naamo faa toowi, ⁶ hunorii Guurdo duumiido faa abada, tagudo kammu e ko woni e mum, tagudo leydi e geeci e ko woni e mum'en. Malaa'ika oo wii:

—Booyataa hankasen! ⁷ Kaa e ley balde de buututal malaa'ika jeddaɓo ngal fuufata dee, Laamdo tabintinan anniya mum cuudinoodo. Dum laatorto no o haalanirnoo annabaabe gollanoobe mo bee nii.

⁸ Non daande iwrundoode kam dow kammu ndee wii kam kasen:

—Yaa ɓamoy dewtel udditiingel gonngel e junngo malaa'ika dariido e geeci e njoorndi oo.

⁹ Njaa-mi to malaa'ika oo, mbii-mi dum hokka kam dewtel ngel. O wii kam:

—Bamu ngel modaa ngel! Ngel welan e hunduko maa no njuumri nii, kaa ngel wulnan reedu maa taw.

¹⁰ Nanngu-mi dewtel ngel e junngo malaa'ika oo, modu-mi ngel. Ngel weliri e hunduko am no njuumri nii, kaa reedu am wuli taw!

¹¹ Caggal dum, mbiyaa-mi:

—Ana tilsi mbaajo-daa ko Laamdo loowi e maa koo kasen e jaaleɗi keewdi e leɗi keewdi e demde keewde e kaanankooɓe heewbe.

11

Haala seedaaku annabaabe didon

¹ Ndokkaa-mi kudol eenndirgol, wiyaa:

—Imma, eenndoy suudu Laamdo seniindu nduu e ittirde sadaka ndee, kiiso-daa rewoobe wonbe hen bee, ² kaa pati eenndu daalaare mayru ndee, sabi nde hokkaama heeferbe bee. Be njaɓɓan ngeenndi ceniindi ndii ko waarata e lebbi capande nay e didi. ³ Mi neloyan seedee'en am didon bee, be boornoyto licce caakuuji,* be mbaajoyto ko Laamdo loowi be koo hakke balde ujunere e teemedi didi e capande jeegom.

* **11:3** Maanaa be boornoo licce caakuuji woni hollude sunu hono rewbe boornotoobe kaddule cuddu nii.

⁴ Been seedee'en didon ngoni jaytuunaaje didi e moottilaaji didi dariidi yeeso Joomiraado jom aduna oo. ⁵ Gano fuu muuydo torrude be, yiite yaltoyan e kundude annabaabe bee halka dum. Muuydo torrude be, waajibi halkiree non. ⁶ Ebe njogii yamiroore hadude kammu tofude e ley balde de be mbaajotoo konngol Laamdo ngol e mum dee. Ebe njogii yamiroore waylitinde ndiyameeji laatoo yiiyam, kasen duu ebe mbaawi jippinde e aduna oo sii balaawu fuu nde be muuyi fuu.

⁷ Nde didon bee tilii e seedaaku mum'en oo fuu, taktakol jeyaangol e bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu yaltan yana e maabe, jaaloo be, wara be. ⁸ Tewuuji maabe ngona e daalaare ngalluure mawnde, do Joomiraado maabe fejanoo e leggal bardugal doo. Nden ngalluure ana nanndi e Sodooma† naa Misira. ⁹ Yimbe jaalepi fuu e cuudi baaba fuu e demde fuu e lepi fuu njiyan tewuuji maabe ko waarata e jaloomaaji tati e feccere jalooma, fay gooto be ndunantaako ira di ley yanaande. ¹⁰ Wonbe e aduna oo be fuu mbeltoto e maayde maabe ndee, faa wa'ana dum'en no iidi nii, hedde ebe ndokkondira dow weltaare. Sabi annabaabe didon bee torriino be sanne. ¹¹ Kaa caggal jaloomaaji tati e feccere dii, fuufaango nguurndam iwngo to Laamdo naati e maabe, non be immitii be ndarii e koyde maabe. Kulol manngol nanngi yiannoobe be be fuu. ¹² Daande toownde iwri be dow kammu, ana wiya be:

—Nabbee gaa!

Be nabbi dow kammu e ley luurde, waybe maabe fuu keddii ana yeewa be. ¹³ E oon wakkati, leydi dimmbii semmbe wurjini sappobere ngalluure ndee. Ujunaaji jeddi neddo halkii hen, heddiibe bee kuli, njaabani Laamdo Jom kammu oo teddeengal.

¹⁴ Tayka, bone didabo oo yawtii, bone tatabo oo ana wara booyataa.

Haala buutatal jeddabal

¹⁵ Malaa'ika jeddabo oo fuufi buutatal mum, daade toowde nanaa dow kammu, ana mbiya:

—Laamuuji aduna oo fuu laatike laamu Joomiraado men kajum e Almasi-ihu mum. O laamoto faa abada!

¹⁶ Mawbe noogayon e nayon joodiibe dow bimmbeeje yeeso Laamdo bee kippii e leydi, kujidani Laamdo, ¹⁷ ana mbiya:

«Miden njette, Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
goodudo goodunodo oo miden njette,
sabi a gollirii baawde maa mawde dee,
a tabintinii laamu maa.

¹⁸ Heeferbe bee yo tikkube,
kaa tikkere maa aan warii,
wakkati mo carataa maaybe yonii,
wakkati warii, mo barjoto-daa annabaabe gollanoobe ma bee,
seniibe hulbe innde maa bee,
teddube e lo'ube fuu,
e wakkati mo kalkataa bonnoobe leydi bee.»

¹⁹ Suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduu udditaa, keesuwal aadi ngal banngi e ley mayru. Maje maji, dillereeji e gidaali ngadi, leydi dimmbii, malumaluuje butte caami.

12

No kuungal waddi e debbo naywudo

† 11:8 Sodooma yo ngootiri e geelle didi de Laamdo halki saabe heewgol majje luutti. Yeew Pudfoode 19.1-29

¹ Taagumansa kaayniido banngi dow kammu, dum woni debbo boorniido naange ana fawi koyde mum e lewru ana filkaa pilkol koode sappo e didi. ² O haamili, omo wulla saabe tampere e naawalla natawera. ³ Taagumansa goddo banngi dow kammu, dum woni kuungal bodewal manngal nanndungal e mboddi. Engal jogii ko'e jeddi e luwe sappo, hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. ⁴ Laaci maggal wuuwi tatobera koode kammu, wedii dum e leydi. Ngal darii yeeso debbo naywudo oo faa ngal moda biyiiko nde o rimii dum.

⁵ Non o rimi biddo gorko. Oon woni durdoowo lepi dii fuu loocol naawngol. Biddo oo diwtaa faade to Laamdo e bimmbeere mum laamu. ⁶ Debbo oo dogi yehi ley ladde, nokku do Laamdo moyyinannoo dum. O hayboyaa ton balde ujunere e teemele didi e capande jeegom (1 260).

⁷ Wolde wadi to dow kammu too. Malaa'ika biyeteedo Miikaa'iilu e malaa'ika'en mum kabi e kuungal ngal e malaa'ika'en mum, ⁸ ngal jaalaa, kanngal e malaa'ika'en maggal, 6e mursi nokku ma66e gondo dow kammu too oo. ⁹ Ngal kuungal manngal nanndungal e mboddi ribbaama. Kanngal woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani, ceytotoondi aduna oo fuu ndii. Ndi wedaama e leydi, kayri e malaa'ika'en mayri fuu.

¹⁰ Non daande toownde iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Jooni kisindam dam wari!

Jooni semmbe e Laamu Laamdo meeden ngari,

laamu ana e hawju Almasiihu.

Sabi kalmotoodo sakiraa6e meeden,

kalmotoodo 6e to Laamdo jemma e jalooma oo,

ribbaama iwde dow kammu.

¹¹ Sakiraa6e men 6ee li6ii mo saabe yiyam Njawdiri ndii,

kajum e dow haala seedaaku ma66e,

6e cubaaki nguurndam ma66e e dow maayde.

¹² Saabe dum, kammu e hodu6e e mum fuu mbeltee!

Kaa leydi e geeci, bone woodanii on!

Sabi Ibiliisa jippiima e mon ana tikki tikkere mawnde,

sabi ana anndi wakkati seeda heddanii dum.»

¹³ Nde kuungal manngal nanndungal e mboddi ngal anndunoo wedaama e leydi ndee, ngal jokkitii debbo dimdo biddo gorko oo. ¹⁴ Debbo oo hokkaa biifoole ciilal manngal, faa mo diwira faade to nokku mo o moyyinanaa ley ladde oo, do o haybetee hakke duu6i tati e feccere, faa o reenoo e mboddi ndii.

¹⁵ Kuungal manngal ngal siryi ndiyam, dam ili caggal debbo oo no maayo nii faa dam naba mo. ¹⁶ Kaa noo, leydi ndii faabii debbo oo, ndi aari hunduko mayri, ndi modi ndiyam dam kuungal ngal siryi dam. ¹⁷ Kuungal manngal ngal tikkani debbo oo sanne, yehi ha6oyde e ko heddi e iwde debbo oo koo, dum woni dwtanii6e jamirooje Laamdo so tiidi e seettanaade Iisaa. ¹⁸ Non Kuungal ngal* darii e njaareendi danjeere geeci oo.

13

Haala taktakol iwngol ley geeci

¹ Caggal dum, njii-mi taktakol jogiingol luwe sappo e ko'e jeddi ana yeeja iwde e geeci oo. Hoore fuu ana jogii tenngaade laamu. Inde bonkorde Laamdo ana mbinndaa e ko'e dee fuu. ² Taktakol ngol njii-mi ngol ana nanndi e ndo6u, koyde maggol ana wa'i no koyde taktakol mbiyeteengol ursa* ngol nii, hunduko maggol ana wa'i no hunduko rawaandu ladde nii.

* **12:18** Kuungal ngal darii... E dereeji 6ooydi dii, yoga mbii: Ndarii-mi e njaareendi danjeere geeci oo. * **13:2** Ursa yo taktakol manngol, takkere maggol ana mawni, engol jogii lee6i e koolde mawde.

Kuungal nanndungal e mboddi ngal hokki ngol baawde mum, bimmbeere mum laamu ndee, e baawde laamaade. ³ Hoore wootere e ko'e taktakol ngol ana wa'i hono ko barminanoo barmere waawnoonde warde dum, kaa barmere ndee sellinaama, faa dum haaynii wonbe e aduna oo bee fuu, be njokki e maggol. ⁴ Be cujidani kuungal ngal sabi ngal hokkii taktakol ngol baawde maggal laamaade. Kasen duu, be cujidani taktakol ngol, ebe mbiya: —Homo nanndi e taktakol ngol? Homo waawi haabude e maggol?

⁵ Taktakol ngol hokkaa haalde haalaaji mantordi bonkotoodi Laamdo, ngol hokkaa baawde laamaade lebbi capande nay e didi. ⁶ Ngol fuddi bonkaade Laamdo, engol bonkoo innde makko ndee, kaɲum e hodorde makko, dum woni be hodorde mum'en woni dow kammu too bee. ⁷ Ngol hokkaa baawde haabude e seniiɓe bee, ngol jaaloo dum'en. Ngol hokkaa baawde laamaade suudu baaba fuu e jaaleɲol fuu e demngal fuu e leɲol fuu. ⁸ Yimbe wonbe e aduna oo bee fuu cujidanani taktakol ngol, dum woni neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii gila e diidugol aduna oo e ley dewtere nguurndam ndee, dewtere Njawdiri kirsanoondi ndii.

⁹ Jogiiɗo noppi fuu, yo nanu! ¹⁰ Neddo fuu podanaado haabbeede so nabee, haabete nabee. Neddo fuu podanaado wardeede kaafaawi, wardete kaafaawi. Dum nee, waajibi yimbe Laamdo bee tawree mujal e hoolaare.

Haala taktakol iwngol e leydi

¹¹ Caggal dum, njii-mi taktakol gonngol ana yalta e ley leydi. Engol jogii luwe didi nanndude e luwe ɓii-mbaalu, kaa engol haaldannoo hono no kuungal nanndungal e mboddi ngal nii. ¹² Ngol golliri baawde taktakol arandeewol ngol barmere mum hosunoo warde dum so sellinaa ngol, fuu e dow yamiroore mum. Ngol dooldini yimbe aduna bee cujidana ngol. ¹³ Taktakol didaɓol ngol wadii kaayeeɓii mawdi, ɓamii faa ngol jippini yiite iwde dow kammu faa yottii leydi, yimbe fuu ana yeewa. ¹⁴ Ngol yonjiri yimbe aduna kaayde de ngol hokkaa wafude e dow yamiroore taktakol arandeewol ngol. Engol tinndina yimbe aduna moyyina tooru nanndundu e taktakol barminiranoongol kaafaawi faa hosi waatude kaa ana wuuri ngol. ¹⁵ Ngol hokkaa baawde ngol wada yonki e tooru nduu faa ndu watti haalde e wafude faa neddo fuu mo sujidanaali ndu waree. ¹⁶⁻¹⁷ Taktakol ngol dooldini yimbe fuu yo keɓu maande e juude mum'en ɲaame naa e tiide mum'en, yalla teddube e lo'ube, arsukunte'en e misikiina'en, rimbe e riimaybe, fuu ana ndonka soodude e soottude so tawraaka maande ndee. Maande ndee yo innde taktakol ngol naa limre innde maggol. ¹⁸ Do kaan-daa faamude doo annii: neddo fuu jom hakkille waawan faamude limre taktakol ngol, sabi limre ndee ana hawra e loomto innde neddo. Limre mayre yo teemedede jeegom e capande jeegom e jeegom (666).

14

Haala jimol soottitanoobe bee, kaɲum e njawdiri ndii

¹ Yeew-mi, njii-mi Njawdiri ana darii dow haayre Siyona ana wondi e yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000), be innde mayri e innde Baabiraado mayri mbinndaa e tiide mum'en. ² Nan-mi daande iwrii kam dow kammu wa'unde no dillere ndiyam keewdam nii, no gidaango manngo nii. Daande nde nan-mi ndee ana wa'i no dillere fiyoobe kolli mum'en nii. ³ Been yimbe fuu ana njima jimol kesol yeeso bimmbeere Laamdo ndee e yeeso kudde nay guurde dee e yeeso mawbe bee. Fay gooto waawaano ekkitaade jimol ngol so wanaa yimbe ujunaaji teemedere e capande nay e nayon (144 000) soottitanoobe e aduna oo bee. ⁴ Been ngonni be meedaali tuunninde

ko'e mum'en banngal rewbe, sabi be laabu6e. E6e njokki e Njawdiri ndii do ndi waawi yaade fuu. Been ngoni soottitanoo6e e hakkunde yim6e, yalla e6e laato adii6e fuu sakkeede Laamdo kapum e Njawdiri ndii,⁵ kasen duu fenaande meedaali yaltude e kundude ma66e, 6e ngalaa jinjoore.

Haala malaa'ika'en taton

⁶ Oon wakkati njii-mi malaa'ika goddo ana diwa dow mbeeyu, ana jogii Kabaaru Lobbo duumiido oo, omo waajoo dum yim6e aduna oo, dum woni yim6e lepol fuu e suudu baaba fuu e demngal fuu e jaalepol fuu. ⁷ Omo eewnotonoo e daande toownde, omo wiya:

—Kulee Laamdo teddinon mo, sabi wakkati mo o sarata oo warii. Cujidane tagudo kammu e leydi e geeci e cewle ndiyam oo!

⁸ Malaa'ika goddo dida6o jokki e makko, ana wiya:

—Nde halkiima! Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima! Nde sigirinii lepi dii fuu fijirde mayre bonnde.

⁹ Malaa'ika goddo, tata6o, jokki e ma66e ana eewnoo daande toownde, ana wiya:

—Neddo fuu kujidando taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, ke6udo maande maggol e tiinde naa e junngo,¹⁰ waajibi joomum yara peguujam tikkere Laamdo dam, njuppaadam tawi jillaaka e ley horde loonde tikkere makko. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso malaa'ika'en seniibe 6ee e yeeso Njawdiri ndii. ¹¹ Cuurki jukkungo ma66e duumoto faa abada, 6e ke6ataa fowtere jemma e jalooma fuu. Sabi be kujidanii taktakol ngol e tooru nanndundu e maggol nduu, 6e kebii maande innde maggol.

¹² Dum nee, waajibi yim6e Laamdo 6ee tawree mujal. Been ngoni haybu6e jamirooje Laamdo so ngoondini lisaa 6ee.

¹³ Oon wakkati nan-mi daande ana iwra kam dow kammu, ana wiya:

—Winndu dum doo: gila jooni, maayo6e saabe gollande Joomiraado 6ee mbelii hoore.

Ruuhu oo wii:

—Goonga! Be noottinoyto iwde e tampere ma66e ndee, sabi barke golleeji ma66e jokkan e ma66e.

Haala wakkati kettal aduna

¹⁴ Yeew-mi, njii-mi luurde raneere, nanndoore neddo nii ana joodii dow mayre. Tengaade sapiraande kanje ana e dow hoore makko, omo jogii wawdu welndu e junngo makko. ¹⁵ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu nduu ana eewnoo daande toownde, ana wiya joodiido e luurde oo:

—Jippin wawdu maa nduu kettaa, sabi wakkati kettal yottiima, ko woni e leydi ndii koo yonii hetteede!

¹⁶ Non joodiido e luurde oo sadiri ko woni e leydi ndii koo wawdu mum, leydi ndii fuu hettaa.

¹⁷ Malaa'ika goddo yalti e suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduu, ana jogii kapum duu wawdu welndu. ¹⁸ Malaa'ika goddo kawjotoodo yiite oo yalti e ley ittirde sadaka ndee, ana eewnoo daande toownde, ana wiya malaa'ika jogiido wawdu welndu oo:

—Jippin wawdu maa nduu, kettaa 6i66e peguuje leydi ndii dee, sabi de 6enndii.

¹⁹ Malaa'ika oo sadiri 6i66e peguuje leydi ndii wawdu mum, te6i de, wedii de e 6oosirde mawnde. Dum woni tikkere Laamdo jukkoowo jukkungo naawngo. ²⁰ Bi66e peguuje dee 6osaa to caggal ngeenndi too, yiyam yalti e 6oosirde ndee faa hewti labaale pucci, dam ili ko waarata e njuunndi kilooji teemedede tati.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Njawdiri

¹ Caggal dum, njii-mi dow kammu taagumansa goddo mawdo kaayniido. Njii-mi malaa'ika'en njeddon ana njogii balaawuuji jeddi cakitiidi dii, sabi e majji tikkere Laamdo ndee timmata.

² Njii-mi weendu nanndundu e timtorgal jillondirndu e yiite. Jaalinoobe taktakol ngol bee ana ndarii bannge mayru. Been ngoni jaalinoobe ngol, kanngol e tooru nanndundu e maggol nduu e limre innde maggol ndee, ebe njogii kolli di Laamdo hokki 6e dii. ³ E6e mbiya e ley jimol Muusaa maccudo Laamdo oo e ngol Njawdiri ndii:

«Joomiraado Laamdo Jom Baawde,
golleeji maa yo mawdi, yo kaayniidi!
Laawi maa yo poocciidi, yo goondudi,
aan woni kaananke jaaleji!

⁴ Homo woni mo hulataa ma, Joomiraado,
mo teddintaa innde maa?
Sabi aan woni gooto Ceniido.
Leji fuu ngaran kujida yeeso maa,
sabi 6e njii no golleeji maa poocitorii.»

Haala le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi

⁵ Caggal dum, njii-mi suudu Laamdo seniindu – dum woni hukku seedaaku gondo dow kammu oo – ana udditoo. ⁶ Malaa'ika'en njeddon jogiibe balaawuuji jeddi bee njalti e mayru, ana boornii kaddule laabude paca jalbooje, ana kabbi ganndilaaji kanje e becce mum'en. ⁷ Wootere e kuddé nay guurde dee hokki malaa'ika'en njeddon bee le'e kanjeeje jeddi keewde tikkere Laamdo guurdo faa abada oo. ⁸ Non suudu nduu heewi cuirki saabe annoora Laamdo e semmbe mum. Fay gooto waawaano naatude e mayru, so wanaa nde balaawuuji jeddi di malaa'ika'en njeddon ngaddi dii timmi.

16

¹ Non nan-mi daande toownde iwrii kam to suudu seniindu too, ana wiya malaa'ika'en njeddon bee:

—Njehee, njuppoyee e aduna oo le'e tikkere Laamdo jeddi dee!

² Malaa'ika arano oo yehi, yuppi la'al mum e leydi, uube bonde naawde kewtii yimbe tawraabe maande taktakol ngol e sujidanoobe tooru nanndundu e maggol bee.

³ Malaa'ika dida6o oo yuppi la'al mum e geeci, geeci oo waylitii, laatii no heyyere yiyam maaydo nii. Ko tagaa ko wuuri ko woni ley geeci fuu waati.

⁴ Malaa'ika tata6o oo yuppi la'al mum e dow maaje e cewle, de mbaylitii yiyam. ⁵ Non nan-mi malaa'ika kawjotoodo ndiyameeji oo, ana wiya:

—Aan Laamdo a poocciido, a goodudo goodunoodo, aan woni Ceniido oo, sabi a jaadirdo e sariya maa. ⁶ Saabe ko 6e njuppi yiyam seniibe e yiyam annabaabe koo, aan duu, ndokku-daa 6e yiyam 6e njara! E6e kaandi hen.

⁷ Non nan-mi daande iwrii to ittirde sadaka too, ana wiya:

—Goonga! Joomiraado Laamdo Jom Baawde, sariyaaji maa yo goongaraaji yo poocciidi!

⁸ Malaa'ika naya6o oo yuppi la'al mum e dow yitere naange, nde hokkaa sumirde yimbe nguleefi mayre. ⁹ Yimbe 6e cumiraa nguleefi cattuki, kaa 6e tuubaali 6e teddinaali Laamdo. Ko 6e ngadi dee, 6e njennu innde Laamdo mo baawde ngoodani dow dii balaawuuji oo.

¹⁰ Malaa'ika joyaḅo oo yuppi la'al mum e dow bimmbeere taktakol ngol, ḁo o laamii ḁoo niḅḅinaa tika, yimḅe ndarii ana ḁata toni mum'en saabe naawalla. ¹¹ Be njenni Laamḁo jom kammu oo saabe uube maḅḅe e naawalla maḅḅe, kaa fuu, ḅe tuubaali iwde e gollleeji maḅḅe bonḁi ḁii.

¹² Malaa'ika jeegaḅo oo yuppi la'al mum dow maayo manngo wiyeteengo Efarata, ndiyam maggo ḅeeḅi faa yoori faa mo hokka kaanankooḅe iwrooḅe funnaange ḅee laawol. ¹³ Non njii-mi seyḁaani'en tati bonḅe nannduḅe e paabi, wooturu ana yalta e hunduko kuungal nanndungal e mboddi ngal, wooturu ana yalta e hunduko taktakol manngol ngol, wooturu ana yalta e hunduko annabaajo peneejo oo. ¹⁴ Been seyḁaani'en bonḅe yo waḁooḅe kaayeeḁiiji, yahooḅe e kaanankooḅe aduna oo fuu faa hawrintinana ḁum'en wolde ley ḁalaande darngal, ḁalaande Laamḁo Jom Baawḁe oo.

¹⁵ Joomiraado wii:

—Kakkilee! Mido nii warda no gujjo nii. Baalḁo ḁaanaaki haybi kaddule mum pati yaara terḁe ḅole yimḅe njiya ḁum ana taartii, welii hoore!

¹⁶ Di kawrintini ḅe e nokku biyeteḁo e ibaraninkoore Harmagedon.

¹⁷ Malaa'ika jedḁaḅo oo yuppi la'al mum e mbeeyu, ḁaande toownde yalti e suudu seniindu nduu to bimmbeere laamu too, ana wiya:

—Timmii!

¹⁸ Maje maji, dillereeji e gidaali ngadi, dimmbagol leydi manngol wadi. Hono ngol dimmbagol leydi wadaali e aduna oo gila yimḅe tagaa, no ngol sattiri mawnude! ¹⁹ Ngalluure mawnde ndee feccaa pecce tati. Galluuje jaaleji godḁe ḁee fuu kalkii. Laamḁo rewḁii ngalluure mawnde wiyeteende Baabila, mo yarni nde horde peguujam heewnde tikkere makko. ²⁰ Duude ḁee fuu kalkii, baamle kaaye ḁee fuu majji fey. ²¹ Malumaluuje ḅutte caami e yimḅe, wootere hen fuu teddeefi mum ana waara e kilooji capande nay. Yimḅe ḅee njenni Laamḁo saabe balaawu malumaluuje oo, sabi oon balaawu sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabila

¹ Caggal ḁum, gooto e malaa'ika'en njedḁon jogiiḅe le'e jedḁi ḅee wari, wii kam:

—War faa mi holle jukkungo bamfaaru rewru anndaandu sanne, jooḁiindu dow ndiyameeji keewḁi nduu. ² Kayru kaanankooḅe aduna ḅee pijata, yimḅe aduna ḅee cigirii e bamfaaraaku mayru.

³ Keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo nabi kam faa ley ladde jeereende. Non njii-mi debbo ana wadḁii taktakol boḁewol keewngol inde bonkorḁe Laamḁo, jogiingol ko'e jedḁi e luwe sappo. ⁴ Debbo oo ana ḅoornii kaddule lobbe boḁeeje, ana sodii kaḁḁe, kaaye dime e ḁaaye luulu. Omo jogii e junngo makko horde loonde kaḁḁe heewnde ko harmi heewnde tuundi bamfaaraaku makko. ⁵ Ndee ḁoo innde nde maanaa mum suudii ana winndaa e tiinde makko:

«Baabila ngalluure mawnde, inna bamfaaraaku,
kaḁum e ko harmi ley aduna oo fuu».

⁶ Njii-mi oon debbo sigirii saabe heewngol ko yari yiyam seniibe ḅee e yiyam waraabe saabe njoppaali haala Iisaa.

Ko njii-moo-mi koo, kaaynaa-mi sanne. ⁷ Kaa malaa'ika oo wii kam:

—Ko saabii so ḁum ana haayni maa? Mi firritante maanaa cuudiiḁo oo, maanaa debbo oo e taktakol ngol o wadḁii jogiingol ko'e jedḁi e luwe sappo ngol. ⁸ Taktakol ngol njii-ḁaa ngol, engol woodunoo, kaa ngol heddaaki jooni. Engol haani yaltude e ḅunndu ndu luggeefi mum walaa ḁo haadi nduu, ngol

halkoyoo. Yimbe aduna be inde mum'en mbinndaaka e dewtere nguurndam ndee gila e fuddoode aduna bee, so njii ngol, kaayde nanngan dum'en, sabi engol woodunoo ngol heddaaki, ngol banngoyan kasen duu.

⁹ Dum doo ana holla waajibi neddo tawree hakkilantaaku e faamu: ko'e jeddi dee yo kaaye jeddi de debbo oo joodii e mum dee. Ede cappoo kasen kaanankooɓe njeddon: ¹⁰ njoyon yaɓɓike, njeegaɓo oo ana woodi jooni, njeddaɓo oo waraali tafon, kaa so o warii, wakkatiwel seeda o laamotoo. ¹¹ Taktakol goodunoongol ngol yo gooto e njeddon bee, ngol wartan hono kaananke jettaɓo nii, kaa cakite maggol yo halkaare.

¹² Luwe sappo de njii-daa dee yo kaanankooɓe sappo be keɓaali laamu tafon, kaa be keɓoyan baawde laamaade no kaanankooɓe nii hakke wakkatiwel gootel, kambe e taktakol ngol. ¹³ Be fuu be anniya gooto, ebe ndokka taktakol ngol doole maɓɓe e laamu maɓɓe. ¹⁴ Be kaɓan e Njawdiri ndii, kaa ndi jaaloto be sabi kayri woni Joomiraado joomiraabe e Kaananke kaanankooɓe, kasen duu wondiiɓe mayri bee yo noddaabe, suɓaabe, goondinbe.

¹⁵ Malaa'ika oo wii kam kasen:

—Ndiyameeji di njii-daa bamfaaru nduu ana joodii dow mum'en dɗi, kanji ngoni jaaleji e jamaa e leji e demde. ¹⁶ Luwe sappo de njii-daa dee, kaɗum e taktakol ngol, mbajan bamfaaru rewru nduu, ɓola dum faa laaba heddooroo terde ɓole, jaama tew mum, nduppa ko heddi koo e yiite. ¹⁷ Sabi Laamdo loowii e berde maɓɓe wadude anniya mum, be laatoo daande wootere, be ndokka taktakol ngol laamu maɓɓe, faa nde konngi Laamdo dɗi fuu tabiti.

¹⁸ Bamfaaru rewru ndu njii-daa nduu, kaɗum woni ngalluure mawnde huɓindiinde kaanankooɓe aduna.

18

No Baabila halkirtee

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika goddo keewdo baawde ana iwa dow kammu ana jippoo, fooyre makko yaayni e aduna oo. ² O eewnii faa toowi, o wii:

«Nde halkiima!

Baabila ngalluure mawnde ndee halkiima!

Nde laatike hodorde seydaani'en bonbe,

suudorde ruuhu tuunnudo fuu

e foondu tuunnundu wajaandu fuu!

³ Sabi leyde dee fuu cigirii caamii

saabe bamfaaraaku mayre oo,

Kaanankooɓe aduna bee pijii e mayre,

jaagotooɓe e aduna bee fuu keɓii jawdi

saabe neemaaji mayre yaɓɓitiidi dɗi.»

⁴ Non daande wonnde iwri kam dow kammu, ana wiya:

—Njaltee e mayre, onon yimbe am! Pati on ndeentu e mayre luutti, pati

balaawuuji mayre hewta on. ⁵ Sabi luutti mayre njowondirii faa njottii

kammu, Laamdo rewlike golleeji mayre bondi dɗi. ⁶ Ngadiranee nde no nde

wadirani on nii. Njoto-don ko nde wadi on koo cowe didi. Horde loonde nde

nde siiwani on e mum ndee, ciwane nde hen cili didi! ⁷ Jukkee nde, ngadee

sugulla mayre hakke no nde teddiriri hoore mayre so nde wuuri e neema nii,

sabi ende wiya e bernde mayre: «Mi kaananke debbo, mi wanaa debbo mo

gorum maayi, abada mi wonataa e cuddu.» ⁸ Saabe dum, e jalooma gooto

balaawuuji mayre caamata e mayre: maayde e sugulla e yolbere, kasen

duu nde duppete e yiite, sabi Joomiraado Laamdo caroowo nde oo yo Jom

Semmbe.

Haala woyeede Baabila

⁹ Nde kaanankooɓe aduna reentuuɓe e mayre jeenu so neemodii e mayre ɓee njii cuurki cumu mayre, ɓe mboyan, ɓe nonoto.

¹⁰ Be toowtan nde ɓe ndaroo, saabe hulde jukkungo mayre pati hewtoo ɓe, eɓe mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabila, ndee ngalluure mawnde, ndee ngalluure jogiinde semmbe, e ley wakkati gooto tan, nde jukkaa!

¹¹ Jaagotooɓe e aduna ɓee mboyan cunlanan nde, sabi fay gooto heddataako e soodude jaaguuji maɓɓe dii. ¹² Jaaguuji maɓɓe yo kanɗe e cardii e kaaye dime e naaye e bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji hariiri tiidudi e bagiiji bodeeji e ledde uurooje yogaaje e kaaki moyyiniraadi jiiye jiiibi e kaaki moyyiniraadi ledde tiidude coggu e jamde kire e jamde ɓaleeje e haayre wiyeteende marba.

¹³ Jaaguuji maɓɓe kasen yo funngooji belnirdi e uurnirdi e gowe e nebam uurojam e uurdi miira e uurdi suurteendi e peguujam e nebam ɓiɓɓe jaytuun e conndi alkama e na'i e baali e pucci e wotorooji e maccuɓe e ruggaabe.

¹⁴ Jaagotooɓe ɓee mbii ngalluure ndee:

—Ko njiduno-ɗaa heɓude fuu woddike ma: neema maa e dawla maa fuu halkike, a hewtataa dum abada kasen.

¹⁵ Jaagotooɓe heɓuɓe jawdi e mayre ɓee toowtan nde ndaroo to woddii, saabe hulde jukkungo mayre ngoo pati hewto ɓe, ɓe mboyan, ɓe nonoto, ¹⁶ ɓe mbiyan:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde parortoonde bagiiji lobbi e bagiiji ciidi e bagiiji bodeeji, sodortonoonde kanɗe e kaaye dime e naaye! ¹⁷ E ley wakkati gooto tan, deɗe jawle fuu kalkaa!

Dawranooɓe laanaaji ndiyam mawdi dii ɓee e dawooɓe ɓee e summooɓe ɓee, karmu e heɓooɓe nguure mum'en e lummbingol geeci ɓee, ɓe fuu ɓe toowtan ɓe ndaroo. ¹⁸ So ɓe njii cuurki cumu mayre, ɓe ngullan, ɓe mbiya:

—Ngalluure honde nanndunoo e nden ngalluure mawnde?

¹⁹ Be njooran leydi dow ko'e maɓɓe no ɓe poti mettede, ɓe mboyan ɓe nonoo, ɓe ngulla ɓe mbiya:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ndee ngalluure mawnde, nde neema mum hokki jogiiɓe laanaaji e ley geeci fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkike!

²⁰ Kammu, welta e halkeede mayre! Seniibe e nelaaɓe e annabaaɓe, onon duu mbeltee hen! Sabi Laamɗo sarii nde ko nde wadi on koo!

²¹ E oon wakkati, malaa'ika jom semmbe ɓami kaayal nanndungal no niisirde mawnde nii, wedii dum semmbe ley geeci, wii:

—Nii Baabila ngalluure mawnde ndee wedortee, nde yiyataake abada kasen! ²² Hankasen, fay gooto nanataa e mayre kolli hodooɓe gaaci e yimooɓe e puufooɓe cereeli e buutute, golloowo jeeɗo fay gooto yiyataake kasen e ley mayre. Dillere unude nanataake kasen e ley mayre, ²³ fooyre lampa yaaynataa ley mayre kasen, jommbaajo gorko e jommbaajo debbo welɓe daade maatataake e mayre kasen. Non worrata sabi jaagotooɓe mayre ɓurnoo aduna oo fuu doole. Kasen duu nde hoomtirii leni dii fuu mbojobaaku mayre. ²⁴ Yiyam annabaaɓe e seniibe e waranooɓe ley aduna oo ɓee fuu tawaama e mayre.

19

Jime jettooje Laamɗo ley alijenne

¹ Caggal dum, nan-mi daade toowde hono jamaa keewdo iwri kam dow kammu, ana wiya:

«Halleluya!»*

Kisindam e teddungal e baawde
ngoodanii Laamdo meeden,

² sabi sariyaaji makko yo goongaraaji
yo poocciidi!

O sarii bamfaaru rewru anndaandu sanne
bonnirannoondun aduna oo fuu bamfaaraaku mum oo,
kasen duu o yobtii yiyam maccuɓe makko njuppaadam e mayru dam.»

³ Be mbii didobere:

«Halleluya!

Cuurki cumu ngalluure mawnde ndee kii
ana ɗabba faa abada!»

⁴ Mawɓe noogayon e nayon ɓee e kudde nay guurde dee, kippii e leydi cujidani
Laamdo joodiido e bimmbeere laamu oo, ana mbiya:

—Aamiina! Halleluya!

⁵ Daande iwri to bimmbeere too, ana wiya:

—Njettee Laamdo meeden, onon maccuɓe makko fuu, onon hulɓe mo fuu,
tedduɓe e lo'uɓe!

Haala kuurtungu Njawdiri ndii

⁶ Non nan-mi ko wa'i no daande jamaa keewdo nii, ko wa'i no dillere
ndiyam keewdam nii, ko wa'i no gidaali mawdi nii, ana wiya:

«Halleluya! Sabi Laamdo Joomiraado meeden

Jom Baawde oo tabintinii laamu mum.

⁷ Mbelto-den, ceyo-den, teddinen mo,
sabi kuurtungu Njawdiri ndii yottiima,
kasen duu jommbaajo mayri lanndinike.

⁸ O hokkaama kaddule o ɓoornoo,
bagi daatudo, jalboowo, laabudo.»

Deen kaddule ngoni golleeji seniiɓe moyyudi dii.

⁹ Malaa'ika oo wii kam:

—Winndu: noddaaɓe e ɗiiri yanngge Njawdiri ndii ɓee, mbelii hoore!

O wii kam kasen:

—Dii konngi yo goongaraaji, to Laamdo di iwi.

¹⁰ Kippii-mi e leydi yeeso makko faa mi sujidana mo, kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraaɓe maa tiiduɓe e
seettanaade Iisaa ɓee. Sujidan Laamdo!

Sabi ko woni annabaaku dee, yo seettanaade Iisaa.

Haala garol Almasiihu faa jukka taktakol

¹¹ Caggal dum, njii-mi kammu ana udditii, non puccu daneejo ɓanngi.
Baddiido mo oo ana wiyee Koolniido ana wiyee Goongirante, goonga o
sarirta, goonga o honirta. ¹² Gite makko ana mba'i no metangal yiite nii,
tenngaade laamu keewde ana e hoore makko, innde ana winndii e makko
nde fay gooto anndaa so wanaa kanko. ¹³ Omo ɓoornii saaya cuuwaaka e
yiyam, innde makko yo: «Konngol Laamdo.» ¹⁴ Konuuji kammu dii njokki
e makko ana ɓoornii kaddule bagi daatude, daneeje, laabude, ana mbaddii
pucci daneeji. ¹⁵ Kaafaawi mbelki ki mo soppirta leni ana yalta e hunduko
makko. Mo durdan di loocol naawngol, o dippan e ɓoosirde peguuje yalti-
noore tikkere Laamdo Jom Baawde mawnde. ¹⁶ Ndee doo innde ana winndaa
e saaya makko, ana winndaa e busal makko:

«Kaananke kaanankoobe e Joomiraado joomiraaɓe».

* **19:1** Halleluya yo haala ibaraninkoore, dum woni Njetten JOOMIRAADO.

¹⁷ Non njii-mi malaa'ika ana darii e dow yitere naange. O eewnii faa toowi, o wii pooli diwooji dow mbeeyu dii fuu:

—Ngaree nootee jiiiri yanng e mawdo mo Laamdo wadi oo, ¹⁸ faa nducciton tew kaanankooɓe e tew hooreeɓe sordaasi'en e tew jom'en semmbe e tew pucci e waddiiɓe mum'en e tew yimɓe fuu – rimɓe e riimayɓe, tedduɓe e lo'uɓe!

¹⁹ Non njii-mi taktakol manngol ngol e kaanankooɓe aduna ɓee e konuuji mum'en ana kawriti faa kaɓa e baddiido puccu daneejo oo e konu mum. ²⁰ Taktakol ngol honaa, kanngol e annabaajo peneejo gannoodo kaayde yeeso maggol oo. E deen kaayde o hoomtirnoo heɓunooɓe maande taktakol ngol ɓee, sujidanannooɓe tooru nanndundu e maggol ɓee. Be didon fuu, ɓe mbedaa eɓe nguuri e weendu yiite e sitti huɓɓooru nduu. ²¹ Heddiibe ɓee kalkiraa kaafaawi njaltannooki e hunduko baddiido puccu daneejo oo kii, pooli dii fuu ngari nducciti tewuuli maɓɓe faa kaari.

20

Haala laamu gadoowo duubi ujunere

¹ Caggal dum, njii-mi malaa'ika ana iwa dow kammu ana jippoo, ana jogii e junngo mum cokitirgal ɓunndu yiite ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, kaɓum e calalol manngol. ² O nanngi kuungal ngal, dum woni mboddi aranndeeri mbiyeteendi Ibiliisa naa Seydaani ndii, o haɓɓi dum duubi ujunere. ³ O wedii dum e ley ɓunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi nduu, o uddi ndu dow mum, o meeli ndu, pati ngal yonna jaaleɓi faa nde duubi ujunere dii kiɓɓi. Caggal dum, ngal humtete wakkati seɗa.

⁴ Non njii-mi bimmbeeje laamu. Joodiibe e majje ɓee ndokkaama baawde sarde. Njii-mi kasen yonkiiji ɓe ko'e mum'en tayiranoo saabe ko ɓe ceettanii Iisaa koo e saabe ko ɓe mbaajii konngol Laamdo koo. Been ngoni ɓe cuji-danaali taktakol ngol e tooru nanndundu e mum nduu, ɓe keɓaali maande ndee e tiide naa e juude maɓɓe. Been nguurtii, laamodii e Almasiihu duubi ujunere. ⁵ Dum woni immital aranal ngal. Maayɓe heddiibe ɓee nguurtaali faa nde duubi ujunere dii kiɓɓi. ⁶ Malu e senaare ngoodanii jeyaaɓe e immital aranal ɓee! Maayde didoɓere ndee walaa ko waawi e maɓɓe, ɓe laatanto Laamdo e Almasiihu yottinooɓe sadaka, ɓe laamodoo e Almasiihu duubi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

⁷ So duubi ujunere dii kiɓɓii, Ibiliisa humtete yalta kasu mum, ⁸ faa yonna jaaleɓi gondi e paale aduna nay dee, dum woni garol Yaajuuju e Maajuuju,* kaɓum e hawrintinde ɓe faa ɓe mba'a no njaareendi geeci kammari wolde. ⁹ Been yimɓe cankitii e aduna oo fuu, ɓe pilii ngalluure horsunde ndee, do seniibe ɓee ngoni doo. Oon wakkati fuu, yiite iwi dow kammu, halki ɓe. ¹⁰ Ibiliisa yonnannoodo ɓe oo wedaa e weendu yiite e sitti nduu, do taktakol ngol e annabaajo peneejo oo ngoni doo. Don ɓe njukketee jemma e jalooma faa abada.

Haala nannde darngal

¹¹ Caggal dum, njii-mi bimmbeere laamu mawnde raneere won joodiido e dow mayre. Kammu e leydi fuu ndogi iwi yeeso joodiido oo, di njiitaaka kasen. ¹² Njii-mi maayɓe ɓee, tedduɓe e lo'uɓe, ana ndarii yeeso bimmbeere laamu ndee. Dewte udditaa, e ley majje dewtere nguurndam ndee duu udditaa. Maayɓe ɓee cariraa golleeji mum'en binndaadi e dewte dee dii,

* **20:8** Yaajuuju e Maajuujuna mbiyee Gogu e Magogu e ibaraninkoore.

gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Geeci oo tottii maaybe mum, maayde e laakaraa tottii maaybe mum'en, gooto e maabe fuu sariraa hakke golle mum. ¹⁴ Maayde e ko sabinbinta dum fuu mbedaa e weendu yiite nduu. Nduun weendu woni maayde didobere ndee. ¹⁵ Neddo fuu mo innde mum tawaaka ana winndii e dewtere nguurndam ndee, wedaama e weendu yiite nduu.

21

No huunde fuu heydintinirtee

¹ Caggal dum, njii-mi kammu keso e leydi keyri, sabi kammu arano oo e leydi aranndeeri ndii fuu iwii, geeci duu walaa. ² Njii-mi Ngalluure Seniinde ndee – dum woni Urusaliima keso oo – ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ana parorii no jommbaajo parortoo faa lanndinoo hawra e gorum nii.

³ Nan-mi daande toownde iwrunde to bimmbeere laamu too, ana wiya:

—Anni hodorde Laamdo e yimbe: o hodidan e maabe, be laatoo lejol makko. Laamdo e hoore mum wondan e maabe, laatoo Laamdo maabe.

⁴ O soccan gondi gite maabe fuu. Maayde e sugulla e gullaali e naawalla keddataako, sabi kulle booyde dee fuu njawtii.

⁵ Joodiido e bimmbeere ndee oo wii:

—Mi heydintinan huunde fuu!

O wii kam:

—Winndu dii konngi fuu, di celludi di goongaraaji.

⁶ O wii kam kasen,

—Huunde fuu biltike! Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode. Neddo fuu domdudo, mi hokkan dum e sewnde ndiyam nguurndam ndee meere meere. ⁷ Neddo fuu jaaliido heban dum fuu, mi laatoto Laamdo mum, laatoo biyam. ⁸ Kaa rofeebe e be ngalaa goondinal e sobube golleeji e waroobe yimbe e fijooobe e bonobii'en e rewoobe tooruuji e fenooobe bee fuu, weendu yiite e sitti hubbooru nduu woni ngedu mum'en. Dum woni maayde didobere ndee.

Haala Urusaliima keso

⁹ Caggal dum, gooto e malaa'ika'en njeddon jogiinoobe le'e jeddi keewde balaawuuji jeddi cakitiidi dii wari, haaldi e am, wii:

—War faa mi holle jommbaajo debbo, jom suudu Njawdiri ndii.

¹⁰ Non keew-mi Ruuhu, malaa'ika oo nabi kam faa dow haayre mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndee ana iwa dow kammu to Laamdo ana jippoo, ¹¹ annoora Laamdo ana e mayre faa ende jalbira no haayre rimre nii, no haayre yaspe laabunde no timtorgal nii.

¹² Tatawol tekkungol toowngol ana filtii nde, engol jogii dame sappo e didi, damal fuu ana jogii malaa'ika. Cuudi baaba bibbe Israa'iila sappo e didi dii, inde mum'en ana mbinndaa e dame dee: ¹³ dame tati funnaange e dame tati hiirnaange e dame tati saahal e dame tati baleeri. ¹⁴ Tatawol ngalluure ndee ngol ana fawii e dow kaaye sappo e didi, wootere e majje fuu innde iwnde e sappo e didon nelaaabe Njawdiri ndii bee ana e mum.

¹⁵ Malaa'ika kaaldannoodo e am oo ana jogii loocol kanje eenndirgol faa eennda ngalluure ndee e dame mayre e tatawol mayre ngol. ¹⁶ Tatteeji mayre nay dii fuu potu, njuunndi mayre e njaannji mayre potu. O eenndiri nde loocol ngol o joginoo ngol, nde laatii gebe ujunaaji sappo e didi (12 000),* njuunndi ndii e njaannji ndii e tooweendi mayri fuu fotu. ¹⁷ O huulii tatawol ngol, ngol hawri e kuule teemedere e capande nay e nay (144), huulagol ngol yimbe kuulortoo ngol malaa'ika oo huulortoo. ¹⁸ Tatawol ngol

* 21:16 Dum hawrata kilooji 2 200

yaspe mahiraa, ngalluure ndee kanje dimo baado no timtorgal laabungal nii mahiraa. ¹⁹ Foomre tatawol ngalluure ndee ana pariraa sii kaaye dime fuu: arandeere ndee yaspa, didobere ndee safiir, tatobere ndee agate, nayobere ndee emerooda, ²⁰ joyobere ndee sardoniksi, jeegobere ndee sarduwaan, jeddobere ndee kirisolita, jettobere ndee berili, jeenaabere ndee topaas, sappobere ndee kirisoparaas, sappo e go'obere ndee yasente, sappo e didobere ndee ametiste. ²¹ Dame sappo e didi dee yo naaye luulu daneeje sappo e didi, damal fuu naayre luulu wootere moyyiniraa. Daalaare ngalluure ndee yo kanje dimo jalbiroowo no timtorgal nii.

²² Mi yiyaali suudu dewal e ley ngalluure ndee, sabi Joomiraado Laamdo Jom Baawde oo e Njawdiri ndii ngoni suudu dewal mayre. ²³ Ngalluure ndee haajaaka naange naa lewru yaaynana dum, sabi darja Laamdo yaaynata nde, Njawdiri ndii woni lampa mayre. ²⁴ Jaaleji dii fuu e ley fooyre mayre njahata, kaanankooobe aduna bee ngaddan e ley mayre jawle mum'en. ²⁵ Jemma walaa e mayre, kasen duu dame mayre uddataako jalooma! ²⁶ Be ngaddan jawle e teddeengal jaaleji maabe e ley mayre. ²⁷ Huunde sobunde naatataa e mayre, wanaa haala golloobe ko wanaa, kanum e fenooobe. Naatooobe e mayre dee, be inde mum'en mbinndaa e dewtere nguurndam bee, dum woni dewtere Njawdiri ndii.

22

¹ Caggal dum, malaa'ika oo holli kam maayo ngo ndiyam mum hokkata nguurndam, njalbiroojam no timtorgal nii, edam iwra to bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii too. ² Edam ila e hakkunde daalaare ngalluure ndee. Fonngooji maayo ngoo didi fuu, lekki kokkoowi nguurndam ana e mum, ndimoowi cili sappo e didi – lewru fuu cilol. Haakoolooji makki yo safaare sellinoore jaaleji. ³ Ko Laamdo hudi fuu, tawataake ley ngalluure ndee hankasen. Bimmbeere laamu Laamdo e Njawdiri ndii darotoo e ley mayre, maccuobe makko ndewan mo, ⁴ njiya yeeso makko, innde makko winndee e tiide mum'en. ⁵ Jemma walaa hankasen, be kaajataake fooyre lampa naa fooyre naange sabi Joomiraado Laamdo laatoto fooyre maabe. Be laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

⁶ Malaa'ika oo wii kam:

—Dii konngi ana celli, ana ngoondi. Joomiraado Laamdo, loowudo konngol mum ley annabaaabe oo, neli malaa'ika mum faa holla maccuobe mum ko warata booyataa.

⁷ Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara booyataa!

Neddo fuu kaybudo ko woni e dewtere annabaaku ndee doo, weli hoore.

⁸ Miin, Yuhanna, mi nanii mi yii kulle dee fuu. Caggal ko nan-mi e so njii-mi koo, kippii-mi e leydi yeeso malaa'ika kollannoodo kam oo faa mi sujidana mo. ⁹ Kaa o wii kam:

—Patti! Miin, mi maccudo hono maa hono sakiraaabe maa annabaaabe bee, kanum e hayboobe konngi gondi e ndee doo dewtere bee. Sujidan Laamdo!

¹⁰ O wii kam kasen:

—Pati suudu haalaaji annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii, sabi wakkati mo dum fuu dum laatotoo badiima. ¹¹ Gadoowo ko boni yo heddo e bonannda mum, cobudo golleeji yo heddo e golleeji mum cobudi dii, moyyo yo heddo e moyyuki mum, ceniido yo heddo e senaare mum!

¹² Iisaa wii:

—Kettinee, mido wara 6ooyataa, mido waddora mbarjaari faa mi barjoo gooto fuu hakke golle mum. ¹³ Miin woni arano miin woni cakito, miin woni fuddoode miin woni timmoode.

¹⁴ Loonnoobe saayaaji mum'en yalla ana mbaawa naamde e 6ib6e lekki nguurndam kii e naatirde e ngalluure ndee damal, mbelii hoore! ¹⁵ Kaa won6e caggal mayre 6ee, 6e dawaadi, 6e bonjobii'en, 6e fijoo6e, 6e waroo6e yim6e, 6e rewoo6e tooruuji, 6e fenoo6e e ley haalaaji e golleeji fuu.

¹⁶ Miin Iisaa, mi nelii malaa'ika am faa seetoo dee kulle e ley deente goondin6e dee. Miin woni iwdi Daawuuda, mi taaniiko, miin woni hoodere fajiri jalboore ndee!

¹⁷ Ruuhu oo e jommbaajo debbo oo ndarii ana mbiya:

—War gaa!

Neddo fuu nando yo wii: «War gaa!»

Neddo fuu domdudo yo war, muuydo fuu yo yar e ndiyam ndokkoojam nguurndam dam meere meere.

¹⁸ Miin Yuhanna, mido jeertina neddo fuu nando konngi annabaaku gondi e ndee doo dewtere dii: neddo fuu beydudo e majji huunde, Laamdo beydan e jukkungo joomum balaawuuji cifaadi e mayre dii. ¹⁹ Neddo fuu tayudo yoga e konngi ndee doo dewtere annabaaku, Laamdo tayan goodi mum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kii, kapum e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndee.

²⁰ Ceettantoodo deen kulle oo wii:

—Tayoral, mido wara 6ooyataa!

Aamiina! War Joomiraado men Iisaa!

²¹ Yo hinnee Joomiraado men Iisaa wonu e mon on fuu!